This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

STANFORD LIBRARIES

Hajek, Vaclav

WENCESLAI HAGEK A LIBOCZAN

ANNALES BOHEMORUM

E BOHEMICA EDITIONE LATINE REDDITI
ET QUIBUSDAM NOTIS ILLUSTRATI

Biblioth. Löwenburg.

A

P. VICTORINO A S. CRUCE E SCHOLIS PIIS.

Schol. Piar. 822

NUNC

PLURIMIS ANIMADVERSIONIBUS HISTORICO-
CHRONOLOGICO-CRITICIS, NEC NON DIPLOMATIBUS,
RE GENEALOGICA, NUMARIA, VARIIQUE GENERIS
ANTIQUIS ÆRI INCISIS MONUMENTIS AUCTI

A

P. GELASIO A S. CATHARINA
EJUSDEM INSTITUTI SACERDOTE,

PARS III.

QUÆ

BOHEMIÆ HISTORIAM

AB ANNO DCCCLII USQUE AD ANNUM DCCCCXXXVI

852 COMPLECTITUR. 936

CUM

SACRÆ CÆSAREÆ REGIÆQUE APOSTOLICÆ MAJESTATIS PRIVILEGIO.

PRAGÆ,
TYPIS JOANNIS JOSEPHI CLAUSER, REGII TYPOGR.
ANNO MDCCLXV.

1765

DB 204
1124
v. 3

Quid juvat noſſe omnes Græcorum & Romanorum hiſtorias, terrarum ſitus, incolarum mutationes, priſcos ritus, ſi in patria tua hoſpes, & ibi ſemper puer ſis? ſi nihil vel antiqui moris, vel priſcæ ſimplicitatis & candoris, vel ſanctarum patriæ tuæ, prima inter cunabula, legum, ſi nihil mutationum vel in melius vel in pejus circa publicas privatasque res factarum ſcias, aut intelligas? *Henricus Maibomius Junior Tom. I. Rer. Germ. in præfat.*

Sunt nonnulli in patria, ii præcipue, qui alium de Bohemia ſcribentem præter Hagecium legerunt neminem: qui ferunt ægerrime, ſi Hagecius vel uno apice lapſus eſſe dicatur; ſtatim clamorem tollunt, & pene ad furorem vociferantur: tune Hagecio, quo omnis patriæ hiſtoria nititur, dicam impinges? tune eum erraſſe audebis dicere? talia Crugerio, Peſſinæ, ac mihi ipſi objecta ſæpius memini, quod uno alterove in loco in re manifeſta Hagecium hallucinatum fuiſſe ſcripſeramus, *Balbinus Dec.* I. *l.* 7. *c.* 8. *in notis.*

ILLUSTRISSIMO AC EXCELLENTISSIMO
DOMINO DOMINO

VINCENTIO

S. R. I.
COMITI
DE

WALDSTEIN

ET

WARTENBERG,

SUÆ
SACRÆ CÆSAREÆ REGIÆQUE APOSTOL. MAJESTATIS
CONSILIARIO INTIMO ACTUALI
HEREDITARIO SUPREMO IN REGNO BOEMIÆ DAPUM REGIARUM
PRÆCISORI
DOMINO
DYNASTIARUM CLOSTER, MÜNCHENGRAZ, WEISS-
ET HÜNERWASSER, HIRSCHBERG ET BOESIG &c.
MOECENATI SUO
SUMMUM COLENDO
VITAM ET FELICITATEM.

Cum anno ſuperiore toga ſagoque clariſſimæ PROSAPIÆ TUÆ memorias quasque & vetuſta diplomata Tomo I. monumentorum Bohemiæ nusquam antea editorum in lucem publicam typo protuliſſem, conſilium noſtrum tantoopere TIBI arridere viſum ILLUSTRISSIME AC EXCELLENTISSIME S. R. I. COMES, ut molimine iſto gratiam TUAM aucupatus, & meritum quodpiam apud TE poſuiſſe non obſcuris benevolentiæ indiciis cognoſcerem. Nec in ea voluntatis gratiæque TUÆ propenſione ſtitit animus quantus quantus ad munificentiam natus comparatusque: a publicato ſtatim volumine de præmianda opera mea indulgentiſſime cogitare cœpiſti. Cum dein intelligeres vaſtum hoc multosque in annos protrahendum tam Annalium Bohemorum, quam Monumentorum ineditorum opus impendiis meis undequaque anxie corradendis excudi, Patronos inquam ſingulis Tomis deſiderari, ſolliciteque exquiri, non ſuſtinuit ſumma TUA humanitas, ut ei ſupplex fierem, ut multis munificentiam TUAM implorarem, fatigaremque: prævertiſti conſilia & preces meas, ultroque (quod perrarum hodie liberalitatis exemplum eſt) non minimam partem ſumtuum in proxime excudendum volumen gratioſiſſime ſuppeditaturum es pollicitus. Nempe ſapientiſſime ra-

tus

tus non melius collocari beneficia, quam in diſciplinarum ornamentum, incrementumque; & hiſtoriæ patriæ elucidandæ non tam defuiſſe hactenus monumenta, & laborum vigiliarumque patientes viros, quam æs, atque facultates, ut preli ſcalprique beneficio juris publici fierent. Quam TUAM *ultroneam minime efflagitatam benefaciendi voluntatem cui aptius comparem, quam celſo illi munificentiſſimoque Trajani Imperatoris animo? qui teſte Plinii Panegyrico erubeſcere ſolitus, quoties beneficia cum utilitate reipublicæ conjuncta ab eo peterentur; quod tacite illiberalitatem, ſomnolentiamque ſuam a populo Romano incuſari ſuſpicaretur, qui non ſponte & ultro præ'videret, præverteretque, quæ alioquin ad ſalutem & commodum reipublicæ ſuæ impendenda eſſent.*

Nec vero hac una ſolaque ſummæ TUÆ *liberalitatis (quæ ad promovendos literatorum conatus, ad amplificandos artium ſcientiarumque progreſſus perpetuo excubat) ratione adducor, ut* ILLUSTRISSIMO EXCELLENTISSIMO*que* NOMINI TUO *hanc Partem III. Annalium humili obſervantia inſcribam: plura argumenta pridem animo agitata urſere, imo præcepere ſummæ* TUÆ MAJORUMQUE TUORUM *munificentiæ quidpiam debitæ inſtar victimæ litandum eſſe. Sempiternis celebra-*

bunt Scholæ Piæ grati animi teſtimoniis Illuſtriſſimum ac cellentiſſimum claræ memoriæ Jacobum Comitem Czerni Chudeniz AVLÆ TUÆ MARGARETÆ PATREM, qui ſa ſuperioris exitu Gymnaſium Coſmonoſſii aperuit, & ſumt Collegii Eccleſiæque mole condita ordinis noſtri viros annuis ditibus perpetuo ſtabilivit. Nullum erit unquam tempus, ipſius etiam mox memoratæ immortalitate digniſſimæ AV TUÆ MARGARETÆ memoria atque fama beneficentiæ Scholis Piis emoriatur, quæ Patris ſui fundationem nova libe litate auxit, & ſuperiori illi religioſorum numero Profeſſor ſtudiumque Theologicum benevolentiſſime adjecit. Hæc muni centiſſimi erga inſtitutum noſtrum animi propenſio haud alit quam hereditate tranſiit ad Illuſtriſſimos ac Excellentiſſim PROGENITORES TUOS, qui cum omni loco & tempore liberali beneficique ſui animi teſtimonia præbuere, TIBI IPSI tenera ac huc ætate Informatorem ex ordine noſtro delegere; quo quidem conſilio nullum majus fiduciæ gratiæque ſuæ argumentum dare potuerunt, quam cum pretioſiſſimum ſibi cœlis datum munus (nempe TE IPSUM, MOECENAS GRATIOSISSIME) religioſorum noſtrorum cuſtodiæ confidere. Si dein hiſtoriarum argumenta, quæ hoc volumine comprehenduntur, ſpecto, ea ſibi quo-

que

que TE PATRONUM *expoſcunt*, *quod non careant memor*
inclytæ, *omnibusque ſæculis celebratæ* PROSAPIÆ TU
Nolim cum Ryxnero ad incertas illas ſub Henrico Aucupe H
ſtiludiorum narrationes recurrere, *in quibus quidam Dietric*
Wartenbergius generis TUI *glorioſius auctor cum prima Germ*
niæ nobilitate decurriſſe aſſeritur. *Nolim paſſim cum noſtr*
jam ab his duobus, *quæ pertracto*, *ſæculis arborem Genealo*
cam Clariſſimæ ſtirpis TUÆ *confidenter deſcribere*, *quod n*
ſim inſcius prudentiam TUAM *reique hiſtoricæ non mediocr*
peritiam averſari ac odiſſe palpos ejusmodi, *qui eruditorum ex*
ſtimatione plus obſcuritatis, *quam nominis claritatisque avitæ ce*
tioribusque vetuſtatis monumentis nixæ nobilitati adferre ſole
At certe invictiſſimi illius ſæculo ſuperiore Herois Alberti Du
Fridlandiæ (*quem merito Majorum Tuorum portentum qu*
dam appellare licet) *memoriam iſthic leges*, *qui Micro-Prag*
inducta fundataque Societate Jeſu carceres publicos (*ad qu*
eousque Divi Wenceslai immobile corpus ſtetit, *dum c*
tivi omnes deliberarentur) *in ejusdem ſancti templum c*
vertit. *Leges plurimis locis Illuſtriſſimi ac Excellentiſſ*
Epiſcopi Litomericenſis cognati & neceſſitudine amicitiæ T
devinctiſſimi memorias, *cujus ductu*, *conſiliis*, *rei hiſtoricæ*

mi-

miniculis potiſſimum ad hos conſcribendos Annales animum pulimus. Quæ tot obſervantiæ debitæ cauſarumque mom ſi jam univerſim glomerentur, an non præcipiunt, an non cium legemque imponunt ARIS TUIS ILLUSTRISSIME EXCELLENTISSIME COMES *Partem hanc Annalium eſſe de vendam?* TIBI, *inquam Muſarum Patrono, eruditorum Fa tori, liberalitatis, munificentiæque Statori? qui benefacien virtutem cum ſanguine a Majoribus* TIBI *traditam tanto ſtua & contentione exacuis, ut cum Apelle te diem ſine linea tran miſiſſe deputes, niſi novo atque novo beneficii genere egeno clientes, amicosque* TIBI *obſtringas; qui haud ob aliam ratio nem tot fortunas, ditionesque* TIBI *a Deo liberaliter conceſſa arbitraris, quam ut cum aliis communices, & liberalitate* TUA *beatos efficias. Hæc ſane felicitas eſt paucis mortalium divinitus data: alios enim beatos efficere divinæ cujusdam mentis poteſtatisque portionem eſſe pridem ſenſit Plato. Ea cum nonniſi cœlo originem ſuam trahat, cum ex veræ ſalvificæque religionis principiis proficiſcatur, quid mirum illam ſibi in* TE *plurimas virtutes ſocias adminiſtrasque adſciviſſe? nempe pietatem in Deum, fidelitatem erga Auguſtiſſimam Domum Auſtriacam, & patriam, pro cujus ſalute militiam ſecutus pluribus annis in ar-*

mis

mis haud inglorius ſtetiſti, vitamque ipſam in prœliis non es veritus tot periculis exponere. Comites, inquam, nacta zelum divini cultus, magnificentiæ decorisque in exornandis templis ſtudium, amorem proximi ac cum primis TIBI *ſubditorum, comitatem, miſericordiam, affabilitatem aliasque affines virtutes, quæ merito conſuetudinem* TUAM *in deliciis populi univerſi reponunt, quæ vitam* TUAM *fama, & meritis cumulant, quæ ad immenſam illam Majorum* TUORUM *gloriam plurimum acceſſionis faciunt.*

Immenſam merito dixi gloriam: quid enim vel cogitatione magnum, laudabile, clarumque effingi poteſt? quid illuſtre, excellens, glorioſumque ſpectavit unquam Bohemia, quod non Majores TUI *hereditario quodam jure ſibi vendicaſſe viſi eſſent? in illis vetuſtatem imaginum, famam meritorum, potentiam, divitias ſuprema patriæ munia, Heroicam fortitudinem, ſcientiam, pietatem, rerum geſtarum amplitudinem ſæculis omnibus eluxiſſe quis hiſtoriarum gnarus ignorat? nulla ſeu in ſacris, ſeu politicis, ſeu militia dignitas, quam non* PROSAPIA TUA *iteratis vicibus cum ſumma laude fuiſſet tuita. Archi-Præſulatus Bohemi Primatusque regni prærogativam ſuperiore adhuc ſæculo tenuit, Epiſcopatibus Olomucenſi, Caminenſi, Litomericenſique jam inde a ſæculi XIV. initiis fuit conſpicua; ad Ducatus plane*

Fridlandiæ, Sagani, & Meklburgi eminentiam eluctata connubiis cum Holſatiæ, Tranſylvaniæ, Münſterbergique i cibus, cum Hohenloenſibus, Fürſtenbergicis, Solmenſibus, Cz torizkiis aliisque Principibus non ſemel inclyta. Gran Prioris ordinis Equeſtris Melitenſium munus bis, Magiſte ſupremi Generalis Crucigerorum ſemel geſſit. Supremos reg Burggravios numeravit amplius tres, ſupremis Aulæ, Camer judicii, Appellationum, Feudorum, Montiumque Præfectur creberrime nobilitata. Omnium maxime fortitudinis laus gl riaque belli a Majoribus TUIS *quæſita eſt, qui ſe ſe velut tot dem martis filios ad defendendam patriam, ad Regum, Impera torumque jura tutanda genitos credebant: non immerito igitur toties tam Principum noſtrorum decreto, quam populi univerſ voluntate ſummam totius belli, legionumque omnium Præfecturam ad eos delatam in hiſtoriis legimus. Nihil attinet hic commemorare Hinkonem III, qui jam ſub Przemyslao Ottocaro Hungaricis Habsburgicisque bellis inclaruit, non Zdenkonem V. qui Carolo IV. tumultibus Italicis magno præſidio fuit. Non Hinkonem X. aut Wolfgangum fratres, illum reportatæ ad Auſtam adverſus Germanos victoriæ auctorem, hunc univerſi Boemici exercitus anno* 1420. *ad Wiſſebradum ductorem. Non*

Hin-

Hinkonem XV. Burianum, Ladislaum, Franciſcum Auguſti
num, qui regiis patriisque copiis ſummorum Belliducum honor
præfecti cum ſempiterna nominis ſui commendatione provinciam
ſuam quam maxime ſtrenue geſſerunt. Unus Albertus Fria
landiæ Dux omnium gentium linguis decantatus Heros præter
mittendus non eſt, ille inquam ſupremus militiæ Imperatoria
terra marique Archiſtrategus bellis Venetis, Tranſylvanis
Mannsfeldicis, Magdeburgicis, Halberſtadenſibus, Turcicis
Durlacenſibus, Bremenſibus, Holſteinenſibus, Danicis, Pome
ranicis, Suecicis, Saxonicis, Sileſiticis, Brandeburgicisqu
clariſſimus, qui, ut Ciceronis verbis utar, jam e ludo & pueri
ritiæ diſciplina bellis maximis atque acerrimis hoſtibus objec
tus, cujus omnis ætas ad ſcientiam rei militaris non alieni
præceptis, ſed ſuis imperiis, non offenſionibus belli, ſed victoriis
non ſtipendiis ſed triumphis eſt traducta, cujus unius heroica
facinora immortale STIRPIS TUÆ *nomen famamque reddituri*
Quid dicam de pietate Illuſtriſſimi GENERIS TUI *in*
fundandis dotantisque cœnobiis? in condendis ſumtuoſiſſimis Ec
cleſiis? cui præterquam Majoribus TUIS *debet ſua principia*
Prædicatorum Ordo Iglaviæ atque Sſamburgi? cui Carthuſia
Waldicii? Divi Auguſtini Eremitarum Inſtitutum Lippæ, at-

que Bielæ? Duplex B. Franciſci Seraphici Sodalitium Tu vii, atque Moravo Trzebicii? cui Societas Jeſu ſua Colle ſeminaria, templa Micro-Pragæ, Giczinii, atque Oppavi quæ pietas quid mirum ſi cœlos ad præmiandum, ad remu randum provocavit? ſi Stirpem Tuam nepotum ſerie, ſi va terrarum ambitibus, ſi divitiis, honoribusque cumulavit? pietatis ſuæ monimenta cum ad poſteritatem transmiſiſſet n oblita magnificentiæ in colendis arcium, palatiorumque ſtruct ris, quo prærogativæ genere omni tempore cum præcipuis B hemiæ familiis de principatu certare viſa. Unum inter cetera admirabiles moles commemorare libet Micro-Pragenſe Pala tium ab Alberto Waldſteinio Fridlandiæ Duce auſpicatum amplitudine, architectura, ornatu, hortique elegantia nemini in urbe ſecundum, in quo perpoliendo, augendo, condecorandoque jam a pluribus annis TUA MOECENAS GRATIOSISSIME *induſtria ſummis cum impendiis defatigatur. Nec enim is ſplendor, ea glorioſa facta exemplaque* MAJORUM TUORUM *perpetuo oculis* TUIS *obverſantia animum quieſcere ſinunt, ut ne ad ſimilia, ad illorum imaginem exprimendam accendatur.*

Nihil ſupereſt, quam ut Supremum Numen votis omnibus efflagitem, quo incolumitatem TUAM *omni felicitate humana* cu-

cumulatam in ſeros annos cum gloria provehat, quo Illuſtri-
mam ac Excellentiſſimam Conjugem TUAM *comitate, prude-*
tia, probitateque ſumme conſpicuam ſolatiis TUIS *ſervet qu-*
diutiſſime, unicum tenerum ſurculum TUUM *in ſpes maxim-*
patriæ excreſcere faciat, denique Vetuſtiſſima Progenies TU-
eminentiæ ſuæ, gloriæ, poſſeſſionumque ſuarum firmum ſolidu-
que in TE *fulcrum nanciſcatur, atque* TECUM *perennet.*

ILLUSTRISSIMÆ EXCELLENTIÆ TUÆ

Servorum minimus infimusque

GELASIUS DOBNER,
a S. Catharina Schol. Piar.

CENSURA.

IMPRIMATUR

JOAN. ANDREAS KAYSSER,
Epiſc. Vic. General. & Official.

Legi attente Partem tertiam Annalium Hagecii ab Admodum Reverendo Patre Gelaſio a S. Catharina Piarum Scholarum pro tunc Collegii Vetero-Pragæ Inſtituti ejusdem Rectore Actuali, Viro in promovenda re literaria prorſus indefeſſo, qui cum paſſim a Patriorum hiſtoricorum trita via recedit, criticæ animadverſiones illius ſingulari induſtria ac ſoletti indagine collectæ, ſua non carent monumentorum vetuſtorum ſoliditate, prout lectori patebit. Ea de cauſa ut orbi literato palam fiat, luce publica dignam cenſeo. Dabam Pragæ XXVII. Aprilis Anno MDCCLXV.

FRANC. XAV. TWRDY, S. M. Eccl.
Canonicus, ad S. Apollin. Decanus, Rmi. ac Illuſtr. Conſiſtorii Pragenſis Aſſeſſor, Lib. Cenſ. mpp.

JEREMIAS A MATRE DOLOROSA
Clericorum Regularium pauperum Matris Dei Scholarum Piarum per Bohemiam Præpoſitus Provincialis.

Cum Partem III. Annalium Hagecianorum per P. Victorinum a Cruce ordinis noſtri ſacerdotem alias latine redditorum, & notis quibusdam illuſtratorum, nunc vero per P. Gelaſium a S. Catharina ejusdem Inſtituti Profeſſum plurimis variisque animadverſionibus auctorum, duo ex noſtris, quibus commiſſum fuit, recognoverint, & approbaverint; nos poteſtate ad id nobis facta ab A. R. Patre noſtro Joſepho Maria a S. Joanne Baptiſta Præpoſito Generali, ut typis mandetur, ſi iis, ad quos ſpectat, ita videbitur, facultatem in domino concedimus. Datum Cremſirii in ædibus noſtris XVI. Kalendas Maji Anno MDCCLXV.

JOSEPH. CALASANCTIUS, a S. Chriſtiano Secretarius Provincialis de mandato mpp.

(L. S.)

JEREMIAS A MATRE DOLOROSA, S. P. Præpoſit. Provincialis.

R,

b Admodum
Scholarum
em Rectore
eſeſſo, qu
æ animad
, ſua nos
patebit. E
n cenſeo.

Eccl.
. ac Illuſtr.
ſ. mpp.

iarum

PRÆFATI

Serius exſpectatione tua benevole lec
mea prodit hæc III. Pars Annaliu
norum. Moræ atque remoræ plur
tioni illius injectæ, ut ne citius de
ſatisfacere, atque fidem datam deliberare licu
mum quidem proponebam apud animum meum
Partem hanc, & ceteras, quæ ſequuntur, prelo
das eſſe, quam dum Scriptores rerum Gallicarum
cicarum decem jam Tomis noviter Pariſiis excuſos
eſſem, quorum ſcilicet adminiculo hiſtoriam patria
me illuſtrandam certo confidebam. Cum autem ec
prorſum conatu per Bibliothecas noſtras quærere
ſumtus in prelum, ſcribas, & calcographum quot
profundendi tam ſumtuoſo operi ære meo accurand
vum eriperent, de Patrono cogitandum erat, cui e
nis iſtius dignitatem perſuaderem, ut tandem ejus co
ſione & gratia uſibus meis deſerviret. Quod itaqu
magna beneficii imo felicitatis parte repono: reperi t
ſuperioribus tomulis laudati, Mecœnatis mei perpetui,
verendiſſimi Illuſtriſſimi ac Excellentiſſimi DD. Emanu
e Comitibus de Waldſtein ſuæ Sac. Cæſ. Regiæque Ap
Majeſtatis Intimi Actualis Conſiliarii & Epiſcopi Litome
cenſis adeo benevolam promtamque voluntatem, ut v
in-

indicio rei facto, ſtudiis meis præter moram con dum eſſe conſerer, juberetque Tomos hos Pariſiis eſſe conducendos. At, ut vulgo fit, Bibliopola tione eorum allatio in longum protracta eſt, & [illegible] ſex menſium intervallum deſiderium meum explevi cum medicorum conſilio thermis Carolinis utendum nolui abſens typum plurium mendorum periculo ex ut ſatius judicarem opus quanquam ſerius, emenda men tradere, quam vitioſa acceleratione ridiculum [illegible] provocare. Denique cum redux maxime ſperarem [illegible] cum anni ſuperioris exitu Partem hanc prelum [illegible] ram, accidit rurſum præter exſpectationem noſtram [illegible] reſcripta quæ ſub regia accelerari præcepta omnia qui prelo typographo eripuerint, eaque per integrum [illegible] trimeſtre laboris alterius neſcia fatigaverint. Haben igitur benevole lector juſtas cauſas protracti operis [illegible] quæ ſerius deliberare, daturos operam, [illegible] Partium acceleratione reſarciatur tempus, quod hujus pr craſtinatione tibi perditum videbatur.

Jam ut de argumento, quod præſente libro pera tandem ſuſcepimus, [illegible] præmittamus, complec mur illo hiſtoriam ab anno DCCCLII uſque DCCCCXXX tempus ſane omnium, quod Bohemiæ unquam accidit, fo tunatiſſimum, quo proculcato idolorum ritu, veri D cultus in patriam per Divum Methudium inductus eſt, quæ vix radicem agente e ſterili pene ſolo, ut ſimilib Libuſſæ noſtræ apud Coſmam verbis utar, (a) duæ ſublim ſpecioſiſſimæque olivæ, Diva inquam, Ludmilla atque We

(a) *Coſmas l.* 1.

ces-

ceslaus Martyres propullularunt, quibuscum ſim
rum curſu pedetentim eluctatur hiſtoria patria e ve
ſpinis, expedit ſe caligine ſua, & deterſis veteribus
bellis veritatem tanquam nebulis intermicantem lu
ribus jam locis oſtentat. Nam geſta iſtorum, tum
rilli ac Methudii a proximis eorum temporum di
adnotata hanc Annalium partem mirum quantum ill
Non parum huc quoque conduxere illa Suatopluci
Moravici conditoris glorioſa facta, quæ vel invitis c
quique Francorum Chronologi ad poſteritatem trans
re coacti; cum enim Heroi iſti paſſim per omne vitæ t
graviſſima cum Regibus Francicis negotia intercede
perſequendo illi hiſtorias regum ſuorum, prætermitter
nime potuere, quin iſtius geſta inſpergerent, ſimu
gentis noſtræ memorias admiſcerent. Et debemus qui
his Francorum Annalibus omnem eam notitiam hiſ
cam, quamquam demum veram incorruptamque appel
licet, debemus illis quoque Chronologiæ certitudin
quod paſſim a contemporaneis authoribus conſcriptos
perquam teſtatum ſit. Quæ duo tamen non æque debem
ſupramemoratorum Divorum biographis, quos quanqua
dubitare fas non ſit rerum geſtarum narrationes fidelit
poſteritati commendaſſe, at certe ubivis Chronologia
eis deſideratur, quod recepto illo Martyrologia, Paſſione
vitasque ſanctorum ſcribendi more uſitatum non eſſet hiſto
rias ad annorum ſupputationes exigere. Noſtra itaque in
tererat Chronologiæ calculum ſupplere, ſingula narrata di
ſpeſcere, & geſta quæquæ ſuis annis circumſcribere; quo in

mo-

molimine cum hactenus certum tutumque Duce
non fuiſſemus, quanta opera res ſteterit, diſpiciet
lector ex ipſis commentariis noſtris, quæ ubique
tionum quarundam ritu adjicimus.

Non minimus quidem patriorum ſcriptorum
tit numerus, qui multo ante omnibus pene locis C
logicam rationem induxere, qui non modo annoru
dierum quoque crebro ſupputationes in Annales
invehere auſi: verum cum illi paſſim ſeu Hagecium,
nologiam pro libidine tractantem, ſecuti, ſeu meris
conjecturis momenta temporum ariolati magis ſint,
definiverint, hinc evenit, ut res & hiſtorias paſſim
pugnantes, fluctuationem hæſitationemque ubivis ſe
gerentem ſit deprehendere, quæ legentem perpetuis
busdam ſtimulis urgent aliam temporis ſupputationem
rito deſiderari. Non mirum itaque videri debet æquo
tori, ſi toto, ut ajunt, quandoque cœlo a ſuperiorum
triorum ſcriptorum ſupputandi ratione deflexímus, ſi
tiis Chriſtianæ fidei, ſi Ducum patriorum imperio, ſi i
getum noſtrorum martyrio atque Translationibus alia
menta præfiximus. Quanquam enim non pauca vet
monumenta authorum iſtorum ætate luce publica do
jam fuerint, quanquam noſtri plura legitima vetuſtatis
cumenta manibus ſuis verſaverint, erat tamen ſæculor
illorum is genius & in ſententia obfirmatus animus,
cum Hagecio aliisque paulo ſuperioribus errare maluer
quam eos erroris & oſcitantiæ condemnare. Huc acce
quod ab eo tempore, quo calamum, vitamque poſuere

culorum duorum ſuperiorum ſcriptores, tanta undique manuſcriptorum ſeges ex Germaniæ archivis bibliothecisque protracta partim preli beneficio vulgata ſit, partim in manuſcriptis nobiscum communicata, ut niſi noctuarum ritu lucem fugere, veritatemque deſpicere libuiſſet, communi tritaque patriorum ſcriptorum ſemita incedere minime licuerit.

Alius præterea non minimus plurium noſtrorum ſcriptorum error erat, quod paſſim hiſtoriam Boemiæ per anguſtis limitibus definirent, atque ad eam conſcribendam ſat ſuperque argumenti & certitudinis in ſolis patriis Annalibus eſſe deputarent, immemores ante ſæculum XII. & Coſmam (ſi quosdam SS. Ludmillæ ac Wenceslai biographos excipias) Czechiæ nullum Chronographum obtigiſſe. Quantus hiſtoricorum patriorum per tot prima ſæcula defectus, vaſtitasque procul dubio eos commonefacere debuit, ex Annalibus monumentisque exteris eam lacunam eſſe explendam, veram inquam eorum temporum hiſtoriam a vicinis Germanis eſſe repetendam, quemadmodum vel ipſe Coſmas eam repetivit, dum & ad Imperatorum faſtos provocavit, & Reginonem, Reginonisque Continuatorem non uno loco ad verbum pene exſcripſit. (b) Nos itaque in acervandis excerpendisque exteris nulli pepercimus operæ, quorum teſtimoniis omni loco noſtra illuſtravimus, auximus, confirmavimus. Non quidem hic inſtitorum ritu merces noſtras jactare, atque emturientibus commendare libet, at id confidenter dicere non veremur, plerosque rerum Germanicarum imo Gallicarum quoque, Polo-

(b) Coſmas l. 1.

norum, Ungarorumque ſcriptores pluribus tomis comprehenſos a nobis ſedulo lectos excuſſosque, omnes in concilium vocatos libros, quosquos demum vel memoriam patriam complecti ſuſpicati ſumus; nec tamen omnia exhauſiſſe, quod merito arrogantiæ condemnandum eſſet, videri volumus: eos libros intelligimus, quorum & compotes fieri licuit, & quorum notitia ad nos pertigit. At patrios certe ſcriptores univerſos typis excuſos ſolerter contulimus omnibus pene locis indigitatis, quibus ſibi adverſantur, quibus a veterum relatis receſſere, quibus nova adjecere, ut uno velut conſpectu lector cognoſcere poſſit, quo pacto temporum ſæculorumque curſu novis atque novis inventis hiſtoria patria creverit, & a primis ſuis fontibus deflexerit. Nec deſiderabit iſthic lector manuſcriptorum quorumque hactenus orbi literario incognitorum raritatem, quorum excerptis tanquam cymeliis partem hanc ſuis locis exornavimus. Verbo tanta ubivis authorum librorumque in rerum firmamentum allata laudataque multitudo teſtatum faciet, non unius alteriusve anni eſſe operam, quam in illuſtrandos hos Annales contulimus.

Hac itaque tot librorum lectione authorumque conciliatione profluxit, quod paſſim bellum patriis ſcriptoribus indicendum fuerit, quod traditiones (populares nempe, minimæ antiquas, minime authenticas) plures evertamus, quod Hagecio creberrime adverſa tum in rebus tum in Chronologia ſtatuamus, quod multas narrationes fabularum cenſura merito notemus, optemusque ex faſtis noſtris eliminata. Atque id leges ſanioris critices expoſcebant, quæ monent,

nent, inſiſtendum eſſe veterum relatis, præferendam eſſe ſynchronorum aut proxime ad narratorum ætatem accedentium authoritatem præ novorum ſine tabulis loquentium dicacitate; ex iſtorum fide poſteriorum narrata exigenda eſſe atque emendanda. Quæ quisquis demum meditate cum animo ſuo expenderit, non nos arguet temeritatis, non obtrectabit nos inficiari omnia, & ſuperiorum ſcriptorum fidei audacter derogare. Graviſſimorum Virorum hoc in molimine ſequimur conſilia, qui ſapientiſſimis ſuis præceptionibus pridem animadvertere ſumma accuratione ſcribendas emendandasque eſſe hiſtorias, & ſeveriſſimo criterio hiſtorias a fabulis, vera a falſis eſſe diſterminanda.

Quare omnes & ſingulos quovis nomine, ordine & titulo ſuſpiciendos concives noſtros iterum iterumque obſecratos cupimus, ut ne præcipitent ſententiam, & ne lectis quidem aut auditis argumentis noſtris vim patriæ hiſtoriæ inferri credant. Legant atque expendant ſingula in robur allata monumenta, atque demum judicium ferre, adverſa ſcribere, aut noſtra infirmare liberum cuique eſto. Non ſibi perſuadeant ea mera eſſe oracula, quæ ab Hagecio, remotiſſimo ab his ſæculis, ſcripto conſignata ſunt, non deputent meras veteres verasque traditiones eſſe, quasquas demum in poſteriorum noſtrorum libris legunt. Plurimis locis ejusmodi traditionum principia & authores detegimus, quæ ſi majorem duobus ſæculis ætatem ferunt, ſane a Dalemilo aut Pulkava ſæculi XIV. ſcriptoribus originem trahunt, nec aliunde quam vulgi rumuſculis, ſiniſtra veterum intellectione, aut interpretatione potiſſimum prognatæ,

quæ nempe ſeu authorum nova atque nova proferre contendentium cupiditati, ſeu jactantiæ, ſeu adulationi principium ſuum debent, nec alio præſidio munitæ ſunt, quam quod ſeu ſcriptæ ſeu prelo ſubjectæ temporum curſu non tam jure, quam vi & caſu civitatem in re hiſtorica obtinuiſſe cenſeantur.

Non vero id fatum unius ſoliusque hiſtoriæ Bojemæ: omnes pene gentium Annales eam vicem experti, a qua macula ne ipſa quidem Eccleſiaſtica hiſtoria immunis perſtitit, dum demum inventi quique viri eruditione ſummum conſpicui, qui ſubleſta quæquæ velut totidem ſteriles frutices a cetero fructuoſo ſtipite reſecuerunt, qui narrationes ſingulas ſuis doctiſſimis criteriis tanquam triticum a palea operoſiſſime perpurgarunt. *Maximum eſſe fabularum in hiſtoria numerum* (inquit author recens) (c) *& quod de Herodoto patre hiſtoriarum & Theopompo dixit olim Cicero de leg. l. 1. n. 5. innumerabiles eſſe apud eos fabulas, idem de plurimis valere hiſtoricis, nemo, qui ſolum a limine ſalutavit hiſtoriam, ignoraverit. Hinc ſimul ac enatæ ſunt bonæ literæ, & ſtudiis quoque hiſtoricis nova lux affulgere cœpit, exſtiterunt etiam viri doctiſſimi, qui in reſecandis ab hiſtoria fabulis operam haud perfunctoriam eamque feliciter poſuerunt.* Quantam cumprimis hiſtoriæ calamitatem ſola unaque adulatio intulerit, libet audire Joannem Georgium Eccardum lamentantem: (d) *Quique, ut dominis ſuis gratiores eſſent, gloriæ magis, quam veritati litabant. Hinc quilibet eorum dominum ſuum a celeberrimis, quos in patria ejus, aut etiam extra illam detegere poterat, heroibus audacter deducebat nullo teſtium examine præmiſſo, nulla aut exigua temporis alia-*

(c) *In Comment. de Criterio fabularum c. 1. §. 1.* (d) *Eccardus in præfat. famil. Habsburg.*

aliarumque circumſtantiarum habita ratione. Ubi deerant perſonæ, ad fictiones refugium erat. Hæc vero commenta ut primum locum in hiſtoriis patriis obtinere viſa, tanta ſubito contumacia eum tueri auſa, ut familiæ quæque calumniam ſibi inferri autumarent, ſi quis adverſum calamum ſtringere attentaſſet. Quo fato plane accidit, ut pari jure, fide atque authoritate cum ceteris veris ſincerisque hiſtoriis intolerantiſſime gloriari occiperent. Quantæ igitur difficultatis eſſet fabulas ejusmodi hiſtoriarum velamine tectas a veris hiſtoriis diſcernere atque diſpeſcere, non obſcure innuit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius, dum ita ſcribit: (c) *Res non raro confictæ fabularum abolito nomine tranſeunt in hiſtoriam, ut opus ſit magno cribrario, qui magno labore falſa & fabuloſa ſegreget ab hiſtoriis.* Quod autem hactenus in hiſtoria noſtra patria tot fabulæ, tot vetuſtatis larvam mentitæ traditiones, tot adulatorum palpi, tot novitatis ſtudia nomen hiſtoriarum apud facile credulos retinuerint, haud alia verior cauſa occurrit, quam quod hucusque nemini noſtrorum Annales patrios ad ſeverius examen, legesque ſinceræ critices exigere libuerit, quam aleam ſi ii prius ſubiiſſent, næ iſta omnia pridem fide ac poſſeſſione ſua deturbata cognoſceremus. Et ſane rei criticæ ſtudio quotidie magis magisque efflorescente experientur concives mei poſterioribus temporibus longe me ipſo ſeveriores cenſores, qui etiam eorum plurima, quæ in medio relinquo, ſuis momentis in omnem partem examinaturi, & cenſoria virgula acerrime ſint caſtigaturi. Atque hæc ſunt, quæ de argumento præſentis operis animadvertenda duxi.

(c) *Baron. in Annal. Eccleſ. ad An.* 853.

Jam

Jam exſpectabit procul dubio eruditus lector, ut, quemadmodum Parte II. fecimus, huic præfationi vindicias contra obtrectationes, ac cumprimis reflexionem A. R. D. Caroli Krziz ſubjungamus. Summum quidem jus nobis competeret authoris iſtius nusquam a nobis læſi, aut injuria aliqua provocati aculeos, quos intemperantiſſime pluribus locis in nos ſcriptaque noſtra exeruit, pro merito probe obtundere. Nec magni negotii res futura eſſet argumenta illius philoſophice magis quam hiſtorice deducta, meris pene conjecturis, ariolandi licentia, fallacibusque principiis innixa, tum tumultuaria nec ſatis meditata operum noſtrorum lectione profecta convellere, & uno veluti flatu diſſipare. Facillimi inquam vindiciæ hæ eſſent negotii, præſertim poſtquam duæ pereruditæ apologiæ ſententiæ, operum, nominisque noſtri vindices acerrimo ſtylo ſcriptæ ad nos ultro, mox a publicato Krzizii opuſculo, miſſæ ſunt. At plures graves cauſæ perſuadent ſilentio & æquanimitate has obtrectationes eſſe diſſimulandas. Quare nonniſi ad annum 904. p. 382. tanquam aliud acturi ſenſa noſtra breviter explicavimus, animum inter hæc illo eleganti ſapientiſſimoque Divi Cypriani dicto obfirmantes: *Ut laudares, non ambiveram, ut ne mihi obtrectares, religio, æquitas, decorum præcipiebat. Cum tamen obtrectaſti, vide, ne amplius de tua, quam mea exiſtimatione detraxeris. Ego injuriam, ego invidiam ferre didici.* Imo etiam opto, ut quantum poſthac noſtro, tantum aliorum calamis aculeisque Krzizius intactus maneat. Vale benevole lector, & ſtudiis noſtris, quod facis, porro favere perge; ſtimuli hoc nobis inſtar erit, alacrius hos Annales proſequendi.

AN-

ANNUS 852.

Condicto die ſacratior Procerum ſenatus cum ceteris magiſtratibus omnique nobilitatis multitudine convenit in caſtrum Wiſſehrad, Neklanumque præconum voce Principem proclamari fecit. (a) Nec mora inaugurationi data initia: ducalibus indutus veſtimentis Libuſſæ aureæ imponitur ſellæ, veneranda Przemysli caput redimitur mitra, omnisque circumfuſus populus, quam contento clamore potuit, pronunciavit: NEKLAN DUX, NEKLAN DUX NOSTER PERENNET. *Neklan ina guratur.* Hos inter plauſus nemo non ſubſiliebat, nemo non cervicem caſſide, tutuloque nudabat, nemo non adgeniculatus Principem ſalutabat. Seniores populi ceterorum nomine ſacramenta dicebant. Ab his ceremoniis eodem ornatu fulgidus, fauſtasque inter acclamationes in penetralia caſtri Wiſſehradenſis deductus eſt. Alter cum illuxit dies, data ex voluntate ſenatus uxor Ponislawka filia Pikoli de Wolſſinie (b) Virgo quantum forma, tantum animi dotibus ce- *Ponislawka Neklani ux*

teris omnibus eminentior. Dies nuptiales ſolitis epulis delectamentisque per quatriduum celebrati, tum datis in manus Neklani imperii gubernaculis (c) ad ſua quisque dilapſus eſt.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLII.

LEONIS IV. PAPÆ 6. LOTHARII IMPER. 13.

NEKLANI 1.

Hofman. Chronic. Boh. c. 11. apud Hier. Pez. T. I.

(a) Hofmannus, qui hoc loco Dalemilum e Bohemico ad verbum prope germanice reddidit, etymologiam nominis Neklan his verbis refert: Nach Krzieſemiſſl ward ein Fürſt, der was genannt Neklan klueger Synnen, wehrhaft, darumb wurd er auch Neklan genannt, das iſt teutſch ungeſtochen. Wan er in kein Streit, noch Abentheuer nie kam, und darumb ward er auch nie von dem Pferde geſtochen, das hielten ihme viele Leute für eine Klugheit. Quanquam hæc non tam affirmative, quam opinative Dalemilus referat, Pulkawa vero ait: *Nomen Neklan non punitus interpretatur.* Aliam etymologiam etiam dat Dubravius: *Neklan*, inquit, *Boemis eſt vir imbellis, & ad feriendum hebes, ut cuneus eſſe ſolet, qui aciem gerit obtuſam, & ad findenda ligna ineptam.* Ridiculum Schleinicii figmentum de nomine Neklan jam ſupra retulimus, quo loco ſimul expoſuimus, quæ nominis nobis videatur derivatio veroſimilior.

Dalemil. hiſt. Bolesl. c. 17. Dubrav. hiſt. Boh. l. 3. ~~Schleinicius in~~ Vandalo-Bob. c. 17. Mſ.

(b) Hujus nominis plura ſuperſunt loca per regiones Bohemiæ; quem horum Hayecius intenderit, tectum.

Weleslav. in Geneal. Duc. Boh: Stransky Reip. Boh. c. 8. Balbin. Dec. 1. l. 7. c. 10. Schleinic. Mſ. Vandalo-Boh. c. 17.

(c) Weleslavinus, Stransky, & Balbinus ajunt Neklanum duodecimo ætatis anno orbatum patre, Wratislaumque Zatecenſem Principem ei tutorem datum, qui ejus nomine, dum ad legitimos regno annos pertingeret, Boemiæ habenas tractaret. Nova prorſus de hoc Neklano eſt Schleinicii ſententia, qui eum alio nomine *Czechum*, ſeu *Lechum* appellatum, eundemque prorſus eſſe, qui Caroli M. bello Bohemico occubuit, contendit, a quo denique poſtea omnes Bohemi nomen Czechorum aſſumſerint; quod non ſine ſtomacho refellit Balbi-

binus. Idem contra præſentem Chronologiam Hagecii his verbis invehitur: *Neklani Principatus (ut meliores Scriptores conſentiunt) in Caroli M. tempora incidit, unde Chronologia Hagecii prorſus corruit, qui Neklanum anno 829. natum, & An. 852. Principem nominatum affirmat: Nam ſi Neklan, ut ex Germanicis etiam Scriptoribus probat Stransky, cum Carolo M. bellum geſſit (quod bellum conſenſu omnium, qui Caroli M. vitam & geſta ſcripſerunt circa annum 789. geſtum eſt) qua ratione cum nondum natus eſſet, bellum gerere potuiſſet? quomodo Hoſtivitus Neklani filius cum Ludovico Pio An. 843. Francofurti pacem facere?* Hactenus Balbinus. At magnam rem præſtitiſſet Balbinus, ſi ad hanc rem, quam impugnat, eorum Scriptorum Germanorum, quos ſecutum ait Weleslavinum, authoritatem allegaſſet, profecto ſi Diogenis lucernam accendiſſet, inquiſiviſſetque, nuſpiam in Germanis vetuſtis nomen ſeu *Neklani* ſeu *Hoſtiviti* reperiſſet. Non propugno Hagecii Chronologiam, quæ tam incerta eſt ac Weleslavini, Stransky, ac ipſiusmet Balbini, at id certum eſt: defixis aliis atque aliis epochis initiorum Czechiæ, neceſſe eſſe, ut alii atque alii Duces ex noſtris in tempora Caroli M. incidant. *Balbin. Dec. 1. l. 2. c. 17. & ſeqq. Idem Dec. 1. l. 3. c. 21. §. 2.*

PRÆTERMISSA.

Tacentibus hoc anno Annalibus Francofuldenſibus aliisque de expeditione aliqua contra Slavos ſuſcepta Marianus Scotus inquit: *Ludovicus filius Ludovici Pannoniam ſubegit & Bohemos domum rediens crem.wit.* At verba hæc illis reſpondent, quæ Chronicon Hildeshemenſe, Quedlinburgenſe, Herveldenſe, & Schafnaburgenſis ad annum 846. referunt, ut teſtatum fiat ſeu Marianum Scotum ipſum, ſeu librarium perperam hæc ad annum præſentem rejeciſſe, quæ huc non pertinere jam quoque adnotavit Schminkius. Ceterum Ludovici negotia hoc anno copioſe per varia tempora expedierunt Annales Francofuldenſes. Inter cetera hæc memorant in ſynodo Moguntiæ celebrata: *Rex vero cum principibus & præfectis provinciarum publicis cauſis litibusque componendis inſiſtens, poſtquam ſynodalia eorum decreta ſuo judicio comprobavit, & legationes Bulgarorum, Sclavorumque audivit & abſolvit, Bajoariam reverſus eſt.* An has inter Sclavorum legationes etiam aliqua Boemorum fuerit, nuſpiam proditum. *Schmink. ad Goldaſt. l. 2. c. 2. §. 18. Annal. Francofuld. ad h. a.*

Hoc anno, imo etiam veriſimilius uno alterove conſequente ſuperfuiſſe Prinninam rurſum ex Anonymo coævo cognoſcimus. Nam is poſt illam anno 850. a Luitpramo dedicatam Eccleſiam ita loquitur: *Anonym. de Converſ. Boj. & Carentan.*

Tranſactis itaque fere duorum, aut trium annorum ſpatiis ad Salapurgin conſecravit (Luitpramus) *in honore S. Rudberti Eccleſiam, quam Prinnina cum omni ſupra poſito tradidit Deo & S. Petro, atque S. Rudberto perpetue in uſum fructuarium viris Dei Salzburgenſium habendi. Poſtmodum vero roganti Prinninæ miſit Luitpramus Archi-Epiſcopus magiſtros de Salzburg murarios & pictores, fabros, & lignarios, qui juxta civitatem Prinninæ honorabilem Eccleſiam inſtruxerunt, quam ipſe Luitpramus ædificari fecit, officiumque Eccleſiaſticum ibidem colere peregit. In qua Eccleſia Adrianus modo humatus pauſat. Item in eadem civitate Eccleſia S. Joannis Baptiſtæ conſtat dedicata, & foris civitatem in Dudlepin, in Uſutim, ad Buſiviba, ad Bettobiam, ad Stipilipereh, ad Lindolves-Chirchen, ad Riſi, ad Wicidberes-Chirchen, ad Iſangrimes-Chirchen, ad B. Chirchen, ad V. Baſilicas,* (quibus vocibus nonnulli contendunt deſignari *quinque Eccleſias*, & Epiſcopatum poſtea iſthic *quinque Eccleſienſem* erectum) *temporibus Luitprami Eccleſiæ dedicatæ ſunt, & ad Otachers-Chirchen, & ad Palprumes-Chirchen, ceteriſque locis, ubi Privinna (id eſt Pruno) & ſui voluerunt populi. Quæ omnes temporibus Privinnæ conſtructæ ſunt, & conſecratæ a Præſulibus Juvavenſium.* Hactenus Anonymus, cujus verba hic eam ob rem protulimus, ut appareat fruſtra conniſum Stredovskium, cum iſtorum pleraque hiſtoriæ Moraviæ accommodare ſtuduit; veroſimillime hac in re ſecutus Lazium, iſthuncque exſcribentem Bollandum, qui autumavere Brynam ſeu Brunam Moraviæ urbem ab eo appellatam. Clare enim liquet authorem de Carinthiæ hodiernique Archi-Epiſcopatus Salisburgenſis, eique finitimis regionibus loqui. Liquet porro ex eodem Anonymo: quantum Prinnina hic a Savo usque Juvavium Ludovici Germaniæ Regis benficio terras ſuas ampliaverit. Ceterum proprietates ſuas ad Nitriam trans Danubium hucusque conſervaſſe videtur, cum poſterius tandem a Moravis occiſus tradatur ab eodem Anonymo.

Stredovsky Sac. Mor. hiſt. l. 1. c. 12. Ad V. Febr. §. 6. p. 700.

+++++++++++++++++++o++++++++++++++++++

ANNUS 853.

Curimium fortuito incendio perit.

Civitas Kaurzim hujus ſæculi anno in fumum, unde nomen traxiſſe ſupra innuimus, abiit, non domibus modo, quotquot erant, ſed ipſis etiam pomoeriis, turribusque, & vallorum munitionibus fortuito & in-

inteſtino igni ad pilum depaſtis. Doliſus ejus loci Princeps nulli pepercit operæ, quo minus ex cineribus ſuis tantæ vetuſtatis memoria reſurgeret; alio quippe, viciniſſimoque loco urbem novam condere, eamque firmo & durabili muro circumducere cœpit; atque ut rerum tam præſentium, quam maxime conſequentium eventus provide ſapienterque circumſpiciebat, invitavit omnes ſibi clientelæ officiis obnoxios, ad perficiendam hanc urbem promtam ſedulamque conferrent operam, dato ſimul imperio: ut nomen *Kaurzim* antiquaretur, novaque moles a filio ſuo *Licz* nomen *Liczko* deinceps gereret. (a) „ Nolim, inquit, fatale hoc „ nobis amplius nomen ſit, manufactumque meum prioris „ ritu fumet. „ Sed colluvione male conflatæ plebis, civiumque tum inter ſe pugnantibus ſtudiis, tum ſomnolentia adeo frigide procedebat opus, ut nunquam impetrare poſſet aut Doliſus ipſe, aut poſt eum filius Zlicz, quo urbs foſſa muroque clauderetur. Nihilo ſecius ſeu Kurimii fato, uti nempe vetuſta quæque firmius mortalium animis inhærent, ſeu pervicacia populi, recens oppidum apud pleroſque veteris appellationem retinuit, aliis omnino novo *Liczko* nomine id impertientibus. *In alium locum transfertur.*

Exeunte hoc eodem anno Ponislawka comtulum infantem puerum in lucem edidit felici partu. Is a conſalutatione hoſpitum, quos gratulatum de puero, atque ad natales epulas venientes cum multa benevolentiæ ſignificatione pater acceperat, *Hoſtiviti* nomen traxit. (b) *Naſcitur Neklano filius Hoſtivitus.*

ANNUS JESU CHRIſTI DCCCLIII.

LEONIS IV. PAPÆ 7. LOTHARII IMP. 14. NEKLANI 2.

Dalemil. hiſt. Boleslav. c. 77. (a) Contra Dalemilus in ſua hiſtoria Boleslavienſi *Liczko* antiquius autumat nomine Kurimii, quod demum ſæculo primum XIII. enatum affirmat; at vero civitatis Kurim jam habetur memoria in diplomate Boleslai Pii Cœnobio Breunovienſi ordinis S. Benedicti anno 993. dato, in quo hæc leguntur: *Super hæc adpoſui decimum forum, decimumque denarium ex omni judicio in his civitatibus, ſcilicet Nazlanem, Plizeni, Lutomericih, Churimi, Chrudimi.*

(b) Hagecium, aut alium ipſo ſuperiorem ex ipſa nominis etymologia hæc commentum fuiſſe tacentibus veteribus omnibus ſatis teſtatum eſt. Ceterum apud vetuſtiores omnes is Goſtivith audit. Si veram priſcam connotationem Slavicam attendamus, nomen iſtud concinnius *exterorum, ſeu alienigenarum victorem* connotabit. *Goozt* enim hoſpitem, & alienigenam, *Vith* victorem militem ſignificabat, quæ vocabula hodiedum apud Dalmatas obtinent, & apud nos Witězſtwj victoriam denotans, hodiedum perſtat. *Loderẽker in Vocab. ſeptil.*

PRÆTERMISSA.

Baron. hiſtor. Eccleſ. ad h. a. I. Annales Bertiniani hoc anno Bulgaros cum Slavis adverſus Ludovicum Germaniæ Regem arma prehendiſſe memorant his verbis: *Bulgari ſociatis ſibi Sclavis, & ut fertur a noſtris muneribus invitati adverſus Ludovicum Germaniæ Regem acriter permoventur: ſed domino pugnante vincuntur.* Bellumne iſtud cladesque ad Moravos ſeu Boemos Slavos ſpectaverit, nihil in veteribus proditum. At cum paſſim Moravos Slavorum nomine indigitent Annales hi, ut eos legenti propalam eſt, Raſtizium ejusque gentem ab hoc tumultu haud fuiſſe immunes autumo.

II. Ad hunc annum prætereunda non eſt *Joannæ Papiſſæ* decantata fabula, quæ quanquam ad hiſtoriam Bohemiæ pertinere non videatur, tamen ex infra dicendis apparebit, nos ejus memoriam, ad detergendam ab homine Bohemo & patria maculam, non inconcinne

hic

hic attuliſſe. Et quidem ut rem ab ovo repetamus ejusque fabulæ initia, incrementa, interitumque perſequamur, longioribus nonnihil eſſe libet: Hoc anno Baronius ex Chronico Mariani Scoti profert: *Anno octingenteſimo quinquageſimo tertio Leo Papa obiit Kalend. Auguſti. Huic* *Ad h. a.* *ſucceſſit Joanna Papiſſa mulier annis duobus, menſibus quinque, diebus quatuor.* E quo loco Eruditiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum pater Baronius argumentatur: Marianum Scotum primum authorem eſſe inſulſæ hujus & jam tot ſæculis celebratæ fabulæ de Joanna Papiſſa hoc vel ſolo argumento, quod neminem eo vetuſtiorem rei hujus aſſertorem repererit; e Mariano vero Scoto eandem fabulam deſumſiſſe ac propagaſſe exiſtimat Sigebertum Gemblacenſem. Dein armis maxime Papirii Maſonis Galli, & Florimundi de Remundo ſic conficit monſtrum iſtud, ut plane appareat putidum, ineptumque commentum eſſe, & vel omni veriſimilitudine deſtitutum. Baronii ſolidiſſima argumenta hic ſub incudem mittere, & longum, & extra hiſtoriæ noſtræ ordinem, & nec jam operæ pretium cenſemus; quandoquidem vel inter ipſos heterodoxos hodie nemo eruditior reperitur, qui narrationem hanc non inter nugas & deliramenta imperitorum reponat, cui David Blondellus *Blondel. Tr.* vir cumprimis doctus, vel ipſe a ſacris noſtris alienus, inſigni apparatu *contra fab. Joan. Pap.* funus duxit jam ſuperiore ſæculo. Scribit tamem Godefridus Guilielmus Leibnitius in Tractatu ſuo: *Flores ſparſi in tumulum Papiſſæ* nuper *Biblioth. hiſt. Gotting. Nū. VI. p. 297.* vulgato repertum non pridem adhuc quendam celebrem inter ſuæ ſectæ homines Theologum, qui eam e tumulo reſuſcitare faventibus haud paucis conatus ſit, atque proinde, ut eam ad tumulum, quem ei pridem Blondellus adornaverat, merito pertinere oſtenderet, *Flores* hos ſuper ejus tumulum ſparſit, invictiſſimisque argumentis, etiam typo prolato ſtercorariæ illius ſellæ, & duarum reliquarum oſtendit: *Illuſtrem hanc mulierem*, ut inquit, *ad Poetas, non hiſtoricos pertinere, cui in juſto temporum ordine nullum locum relinquat ſeries rerum perſonarumque.* Sed ut ad authorem hujus fabulæ redeamus, deprehendere Scriptores quique clariſſimi Mariano Scoto, ipſique Sigeberto impingi calumniam, cum hujuſce fabulæ primi prolatores aſſeruntur, quod ſinceriores, vetuſtioresque utriusque hujus authoris Mſſ. Codices penitus hac relatione *Joannæ Papiſſæ* careant. Suſpicio igitur, plurimorumque opinio in *Martinum Polonum* dictum recidit, quaſi is primus hujus fabulæ architectus eſſet. Argumentum erat: quod Ptolemæus de Luca ordinis Prædicatorum circa annum 1342. vivens in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica hæc ſcribat: *Omnes* *Ptolem. in hiſt. Eccl. l. 16. c. 8.* *quos legi, præter Martinum* (ſcilicet Polonum) *tradunt poſt Leonem IV.*

fuiſ-

fuiſſe Benedictum III. Martinus autem Polonus ponit Joannem Anglicum VIII. Cujus Ptolemæi de Lucæ teſtimonio tragula hæc injecta eſt Martino Polono, ut is paſſim faber hujus fabulæ reputaretur, quem etiam poſt Nicolaum Serrarium hac ſola Ptolemæi de Luca relatione nixus Mabillonius ejus authorem fecit. Verum quoniam Martinus Polonus de Regno Bohemiæ oriundus fuit, multisque titulis ad gentem noſtram ſpectat, ut infra videbimus, non indignum mihi viſum eſt a gentis noſtræ homine, viroque cumprimis pio, nec ſæculo illo indocto injuriam hanc breviter detergere, & maxime quidem armis Leonis Alatii, Lambecii, & Leibnitii. Quod ad Leonem Alatium primum Martini Poloni vindicem attinet, is his verbis eum purgat: *Unus omnium reliquus erat Martinus Polonus ſolus commenti bujuſce author, ideoque a pluribus Scriptoribus male babitus, etſi immerito. Chronicon ejus ab aliis peſſime corruptum fuiſſe olim jam deprebenderat Suffridus Petrus: - - -* Dein narrat Chronicon Martini Poloni MS. inter libros ab Epiſcopo Lollino ſummo Pontifici Urbano legatos exſtitiſſe, quod is Bibliothecæ Vaticanæ aſſervandum dederat. Codex *erat ille*, inquit, *antiquiſſimus omnium, qui in dicta Bibliotheca antea erant, charactere non ineleganti, multis tamen in locis propter vetuſtatem viſum fugiente. In eo hiſtoria Pontificum dextra, læva Imperatorum ita interſtincta legebantur, ut quid quoque anno Pontifices, quid Imperatores, quid exteri egiſſent, unico aſpectu poneretur ob oculos. Poſt præfationem a natali Chriſti ad ſua usque tempora hiſtoriam proſequitur. In eo nihil de quatuor majoribus regnis, urbis Romanæ exordio, nihil de urbis portis, plateis, templis, regimine aliisque fabulamentis, quibus Chronicon illud male audiit, peſſumque dederat authoris nomen, ſed omnia plana & recta. Ex quo manifeſtum eſt: CHRONICA, quæ ſub MARTINI nomine vel typis, vel ſcripto circumferuntur, ab integritatis ſuæ gradu aliorum imperitia vel negligentia, utinam non malevolentia, deturbata fuiſſe. Unusquisque enim, quæ ipſe digna memoria judicabat, addidit; eraſitque, quæ ſibi indigna lectu videbantur. In integerrimo itaque hoc exemplari poſt vitam LEONIS IV. nulla fit JOANNÆ PAPISSÆ mentio neque ex fama aliorum, neque in margine, eadem, vel aliena manuſcripta. Etſi totum perlegeris, nullum de hac re verbum invenies, nec aliorum induſtria quidquam eraſum, quod e ſerie rerum, & pagellæ tractu clariſſimum eſt; cum Leonis vita in ſua pagina non finiatur, ſed alterius ſequentis ſuperiorem partem occupet. Poſt quam immediate BENEDICTUS III. patria Romanus ſequitur, & deinceps NICOLAUS I. E quibus jam evidens eſt totum hoc ab inimicis Martiniano Chronico fuiſſe innexum, tantique Codicis ope levi ſuffultum patrocinio mendacium cadere, quod non MARTINUM, ſed alios ve-*

Mabillon. in Muſ. Ital. T. I. P. I. p. 27.

Leo Alatius in confut. fabul. de Joanna Papiſſa p. 416. usque 418.

veteratores (quorum nulla fides eſſe debet) agnoſcit. Ad quæ Alatii verba hæc ſubjungit Lambecius: *Cum igitur Alatius ob unum illum Mſ. Codicem adeo exultet, multo magis etiam gratulandum eſt Auguſtiſſimæ Bibliothecæ Cæſareæ Vindobonenſi, utpote in qua inter octo Chronici Martiniani Poloni antiquos Codices Mſ. ſunt quatuor optimæ notæ ac fidei, qui tam in margine, quam contextu ipſo omni prorſus carent JOANNÆ PAPISSÆ indicio ac veſtigio.* Et dein ſingulorum horum Codicum forma, contextu, principio ac fine recenſitis, ſubnectit: *Fretus ergo ac munitus fide & authoritate jam memoratorum quatuor Codicum Mſſ. incorruptorum Auguſt. Bibliothecæ Cæſareæ, & congruentia eorundem tam cum Codice Mſ. Vaticano a Leone Alatio laudato, quam cum altero illo Codice, ex quo Joannis Fabricii cognomento Cæſaris editio impreſſa Colonienſis depromta eſt, indubitate & conſtanter affirmo MARTINUM POLONUM falſo haberi pro authore & approbatore abſurdiſſimæ fabulæ de Joanna Papiſſa, & Chronicon ejus hac labe ab initio carens nonniſi aliquanto poſt ejus mortem partim malitia falſariorum hæreticorum, partim aut nimia credulitate imperitorum & ſimplicium quorundam deſcriptorum commento adeo infami, & injurioſo inquinatum ac contaminatum eſſe.* Quæ graviſſima erudítiſſimi viri Lambecii verba quanquam ſat ſuperque videri poſſint ad omnem ſuſpicionem a Martino noſtro propellendam, tamen majoris firmamenti ergo adjicere liceat, etiam Kulpiſium in volumine rerum Germanicarum in recenſione *Chronologiæ Martini Poloni* ultro profiteri fabulam hanc in eo Mſ. e quo ſuam editionem adornaverat, non reperiri. Mabillonius quamquam, ut ſupra innuimus, Martino Polono hujus fabulæ originem adſcripſerit, tamen alio loco fatetur exemplaria plura carere hoc commento, ſic enim ille: „Fabulam de Joanna Papiſſa plerique *Martino Polono* tribuunt, tametſi in nonnullis ejus exemplaribus, quale eſt unum apud clariſſimum Abbatem Franciſcum de Campis, nihil ſimile habetur.„ Memoravi jam ſub annum 644. in manus meas pertigiſſe Mſ. Codicem, quo præter Boguphali Chronicon Martini Poloni continetur. In eo quoque inter Leonem & Benedictum nemo medius Joannes interponitur; at in margine manu ſæculi XVI. & quidem ſucco ceraſino, hæc adſcripta reperio verba hominis, neſcio, cujus imperitiſſimi a ſacrisque noſtris alieniſſimi. *Monachus hic ſcriba fuit, turpitudinem ſuorum Paparum ſuppreſſit, omiſit Joannam Papiſſam, quam habent alia Martiniana Chronica.* Chronicon iſtud Martini in vernaculam noſtram traductum etiam paſſim proſtat typis excuſum, in quo hæc quidem fabula refertur, ſed quid mirum, quandoquidem Joannes Huſſus eandem in libro ſuo de Eccleſia docuit, nec incognitum ſit

Lambec. Bibl. Vindob. l. 2. c. 8. p. 863.

Idem c. l. p. 868.

Mabillon. in Actis SS. Benedicti ſæc. VI. P. 2. Præfat.

Joan. Huſſ. de Eccl. c. 8. & 13.

Regnum noſtrum Huſſitarum & Wicleffiſtarum ſecta a ſæculi pene XV. exordio fœdatum fuiſſe, ut fortaſſis nemo aberraverit, qui hujus fabulæ initia ſeu Wicleffo, ſeu Huſſo, ſeu certe eorum diſcipulis adſcripſerit. Exſtat etiam in Bibliotheca Metropolitana tam latinum, quam Bohemicum Mſſ. Chronicon ejusdem Martini Poloni, quod cum inſpicere mihi non licuerit, fabulamne hanc contineat, an non, quod affirmem, aut negem, non habeo. Ceterum plura de hac fabula videri poſſunt apud Pagium ad hunc annum, Lambecium, Alatium, Leibnitium; aliosque laudatos ſupra authores.

Sed jam reſtat, ut oſtendamus, qua ratione MARTINUS POLONUS ad gentem noſtram pertineat. De ejus patria varii varie ſcripſere. Alii Italum, alii Scotum faciunt, quorum in numero ſunt Platina & Volaterranus, quique eos ſecuti; at tres Codices Mſſ. a Lambecio l. 2. c. 8. relati litem definiunt, dum ipſiusmet Martini Poloni verba producunt: *Ego frater Martinus ordinis Prædicatorum Domini Papæ Pænitentiarius & Capellanus de Regno Bohemiæ oriundus, Patria Opavienſis.* Hinc recte Lambecius ex urbe ſuperioris Sileſiæ, quæ nunc vulgo *Troppau* audit, oriundum dicit. Ex his vero natalis ſui ſoli indiciis eruimus; quare paſſim Martinus noſter *Polonus* audierit. Sileſiæ enim tam late ut hodie ſumptæ nomen Martini ævo necdum uſitatum erat, pluribus Ducibus adhuc has regiones tenentibus, paſſimque Poloniæ nomine tum veniebat, non quidem cauſam ob aliam, quam quod plerique Duces Sileſiæ ſeu de ſtirpe Ducum Poloniæ, ſeu eorum feudatarii fuerint; quare etiam adhuc Carolus IV. aliaque hujus ætatis diplomata Sileſiam non alio nomine, quam Poloniæ indigitant. Accidit autem plane vivente Martino, ut Miecislaus Ratiborienſis & Opavienſis Dux ſine herede decederet, Przemislaumque Ottocarum Regem Bohemiæ heredem teſtamento nuncuparet, qui præter moram poſſeſſionem hujus Ducatus, translato illuc præſidiario milite, occupavit, quam ob cauſam demum inter eum & Boleslaum Pudicum Cracovienſem ac Sendomirienſem Ducem magnæ exortæ lites, qui poſterior ducatus hos duos ſibi vi ereptos querebatur; ſed ob impares vires cedere coactus Ottocaro, ut fuſe ex Dlugoſſo, Matth. de Michovia, & Mart. Cromero videri poteſt. Quos Ducatus mox Ottocarus filio ſuo Nicolao ex concubina Auſtriaci Baronis de Kunring nato ceſſit. Quare cum Martino vivente hic Sileſiæ tractus ad Coronam Regni Boemiæ pertinuerit, recte is ſe *de Regno Bohemiæ oriundum* ſcripſit. Sed non hoc ſolo titulo Martinum *noſtrum* dixi, is enim Vetero-Pragæ ad S. Clementem in cœ-

Majeſtas Carolina.

Dlugoſſus hiſt. Polon. l. 7. ad An. 1252. & 1273. Miechov. l. 3. c. 54. ad An. 1253. Cromer. l. 9. ad An. 1252.

cœnobio ordinis Prædicatorum (quod nunc AA. RR. PP. Societatis Jeſu eſt) educatus a pueritia profeſſionem ſuam emiſit, epiſtola enim, quam ſubnecto, & quæ ſupra laudato illius Chronico præmiſſa eſt, eum filium hujus cœnobii appellat. Verba hæc ſunt.

M. F. Martino F. Hacynthus ſuperhabundantiſſimam ſecundum Deum gratiarum actionem.

Exultavimus exultatione inenarrabili, quaſi qui exultant in meſſe, cum D. Petrus Wiſſegradenſis Prepoſitus nobis a te retulit privilegia noſtra a ſummo Eccleſie capite confirmata. Quanto gaudio exultaverunt fratres, quando intellexerunt tuam vigilantiam pro ſancto Clemente apud ſanctiſſimum Patrem excubare, & te verum illius filium factis probare, non immemor, quia ille tibi olim lac dedit, parvulo panem fregit, tonſuravit, Monachum & ſacerdotem fecit, & pro Te cum ceteris fratribus tuis orat. Iſte idem D. Prepoſitus tradidit nobis Chronicam tuam; illius ſonus jam exivit in omnem terram, mirantur in ea univerſi populi ſapientiam tuam, & collaudant Deum, quoniam mirabilia in te operari dignatus eſt. Deus per interceſſionem S. Clementis longos faciat vitæ tuæ dies ſicut arenam maris, & ſtellas cœli. Vale. Apud Pragam.

Latoris O, qui ſpiritualis noſter filius eſt, cauſam ad Limina Apoſtolorum adjuva, oro.

Porro cum *Martinum* in numero reperiam *Inquiſitorum Pontificiorum*, qui olim ad S. Clementem Vetero-Pragæ a ſede Pontificia inſtitui ſoliti erant, minime dubito eum eundemque *Martinum Polonum* eſſe, qui hoc munus geſſerit, antequam in Pœnitentiarium & Capellanum ſummi Pontificis aſſumtus eſt. Anno demum 1278. a Papa Nicolao III. creatus eſt Archi-Epiſcopus Gneſnenſis in Polonia, ſed cum in itinere conſtitutus eſſet, Bononiæ in morbum prolapſus deceſſit, ibidemque ſepultus in templo S. Dominici addita hac monumento inſcriptione: HIC JACET FRAT. MARTINUS POLONUS ORD. PRÆD. ARCHI-EPISCOPUS GNESNENSIS. Ut fatetur Bzovius ſe ipſum hanc inſcriptionem vidiſſe. Quare ex hoc loco merito corrigendi illi, qui eum Archi-Epiſcopum ſeu Conſentinum, ſeu Beneventanum fecerunt. *Bzovius in Annal. Eccleſ. ad An.* 1278.

Sed de his fortaſſis juſto amplius, non injucunda tamen illis, qui Martini hujus luculentiorem notitiam pridem deſiderarunt.

ANNUS 854.

Wlaſtislai Ducis Zatecenſis belli apparatus contra Neklanum.

Wlaſtislaus Princeps Luczenſis armis, quæ ad hunc diem ſeu deſtitutus a ſociis, ſeu Krzezomysli metu preſſerat, nunc demum contemta Neklani non adoleſcentia magis, quam ſomnolentia, omnia vertere furioſus decrevit. Convocatis undequaque clientelis ſuis in mandatis dat: civitatem Zatecium ſolido muniant opere, muros aliaque munimenta circumjiciant, conſilia enim ſua eo ſpectare, ut terminos Ducatus ſui per Bilinenſem, Plſnenſem, & Piſecenſem provincias proferat, atque ſi auſibus his non inclementem fortunam nactus fuerit, etiam Pragam dominatui ſuo adjiciat. Quorum quidem temerariorum moliminum non modo primos aulæ ſuæ adminiſtros hortatores, ſed & adjutores habuit, qui ejus venia omni parte ſolidiſſima caſtra excitata foſſis vallisque cinxerunt, & mœnibus ſaxeis communiverunt. Et quanquam Wlaſtislaus, qui tum ſextum & viceſimum ætatis annum confecerat, cognoſceret Neklani animum nonniſi tranquillitatis ſtudioſum eſſe, nihilque non obmittere ad pacis firmanda fœdera, tamen, quod ferocis eſſet ingenii, & ſemel alienarum terrarum eum fames corripuiſſet, nonniſi in bella ardebat. Conductis mercede fabris enſium pugionumque ingentem conflari jubet numerum, ſcutariis bis mille clypeos peltasque parandas imperat, nec minor numerus

te-

telorum, galearum, loricarum, ceterique fuit apparatus bellici, quem ad concutiendum meticuloſum Principem, (a) evertendamque Wiſſehradenſem dominationem, admirantibus omnibus juvenis induſtriam, ſumma celeritate perfici congerique fecit.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLIV.

LEONIS IV. PAPÆ 8. LOTHARII IMP. 15.

NEKLANI 3.

(a) Quemadmodum in reliquis Ethnicis Principibus, de quorum moribus ſiluere vetuſtiſſimi noſtri, diſconveniunt recentiores, ita alii Neklanum fortem & ſtrenuum, & prudentem, alii contra ignavum, timidum, ac bene fatuum depingunt. Timiditatem ei tam Coſmas, quam ejus amplificator Dalemilus tribuit; ceterum a prudentia, & optimo regiminis genere his verbis commendat: *Coſmas Circa. Bob. l. 1. Dalemil. hiſt. Boleslav. c. 17.*

Mudroſt mage ne v daten bieſſe,
Zemy dobrzé oprawowaſſe,
Ale walky ſie welmi baſſe.

Id eſt:

Habens prudentiam, minus animo fortis fuit,
Terram bene rexit,
Sed prælia timuit.

PRÆTERMISSA.

Goldaſtus ex Vignerio refert: Radislaum Ducem Moraviæ & Sclavoniæ, qui contra Ludovicum Germaniæ Regem rebellaverat, ſuſcepto regis titulo, ingenti devictum prælio. Sed prælium hoc & Ludovici contra Raſticem expeditio veroſimillime ad annum ſequentem pertinent, ut poſtea videbimus, quandoquidem apud veteres de hujus anni turbis bellicis Moravicis ne mentio quidem. Ceterum quanquam affirmare nolim Raſticem hoc anno Regis titulum ambiiſſe, tamen id ſe- *Goldaſt. de Reg. Boh. l. 2. c. 8. §. 6. Vigner. ſummar. hiſt. Francor. l. 2.*

ſequenti, aut proximo factum non incredibile, quandoquidem Chronicon Herveldenſe, Hildeshemenſe, & Schafnaburgenſis jam eum ad annum ſequentem Regem appellant. *Ad An. 855.*

ANNUS 855.

Anno octingenteſimo quinto & quinquageſimo initium bello civili factum. Wlaſtislaus jam armis viriſque potens per eos dies Taynicium, (a) itemque Budimicium (b) Wiſſehradenſis ditionis oppida diripi per ſuos juſſit. *Initium inteſtini belli.* Concoquenda fuit miſeris oppidanis injuria tam luculenta, quod Neklan dudum licet circumſtrepentibus non dubii belli indiciis ſeu ab armis, ſeu ab animo imparatus eſſet.

Eodem anno Wlaſtislaus emenſis potiſſimis regionis Bilinenſis montibus locum peropportunum condendæ urbi delegit Przibekum inter Mednekumque montes notiſſimos, deſcripto urbis ambitu inciſæ, quæ his locis ſteterant, proceræ arbores, ad ædium ſtructuras apparatæ ſunt, non paucæ tamen earum calce ac lapide in altum evectæ. Abſolutum opus a ſuo conditore nomen Wlaſtislavia impetravit. (c) *Wlaſtislavia urbs conditur.* Hujus urbis veſtigia hodie ſpectantur poſt Trzebinicium, tranſiitque illa in cognominem pagum non longe a caſtro Skalka diſſitum. (d)

)o(

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLV.

BENEDICTI III. PAPÆ 1. LUDOVICI II. IMP. 1. NEKLANI 4.

(*a*) Plura hodie ſuperſunt oppida vicique Teynicii nomine inſignita, ſed veroſimillime ob vicinam regionem Zatecenſem, alterumque ſubjunctum Budinicium, illud intendit Hagecius, quod hodie in regione Rakonicenſi ſupereſt, *Virgineumque* paſſim appellatur; quod olim Parthenone Virginum Deo conſecratarum nobilitatum fuerit, & hodiedum pertineat ad ejusdem ordinis cœnobium Pragenſe ad S. Agnetem dictum.

(*b*) Budeniczium in eadem provincia Rakonicenſi ſitum hodie nobilitatis ſede inclytum Wranay inter & Welwarium cubat.

(*c*) Hujus urbis conditæ meminit Coſmas his verbis: *Hic condidit urbem, quam appellavit nomine ſuo Wlatislau inter duos montes Meduez & Pripek, ſcilicet in confinio duarum provinciarum Belina & Lutomerici, & poſuit in ea viros iniquos, ob inſidias utriusque populi, quia hi adjuvabant partes Boemorum.* Silvius montes vocat *Mednam* & *Pubecham.* Dalemilus inter montem Rzip & Lowozen reponit, ſic verſificans: *Silv. hiſt. Boh. c. 10. Dalemil. hiſt. Boleslav. c. 17.*

Wlaſtiſlaw ten Kraſny dietſky,
Obdrzie na Praſanech dwa boge,
Y ſedie na Wlatiſlawi neprzatel ſe neboge,
To mieſto on bieſſe vſtawil,
A nad nym twrdy Hrad poſtawil.
Mezy Rzipem a Lowozen to mieſto ſtogjeſſe,
A po Kniezy Wlatiſlam ſlowieſſe.

Id eſt:

Wlaſtislaus iſte formoſus puer
Obtinuit a Pragenſibus duas victorias,
Et ſedit Wlatislaviæ hoſtem non timens,
Hanc urbem ille condidit
Et ſuper ea firmum caſtrum exſtruxit.

In-

Inter Rzip & Lowozen hæc urbs ſtetit,
Et a Principe Wlatislavia dicta eſt.

(*d*) Pagellus is perſtat etiamnum ipſi deſertæ arci *Skalka* pene adſitus, ut veroſimillime Skalka illum ipſum locum obtineat, quo Dalemilus caſtrum ſuper Wlatislaviam conditum memorat. Ex Coſmæ vero citato loco diſcimus quousque Litomericenſis provincia olim hac parte excurrerit, ſcilicet usque ad pagelli hujus confinia, ut ea itaque trans Albim potiſſimum explicata fuerit in terminos ipſos usque Srbiæ, quod etiam ex diplomate Henrici III. Imp. de limitibus Epiſcopatus Pragenſis clarum fit.

PRÆTERMISSA.

Cum Hagecius inteſtinas deprædationes hoc anno commemorat, coæva monumenta nobis bellum a Ludovico intentatum referunt. Sic enim charta judiciaria, ſeu notitia de vineis ad Pauzanam Eccleſiæ Friſingenſi adjudicatis hoc ipſo anno data: *Rex Hludovicus interea ad Epilungun dies quadrageſimales frequentabat, miſit aciem Bajoariorum in Poemanios, quarum Ductor Ernuſt Comes exſtitit, Epiſcopis ſimul comitantibus. Tum demum reverſi cum rumore non minimo, ut moris eſt, confluebant ad Regem.* Quæ charta cum data ſit *ad XVI. Kalend. Aprilis*, eoque anno Paſcha in 7. Aprilis inciderit, plane liquet hanc expeditionem in ipſa quadrageſima contra Boemos ſuſceptam fuiſſe; quod mirandum eo magis, cum eo ævo inter leges Eccleſiaſticas etiam illa fuerit: *Ne quadrageſimæ tempore bellum geratur.* Quare inter ceteras exauctorationis cauſas Ludovico Pio objectas hæc ipſa etiam adfertur: *Quia contra Chriſtianam Religionem - - - in diebus quadrageſimæ expeditionem generalem fieri juſſit.* Niſi malimus dicere: expeditiones has ſolum contra Chriſtianos, non item gentiles prohibitas fuiſſe. Ceterum ex eadem charta non obſcure liquet expeditionem hanc Ludovici contra Boemos irritam cecidiſſe, cum exercitus tam ſubito redierit, & ad XVI. Kalend. Aprilis Epilungum rurſus redux pertigerit cum rumore non minimo. Nam vel is a Boemis repulſus; quod verba *cum rumore non minimo* innuere videntur (medio enim ævo *rumor* pro tumultu & jurgio accipiebatur, ut Dufreſne ſynchronorum monumentorum relatione oſtendit) vel certe ea de cauſa propere viam relegit, quod Raſtices Moraviæ Dux alia parte irrueret, timereturque ei reditum præcludere; quare expeditionem

Apud Meichelbek n. 702.

Acta Exauctorat. Ludov. Pii edit. Pithoean. p. 328.

Dufreſne Gloſſar. Voc. Rumor.

nem

nem hoc ipſo anno in Raſticem quoque ſuſceptam nos docent Annales Francofuldenſes his verbis: *Rex quoque Hludovicus in Sclavos Margenſes contra Raſticen Ducem eorum ſibi rebellantem parum proſpere ducto exercitu ſine victoria rediit, malens adverſarium firmiſſimo, ut fertur, vallo munitum ad tempus dimittere, quam militum ſuorum pericloſe pugnando damna ſuſtinere. Magnam tamen provinciæ partem prædis & incendiis vaſtavit exercitus, nec parvam multitudinem hoſtium, caſtra Regis invadere cupientium, usque ad internecionem delevit; ſed non impune, quia poſt reditum Regis Raſtices cum ſuis inſecutus plurima trans Danubium finitimorum loca prædando vaſtavit.* Quæ Marianus Scotus, Chronicon Hildeshemenſe & Herveldenſe item & Schafnaburgenſis hac breviſſima oratione expediunt: *Ludovicus cum magno exercitu perrexit contra Ratzidum Regem Marahenſium.* Jam ut loca hæc aliquantum elucidemus:

Annal. Francofuld. ad h. a.

Ad h. a.

I. Perobſcurum eſt definire, quænam ea Raſticis rebellio fuerit, ut Ludovicus adverſus eum cogeretur arma prehendere. Aut enim is Bohemorum partes tuitus, uti ſupra innuimus, progreſſusque bellicos Ludovici contra gentem noſtram impedivit, aut Raſtices Boemorum, Dalemınciorum, Soraborumque exemplo pariter ſe omnibus Francicis vinculis expedire voluit, quod haud obſcure innuunt Annales Bertiniani, dum ajunt: *Ludovicus Rex Germanorum crebris Sclavorum defectionibus agitatur.* Aut denique, ut Vignerius cum Goldaſto ſentit, quia Regis titulum aſſumſit. Sed omnium veroſimillima mihi cauſa videtur, quam indigitat Anonymus Vetuſtus de Converſ. Boj. & Carentanorum, qui paulo poſt *Privinnam* Ludovici Clientem a Moravis interemtum oſtendit. Et quanquam cædis cauſam nuſpiam prodat, tamen non incredibile a Moravis lividis acceptum oculis Privinnam tam finitimum, quem & vaſallum, & fœderatum, & amicorum Ludovici ſummum non ignorabant; qui, inquam, merito Raſtici timendus erat, ne ſe aliquando Ludovici præſidio Ducatu exueret. Ad fidem igitur proxime accedit: Privinnæ terras trans Danubium & ad hodiernam Nitriam ſitas a Raſtice fuiſſe circa hæc tempora Zuentibaldo traditas, quod facinus rebellionis loco accepit Ludovicus, ut non dubitaret hoc anno ingentem exercitum in Moraviam immittere, ſed prorſus ſiniſtro exitu res ei cecidit, nam Raſtices Danubium transgreſſus ferro & igni omnia vicina vaſtavit loca, atque cum Annales Francofuldenſes fateantur ſine victoria rediiſſe Ludovicum, veroſimillime victum a Moravis legeremus, ſi iis temporibus Boemus Moravusve Scriptor obtigiſſet.

Ad h. a.

Vigner. ſummar. hiſtor. Franc. l. 2. Goldaſt. de Reg. Boh. l. 2. c. 8. §. 6.

II. Ab hoc anno, quemadmodum ſuperius innuimus, haud dubie repetendum quoddam initium *Regni Moravici*, quod dein in citeriores Danubii ripas prorogatum ſub Zuentibaldo *Moraviæ Magnæ* nomen, ut id appellat Porphyrogenitus, obtinuit, occupatis enim Privinnæ terris jam Raſtices a Camp fluvio usque ad Gronam flumen per omnem ulteriorem Danubii ripam regiones ſuas explicavit. Nec incredibile, cum hoc anno per Danubium Ludovicum inſecutus, omniaque diripuiſſe ſcribatur ab Annalibus Francofuldenſibus, Raſticem jam ex dextro Danubii littore inque hodiernæ Auſtriæ cisdanubianæ plagis terras aliquas occupaſſe; quam ob cauſam Comites quique Francici ex eadem citeriore ripa Danubii terras, ſeu in beneficium, ſeu in proprietatem habentes a Ludovico ad Raſticis partes acceſſiſſe videntur, quos inter Ratpodus Pannonici limitis Comes; is enim propter infidelitatem hoc ipſo tempore a Ludovico exauctoratus, & proprietatibus ſuis exutus legitur, ſic enim diploma Ludovici datum Cœnobio ſancti Emmerami. *Nos cuidam ex primatibus nomine Radpotto medietatem unius Fiſci, qui vocatur Tullina* (Tuln civitas non longe Vienna remota) *ſitus in regione Pannonia - - - contulimus: ea ratione, ſi fidem ſuam ergu nos inviolatam ſervaſſet. Sed quia ipſe a nobis totis viribus ſe alienavit, & fidem atque jusjurandum omni infidelitate fraudavit, placuit ſerenitati noſtræ eandem medietatem memorati fiſci ad S. Emmeramum contradere atque confirmare &c. Cal. Maji anno 27. regni Ludovici ſereniſſimi Regis in orientali Francia regnantis Indict. VII. actum Francbenfurt palatio regio in Dei nomine feliciter Amen.* Quemadmodum dein anno 861. Hernuſtus, & anno 866. Wernharius Comites propter ejusmodi cauſam publicis honoribus privati referuntur. Raſtices igitur hanc jam terrarum amplitudinem aſſecutus quid mirum ſi Regis titulum ambiit? quem ab hoc ipſo anno jam ei tribuit Marianus Scotus, Chronicon Hildeshemenſe & Herveldenſe, item & Schafnaburgenſis. Quanquam alii, ac ipſi ſummi Pontifices in literis ſuis eum imo & ſucceſſores illius non alio quam *Ducis* nomine impertiant.

Apud Hier. Pez. T. I. Diſſert. 2. p. XXVII.

Annal. Franc. Fuld. ad hos annos.

Aventin. Annal. Boj. l. 4. p. 315.

ANNUS 856.

Neklano, vexatis licet finibus, nihil movente audaciores jam Luczenſes delectu facto armisque junctis in monte

Opu-

Opukow caſtra metati ſunt, tertio abhinc digreſſi die ègregiam arcem Paczow (a) ſummis viribus adorti celeriter atque nonniſi mediæ diei opera vi capiunt. Losbudum ejus caſtri præfectum, dynaſtamque in vinculis ad Wlaſtislaum rapiunt, cui homo ferox præter moram oculos erui in mandatis dedit. Ab ea captura exercitum caſtro Zlonicenſi (b) ea ætate a muniminibus commendato admovent, expugnatumque diripiunt, igni ſuccendunt, muros evertunt, valla foſſasque æquant. Boymirus Zlonicenſis ſatrapes ægre Wiſſehradum fuga evaſerat, Neklanoque Luczenſium feroces auſus lamentabili queſtus voce. Sed cum Principi armorum ſtrepitus refugienti omnes bellorum motus eſſent quam maxime exoſi, placuit legatione hoſtis animum tentare, ruptamque amicitiam conciliare inter fratres patrueles. Ad obeundum legatorum munus delecti Newogius, & Loskota homines primarii, eventu profecto triſti. Namque Wlaſtislaus, dirus ille expungendorum oculorum artifex, utrumque legatum coclitem domum remiſit, additis minis, eadem paſſurum, quisquis cum ejusmodi mandatis ad ſe porro adiviſſet. (c)

Wlaſtislaus arces Paczow & Zlonicz eripit.

Wiſſebradenſibus legatis oculos eruit.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLVI.

BENEDICTI III. PAPÆ 2. LUDOVICI II. IMP. 2.

NEKLANI 5.

(a) Hujus nominis in regionibus Zatecenſi provinciæ finitimis nullum reperio ſuperſtitem locum, ut caſtrum hoc inter deperdita referendum ſit. Sæculo quidem adhuc XVI. ſuperfuit

Equeſtris ordinis familia de *Paczow*, & *Paczowsky* dicta; eane vero ab hoc caſtro, an alio hodie ſuperſtite nomen invenerit, nihil hactenus exploratum habeo.

(*b*) Hodie oppidum eſt in Regione Rakonicenſi uno pene lapide Slanu diſtans, & veteris arcis ſtructura inclytum ad Comitum Kinskyorum ditiones pertinens.

(*c*) Nimis atroces hic Hagecius genti noſtræ affinxit mores, de quibus apud vetuſtiores nuſpiam memoria. Maxime barbaris gentibus legationum jura ſancte inviolateque culta fuere, ac quandoque nonniſi graviſſimis de cauſis infracta. At præter rem cauſamque aliam legatis viſum eripere, quod legationis vices in negotio conciliandæ pacis ſubeant, omni barbarie fœdius effictum eſt. Attila ut ut efferox a poſteriorum ſæculorum Scriptoribus depingitur, legationis tamen ad ſe miſſæ maximam venerationem habuiſſe adſtruitur, nam legatum Bigilam vitæ ſuæ inſidiantem, atque de hoc auſu convictum ob legationis reverentiam graviori pœna adficere cavit. Univerſam quidem hujus anni narrationem poſteriorum quorumque noſtrorum commentum eſſe, vel id prodit, quod ſurſum ne mentio quidem fiat belli Ludovici adverſus gentem noſtram geſti; certe præ illis inteſtinis diſſidiis commemoratione magis digni. De quo jam:

Priſcus de legat.

PRÆTERMISSA.

Advertit Ludovicus operam ſe perdere in reprimendis Moravis, niſi prius Boemos, qui a latere tergoque etiam victori inſiſtere, victoriamque fœdare ac corrumpere poterant, domaret. Contra hos igitur hoc anno adornata expeditio. Rem verbis his narrant Annales Francofuldenſes: *Menſe Auguſto Hludovicus Rex collecto exercitu per Sorabos iter faciens, Ducibusque eorum ſibi conjunctis, Dalmatas prælio ſuperat, acceptisque obſidibus tributarios facit. Inde per Boemanos tranſiens nonnullos ex eorum Ducibus in deditionem accepit. In qua expeditione perierunt Comites Bardo & Erpf cum aliis quam plurimis.* Quæ jam nonnihil rurſum enucleare juvat.

Annal. Francofuld. ad h. a.

I. Sorabi hactenus Boemis fœderati anno hoc ex mox allato Francofuldenſium Annalium loco vinculum hoc abrupiſſe conjiciuntur,

cum

cum Ludovici exercitus Soraborum Duces ſibi junxerit. Iſtud vero jam ſecundum certum monumentum: Sorabos tum adhuc gentiles a Chriſtianis Francicis Regibus in armorum ſocietatem acceptos. Quanquam id minime de omnibus, ſed nonnullis tantum Soraborum Ducibus accipiendum ſit, quos inter veroſimillime præcipuus fuit Cziſtiboſorus, qui demum ſequentibus annis ab iisdem Annalibus appellatur Hludovici fideliſſimus; nam Dalmatæ, qui itidem Sorabicus erant populus, atque ad Sorabiam ſpectabant, iſthic Ludovico adverſati leguntur. Non autem fuere Dalmatæ alii quam *Dalemincii*, Slavice, ut inquit Ditmarus, *Glomaci* appellati, quorum inter Sorabos nominatus erat pagus *Daleminicia*, cujus limites his verbis deſcribit Abbas Gottvicenſis: *Erat Daleminicia major pagus Venedicus, ſeu Sorabicus inter fluvios Albim & Salam. Initium ſumebat a Miſnia fluvio ad Albim, & abhinc a ſiniſtris ad Mildam orientalem ſecus confinia Bohemiæ usque ad fluvium Caminizi, nunc Chemniz, & ab hoc ad Mildam occidentalem deſcendendo usque ad Leiſnig, Mugeln, & Belgern ad Albim protendebatur.* Ea regio a Coſma noſtro adhuc *Srbia* nomine indigitatur, poſterius tandem Miſnia appellata, ut alibi memoravimus. Non ſatis autem mirari potui Clariſſimum Virum Aſſemanum pluribus contendere authorem Annalium Fuldenſium per hos Dalmatas uti & Sorabos intellexiſſe Slavos Illyrici ſeu Dalmatiæ videlicet hodiedum perſtantes Serblos & Chrobatas. Liquet certe ex bellis Ludovici prioribus & ſequentibus annis geſtis non alios eſſe hos Sorabos & Dalmatas, quam Slavos hodiernæ Saxoniæ & Miſniæ, & cum author dicat a Dalmatis Ludovicum per Boemanios tranſiiſſe, plane teſtatum eſt eum Daleminciam Miſniæ intellexiſſe, hæc enim illi contermina; inter alteram vero & Boemiam integra Pannonia & Moravia interjacebat, ita ut Moravos prius edomuiſſe oportuiſſet.

Iidem ad An. 858.

Chron. Gottvic. vocab. Daleminicia.

Kalendaria Eccleſ. Univerſ. T. IV. P. II. c. 1. p. 274. alibique.

II. Ex hoc Annalium loco diſcimus: Daleminciam tum peculiari Duci, aut etiam fortaſſe pluribus paruiſſe, qui longius a Francis remoti, cum hactenus jugum tributi cum reliquis Sorabis non tulerint, hoc anno prælio ſuperati datis obſidibus eidem oneri ſubjecti ſunt. Majus vero aliquid & gravius de Bohemis Ducibus innuere videntur, cum in deditionem acceptos memorant. Nam ut Dufreſne prolatis veteribus monumentis oſtendit deditio paſſim ſervitutem comitem habuit. Sic Gloſſæ Iſidori habent: *Si Barbarus dedat ſe Romanis, dedititius eſt.* Papias: *Dediticius, dedidititius pro filiis datus qui victus hoſti ſe tradit.* Gloſſ. Sangerman. Num. 501. *Hoſtes, qui victi tradunt ſe in ſervitute.* Si

Dufreſne Gloſſar.

autem Francos Scriptores conſulimus, deprehendere licet uſitatum fuiſſe Francis Regibus, ut Principibus ſeu Ducibus aliarum gentium, qui ſe dedebant, *equum* & *arma* darent, quaſi in ſignum, quod deditii ejus milites fierent, proque Rege Franciæ tanquam capite dimicare tenerentur. Sic Ermoldus Nigellus de Heroldo Daniæ Rege, qui ſe Ludovico dediderat, ſcribit:

Mox quoque Cæſar ovans Franciſco more veterno
Dat ſibi (Heroldo) *equum, nec non, ut ſolet, arma ſimul.*

Ad an. 764. Eadem refert Fredegarii Continuator.

Jam quocunque demum rigore nonnullos Duces Boemiæ Ludovico hoc anno ſubjectos fuiſſe dicamus, vix id quidpiam libertati univerſæ Bohemiæ præjudicavit, quandoquidem vel ipſi fatentur Annales Francofuldenſes, nec omnes, nec univerſam fuiſſe Boemiam, imo *Ad h. a.* Annales Bertiniani de hac deditione altum ſilent, quin potius cladem non modicam Ludovico Germaniæ illatam teſtantur his verbis: *Comites pene omnes ex Regno Karli Regis cum Aquitanis adverſus eum conjurant, invitantes Ludovicum Regem Germanorum ad ſuum conſilium perficiendum. Quo diutius in expeditione Sclavorum detento, ubi & magnam partem ſui exercitus amiſit, iſti moras illius non ferentes Karlo Regi reconciliantur.* Certe ſi non hoc ipſo, mox anno inſequente, ut poſtea videbitur, jugum hoc, quod quod demum fuerit, rurſum excuſſere, ut vera maneant, quæ Coſmas noſter refert usque ad Henricum III. Boemos nullum prorſus onus, præter tributum annuum tuliſſe.

III. Manifeſte hic locus nos erudit, Boemiam tum adhuc per plures Duces partitam fuiſſe, non ut noſtri paſſim ſentiunt, præterque Pragenſem, Kurimenſem & Zatecenſem admittunt neminem. Nam anno ſequenti alium etiam de nomine relatum cogrituri. Cum autem Ludovici exercitus per Miſniam hodiernam irruerit: plane liquet Duces hos tum occidentalis, tum ſeptentrionalis Boemiæ fuiſſe ultra & ad Egram fluvium. Quare hiſtoria Hagecii hujus anni penitus corruit, dum Wlaſtislaum Neklano bellum intentaſſe ſcribit, qui ſi re vera hoc anno Zatecenſibus præfuit, ſat ſuperque cum Ludovici exercitu negotii habuit.

IV. Et quanquam Ludovico fortuna primum faverit, ut nonnullos Duces Bohemos in deditionem acciperet, tamen cum de exitu

aut

aut victoria taceant Annales Francofuldenſes, imo non prætereant Comites *Bardonem* & *Erpf* cum aliis quam plurimis periiſſe in hac expeditione, merito ſuſpicari licet prælii & belli hujus exitum haud ſecus, quam anno ſuperiore aut infeliciter, aut certe non ſatis ſecunde Francis cecidiſſe; præſertim cum anno mox inſequente bellum rurſus inſtauratum viſuri ſimus. Id certe non ſummo dolori non eſſe poteſt hiſtoriæ patriæ amantibus, geſta ſua fataque nonniſi cognoſcere ex Scriptoribus exteris, quos ſi nobis non invidiſſet barbaries illa, literarumque ignoratio, næ fortaſſe præ tot cladibus, tot victorias, triumphosque gentis noſtræ légeremus. Certe non in vanum Poeta Saxo cecinit: *Ad an. 805.*

Natio Sclavorum ſtudio ſatis aſpera belli
Quos Bohemos vocitant.

Quod jam pridem etiam advertit Kranzius in Vandalia ſua, qui minime dubitat Francos in recenſendis gentis noſtræ bellis ſæpe nimium amori popularium ſuorum indulſiſſe.

ANNUS 857.

Cum jam tertius domeſtici tumultus ſe annus circumagit, certatim ſenatus omnis, pars nobilitatis maxima cum civitatum magiſtratibus ad Neklanum queritur deploratque regionis univerſæ incommoda & injurias, quibus Luczenſium malevolentia pulſaretur. Hortantur igitur, „ erigeret jacentem animum, cogeret militem, pararet per „ ocium arma, ne ea ceſſatione hoſtis in rem ſuam utatur, „ ſtare per illius vires, ut Wlaſtislaus tot injuriis dignam „ ultionem ſuppliciumque ferat. Ceterum ſin minus conſi„ liis his vim aliquam ineſſe putet, experturum paulo poſt „ hoſtis vires indies auctas reprimi non amplius poſſe, & „ ſe Wiſſehradi obſeſſum alienique juris factum Principatu

„ ex-

Altera ad Wlaſtislaum irrita legatio.

„ excidiſſe. „ Ad hæc ille conſternatus multum animo, hilaritatem tamen vultu effingebat, pollicitusque eſt adornaturum ſe cum ampliſſimis muneribus legationem, quam confideret finem bello facturam. Videbant cuncti, qui aderant, ea nundinatione neque pacem mercatum iri, & poſſe largitionem in aliud quidvis utilius perdi; ſed cedendum nempe fuit pavori tam contumaci Principis, qui vel belli nomen inſtar cladis duceret. Nominati ſtatim, qui dona ferrent Procerum primi, depromta quoque munera ex Wiſſehradenſi gaza: aurum ad juſti militis pondus libratum, ex Principis equili decem bellatores equi, ex armamentario quinquaginta thoraces picei, totidemque loricæ cataphractæ. Cum hisce rebus profecti ad Wlaſtislaum legati, admiſſique non mediocriter exterriti ſunt, ubi Wlaſtislai ſellæ aureæ inſidentis quaſi fulmineum contemplati ſunt vultum. Preſſo nonnihil terrore legationis munera explicant, ſupplicesque pacem, amicitiæque fœdera expoſcunt. Subticuit ad ea paulisper Wlaſtislaus, tum vero infit: „ Princeps veſter Neklanus plenus inconſideratiſſimæ ac dementiſſimæ temeritatis „ munera hæc miſit, quæ me non tam placatum, ſed magis „ magisque irritatum reddant. Intelligo ſane, nec omnem „ eam gazam Wiſſehradenſem eſſe, quam hic intueor, nec „ equilis ſui, armamentariique ſummam. Auferte hæc „ Principique veſtro reddite, ſimul ei nomine meo gratiam „ habete, qui tantæ gazæ ſuæ proditione etiam animum „ meum incitaverit amplius, oreximque prolexerit; mone- „ te eum iterum atque iterum diligenter, hæc ceteraque

„ om-

„ omnia ſervet, dum ego adſim, mihi ipſe auferam. Vos „ vero (truci fronte voceque iracunda legatos inclamans) „ inquit, curſu, quam poteſtis maximo, hinc feſtinate, niſi „ mavultis in vicem munerum capita in caſtris meis relinquere. „ (a) Nec in perterritis quidquam moræ, collectis illico ſarcinis, nec ſalutato in abitu Duce fugientium ritu periculo ſe eripiunt, Neklanoque legationis ſuæ irritæ plenæque indignitatis ſucceſſum enarrant. Sed tantum abeſt, ut hæc animum ejus ad iracundiam vindictamque provocarent, ut etiam effeminati fractique cordis ſui palam non obſcura vultu ſigna ederet.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLVII.

BENEDICTI III. PAPÆ 3. LUDOVICI II. IMP. 3.
NEKLANI 6.

(a) De univerſis rebus anni hujus uti & annorum priorum nihil Coſmas. De Wratislao, ſeu Wlaſtislao, ut habent Coſmæ emendationes ex codice Dresdenſi locuturus ait: *Nec ſuperfluum eſſe judicamus, quod referente fama audivimus.* Et demum inquit: *His* (Luczanis) *præfuit Dux nomine Wratislau vir bellicoſus in bellis, armis animoſus, ac conſiliis ſupra modum doloſus, ſatisque in præliis felix potuiſſet dici, ſi ſors ſuprema non clauſiſſet eum fine infelici. Namcontra Bohemos frequenter ſuſceperat bellum, & ſemper Marte ſecundo, atque Diis auſpicibus prævaluerat, terramque eorum ſæpe ingreſſus cædibus, incendiis ac rapinis crudeliter devaſtaverat, & ipſos populi primates in tantum præſidiis attenuarat, ut parvo clauſi in oppido, quod dicitur Levigradec, hoſtium incurſiones timerent oppido.* Et denique: *Neclan lepore pavidior, & pardo fuga velocior pugnam imminentem pertimuit, & ficta infirmitate in caſtro ſupradicto delituit.* Hæc verba Coſmæ argumento procul dubio fuere poſterioribus Scriptoribus, quod ſcenæ cujusdam more deduxerunt, hiſtoriisque peculiaribus mirum quantum auxerunt, quarum ne Dalemilus quidem adhuc, rerum ejusmodi acervator, meminit.

Apud Menken. T. III. Chron. Bob. l. 1.

PRÆTERMISSA.

Annal. Francofuld. ad h. a. Ludovicum hoc anno proſecutum eſſe bellum contra gentem noſtram ejusque fœderatos his verbis rurſum teſtantur Annales Francofuldenſes: *Otgarius Epiſcopus*, (videlicet Aichſtadienſis) *& Hruodoltus Comes Palatii, & Hernuſtus filius Hernuſti Ducis cum omnibus ſuis in Boemanos miſſi civitatem Wiztrachi Ducis ab annis multis rebellem occupaverunt, expulſa ab ea Scala-Jugato* (alii habent Sclavitago) *filio Ducis Wiztrachi, qui tyrannidem tunc in ea exercebat. Quo per fugam lapſo, & ad Raſticen ſe conferente, frater ejus, qui ab eo patria pulſus apud Cztztiborum Sorabum exulabat, ad regem fideliter veniens loco fratris Dux conſtituitur.* Quem locum jam rurſum ex noſtris illuſtremus:

Et I. quidem produnt Annales hi Ducem hiſtoriis noſtris penitus incognitum *Wiztrachum*, duosque ejusdem filios, quorum alter in exilio apud Cziztiborum Soraborum Ducem commorabatur, alter *Scala-Jugatus*, ſeu *Sclavitagus* appellatus tyrannidem in eadem civitate exercebat. Perobſcurum vero, num pater *Wiztrachus* adhuc in vivis fuerit? quod ſi ſtatuamus, veroſimillime admittendum erit: eum præterea alium quempiam finitimum ducatum poſſediſſe. Tam dubium eſt, Balbin. Epit. l. 1. c. 10. p. 85. quænam hæc civitas, & ducatus iſte fuerit: noſtri paſſim Balbinum ſequuntur, qui civitatem hanc pro hodierno Auſtriæ oppido *Weytrach* ad limites Bohemiæ etiamnum perſtans ſumunt, quod ſatis vetuſtum eſſe innuit Abbas Gottvicenſis, cum id in tabula ſua medii ævi Geographica Germaniæ nomine *Vitra* adnotavit; opinioni porro huic favere videtur regionis ſitus, in qua annis ſuperioribus bella geſta conſtat cum Francis, hic autem Annales civitatem *multis ab annis rebellem* vocent, tum facilis Scala-Jugati ad Raſticem tranſitus, tum denique, quod jam anno ſuperiore occidentales quosque Duces Bohemiæ ad deditionem Ludovicus redegerit, atque id ipſum e meridionali plaga tentare veroſimillime in animum induxerit. Minus veriſimilitudinis autem habet, quod Rerum Francicar. l. 31. §. 26. p. 457. ait Joannes Georgius ab Ekhard: *Wiztrachi civitatem Pragam interpretor: huic enim urbi adhuc caſtellum ſuperimminet Wiczerad ſive Wizonis vel Wiztrabi arx dictum.* Ex Annalibus enim Francofuldenſibus pronius eſt conjicere *Wiztrachi* nomen Ducis quam civitatis eſſe, nec recte ea expeditio in intima & viſcera Boemiæ, quæ Praga occupat, facta aſſeritur, ut ex hiſtoriæ contextu liquet.

II.

II. Duces Bohemiæ his annis diſſidentes ac ſecum diſcordantes fuiſſe ex iis eruitur, quod anno ſuperiore nonnullos eorum Ludovico deditionem facere, hoc anno vero Wiztrachi Ducis civitatem expugnari, Scala-Jugatum deturbari, fratremque ex Francorum arbitrio intrudi ſuſtinuerint. Ex hoc quidem poſteriore loco inferunt nonnulli ſubjectionem, qua obnoxia Ludovico gens noſtra fuerit, ut etiam Duces ab eo deſignatos reciperet. At dicere liceat fratrem Scala-Jugati non tam a Ludovico impoſitum, quam adjutum, ut in priores ſedes ſuas reſtitueretur, & hoc veroſimillime unius anni minus felicibus belli ſucceſſibus adſcribendum eſſe. Verum vix quidem diuturnus fuerit clientis iſtius Francici Ducatus, cum Raſticem eo tempore, ad quem Scala-Jugatus confugerat, armis præpotentem fuiſſe conſtet, nec dubium ſit eum paulo poſt rurſum Ducatui ſuo redditum; quare anno ſequenti rurſum bellum in Raſticem apparatum eſt a Ludovico. Quin annis duobus poſterius Cziztiborium ipſum a Sorabis ſuis interfectum legere eſt ex iisdem Annalibus, non aliam certe ob rem, quam quod Francorum partibus nimium faveret, quorum imperium omnibus Sclavis exoſum erat.

III. Peſſina & Balbinus hunc *Scala-Jugatum* ſeu *Slavitagum*, quemque Aventinus *Schlavitzam* appellat, facit originarium *Slavatarum* apud nos antiquiſſimæ & nominatiſſimæ ſtirpis, fratremque Wlaſtislai Ducis Satecenſis, quem ajunt a Carolomanno Ludovici junioris filio ex Bohemia & Satecio ad Raſticem Moravosque ejectum. Stredovskius id etiam addit præter veterum omnium fidem: Slavatam hunc a Radislao Moraviæ Rege copiarum Ducem, ſupremum Conſiliorum moderatorem conſtitutum, ac Welehradii a SS. Cyrillo & Methudio (hos enim hoc anno jam in Moravia fuiſſe aſſerit) baptiſmi aquis ablutum. Imo Balbinus priora tam confidenter adſtruit, ut non dubitet aſſerere: hæc ipſa adferri a coævis & vicinis eorum temporum, & peritiſſimis rerum Germanicarum Scriptoribus ſcilicet Rudolpho in Annalibus Francorum, Sigeberto, aliisque recentioribus. At vero præjactis ſupra Annalium Francofuldenſium locis, quæ paſſim alii Chronographi exſcripſere, palam eſt, quantum ab iis recedat Balbinus, quæ nec Wlaſtislai, nec Zatecii nec quidem Slavatæ cujuſpiam nomen proferunt. Ex *Scala-Jugati* autem ſeu *Slavitagi* nomine *Slavatarum* originem probare, tantundem eſt (uti ipſe ſimillime argumentatur alicubi Balbinus) ac Balbinum aſſerere e Balbinorum Romanorum ſtirpe prodiiſſe. Quid enim præſidii

Peſſina Phoſph. ſeptic. Rad. 3. p. 118. & Mart. Mor. l. 2. c. 5. Balbin. Dec 1. l. 7. c. 4. Aventin. Annal. Boj. l. 4. p. 316. Stredovsky ſacr. hiſt. Mor. l. 2. c. 7.

ſit in ejusmodi nominum conjecturis, præſertim poſtquam alias fuſe docuimus nomina propria his ſæculis minime fuiſſe hereditaria, nemo non diſpicit. Ut taceam relata Peſſinæ & Balbini modis omnibus cum Annalibus Francofuldenſibus pugnare, imo ipſis horum authorum alibi dictis; nam ſi Slavitagus iſte frater fuit Wlaſtislai, Filiusque Vratislai Ducis Satecenſis, quomodo eum dicemus acquiſiviſſe ducatum Wiztrachi longiſſime remotum, atque ut ipſi ſentiunt, in hodiernæ Auſtriæ limitibus ſitum? quis his locis ſeu Wratislaum, ſeu Wlaſtislaum præfuiſſe, aut Luczenſem ducatum iſthic exſtitiſſe unquam ſenſit? tum quem ſecundum Wratislao contra omnium veterum recentiorumque mentem affingemus filium, cum Annales Wiztracho Duci duos fuiſſe innuant? Nec in Artemiſii Zatecenſis urbis Primatis relatis quodpiam certum firmamentum eſſe poteſt Peſſinæ, quandoquidem eum Hagecio coævum fuiſſe conſtat, & ſigilla, de quibus is loquitur, vix majorem ætatem quam ſæculi XII. ut alibi jam aſſeruimus, ferunt. Sed vel ipſi hi duo authores allatorum ſuorum immemores luculentiſſime ſibi contradixerunt. Peſſina enim *Proſtislaum de Chlum* hiſtoria & tempore hoc *Slavitago* priorem jam ex ſtirpe Slavatarum fuiſſe aſſeruit, qui igitur poſterior hic Slavitagus ejusdem ſtirpis originarius eſſe potuit? Balbinus vero, quam ſupra hiſtoriam Slavatis accommodavit, eam hic jam Roſenſibus adſcribit, ſic enim ille: *Suſpicio mihi vehemens oritur, Zaviſchium vel Slavnikum corrupte hic Schlavitzam* (ſcilicet ut eum appellavit Aventinus) *appellari, uti & Pithœi Slavitagonem, Slavum Vitigonem ex familia Roſenſium, qui tum Vitkones, & Witigones dicebantur. Id quoque Veitrachi a Vito deductum indicat nomen. In his locis enim Vitigones imperabant olim, ut feuda Roſenſium ab Epiſcopo Laureacenſi, ſeu Paſſavienſi petenda oſtendunt.* Jam qui hæc conciliabimus, cum ipſe Balbinus cœlo toto diverſam faciat Roſenſium originem a Slavatis? hos enim ab Urſinis Italis prodiiſſe ſcribit, cum, ſi Slavitagus iſte Wratislai filius fuit, eum Przemysli & Czechico prognatum ſanguine dicere neceſſe ſit. Paprocius certe, qui Slavatarum origines profert, ad Slavitagum hunc non reflexit, nec vero antiquiſſima & ſuis immortalibus geſtis inclyta Slavatarum familia ad hæc figmenta recurrat, opus habet, cujus pervetuſtas memorias ſuis locis proferemus.

Balbin. Dec. I. l. 2. c. 12. p. 145.

Paprocius in Diadocho in Dominor. ord. c. 12.

IV. Ad hunc annum, ut adnotat Pagius, prima fit S. Cyrilli Slavorum Apoſtoli memoria tum adhuc Conſtantinopoli degentis. Nam cum hoc anno divus Ignatius Patriarcha Conſtantinopolitanus, ſede

Pagius in Critic. Baron. ad h. a.

ſua

ſua motus, & Photius in ejus locum fuiſſet intruſus, narrat Anaſtaſius Bibliothecarius: objurgatum & refutatum Photium *a Conſtantino Philoſopho magnæ ſanctitatis viro, fortiſſimo ejus amico, quod unumquemque hominem duarum animarum conſiſtere prædicaret.* Conſtantinus vero ille, inquit Pagius, alius non eſt, quam S. Cyrillus, qui cum S. Metudio germano ſuo Slavorum gentem ad fidem Chriſtianam adduxit. Circa hæc tempora accidiſſe videtur, quod Presbyter Diocleates de eodem ſancto his verbis refert: *Temporibus Zuanimiri floruit ut roſa ex civitate Theſſalonica quidam Philoſophus Conſtantinus nomine, filius cujusdam Leonis Patricii, vir per omnia ſanctiſſimus, atque in divinis ſcripturis profundiſſime a pueritia edoctus. Hic vir ſanctus a ſpiritu ſancto admonitus exiens de civitate ſua Theſſalonica venit in Cæſaream* (ſed rectius fortaſſe Caſaream ſeu Gazarorum) *provinciam, ibique cum plurimis Philoſophis diſputans diebus plurimis convicit eos, ſuaque doctrina & prædicatione convertit totam Cæſaream provinciam ad fidem Jeſu Chriſti, & baptizati ſunt omnes in nomine Patris & Filii & Spiritus S.* Dein author is converſionem Bulgarorum & Suatopeleci refert, nomenque *Kyrillus* ait ei poſtea datum a Stephano Papa, poſtquam eum Monachum conſecravit. At vero eruditiſſime animadvertere Henſchenius & Pagius: S. Cyrillum ætatem Stephani Papæ nequaquam attigiſſe; quare ajunt veroſimilius eſſe, quod in priori vita SS. Cyrilli & Methodii ab Henſchenio prolata memoratur: *Hic* (Conſtantinus) *quinquageſimo die ante obitum ſuum ex licentia ſummi Pontificis impoſuit ſibi nomen Cyrillus, aſſerens ſibi nomen hoc divinitus fuiſſe revelatum.* Magnopere autem res Joannem Lucium aliosque ſuſpenſos reddidit: Conſtantinusne is idem cum S. Cyrillo fuerit, an alius? pereruditam Lucii diſquiſitionem hic libet exſcribere: *Conſtantinum Theſſalonic. Philoſophum inventorem literarum Slavicarum populis Slavis Chriſti fidem prædicaſſe, ſacrosque libros in eundem linguam vertiſſe Diocleas refert, ceteri autem auctores omnia hæc Cyrillo & Methodio fratribus tribuunt, imo unum ex duobus Alfabetis Slavonicis BUBUIZAM dictum D. Hieronymo, alterum vero KIURILIZAM ipſi Cyrillo tribuunt a KIURUL nomine Slavo, quod Cyrillum latine ſonat. Sed cum ex epiſtola Joannis Papæ VIII. Suetoplucho Comiti ſcripta ejusdem Cyrilli coævi conſtet non Cyrillum, ſed quendam Conſtantinum Philoſophum fuiſſe inventorem literarum Slavonicarum:* Literas Slavonicas a Conſtantino quodam Philoſopho repertas, quibus Deo laudes debitæ reſonant, jure laudamus Epiſt. 247. *Si hic Conſtantinus pro Philoſopho Theſſalonicenſi Diocleatis ponatur, de quo Breviarium Polonicum:* Sancti Confeſſores & Pontifices Cyrillus & Methodius fratres: Conſtantini Theſſalonicenſis cognomento Philoſo-

Anaſtaſ. Bibliothec.

Presb. Diocleat. in regno Slavor.

Acta SS. ad 9. Martii. Pagius ad h. a.

Joannes Lucius in Not. in Presb. Diocl.

phi Civis Conſtantinopolitani erant filii. *Cum Epiſtola Joannis Papæ concordari poſſet, quamvis Conſtantinopolitanum civem Breviarium aſſerat, tamen civitatem quoque Conſtantinopolitanam ex patritiatus dignitate memorata habere potuit. Ideo Conſtantinum hunc Theſſalonicæ degentem cum proximis Slavis converſantem baptiſmum prædicaſſe, caracteres eis dediſſe, ſacramque Scripturam vertiſſe, qua deinde filii ſui Cyrillus & Methodius uſi ſunt, argui poteſt. Auctores autem cum eosdem fratres late per Europam Slavicas nationes ad Chriſti fidem converſas per Cyrillum & Methodium cognoſcerent, ipſis quoque omnia tribuerunt, Conſtantini patris nomine obliterato; quæ notitia Diocleati tribuenda eſt, quam ipſe ex libro METHODIUS nominato habere potuit.* Hactenus Lucius.

Pagius ad An. 880. n. 6.

Sed his non obſtantibus eruditiſſimus Pagius ait: *Certum tamen eſſe debet Conſtantinum Philoſophum non eſſe diverſum a Cyrillo Methodii fratre, illum ab Hadriano II. cum eodem Methodio ad prædicandum Evangelium in Moraviam miſſum, & in epiſtola Joannis Papæ pro:* Conſtantino quodam Philoſopho, *legendum eſſe:* Conſtantino quondam Philoſopho, *quia Amanuenſes lineolas breviationis cauſa ponendas non raro omiſerunt.* Idem ſentit Henſchenius ad 9. Martii §. 4. Ceterum Cyrillum cum Conſtantino natione Theſſalonicenſi Slavorum Apoſtolo & literarum Slavicarum inventore eundem facit ſat vetuſtus author Andreas Dandulus Dux Venetiarum in Annal. Mſſ. quos citat Lucius. Et prorſum non alium ab eo eſſe docet nos Anaſtaſius Bibliothecarius coævus in epiſtola ad Carolum Calvum anno 875. in qua memorat *Conſtantinum* Romam S. Clementis attuliſſe corpus, ut ita Stredovskius paſſimque noſtri hallucinati ſint, qui Conſtantinum hunc patrem SS. Cyrilli & Methodii fecerunt. Nam etiam liber Slavonicus, cui titulus STEPENNAJA KNIGA, cujus plura fragmenta protulit Clariſſimus Aſſemanus, SS. Cyrilli & Methodii patrem vocat Leonem Theſſalonicenſem. Ejuscemodi illud eſt, cum Methodius a Cedreno & Porphyrogenito *Romanus* vocatur, nam familiare Scriptoribus Græcis, ut Græcos Romanos vocent, uti & Conſtantinopolim novam Romam. Ex his denique eliditur, quod author Anonymus in elucidata vita Mſ. SS. Cyrilli & Methodii refert: vocabulum Panaczek, quo Moravi hodiedum Sacerdotes & Clerum indigitare ac ſalutare ſolent, reliquias eſſe ex nomine *Cyrilli*, ab eoque habere ſuam originem. Nam ut ille inquit: *Cyrillus ſeu Kyrillus derivatur a KYRIE græco dominum ſignificante vocabulo, Kyrillus vero idem eſt ac ſi domicellum Slavice* Panaczek *dicas. Nam cum S. Cyrillus interrogaretur a Moravis, quid nomen ſuum Slavice ſignificaret, repoſuiſſe fertur:* Panaczek; *indeque profluxit vulgi rumore, ut Sacerdotes omnes hoc nomine appellarentur, quod*

Lucius de Reg. Dalmat. & Croat. l. 2. c. 3.

Stredovsky S. Morav. hiſt. l. 2. c. 2. In Kalend. univ. Eccleſ. T. III. p. 7.

in

in gente mea hodie quoque perdurat. At ex utraque vetuſti authoris vita, quam adfert Henſchenius ad 9. Martii liquet S. Cyrillum hoc nomen primum Romæ paulo ante mortem ſuam obtinuiſſe, igitur in Moravia degens adhuc *Conſtantini* nomen geſſit, quo nomine ſub allationem Corporis S. Clementis Romam adhuc ab Anaſtaſio coævo refertur. Ut taceam Pan eo ævo non quemcunque dominum, ſed majorem terrarumque gubernacula tractantem Slavis connotaſſe, ut pridem ſæculo ſuperiore docuimus. At cum in nomine Cyrilli & Methudii verſamur, non præterire libet hodie a nobis paſſim vernacule *Cyrilli* nomen reddi per Crha ſeu Cerhota, *Methudii* vero per Strahota. Id tamen non ſemel miratus ſim me hactenus, quod memini, nusquam hoc vernaculum prænomen in aliquo vetuſto monumento legiſſe, ut non perperam ex hoc argumentari liceat olim priſcisque temporibus *Cyrilli* & *Methudii* nomina aliter fuiſſe a majoribus noſtris vernacule reddita, nec enim credibile gentem noſtram Apoſtolorum ſuorum tantoopere fuiſſe immemorem, ut ſibi non quoque ab iis quemadmodum ab aliis ſanctis baptismalia nomina adſciverit. Et quanquam de Cyrilli nomine mihi nihil teſtatum ſit, tamen ſuſpicione perpetua pulſabar *Groznata* ſeu *Hroznata* nomen *Methudium* connotare, qua in re me confirmavit Vincentius Canonicus Pragenſis a me inter Monumenta Bohemiæ hactenus nusquam edita vulgatus, nec non diplomata quæpiam, quæ id prænominis loco adhibent. Eandem ſententiam tuetur Nomenclator Budvicenſis, qui in Cathalogo Mſ. nominum veterum ſuorum Bohemicorum Hroznata *Methudium* interpretatur, quem ſe e meris legitimis veteribus documentis congeſſiſſe memorat. Multo tamen majorem is fidem Catalogo ſuo conciliaſſet, ſi ſingulis nominum explicationibus authoritatem, locumque monumenti adjeciſſet. Id nihilominus juri & laudi Catalogi hujus Compilatori tribuendum, quod adverſaria mea, quæ pridem de nominum ejusmodi veterum interpretatione adnotaveram, accurate relatis ejus reſpondeant. Publicabimus vero aliquo monumentorum noſtrorum ineditorum tomo fuſiſſimum ejusmodi nominum propriorum Slavicorum cum ſuis interpretationibus ſyllabum, quem incredibili induſtria ex variis Mſſ. preloque datis libris concinnavit Clariſſimus D. Joannes Clauſer Archivarius Regius.

Sed præmiſſis, quæ de nomine S. Cyrilli dubia erant, ad ejus geſta redimus. Auctor itaque Vitæ SS. Cyrilli & Methodii de S. Cyrillo narrat: *Eodem tempore ad præfatum Imperatorem* (Michaelem) *in Conſtantinopoli venerunt Gazarorum legati ſupplicantes, quatenus dignaretur aliquem virum*

Acta SS. Boland. ad 9. Martii p. 22.

rum eruditum ad illos mittere, qui eos fidem Catholicam veraciter edoceret, adjicientes inter cetera, quomodo nunc judæi, nunc Saraceni ad ſuam fidem eos molirentur convertere. Tunc Imperator cum Patriarcha habito conſilio præfatum Philoſophum (Cyrillum) *illuc transmiſit, optime confidens de ejus prudentia, converſatione laudabili & morum puritate.* Et alter Vitæ ſcriptor §. II. *Vir autem* (Cyrillus) *clarus iter arripiens venit Gerſonam, quæ Gazarorum terræ vicina & contigua erat, & ibi gratia diſcendi linguam illius gentis eſt aliquantum commoratus.* Narrata dein Gazarorum converſione, & translatione Corporis S. Clementis ait: *Egreſſus itaque primo venit ad Bulgaros, quos divina gratia cooperante ſua prædicatione convertit ad fidem.* Non neſcio quidem certiſſimo velut calculo id Stredovskium jam ad annum 843. recenſuiſſe, ſed magis aſſentior Henſchenio, qui nullo anno certo conſignato id demum poſt annum 848. accidiſſe autumat. Nihil ad hiſtoriam noſtram attinet hic converſionem Gazarorum, inventionemque corporis S. Clementis, quæ copioſe in hiſtoria Eccleſiaſtica, ac vita SS. Cyrilli & Methudii recenſentur, verbis locupletius explicare, at quoniam in defenſione noſtra P. II. contra Clariſſimum Virum Lucubratorem Actorum Eruditorum Lipſienſium cum Brerevodo tuiti ſumus: *Gazaros* ſeu *Gazaritas* gentem fuiſſe Slavicam, hocque argumento uſi ſumus ad convincendum: Slavicos olim populos ultra fluvium Tanaim etiam extenſos fuiſſe; partium noſtrarum eſſe ducimus iſthic ſententiam hanc propugnare contra eos, qui Gazaros hos ſumma fiducia genti Hunnicæ vendicare conati ſunt. Alter eorum eſt Clariſſimus Vir & de rebus noſtris Slavicis ſumme meritus Joſephus Simonius Aſſemanus, cujus opera ſerius, & poſt jam publicatas primas duas partes Annalium noſtrorum, imo poſteaquam pene ſupremam manum tertiæ parti impoſuiſſemus, transmiſſa nobis fuiſſe multum dolemus. Alter eſt Admodum Reverendus ac Eximius P. Georgius Pray S. J. a ſuis doctiſſimis Hunnorum, Hungarorumque Annalibus nominatiſſimus, amicus mihi multis titulis & ipſo literarum commercio ſuſpiciendus. Uterque vel hoc uno prope argumento, quod Porphyrogenitus & Theophanes nonnunquam *Chazaros* Turcorum ſeu Hunnorum nomine expreſſerint, Hunnicam gentem affirmat, imo Henſchenium in commentario prævio ad vitam SS. Cyrilli & Methodii hallucinatum, poſterior etiam eodem errore Clariſſimum Kohlium lapſum cenſet. Ego cum Eruditiſſimis his Viris omnia deferam, gaudeamque eorum ſcriptis erudiri, at haud ægre ferent illi, ſi contra eorum ſententiam veritatis hiſtoricæ unius cauſa opinionem Brerevodi, Henſchenii, Kulcinii, Miechovii, Kohlii alio-

Stredovsky S. Morav. hiſt. l. 2. c. 2. Acta SS. Bolland. ad 9. Martii.

Kalendaria Eccleſ. univ. T. III. §. 6.

Annal. Hunnor. P. III. Diſſert. prævia p. 308.

aliorumque propugnem, hisque ea ſtabiliam, quæ contra Acta Eruditorum Lipſienſia in mea Apologia P. II. tuitus ſum. Sed ut rem rationum pondere convincamus, acervanda nonnulla argumenta, longiusque excurrendum. Et quidem

Triplicem circa hos Gazaros Virorum literatorum opinionem deprehendo: alii Cazaros ſeu etiam Cataros dictos (unde Germanicum nomen Kätzer profluxiſſe ſentiunt) pro hæreticis habent, quemadmodum hæreticos Novatianos Proſper Aquitanicus & Iſidorus hoc nomine appellant; atque hinc nonniſi ſectam aliquam ab errore ad viam a S. Cyrillo revocatam autumant, quod maxime ex notiſſima illa Photii epiſtola eruere conantur, in qua cum Ruthenorum & Bulgarorum converſionis mentio fit, de Chazaris altum ſilentium, ac nonniſi de hæreticis Photii tempore ad Eccleſiam Græcam reductis elato cilio phylacteria jactantur. Alii eandem cum Bulgaris gentem fuiſſe autumant, quod nonnunquam a Græcis Scriptoribus confundantur, ad Danubium habitaſſe affirmentur, imo Bulgari non raro Chazari appellentur, ut ex Joſepho Geneſio, ipſoque Conſtantino Porphyrogenito legere eſt. Sed utramque hanc ſententiam non moramur, quandoquidem indubitatum eſt gentis hoc non ſectæ nomen eſſe, & eam gentem quam primum omnium convertit S. Cyrillus ſeparatum ritusque ethnici populum fuiſſe, ad Pontum & Cherſoneſum coluiſſe, imo ab ea integram provinciam, teſtibus pene omnibus veteribus Græcis Scriptoribus, nomen *Gazareæ* ſeu *Chazariæ* obtinuiſſe. De gentis hujus converſione ita habent ſupra laudati duo vetuſtiſſimi vitæ SS. Cyrilli & Methudii Scriptores: *Eodem tempore ad præfatum. Imperatorem* (Michaelem) *in Conſtantinopoli venerunt Gazarorum legati, ſupplicantes quatenus dignaretur aliquem virum eruditum ad illos mittere, qui eos fidem Catholicam veraciter edoceret, adjicientes inter cetera, quomodo nunc judai nunc Saraceni ad ſuam fidem eos molirentur convertere. Tunc Imperator cum Patriarcha habito conſilio præfatum Philoſophum* (Cyrillum) *illuc transmiſit, optime confidens de ejus prudentia, converſatione laudabili, & morum puritate.* Perſequitur alter vitæ author, Cyrillus *iter arripiens venit Gerſonam, quæ Gazarorum terræ vicina & contigua erat, & ibi gratia diſcendi linguam illius gentis eſt aliquantum commoratus.* Jam quam linguam eum iſthic didiciſſe aſſeverabimus? procul dubio haud aliam quam Slavicam, quam eum calluiſſe tot argumentis teſtatum eſt, ipſe enim poſtea caracteres ejus invenit, ut fatetur coævus ſummus Pontifex Joannes VIII. in epiſtola ſua, quin authore Chriſtanno, Presbytero Diocleate, Dandulo aliisque veteribus tam vetus

Epitome Chronic. magno folio Norimberg. 1493. impreſſa p. 171. Proſper Aquit. in Chronic. Iſidorus l. 8. orig. c. 5.

Geneſius l. 4. de rebus Conſtant. Porphyr. de adminiſt. imp. c. 42.

Acta SS. Boland. ad 9. Martii.

quam novum teſtamentum in eam linguam tranſtulit. Nihil autem uſpiam apud veteres proditum de ſermone Hunnico, quod ſeu illius gnarus fuiſſet, ſeu ea in lingua quidquam ſcripſiſſet. Nec enim Hungari, ſed Slavi univerſi eum Apoſtolum ſuum venerantur. Ex conſequentibus igitur pronum eſt conjicere, cum hoc in ſermone excelluerit, haud aliam fuiſſe Gazarorum linguam quam Slavicam, qua ibidem imbutus eſt, quod haud dubie ejusdem vitæ ſcriptor innuit, cum Gazarorum exemplo provocatum ait Raſtislaum Moraviæ Principem itidem Slavum, ut virum Apoſtolicum expeteret, verba authoris ſunt: *Philoſopho* (Cyrillo) *reverſo* (a Gazaris) *Conſtantinopolim, audiens Raſtislaus Princeps Moraviæ, quod factum fuerat a Philoſopho in provincia Gazarorum, ipſe quoque genti ſuæ conſulens ad prædictum Imperatorem* (Michaelem) *nuncios miſit &c.* Nec enim hæc Gazarorum converſio Raſtislao aliam ob cauſam incitamento eſſe potuit ad evocandum Divum Cyrillum, quam quod ſperaret eadem effecturum in Moravis, quæ præſtiterat in Gazaris ejusdem linguæ hominibus. Si autem Gazari fuere gentis Hunnicæ, exhibenda nobis erunt legitima documenta S. Cyrillum non minus Hunnicum quam Slavicum idioma tenuiſſe. Ac proinde is majore pene jure Hunnorum quam Slavorum Apoſtolus dicendus erit, quia ſcilicet ea in gente prius Apoſtolicorum laborum merita jecit. Verum ut ipſiusmet Porphyrogeniti armis adverſam ſententiam penitus enervemus: luculentiſſimus is nobis teſtis eſt Gazarorum linguam prorſus diverſam fuiſſe a Turcorum ſeu Hunnorum, quod argumento maximo eſt, Chazaros alterius originis quam Hunnos & gentis fuiſſe. Sic vero ille: *Cabari a Cazarorum gente deſcendunt. Facta autem inter eos ſeceſſione, belloque orto civili prior pars vicit, quique victi, pars occiſi ſunt, pars fugientes ad Turcos in Patzinacitarum terram ſe contulerunt, ibique ſedes poſuerunt, contractaque mutua amicitia Cabari appellati ſunt, unde Chazarorum linguam ipſos Turcos docuerunt, habentque etiam hodie eandem dialectum, aliaque item Turcarum lingua utuntur.* Quem locum quanquam referat ipſe Eruditiſſimus Aſſemanus, mirandum tamen ab eo ſic præteritum, veluti nihil prorſum difficultatis oggereret, cum tamen alter Doctiſſimus Vir P. Georgius Pray *intricatum plane locum* queratur. Jam ſi Porphyrogeniti teſtimonio Gazari alterius linguæ a Turcis ſeu Hunnis fuere, cujus alterius dicamus quam Slavicæ, ut vetus ſcriptor vitæ innuit, actaque poſteriora Divi Cyrilli teſtantur? nec enim aliam ob cauſam arbitror tam crebro a Græcis Scriptoribus Chazarorum nomen pro Bulgarorum adhibitum, quam quod ii noſſent unam eandemque gentem eſſe, magnamque illius partem cum Bulgaris ad Danubium deſ-

Conſtant. Porphyr. de admin. Imp. c. 39.

Annal. Hun. P. III. p. 330.

deſcendiſſe. Ceterum ex his facile ſcrupulus ſolvitur, quare nonnunquam Theophanes & Porphyrogenitus Gazaros Turcorum nomine impertiantur, quia ſcilicet magna pars eorum ad Turcas in Patzinacitarum terris reſidentes tranſiere, eos linguam ſuam docuere, ac in unam cum iis gentem coiere. Hinc etiam Georgius Cedrenus Turcos orientales Chazaros appellari ait, diſtinguendosque eſſe a Turcis occidentalibus.

Georg. Cedrenus in Compend. hiſt. ſ. 117. p. 327.

Nec obſtat: quod Chazarorum Principes paſſim *Chagani* (quam vocem nos vel ultra fatemur eſſe Turcicam) a Græcis Scriptoribus appellentur. Nam ſi Chazarorum magna pars coaluere cum Turcis, quid mirum, ſi hoc dignitatis nomen retinuere prius Turcis ſeu Hunnis uſitatum? Conſtat præterea ex Fredegario Slavos ab Attilæ temporibus paſſim ſub Hunnorum dominatu ſtetiſſe, qui cum ſe ſe ab iis ſejunxere, lenteque a ſua forma democratica receſſere, an mirum, ſi dignitatis nomina vetuſta Hunnica ab iis emutuavere? nolim Scriptores Græcos cujuſpiam erroris aut oſcitantiæ inſimulare: at non uno loco teſtatum eſt eos nomen *Chagani* multis barbarorum Principibus etſi gente aliis ab Hunnis tribuiſſe. Sic Ruſſorum Slavorum Bulgarorumque Principes non raro Chagani appellantur a Scylize & Cedreno apud Aſſemanum, & ipſis Annalibus Bertinianis ad annum 839. Nec fuere ipſi Turci ſeu Hungari tam ſcrupuloſi, ut ne etiam a Slavis nomen Principis, quem *Woyewodam* appellabant, aſſumerent. Hoc enim nomine Hungarorum Principem exprimit Porphyrogenitus, dum ait: *Turcorum gens olim prope Chazariam habitabat in loco cui cognomen Lebedias, a primo ipſorum Boebodo, qui nomine Lebedias appellabatur.* Quam vocem *Boebodi ita recte* explicat Anſelmus Bandurius: ὅςις Βοεβοδος *latine Vaivoda dignitas. apud Slavos Voevoda idem, quod apud latinos Capitaneus, tribunus, dux militum.* Nec hic ſolus Porphyrogeniti locus, nam mox infra: *Erantque gentes eorum ſeptem, & principem vel indigenam, vel alienigenam habuerunt nunquam, ſed erant inter ipſos Boebodi quidam, quorum primus is, cujus ſupra mentionem fecimus, Lebedias.* Rurſum: *Chaganus Chazariæ Princeps Turcorum Boebodo Lebediæ fortitudinis eorum & commilitis cauſa uxorem dedit Chazaram nobilem.* Denique: *Cum Boebodo ac Duce ſuo Lebedia.* Quibus jam firmatis haud dubium cuiquam erit Chazaros Slavicæ fuiſſe ſtirpis gentisque.

Kalend. univ. Eccleſ. T. I. p. 239. 403. 405 426. T. III. p. 337.

De admin. Imp. c. 38.

ANNUS 858.

Zatecenſium populationes.

Luczenſes Principis ſui permiſſu, ſeu verius conſiliis ac juſſu infeſtis ſignis petiere Slanenſis montis confinia, ac vicos Chodczow, Kladna, (a) aliaque ejus tractus oppida omni belli clade vaſtarunt, crudeliter non minima incolarum trucidata parte.

Wlaſtislaus expugnat & exſcindit Budeczium.

Wlaſtislaus ipſe certus hoc anno finem bello facere, coactis quam potuit maximis copiis, in Pragenſem agrum irrupit, urbemque Budeczium (b) loco celſo, natura munito poſitam, ac prope illi ætati inexpugnabilem viſam, obſidione cinxit, quarto demum decimo oppugnationis die impreſſione facta cepit, expilavit, atque igni ferroque a fundamentis excidit. Tam vicinus terror adeo non excitavit torpentem metu Principem, ut, mordente licet oculos Budecenſis incendii fumo, alia omnia, quam defenſionem atque arma cogitaret.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLVIII.

NICOLAI PAPÆ 1. LUDOVICI II. IMP. 4. NEKLANI 7.

(a) Kladno oppidum in regione Rakonicenſi hodie ſupereſt Praga duobus & medio lapide diſſitum. Chotetſch vicus eſt ſede nobilitatis inclytus olim, hodie ad Reverediſſimum Decanum Colleg. Eccleſiæ ad omnes ſanctos pertinens in eadem regione, Praga ſemi-altero milliario remotum, ab eo olim equeſtris ordinis familia agnomen de *Chotzowa* tulit.

(b)

(b) Beczkowsky poſt hanc cladem ſcribit civitatem hanc cum ſua arce cœpiſſe ruere. Sed cum poſtea hic loci adhuc literæ Slavicæ a S. Cyrillo inventæ, referantur traditæ, reſtauratam denuo oportuit, ſi authoritate veteri nituntur, quæ hic Hagecius recenſet. *Beczkowsky hiſt. Boh. P. I c. 16. Chriſtan. in Paſſ. SS. Ludmillæ & Wenceſl.*

PRÆTERMISSA.

Hoc anno menſe Julio rurſum expeditio ſuſcepta a Ludovico contra Boemorum fœderatos. Sic enim Annales Francofuldenſes & Metenſes: *Hludovicus reverſus in Franconofurt cum multa de utilitate regni cum ſuis tractaret, atque diſponeret, tunc etiam decrevit tres exercitus in diverſos regni ſui terminos eſſe mittendos, unum quidem per Carlmannum filium ſuum ſeniorem in Sclavos Margenſes contra Raſticen, alterum vero per Ludovicum filium ſuum minorem in Obotritos & Linones, tertium antem per Tacholſum in Sorabos dicto obedire nolentes, ut ſedatis extrinſecus adverſariorum tumultibus facilius intrinſecus regni gubernacula diſponeret.* Ex capitulis reſponſionum Nicolai Papæ ad legationem Salomonis Epiſcopi hoc ipſo anno miſſi a Rege Hludovico etiam locum & primam arenam diſcimus, qua ſe Hludovici exercitus adverſus Raſticem congregabat, & quo ipſe Hludovicus ſe conferre meditabatur ad compeſcendum Raſticem. Sic vero habent: *Quoniam nuncius, quod fidelis Rex diſpoſitum habeat venire Tullinum, & deinde pacem cum Rege Vulgarorum confirmare, & Raſtitium aut volendo, aut nolendo ſibi obedientiam facere. Oramus omnipotentem Deum, ut angelus, qui fuit cum Jacob Patriarcha, ſit cum ipſo, & cum omnibus ſuis, & bene diſponatur iter ejus, & cum pace & gaudio revertatur ad propria.* Hi quidem erant apparatus bellici, & conſilia multo ante agitata premendi bello Raſticis, quæ tamen hoc anno vix ad effectum perducta videntur. Nam memorant ſupra allati Francofuldenſes Annales hoc ipſo tempore adveniſſe legatos Francorum occidentalium, qui contra Caroli tyrannidem regnum peſſumdantis opem implorabant. Quare jam menſe Julio collecto maximo ex oriente exercitu eo feſtinaſſe Hludovicum; ſed cum hic vix compoſitis rebus dedentem ſe Caroli exercitum excepiſſet: *Interea* (perſequuntur Annales laudati) *nunciatum eſt ei in oriente rempublicam Sorabici limitis eſſe turbatam, eo quod Sorabi, Duce ejus Cziſtiboro nomine ſibi fideliſſimo inſidioſe perempto, defectionem meditarentur. Ac per hoc ille quidem ad comprimendam ſeditionem exortam in regnum ſuum quanta potuit celeritate, regreſſus eſt.* E quibus liquet has duas expeditiones obſtitiſſe, quo minus hoc anno conceptum in Raſticem odium explere poſſet. Peſſina nihil

Annal. Francofuld. & Metenſes ad h. a.

Apud Baluzium l. 5. Miſcellan. p. 484.

Annal. Francofuldenſes ad h. a.

Peſſina Mart.

 hil

Morav. l. 2. c. 5. hilominus graviſſimum hoc anno prælium inter Moravos & Carolomannum fuſiſſime deſcribit, aitque Radiſlaum fœdus cum Poloniæ & Ruſſiæ Ducibus iniiſſe, nec non a Michaele Bulgarorum Rege ſelectiſſimam bellatorum manum in auxilium accepiſſe. Sed ea veroſimilli-*Avent. Annal. Boj. l. 4. p. 245* me ex Aventino deſumſit, qui præter authoritatem veterum ita fabulatur: *Carolomannus filius Regis noſtri coactis copiis ex Bajoaria, quatenus Auſtrum, orientemque ſolem ſpectat cum Brynnone regulo Venedorum, qui Danubium accolebat, arma in Moravos movet. Copias Ratiſolai cædit, fundit, univerſam Moraviam - - - præda igne ferro depopulatur: ſegetes ſuccidit, agros, domos exurit, pecora abigit, captivos pueros, puellas, viros, fœminas cives, agricolas, ſervos, nobiles abducit: usque ad Suartzam amnem cuncta luctu, cæde, rapinis complet. His denique coactus Ratiſolaus legatos primum pacem petitum ad Carolomannum præmittit. Accepta fide deinde ſupplex advenit: regioque nomine abdicato in verba Carolomanni jurat. Tributa impoſita quot annis penſitaturum pollicetur. Pacatis itaque Sclavis cœpere rurſus deſerta Bojorum habitari, oppida & vici in Auſtria ſive Pannoniis inſtaurari.* Quæ nuſpiam alibi prodita. Ceterum luculentus is in memoratis Annalibus locus eſt: Moravos & Sorabos, quos Germani quique Scriptores una cum gente noſtra portionem Regni Ludoviciani faciunt, minime in eo fuiſſe cenſitos, cum Annales hi tanquam extrinſecos reputent. Sic enim loquuntur: *Ut ſedatis extrinſecus* (ſcilicet Moravorum Soraborum, & Obotritorum) *tumultibus, facilius intrinſecus regni gubernacula diſponeret.*

Baluz. Miſcell. l. 5. p. 484. Ex ſupra laudata vero Nicolai Papæ epiſtola liquet jam hoc anno ſemen Evangelii accepiſſe Bulgaros, & Regem ipſorum ſpem obtruſiſſe ſuſcipiendæ legis divinæ, ſic enim habet eadem epiſtola: *Quia vero dicis, quod Chriſtianus Rex ſperet, quod ipſe Rex Vulgarorum ad fidem velit converti, & jam multi ex ipſis Chriſtiani facti ſunt, gratias agimus Deo, quem precamur, ut abundare faciat incrementa frugum in horreo ſuo. Jejunium vero pro eis & orationes, ſicut per te hortatur, Deo propitio facimus.* *Ibid. p. 483.* Cognoſcimus ex illa denique hoc anno adhuc ſedi Patavienſi, atque hinc etiam Moraviæ Chriſto initiatis pauculis ditionibus præfuiſſe *Hartwigum*, qui cum hoc anno graviſſime infirmaretur, oratum a Ludovico, ut alius ſubſtitueretur.

)o(

AN-

ANNUS 859.

Germanorum irruptio in Zatecenſem agrū.

Germani a plagis occiduis facta manu valentiſſima in Zatecenſem agrum irruperunt, priusque omnem regionem longe lateque populati, luculentiſſimam prædam in tutum deportarunt, (a) quam Wlaſtislaus ex dilapſis metu incolis juſtum agmen hoſti poſſet opponere. Id hoc anno conſiliis Wlaſtislai obſtitit, ut ne Neklanum bello auderet laceſſere, quandoquidem non vanus rumor increſcebat: Minatos Germanos propediem reditum, neque quieturos prius, quam Zatecium ipſum in ſpolium eis cederet.

Curimenſis Dux Neklanū oppugnat.

Neque tamen hoſtis infelici Neklano defuit Krasnik (b) Doliſi filius Curimenſis Princeps fidentior aliena infirmitate, quam ſuis viribus (id quod ignaviſſimis etiam animantibus commune eſt, de proſtrato domitoque leone audentibus prædam agere, alioqui valentis atque integri ne adſpectum quidem ferentibus) ſumſit ſibi per eos dies Neklanum, & ſua ſegnitie (c) & præteritis cladibus laborantem vacillantemque bello laceſſere. Neclanus nihil animo, quam pacis ſtudia agitans legationem ei miſit fœdera amicitiæque vincula in memoriam revocatum, tum ne flamma novi belli erumperet, etiam finitima quæpiam oppida ultro finibus ejus ceſſurum ſpopondit. At ferox juvenis barbarico reſpondit faſtu: „ Non ſibi de provinciæ finibus, ſed de univerſo „ Wiſſehradenſi principatu certamen eſſe. „ Excanduere ſcilicet ad improbiſſimi oris impudentiam legati, verum

quid

quid agerent, cum ille ferox & omnis humani gentiumque juris contemtor feſtinata incurſione Draſtinium, Schkworecium, Zidomiricium (d) aliaque inſigniora loca iniquiſſimis armis occuparet.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLIX.
NICOLAI PAPÆ 2. LUDOVICI IMPER. 5.
NEKLANI 8.

(a) Hæc Germanorum in regionem Luczenſem finitimasque provincias irruptio veroſimillime tribus annis citius reponenda erat ab Hagecio ſcilicet ad annum 856. quo eam referunt Annales Francofuldenſes, & nos retulimus. At ea non ad ſolum Wlaſtislaum (ſi quidem is tum præfuit) ſed plures harum regionum Duces Bohemicos ſpectabat, ut ibidem videre licet.

Dubrav. hiſt. Boh. l. 3. (b) Eandem prope hiſtoriam de Krasnicio refert Dubravius Hagecio coævus, quanquam alio ordine. Ante eos vero apud veteriores altiſſimum ſilentium.

(c) Ea ſi ſe ita habent de Neklani ſegnitie, ut Hagecius omni loco graphice deſcribit, plane eodem tempore oriens ſimile exemplum in Michaele Imperatore habuit, qui ſolo augurandi ſtudio delectatus, omnem imperii curam projecit, ut ne ejus ſomnolentia tot hoſtium incurſionibus, ſuorumque clade excitaretur. Nam refert Curopalates: eum tantum aurigandi ſtudio fuiſſe deditum, ut cum eſſet aliquando in curru, ipſe agitans equos colore indutus veneto, Protonotarius autem per ſignum factum ei nunciaret Saracenorum irruptionem, Imperator torvo ac terribili aſpectu Protonotarium intuitus. *Et quomodo auſus es o! ſceleratum caput, inquit, de iſtiusmodi rebus me alloqui in hoc neceſſario ludo occupatum, neque aliud quicquam curantem, quam videre medii ſiniſtram partem converſam, pro qua re omne certamen mihi eſt inſtitutum? Adeo,* inquit Curopalates, *erat demens, & mente captus.*

(d)

(*d*) *Sskworez* hodie oppidum eſt in regione Kaurzimenſi non longe ab Auwal remotum. *Sudomirz*, ſi idem eſt, vicus eſt in regione Boleslavienſi Neo-Boleslavia ſemi-altero lapide diſſitum. *Draſtin* his confiniis nullum reperio, niſi vicum Draſti ad Kunraticium, aut alterum Draſt ſupra Kleczan dicamus.

PRÆTERMISSA.

Inter tot legationes ad Ludovicum miſſas, his annis nuſpiam mentio fit ſeu legationis cujuſpiam, ſeu delatorum annuorum munerum a Bohemis aut Moravis, e quibus non obſcura argumentatio deduci poteſt annuum illud tributum propter continua bella, & inimicitias fuiſſe ſuſpenſum; & quanquam a victis nonnunquam Moravis vi extortum videatur, tamen prolatis rurſum armis abolitum eſt usque ad annum 874. quo demum rurſum ſuo vigori reſtitutum ſcribunt Annales Fuldenſes. Sic enim ad hunc annum: *Legatos Zuentibaldi pacem petentes & fidelitatem promittentes ſuſcepit, cujus legationis princeps erat Johannes presbyter de Venetiis, qui etiam, ut ei Rex omni ambiguitate remota crederet, quidquid verbis dicebat, ſacramento firmabat, videlicet, ut Zuentibald Regi fidelis permaneret cunctis diebus vitæ ſuæ, & cenſum a Rege conſtitutum per annos ſingulos ſolveret, ſi ei tantummodo quiete & pacifice a Rege vivere concederetur.* An vero eo anno reſuſcitatum fuerit, ibidem examinabimus. *Annal. Francof. Id. ad An. 874.*

Neſſenus ad hæc tempora reponit: *Ludovicus Germanicus Ludovici Pii filius ad convertendos Sorabos, aliosque Slavicos populos Eccleſiam Niſecenſem fundavit, cujus propagationem & defenſionem Conrado Marchioni commiſit.* Sed, quo fonte hæc biberit, nuſpiam indicavit. Quæ profecto fide laborant; Soraborum enim converſio poſterius reponenda, nec Ludovicus, ut ex poſterioribus annis apparebit, imperium in Sorabos tum exercuit, nec Marchiones ante Henricum Aucupem iſthic leguntur. Porphyrogenitus pluribus locis aſſeverat adhuc ſuo tempore, quo ſcripſerat, ſcripſit autem circa annum 949. Sorabos hos, quos paſſim magnos ſeu albos vocat, baptiſmi fuiſſe expertes. Erat porro *Nizizi* pagus Sorabicus inter flumina Albim & Mildam, ut adnotat Abbas Gottvicenſis. *Neſſenus hiſt. Luſat. in corollariis.* *Chron. Gottv. Vocab. Niſici l. 4.*

ANNUS 860.

Horak (a) quidam ex pago Dubinka (b) ingentis animi vir, memor injuriarum ſuperiore anno Neklani clientibus intentatarum a Duce Kurimenſi, apud ſe conſtituit eum ſeu interficere, ſeu, ſi fortuna benignior arriſiſſet, vivum intercipere, conſilio prima quidem ſpecie temerario, ceterum, ut eventus docuit, tum neceſſario ac propemodum fortunato. Capiebatur mirifice equeſtribus ludis (c) Krasnikus, iisque & quot diebus in agro ſuburbano aderat, & præpilata haſta equeſtris pugnæ ſimulacrum dedit. Eum quodam die ludicro illi certamini pro more intentum repente ex inſidiis Horakus, cum duodecim juvenibus in omne diſcrimen projectis, magna vociferatione veraque jam pugna adortus parum abfuit, quin vivum in poteſtatem redigeret. Primo concurſu equitibus octo interfectis, ceteris inſidiarum metu in fugam actis, Dux accepto in manu vulnere inter primos pernici equo fugiens, ægre in urbem evaſit; quo minus alte plaga deſcenderet, armillas ferreas, quas dextro lævoque brachio gerebat, obſtitiſſe dicunt. Concurrentibus deinde ad arma civibus Horakus collectam cohortem ſuam, veritus multitudinem, incolumem reduxit extra unum leviter ſaucium. Id facinus, quam Curimenſem perculit, tam Neklanum voluptate explevit, qui Horakum cum ſuis duodecim bellatoribus illico Wiſſehradii adeſſe juſſit, multisque laudibus cumulatos ampliſſimis donavit præmiis.

Horaci facinus adverſus Curimenſem Ducē.

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLX.

NICOLAI PAPÆ 3. LUDOVICI II. IMP. 6.
NEKLANI 9.

(*a*) Dubravius hunc Horakum *Montanum* vocat ſcilicet latina interpretatione; priſco Slavico *Gorak* dicebatur.

(*b*) *Dubinka* in hoc regionum tractu non amplius comparet, Dubowka duplex vicus in Kaurzimenſi provincia ſupereſt.

(*c*) Majores noſtros & cumprimis juventutem equeſtribus ludis delectatos fuiſſe, armorumque exercitatione corpora prævalida, ut inquit Procopius, ad omne facinus aſſueviſſe, pluribus veterum teſtimoniis proditum eſt. Anonymus Poeta in Poemate Rudolpho II. Imp. inſcripto, Pragæque anno 1608. typis excuſo ſic ſui ſæculi juvenilem increpat ſegnitiem:

Heu ubi priſca latet Czechaæ audacia pubis?
Cur jacet armorum uſus, cur ludus equeſtris,
Illæ deliciæ docilis priſcæque juventæ?
Alea quid ſibi vult? quid damnoſa otia? noctes
Et Venere & Baccho & quavis heu ſorde ſepultæ!
Annales veteres lege ad omnia ſurda juventus:
Hinc nudos juvenes armis pugnaſſe, girare
Aſſueviſſe feros intractandosque gaballos,
Froena tenere, pilas, tela, & vibrare ſagittas,
Concertaſſe hoſti diſces. Spectacula priſcæ
Hæc olim fuerant, non ludicra nota juventæ.
Artem exercitium pepierit, dedit arsque decorem,
Non tamen in quæſtum. Merces nam gloria ſola
Victoris fuerat viciſſe. Id Marte feroces
Invictosque tibi genuit Bohemia cives
Heroesque - - - -

PRÆTERMISSA.

I. Ad hunc annum narrant Rhegino & Annales Metenſes: *Ludovicus ſenior frater Lothari Imperatoris his temporibus plurima bella geſſit* *ſtre-* *Rhegino. Annal. Metenſ. ad h. a.*

ſtrenuiſſime adverſus Slavorum gentes, ſiquidem Marabenſium regna ingreſſus cuncta perdomuit capto eorum Principe Raſtiz, cui etiam propter violata fœdera oculos erui juſſit. Similia prope refert jam ad priorem annum Sigebertus Gemblacenſis. At quanquam vera ſint ea, quæ circa bella his temporibus contra Slavos & Moravos geſta narrantur, tamen captivitas & exoculatio Raſticis decennio poſterius ad annum 870. cum Annalibus Francofuldenſibus rejicienda. Minus recte igitur hiſtoriæ veritati conſuluere Scriptores noſtri, dum paſſim jam ad hunc annum Suatoplucum Raſtizio ſubſtituunt.

Sigebert. Gembl. ad An. 859.

II. Hoc anno ſuperſtitem adhuc fuiſſe Prinnonem docet nos diploma Ludovici Germaniæ Regis datum in Regensburc Indictione VIII. quæ huic anno reſpondet, monaſterio inferioris Altahæ, quod ita habet: *Quapropter comperiat omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcilicet & futurorum ſolertia, qualiter Bribinus fidelis Dux noſter veniens in procerum noſtrorum præſentiam poſtulavit ſerenitatem noſtram, ut de rebus proprietatis ſuæ, quas ei in proprietatem conceſſimus, liceret ei partem aliquam ob memoriam ejus dare ad S. Mauritium, & ad monaſterium noſtrum Altaha, cui tempore illo Ottgarius præeſſe videbatur, & rector; cujus petitioni libenti animo aſſenſum præbentes decrevimus ita fieri. Dedit itaque Bribinus fidelis Dux noſter cum conſenſu & licentia noſtra ad præfatum monaſterium S. Mauritii Martyris Chriſti de ſua proprietate in ſuo Ducatu, quidquid habuit, ad Salipiugiti infra terminos iſtos: in orientem ultra Salam fluviolum usque in Slougenz in Marcham & Stresmaren, & ſic ſurſum per Salam usque ad Waltungesbuch, & ſic inde usque in Hrabagisreit, & ad Chriſtetin.* Comperi quidem dein Clariſſimum Aſſemanum hoc diploma rejicere ad annum 845. in quem etiam Indictio VIII. inciderat, ſed annus 28. Ludovici Germaniæ Regis cum anno 845. modis omnibus pugnat, ut itaque perſuaſiſſimum cenſeam, id ad annum hunc potius quam priorem pertinere.

Gevold. in addit Hundii T. II. p. 11.

Kalend. univ. Eccleſ. T. III. p. 95.

Atque hæc poſtrema eſt Prinnonis ſeu Privinnæ Moraviæ Ducis memoria, nam ad annum 865. jam occiſus a Moravis, eique Hezilonem filium ſucceſſiſſe refertur ab Anonymo de Converſione Bojoar. & Carent. Belline vero an per inſidias interfectus ſit, nihil apud veteres proditum, quemadmodum & ipſe annus nos latet. Aventinus quidem tradit eum a Radislao Carolomanni incitamento interfectum, at ſine tabulis. *Eruditiſſimus Hanſizius* inquit: *Pientiſſimus Princeps Privinna nuper Carolomannum in Moravos ducentem ſecutus occubuerat.* Contra vero contendit Clariſſimus Aſſemanus, contra Hanſizium ſcribens: *Fal-*

Apud Freberum p. 20.

Aventin. Rer. Boic. l. 4.

Hanſiz. Germ. ſacræ T. II. p. 134. Aſſeman.

Fallitur vir doctus: non enim Carolomannum filium, ſed Ludovicum patrem Privinna ſecutus, ſub ipſo Carolomanno una cum Moravis fœderato, & in patrem rebellante a Raſtice Moravorum Duce interfectus fuit, idque factum contigerit oportet circa annum 861. dein producto fragmento ſuperioris diplomatis Ludoviciani, quo Privinna fidelis Ludovico aſſeritur, productis etiam fragmentis Annalium Bertinianorum & Fuldenſium de anno 861. quibus rebellio Carolomanni contra patrem, & expulſio Ducum Pannoniæ commemoratur, ſubjungit: *Eo igitur anno occaſionem nactus Reſticius ſive Raſtices Moravorum Regulus id perficiendi, quod Moymarus ſuus patruus, dum Privinam circa annum* 828. *ditione ſua privatum, fugam ad Rutbodum capeſſere compulit, in mente habuerat, conjunctis cum Carolomanno armis non Carinthiam tantum ſed etiam Pannoniam inferiorem, ubi Privina dominabatur, invadens, eundem Privinnam tanquam antiquum hoſtem e medio ſuſtulit.* Hactenus doctiſſimus vir: at vero num Raſtizius anno 861. tam procul pertigerit exercitu ſuo, ſcilicet ad poſſeſſiones Privinnæ Savum inter & Dravum jacentes, multum dubito. Cum autem Anonymus de Converſ. Bojoar. & Carentanorum dicat Privinnam occiſum a Moravis popularibus ſuis, ego eum verius cecidiſſe autumo in vindicatione proprietatum ſuarum Transdanubianarum, neque tam a Raſticis, quam Zuentibaldi exercitu occiſum: nam Zuentibaldus erat, cui Raſtizes in beneficium terras Privinnæ dederat, & quas ipſe jure gladii acquiſivit contra Privinnam. Ei rei argumento mihi eſt querela Archi-Epiſcopi Juvavienſis & Suffraganeorum, in qua hæc leguntur: *Anteceſſor veſter Zuentibaldo Duce imperante Wichingum conſecravit Epiſcopum, & nequaquam in illum antiquum Patavienſem Epiſcopatum eum tranſmiſit, ſed in quandam neophytam gentem, quam ipſe Dux* (Zwentibaldus) *domuit bello, & ex paganis Chriſtianos eſſe patravit.* Quo loco cum luculentiſſime indigitetur regio Nitrienſis, cujus Wichingus erat Epiſcopus, quamque prius Privinna tenuerat, eam autem domuiſſe & occupaſſe dicatur Zuentibaldus, haud vana argumentatione conjicere licet, hoc quocunque inteſtino Zuentibaldi bello, Privinnam in defenſione proprietatum ſuarum occubuiſſe. Et quanquam ante annum 869. in nullis vetuſtis documentis Zuentibaldi occurrat memoria, tamen indubium eſt, eum multo ante aliquas terras in beneficium tenuiſſe, cum is potentia & rebellione tantum invaluerit, ut tandem anno 870. Raſtislaum capere, Francisque tradere potuerit. Circa hæc igitur tempora accidiſſe videtur, quod peremto Privinna Zuentibaldus Nitrienſis regionis tractum quiete poſſidere cœperit. Nam Hezilo nuſquam le-

T. III. P. I. p. 295.

Apud Gevold. in addit. Hundii T. I.

gitur aliquid amplius ultra Danubium proprietatis poſſediſſe. Et fortaſſis hoc ipſum irritamento fuit Ludovico, ut toties arma contra Moravos expediret, nominatimque anno 864. cum exercitibus ſuis ultra Moravam fluvium inque ditiones Nitrienſes progrederetur, vix quidem alio fine, quam ut Heziloni clienti ſuo paternas ditiones vindicaret. Porro an *Pribunia*, de quo Conſtantinus Porphyrogenitus, idem ſit cum Privinna noſtro, & de quo hæc ait: *Quo* (Craſemere Chrobatorum Duce) *mortuo, quum Myreſthlubus filius, poſtquam quadriennium genti præfuiſſet, a Pribunia Bano interfectus eſſet &c.* incertum eſt. Nec vero ætas, nec temporum hiſtoria, nec locorum vicinitas repugnat (quemadmodum ex clariſſimi Aſſemani calculo videre licet) ut ne eundem fuiſſe dicamus.

Conſt. Porphyr. de adm. imp.

Kal. Univ. Eccleſ. T. IV. p. 321.

ANNUS 861.

Conventus præſente anno in Wiſſehrado habiti caput ac ſumma fuit decernendi in perfidum Curimenſem belli, hominisque ante in ordinem cogendi, quam Wlaſtislaus altera parte novis copiis inſtitiſſet; id quod Principi minus jam trepidanti facile ab Optimatibus perſuaſum. Wſſebog Dux vetus multarumque ſub Krzezomyslo palmarum heros exercitui cum imperio præfectus, juſſusque paria Curimenſi reddere. Quanto is animo, tanta celeritate cum ſuo agmine progreſſus expugnatis Hrubowa, Zasmuka, Witicio (a) arcibus valentiſſimum munimen Trziſſow (b) appellatum acceſſit, cepitque, ejus Præfecto Zlobec in vinculis Wiſſehradum deportato (c) funeſta ubique acerbæ ultionis veſtigia reliquit. De ſpoliis, quæ opima allata ſunt, nihil omnino Princeps tetigit, omnia Wſſebogio in præmium navatæ operæ relicta, ab ipſo in milites pro mercede fortitudinis diviſa ſunt.

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXI.

NICOLAI PAPÆ 4. LUDOVICI II. IMP. 7. NEKLANI 10.

Hrubow inter vicos, oppida, arcesve regionis Kaurzimenſis hodie locum nuſpiam habet. *Zaſmuk* vix lapide Kaurzimio itum, oppidi nomen hodie obtinet, Cœnobioque A. R. PP. Francanorum nobilitatum eſt. *Vitiz* vicus eſt templo inclytus inter Boio-brodam & Kaurzimium medius.

(*b*) *Trziſſow* nominatum etiam ſæculis poſterioribus caſtrum, cuamen ſitum invenire necdum licuit.

(*c*) Ab hoc *Zlobecz* (quem *Lobecz* appellat) Paprocius vetuſtiſſimam, odiedum S. R. I. Principum ordine florentem *Lobkoviciorum* ſtirpem ucit. Cujus verba vernacula hic latio donata apponere libet: *Lo-s iſte* (inquit) *e Neklani captivitate dimiſſus, longo tempore in Sileſia usque regimen Chriſtianorum Principum commoratus eſt. Ejus poſteri appellati Lob-i, uti nomen iſtud in Principum diplomatibus (dum Principibus a conſiliis t) legitur. Et dum poſt tempora tranſiviſſent rurſum in Bohemiam, nono ex illis Lobkovicium ex nomine ſuo condidit, & inde ſe ſcribere ceperunt dum morem aliorum Dominorum, qui exteros imitantes, titulos ſuos augere ant. Nam prius nemo ſeu ex ordine Dominorum, ſeu Equitum aliter quam rio, ſimplici & nudo nomine, dempto omni prædicato, ſe ſcripſit, ut ſupra oratum.* Hactenus Paprocius: ſed utinam quam vera ſunt poſterioperiodi ſuæ verba, tam teſtatam feciſſet hiſtoriam hanc de *Lobec*, que ſola conjectura nominis docuiſſet Lobkovicios ab eo deſcende-Officio certe Genealographi ſolertis eruditique minus ſatisfecit, cum hoc Lobecz per quingentos quinque ſupra viginti annos illicito e Genealogiæ ſaltu usque ad *Joannem de Lobkoviz* (qui circa annum o. vixit) neminem attulit hujus nominis aut familiæ. Sed Deo fa-te nos Joanne hoc vetuſtiores hujus inclytæ ſtirpis ramos ſuo tem-proferemus.

Paproc. in ordine Domin. c. 5. p. 119.

PRÆTERMISSA.

Annales Francofuldenſes hoc anno referunt: *Carlmannus quoque filiorum Regis natu maximus res novas molitus eſt, expulit enim Duces, qui-*

Annales Francofuld. ad h. a.

quibus cuſtodia commiſſa erat Pannonici limitis, & Carantani, atque per ſuam Marcam ordinavit: quod Regis animum rebellionem ſuſpicantis non parum commovit. Sed quid maxime indignationem patris provocaverit, his verbis proſequuntur Annales Bertiniani: *Carolomannus cum Reſticio Vinidorum Regulo fœderatur, a patre deficit, & Reſticii auxilio magnam ſibi partem usque ad Hin* (Oenum) *fluvium paterni regni præſumit.* In cujus facinoris ſuſpicionem cum quoque Ernuſtus ſocer Carolomanni inter omnes Optimates præcipuus, item Uto & Berengarius frater, nec non Sigihardus Comites, Woldoque Abbas venirent, in publico conventu in Reganesburg, ut loquuntur Annales Francofuldenſes, exauctorati, & publicis honoribus privati ſunt. Annales Bertiniani addunt: nepotes quoque Ernuſti regno expulſos. Duces vero Carentani & Panonii limitis, maxime iſtic contra Maravannos conſtituti, tum erant: Wilhalmus, & Engelſchalcus ſumma apud Ludovicum gratia, quos gradu ſuo a Carolomanno dejectos tam indigne excepit pater.

Annales Bertin. ad h. a.

Annales Francoſuld. ad An. 884.

II. Ad eundem annum Pagius, nec non Hanſizius ex ſinceriori Chronotaxi referendam autumant converſionem Bulgarorum per SS. Cyrillum & Methodium, oſtenditque prior Porphyrogenitum magno errore lapſum, cum Theodoræ Auguſtæ hanc converſionem attribuit, quem ſimul errandi cauſam dediſſe putat non modo Curopalati, Cedreno, & Zonaræ, ſed etiam Baronio & Henſchenio: nam verum quidem eſſe converſionem hanc anno quarto Michaelis Imp. accidiſſe, at ſolius regnantis & Theodoræ jam tum ex aula ejectæ. Hanſizius id etiam indubie ex Chronographo Salzburgenſi argumentatur, qui ad hunc annum ſcribit: *Huni Chriſtiani fiunt.* Videlicet quod non raro hoc ævo Germanis Scriptoribus Bulgari nomine Hunnorum veniant, quod ii paſſim Hunnorum terras occupaſſe non ignorati fuerint. At vero contra hanc Chronologiam acerrime depugnat Clariſſimus Aſſemanus, ac invictis prope argumentis ex Annalibus Bertinianis, Fuldenſibus, Sigeberto, Anaſtaſio plane coævo, imo quibusque literis Nicolai ſummi Pontificis oſtendit hanc Bulgarorum converſionem, & maxime Bogoris Bulgarorum Principis baptiſmum minime ante annum 865. accidere potuiſſe. Nos penſatis utrinque virorum graviſſimorum argumentis mediam deligere viam tutiſſimum quidem rati ſumus, ut hoc, de quo agimus, anno dicamus cum Pagio & Hanſizio SS. Cyrillum & Methodium jam jam fuiſſe in Bulgaria, iſthic ſparſiſſe ſemen Evangelii cum locuplete meſſe, multos Bulgarorum ad ſalvificam fidem

Pagius in Crit. Baron. ad An. 845. 866. *Hanſiz. Germ. ſacræ T. II. p.* 136.

Kalend. Eccleſ. univ. T. II. p. 170. *ſeqq. & alibi.*

per-

perduxiſſe, clade illa a Michaele Conſtantinopoleos Imperatore accepta Bulgaros turmatim Chriſti fidem amplexos, accidiſſe etiam illud, quod de pictura extremi judicii a Divo Methudio in aula Bogoris delineata paſſim a Scriptoribus Græcis aſſeritur, at horum omnium complementum ſcilicet univerſalem Bulgariæ converſionem Bogoriſque baptiſmum haud ante annum 865. ſeu initium anni 866. accidiſſe cum Eruditiſſimo Aſſemano merito adſtruimus, quo quidem tempore jam SS. Cyrillum & Methudium in Moravia verſatos ex poſterius dicendis teſtatiſſimum eſt. Et oppido liquet ex ipſis Græcis Scriptoribus: nec a S. Cyrillo nec Methudio Bogorem baptizatum, quandoquidem baptiſmus ei ab Epiſcopo impertitus aſſeritur, quo Eccleſiaſtici muneris gradu hactenus neuter illorum inſignitus fuit. Scilicet Scriptores Græci plurium annorum geſta una narratione, ut non raro fit, in unum congeſſere annum, eaque quæ poſteriobus acta fuere annis, innitiis adſcripſere. Atque hoc pacto videbimur conciliaſſe graviſſimorum veterum monumentorum antilogiam.

Verum quoniam ex hac Bulgarorum converſione Moravorum dein & gentis noſtræ ad Chriſtum acceſſio profluxit, in eaque luculentæ Divi Methodii Apoſtoli noſtri occurrunt memoriæ digniſſimum deputo ex uno alterove Scriptore Græco, quæ geſta ſunt, proferre: & quidem Simeon Logotheta inquit: *Anno quarto Michael Imperator terra marique adverſus Goborem* (Bogorem) *Bulgarorum Principem copias educit.* *Anno IV. Michael. N. XXV* *Bulgari apparatu audito, ac cum alias ferme conficerentur, quaſi tacti e cœlo obrigeſcentes, omnique abjecta victoriæ ſpe ante etiam agones & prælia nomen Chriſto dare depoſcunt, ac Romano ſubeſſe Imperatori. Michael vero in urbem inductos ſalutari omnes lavacro donavit, eorumque Principem ex ſuo nomine Michaelem appellavit. Ille ad ſuos reverſus Methodii pictoris manu ac penicillo judicium, futuramque retributionem in ſuis ædibus depingi curavit. Quamobrem etiam omnes ejus populares magis in eum accenſi tumultuantur, in quos ille cum paucis conſerta pugna victor, divinæque crucis collare* (ſeu pectorale) *ſignum circumferens omnes palam Chriſtianos fecit.* De S. Methodii pictura fuſius *In Epit. hiſtor.* rem deſcribit Curopalates, quam is verius præcipuam cauſam adſtruit accelerati baptiſmatis. *Aliud vero accidit* (inquit) *quod Principem* (Bogorem) *ipſum in veræ fidei cultu magis confirmavit - - - Conſtructa nova domo Methodium quendam Monachum arte pictorem juſſit domum illam picturis ornare. Verum quaſi divina quadam providentia ductus non præſcripſit definite, quænam & qualia pingeret, verum quæcunque ipſe vellet, juſſit pingere, terrilia tamen eſſent, quæ pingerentur, ut ſpectantibus terrorem & metum incuterent.*

rent. Ille autem nihil terribilius noſcens ſecundo Chriſti adventu, hunc ibi deſcripſit. Cumque jam finita eſſet illa pictura, conſpicatus Princeps ex altera parte juſtorum cœtum coronari, ex altera vero impios puniri, & a pictore percepta picturæ mente ſtatim propriam ejurat religionem, imbutusque, ut diximus, a ſancto Epiſcopo divinis myſteriis intempeſta nocte ſacrum percepit baptiſma. Baptiſmus vero hic dein primum conſecutus anno 865. Divis Cyrillo & Methodio jam in Moravia degentibus, nec enim alteruter vitæ author memorat Bogorem ſeu Bulgarorum Principem ab his Divis converſum, minus baptizatum, a quo autem Epiſcopo adminiſtratum fuerit baptiſma, nuſpiam proditum. Fuit igitur hoc præcipuum Divorum horum in gentem Bulgaricam Apoſtolici laboris meritum, quod non modo Bogorem eo induxerint, ut liberum exercitium eis permitteret per regiones ſuas ſubjecto populo Chriſtum annunciandi, ſed etiam animum ejus tantum inflecterent, ut ad ſuſcipienda Chriſtiana ſacra propenſiſſimum ſe oſtenderet, quod re ipſa tandem paucis elapſis annis exſecutus eſt. Atque hæc eſt ſincerior Chronologiæ criſis, quæ ex poſterius dicendis magis magisque illuſtrabitur: vi cujus jam evertitur ſupputatio Balbini, Peſſinæ, Stredovskii aliorumque noſtrorum, qui jam ſex ſeptemve annis prius adventum ſanctorum Cyrilli & Methodii in Moraviam deſigunt, imo perperam cum Peſſina jam hoc ipſo anno Welehradii ſedem Epiſcopalem a Nicolao ſummo Pontifice confirmatam ſcribunt, cum poſtea certis invictisque argumentis cogituri ſimus Divos hos nonniſi poſt annos duos e Bulgaria in Moraviam advenisſe.

Balbin. Epit. l. 1. c. 3. alibique. Peſſina Phoſph. ſept. Rad. 3. p. 118. Stredovsky l. 1. c. 12. Peſſina Mart. Morav. l. 2. c. 5. S. Morav. hiſt. l. 2. c. 2.

Quod ad rem præſentem præterea ſpectare videtur: negat Stredovskius ſeu S. Cyrillum ſeu Methodium fuiſſe monachos, quod tamen præſertim de Methodio affirmant pene omnes Scriptores Græci, & uterque vitæ Author, quam difficultatem elidere ac enervare ante cetera conveniſſet Stredovskio. Et quanquam lubens ei adſentiar antiquitus voce *monaſterii* non raro *Clericorum Eccleſiaſticorum Collegium* indigitatum, tamen vix idoneum documentum is ex illa ætate protulerit, quo vox *Monachus* pro *Clerico Eccleſiaſtico* adhibeatur. Doctiſſima hac de re Seldeni obſervatio dicentis: *Voce Monachus, nullius familiæ nota adjecta, Benedictinum intellectum ſemper apud veteres certum eſt, uti apud Græcos Baſilianum.* Nec mirum quod S. Methodius artem pictoriam exercuerit, eo enim ævo cum Iconomachorum hæreſis longe lateque in Orientali Imperio ſerperet, paſſimque ſanctorum imagines contemnerentur, confringerenturque, proſpexit pietas Chriſtiana periculo, ne ſanctorum cultus penitus intercideret, itaque inventi paſſim Monachi, qui ſe ſe ei

Seldenus ad Eadmer. p. 215.

ei arti dederent. Sic narrat Anaſtaſius Bibliothecarius coævus circa hæc ipſa tempora ſcilicet anno 856. ab eodem Michaele Orientis Imperatore dona miſſa ad Benedictum Papam *per Lazarum Monachum pictoriæ artis nimis eruditum.*

ANNUS 862.

Kolodogius Pietimieri ex pago Hunatice filius, vir proceritate corporis æque & animi magnitudine ſpectabilis, quique nupera expeditione ſub Wſſebogio ſtipendia meritus non unum egregiæ virtutis ſpecimen ediderat, Wſſebogii gloria, præmiis, lætisque ſucceſſibus ſtimulatus, non deſtitit animum Neklani pulſare precibus: „ daret ſibi vel trecentos exercitatos præliis viros, exacturum ſuis terris Kraſnikum, Ducatumque Kurimenſem „ Neklani Principatui adjecturum. „ Princeps collato cum conſiliariis capite adſenſit voluntati Kolodogii. Is, acceptis viris, ſilenti agmine, & itineribus quam occultiſſimis in hoſtem profectus, tam improviſus Curimio ſupervenit, ut ægre civibus ſcandendi mœnia, cataractamque dejiciendi ocium ſuppeteret. Primorum quatuor dierum noctiumque continenti jaculatione tantum lapidis telique oppido infuſum, ut & domus vicique operirentur illo nimbo, nec quisquam pro munitionibus conſiſtere, aut protrudere caput auderet, quin continuo deſtinatis ictibus figeretur. Hoc imbri nonnihil quieſcente, quinto die ab obſeſſis de eruptione cogitatum; ſed intercedentibus ſententiæ majoribus natu fruſtra fuit id conſilium, qua etiam nocte Kraſnikus deſperatis re- *Kolodogius vir ſtrenuus.*

bus clam per muros ex oppido demiſſus in Skalicium (a) caſtrum profugit, ignotusque omnibus ibidem latuit. (b) In octavum jam diem oppugnatione producta obſeſſi tandem, rebus in ſingulas pene horas arctius fluentibus, & nulla uſpiam auxilii affulgente ſpe, de deditione cogitare cœperunt, denunciatum obſidentibus: „ Omnia ſua in eorum poteſtatem „ endendrituros, ſolam vitam deprecari. „ At reſponſum a Kolodogio: „ Quidquid veſtrarum facultatum eſt cum vita „ ipſa, quin deferre opus ſit, in manibus jam jam noſtris „ eſt, non dedito, non veniæ locus eſt. „ Cum reſponſo tam triſti ac inexorabili dimiſſis internunciis, irruptio in urbem facta, laboratumque tantiſper, dum ſuperior porta effringitur, ejus clauſtris atque obicibus a Brtako Horaci filio, illius, qui Kraſniko vulnus ſecundum manum inflixerat, ruptis, urbs momento capta, cæſum ſine diſcrimine, quidquid primo ſe furori obtulerat, reliquum populi, quod cladi ſuperſuit, Wiſſehradum pro captivis abductum, exhauſta præda inania tecta ſuo fato permiſſa, nec enim ſubjectus iis ignis, aut humi ſtrata. (c)

Wiſſehradenſes Curimium expugnant & diripiunt.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXII.

NICOLAI PAPÆ 5. LUDOVICI II. IMP. 8.

NEKLANI 11.

(a) Skaliz caſtrum in regione Kaurzimenſi olim valentiſſimum urbeque Kurimio non longe remotum, hodie nomen amiſit, ſuperſunt in eadem provincia duo cognomines vici. Hic loci ſæculo XIV. Theodoricus Mindenſis Epiſcopus, & Præpoſitus Wiſſehradenſis annuente Carolo IV. Imp. cœnobium ordinis Ciſtercienſis ſub

ſub titulo ad *Gratiam Beatæ Virginis* ampliſſima dote fundavit, cujus cœnobii diplomata tantæ, bona fortuna, ſervata ſunt, quanta de nullo alio ex deletis hodie reperire licet.

(*b*) Dubravius, Boregk, & Paproczky abhinc eum in Moraviam cum nonnullis comitibus delatum ſcribunt ad Hormidorum Regem Moraviæ. Sed quis ille Hormidorus Rex Moraviæ hoc tempore fuerit, omnibus veteribus incognitum. *Dubrav. hiſt. Boem. l. 3. Boregk in Neklano. Paproczky in Diadocho c. 21.*

(*c*) Noſter P. Victorinus addit: jam jam nonnullos flammas ſubjicere paraſſe, ſed a ſanioribus ob loci reverentiam & Lechi memoriam fuiſſe prohibitos.

PRÆTERMISSA.

Hoc anno Carolomannus, ut irato patri ſatisfaceret, purgavit ſe de conſpiratione cum Raſtitio, aliisque ſibi objectis criminibus. Sic enim Annales Francofuldenſes: *Carlmannus per ſacramenta pacis & ſecuritatis ſuæ Reganesburgum venit, & reddita ratione convincit adverſarios, patrique ſuo reconciliatur, juramento confirmans, ne contra ejus juſtam poteſtatem quidquam deinceps mente malitioſa machinaretur.* Annales vero Bertiniani inſuper eum invaſum regnum a patre in partem tuliſſe memorant: *Carolomannus Ludovici Regis Germaniæ filius conceſſa ſibi a patre regni portione, quam pridem invaſerat, & dato ſacramento, ne amplius inde ſine patris voluntate invaderet, cum patre pacificatur.* Sed diuturnitatem non habuiſſe hanc pacificationem innuunt iidem Annales, dum ajunt, Carolomannum noviter rebellaſſe, cum pater ducto in Obotritos exercitu Ducem eorum Tabamuizilem ſubigeret, nam ſubjungunt: *Ludovicus ad reconciliandum, vel ad reſiſtendum filio ſuo, qui auxiliante Reſticio, Winidorum Regulo contra patrem rebellaverat, Bajoariam petiit.* Atque cum res Carolomanni præſidio Raſtizii his partibus incrementum caperent, factionique adverſæ metum conciliarent, ea de cauſa memorat Adelzreiter, Gundacarum, qui Carolomannum apud patrem prodiderat, urgente conſcientia pariter ad Raſtizen confugiſſe, ei vero in Carantania ſubſtitutum Hezilonem Prinninæ filium. *Annal. Francofuld. ad h. a. Annal. Bertin. ad h. a. Annal. Bojor. P. I. L. 11. §. 25.*

Ceterum non prætereundum id ſilentio, quod non mediocriter Clariſſimum & de rebus Slavicis meritiſſimum Virum Joſephum Aſſemanum aliosque Hungariæ Scriptores torſiſſe comperi: qui cum in iisdem *In Kalendariis Eccleſ. univerſæ T. II. p. 164.*

dem Annalibus Bertinianis ad hunc annum *Ungrorum* memoriam repe- rirent, exiſtimavere eosdem eſſe cum Ungaris, quos primum anno 88- in Pannoniam irrupiſſe ex Annalibus Metenſibus aliisque coævis Scripto- ribus certum eſt. *Ungri* vero hi ſeu aliter a Continuatore Reginonis voca- *Uncrani* item etiam *Ugri*, *Ucbri*, *Ukrani* erant Slavici populi in hodier- na Pomerania inter fluvios Havelam & Oderam in *Ucro-Marchia*, qu- nomen etiam hodie inde retinet, & de quorum limitibus copioſiſſim- agit Abbas Gottvicenſis, nosque eorum ſitum in tabula noſtra Geogra- phica Parte II. indicavimus. Non enim obſcure ex iisdem Annalibus eruere licet authorem loqui de Ungris vicinis Obotritis, apud quos bellum geſſerat Ludovicus.

Ad An. 934.

Chron Gottvi- cenſc l. 4. *p.* 829.

ANNUS 863.

Confecto Curimenſi bello, tanto acrius Zatecenſe re- cruduit, malignitate fortunæ cognata arma ad mu- tuam perniciem exercente. Wlaſtislaus, uti ad tempus omiſſa acrius reſumuntur, utique atrocia plerumque ac diuturna cognatorum ſunt odia, remis velisque ad ex- ſcindendum Wiſſehradenſem Principatum ferebatur. Tam ſævum conſilium, quo certius perficeret, convocatos ad ſe nonnullos e Proceribus hoc faſtu alloquitur: „ Næ vos „ pridem in vinculis meis effæminatum illud Neclani caput „ gemens conſpiceretis, Principatumque Wiſſehradenſem „ jugum noſtrum præceptaque ferre, niſi inviſa Germanorum „ natio fortunatiſſimos progreſſus ipſo in medio curſu ſtitiſ- „ ſet. Sed prolata ſolum in tempus eſt, minime ſublata ex- „ ſtinctaque vindicta pridem imis concepta viſceribus. Id „ igitur conſiliorum ſaluberrimum mihi viſum: præmitten- „ dæ cohortes nonnullæ, quæ agrum Wiſſehradenſem late-

„ re

„ re omni lanient, hoſtisque copias diſtrahant, tum omni „ exercitus robore irrumpendum, Principatusque indignis, „ & tractando clavo minus idoneis manibus eripiendus. „ Nemo non fuit, qui conſilia Principis non modo ſuo probaret ſuffragio, ſed & auctor hortatorque ad celeriter audendum exiſteret. Nec mora, delecti viginti ſupra trecentos militari fortitudine viri, præfectisque traditi cum imperio, ne ſeu ætati, ſeu ſexui parcentes terrorem, vaſtitatem, ignem, cædemque ad Pragenſes usque portas circumferrent. Wiſſehradi ex fumantibus late villis cognito hoſtium adventu trepidatum nonnihil initio; confirmato dein ex ſuperioribus victoriis animo, emiſſus in hoſtem cum exercitu non minimo Kolodogius. Ut iſthuc Wlaſtislaus intellexit, ſubito militem ſuum tribus agminibus locisque diſcretum contraxit, obviamque Tuhanium (a) usque Neklani proceſſit copiis. Dimicatum iſthic, ut inter infeſtiſſimos animos, acriter, dubioque aliquamdiu & ancipiti Marte pugnatum; cadente demum cum promtiſſimis Kolodogio, ſecundiſſimus fuit Wlaſtislao eventus prælii.

Nova Wlaſtislai expeditio contra Neklanum.

Prælium ad Tuhanium.

Wlaſtislaus victor.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXIII.

NICOLAI PAPÆ 6. LUDOVICI II. IMP. 9.

NEKLANI 12.

(a) Prælii hujus campum prope Melnicium in ipſis Albis fluvii ripis fuiſſe memorat noſter P. Victorinus. Reperio iſthic adhuc ſuperſtitem vicum *Duban* inter Trzeboſch & Przibor pagos.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

Annal. Francofuld. ad h. a. I. Hoc anno rurſum Raſtitii in Annalibus Francofuldenſibus & Bertinianis occurrit memoria: Priores ita habent: *Carlemannus filius Regis, qui prælatus erat Carentanis, tam multis criminibus, & tam magnis apud patrem abſens accuſatus eſt, ut merito reus majeſtatis haberi debuiſſet, ſi ea, quæ in eum dicta ſunt, ab accuſatoribus probari potuiſſent. Quod regis animum adeo commovit, ut per ſe ipſum coram frequentia populi ſui proteſtatus ſit: Karlemannum filium ſuum ab eo tempore & deinceps, donec ipſe viveret & regnaret, ſua voluntate publicis honoribus nunquam eſſe potiturum. Quo audito Karlemannus ab itinere, quo ad palatium ire cœperat, perterritus, in Carinthiam ſe recepit, ibi tutari apud ſuos, quos ſibi fideles arbitratus eſt, volens, donec patris ira quieſceret, & ipſe per internuncios veraces ſibi fallaciter objecta purgaret. Interea Rex collecto exercitu ſpecie quidem, quaſi Raſticen Margenſium Sclavorum Ducem cum auxilio Bulgarorum ab oriente venientium (ut fama fuit) domaturus, re autem vera ad Carantanos filium expugnaturus acceſſit, qui revera ad id temporis defenderet, niſi proditione Gundachari Comitis ſui deciperetur incautus, qui totum pene robur exercitus ſecum habens, quaſi vada fluminis Hin hoſtibus prohibiturus, cum omnibus copiis tranſivit ad Regem, & prælatus eſt Carantanis, ſicut ei prius occulte promiſſum eſt, ſi dominum ſuum fraude decepiſſet. Et hic quidem præfecturæ dignitatem hoc modo promeruit. Carlemannus vero per juramenta principum venit ad patrem de objectis ſibi criminibus ſecurus, quia innocens erat, & teſtimonio conſcientiæ fretus, lætum ſe per omnia exhibebat, atque jucundum.* At Annales Bertiniani in cuſtodia retentum his verbis indicant: *Alium Miſſum fratris* (Ludovici) *nomine Bitgarium accipit* (Carolus Franciæ Rex) *petentem, ut Carolomannum filium ejus a Raſtitio Winidorum deſertum, & a ſe fugatum, ſi ad illum venerit, non recipiat. Quem non longo poſt tempore: deceptum atque deſertum a ſuis ſub conditione ſacramenti pater ſuus Ludovicus recepit, & ſecum in libera cuſtodia retinuit.* Erravit itaque Spangenbergius, *Spangenberg. Chron. Sax. c. 102. Peſſina Mart. Morav. l.2.c.5.p.148.* dum hoc anno domitos a Ludovico Moravos ſcribit, quibus quanquam bellum ſe illaturum ſimulaverit Ludovicus, nuſpiam tamen intuliſſe legitur. Nec minus Peſſina a vetuſtorum relatis multum receſſit, cum fuſiſſimo ſtylo bellicos motus Carolomanni & Arnonis Herbipolenſis Epiſcopi contra Radislaum ſuſceptos, Moravorum ſpolia, Slavatæ ſui conſilia perſequitur.

II. Tandem annus ter fortunatus auroque notandus illuxit, qui Divos Cyrillum atque Methudium in regiones noſtras adduxit; quorum

rum auſpiciis Moravi genſque noſtra deterſo gentilitatis errore penitus ad Chriſtiana ſacra acceſſerunt. Rem narrat ſequentibus pervetuſtus Author vitæ Eorundem Sanctorum Scriptor: *Philoſopho* (S. Cyrillo) *reverſo* (a Cazaris) *Conſtantinopolim, audiens Raſtislaus Princeps Moraviæ, quod factum fuerat a Philoſopho in Provincia Cazarorum, ipſe quoque genti ſuæ conſulens ad prædictum Imperatorem* (Michaelem) *nuncios miſit, nuncians hoc, quod populus ſuus ab idolorum quidem cultura receſſerat, & Chriſtianam legem obſervare deſiderabat, verum doctorem talem non habent, qui ad legendum eos, & ad perfectam legem ipſos edoceat: rogare ſe talem hominem ad partes illas dirigat, qui pleniter fidem, & ordinem divinæ legis, & viam veritatis populo illi oſtendere valeat. Cujus precibus annuens Imperator eundem ſupernominatum Philoſophum ad ſe venire rogavit, eumque illuc, id eſt, in terram Sclavorum ſimul cum Methodio germano ſuo transmiſit, copioſis valde illi de palatio ſuo datis expendiis.* Dlugoſſus præter Raſtislaum memorat etiam Suentopelum & Kocziel legationem ad eundem Orientis Imperatorem miſiſſe pro fidei Magiſtris, quod non incredibile, quandoquidem Presbyter Diocleas ab eodem S. Cyrillo Suentoplucum Chriſtianæ Religionis initiis imbutum aſſerit, & Anonymus vetuſtus non obſcure docet: S. Methudium in Kocziel ſeu Hezilonis terris, quæ Salisburgenſis Eccleſiæ jurisdictioni ſubjectæ erant, Evangelium Slavis annunciaſſe. Recte autem vitæ hujus author innuit jam tum Moraviæ populum ab idolorum cultura receſſiſſe, non quidem omnem, ſed magnam ejus partem, cum ſuperioribus annis oſtenderimus Yrolphum, Virgilium, Amandum aliosque in agro Moravico deſudaſſe. Quare etiam Epiſcopi Bavariæ meritum adductæ ad Chriſtum Moraviæ ſibi vindicant in querela ſua ſummo Pontifici Joanni delata ita ſcribentes: *Qui* (Marahenſes) *exinde* (videlicet ex Bajoaria) *primum imbuti, & ex paganis Chriſtiani ſunt facti.* Et procul dubio meritum illud anno 845. converſorum XIV. Ducum Boemanorum, quos inter Moravos quosque comprehenſos fuiſſe credibile, ad Epiſcopos Bajoariæ & cumprimis Ratisbonenſem ſpectabat.

Acta SS. Belland. ad 9. Martii.

Dlugoſſ. hiſt. Pol.

Presb. Diocleas in Regno Slav.

Anonym. de Converſ. Bojoar. & Carent.

Gevold. in additHundii T. I.

III. Hæc autem vera epocha eſt, annusque certus adventus SS. Cyrilli & Methodii in Moraviam: Recte enim adnotavit Pagius falſum eſſe Bollandum (Henſchenium ſcribere voluit) in commentario prævio ad vitam SS. Cyrilli & Methudii §. IV. dum exiſtimavit ſanctos hos jam ante annum 856. ad Moraviam adveniſſe. Nam cum uterque vitæ author dicat SS. Cyrillum & Methudium per annos quatuor & dimidium Evangelium in Moravia diſſeminaſſe, ac demum Romam con-

conceſſiſſe juſſu Nicolai Papæ, qui eodem anno videlicet octingenteſimo ſexageſimo ſeptimo demortuus eſt, ducto calculo adventus ipſorum in Moraviam haud alio anno quam præſente accidere potuit. Rei hujus indicium haud obſcurum in ipſis Annalibus Francofuldenſibus ad hunc annum eſſe deputo, in illis enim legitur famam fuiſſe: Raſticem imminere Francico Regno *cum auxilio Bulgarorum ab oriente venientium.* Quam famam unde demum in terris caſtriſque Francorum ortam dicamus, quam ex ſumtuoſiſſima legatione Michaelis Imperatoris orientis, de qua ſupra laudatus vitæ ſcriptor? quæ videlicet multo Bulgarorum comitatu, Apoſtolos ſuos SS. Cyrillum & Methodium peculiari veneratione proſequentium, ſtipata eos ad Moraviam deduxit. Nam alter vitæ author verbis expreſſis memorat ſanctos hos a Bulgaris ad Moravos tranſiiſſe, ſic enim ille: *Egreſſus* (S. Cyrillus) *itaque primo venit ad Bulgaros, quos divina gratia cooperante ſua prædicatione convertit ad fidem. Abinde autem procedens venit in terram Moravia.* Et procul dubio huc collimant Annales Weingartenſes, dum ad hunc annum ſcribunt: *Gens Hunorum Chriſtianitatis nomen aggreſſa eſt.* Conſtat enim retroactis Hunnis jam a Caroli M. tempore pauciſſimas hujus gentis eſſe memorias, paſſimque Scriptores poſterius eos populos Hunnorum nomine cenſuiſſe, qui in eorum terras ſucceſſere, quemadmodum P. II. docuimus Moravos in omnes Transdanubianas Hunnorum regiones ſe ſe immiſiſſe.

Annales Francofuld. ad h. a.

Apud Mabillō. Veter. Analect. edit. Nov. p. 368.

IV. Hanc vero epocham quam etiam amplexus eſt Joan. Georg. Ekhard in rebus Francicis, pluribus argumentis vel ob eam cauſam roborare noſtra intereſſet, quod Clariſſimus Aſſemanus ex Bogoris Bulgarorum Regis baptiſmo, qui omnino anno 866. accidit, argumentetur SS. Cyrillum & Methudium primum anno 866. ad Moravos venire potuiſſe, cenſeatque illos *quatuor & dimidium annum*, quibus uterque vitæ author hos Divos in Moravia commoratos ſcribit, non ſolum ad Moravos, ſed etiam Chuzaros & Bulgaros ſpectare, imo non tanti hujus utriusque Scriptoris authoritatem reputet, utne aliis coævis repertis documentis ſibi integrum eſſet, ab ejus relatis diſcedere. Verum quoniam eruditiſſimus vir hunc utrumque vitæ Scriptorem optima fide ſecutus eſt in ea epocha, quam uterque itineri SS. Cyrilli & Methudii in Italiam Romamque ad Nicolaum Papam defixit, ſi præterea in aliis utroque tanquam regula utimur, ad quam narrationes Chronologiamque adaptare placuit, non video cur hac in parte ipſis fidem derogemus,

Kalend. univ. Eccleſ. T. III. P. I. c. 2. p. 122

au-

authoribus præſertim tam vetuſtis, & quorum prior coævus fuit, ut non levibus argumentis probat Henſchenius. Mirandum profectò, ſi ſub Bogoris baptiſmum, circa annum 866. adhuc SS. Cyrillus & Methudius in Bulgaria, Principisque aula fuere, de illis nullam mentionem fieri nec in epiſtola Bulgariæ Regis ad Nicolaum data, nec in reſponſionibus Nicolai ſummi Pontificis, nec in aliis literis ad Bogorem ejusque Proceres datis, cum tamen Epiſcoporum Bulgariæ aliorumque luculentæ inſint memoriæ. Et ſane ſi S. Cyrillus nonniſi anni 866. fine aut plane 867. initio venit ad Moraviam, quantillo hic eum tempore demoratum dicemus, cum jam medio ſequenti anno eum Romam ad Nicolaum Papam conceſſiſſe non ipſe diffiteatur vir Doctiſſimus? tam momentaneumne hujus Apoſtoli in Moraviam meritum, tam paucorum menſium labores aſſeremus? At ut jam ante ad annum 860. inſinuavimus, conciliari poteſt præter vim uterque vitæ author cum Annalibus Bertinianis, Fuldenſibus, Nicolaique Papæ literis, ſi dicamus SS. Cyrillum & Methudium procuraſſe quidem magnam partem converſionem Bulgarorum, diſpoſuiſſe Bogoris animum ad Chriſti fidem amplectendam, nam Annales Bertiniani ad ſequentem annum ajunt, Caganus Bulgarorum *ſe Chriſtianum fieri velle promiſerat*, & ad annum 866. qui præcedente anno - - - Chriſtianus fieri meditatus fuerat. At illius baptiſmum, hancque conſecutam univerſalem Bulgarorum ad ſalvificam Dei viventis doctrinam acceſſionem tandem annis duobus poſterius accidiſſe, cum uterque Divorum jam in Moravia Evangelii ſemen jaceret. *Annal. Bertin. ad An.* 864. *&* 866.

V. Et ne præteriiſſe videamur ea, quæ contra epocham hanc ex Balbini & Peſſinæ ſententia movet Stredovskius: ait vir hic Eximius ſe ſe eam ob cauſam non poſſe amplecti annum 863. quod neceſſario ſequeretur: SS. Cyrillum & Methodium cum Photio Pſeudo-Patriarcha cenſuris innodato communicaſſe. At habemus clarum Anaſtaſii Bibliothecarii coævi teſtimonium aſſeverantis, quod quanquam Conſtantinus ſeu S. Cyrillus primum amice uſus fuerit Photio, tamen cum animadvertiſſet eum ab Eccleſiæ Romanæ doctrina recedere, graviſſime ab illo fuiſſe objurgatum. Nec enim omnes, qui Græcæ fuere Eccleſiæ aut ex Græcia his temporibus venere, Photio faverunt, conſtat ex geſtis Nicolai Papæ multos Epiſcopos, ac cumprimis Monachos perpetuo partes Romanæ Eccleſiæ & S. Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani fuiſſe tuitos, plurimos eorum, ut Michaelis Imp. & Photii ſchiſma *Anaſtaſ. in præfat. hiſt. ad octavam Synodum.*

declinarent, Romam confugiſſe. Sane dum maxime Photii ſchiſma Conſtantinopoli & in Græcia increbreſceret, uterque hic Divus jam abfuit, verbumque divinum in Bulgaria diſſeminavit, nec uſpiam legitur præcepta inſtitutionesque accepiſſe a Photio, ſed a ſede Romana, quæ ipſa & vix alia cauſa eſſe videtur, quod Photius in notiſſima illa epiſtola, quæ apud Baronium ad annum 862. legitur Moravorum converſionem tantis ſuis jactationibus non immiſcuerit, ſi certa ſunt, quæ Aſſemanus adſtruit hanc epiſtolam ab eo tandem nequiter anno 867. fuiſſe effictam. Quin etſi dicamus juſſu Imperatoris & Patriarchæ ſchiſmatici hanc Moravorum converſionem a SS. Cyrillo & Methodio fuiſſe ſuſceptam, an id quidpiam ipſorum ſanctitati derogat? quandoquidem opus ſanctiſſimum ſcilicet converſionem gentium aggreſſi ſunt, obedientes in his mandato Apoſtoli, ut etiam Præpoſitis diſcolis obedientia præſtetur, ceterum doctrina & animo longiſſime ab iis diſſentientes, & Romanæ Eccleſiæ, ut geſta poſteriora teſtatum facient, perpetuo adunati.

ANNUS 864.

Arx Kukle conditur.

Huic anno originem ſuam debet munitiſſima altisque incincta ſilvis arx Kukle, (a) quam vir quidam divitiis & auctoritate potens cognomento Haluſs conſtruxit. Sortita vero nomen, quod ejus conditor frequenter inde cum ſua manu erumpens tam occulte prædas ageret ex Satecenſi agro, ut neque quis eſſet, neque unde proreperet, neque quo prædam abigeret, noſceretur; arx itaque illi inſtar bardocuculli, quem Slaviee Kukle dicimus, ad ſtruendas inſidias & latrocinationes deſerviret. Non latuere autem auſus hi Neklanum, qui tanti contra Satecenſes ſuſcepti facinoris etiam conſultor laudatorque exſtitit.

Per

Per eoſdem dies Wlaſtislaus caſtrum firma & elegan-i ſtructura Lowin (b) appellatum magnis ſumtibus extulit, Lowinum conditur. ea uxori Widislawkæ Brzezky de Prautek filiæ & ſedes & voluptuarium fuit, quam illa poſtea gyneceis, ambulacris odoratis, balneis, omnique muliebri elegantia exornavit adeo, ut ei ætati miraculo eſſet. Erat vero Widislawka incredibilis prope venuſtatis mulier, magicarumque artium incantamentis famoſiſſima, cui caſtrum hoc pro ſchola & fano præſtigiorum ſuorum fuit, ſed & haud multo poſt horribile buſtum, idemque prænuncium fatalis obitus mariti anno deinde vertente ſecuti. Eam quippe impura malorum Widislawka fulmine icta perit. dæmonum ſacra in arcis iſtius larario procurantem dejectum cœlo fulmen ad impias aras in fruſta diſcerpſit. (c)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXIV.
NICOLAI PAPÆ 7. LUDOVICI II. IMP. 10.
NEKLANI 13.

(a) Hujus caſtri ſitum nullo documento prodere licuit, nec vero in Balbini Catalogo deſertarum arcium comparet. Hagekus in ſyllabo ſuo caſtrorum poſterius adjecto nudum nomen *Kukla* profert. Legitur caſtrum Kuchel ſæculo XII. in coævis Scriptoribus, in quo ſcilicet Maynhardus Epiſcopus Pragenſis anno 1132. ruente a ſummo ſaxo pene oppreſſus fuiſſet. Sed caſtrum hoc Pragam inter & Aulam Regiam ſitum fuiſſe, hodieque nomen vico dediſſe paſſim creditur. Aliud nominatum caſtrum in Bohemia fuit *Kukelweit*, at in regione Bechinenſi.

(b) Num Lowin caſtrum illud ſit, quod Dalemilus Lowoſen appellat, & prope quod Wlaſtislaviam urbem conditam memorat, non habeo exploratum. *Dalemil. c. 17.*

(c)

(c) Unde hanc Widislawkam uxorem Ducis Wlaſtislai, hiſto riamque dejecti e cœlo fulminis, tacentibus veteribus omnibus, acceperi Hagecius, tectum eſt.

PRÆTERMISSA.

Annal. Bertin. ad h. a. I. Fertiles hoc anno Annales Francorum de rebus Moraviæ: Bertiniani quidem nonniſi loquuntur de conſilio Ludovici cepto ad componendas res Winidorum, at vero Fuldenſes gravem expeditionem nobis annunciant. Priorum verba ſunt: *Ludovicus Rex Germaniæ hoſtiliter obviam Bulgarorum Cagano nomine, qui Chriſtianum ſe fieri velle promiſerat, pergit: inde ad componendam Winidorum marcham, ſi ſe proſperari viderit, perrecturus. - - - Carolomannus filius Ludovici Regis. Germaniæ, qui in libera cuſtodia cum patre ſuo morabatur, ſimulans ſe venatum ire a patre fuga labitur, & marchas ſibi a genitore ablatas cum conſenſu Marchionum, qui eum tradiderant, reoccupat. Quem pater e veſtigio inſequens ſub firmitatis conditionem ad ſe venire facit, & ei honores donat.* *Ad hunc an.* Fuldenſes vero: *Ludovicus Rex in menſe Auguſto ultra Danubium cum manu valida profectus Raſticen in quadam civitate, quæ lingua gentis illius Dowina* (Dewina) *id eſt puella dicitur, obſedit. At ille quum copiis regiis congredi non auderet, atque loca ſibi effugiendi denegata cerneret, obſides, quales & quantos Rex precepit, neceſſitate coactus dedit; inſuper cum univerſis optimatibus ſuis fidem ſe cunctis diebus Regi ſervaturum eſſe, juramento firmavit, licet illud minime ſervaverit.* Chronicon Herveldenſe, Hildesheimenſe & Schafnaburgenſis breviſſimis verbis rem abſolvunt: *Ludovicus Rex Ratzidum Regem Marabenſium ſibi ſubjugavit.*

II. Ego vero non vane ſuſpicor, quæ author Annalium Franco-fuldenſium de Raſtice hic narrat, pertinere ad Zuentibaldum ſeu Suatoplucum ejus nepotem, referrique huc illa ex querela Epiſcoporum *Gevold. in addit. Hundii T. I.* Bajoariæ, quæ jam ad annum 860. præoccupavi de occupatis a Suatopluco trans Danubium in regione Nitrienſi Privinnæ, hoc vel ſuperiori anno exſtincti, poſſeſſionibus, quas ut Ludovicus Heziloni filio ejus, clientique ſuo vindicaret, in regionem hanc contra Suatoplucum occupatorem arma movit, tamque imparatum oppreſſit, ut antequam Raſtices ſuccurrere poſſet, eum ad dandos obſides & juramento firmandas pacis conditiones cogeret. Nam cum querela hæc dicat: a Zuentibaldo Nitrienſis regionis gentem bello domitam ſibique ſubjectam, id ante

an-

nnum 870. contigiſſe oportuit, quo demum is alioquin ſublato Raſti-e univerſæ Moraviæ dominatum conſecutus in omnes avunculi poſſeſſiones ſucceſſit. Nec vero uſpiam vel in ipſis Francicis Scriptoribus aliquod inteſtinum his partibus bellum legitur, ut Zuentibaldo ab occupato regno rurſum opus fuiſſet ditionum harum populum noviter bello ſubjugare. Tum vix credibile Raſtizen, qui his annis viribus & potentia plurimum invaluerat uno per Danubium tranſitu ita fuiſſe perculſum, ut Ludovici copiis congredi non auderet, ita conſtringeretur, ut locum effugiendi non amplius haberet, imo in ipſa ripa Danubii primoque ſtatim caſtro obſideretur, ad obſides dandum duriſſimasque conditiones juramento firmandas adigeretur. Nec ſi id aſſeruerimus quidpiam authoritati Annalium Francofuldenſium derogaverit, cum certum ſit Zuentibaldum ante occupatum Moraviæ principatum feudatarium fuiſſe Raſticis, nec cognitus fieret Scriptoribus Francicis, quam dum anno 870. avunculum captivaſſet, Franciſque tradidiſſet, hinc procul dubio factum, ut illi Raſtizi ea adſcriberent, quæ proprie ad Suatoplucum ſpectabant, quæque in feudatarii privatique Ducis terris geſta, ipſi ſummo Moraviæ Toparchæ imputarent. Id ſi admittimus, liberamus Ratislaum a perjurio, quod ei impingunt Annales Francici, quodque multum exacuunt Scriptores quique poſteriores Germani. Nam jam Parte II. ex Priſco & Helmoldo docuimus Slavos in præſtandis juramentis fuiſſe parciſſimos, in ſervandis autem tenaciſſimos. Peſſina quidem (at ſine tabulis) ut Ratislaum ab his conviciis purgaret, ait vi extortas fuiſſe pacis conditiones in excidium regni Moravici, & fortaſſe totius Slavici nominis. Nam Ludovico his ipſis conditionibus admiſſum fuiſſe, ut e ſiniſtra Danubii ripa inque Raſtislai terris extruere duo munimenta, eaque Francicis præſidiis tutari poſſet, quæ cum is cognoſceret ſibi ſummo eſſe periculo vi deturbaſſe. At mea ſententia, ſi concedimus juramentum hoc ad Raſtislaum pertinuiſſe, verius conſulemus ejus exiſtimationi, ſi dicamus ſollicitatum a pluribus Marcarum Comitibus Francicis finitimarum, ipſisque Ludovici filiis, qui in patrem conſurgentes ejus opem imploraverant, id enim non obſcure indigitatur a diverſis Francicis Scriptoribus. Cum itaque Raſtislaus videret ſcindi regnum Franciæ, certoque ſperare poſſet majorem a filiis tranquillitatem habiturum, ſi eos adjuvaret, alia præterea non levia argumenta haberet pacem cum Ludovico rumpendi, quid mirum, ſi homo præſertim Ethnicus, quod non tam ſuam, quam filiorum Comitumque cauſam ageret, integrum ſibi eſſe credidit, citra piaculum a ju-

Peſſina Mart. l.2.c.5.p.152.

juramento recedere. Certe major culpa in filios Comitesque refundenda, qui non ignari hujus a Raſtislao præſtiti juramenti, nulli regioni ſibi duxerunt illum ad id rumpendum exſtimulare, ac urgere.

III. Et ne prætermittamus ſitum caſtri Dewin, cujus in Annalibus Francofuldenſibus mentio fit: *Peſſina cit. loc.* Peſſina id habet pro Dewin ſeu etiam Podiwin. At geſta Ludovici cum Podivin, quod in extremis Moraviæ limitibus Boemiæque vicinis ſitum erat, & quod olim ad Epiſcopos Pragenſes ſpectabat, minus reſpondent. Jordanus de ſitu hujus caſtri ita commentatur: *Orig. Slav. Num. 989.* *Dovina ſeu Devina Slavice, Dievin Bohemice, puella latine, eſt arx diruta in hodiernis Hungariæ confiniis ultra Moravam fluvium, nunc Teben (ex Devina corrupto nomine) germanice, aſt ab incolis Slavicis hodie quoque Dovina & Devina nuncupata.* Nec diſſenſiſſe videtur Abbas Gottvicenſis, qui id pene ad oſtia Moravæ fluminis e ripa ſiniſtra Danubii ſub nomine *Teben* reponit in ſua tabula Geographica veteris Germaniæ. Et quidem ſub eodem nomine comparet paſſim in mappis Geographicis Hungariæ noviſſime excuſis. Ceterum longe abſunt a vero, quæ Timon & Peſſina ad hunc annum rejiciunt: *Timon in antiquæ Hung. imag. l. 2.* videlicet Raſticen in Noricum irrupiſſe, Avarumque opera Viennam ſeu Favianas occupaſſe, quod veroſimillime aliqua conjectura ex Hermanno contracto aucupati ſunt, qui ex Annalibus Weingartenſibus anni ſuperioris verba eadem adfert: *Hunni Chriſtianitatis nomen aggreſſi ſunt,* perperam verbum *aggreſſi* tanquam hoſtilem motum explicantes, cum illud accipiendum ſit ex propria ſignificatione pro *auſpicati ſunt* ſeu *gerere inceperunt*, ut id explicat compilatio Chronologica ad eundem annum: *Hunni convertuntur.* *Apud Leibnit. T. II. p. 63.*

IV. Annus hic ſecundus eſt adventus SS. Cyrilli & Methodii in terras Moraviæ, & quanquam de illorum geſtis non habeamus per annos digeſtam hiſtoriam, tamen ad initia maxime ſpectare videntur, quæ *Acta SS. Bol. ad 9. Martii.* alter vitæ author de indefeſſa ſollicitudine in jactando verbo divino commemorat. *Quotidie cum fratre ſuo Methodio perluſtrabat* (Cyrillus) *vicos & villas, oppida & civitates inſtillando in aures fidelium verba vitæ: docens populum per baptiſmum remiſſionem peccatorum accipere, nec eos aliter ſalvari poſſe veraciter proclamabat. Dum hæc ſaluberrima vir Dei prædicaret eloquia, & in corde regis ac populi jam inſpirata divinitus illuxiſſet gratia, Rex ipſe cum multitudine populi ſui hac doctrina firmiter confortatus non moratus in via, nil dubitans in fide hilaritate magna animi, magna ſpe ſalutis præſentis & futuræ in-*

intimis inſtabat poſtulationibus, quatenus Catholicæ fidei eum firmis initiaret ſacramentis. Hoc ut audierunt viri ſancti præ gaudio lacrymati pro eorum converſione & deſiderio deprecabantur dominum inſtantius: deinde ſacri baptiſmatis unda mundatum æterno Regi munus acceptabile Regem obtulerunt mortalem. Cumque viri Dei ipſum Regem cum populo ſuo religioſa ſollicitudine ad fidei lumen omnino provocaſſent, illis deinde novum & vetus teſtamenta exponentes, & informantes eos plura de Græco & latino transferentes in Sclavonica lingua Canonicas horas & Miſſas in Eccleſia Dei publice ſtatuerunt decantare. E quibus eruere licet Raſtislai baptiſmum inter annum 863. & 867. quo S. Cyrillus Romam profectus eſt, nec amplius ad Moraviam redivit, accidiſſe. Verum Clariſſimus Aſſemanus hunc Raſtislai baptiſmum in dubium vocat, allato enim ex epiſtola Epiſcoporum Bojoariæ loco, quo dicitur Moravos primum a Bojoariis Chriſti fide imbutos & ex paganis Chriſtianos factos ſubjungit: *Nulla hic mentio Cyrilli & Methodii Moravos ad Chriſti fidem adducentium; quin imo ante eorum tempora dicuntur Moravi a Bajoariis Epiſcopis ex paganis Chriſtiani facti. - - - Adeoque ſi verum eſt, quod de SS. Methodio ac Cyrillo in Moraviam a Raſtice evocatis narratur, præcipuum hac in re conſilium Raſtici fuiſſe oportet, ut ſancti illi viri a Moravorum gente, quæ ibi irrepſerant vitia evellerent, & literas, quibus Moravi carebant, edocerent. Id quod apertis verbis in priore vita inſinuatur, ubi ſic legitur:* T. III. P. I. c. 2. p. 130.

„ *Philoſopho reverſo Conſtantinopolim audiens Raſtislaus Princeps Moraviæ, quod* „ *factum fuerat a Philoſopho in provincia Chazarorum, ipſe quoque genti ſuæ* „ *conſulens, ad prædictum Imperatorem nuncios miſit, nuncians hoc, quod po-* „ *pulus ſuus ab idolorum quidem cultura receſſerat, & Chriſtianam legem obſer-* „ *vare deſiderabat* (ergo id totum, verba ſunt Aſſemani, non opera SS. Cyrilli ac Methodii, ſed Præſulum Bajoariorum jam factum fuerat) „ *verum doctorem talem non habent, qui ad LEGENDUM eos, & ad perfectam* „ *legem ipſos edoceat: rogare ſe talem hominem ad partes illas dirigat, qui ple-* „ *niter fidem & ordinem divinæ legis, & viam veritatis populo illi oſtendere* „ *valeat. Cujus precibus annuens Imperator eundem ſupernominatum Philoſo-* „ *phum* (Cyrillum) *ad ſe venire rogavit, eumque illuc, id eſt, in terram Scla-* „ *vorum ſimul cum Methodio germano ſuo transmiſit.* „ *En igitur Moravi jam ab idolorum cultu receſſerant, Chriſtianam fidem amplexi: ſed literis Slavonicis carebant, quibus inventis pleniter fidem & ordinem divinæ legis & viam veritatis a SS. Methodio & Cyrillo edocti ſunt.* Hactenus Dociſſimus Vir. At juxta communem regulam priora ex poſterioribus elucidanda ſunt, cum igitur idem prioris vitæ author, ut mox ſupra verba illius retulimus, dicat: *Deinde ſacri baptiſmatis unda mundatum* (videlicet Raſtislaum)

 æter-

æterno Regi munus acceptabile Regem obtulerunt mortalem. Cumque Viri Dei ipſum Regem cum populo ſuo religioſa ſollicitudine ad fidei lumen omnino provocaſſent &c. ut ne dicamus unum eundemque authorem in narratis ſuis ſibi contradixiſſe, verba priora accipienda ſunt de deſiderio & voluntate amplectendæ fidei Chriſtianæ, niſi malimus dicere ſcribarum oſcitantia in priore narratione aliquid omiſſum fuiſſe, quo declaretur ſolum aliquam partem populi jam receſſiſſe ab idolorum cultura, non omnino omnem, ita ut legendum ſit: *Quod populus ſuus non modicus ab idolorum quidem cultura receſſerat.* Quemadmodum eadem pene verba leguntur de Bulgarorum converſione in Annalibus Francofuldenſibus ad annum 866. Nam non negamus ante adventum SS. Cyrilli & Methudii, quod alibi crebrius indicavimus, multos Moravorum baptiſmi lavacro jam fuiſſe tinctos opera cum primis Epiſcoporum Bojoariæ. SS. Cyrillo & Methudio autem omnem negare gentis Moravicæ converſionem, & ſolum quandam vitiorum exſtirpationem, ipſamque literarum Slavicarum inventionem concedere, violentum eſt, hoc enim titulo vix quidem Moraviæ Apoſtolorum nomen perpetua fama & traditione meritos autumo. Imo ex ipſa Epiſcoporum Bajoariæ querela haud obſcure eruitur SS. Cyrillum & Methudium in regione Nitrienſi, quæ pars Moraviæ erat, gentem ad Chriſtum adduxiſſe, ſic enim ibidem legitur: Gevold. in addit. Hundii T. I. p. 31. *Anteceſſor veſter Zuentibaldo Duce imperante Wichingum conſecravit Epiſcopum & nequaquam in illum antiquum Patavienſem Epiſcopatum eum tranſmiſit, ſed in quandam Neophitam gentem, quam ipſe Dux domuit bello, & ex paganis Chriſtianos eſſe patravit.* Jam cum confiteantur ipſi Bajoariæ Epiſcopi converſionem gentis Nitrienſis non inter ſua merita cenſeri, ſed Zuentibaldo eam adſcribant, qui patraverit ſeu fecerit, ut Nitrienſes ex paganis eſſent Chriſtiani, quæro jam per quos Zuentibaldus id patraverit ſeu fecerit, ut eſſent Chriſtiani, niſi per SS. Cyrillum & Methudium? quos hoc ipſo anno, de quo agimus, certo conſtat jam commoratos in Moravia, cum Privinna interfecto Zuentibaldus gentem ditionis Nitrienſis ſibi ſubjugaſſet; conſtet etiam ſecundo, quamdiu Zuentibaldus vixit, S. Methudium perpetuo ei ad latus fuiſſe, ſi peregrinationes breves Romanas excipias. Ceterum merito inter fabulas rejicimus, cum Stredovskius ait Miroslavam Raſtislai uxorem ſimul aquis Stredovskius l. 2. c. 5. baptiſmalibus ablutam; Miroslava hæc enim nemini ante Stredovskium cognita fuit. Propius accedemus ad veritatem hiſtoricam, ſi circa hæc ipſa tempora Zuentibaldum ad Chriſtiana ſacra acceſſiſſe dixerimus, de Peſſina Phoſph. quo anno agemus ſequente. Quod autem Peſſina aliique jam ad hunc

an-

nnum, imo Weleslavinus & Balbinus multo prius Borziwogi Ducis Bohemiæ baptiſmum reponant, ſuſtineri nequaquam poteſt, quod ſuo pariter loco expediemus.

ſept.Rad.3. & Mart. Mor. l. 2. c. 5. Weleslav. in Gen. Ducum. Balb. Epit. l. 1. c. 2. & 3.

ANNUS 865.

Exactum ante a Koldogio principatu Kraſnikum, opemque Regiam ſuppliciter implorantem in fidem ſuſcepit Moravus Rex. Erat ea tempeſtate Welehradium caput Regni Moravici, ſedesque potentiſſimorum ejuſce gentis Regum, (a) ibi Kraſnikum exilium ſuum, Neklani tyrannidem, principatus ſui rapinam querulantem, tum ſubjectionem, ſempiternumque annuum tributum Moravis pollicentem Rex armata manu reducere conſtituit. Is igitur acceptis celeriter copiis dum in Bohemiam avido curſu fertur ad limites milite Bohemo jam occupatos impactus hæſit, infelix ſtygem ante, quam Kurimium viſurus. Neklanus enim molimina illius clam edoctus Czaslavienſes tempori admonuit, Moravorum irruptioni præverterent, eosque ingreſſu prohiberent. Tres primi dies magno armorum corporumque motu exacti, his ad prohibendum ingreſſu hoſtem intentis, illis irruptionem omni parte tentantibus. Quarto die Czalavienſes duarum Pragenſium cohortium adventu fortuito auctiores tranſcenſo flumine tanto ardore Moravos adorti ſunt, ut cruentiſſima pugna deletis omnibus copiis ægre nonnulli evaſerint, qui ad ſuos cladem perferrent. Inter cæſorum cadavera repertum Kraſnici corpus victoriæ fuit complementum. Ac tanta celeritate pugnatum

Kraſnikus ſuſcipitur a Rege Moravorum.

Ejus, & Moravici exercitus clades.

tum debellatumque eſt, ut eodem pene tempore & hoſtem adveniſſe, & evanuiſſe victum, Wiſſehradi nunciaretur. (b)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXV.

NICOLAI PAPÆ 8. LUDOVICI IMP. 11.

NEKLANI 14.

Balbin. Epit. l. 1. c. 2.

(a) De Welehrado ita commentatur Balbinus: *Scio nonnullos Welehradum ad Danubium ſtatuiſſe,* (& rectiſſime quidem) *mihi, ut aliter, quod ſentio, proferam, ſecus videtur: nam ut taceam firmiſſimam & ab omni retro vetuſtate quaſi per manus traditam apud Welehradenſes Religioſos memoriam: apud ſe urbem maximam pulcherrimamque ſtetiſſe, ac Reges Moravos habitaſſe affirmantium, ut nomen ipſum Welehradi, quod remanſit, ut Pulkawæ id affirmantis authoritatem perantiquam omittam, nomine Beatæ Virginis & ſancti Petri primum apud Moravos templum hodieque Welehradi videmus? Certe Boleslaum pudicum Polonia profugum Tarturis omnia inundantibus ſe ſe recepiſſe Welehradum Miechovius eſt author, quem tamen in Buchlov arce Welehrado noſtro vicina latiuſſe alii Scriptores tradidere. Vidimus nos ipſi Przemyslai Ottogari Bohemiæ Regis literas, qui cum Hradiſſtium urbem fundaret, ac jura civitatis conferret, id ſe facere veneratione antiquorum Regum, qui eo loci regnaſſent, fatetur.* Hactenus Balbinus, qui a traditione aliqua ad Pulkawam recte provocat, nam is primus quidem omnium ſæculo XIV. qui Welehradii hujus meminit. Przemyslai Ottocari diploma Hradiſſtio datum minime patrocinio eſt Welehrado, cujus in eo nulla prorſus mentio. Verius autem Przemyslaus ſe revocavit ad venerationem antiquorum Regum ſeu potius Ducum, qui in Hradiſſt habitaſſe crediti ſunt. Nam antiquis documentis teſtatum eſt eam regionem ad hodiernum Hradiſcht olim *Gradicz* item *Gracz* fuiſſe appellatam, ut conjectura aliqua capi poſſit, eam nomen a caſtro hoc accepiſſe. Cum de Epiſcopatu Welehradenſi a noſtris paſſim jactari ſolito poſtea egerimus, oſtendemus, quo errore opinio increbuerit, ut quæ ad Welehradum Pannoniæ pertinent, huic loco adſcriberentur.

(b)

(*b*) Nequidem Dalemilus bellorum iſtorum meminit, qui geſta Neklani non alia refert, quam quæ apud Coſmam leguntur, ut itaque :a Hagecio ſoli debeamus, quo fonte in his uſus, ignotum.

PRÆTERMISSA.

I. Chronicon Fontanellenſe coævi authoris ad præſentem annum hæc adnotat: *Ludovicus autem Rex Noricorum, id eſt: Bajoariorum Ludovici* (Pii) *Imperatoris filius anno Incarnationis Domini JEſu DCCCLXV. poſt feſtivitatem Paſchalem Regnum ſuum inter filios ſuos diviſit, & Karolomanno quidem dedit Noricam, id eſt: Bajoariam & Marcas contra Sclavos & Longobardos; Ludovico vero Thuringiam, Auſtraſios, Francos, & Saxoniam dimiſit; Karolo quoque Alemanniam & Carvallam id eſt comitatum Cornugalliæ reliquit. Ipſe tamen Ludovicus ſuper filios ſuos feliciter nunc principatum tenet anno Incarnationis DCCCLXIX.* Eadem prorſus habet Chronicon Centulenſe ſeu S. Richarii l. 3. c. 12. Depravatum igitur hunc locum in non parvum gentis noſtræ præjudicium tranſcripſit Albericus Monachus Trium Fontium ſæculi XIII. ſcriptor, qui hæc eadem pene verba referens inter voces *Bajoariam & Marcas contra Sclavos* interſeruit *Boemiam & Moraviam,* quem poſtea Goldaſtus, Petavius, aliique Hiſtorici & Juris Publici Scriptores ſecuti, neſcio, quod jugum & compedes Boemis Moravisque injecerunt, cum potius ex hac ipſa terrarum partitione plenam libertatem inferre debuiſſent: cum enim rurſus vicinæ Bohemis terræ Franconia, Thuringia, Bajoaria & Carentania in filios hac authoritate & potentia, qua eminebat Ludovicus, minime pollentes diviſæ ſint, quis ſibi perſuadeat Bohemos tam faciles repertos, ut tributum annuum perinde filio ac patri citra omnem tergiverſationem elargiti ſint. Quin hanc ipſam regnorum partitionem cauſam fuiſſe, ut ſe denuo tributi annui nexu expedirent Bohemi haud obſcure innuit Chronicon Raddageshuſanum ad annum præſentem ita loquens: *Boemia recedit ab Imperio.*

Apud Lucam d'Achery T. II. p. 264.
Ibidem p. 317.
Apud Leibnit. in Acceſſ. hiſt. T. II. p. 193.
Goldaſt. de Regno. Boh. l. 1.
Petavius in Ration. Temp. P. I. l. 8. c. 10.
Apud Leibnit. T. II. p. 73.

II. Hoc anno occurrit memoria Hezilonis, qui fuit filius Privinnæ, ſed jam nonniſi in Pannonia proprietates ſuas poſſidentis, ut ita eruere liceat jam terras ultra Danubium alteri, & veroſimillime Suatopluco, ut ſupra innuimus, obtigiſſe. Sic vero de illo ſcribit coævus author: *Anno DCCCLXV. Venerabilis Archi-Epiſcopus Juvavenſium Adelvinus Natalem Chriſti celebravit in caſtro Hebbrilonis* (Hezilonis) *noviter Moſeburch vocato, quod illi ſucceſſit moriente patre ſuo Privinna, quem Maravi occiderunt.*

De Converſ. Bojor. & Carens. p. 26.

Hanſiz. Germ. ſacra T. II. p. 129.

Anonymus apud Hanſizium prodit ſitum caſtri Moſeburch, & quæ Privinnæ ditiones in Pannonia fuerint explicat his verbis. *Manifeſtum eſt regionem Privinæ conceſſam haud aliam eſſe, quam illam, quæ hodie Styriæ inferioris pars eſt circa Sanam fluvium, qui non procul a muris vetuſtæ civitatis Celejæ meat, & vulgo Comitatus Cilecenſis vocatur. Ibi oppidum ſeu caſtrum a Privina conſtructum in Pala Selude fluminis inde appellatum Mosburch veluti ſitum in palude inter Celejam & Petovium; fitque Betoviæ apud eundem [illegible]inum in recenſione vicinorum locorum mentio, uti & aliorum: quæ omnia, quæ vocabulis Teutonicis efferantur, manifeſtum eſt in Pannonia ulteriore quærendi non eſſe, ſed nec in Carentanis, ut Megiſerus & alii voluere, ſed in Pannonia inferiore, ubi Sana in Savum fluvium juxta Celejam influit.*

Diocleas in Regno Slavor. Dandulus in Annal. Blondus l. 3.

Lucius de Regno Dalmat. & Croat.

III. Circa hæc tempora veroſimillime eveniſſe Suatopluci baptiſmum perquam credibile, cum altero abhinc anno S. Cyrillus jam Romam profectus ſit, & S. Methudium poſt reditum ſuum ex Italia in inferiore Pannonia egiſſe ex coævis authoribus conſtet. Presbyter certe Diocleas, & qui eum exſcripſere Andreas Dandulus Dux Venetorum & Blondus denique Epitome Chronicarum Suatoplucum noſtrum, ſeu ut illi in nomine variant Suetopelek, Suentopluc, & Sueropilum a S. Cyrillo ad fidem Chriſtianam perductum baptizatumque affirmant. In eo tamen hallucinati, cum eum Dalmatiæ Regem faciunt, & univerſam Dalmatiam cum eo ad Chriſtum acceſſiſſe affirmant. Nam Croatas & Srblos, qui potiſſimam Dalmatiæ partem occupabant, jam ſub Heraclio juniore baptiſmi undis initiatos fuiſſe Parte II. oſtendimus legitimis documentis, & Joannes Lucius plane convincit diplomatibus Eccleſiis Dalmatiæ datis jam ante S. Cyrilli tempora Duces iſthic Chriſtianos fuiſſe, tum recte judicat traditionem non omni parte integram abſolutamque ad Presbyterum Diocleatem pertigiſſe, qui Suentopluci Regnum ex Moravia, Boemia & Pannonia in Dalmatiam traxerit, & pro ſolis Narentanis tempore SS. Cyrilli & Methudii converſis cunctos Serblos & Croatas converſos ſcripſerit, denique Croatiam, Serviam, Dalmatiamque jungens unum quaſi regnum Suentopluci commentus ſit, quod fuſiſſime perſequitur toto capite tertio libri II. Et quanquam de Narentanis certo proditum non habeamus SS. Cyrillum & Methudium ad eorum converſionem operam contuliſſe, tamen cum plane his temporibus acciderit, teſtatumque ſit SS. Cyrillum & Methudium in vicina Bulgaria Pannoniaque verbi divini ſemen ſparſiſſe, pronum eſt conjicere ſeu per eos ſeu eorum diſcipulos hujus quoque gentis

:is converſionem procuratam. Unde vero & quo pacto Suatoplucus in traditiones Dalmatiæ irrepſerit, inde factum autumo, quod cum is poſtea ad immenſam pene potentiam excreverit, & omnes prope Slavorum vicinæ Regiones ad normam Regni Francici imperium Slavicum efformaturæ ſe ſe ei certis pactis & præſtationibus annuis ſubjecerint, etiam Dalmatiæ Duces hoc ipſum ſupremum imperium in eo reſpexiſſe videantur. Sed de eo uberius differendi dabitur poſtea locus.

ANNUS 866.

Annus hic rurſum Germanicis terroribus Wlaſtislaum exagitavit, ut quæ arma in Neklanum præparaverat, in hoſtem Germanum convertere opus fuerit. *Germanorum irruptio.*

Neklan per ocium hoc anno Wiſſehradum ornare adgreſſus eſt: metus erat: ne procedente tempore ſive oblivione, ſive poſterorum incuria Libuſſianæ ſtirpis memoria interiret. Ei damno ædificata in Wiſſehrado vaſtiſſima turri, pictisque in ea imaginibus, quæ majores ſuos inde usque a Przemyslo (a) referrent, egregie Neklan prævertit. Turrim illam, quoad ſtetit, ſtetit autem quam diutiſſime, Neklankam appellabant. (b) *Turris Neklanka ſtruitur.*

Per eosdem dies prolutores foſſoresque metallici magnam auri vim ad Tetinenſe caſtrum collegere. (c) Saburram prædivitem ad proxime profluentem amnem prolutam igni liquavere, ejusque metalli ingentia fruſta ad Principem detulere. Nemo ut his terræ ſpoliis lætior, ita locupletior quam Neklanus redditus. (d) Nec mora omnis generis aureos argenteosque numos cudi juſſit ſua imagine inſignitos, (e) qui longe lateque per Bohemiam univerſam vola-

bant

bant tanta cum Žatecenſis Ducis invidentia atque ſtomacho ut interitum Principi, regnoque ejus minaretur. Nec omni timore Neklanus fuit vacuus, qui ad muniendum magis magisque Wiſſehradum illico animum convertit.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXVI.

NICOLAI PAPÆ 9. LUDOVICI IMP. 12. NEKLANI 15.

(*a*) Mirum non inde a Czecho majores Ducesque Boemiæ fuiſſe relatos. Oblitus ſui Hagecius, cum veteriorum auctoritates ſecutus Premysloi primum locum vendicat.

(*b*) Neklankam inſignem & miræ altitudinis turrim adhuc ſæculo XI. in caſtro Wiſſehrad ſtetiſſe perhibet Hagecius, qui eam anno 1036. terræ motu concuſſam everſamque ſcribit. *Hagec ad An. 1036.*

(*c*) Balbinus ad hunc locum Hagecii ait: *Neque ſæculis noſtris hoc invidit natura, ſi bona noſtra noſſemus: ad Tetin arcem illuſtrem D. Ludmilæ martyrio, ait Stransky: in aqua præterfluente ſtatimque in Miſam illabente auri ramenta reperiri conſueverunt.* *Balb. Auctuar. I. S. Mont. c. 8.*

(*d*) Olim jam Ethnicorum Ducum temporibus Bohemiam redundaſſe auro probant tot numi rudes aurei nullis literis ſed diverſis informibus ſignis figurisque inſigniti, qui paſſim etiam hodie in veteribus arcibus, humoque defoſſi reperiuntur. Eorum jam plures typos in Prodromo noſtro ad p. 107. exhibuimus. Alios ex formis ipſis autographis Tabula I. Num. I. iſthic proferimus, quorum quidem plus minus ſexaginta hinc atque illinc a me viſi, noviſſime duo ad Gilowiam inventi, quos mecum communicavit Clariſſimus Vir Thaddæus Peithner Regius rerum Metallurgicarum Profeſſor.

(*e*) Mſ. ſæpe laudatum de monetis Ducum & Regum Bohemiæ his verbis deſcribit monetam Neklani, quam quidem omnium primam in-

ıter numiſmata Ducum Ethnicorum profert: *Pructeatus*, inquit, *primæ* ıagnitudinis mit des *Neklani* Bildnuß, in jeder Hand ein Schwerd hal- end zum Andenken der *Victorie*, die *Neklan* 869. über *Wladislaum* den Sa- er Herzogen erhalten, da das ganze Saßer-Land von *Neklan* eingenom- nen wurde, um ſeine Unterthanen zum Krieg aufzumuntern, welches Schwerd *Neklan* ſamt den eigenen in Handen hat, um anzuzeigen, daß :r nunmehro durch das Schwerd die Herrſchaft über das Herzogthum Saß erhalten. Verum conjecturam, ut monetam iſtam Neklano aſſereret Anonymus author noſter, ex relatis Hagecii depromſit, nam in moneta ipſa indicium nullum, ad quemnam e Ducibus noſtris reſpiciat. Eundem practeatum ante plures annos reperimus apud civem quandam Neo-urbenſem, quæ illum anathematis inſtar ſimulacro B. V. M. appenderat, eumque jam P. II. ad pag. 127. Num. II. excuſum vulgavimus, fere ſimilis illi eſt, quem Ludevigius T. VII. Reliquiarum MSſ. Tab. V. N. 112. publicavit, Brandeburgiæ vindicare conatus. Ceterum quanquam repugnare nolim Ottoni Sperlingio adſtruenti ante ſæculum XII. & Lotharii tempora uſum non fuiſſe bracteatos apud Germanos excudendi, tamen bracteati, qui paſſim in Bohemia inveniuntur, antiquitatem majorem produnt, Slaviſque & genti noſtræ eum morem jam Ethnicis ſæculis fuiſſe indubie innuunt. Id convincit ſigni ruditas, figurarum ſimplex ſine coronis, paludamentis ſceptriſque ornatus, lunarum ſtellarumque typi, & quod rerum maximum eſt, quod nullis prorſus characteribus inſigniti ſint, cum tamen a ſæculo X. & Boleslao Pio continua ſerie aliquando producturi ſimus gentis noſtræ numos Ducum nominibus, imo S. Wenceslai imagine tituloque inſcriptos. Liceat igitur hic idem, quod Sperlingius de orientis Imperatoribus dicit, genti noſtræ accommodare. Bracteatorum uſum longe antiquiorem fuiſſe apud Conſtantinopolitanos Imperatores, a quibus eum hauſiſſe Gothos ſecumque in Hiſpaniam invexiſſe credibile ſit. Ne dicam Georgium Leukfeldium adhuc dubitare, nec omnino calculo ſuo illi ſententiæ ſubſcribere, quæ bracteatorum in Germania uſum ad tam ſera rejicit tempora. Nos quorundam bracteatorum typos jam Parte II. ad pag. 127. dedimus, alios iſthic Tabula I. N. II. proponimus, quo eodem quoque numero quosdam ſolidos adjecimus, quos quanquam ad Ethnicorum Ducum ſæcula ſpectare non dubitemus, cujus tamen excuſi ſint tempore, cujusve imaginem referant, quis Oedipum agat?

Sperling. de Nummorum bracteat. origine.

Antiquitates Numariæ Halberſtad. § 15. p. 36.

PRÆTERMISSA.

Ad hunc an.

I. Quæ ad anni hujus hiſtoriam ſpectant, ea his verbis referuntur ab Annalibus Francofuldenſibus: *Werinbarius Comes unus ex primoribus Francorum apud Hludovicum Regem accuſatus, quaſi Raſtizen ſuis hortationibus adverſus eum incitaſſet publicis privatus eſt honoribus.* Et rurſum: *Hludovicus Hludovici Regis filius graviter ferens, quod Rex quædam beneficia ei ſubtrahens* (ſcilicet per partitionem Regnorum anni ſuperioris) *Carlmanno fratri ſuo reddidit, patri moleſtus efficitur. Nam nunciis per univerſam Thuringiam & Saxoniam miſſis, quos potuit ad ſe traxit, & contra regem rebellare diſpoſuit. Werinbarium quoque, Utonem, & Berengarium Comites a patre jam depoſitos adbibens conſiliis, priſtinam eis dignitatem reſtituturum eſſe promiſit. Sed & Henricum Principem ſuæ militiæ ad Raſtizen deſtinavit, obnixe poſtulans, ut ejusdem conſpirationis fautor fieri non recuſaret. Quo comperto Rex Carlmannum ad tuitionem Bojoariæ derelinquens concitus venit in Franciam, & a ſuis undique confluentibus honorifice apud Franconofurt ſuſceptus eſt, & conſpirationem totam facile exſtinxit. - - - Hludovicus vero mediante Luitberto Archi-Epiſcopo aliisque pacis amatoribus menſe Novembri apud Wormatiam patri ſuo reconciliatur.* Quanta autem continentia fuerit Raſtislaus, quanquam

Ad h. a.

ab Hludovico filio, Comitibusque ſollicitaretur, explicant Annales Bertiniani, quos integros exſcribere libet: *Ludovicus Ludovici Germaniæ Regis filius conſilio Warnarii* (idem qui ſupra Werinharius) *ac ceterorum, a quibus pater ejus propter infidelitatem ſuam honores tulit, rixam contra patrem ſuum movit, concitato Reſtitio Winido, ut usque ad Bajowariam prædatum veniat, quatenus in illis partibus, occupato patre vel ejus fidelibus, ipſe liberius, quod cœpit, proſequi poſſet. Sed Carolomanno, cui pater ipſam marcham dederat, ſatagente, Reſtitius intra ſua ſe cohibet. Ludovicus autem ſenior in talibus experientia prudens, concite ad palatium, quod Franconofurd dicitur, properat: & datis mutuo dextris, eundem filium ſuum ad ſe venire facit, ipſaque dextera usque V. Kalendas Novembris manere invicem promittunt. Sicque Ludovicus ad confirmandam marcham ſuam contra Reſtitium velociter repedat, reverſurus octavo die ante Miſſam S. Martini obviam fratri ſuo Carolo, & Nepoti ſuo Lothario ſecus civitatem Metenſium.* Cum itaque Ludovici filius celeriter viam relegerit ad marcham ſuam contra Raſtislaum obfirmandam, plane liquet ſibi ab eo metum fuiſſe, ac proinde Raſtislaum juramenti ſui tenacem partes patris Ludovici egiſſe. Quem itaque (ut calumniis quorumque Scriptorum Germaniæ obviemus) magis religioſum dicamus: anne Raſtislaum intra ſua ſe cohibentem, an filium Comitesque

que ſollicitantes ad juramenti violationem? Quanquam ſuperiore anno oſtenderimus probabilius videri juramentum ad Suatoplucum pertinuiſſe.

II. Anni hujus initio contigiſſe Bogoris Bulgarorum Regis baptiſmum his verbis teſtantur Annales Bertiniani: *Rex Bulgarorum, qui præcedente anno Deo inſpirante, & ſignis atque afflictionibus in populo Regni ſui monente Chriſtianus fieri meditatus fuerat, ſacrum baptiſmum ſuſcepit.* Rem confirmat Anaſtaſius Bibliothecarius contemporaneus, & præſens legationi, quæ hoc ipſo anno *menſe Auguſto Indictione XIV.* ut ipſe loquitur, ab eodem Rege miſſa Romam ad Nicolaum Papam appulit. Quandoquidem autem a Græcis Scriptoribus is paſſim Epiſcopus fuiſſe aſſeritur, qui Bogorem aquis Baptiſmalibus tinxit, neque ullus horum ſcriptorum, ſeu etiam quipiam Annales vetuſti, aut alteruter vitæ Scriptor innuat hunc baptiſmum a S. Cyrillo vel Methudio Bogori collatum, alia etiam obſtent, quæ jam ad annum 863. præoccupavimus, merito contra Clariſſimum Aſſemanum ſtatuimus Bogorem neque a S. Cyrillo neque Methudio aquis ſalvificis ablutum, ſed utrumque confirmato in fide Bulgarorum populo & ipſo Bogore ſpem converſionis Baptiſmique ſuſceptionem certo pollicente (quod Annales Bertiniani ad annum 864. & 866. clare perhibent) jam anno 863. ad Michaelis Imperatoris citationem ex Bulgaria Conſtantinopolin rediiſſe. Id haurimus ex priori vitæ Scriptore, qui cum enarraſſet nuncios miſſos a Raſtislao Moraviæ Duce ad Michaelem Orientis Imperatorem pro Viris Apoſtolicis ſubjungit: *Cujus* (Raſtislai) *precibus annuens Imperator eundem ſupernominatum Philoſophum* (Cyrillum) *ad ſe venire rogavit, eumque illuc, id eſt in terram Sclavorum ſimul cum Methodio germano ſuo transmiſit.* Sed unde eum ad ſe venire rogavit, unde eum evocavit niſi ex Bulgaria? quod vel ipſe Eruditiſſimus vir his verbis non diffitetur: *Nimirum*, inquit, *his verbis indigitatur, Conſtantinum cum Methodio e Conſtantinopoli in Bulgariam abiiſſe ad Bogorem Bulgarorum Regem. Inde ergo eos evocavit Michael Imperator, ut in Moraviam pergerent.* Jam ſi SS. Cyrillus & Methudius primum poſt baptiſmum Bogoris, qui initio anni 866. contigit, evocati fuere Conſtantinopolim, ſi demum cum ſplendida legatione miſſi ad Moraviam, vix ante finem hujus anni aut ſequentis exordium eo pertingere potuere. Si vero jam anno medio 867. profecti ſunt Romam, quod qualeve tempus, ne dicam tempuſculum, eos in Moravorum converſionem impendiſſe dicemus, ut nomen Apoſtolorum Mo-

Ad hunc an.

Anaſt. in vita S. Nicolai I. Papæ.

In Actis SS. Boland. ad 9. Martii.

Aſſeman. T. III. P. I. c. 2. p. 130. in notis.

raviæ mererentur? ſatius igitur ſtatuendum juxtà utriusque Vitæ Scriptoris aſſerta ſanctos hos jam tribus annis citius evocatos ex Bulgaria à Michaele Imperatore, cum is videlicet comperiſſet jam meſſem non modicam Evangelii ab iis ibidem factam, ipſumque Bogorem pronisſimum eſſe ad ſuſcipiendum baptiſmum, ut Raſtislaus Dux Moraviæ tam excellentium virorum opera ad eandem frugem perduceretur.

++++++++++++++++++++o+++++++++++++++++

ANNUS 867.

Wlaſtislaus tot cum Germanis initis præliis jam audacior, elatiorque irruptiones eorum contemnere, atque tanquam innocuos latrantium canum ejulatus deſpicere cœpit. Nec enim animos, nec vires, nec multitudinem iis eſſe cauſabatur, quibus ſecum in aciem progredi auderent. Ab his itaque omnem belli vim in unum Neklanum transferendam ratus comitia univerſi populi ad diem certum indixit. Locus vaſta agrorum planities fuit, hic ex eminentiori quodam ſubſellio oratione primum fucata multisque verborum pigmentis illita circumfuſæ concionis mercatus animos, mox ſuperbo ſciſcitatur cilio: Paremne ſuæ adferrent voluntatem ad patriæ fines proferendos, ad nomen immortalitati tranſcribendum? Ei rei patere campum ampliſſimum Wiſſehradenſis Ducatus everſione: ſi dexteras ſibi jungerent effecturum procul dubio, ut ejecto in exilium Neklano, ex Wiſſehradenſi Zatecenſique (a) unus Ducatus coaleat, ejusque ſumma ac imperium jam non penes Pragenſes ſed Zatecenſes ſtet. Nihil ad irritandam popularium ambitionem ea oratione potuit proferri efficacius, & vero omnis altum vociferabatur populus: &

Comitia Wlaſtislai.

& animum & arma jam jam ſibi eſſe paratiſſima, inviſam eſſe omnem moram, quæ cupiditatem cum hoſte conſerendi retardaret. Placuit is populi in prælia ardor Wladislao, quem ut magis magisque accenderet, neſcio, quas laudum, adulationumque tædas ſubjecit. Dimiſſa ſubinde concione omnia, quæ ad bellum pertinent, ſedulus circumſpicit, ne in annum ſequentem ſeu ab ærario, ſeu commeatu, ſeu armis ceteroque apparatu quidpiam deſideretur. (b) *Bellum contra Neklanum paratur.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXVII.

HADRIANI II. PAPÆ 1. LUDOVICI IMP. 13. NEKLANI 16.

(a) Cum ad hiſtoriæ veteris cognitionem maxime faciat Chorographiæ notitia, digniſſimum nobis viſum eſt hic veteris Ducatus Zatecenſis ſeu Luzenſis & Luzanenſis deſcriptionem apponere. Et debemus quidem eam Coſmæ, qui utinam ceteras Bohemiæ provincias pari ſolertia deſcripſiſſet. Verba illius ſunt: *Unde autem antiquitus nuncupentur ea natio Luczane, nolumus præterire ſub ſilentio: quippe illa diſtinguitur provincia quinque regionibus locorum per compendia. Prima regio eſt ſita circa rivum nomine Guntna. Secunda eſt ex utraque parte fluvii Utcka. Tertia extenditur per circuitum torrentis Brocnica.* (Codex Dresdenſis Coſmæ habet Briznica) *Quarta, quæ & Silvana dicitur, ſita eſt infra terminos fluminis Mſa. Quinta, quæ in medio eſt, dicitur Luka: pulcherrima viſu, & ultima uſu, ac uberrima ſatis, nec non abundantiſſima pratis, unde & nomen ipſa regio traxit, quia Luka latine pratum dicitur. Et quando hæc regio primum, longe antequam Satz urbs condita foret, eſt inhabitata hominibus, recte ejus incolæ ſunt regione Luczane nuncupatæ.* Hactenus Coſmas. Sed jam par eſt has quinque regiones nonnihil elucidare: *Prima* regio ad *Guntnam* rivum a Pulkawa vocatur *Bynmia*, ab Anonymo apud Menkenium *Gymma*, a Weleslavino *Rybina*. Quæ diverſitas nominis difficultatem parit decernendi, quisnam is rivus ſit, ſed præferenda ſcriptio, quam Coſmas tum Freherianus tum Dresdenſis exhibet: *Coſmas Chron. l. 1.*

bet:

bet: *Guntna.* Reperio in literis Joannis Regis de caſtro Loket ſeu El-
bogen datis anno 1332. nominatum torrentem *Gunta.* An idem ſit a-
ſſeverare non audeo, at veroſimile eſt: eam ad regionum viciniam i-
ſtum hunc pertinere, cum Coſmas, ut ex ſequentibus liquet, prius occi-
dentalem & ſeptentrionalem plagam deſcribat, tum ad meridionalem pro-
grediatur. *Secunda* regio ex utraque parte fluvii *Utcka.* Pulkawa &
Anonymus apud Menken. legit *Uska.* ita olim appellatus fluviolus, ho-
die dictus *Sua,* qui ad Molkau & Soſa ex Aquilonari regione naſcitur &
prope Stankowitz ſe ſe in Egram exonerat paulo infra Zatecium. Eum
Abbas Gottvicenſis in ſua Mappa Germaniæ antiquæ *Aſſig* forcaſſis Ca-
cographi errore pro Uſſig ſeu Uſsk, appellat. *Tertia* regio per circui-
tum torrentis *Briznica,* ut habet Dresdenſis, ſeu *Brocnicu,* ut Freherianus:
ubi quærendus aut quo rejiciendus torrens hic, nullum ſuppetit argu-
mentum, ad Aquilonem regionemque hodiernam Bilinenſem ſpectare
vix quidem dubito. *Quarta,* quæ & ſilvana intra terminos fluminis Mſa
ſed verius legendum *intra terminos.* Mſa fluvius hodie paſſim Beraunæ
nomen fert, oritur in occidentali plaga Bohemiæ in Provincia Pilſnenſi
curſumque dirigit in orientem. Apud urbem Strzribro ſeu Miſam
alicujus fit nominis, inde flexuoſo curſu Pilſnam verſus progreditur re-
ceptis pluribus minoribus fluviis ad Zbraslaw in Moldavam ſe præcipi-
tat. Intra quos terminos, ſi olim conſtitit Ducatus Zatecenſis, perva-
ſtum fuiſſe oportuit. Vocatur autem *Silvana* aliter, procul dubio quod
ſilvis abundaverit, quibus nec hodie caret is regionum circuitus. *Quin-*
ta eſt notiſſima, quæ Lauczka hodiedum appellatur, de ea Balbinus:
Balbin. Dec. 1. l. 1. c. 10. omnium maxime eſt memorabilis vallis per antiphraſim Lauczka quaſi
pratulum diceres appellata. Hæc ex meditullio Zatecenſis provinciæ
oritur, ac ad Moldavæ usque crepidinem procurrit. De ea Stranskius,
ſi toto regno durior annona fieret, ac ſi modo in Lauczka feliciter ſe-
ges proveniſſet, fame non perituram Bohemiam. Ita fere Balbinus.

(*b*) Conciliandi veterum hiſtorias cum Annalibus Hagecii, con-
ferentique pronum eſt diſpicere, id maxime vitaſſe Hagecium, ut ne
annus aliquis prætercurreret, quem non geſtis quibusdam gentis noſtræ
expleret, cum itaque in Coſma reperiſſet Neklanum bellum geſſiſſe cum
Zatecenſibus, narrationem autem hanc uno anno nollet abſolvere, in
plures diſpeſcuit, inque præſentem apparatum bellicum & concilia
Wratislai rejecit.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

Ad hunc annum refertur, quod in prioris vitæ SS. Cyrilli & Methodii auctore legitur: *Manſerunt ergo SS. Cyrillus & Methodius* In Actis SS.
i Moravia per annos quatuor & dimidium, & direxerunt populum illius in Boland. ad 9.
de Catholica, & ſcripta ibi reliquerunt omnia, quæ ad Eccleſiæ miniſterium Martii.
idebantur neceſſaria. His omnibus auditis Papa glorioſiſſimus Nicolaus valde
etus ſuper his, quæ ſibi ex hoc relata fuerant, redditus, mandavit, & ad ſe
venire illos literis Apoſtolicis invitavit. Quo nuncio illi percepto valde gaviſi ſunt,
ratias agentes Deo, quod tanti erant habiti, quod mererentur ab Apoſtolica ſe-
le vocari. Mox igitur iter aggreſſi duxerunt etiam ſecum aliquos de diſcipulis
uis, quos dignos eſſe ad Epiſcopatus honorem recipiendum cenſebant, ſicque poſt
liquot dies Romam applicuerunt. Sed cum ante non multos dies ſupradictus
'apa Nicolaus tranſiſſet ad dominum, ſecundus Hadrianus, qui illi in Romano
'ontificatu (die XIV. Decembris ejusdem anni 867.) *ſucceſſerat, audiens,*
uod præfatus Philoſophus corpus B. Clementis, quod ſtudio ſuo receperat, ſecum
leferret, valde nimis exhilaratus eſt, & extra urbem cum Clero & populo pro-
edens obviam illis, honorifice ſatis eos recepit. Cœperunt interea ad præſentiam
anctarum reliquiarum per virtutem omnipotentis Dei ſanitates mirabiles fieri,
ta ut quovis languore quilibet oppreſſus fuiſſet, adoratis pretioſi Martyris reli-
uiis ſacroſanctis protinus ſalvaretur. Quapropter tam Venerabilis Apoſtolicus,
uam & totius Romani populi univerſitas gratias & laudes Deo maximas refe-
entes gaudebant & jucundabantur in ipſo, qui eis poſt tam prolixi temporis ſpa-
ia conceſſerit in diebus ſuis ſanctum & Apoſtolicum virum, & ipſius Apoſtolo-
um Principis Petri ſucceſſorem in ſede ſua recipere, & non ſolum urbem totam,
ed & orbem quoque totum Romani Imperii ſignis ejus ac virtutibus illuſtrare.
De translatis Romam a S. Cyrillo reliquiis Divi Clementis Papæ con-
entit Anaſtaſius Bibliothecarius oculatus teſtis, qui dein anno 875. da-
a ad Carolum Regem epiſtola hæc ſcribit: *Vir magnus, & Apoſtolicæ vi-*
æ præceptor Conſtantinus Philoſophus Romam ſub venerabilis memoriæ Hadriano
uniore Papa venit, S. Clementis corpus ſedi ſuæ reſtituit. Hinc jam quoque
ab eodem Hadriano II. reliquias S. Clementis Ludovico II. Imperatori *Italia ſacra T.*
oblatas legimus apud Ughellium, quas is rurſum Piſcaurienſi ſeu Ca- *VI. columna*
aurienſi monaſterio donavit. Quo autem reconditæ fuerint Romæ 838.
æ S. Clementis reliquiæ, docet alter vitæ author his verbis: *Sepelierunt*
autem corpus ſanctum in Eccleſia, quæ in nomine ejus diu antea fuerat conſtructa.
Sed ut ad SS. Cyrillum & Methudium redeamus.

II.

II. Memorat mox relatus vitæ Scriptor: SS. Cyrillum & Meth dium, antequam profecti eſſent Romam: *Scripta reliquiſſe omnia in M ravia, quæ ad Eccleſiæ miniſterium videbantur neceſſaria.* De his ſcrip apud noſtros veteres, recentioresque ſummum ſilentium. Niſi forta eadem ſunt, quæ poſtea nomen *Methodii* obtinuerunt, ad quem libr ſe adhuc Presbyter Diocleas ſæculo XII. revocat de Suatopluci præcl ris geſtis loquens: *Multas leges, & bonos mores inſtituit, quos qui vel gnoſcere, librum Slavorum, qui dicitur METHODIUS, legat.* De eodem li bro juvat ſubnectere, quæ Joannes Lucius in Diocleatem commenta ſcribit: *Methodium vocari librum legum Slavorum, in quo continebantur ſta tu, quæ inſtituit Rex Suetopelecb, Diocleas ait, ex quo detegitur ejusdem a vocatio. Nam ſicuti S. Methodium Suetopluchum Regem Marabenſium, cu Regni fines Pannonias etiam comprehendebant, ad Chriſti fidem convertiſſe co ſtat, ita multa eundem, uti Regni Metropolitam, in ipſo Chriſtianitatis prim dio ordinaſſe, & non ſolum ad S. Scripturam resque Eccleſiaſticas pertinent ſed etiam ad politicum regni ſtatum gentibus literis carentibus ſcripta reliqu cenſendum eſt; quem librum METHODIUM ab ejus auctore cognominatum a gui poteſt.* Alium nobis commendat Coſmas ſub titulo *Epilogus Morav* Sed quo fato decora iſta, hiſtoriam cumprimis horum temporum illu ſtratura, perierint, incompertum. Quod ad SS. Cyrilli & Methudi iter Romam ſuſceptum attinet:

Presb. Diocl. de Regno Slavorum.

In Notis ad Diocleatem.

Coſmas Chron. l. 1.

III. Chriſtannus noſter ait S. Quirillum (ſic eum græca enun ciatione vocans) orationis cauſa Romam adiiſſe, at prior vitæ author ait: *Papa glorioſiſſimus Nicolaus - - - mandavit, & ad ſe venire illos lit Apoſtolicis invitavit.* Alter vitæ author etiam cauſas evocationis appor his verbis: *His omnibus auditis Papa Nicolaus lætus factus ſuper his, quæ relata fuerunt, ſcilicet de converſione gentis Bulgarorum & Moraviæ, & reliquiis inventis S. Clementis, mirabatur tamen ex alia parte, quod auſi fuiſ Sacerdotes domini Horas Canonicas in Sclavonico decantare; quapropter man vit per literas Apoſtolicas illos ad ſe venire Romam.* Non me latet rebus in his ſumme Criticum Eruditiſſimum Aſſemanum hanc cauſam de horis Canonicis in Slavonico impugnare, authoremque vitæ SS. Cyrilli & Methudii erroris damnare, eo maxime argumento: quod in Joannis VIII. epiſtola poſterius data nulla uſpiam fiat mentio de conceſſa ſeu a Nicolao ſeu Hadriano licentia in lingua Slavica ſacra peragendi. At ſilentium hoc Joannis Papæ minus me convincit, ut ne authori huic, item Chriſtanno noſtro aſſentiar: controverſiam hanc omnino S. Cy- ril-

Chriſtann. in Paſſione SS. Ludmillæ & Wenceslai.

Acta SS. Boland. ad 9. Martii §. 6.

Aſſeman. T. III. P. 2. c. 1. p. 176.

illo vivente atque idcirco ſub ipſo Hadriano Papa eveniſſe, quanquam in eo lubens ei accedam, erraſſe poſteriores, qui eam datam licentiam jam Nicolao Papæ adſcripſerunt. Nullam vero ex epiſtola Joannis VIII. cum hac ab Hadriano data licentia emergere repugnantiam ſuo loco enodabimus, ubi epiſtolam hanc integram protulerimus. Momenta certe plura ſunt, quæ indigitant hos Moraviæ Apoſtolos in ipſa Evangelica meſſe conſtitutos haud præter rationem in non parvum neophyti populi diſpendium Romam ad tam prolixum iter evocatos fuiſſe. Nam ſi eorum temporum hiſtoria Eccleſiaſtica in concilium ſumatur, plane apparet Nicolaum Pontificem multas graviſſimasque cauſas nactum ad evocandum. Conſtat eo tempore Photii Pſeudo-Patriarchæ Conſtantinopolitani & Michaelis Orientis Imperatoris ſchiſma ingentes turbas imo calamitates offudiſſe Eccleſiæ latinæ, ut ex ipſius Nicolai Pontificis epiſtola ad Hincmarum Rhemorum Epiſcopum data videre eſt. Jam cum eundem Papam vix quidem latere potuerit ipſo hoc Photii ſchiſmate SS. Cyrillum ac Methudium a Michaele Imperatore miſſos ad Moraviam, & procul dubio etiam vicinorum Epiſcoporum Germaniæ ad eum querelæ delatæ fuerint, quod ſacra in lingua Slavica peragantur, aut certe id ex legatis ſuis ad Bulgariam miſſis comperire potuerit, quod ibidem Slavicus ritus ab illis inductus fuerit, merito hæc Nicolai Papæ ſollicitudinem exagitarunt, ut ex iisdem exquireret, quo ſenſu erga Romanam Eccleſiam & Pontificem animati eſſent, præſertim cum Græci tum non modo maligne X errores latinis imputaverint, quos ad eundem annum apud Baronium legere eſt, ſed & ipſe Michael Imperator latinam linguam tanquam barbaram & Scythicam calumniari auſus ſit in epiſtola ſua ad Nicolaum data. Quæ veroſimillime eadem prorſus cauſa fuit, quod Bulgarorum Rex dimiſſis fidei magiſtris, quos ex Græcia prius habuerat, alios non modo latinos a Nicolao Papa, ſed & a Ludovico Germaniæ Rege ſuperiore jam anno petierit, qui poſteriores, ut loquuntur Annales Francofuldenſes, cum ad Bulgariam hoc anno pervenirent: *Epiſcopi a Pontifice Romano miſſi totam illam terram prædicando & baptizando jam tunc repleverant; quapropter iſti accepta a Rege licentia redierunt in ſua.* Quam res hæc autem male habuerit Photium, indicat pleniſſima contumeliis epiſtola contra latinos ad patriarchales orientis ſedes data, quam integram recitat Eminentiſſimus Baronius.

Apud Baronium ad hunc an.

Baron. ad An. 865.

Ad h. an.

Baron. ad An. 863.

IV. Ad anni hujus hiſtoriam præterea pertinere videtur adven-
Hagek ad An. tus S. Ivani in Boemiam, ſi vera Hagecii Chronologia eſt ſanctum hunc
909. *Pontan.* per quadraginta duos annos eremum incoluiſſe. Pontanus id quoque
bob. Piæ l. 2. ſub Neklano accidiſſe memorat. Stredovskius vero primum anno ſe-
Stredovsky l. 2. *c.* 12. quente eum Moraviam tranſiiſſe narrat. Quæ ſub ingreſſum in Bohe-
miam eremumque ei cum monſtris infernalibus fuerint certamina fu-
narrat Hagecius, cujus verba præoccupare hic ſupervacaneum cenſe-
Ad An. 844. mus. De ejus patre, qui paſſim Geſtimulus Croatorum Rex fuiſſe aſ-
ſeritur, egimus jam Parte II. ubi ſimul in dubium vocavimus Peſſinæ
& Stredovsky aſſerta, qui Miroslavam Raſticis Moraviæ Ducis uxorem
nulli veterum cognitam S. Ivani ſororem fuiſſe aſſerunt. Communica-
ta nobis eſt ab Eximio P. Eugenio Ord. S. Benedicti ſub rupe S. Joan-
nis profeſſo, qui ejusdem ſancti fuſo ſtylo geſta Scripſit, hiſtoria B.
Ivani ex Mſ. Codice Bibliothecæ S. J. ad S. Clementem Vetero-
Pragæ Lit. Y. M. I. quæ demum poſt Huſſi excitatam hæreſim ſcripta
mihi videtur, ea cum nunquam hactenus vulgata ſit typis, juvat ex-
ſcribere, quæ author de illius origine & adventu in Boemiam memo-
rat, quanquam in eo graviſſime hallucinatus, cum S. Ivanum Ungarum
& conſanguineum S. Stephani Regis Hungariæ facit, nam Ungaros hac
ætate adhuc in ulteriore Scythia moratos, & ne de nomine quidem il-
hic cognitos fuiſſe certo conſtat. Verba authoris ſunt Anonymi:
*Beatus Ivanus fuit natione Ungarus de ſtirpe Regia progenitus, qui fuit conſan-
guineus S. Stephani Regis Ungarorum. Hic conſpiciens vanitatem mundi hujus,
quia in eo vita brevis, & omnia tranſitoria, & non permanentia, quæcunque
ſunt in eo, cogitavit ſibi in mente: relinquere mundum, & ſoli Deo ſervire, &
ſic in progreſſu abrenuntians ſæculo, & deponendo Principatum, relinquensque
caſtra, poſſeſſiones, præſentesque ſuos, clam ſeceſſit longe de confinio ſuo in unam
heremum vaſtæ ſolitudinis ibi in Ungaria, in qua manſit* 10. *annis, omnibus
hominibus incognitus, fratresque ſui, & alii, parentes dolentes de receſſu ſuo,
& neſcientes, quo ſe diverterit, miſerunt per omnes terras, & provincias ad-
jacentes terræ Ungariæ, & nihil omnino potuerunt de eo audire. Tandem qui-
dam perambulantes dictam heremum, in qua B. Ivanus degebat, caſu invene-
runt, ſed ſalutantes eum, ſtatim receſſerunt, nullum colloquium cum eo habentes.
Revenientes autem ad manſiones ſuas audiverunt, quod Principes B. Ivani veni-
rent ſolemniter viſitare illum, qui eis manifeſtaret de fratre eorum. At illi ru-
ſtici accedentes Principes dixerunt eis: nos in tali & tali heremo deambulantes
invenimus unum hominem, & neſcimus, qualis & quis ſit? audientes Principes
fratres Ivani ſtatim iter arripuerunt una cum illis ruſticis, & ſic pervenerunt*
us-

usque ad ſupra dictam heremum, in qua B. Ivanus frater eorum habitabat. Cum autem appropinquabant ad locum videns eos B. Ivanus & cognoſcens rogavit omnipotentem Deum, ne eum fratres ejus cognoſcerent. Pervenientes ſui ad eum, videntes eum, & loquentes cum eo omnino eum non cognoverunt, & ſalutato eo, & eleemoſyna data receſſerunt ab eo. Et ſic B. Ivanus ſtatim illa nocte aufugit ab illa heremo. Et ſucceſſive pergens de uno loco ad alium tandem pervenit ad Bohemiam. In qua terra Bohemiæ viſitando nunc illa, nunc illa loca non potuit invenire locum, in quo placeret ſibi manere & requieſcere. Tandem pervenit ad flumen, qui vocatur Lodenicze, & cœpit deſcendere infra per ripam illius fluminis, usque dum pervenit cum magna difficultate propter nimiam condenſitatem frutetum & ſilvarum, intravit intra medios montes magnos & mirabiles, & altos, & inter magnas & altas petras miræ diſpoſitionis eminentes ſuper dictum flumen Lodenicze. Et conſpiciens huc illucque conſideravit in illo loco & ſub illis petris mirabiles & cavas ſpeluncas & cavernas, ad quas nec nix nec pluvia poteſt intrare. Et procedens modice ulterius invenit aquam limpidiſſimam emanantem de ſupra dicta petra. His viſis & conſideratis omnibus, & ſpecialiter, quia nullus eſt ibi acceſſus hominum, placuit B. Ivano locus, & ſic cœpit inhabitare locum illum, qui poſtmodum multum moleſtabat illum, impediens in orationibus ſuis. Tunc B. Ivanus fortiter pugnavit contra eos, & faciens ei flagella de fruticibus tenuibus flagellabat eos, & pellebat de manſione ſua &c.
Atque hic eſt unicus ante Hagecium locus, quo beati iſtius memoriam fieri hactenus deprehendi. Non ſemel miratus ſum a veteribus noſtris non modo hiſtoriam B. Ivani, ſed vel ipſum nomen penitus præteriri, adeo ut ne vel Coſmas imo ſæculi XIV. Scriptores Dalemilus, Pulkawa, Franciſcus ejus mentionem faciat. Tanto magis admirationem parere debet Marignola, qui cum in præfatione primi libri polliceatur ſe de SS. Patronis Bohemiæ acturum, ne uſpiam quidem vel nomen S. Ivani profert.

ANNUS 868.

Wlaſtislaus nihil magis, quam gravem erga Neklanum ſtomachum evomere cogitans prægrandem mucronem cudi, annoque ſolido per univerſas Ducatus ſui regiones circumferri juſſit, (a) qui exemplo eſ-

ſet, ad cujus normam per omnes ditiones ſuas gladii fabricarentur; ad formam mucronis aliud accedebat imperium, ut qui anno conſequente illius longitudinem ſtatura æquaſſent ſuperaſſentve, eis vacatio militiæ nulla eſſet. Progreſſuri autem ad bellum quovis armorum genere inſtructi eſſent, præcepit, videlicet ut cuique eſſet ſeu dexteritas & uſus, ſeu fortuna admitteret: alii loricis piceis ferreisque, caſſidibus, cataphractis, cudonibusque alii, alii arcubus, fundis, tribulis ferratis, pedicisque armati ab equo vel pedibus ſub ſigna (b) centurionum ſuorum ſuccedere omni tempore parati eſſent. Mandati caſtrenſis præcipuum fuit: adferrent ſecum quantum quantum capere licuiſſet vulturum, niſorum, milviorum, edendisque carnibus aſſuetarum avium, ſpem certam propinans, ut aves has cædendorum hoſtium cadaveribus ad ingluviem ſaginent. (c) Tam victoriæ præfidens in bellum ibat Wlaſtislaus.

Enſis Wlaſtislai circumfertur.

Prius vero, quam arma inferret, legatos mittere placuit lectos ex omni numero, oris duritie, aſperitate vocis, torvitate vultus, & mole corporis metuendos, qui hujuſcemodi terriculamenta minasque ad Neklanum perferrent: unum e tribus, quod ſibi maxime ſalutare arbitratus eſſet, deligeret; aut ultro Neklanus principatu abiret, aut ſingulari certamine cum Wlaſtislao ex provocatione, hacque lege pugnaret, ut alterutrius victoris uterque eſſet Ducatus, aut denique eadem lege pugnatoribus aliquot utrinque lectis univerſi certaminis aleam deferret. Quorum ſi nihil Neklano placiturum eſſet, jam adfuturum ſciret Wlaſtislaum ad

Legatio ad Neklanum mittitur.

Wiſ-

Wiſſehradi excidium, qui neque ætati neque ordini, neque ſexui miſericordiam eſſet impenſurus. Marte itaque & majore Neklani damno extorſurum Principatum, quem ibi ſponte & ſuo aliquo bono in manus dare obſtitiſſet. Ad mandata tam atrocia, cum nihilo mitior legationis facies accederet, hæſit primum metu exanimis Princeps, tum impetrata ad conſultandum mora legationis capita ad procerum ſuorum magiſtratum detulit, qui re diſcuſſa in hæc verba præconem reſpondere juſſerunt: „ Princeps idemque „ Dominus noſter Neklan Wlaſtislao Principi veſtro, vobis „ legatis, civibusque veſtris hæc renunciari jubet: ut principatum ultro cedat, animo ſuo perſuadere non poteſt; „ maximæ enim ſtultitiæ genus eſſe putat, maximum ſub „ ſole bonum, quod dominationem vocant, tàm puerilitèr „ projicere. Ex provocatione dimicare, ne id quidem placet; nam gregarii animi eſt in mortem non neceſſariam „ ruere; optimus contra Dux atque Imperator maxime „ quidem in ſenectute, aut ſeneſcens certe, oportet, moriatur. Pari militum numero certare, ſi res plus aliquanto virtutis ac gloriæ, quám fortunæ haberet, conditionem forſitan accepturus fuiſſet; nunc tam paucis capitibus felicitatis ſummam permittere, ſapientia ſua non putat dignum. Quodſi Wlaſtislaus Princeps veſter cum „ exercitu venerit, audebit & noſter illi armatus occurre„ re; neque tamen niſi loco ſibi æquiſſimo pugnandi copiam „ faciet, non metu, ſed prudentia; quoniam nemo unquam „ Dux prudens in aciem deſcendit victoria non explorata.

Reſponſum ad legationem.

„ Po-

„ Poſtremo Princeps ac Dominus noſter Neklan etiam a„ que etiam Wlaſtislaum Principem veſtrum, fratrem ſuum „ patruelem, meminiſſe jubet: multas eſſe moriendi via„ fierique poſſe, ut mortem quam avide quærit, tam facil„ inveniat, amittatque interim ſua, dum habere quæri„ aliena. „ His domi per legatos nunciatis, adeo in po

Wlaſtislaus furit.

teſtate iram non habuit Zatecenſis, ut caput feriret pugnis, veſtemque a corpore inſanienti ſimilis unguibus diſcinderet.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXVIII.

HADRIANI II. PAPÆ 2. LUDOVICI IMP. 14. NEKLANI 17.

(a) Pluribus veteribus documentis proditum eſt: veteres Slavos ſub expeditionem bellicam ſuſcipiendam circumtuliſſe per pagos mucronem cruentatum, quo inſtar claſſici provocaretur populus in bellum. Eundem morem Hunnis Slavorum concivibus Hungariſque tribuit Thuroczius, quem plane lege increbuiſſe ait. Verba

Thurocz. Chron. P. I. c. 10.

illius ſunt: *Edictum etiam fuit, ut cum res communitatem æqua ſorte tangentes occurrerent, aut generalis expeditio exercitus incumberet, mucro ſanguinis aſpergine tinctus media Hunnorum per habitacula caſtraque deferretur, uxorque ſequeretur præconia dicens: „ Vox Dei & præceptum communitatis univerſæ: ut „ unusquisque in tali loco, eundem deſignando locum, armatus, vel qualiter „ poteſt, compareat, communitatis conſilium ſimul & præceptum auditurus. „ Hæc conſuetudo inter Hunnos ſive Hungaros usque ad tempora Giſæ Ducis, filii Ducis Toxan, filii Arpad inviolabiliter exſtitit obſervata; & multos generationes de hac perpetuam redegit in ruſticitatem. Nam ſancitum erat, ut transgreſſores hujuſcemodi mandati, niſi rationabilem aſſignarent excuſationem, cultro medii per viſcera dividerentur, aut in deſperatas cauſas vel communem immiſericorditer redigerentur in ſervitutem.* Similem prope pœnam ad hunc locum indi-

Coſmas Chron. l. 1.

gitat Coſmas noſter: *Ut qui corporis ſtatura præcellens gladii menſuram ſegnius juſſo egrederetur ad pugnam, procul dubio puniretur gladio.*

(b)

(*b*) Slavos olim ſeptentrionales habuiſſe vexilla dearum ſuarum ſi-
ulacris inſignita jam Parte II. ex Ditmaro oſtendimus. Slavos Bulgaros
oc ipſo plane tempore pro ſignis bellicis uſos *equina cauda*, docet nos
iſtola Nicolai Papæ, qui præcipit, ut jam converſi ad Chriſtum loco *Nicolai epiſt.*
ujus equinæ caudæ vexillum ſanctæ Crucis, ut olim Conſtantinus Imp. *reſponſ. ad con-*
ro inſigni adhiberent in exercitu. *ſultat. Bulga-*
ror. c. 33.

(*c*) Fabula hæc de captis inque bellum allatis rapacibus avibus
eroſimillime ex pathetica oratione Wlaſtislai ſuos ad prælium accen-
lentis profluxit, qua energia rem exprimat Coſmas, audire libet: *Quid* *Coſmas Chron.*
us eſt armis? arma ad ſpeciem militiæ portare faciatis. Quin potius falcones, *l. 1.*
iſos, herodios, & omne hujusmodi genus volatilium, quod magis aptum eſt ad-
cunditatem & ludum tollite vobiſcum, quibus carnes inimicorum ſi forte ſuffi-
ient dapibus ad veſcendum. Quæ verba cum figuram Rhetoricæ com-
lectantur, qua certam victoriam militibus pollicetur Wlaſtislaus ob
oſtium, quos poſtea columbas vocat idem Coſmas, puſillanimitatem,
uaque indigitare vult ſuos non tam ad bellum quam venationem ani-
nique delectationem proficiſci, veroſimillime ævi ſequioris ſcriptores
a de re ipſa geſta explicarunt, ut aves rapaces una in bellum aſſumtas
criberent. Errorem hunc jam obſervaſſe videtur Dubravius, qui ſub-
bſcuram hanc Wlaſtislai ad ſuos adhortationem his verbis explicat; *Hiſt. Boh. l. 3.*
Wlaſtislaus ad equites converſus: abjicite, inquit, ſcuta, quibus in fuga &
æde hoſtium nihil opus eſt. Ac vice illorum accipitres, falcones ceteraſque aves
rapaces in manus ſumite, ut illarum ingluviem hoſtili carne ſaturetis. Nec
vero de emiſſis poſtea avibus ſub pugnæ exordium ullam mentionem
facit.

PRÆTERMISSA.

I. Cum ſuperiore anno Nicolaus Papa mortuus ſit XIII. Novembris,
Hadrianus vero poſt integrum menſem ſcilicet XIV. Decembris,
ut ex Gulielmo refert Baronius, in Pontificatum ſucceſſerit, maxime *Baron. ad An.*
autem credibile ſit hos paucos Decembris reſiduos dies legationibus *867. N. 130.*
aliiſque gravioribus cauſis fuiſſe tranſmiſſos, ad anni præſentis initium
procul dubio pertinent, quæ alter vitæ SS. Cyrilli & Methudii auctor
circa Apoſtolos hos Slavorum Romæ accidiſſe memorat. *Apoſtolicus*
vero (inquit) *& reliqui Rectores Eccleſiæ corripiebant B. Cyrillum, cur videli-*
cet auſus fuiſſet in Sclavonica lingua horas Canonicas ſtatuere, & ſanctorum
Patrum inſtituta immutare. At ille humiliter reſpondens dixit: attendite vos

fra-

*fratres & domini ſermonem Apoſtoli dicentis: loqui variis linguis nolite prohibe-
re. Secutus ego Apoſtolicam doctrinam, quam impugnatis, inſtitui. At illi di-
xerunt: quamvis Apoſtolus loqui variis linguis perſuaſerit, non tamen per hanc
ipſam, quam ſtatuiſti linguam, divina ſolemnia volunt decantari. Cum autem
propter hujusmodi inſtitutionem plus & plus inter eos creſceret altercatio, B. Cy-
rillus dictum Davidicum protulit in medium dicens: ſcriptum eſt enim: omnis ſpiri-
tus laudet dominum: & ſi omnis ſpiritus laudando magnificat dominum, cur
ergo probibetis ſacrarum Miſſarum ſolemnia & Horarum Sclavonice modu-
ſiquidem ſi quiviſſemus illi populo aliter aliquando cum ceteris nationibus ſubve-
re in lingua græca vel latina, omnino, quæ reprebenditis, non ſanxiſſem: ſed qu
idiotas viarum Dei totaliter eos reperiens & ignaros, ſolum boc ingenium
ſlua ſancti ſpiritus gratia cordi meo inſpirante, per quod etiam innumeroſum
pulum Deo acquiſivi. Quapropter Patres & Domini cogitate conſultius, ſi inſti-
tutionis meæ normam hanc expediat immutare. At illi audientes, & admiran-
tes tanti viri induſtriam & fidem, ſtudioſa deliberatione prababita ſtatuerunt
prædicto ordine & ſermone in illis partibus, quas Deo B. Cyrillus acquiſierat,
ſtatuerat, Canonicas Horas cum Miſſarum ſolenniis ita debere deinceps celebrari.*

Superiore anno jam innui Clariſſimum Aſſemanum hæc authoris verba refellere, eaque primum ſub Joanne VIII. & S. Methudio accidiſſe conniti probare, qui demum ſubjungit: *Neotericos non moramur, qui nul-lo producto antiquo documento narrationes tradunt a genuinis Romanorum Pon-tificum epiſtolis abborrentes:* Sed quo pacto hic pervetuſtus author vitæ, tum Chriſtannus noſter, denique Mſ. Breviarium Olomucenſe ab Henſche-nio vulgatum in cenſum Neotericorum venire poſſit, non video. Di-ſtinquenda hæc ſub Hadriano S. Cyrilli reprehenſio Romæ ipſo præ-ſente facta, ab altera ſolum epiſtolari, quæ poſtea ſub Joanne Octavo contra S. Methodium mota eſt. Imo ad hunc locum oſtendemus S. Methodium non tam literis reprehenſum, quod ſacra in lingua Slavica peragat, quam quod a Bajoariæ cumprimis Epiſcopis abſens accuſatus fuerit apud eundem Pontificem, quod in lingua Slavica *aliter*, ſcilicet præter ritum & doctrinam Eccleſiæ latinæ, ſacra celebraverit. Quo pacto etiam multo poſterius ab Urbano Papa & noviſſime Benedicto XIV. Sacerdotibus Slavorum ſacra interdicta fuere, qui videlicet non ritu Romano, Breviariis & Miſſalibus a ſede Apoſtolica approbatis uſi fuerint. Tum vix quidem perſuadere mihi poſſum: hoc attentatum S. Cyrilli, quod linguam Slavicam in Eccleſiæ ritus, nonniſi alias lati-no & græco ſermone peragi ſolitos, invexerit, potuiſſe latere ſummum Pontificem Hadrianum, & usque ad tempora Joannis VIII. manſiſſe rec-

Aſſeman. T. III. P. 2. c. 1. p. 178.

ſtum, ut is primus demum ea in re abuſum adverteret, ac propterea id S. Methodio interdiceret; certe his annis frequentiores jam fuere Romæ legationes ex Bulgaria, unde id procul dubio comperit Hadrianus Papa; ut vero is ad novationem hanc penitus ſubticuiſſet, nullus adduci poſſum, ut credam. Ceterum pedibus abeo in Clariſſimi Aſſemani ſententiam Neotericorum commentum eſſe, quod illi de voce cœlo emiſſa hac in ipſa ſynodo produnt. De illa primus omnium Pulkava ſæculi XIV. ſcriptor his verbis: *Subito vox de cœlis inſonuit dicens: omnis ſpiritus laudet dominum, & omnis lingua confiteatur ei. Tunc Papa hoc audito miraculo in perpetuum ſtatuit, quod in lingua Slavonica poſſunt Miſſe & alia divina officia celebrari.* Hoc, inquam, miraculum, de quo nemo veterum, figmentum Pulkavæ eſt, quod poſtea Æneas Silvius, Anonymus apud Menkenium, Dubravius, paſſimque alii noſtri recentiores exſcripſere, eruditiſſimeque hac in re jam pronunciavit Henſchenius: hoc cœlitus miſſum reſponſum haud aliter eſſe accipiendum, quam pro divino quodam inſtinctu, quo permoti ſunt ſingulorum animi, ut Apoſtolicorum virorum poſtulatis annuerent. *Pulkava Mſ.* *Æneas Silvius c. 13. Menken. T. III. p. 1633 Dubrav. l. 4. In Comment. prævio §. 3. n. 26. ad 9. Martii.*

II. Haud dubium ad eundem præſentem annum referri, quæ uterque vitæ ſcriptor de oblato SS. Cyrillo & Methudio Epiſcopatu commemorat, & prior quidem, poſtquam allationem corporis S. Clementis enarraſſet ſubjungit: *Multis itaque gratiarum actionibus præfato Philoſopho* (Cyrillo) *pro tanto beneficio redditis conſecraverunt ipſum & Methodium in Epiſcopos, nec non & ceteros eorum diſcipulos in presbyteros & diaconos.* At vero alter vitæ author S. Cyrillum Epiſcopatui renunciaſſe refert his verbis: *Cum ergo fama viri Dei magnificaretur in populo, expaveſcens, ne rumigero populi celebraretur favore, ſub magna deliberavit vigilantia potius ſoli Deo cognitus eſſe, quam hominum efferri laudibus, quapropter, Epiſcopatui renuncians, habitum induit monachalem, & ex auctoritate Apoſtolica dereliquit poſt ſe S. Methudium fratrem ſuum glorioſis virtutibus glorificandum: cui pro fœdere caritatis æternæ tanquam pius magiſter diſcipulo ſuo amore devoto curam commendavit paſtoralem: in quo caritatis munificentia, religio optimæ vitæ, & verbi Dei inſtantia veraciter reſidebat. Factus ergo Moravorum Antiſtes &c.* reliqua ad ſequentes annos pertinent. Ex hac poſteriori narratione aliisque argumentatur rerum Slavicarum cognitione vir perpolitiſſimus Aſſemanus S. Cyrillum nunquam fuiſſe Epiſcopum, ſed oblatum ſibi honorem recuſaſſe. At vero quoniam priori vitæ ſcriptore, quem coævum fuiſſe multis probat Henſchenius, antiquiorem certiorem- *Ad 9. Martii §. 9.* *Aſſeman. T. III. P. I. c. 2. p. 113.*

remque authorem de geſtis S. Cyrilli ſcribentem non habemus, iſque verbis expreſſis dicat S. Cyrillum fuiſſe conſecratum Epiſcopum, neque in hoc ab ejus aſſertis recedendum eſſe autumo. Non vero alter vitæ ſcriptor dicit eum oblatum ſibi Epiſcopatus honorem recuſaſſe, ſed *Epiſcopatui renunciaſſe*, quod utique poſt conſecrationem fieri potuit. Nam ſecundus vitæ ſcriptor, qui priore poſterior eſt ætate, ex primo in rebus dubiis obſcuriſque explicandus. Imo is haud obſcuris verbis innuit S. Cyrillum fuiſſe Epiſcopum, cum de S. Methodio loquens dicat: *Cui* (Cyrillus) *pro fœdere caritatis æternæ tanquam pius magiſter diſcipulo ſuo amore devoto curam commendavit paſtoralem*, nempe Eccleſiæ Moravo-Slavicæ. Uterque enim procul dubio conſecratus fuit Epiſcopus regionarius Slavorum, ſed cum S. Cyrillo vita Monachalis Romæ perplacuiſſet, depoſito Epiſcopatus honore *ex auctoritate Apoſtolica*, ut idem author dicit, *dereliquit poſt ſe S. Methodium fratrem ſuum glorioſis virtutibus glorificandum.* Anthologium certo Ruthenorum, & Martyrologium Romanum eum Epiſcopum appellant, omnes Cathalogi Epiſcoporum Moraviæ eum primum ſerie referunt, ut taceam vetuſta quæque ſimulacra & imagines, quibus ubivis ornatu Epiſcopali repræſentatur. Nec obſtant lectiones Breviarii Polonici a Clariſſimo Aſſemano citati, quibus *habitu Monachico & gradu ſacerdotali* obiiſſe aſſeritur, nam hæ lectiones non æquant ætate primum vitæ ſcriptorem, nec ſilentium Joannis VIII. Papæ illius fidei derogare quidquam poteſt, quandoquidem is ex uſitata & magis nota appellatione ſimpliciter *Conſtantinum Philoſophum* vocat. Quin ajo: merito prudenterque Joannem VIII. abſtinuiſſe Epiſcopi titulo, quandoquidem is non ignorabat S. Cyrillum multo ante obtentum Epiſcopatus honorem Slavinas literas inveniſſe, quem titulum ei haud citra prolepſis vitium dare potuit de Slavicarum literarum inventione loquens.

[A]pud Calciniū [a]d XIV. Febr.

III. Ex ſupra relato utroque vitæ auctore, Breviario veteri Olomucenſi & Chriſtanno noſtro liquet S. Cyrillum non amplius rediv[iſſe] ad Moraviam, atque ideo omnia illa Apoſtolica geſta, quæ [...] Moravorum ſeu Bohemorum converſionem poſterius exantlata ſ[...] unum ſolumque S. Methudium ſpectare, erraſſeque omnes rece[ntiores] patrios ſcriptores noſtros, dum S. Cyrillo baptiſmum Borzivo[...] que Apoſtolicos in Boemia labores tribuerunt. Non tam [...] Hagecium utriusque hujus vitæ ignarum, quam Stredovskium [...] Acta SS. Cyrilli & Methodii ab Henſchenio edita notisqu[e]

ræ manibus habuerit, tamen rebus in his amplificandis plus ingenio uo recentiſſimorumque figmentis, quam tantorum monumentorum auoritati tribuere maluerit. Narrat is ergo tanquam rem certiſſimam Stredovsky l. 2 am ſanctum Cyrillum, quam Methodium rediiſſe Roma in Moraviam, c. 12. S. Cyrillum Moraviæ Archi-Epiſcopum conſtitutum, imo quod minus erendum; geminat is perperam horum ſanctorum profectionem Romam, & quidem primum anno 861. eos evocatos ait a Nicolao Papa, Idem l. 2. c. 8. ut conſecrarentur Epiſcopi, & Welehradenſis Ecclesia conſtitueretur Cathedralis, tum rurſum anno 867. ab eodem Pontifice illuc citatos memorat, ut accuſationum capitibus de invecto in ritus Eccleſiæ linguæ slavicæ uſu reſpondeant. Sed quis hæc non ſibilo digna deputet, quisquis utramque Divorum horum vitam vel a limine ſalutavit. Poſt Nicolai enim mortem illi primum ab Hadriano conſtituti ſunt Epiſcopi, & Welehradenſis Eccleſiæ nec in alterutro nec in ullo vetere ſcriptore uſpiam memoria. Fabuloſum igitur eſt, dum ait: Paſſavienſem Epiſcopum ob erectionem Archi-Epiſcopatus Welehradenſis vetera Laureacenſis Archi-præſulatus jura amiſiſſe. Idem l. 2. c. 12.

IV. Alter quidem author ait: S. Methudium nonniſi factum Moravorum Antiſtitem, at Joannis VIII. poſterius datæ epiſtolæ innuunt S. Methudium hoc anno titulo Moraviæ ſeu Pannoniæ Archi-Epiſcopi inſignitum rediiſſe, hac enim appellatione impertit eum Pontifex in fronte literarum, & clare id innuit epiſtola Num. 194. in qua hæc leguntur: *Methudius veſter Archi-Epiſcopus ab Anteceſſore noſtro Adriano ſcilicet Papa ordinatus vobisque directus.* Nec tamen cum Moraviæ ſcriptoribus Peſſina, Stredovsky l. 2. c. 12. aut noſtris aſſerere auſim S. Methudium Welehradenſem Archi-Epiſcopum factum, aut Welehradenſem Eccleſiam in Metropoliticam evectam: conſtat ſæculo adhuc exeunte X. hujus Marchionatus Epiſcopos haud aliter in bullis ſummorum Pontificum, quam Moraviæ Epiſcopos appellatos, atque ſi fides Vincentio noſtro, quem nuper primus in lucem Vincentius ad An. 1141. inter Monum. inedita T. I. p. 31. publicis typis protuli, ſæculi XII. ſcriptori: Epiſcopatum is in civitate Olomuc a primis ejusdem terræ Ducibus inceptum memorat. Adſtipulor itaque ſententiæ Schminkii ita de S. Methodio commentantis: Schminkius in Goldaſt. l. 1. c. 2. *Licet Methodius fuerit Archi-Epiſcopus, non tamen certæ ſedi eum affixum fuiſſe autem, innuere enim id mihi videtur Hatto in epiſtola ſua ad Joannem IX. cum inquit, „ nunquam antehac ſedem metropoliticam in Moravia fuiſſe. „ Regionarius igitur potius Archi-Epiſcopus & quidem Moraviæ erit appellandus, uti Bonifacius Germanorum Apoſtolus, qui pariter Epiſcopus & Archi-Epiſcopus erat* re-

regionarius, antequam ſedi Moguntinæ præficeretur. Rem magis explicat Serarius: *Quibusdam Epiſcopis incerta ſedes nullusque certus ac fixus locus eſt. Hoc genus Epiſcoporum in iis plerumque gentibus ac provinciis reperitur, quæ ad fidem Chriſti aggregari primo inceperunt. Cum enim ii, qui Evangelium iis annunciant, huc illuc procurrere debeant, neque congregatum adhuc ovile in una quapiam aut ditione aut urbe obtineant, Epiſcopalem quidem presbyterorum ordinandorum, vel Archi-Epiſcopalem etiam creandorum Epiſcoporum poteſtatem ab Apoſtolico accipiunt, ſed incertis interea vagantur ſedibus, præciſe ac ſimpliciter Epiſcopi, vel generatim ejus regionis, in qua laborant, vel Archi-Epiſcopi appellantur.* Qualem fuiſſe S. Methudium nullus dubito. Nec exiſtimo alia de cauſa Pannonienſis ſeu Moravienſis Eccleſiæ (nuſpiam enim Welehradenſis appellatur) Archi-Epiſcopum nuncupatum, quam quod nulli certæ ſedi urbique affixus fuerit. Quare veroſimillime tot Epiſcopatuum viciniſſimorum in Moravia Olomucenſis, Welehradenſis, Poleſchovienſis, Podivinenſisque traditio (nam documentum vetus legitimumque de illis exſtat nullum) non aliunde orta eſt, quam quod S. Methudius, nulli ſedi alligatus, jam in Olomucenſi, jam Welehradenſi, jam Poleſchovienſi, jam Podivinenſi Eccleſia reſederit. Ut verum quidem ſit eum Moraviæ Pannoniæque fuiſſe Archi-Epiſcopum, et ſedem Metropoliticam eo vivente nusquam deſignatam fixamque. Non vana ſuſpicione pulſor inde Welegradenſis Epiſcopatus traditionem opinionemque præſertim inter recentiores enatam, quod Velehradum hoc cum altero Belegrado, quod a Græcis Scriptoribus Velegrad quoque ſcribitur, quodque caſtrum fuit nominatiſſimum ad confluentem Savi & Danubii, perperam prò Welehrado Moraviæ fuerit acceptum. Iſthic enim eodem tempore fuiſſe Epiſcopum, qui ad Bulgarorum ditionem pertinebat, legere eſt ex epiſtola Joannis VIII. ad Bogorem Bulgarorum Regem ſcripta, in qua hæc notantur: *Ceterum gloria veſtra ſciat Sergium Eunuchum, qui quum genere Sclavus eſſet, & multis pravitatibus irretitus, ſacerdotium per ſubreptionem obtinuit; & poſt etiam ſuper aliis detectus & convictus exceſſibus ab Epiſcopo tunc ſuo depoſitus fuiſſe dignoſcitur, & poſt indigne ſatis a Georgio, qui falſo ſibi Epiſcopi nomen uſurpavit, ad Epiſcopatum Belogradenſem provectus eſt.* Hem Velehradenſem Epiſcopatum, quem a Savo & Danubio traxere ad Moraviam ſequioris ævi ſcriptores, creberrimeque hujus caſtri & urbis memoriam ingerit Conſtantinus Porphyrogenitus in ſuo libro de adminiſtrando imperio, in quo paſſim *Velegrad* ſcriptum legitur; eſt autem Velegradum iſtud haud aliud, quam quod hodiedum in Servia perſtat, annoque 1728. a Principe Eugenio Tur-

Serarius in vita S. Bonifacii Not. XXV.

Epiſt. Joan. VIII. N. 75.

Turcis ereptum, anno vero 1739. iisdem rurſum a Carolo VI. Imperatore conceſſum eſt. Cui cum vicinum alterum fuerit caſtrum *Moravum* nomine, id procul dubio Moraviam interpretandi occaſionem dedit. Libet audire Cedrenum ſcribentem: *Petrus quidam Bulgarus cognomento Delianus ſervus cujusdam Conſtantinopolitani profugus ex urbe Bulgariam pervagando usque ad Morabum & Belegrada pervenit, quæ ſunt caſtella Pannoniæ ad Iſtrum ſita & vicina Regi Turciæ.* Eruditiſſime igitur Rdmus. ac Ampliſſimus Dominus Bonaventura Pitter Ord. S. Benedicti Cœnobii Rayhralenſis in Moravia Prælatus vir exquiſita rerum patriarum cognitione & monumentorum varietate ac copia inſtructiſſimus in epiſtola anno 1763, die 6. Junii hæc ad me ſcripſit: *De Welehrado noſtri quoque fabulam canere videntur: ſedem Regis & Archi-Epiſcopi ibidem ſtetiſſe. Adſunt quædam veſtigia ſupra monaſterium alicujus caſtri, quod non Welehrad ſed Hradek appellatur. Et certe, ſi quid ejusmodi fuiſſet, non tacuiſſet Wladiſlaus Marchio fundator & confirmator Przemyslaus ad initium ſæculi XIII. monaſterium Welebradenſe erigentes.* Addere liceat: noſtrorum opinionem penitus everti ex querela Epiſcoporum Bojoariæ ad Joannem IX. Papam poſt mortem SS. Cyrilli & Methudii porrecta, in qua illi ſummo Pontifici nonniſi de uno in Moravia erecto Epiſcopatu ſcilicet Nitrienſi querulantur, & verbis expreſſis ait Hatto Moguntinus Archi-Epiſcopus ibidem in alia epiſtola: antehac in Moravia ſedem Metropoliticam non fuiſſe. Ceterum de Welehrado hoc, quod hodie everſum conſtat, quodque ſeu in Monaſterium ordinis Ciſtercienſium, uti quidam putant, ſeu in urbem Hradiſcht tranſiit, jam plura præoccupavimus ad annum 865. ſitus is locus eſt ex facile leucis ab Olomucio in Auſtrum diſtans ad Moravam fluvium.

Cedrenus ad An. 1040. p. 745.

Apud Gevold. in addit. Hundii T. I.

V. A ſacris ad profana: Annales quidem Francofuldenſes hoc anno de rebus geſtis Moravorum Boemorumque ſilent, at Bertiniani non obſcure indigitant Ludovico Regi Germaniæ cum alterutra gente negotium hoc anno fuiſſe, utramque enim paſſim Winidorum nomine exprimere ſolent. Sic vero loquuntur ad annum ſequentem: *Ludovicus Rex Germaniæ ab expeditione hoſtili de Winedis, cum quibus præſenti & præterito anno ſæpe comminus ſui congredientes, aut nihil aut parum utilitatis egerunt, ſed maximum damnum retulerunt &c.* Ut procul dubio hoc aliorum Francicorum Annalium ſilentium indicet, rem hujus anni geſtam parum decori fuiſſe genti Francicæ, atque idcirco prætermiſſam narrari. Quare fidem nullam meretur, dum Goldaſtus ex Spangenbergio hoc

Ad An. 869.

Goldaſt. l. 2. c. 8. §. 11.

 an-

anno Moravis novam cladem appingit his verbis: *Anno DCCCLXVIII. dicuntur Moravi debellati a Carolo III. Rege juſſu patris Ludovici II.*

ANNUS 869.

Vix veris clementia aeris intemperiem aliquantum mitigabat, cum Wlaſtislaus ſuos jam jam accinctos viritimque lectos ſub primum claſſici ſignum in campis Bozdiechovenſibus (a) eſſe monuit. Inde miſſus Wiſſehradum fecialis, qui ad diem ſextum Idus Maji ſolennibus verbis Neklano bellum indiceret, camposque Turcenſes prælio deſignaret. Perculit quidem hoc nuncium pectus Neklani ad probitatem magis, quam bellicam audaciam ex natura comparatum, at ſimulato pavore feciali ex procerum ſententia ſat animoſe reſpondit. „ Veniret modo „ Wlaſtislaus, audaciam hanc ei ſtaturam capite, obverſa„ ri ſibi identidem ob oculos ludificam illam ſcenam; cum „ ſuperbum illud Ducis Zatecenſis caput ſtipite ſuo avulſum, „ cuſpideque fixum triumphabundus in Wiſſehradenſes mu„ ros illaturus eſſet. „ Non ſegnius igitur Wiſſehradi acceptum, quam indictum bellum eſt. Altero mox die ex omni nobilitate, civitatibus, colonisque conſcriptus exercitus, in quibus Neklanus nec voluntatem, nec armorum apparatum, nec celeritatem deſiderari paſſus eſt. Jam octavo Iduum Maji (b) ſub ſignis Pragenſis egreſſus exerci' exporrectos ſupra torrentem Bruska campos occupavit, toque ſacramento cum fide vitam Principi conſecravit itidem die Wlaſtislaus ad exuſtum nuper Budecium

Neklanus bellum apparat.

altera luce ex eminenti loco exertum manu mucronem tenens hac vaniſſima oratione ſuos ad prælium accendit: „ Hæc una commilitones mei non tam ſpes, quam fiducia „ certæ vobis ſit victoriæ, quod haud immemores eſtis hoc „ pavidum mortalium genus toties a vobis fuſum, quoties „ vobiſcum in aciem deſcendere auſum eſt. Enim vero „ enſes veſtri jam toties illorum ſanguine refocillati, nihil „ ardentius, quam eum ipſum ſitiunt. Haud aliud ſenſibus „ veſtris jam objici ſuſtinete, quam palmas, quam lauros, „ quam triumphos, fiduciam hanc certam vobis faciunt Dii „ Pragenſium iniquitate irritati, & Mars ipſe non modo ſe „ vobis propitium, ſed patronum Ducemque futurum polli„ cetur. Infra numerum ſunt, quotquot vultures, niſos, „ accipitres, corvosque vobiſcum allatos coram video, „ nunquam enim tot devorandis ſternendorum corporum „ ſufficient carnibus, utinam turmam præterea gryphorum, „ aquilarum, otidumque adjunxiſſetis, ſat ſuperque illi ha„ bituri eſſent ad explendum ingluvie in plures menſes ven„ trem ſuum. Per Martis ſummam divinitatem, hujusque „ mucronis, quem manu gero, aciem juro, (c) nemini me „ parta victoria conceſſurum vitam, quin exagitatus ſemel „ furor ne liberis quidem veniam dabit; apponam uberibus „ matrum catulos, quos tygrides iſtæ lupæque ſatius, quam „ homines nutriant. Vos veró cavete maxime quempiam „ virtute veſtra cæſum ſepulturæ tradere, digni nempe, „ quos etiam mortuos aëris intemperies infeſtet, quosque „ canes & lupi lanient. Cras tandem cognituri eſtis, me

Wlaſtislai ad milites oratio.

„ ora-

„ oraculum prolocutum, invifum enim eo die germen p
„ nitus exciſum, vosque eorum divitiis locupletatos cer
„ mecum gaviſuri eſtis. „ Non prætereundum, quod p
eos dies Zatecii evenit: proficiſcentem ad bellum privignu
quendam Strabam (d) amplexata ſeorſum mater noverc
„ Haud me latet, inquit, fili! quam rarus ſit noverc
„ amor in privignum; mariti tamen mei, patris tui vi
„ optimi recordatio facit, ut tibi germanæ matris ſim loco
„ Nunc igitur, quæ arcano tibi aperiam, eorum aliquid
„ omittas, cave, inde enim in communi pernicie ſalus tu
„ pendet. Cum acie dimicare cœperitis, primum, quem
„ ſors obtulerit, hoſtem interficies tu quidem, illoque equ
„ dejecto, eques enim occurret, tu pariter ad pedes deſi-
„ lies, ab capite reſecabis aures, inque ſinum conjicies.
„ tum ante pedes proſciſſa gladio decuſſatim humo (e) fu-
„ gies ex acie, quoad poteris, neque hercle, ſi ſapis, re-
„ ſpicies, quamlibet horrendo poſt te fragore dirumpi ſaxa
„ montesque ruere videantur. Hoc pacto cladem tu, & pauciſſi-
„ mi quidam tecum, quos benignior fortuna reſpexerit, evade-
„ tis; nam de exercitu, deque rerum ſumma actum eſt.
„ exoſa quippe fieri cœpit gens noſtra immortalibus Diis. „
Hæc cum dixiſſet, privignus non ignarus artium novercæ,
conſiliis gratiam habuit. At vero

Noverca conſilium.

Adventu Wlaſtislai cognito Neklan ſolita vertigine
correptus, circumſpicere cœpit, quo artificio & inviſam
ſibi ſemper pugnam ſubterfugeret, & tamen egregii bello
Ducis ſuſtineret perſonam. Multum æſtuanti in mentem
ve-

Styrus perſonam Neklani in prælio ſuſtinet.

venit Styrus (*f*) de Cheinow vir ſtrenuus, ſummaque ſemper cum laude in præliis verſatus. Huic clam vocato morbum aperit, multisque virum obteſtatur: ut quoniam per animi vitium prælio adeſſe non poſſet, ipſe Principis arma indutus, virtute ſua Pragenſium gloriam ſuſtentaret. (*g*) Ad ea Styrus: „ Statim, inquit, ſubiit animum cogitatio, „ non fruſtra me hoc temporis articulo nominatim acciri, „ neque nunc ignarus ſum, in quæ pericula conjecturus ſim „ caput, cui nec in acie licebit conſpici, quin continuo „ intenta omnium tela me unum petant, nec victoriam per„ ſona tua dignam ſperare poſſim, Wlaſtislao manu mea non „ occiſo. Quod facinoris hujus præmium feram? „ cumque Neklanus polliceretur ſancte omnia, quæ vel deſideraturus eſſet, perſequitur Styrus: „ Præclarum tuum de me „ judicium facit Neklane, ut libenter vitam, quam tibi, „ patriæque debeo, in hac pleniſſima gloriæ ſcena profun„ dam, tuam in me liberalitatem ſalvo mihi atque incolumi „ redituro certam deputo, quodſi vero contigerit oppetere, „ tumulum mihi ſublimiore illic loco condes, unde Cheyno„ vium poſſit deſpici. Ceterum nunquam me commiſſurum „ ſcito, ut ſeu in vivo ſeu mortuo eorum aliquid, quod „ perſona, quam geram, dignum ſit, deſideres. „ Hæc prolocutus alacri animo equum atque arma inſignia Principis popoſcit, ſtatimque Neklano in amplexus cum lacrymis ruente extremum valere juſſo cum paucis comitibus, quibus nota erat fabulæ totius actio, equo Ducali vectus in caſtra maturavit. Pervaſerat jam in milites rumor Princi-

pem

pem adventare, & qui a Neklano (interea dum Wiſſehradi ſcena luditur) præmiſſi fuere, paratas ad profectionem copias præfectos habere juſſerant, cum adveniens caſtrenſes inter clamores perſonatus Neklan ſine mora exercitum in hoſtem rapit. Sequitur præeuntem ducem lætis paſſibus miles, jamque ad ripam fluminis (h) ventum, huc cum ſe flecteret, ecce tibi anicula haruſpica e ſublimi ſaxo magnis clamoribus vociferans: „ Quo ruitis impuri, inquit, pro-
„ fani, & inauſpicati iram Deorum poſt tergum trahen-
„ tes? (i) pergite modo, ut cœpiſtis, non certe tales, me
„ quidem vate, redituri. „ Quærentibus execrationum cauſam; ſacrificia neglecta, non placatos hoſtiis Deos peſſimam cladem daturos dixit, quodſi prælio ſuperiores diſcedere velint, litent immortalibus Diis aſinam, ex eaque ſinguli deguſtent, nam id ſacrificium numina a Pragenſibus expoſcere. Ut rebus fidem conciliaret, miſſam ſe ajebat non modo a ſupremo Jove, ſed & Marte, Cerere, atque Bellona (k) ad mandata hæc perferenda. Nihil æque movet feroces animos, atque incuſſa mentibus ſuperſtitio. Litata extemplo aſina clitellaria, fruſtaque minutala ad delibandum viritim diviſa, incredibilem animis corporibusque vim ingeſſere, ut nihil jam præter pugnam atque hoſtem poſcerent. (l) Eo militum ardore dux uſus continenti ejus diei itinere, quamquam cadente jam luce, clivos tamen, & imminentia Turſcenſibus campis juga cum exercitu tenuit, ibidemque poſitis excubiis noctem cum lætitia exegit. Orta aurora dubiaque lux jam utrinque hoſtem prodidit: Zatecenſem

Haruſpicæ conſilium.

Aſina litatur.

ſem plana, Wiſſehradenſem ſuperiora tenentem. Nec mora prior Wlaſtislaus aciem inſtruxit, ſenſimque exporrigere cœpit. Idem a Styro factum, promotusque eatenus per declivia exercitus, quoad facultatem ſuperioris loci non amitteret, & tamen pugnandi copiam facturus videretur. In hoc rerum articulo uterque Dux hortari ſuos, Styrus quidem per conſcios, quis eſſet, circumire exercitum, monere: magno animo prælium capeſſerent, quos ſuperiores & Deorum præſidium, & locus ipſe, & æquitas cauſæ feciſſet. In victoria quantum deinceps ſecuritatis & gloriæ, quantum in præſentia ultionis ac prædæ offerretur, oſtendere; contra in fuga duplicem mortem exſpectarent, unam, quod aut in fuga, aut domi ab inſequente hoſte interceptis ſimpliciter moriendum eſſet, alteram, eamque multo triſtiorem, quod liberos in ſinu matrum, maritos in uxorum amplexu necaturum ſe per cruciatus crudelis victor juraſſet. Demum hortari: ut quod in prælio facere Principem vidiſſent, eadem ipſi agere, ut ne per ſocordiam dubitarent, militi præterea plenam libertatem permittens: ſuppliciis ſe ſe deſtinaret omnibus, niſi eo adhuc die & luculenta victoria & Zatecenſi Principatu potiretur. Contra Wlaſtislaus cum ſuis turmis, armorum pretio ac ſplendore diluculi principia illuſtrantibus, propius movens, intrepidus ſe ſe Pragenſium objicit obtutibus, & cum cognoſcit hoſtem immotum ſuum exſpectare impetum, ſuos extemplo pede conſiſtere quoque jubet, tum elata voce, ut ab omnibus intelligi poſſet, plenam cavillabundæ commiſerationis ſatyram in Pragenſes op-

Acies utrinque inſtruitur.

poſitos evomit: „ Doleo, exclamat, o imbelles animulæ „ ſortem veſtram! fugamne vos circumſpecturæ prius an „ arma? collem vero veſtrum, quem metu occupaſtis ſalu- „ ti vobis futurum creditis? „ converſus vero ad ſuos: „ Hem! miles, inquit, fortes viros, qui in plana deſcende- „ re, manumque conſerere trepidant. Videsne jam ad fu- „ gam accinctos? quibus ſi tu vel propius trux ſupercilium „ oſtenderis, exterriti terga tibi obvertent. Ædepol ſi „ loco paululum ſucceſſeris, habiturus neminem, quicum „ confligas. An ſingulis fortaſſis injecti compedes, ut „ etiam conviciis noſtris provocati ſe ſe loco movere non „ poſſint? iſtud certe miles eſt: vim tuam operiuntur & „ impreſſionem. Nihil ergo jam opus mucrone, quem exe- „ ras, indignus illorum cruor, ut enſes tuos telaque inqui- „ net, tanquam ſtipula pedibus, equorumque ungulis pro- „ terendi ſunt. Evax emitte jam omnem, quem manibus „ tenes, rapacium avium exercitum, quem ſat ſuperque „ idoneum puta ad trepidantes has columbas profligandas. „ Is vero fuit fœdæ iſtius alitis numerus, ut inſtar ſordidæ nu- bis obducto cœlo diem oculis eripere videretur. Sed im- perterrito vultu & animo hæc excepit Styrus, ſuos perpetuo tum gloriæ tum ſalutis ſtimulis ad fortiter agendum animans, ac demum orationem his verbis abſolvit: „ Dexteritas for- „ titudoque veſtra jam tot palmas, quot hoſtium capita de- „ meſſura eſt. Ut me ductorem ita magnanimitatis exem- „ plum habete; æterna infamia notetur in faſtis veſtris Styri „ nomen, niſi jam videritis illius dextera integros Luzen-

Emittitur rapacium volucrum turma.

„ ſium

„ ſium manipulos ſterni, & ipſum infeſtum Wlaſtislai jugu-
„ lum hoc acinace reſecari. „ Jamque Luzenſes acies ad teli jactum propinquabant, cum Styrus poſtremo, eoque valido clamore ſignum dedit, hoſtem citato impeterent curſu. Primus is ferocem ſtimulis exagitat equum, inque confertam Zatecenſium multitudinem cum prementibus veſtigia Pragenſibus velut turbo irruit, impreſſione ex colle facta, quidquid obviam eſt, ceditur ac trucidatur, unusque Styrus ſuo mucrone tantàm ubique ſtragem capitum circumfundit, non ſecus atque falce gramina demeterentur. Diu tamen ancipiti Marte pugnatum victoria jam in hanc, jam in alteram partem inclinante, tubarumque clangori permixto militum murmure, armorum equorumque ſtrepitu omnem circum late aerem implente. Styrus perruptis primis ordinibus jam jam medius inter hoſtiles legiones furit; forte eminus obſervat virum eleganti forma, totum ferro opertum, & deaurata tectum caſſide ſtudioſe ſervari ab equitum non mediocri turma, eaque ut venuſtiore armis, ita viribus validiore. Wlaſtislaum eum procul dubio eſſe recte ominatus, omni impetu in eum fertur. At quoniam Principis tutamen, ultra quam dici poſſit, Luzenſium induſtriam ac fortitudinem exacuerat, duarum horarum ſpatio vix Styro inter centena funera & mortes perrumpere licuit. Præſentiſſimum dein Wlaſtislaus conſpicatus periculum, tutiſſimum credidit ſe ſe Styri rabiei ſubducere, atque præſidium a tergo triariorum ſuorum quærere, quem Styrus equo inſecutus hac illuſoria voce increpat: Latere te putas truculente tyranne! Eho!

Committitur pugna.

ubi rapacium tuarum volucrum turmæ, quarum pabulo cadavera noſtra deſtinaſti? tuis illæ jam carnibus ac ſanguine ingluviem ſuam expleturæ ſunt. Nec mora: ſumma equeſ vi, disjectis tutoribus, in æmulum inſilit, diſciſſoque umbone medium caput cum caſſide findit. Corruit Wlaſtislaus exanimis toties Pragenſium victor, & equorum calcibus miſer proteritur. (m) Caſus hic Principis, quod fieri ſolet, tantum Luzenſium furorem exaſperavit, ut jam unus Styrus infeſtis ſignis peteretur, in eum omnium enſes ac ſpicula converterentur. Quid vero mirum, ſi multitudo tanta unum obruit, nec prius fortiter agendi aſſuetum animum, quam plurimis vulneribus ſauciatum corpus expugnavit. Quod rerum erat infortunatiſſimum ſepto undique ab hoſte Heroi nec Pragenſis exercitus celerem porrigere dexteram, nec quantumvis exerta comitum ſuorum virtus contra multitudinem illi ſaluti eſſe potuit. Stratis igitur per humum corporibus præſidiarii ſui militis, & ipſe Styrus exhauſto per vulnera ſanguine equo decidit, contabuitque. Incertum vero, neque hodie proditum, cujus præcipue virtute ac manu fortiſſimus virorum lethale vulnus acceperit, cecideritque. (n) Ceſſit nihilominus tanti Herois conſiliis ac fortitudine pulcherrima Pragenſibus victoria, quanquam minime incruenta, at Luzenſibus præterea & ſumme calamitoſa & exitialis, perpaucos enim nonniſi caſus, fuga, aut miſericordia morti eripuit. Hos inter numerum quoque tenuit, quem ſupra memoravimus, Straba: is exhauſtis rite mandatis novercæ ſuæ domum ex fuga delatus uxorem

Styrus Wlaſtislaum ſternit.

Styrus caeditur.

ex

ex accepto ſecundum pectus vulnere ægram palpitantemque oſſendit. Vulnus hujuſcemodi a ſe ipſo nonnemini in campis Turſcenſibus inflictum fuiſſe memor, jam illud non vana ſuſpicione Strabæ pulſavit animum, ut diligentius ægrum corpus exploraret. Et vero aures quoque deeſſe comperit, quas pera extractas cum aptaret capiti, plane agnovit easdem hic deſiderari. (o) Scilicet jam res ipſa loquebatur; permixtam hoſtibus contra maritum in armis ſtetiſſe uxorem ſuam, procul dubio quod domo eſſet Pragenſis, multaque neceſſitudine Pragenſes attingeret. Inter hæc feſtinata mors juſtis ſupplieiis trivenificam eripuit. Ad Martis arenam redeamus; ab ea victoria omnis Pragenſium multitudo ad prædas & ſpolia effuſa ſtratis corporibus manubias detraxit, eaque triumphi ritu in mœnia minoris Pragæ inferens æqua partitione inter victorem militem diviſit. Altera, quæ illuxit, dies humandis data cadaveribus; luſtratis corporibus Styrus, quis eſſet, agnitus præcepto Neklani apud præaltam quercum incumbentem Cheynovio tumulum, qui hodieque buſtum ſeu quercus fortis equitis appellatur, (p) invenit.

Uxor Strabæ comperta ſteтиſſe in armis.

Spolia Pragenſium.

Styri tumulus.

Sub hæc Neklan ad legendos victoriæ fructus in Zatecenſem agrum cum exercitu profectus, jacentia omnia ac ſupplicia invenit. Petenti Zatecium præſto fuere primores urbis cum ramis & infulis poſtulantes cum fletu veniam, ſeque victoris gratiæ permittentes, quos ille acerbe objurgatos, quod id ætatis potentiæque viri inconſultæ Principis ſui temeritati patrocinati eſſent ſe ſequi juſſit in forum. Ibi con-

Neklanus cum exercitu venit Zatecium.

conſcenſo tribunali poſteaquam ampliſſima a Krzezomyslo pa tre, majoribusque ſuis collata eam in urbem beneficia reci tavit, queſtusque eſt nihil ſibi niſi graviſſimas pro his inju rias redditas, de Wlaſtislai familia & liberis quæſtionem in jecit. Unica erat Wlaſtislao proles maſcula Zbislaus (q) quadrimo major, ſcitiſſimus puerulus, miraque & indolis & oris ſuavitate. Is a muliere, apud quam Bitozewſii (r) delituit in forum primum, deinde per armatos hoſtes intre pido vultu ad tribunal progreſſus, arcteque ſtringens, ut doctus erat, victoris genua, & neſcio, quid pipiens, com plorationem fletumque civibus, qualis in urbe capta eſſe ſo let, movit: verentibus ne nativa atque inſita Neklano in dulgentia tantis exulcerata injuriis in furorem deſineret; & ſatis meminerant, quid pueri pater meruiſſet. Sed mollio ra erant Neklano præcordia, quam quæ barbariem ullam ca perent. Nam ex urbanis magiſtratibus quærere cœpit: ec quem fidum amantemque rerum domini ſervum Wlaſtislaus habuiſſet? cunctis pariter Srbum quemdam Duringum nomi nantibus Zbislai occultatorem, altoremque; digna fides, ait ille, cujus nomen apud poſteros vigeat, ſtatimque quibus dam ſuorum in mandatis dat, qui admoverent manus operi, urbemque Durinkium (s) ſupra Egram haud procul Poſtel berga (t) conderent. Tum vocato ad tribunal Duringo:

Ejus clementia erga Wlaſtislai filiolum.

Durinkium civitas.

„ Srbe, inquit, Duringe, libenter intellexi magnis te a
„ Wlaſtislao ornatum beneficiis, non minori fide illius vo-
„ tis reſpondiſſe. Ob hæc merita dignum te duxi, quem
„ in conſpectu horum omnium urbe Durinkio, quam exædi-

„ fica-

„ ſicari juſſi, omnique Poſtlbergenſi regione donarem. (u)
„ En felix iterum de manibus meis puerum accipe filium
„ Wlaſtislai dominum tuum, quem civibus hodie ſuis cum
„ maleſactorum impunitate ac bona gratia reddo, eum, qua-
„ qua potes, charitate & fide complectere, patriæque edu-
„ ca. „ Non mediocris voluptatis indiciis clementiam hanc excepit Duringus, omnia imperata ſe integra fide expleturum pollicitus. Poſtea Neklanus luſtrata provincia, impoſitisque per loca idonea præſidiis, & æquiſſimis ubique magiſtratibus conſtitutis, reditum adornari juſſit. (x)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXIX.

HADRIANI II. PAPÆ 3. LUDOVICI IMP. 15. NEKLANI 18.

(a) Quemadmodum Hagecius hanc belli Wlaſtislai hiſtoriam, quam primus ſola quadam traditione meticuloſe protulit Coſmas, mirum quantum auxit, ita locum hunc quoque primus adjecit. Bozdiechow hodie nullum comparet inter Satecenſis regionis loca, Bezdiekow quatuor iſthic eſt reperire.

(b) Hic & proxime ſequens dies æque primum ab Hagecio prolatus eſt, eos vero rurſum tam certos Lupacius & Weleslavinus arbitrati ſunt, ut non dubitaverit utrumque alter in Ephemerides, alter in Kalendarium ſuum inſerere.

(c) Memoria hæc de juramentis per enſem præſtare ſolitis locum habet in vetuſtis Slavorum hiſtoriis. Idem olim Hunnis Slavorum concivibus in uſu fuiſſe Menander Græcus Scriptor his verbis teſtatur: *Enſe educto, & in altum ſublato* (Chaganus) *ſibi & Avarum genti dira eſt imprecatus, ſi quid mali commniniſceretur Romanis.* *Menander in excerpt. legat. de Abaris.*

Dalemilus c.9. *Balbinus Dec. I. l.3.c.17.§.4*

(*d*) Coſmas tacito nomine ſolum privignum vocat, primus nomen Strabæ protulit Dalemilus, quem ſecutus Hagecius. Non autem ille novercam hoc nomine impertit, ut ei imputat Balbinus.

Marignola Mſ.

(*e*) Marignola ex Coſma addit: primum omnium ei a noverca imperatum fuiſſe his verbis: tu ergo inter pedes equi tui crucem in terra cum enſe lineabis, & ſic ſolves inviſibiles ligaturas, quibus veſtrorum equi ligabuntur.

Lupacius ad 9. Maji.

(*f*) Coſmas vocat *Tyrum*, Marignola, Pulkava *Sderum*. Æneas ſilvius *Selercium*, Dubravius *Syderium*, Lupacius *Zderum a Chaynow*. Hagecius ſecutus eſt Dalemilum & Hofmannum qui *Styrum* vocant, Mſ. ſæculi XVI. *Lech* vocat; quod ſi authoritate aliqua nititur, an fortaſſis traditio hæc ad Coſmam usque pervenit a Lechone illo Bohemiæ Duce, qui a Caroli Magni exercitu anno 805. occiſus in Eginhardo legitur, & de quo copioſe ad eum annum Parte II. egimus. Non quidem exiſtimem usque in Turcenſes campos penetraſſe Caroli militem, quod ex anni illius Annalibus Francorum liquet, ſed fortaſſis e prælio ſaucium elatum Ducem iſthic mortuum ſepultumque, a cujus ſepultura locus nomen adhuc Coſmæ ætate retinuerit, ut *buſtum acerrimi militis* ſeu *robuſti equitis* paſſim audiret.

(*g*) Coſmas ait: *Neclun lepore pavidior, & pardo fuga velocior pugnam imminentem pertimuit, & ficta infirmitate in caſtro dicto delituit.*

(*h*) P. noſter Victorinus ait ripam iſtam ab hac vetula poſtea nomen accepiſſe *Podbaba* quaſi ſub vetula dicas, quod hodiedum retinet. Eſt vero læva ripa Moldavæ fluminis infra muros Pragenſes ſub præruptis ſaxis ad locum, quo rivus Scharka Moldavæ jungitur.

(*i*) Hæc Deorum Dearumque Romanarum nomina jam retulit Coſmas, ſed minus recte ex Mythologia Slavorum, quos alia Deorum Dearumque nomina habuiſſe alibi crebro monuimus.

Nicolai Papæ epiſt. reſponſ. ad conſult. Bulgar. c. 35.

(*k*) Slavis in bellum progreſſuris conſuetum fuiſſe diverſa capere auguria docet nos epiſtola Nicolai Papæ circa hæc ipſa tempora ad Bulgaros data, qua ejuſcemodi ſuperſtitionum loco eis ſacramentorum perceptionem, operaque pietatis præcipit. Verba ſunt: *Refertis quod ſo-*

ſoliti fueritis, quando ad prælium progrediebamini, dies & horas obſervare, & incantationes & joca & carmina, & nonnulla auguria exercere, & inſtrui deſideratis, quid nunc vobis agendum ſit &c.

(*l*) Quam verboſe ſacrificium iſtud aſini propugnet Balbinus videri is poteſt Dec. 1. l. 3. c. 17. §. 15. Ceterum contra omnes veteres Bohemiæ ſcriptores eſt, quod Æneas Silvius, & poſt eum Cuthenus at- *Æneas Silv. c.*
que Boregk tradunt: Aniculam hanc pythoniſſam victoriam promiſiſſe, 10. *Cuthen. c.*
ſi humana hoſtia placarentur Dii, ac proinde a Neklano juvenem ſorti- 10. *Boregk p.*
bus indicatum, qui in ſacrificium cæderetur. Omnes enim ſuperiores 27.
cum Coſma de aſino loquuntur.

(*m*) Dubravius narrat: Wlaſtislaum a Styro cuſpide transfixum, *Hiſt. Boh. l. 3.*
ac equo deturbatum fuiſſe. Luzenſes vero maleficio ſagæ ita ſtupore perculſos, ut neque progredi, neque pedem referre poſſent. Balbi- *Balbin. Dec. 1.*
nus longa argumentatione conatur evincere duos ex uno Wlaſtislao *l. 7. c. 10. in*
eſſe ſtatuendos admittendosque. At quid colores in tenebris exquiri- *notis.*
mus? rem neque certam de uno propinat Coſmas, omniaque circa ejus ætatem, regimen, geſtaque incerta, quam indubiam criſim de duobus capere liceat?

(*n*) Dubravius, & ex eo veroſimillime Paprocius: *In hac pugna* *Hiſt. Boh. l. 3.*
Syderius cecidit, non tam ab hoſtibus, quam a ſuis, qui virtuti & gloriæ ipſius *Paproc. c. 20.*
invidebant, oppreſſus. Scilicet Coſmæ traditionibus addere, ſeu detrahere, ſeu denique adverſa appingere quisque fas ſibi plenum eſſe arbitrabatur.

(*o*) Dubravius auget fabulam, additque appoſitas capiti aures *Ibidem.*
coaluiſſe. Dalemilus narrationem hanc tam certam ſtatuit, ut ſub- *Dalemil. c. 20.*
jungat:

Kdoz tomu nechze wierziti
Przida na Klaſſter ſwatemu Witu muoz ſie tiem ugiſtiti,
Neb na Kayſkem dworzie naleſne to pſano
Czoz geſt o tom nynie powidano.

Id eſt:

Qui id credere non vult,
Veniens ad monaſterium S. Viti edoceri poteſt.

Nam in imperiali aula reperitur hoc ſcriptum,
Quod de hac re nunc narratum eſt.

Hofman. c. 13. apud Hieron. Pez. T. II. At vero Hofmannus Dalemili interpres id pictum fuiſſe aſſeverat in ambitu S. Viti, verba illius ſunt: Wer des nicht glauben wolt, der möcht ſich des pas erfaren: wan zw Prage zw Sanct Veit ſtet das gemalt in dem Kreutzgange. Sed circumſpectius ipſe hujus univerſi Neclanum inter & Wratislaum geſti belli primus prolator Coſmas: *Et quoniam hæc antiquis referuntur eveniſſe temporibus, utrum ſint facta an ficta, lectoris judicio relinquimus.* (Coſmas Chron. l. 1.) Utinam poſteriores Scriptores hunc veritatis candorem Coſmæ æmulati fuiſſent, ac non res ejus dubias incertasque paſſim pro hiſtoriis veriſſimis venditaſſent.

(*p*) Coſmas inquit: *Unde & hodie nominatur militis acerrimi buſtum Tyri.* Oſtenditur in hunc diem crudi & abrupti ſaxi moles ſuper ſterilibus campis ad Tursko, quæ in buſti hujus memoriam huc advoluta dicitur, quam & ipſe ſpectavi oculis. Dalemil. c. 20. Dalemilus de hoc Styro apud Bohemos proverbium inoleviſſe ait: *Ne ſis Styrus*, id eſt: homo truculentus: Sic vero canit:

Pro ſwe dobre cziny Sſtir
Myl bil czechom yako taterom wyr.
Geſſtiet Sſtirka wzpominagi,
Ne czin ſie Sſtyrkem (babi) rzikagi.

(*q*) Nomen pueri nuſpiam prodidit Coſmas, nec alius ſuperiorum ante Hagecium. Dubrav. l. 3. Dubravius ait eum vix ſeptimum annum egiſſe.

(*r*) Veroſimillime Hagecius vicum Widoſeſs intellexit etiam hodie perſtantem, inſignem quidem templo & medio lapide Poſtelberga diſtantem. Nam ille quoque loci hujus primus memoriam facit.

(*s*) Perperam ex Duringi nomine effingit Hagecius urbem *Durynk*, qua appellatione nemo eo ſuperior utitur. Freheriana Coſmæ editio vocat urbem *Oragus*, ſed ea recte corrigitur ex Codice Dresdenſi Coſmæ apud Menkenium *Dragus*, quo nomine etiam appellatur a Pulkava & Marignola. (Menken. T. III. p. 1774.) Locus etiam poſterius nomine Drahuſs fuit cognitus.

(t)

(*t*) Coſmas, Pulkava & Marignola magis ſitum hujus loci explicant dicentes: *Juxta pagum Poſtoloprth* (Codex Dresdenſis minus corrupte Poſtoloporth) *ubi nunc eſt cenobium ſancte Marie Virginis;* ſcilicet ordinis S. Benedicti, quod latine *Apoſtolorum Porta* dicebatur, quodque rudes linguæ latinæ Czechi paſſim *Poſtoloprt* appellabant, de quo jam egimus P. II. p. 302.

(*u*) Coſmas tantum memorat traditam illi fuiſſe civitatem. Hinc noviter fingit Hofmannus: eam poſtea a Duringo fuiſſe temere petitam in præmium occiſi a ſe Ducalis pueri. *Hofman. c. 14. apud Hieron. Pez. T. II.*

(*x*) Non prætereundum, quod ad hæc tempora præliumque Wlaſtislai cum Neklano narrat Hammerſchmid, neſcio e quo demum fonte: Wiechoslaum Klattovienſem quempiam ſub reditum ex ea Pragenſium victoria & Ducatus Zatecenſis invaſione domi ſuæ Bellonæ, quæ a Boemis Clyvina nuncupata ſit, gratitudinis ergo fanum erexiſſe, atque in eo ſtatuam argenteam collocaſſe, illud vero idolum temporum curſu tam celebre evaſiſſe, ut ab eo tanquam Delphico Tripode reſponſa peterentur. Verum Daniel Raczinsky civis Beraunenſis in ſuo carminico Chronico urbis Regiæ Liberæque Glattæ, quod Mſ. exſtat in Bibliotheca Excellentiſſimi Comitis Emmanuelis a Waldſtein initia cultus Clivinæ in Glattovienſi urbe jam cum illius initiis anno 791. reponit, aitque duraſſe per viginti unum ſupra ducentos annos ſcilicet ad annum usque 912. Chronoſtychon illius hoc eſt: *Hamerſchmid. Glor. Prag. c. 2 p. 11. & Hiſt. Clatov. P. I. c. 12.* *Raczinsky N. II. Mſ.*

CLIVInæ LItat annIs tot pIa Vota sVb arIs.

videlicet a condita urbe. Verum recentior hic eſt author ſine tabulis quoque ſcribens, quam ut fidem mereatur.

PRÆTERMISSA.

I. Haud immerito Jordanus Hagecium redarguit: quod perperam bellum hoc Neklanum inter ac Wlaſtislaum in hunc annum rejecerit, quo conſtat ex ſcriptoribus Francicis ſat ſuperque negotii fuiſſe Boemis cum Bojoariis Franciſque. Certiorem igitur anni hujus hiſtoriam delibare libet ex Annalibus Francofuldenſibus, e quibus primum ea excerpemus, quæ ad gentem noſtram, demum quæ ad Moravos ſpectant. Verba ſunt: *Sclavi (qui vocantur Bohemi) terminos Bajoario-* *Jordan. Orig. Slav. P. I. c. 29. ſ. 58.* *Annales Francofuld. ad h. a.*

rum crebris incurſionibus infeſtant, & quasdam villas incendio tradentes, mulieres inde duxere captivas. Contra quos Hludovicus Rex tutores partium illarum interim miſit, donec ipſe opportuno tempore ſuorum vindicaturus injurias & deſertores arma corriperet. - - - Sorabi & *Siusli junctis ſibi Behemis & ceteris circum circa vicinis antiquos terminos Thuringiorum transgredientes, plurima loca devaſtant, & quosdam ſibi incaute congredientes interficiunt. - - -* Rurſum: *Menſe vero Auguſto Rex Hludovicus collectis copiis in tres partes diviſit exercitum. Æquivocum ſuum cum Thuringis & Saxonibus ad comprimendam Sorabum audaciam deſtinavit. &c. - - - Interea Hludovicus* (filius Hludovici) *cum Sorabis marſum conſerens, primo quidem quibusdam occiſis, hoſtes terga vertere coegit, deinde vero non modica ex eis multitudine proſtrata, & Behemis (qui a Sorabis mercede conducti fuerant) partim occiſis, partim ad ſua turpiter redeuntibus, ceteros in deditionem accepit.* Sed jam hæc nonnihil illuſtrare juvat.

II. Duplex hic Bohemorum bellum commemoratur: alterum contra Bajoarios, alterum contra Turingos, cujus quidem poſterioris non primas egere Bohemi, utpote qui Soraborum auxiliares fuere. Quam vero Bajoariæ partem vaſtaverint, num ultra Danubium progreſſi, num ſolum illum tractum, qui fonti & oſtio Rhegini fluminis incingebatur, infeſtaverint, haud ſatis in Annalibus expeditum. Veroſimilius tamen videtur, cum Annales tranſitus per Danubium nullam mentionem faciant, tutores ſeu comites partium illarum adhuc moram nactos, ut tranſitum per Danubium impedirent. Hinc Brunnerus & Kettenbacher Bohemis obſeptum fuiſſe in Bojos iter ſcribunt. Expeditio, quæ in Thuringiam ſuſcepta eſt, primum proſperos ſucceſſus habuit, at miſſo Hludovici filio Bohemi ad ſua redire coacti, Sorabi vero & Siusli in deditionem accepti. Non ſunt vero Siusli hi Sileſii, ut perperam nonnulli ſenſere, ſed Slavici populi Sorabique ad Muldam fluvium, qui videlicet nomen ſuum a pago Sorabico *Siusli* ſunt indepti. Situs is fuit prope Ilburg ſeu Eulenburg ad fluvii Muldæ utramque ripam verſus Albim, ut multis probat Abbas Gottvicenſis, quo & eum in Tabula noſtra Geographica Parte II. repoſuimus. Falſum autem eſt, quod ex Aventino Goldaſtus adſtruit: Carolomannum Ludovici filium per Sorabos Albim tranſiiſſe & Bojemiam percurriſſe. Nam ut ex Annalibus Francofuldenſibus liquet, Carolomannus hoc anno a patre miſſus eſt contra Zuentibaldum Raſtizi nepotem, ſic enim illi: *Hludovicus Bajoarios vero Karlmanno in adjutorium fore præcepit contra Zuentibaldum nepotem Raſtizi, &*

Brunner. Annal. Bojor. P. II. l. 1. p. 52. Kettenbacher in Annal. Cremifan. ad h. a.

Chron. Gottvicenſ. l. 4. voce Siusli. Goldaſt. l. 2. c. 8. §. 13.

Ad h. a.

rur-

urſum: *Carlmannus regnum Zuentibaldi nepotis Raſtizi igne & gladio depopulatur, vaſtataque omni regione Carlus & Carlmannus fratres convenerunt, de victoria ſibi cælitus data gratulantes.* Prius vero ſub veris tempus bis dicitur congreſſus fuiſſe Raſtizio & victor exſtitiſſe. Qui autem contra Sorabos bellum geſſerat, erat Ludovicus Ludovici filius, ut ſupra ex iisdem Annalibus vidimus. Procul dubio vero id aliqua conjectura Aventinus & Goldaſtus elicuit ex Annalibus Fuldenſibus, qui ſub finem hujus anni ſcribunt: *Omnes autem Hludovici Regis filii in diverſis locis rebus proſpere geſtis ſine damno militum ſuorum cum triumpho regreſſi ſunt.* Hinc plura commentus Aventinus, dum ait: *Carolomannus rebelles Boemos rurſus ad obſequium coegit.* Fatemur quidem Ludovicum contra Sorabos obtinuiſſe victoriam, eaque obtenta coactos Boemos redire ad ſua, at victoriam hanc non fuiſſe adeo luculentam, multoque ſanguine ſtetiſſe Ludovico, produnt Annales Bertiniani, qui eum quoquo modo victoriam adeptum, imo Ludovicum his duobus annis cum magno damno de Winedis reverſum teſtantur, verba ſunt: *Ludovicus Ludovici Germaniæ Regis filius cum Saxonibus Winidis, qui in regionibus Saxonum ſunt, bellum committens cum multa ſtrage hominum ex utraque parte quoquo modo victoriam eſt adeptus.* Et rurſum: *Carolus* (poſt mortem Lotharii, quæ VIII. Idus Auguſti hoc anno accidit) *Attiniacum venit. Ubi a quibusdam Epiſcopis, ſed & ab aliquibus primoribus regni quondam Lotharii miſſos directos ſuſcepit, ut ibi reſideret, & in regnum quod Lotharii fuerat non intraret, donec frater ſuus Ludovicus Rex Germaniæ ab expeditione hoſtili de Winedis, cum quibus præſenti & præterito anno ſæpius cominus ſui congredientes, aut nihil aut parum utilitatis egerunt, ſed damnum maximum retulerunt, reverteretur.* Porro lubentes admittimus: Poſtquam Bohemi vidiſſent Sorabos & Siuslos deditionem feciſſe Ludovico, eos de pacis conditionibus cogitaſſe, ac Regi Germaniæ Ludovico fuiſſe reconciliatos; quibus pactis autem incompertum. Nam iidem Annales Francofuldenſes ad eundem annum memorant Bohemos a Carolomanno petiiſſe ſuppetias, & obtinuiſſe, quod utique fieri non potuit, niſi fuiſſent reconciliati.

Ad h. a.

Aventinus l. 4. p. 353.

Ad h. a.

III. Præter hoc duplex bellum etiam aliud, tertiumque hoſtem hoc anno fuiſſe Bohemis ex toties laudatis Annalibus Francofuldenſibus liquet, concludunt enim annum hunc his verbis: *Behemi dextras ſibi a Carlmanno dari petunt, & accipiunt.* Prima hæc omnium eſt memoria, quod gens noſtra a Francis ſuppetias petierit, & acceperit, contra quem hoſtem vero has ſuppetias petitas & acceptas dicemus ſilentibus om-

omnibus Annalibus? Ego quidem inteſtinum Ratislaum inter & Boëmos diſſidium exarſiſſe autumo. Non video enim, quem hac parte tam potentem Boemi habuiſſent hoſtem, ut Francorum auxiliaribus egerent, nec ſua virtute repellere poſſent? Et procul dubio haud aliam ob cauſam hoc ipſo anno res tam infeliciter cecidit Ratislao, quod præcipuam ſuam munitionem amiſerit, omnia regionis ſuæ mœnia incendio fuerint cremata, ut loquuntur iidem Annales Fuldenſes, omnia direpta, quin etiam Zuentibaldi regnum penitus vaſtatum, quam qui deſertus fuit a Boemis & poſtea plane hoſtes expertus eſt, quorum factione procul dubio anno ſequente evenit, ut conſpiratione cum Zuentibaldo facta is ducatu fuerit exutus, ſummaque Zuentibaldo tradita, qui ut ne hoſtes Boemos haberet Francis reconciliatos, ſe quoque una cum regno, quod tenebat, Carlmanno tradidit, ut ex iisdem Annalibus anno poſteriore referemus. Chriſtannus noſter hoc inteſtinum diſſidium haud obſcure indigitat, ejusque cauſam in Chriſtianam religionem a Ratislao invectam refundit, ſic loquens: *Sed quia ab ipſo mundi exordio vetiti poſtquam ſumſit amaritudinem Protoplaſtus pomi, ſeminarium diſcordiæ inter humilitatem & ſuperbiam, inter dilectionem & odium, & reliqua virtutum odoramenta vitiorumque fœtorem humani generis inimicus usque ad præſens ſundere non deſiſtit, ac dolens populum ſuis ſemper ſervitiis mancipatum ſibi ſubtrahi, veroque Regi Chriſto domino acquiri, totis nequitiarum armis indutus novos ſatellites, & ignaros ad tantam perfidiam bellandi adit, diſcordiarum venerata ſemina inter ipſos primarios, rectoresque jactitat, ſuperbiæ & avaritiæ ignita tela parat. &c.* Quæ ſi magis ex auctore vitæ S. Cyrilli & Methudii elucidemus de reditu Divi Methodii priore anno ita ſcribente: *Factus ergo Moravorum Antiſtes* (Methudius) *& lucerna patriæ commiſſum gregem curæ ſuæ diſcreta pietate monuit, docuit, & correxit, evellens nocua, ſalubria ſeminans, Eccleſias Dei ad culmen ſummi honoris erigens, mira exercens, unumquemque a polluta religione deſiſtere perſuaſit, & baptiſmum Chriſti induere.* Haud vana argumentatio erui poteſt imperioſe nonnihil Ratislaum egiſſe cum gentilibus Bohemis, quos S. Methudii opera ad Chriſtum adducere conabatur, ut haud mirum ſit ab æthnicis hanc ſeditionem excitatam. Certe Chriſtannus de Raſtize loquens ait: *Inſtitutor & Rector totius Chriſtianitatis ſeu Religionis benignius exſtiterat.* Jam ad Moravorum geſta transgrediamur:

Ad h. a.

Annales Francofuldenſ. ad annum 870.

Chriſtannus in Vita SS. Ludmillæ & Wenceslai Mſ. Bibl. Metropolit.

Acta SS. Bol. ad 9. Martii.

Citato loco.

IV.

IV. In quibus fertiliſſimi hoc anno ſunt Annales Francofulden-*Ad h. a.*
es: *Carlmannus*, inquiunt, *exercitibus Raſlici bis numero congreſſus victor exſtitit, prædam inde capiens non modicam, ſicut ipſe literis ad patrem ſuum deſtinatis retulit.* - - - In uno horum congreſſuum, perſequitur Annaliſta: *Cundacher vaſallus Carlmanni, qui multis perjuriis & doloſis machinationibus Hludovico Regi, ejusque filiis ſæpenumero exſtitit infidelis, & proprium dominum derelinquens ad Raſlicen defecerat, contra patriam more Catilinio dimicare volens occiſus eſt. Hic Carlmanni ducibus ad locum certaminis appropinquantibus dixiſſe fertur ad eos, quibus erat a Raſtizo prælatus: „ Pugnate „ fortiter veſtram patriam tuentes, ego enim in hoc certamine vobis proficuus „ non ero; quoniam ſanctus Emmeramus ceterique ſancti, in quorum reliquiis „ Hludovico Regi filiisque illius fidem me ſervaturum eſſe juravi, meum clypeum „ & haſtam tenentes, mea brachia & viſum deprimunt, & quaſi loris ligatum „ retinent, ita ut nec manum quidem ad os mittere valeam. „ Dum hæc infelix loqueretur, noſtris ſupervenientibus occubuit, domino illi infidelitatis ſuæ condignam mercedem retribuente. Quod cum Regi relatum fuiſſet, omnes in commune laudare dominum, ſignis etiam cunctarum in Reganesburg Eccleſiarum concrepantibus pro interitu hoſtis exſtincti præcepit.* Hanc duplicem vero pugnam ſub vernum tempus accidiſſe oportuit, nam æſtate aliam expeditionem contra Moravos miſſam fuiſſe idem author docet: *Menſe vero Auguſto Rex Hludovicus collectis copiis in tres partes dimiſit exercitum. Æquivocum ſuum cum Thuringis & Saxonibus ad comprimendam Sorabum audaciam deſtinavit: Bajoarios vero Karlmanno in adjutorium fore præcepit contra Zuentibaldum nepotem Raſtizi dimicare volentem: ipſe autem Francos & Alemannos ſecum retinuit adverſus Raſtizen pugnaturus. Cumque jam proficiſcendum eſſet, ægrotare cœpit. Unde neceſſitate compulſus Carolum filiorum ſuorum ultimum eidem exercitui præfecit, Domino exitum rei commendans. Qui dum cum exercitu ſibi commiſſo in illam ineffabilem Raſtizi munitionem, & omnibus antiquiſſimis diſſimilem veniſſet, divino auxilio fretus omnia mœnia regionis illius cremavit incendio, & abſcondita quæque in ſilvis vel defoſſa in agris reperiens cum ſuis diripuit, omnesque ſibi congredientes fugere compulit vel interfecit. Nec minus Carlmannus regnum Zuentibaldi nepotis Raſtizi igne & gladio depopulatur, vaſtataque omni regione Carlus & Carlmannus fratres convenerunt de victoria ſibi cœlitus data gratulantes.* Hactenus Annales Francofuldenſes, quos niſi boni ſuperi bono hiſtoriæ patriæ ſervaſſent, plane ipſo in meridie coecutiremus, umbris quibusque fugacibus deluſi. Jam ceteris ſat claris

V. Quæri poteſt: quænam illa *ineffabilis Raſtici munitio fuerit & omnibus antiquiſſimis diſſimilis*? Peſſina Radislaviam appellat exiſtimatque hodiernum Retz eſſe. Stredovskius haud obſcure innuit Welehradum indigitari, cum ob hos motus bellicos S. Cyrillum, pridem Romæ degentem, inde in Boemiam abiiſſe fingat. At ego exiſtimo Annales Francofuldenſes non voluiſſe indigitare peculiaris nominis quodpiam caſtrum, ſed munitionem ejuſcemodi, qualis Hunnorum Hringus fuit a Carolo Magno in Pannonia everſus, cujus elegantem deſcriptionem ex coævo jam Parte II. ad annum 796. p. 387. dedimus; perſuadent verba Annalium, quæ ſubjunguntur: *Omnia mœnia regionis illius fuiſſe cremata incendio*, ſcilicet: quia ut Adelbertus miles ille de Hringo loquitur, *ſtipitibus quercinis, faginis, & abiegnis erant exſtructa, ut de margine ad marginem XX. pedes* (plus minus) *tenderentur in latum, & totidem erigerentur in altum*, formamque civitatis vaſtiſſimæ præſentarent. Porro in eo monendus amicus lector, ut cum Peſſinæ Martem Moraviæ legerit, ejus ſe narratis ſeduci non patiatur, revocat is ſe quidem crebro ad Annales Francofuldenſes, at omnibus pene locis ab eorum relatis diſcedit, perturbat, & nonnunquam iis contraria adfert. Tum bellum iſtud tanta verborum rerumque ambage amplificat, ut quod vix una pagina Fuldenſes complectuntur, is duodecim perſequatur. Nam illorum, quæ de Ruſſis, Tullinæ obſidione & expugnatione, de Prinnone pridem occiſo, de Hezilone, & neſcio quo Odrifauſo plurium familiarum originario ad hæc tempora narrat, nuſpiam in veteribus veſtigium eſt reperire. Procul dubio is a Goldaſto in errorem perductus eſt, qui ex Aventino omnia Prinnonis, Hezilonis, Rathimari & Ratbodonis geſta in hunc annum acervavit.

Peſſina Mart. Morav. l. 2. c. 5 p. 164. Stredovsky l. 3 c. 2.

Peſſina cit. loc.

Goldaſtus l. 2. c. 8. §. 12.

VI. Hoc anno prima omnium Zuentibaldi memoria, qui Raſtici nepos vocatur ab Annalibus Fuldenſibus. Nepotem vero fuiſſe ex ſorore prodit Chriſtannus noſter, cum Raſtizen avunculum ejus vocat. Quo nomine hæc ſoror, cui nupta, adeoque quis Zuentibaldo pater fuerit, penitus incompertum. Peſſina quidem & ex eo Stredovskius Liudeviti Pannoniæ Ducis (illius nempe, cujus crebro ab anno 819. in Annalibus Francofuldenſibus fit mentio, quique anno 823. Liudemusli Bornæ Dalmatiæ Ducis avunculi conſilio interemtus eſt) filium facit, alii Ratemari, Prinnoniſque. Sed qua fiducia id illi aſſeverant, eadem, imo majori negamus, quandoquidem nihil certi uſpiam a veteribus proditum. Peculiare jam hoc anno Regnum a Raſticis re-

Chriſtan. de Paſſ. SS. Ludmillæ & Wenc.

regno ſecretum tribuunt illi Annales Francofuldenſes, unde confirmantur, quæ ad annum 860. & 864. præoccupavimus ex querela Epiſcoporum Bojoariæ, videlicet Prinnoni Nitrienſem ditionem ereptam fuiſſe a Zuentibaldo, datamque ei in beneficium a Raſtize, quemadmodum illam prius Prinno tenuerat. Nolim enim cum Peſſina dicere: *Peſſina l. 2. c. 5. p. 155.*
Zuentibaldum vivente adhuc Ratislao *in ſocietatem Imperii aſcitum*, parique jure cum illo univerſæ Moravorum regioni præfectum fuiſſe. Regnum autem hoc Zuentibaldi haud aliud fuiſſe a provincia Nitrienſi, præter ea, quæ jam ad annum 860. & 864. retulimus, argumento eſt hujus anni ſuſcepta expeditio, quæ ſagaciſſime a Ludovico diſpoſita eſt ex hoſtium, regionumque ſitu, ut filiorum poſſeſſionibus vicinior erat. Igitur cum Ludovico anno 865. in hereditatem data ſit Saxonia & Thuringia, is hoc anno cum Thuringis & Saxonibus miſſus contra Sorabos ſibi finitimos, Carolomannus autem Marchiæ orientalis & Carinthiæ Dux contra viciniſſimum ſibi Zuentibaldum a Nitræ flumine ad Maravam ditiones ſuas protendentem. Nactus vero procul dubio hoc anno Ludovicus occaſionem, quod pridem ſuſpiraverat, ſtomachum ſuum in Zuentibaldum poſſeſſionum Prinninæ Clientis ſui uſurpatorem evomendi; nam regio illius igne & ferro penitus vaſtata a Carolomanno dicitur. Quod ad nomen *Zuentibaldi* attinet, in eo mire variant ſcriptores: Rhegino ad annum 890. eum vocat *Zundebolch*, Ditmarus l. 6. *Suetopulcum*, Presbyter Diocleates *Sſetopelek*, Æneas Silvius *Suatopocium*, *Diocleat. in*
Slavicus textus Diocleatis *Suetoplik*, Epitome Chronicarum & Andreas *regno Slav. p.*
Dandulus *Sueropilum*, Aventinus l. 4. *Suatebogum*, Balbinus in notis ad *288. Silv. c. 13*
Chriſtannum: *Suendopoldum*, alii *Sſentoplucum*, *Sſendoplocum*, & *Swantoplucum*. Tanta quoque in nominis hujus etymologia & interpretatione variatio: textus Slavicus Diocleatis explicat per nomen *Sanctulus*. Aſſemanus per nomen *ſancti pueri*, Jordanus paſſim cum noſtris expli- *Aſſeman. T. I.*
cat pro *ſancto aratro*. At præferenda eſt ſcriptio, quæ eum *Suatopluk* *p. 341. Jord.*
ſeu ex alia Slavica dialecto *Suento - Suete*, & *Swantopluk* appellat, cujus *Orig. Slav. N.*
nominis etiam poſterius Duces habuit Bohemia, quodque ita ſcriptum *994.*
excuſumque in diplomatibus & numis reperimus. Id vero germane e radicibus Slavicis petitum eſt: *Suente* enim, *Suete*, *Suiete*, *Suate*, & *Suante* ſecundum diverſam gentium Slavicarum dialectum *ſanctum* connotat, *pluk* vero, quod hodie Bohemice Plod dicimus: *Subolem germen*, *ſtirpem*, *familiam & puerum* ſignificabat antiquitus. Id nos docet Dale- *Dalemil. Hiſt.*
milus noſter, dum ita canit: *Boleſl. c. 56.*

Tak tim cžinem Kniez Swatopluk,
Zatrati weſſ Wrſſowiczky Pluk.

Id eſt:

Hoc facinore Princeps Swatopluk
Perdit omnem Wrſſoveciam ſobolem, ſeu ſtirpem.

Locum hunc indigitavit mihi A. R. P. Athanaſius ſtudiorum Collega. Perperam igitur noſtri paſſim per ſanctum aratrum explicant, ubivis enim in diplomatibus *Swatopluk* per k ſcribitur, aratrum autem olim Plugh ſcribebatur, quam ſcriptionem etiamnum Dalmatæ retinent, nos hodie Pluh, Poloni Plug ſcribunt, enunciantque. Neque id prætermittendum: a quibusdam, uti etiam ab Henſchenio & Papebrochio perperam Raſticen ſeu Ratislaum cum Zuentibaldo ſeu Suatopluco confuſum, ac pro uno eodemque habitum fuiſſe, quod jam refutavit Pagius cumque eo Aſſemanus, qui luculentus horum duorum graviſſimorum virorum error veroſimillime pene omnes noſtros recentiores ſcriptores induxit, ut Borzivogi Ducis Bohemiæ baptiſmum non dubitarent in ipſa Raſticis adhuc viventis principatumque Moraviæ obtinentis tempora rejicere. Sed alium fuiſſe Ratislaum, alium Zuentibaldum ſequentium annorum geſta plene convincent.

Pagius ad An. 863. N. XVI.

VII. Quod ad hiſtoriam SS. Cyrilli & Methudii attinet, multa in hunc annum rejicit Stredovskius, qui plurima utriusque geſta tum in Moravia tum Bohemia recenſet omni loco cum fide veterum & ſinceriori Chronotaxi pugnantia, nec enim S. Cyrillus amplius rediit in Bohemiam, nec Borzivogius ſacris Chriſtianis prius initiatus recte adſtruitur, antequam Suatoplucus Moraviæ dominatum fuiſſet aſſecutus. Hallucinationes Stredovsky jam advertit perſtrinxitque Clariſſimus Aſſemanus, qui hoc brevi epiphonemate adverſus eum utitur: *Omnia ergo hic miſcet Stredovskius.* Pertinent vero ad hæc tempora, quæ jam §. IV. hoc anno in prætermiſſis de Apoſtolicis S. Methudii laboribus poſt reditum ſuum Roma retulimus, quibus adjungere libet, quæ de eodem argumento ſcribit vitæ ſecundæ auctor: *Inſuper cum inſtantia vir Dei* (Methudius) *rexit Eccleſiam ſibi commiſſam. Sic per ſuam ſalutarem doctrinam ſanctiſſimum Chriſti nomen reſonabat in ore cunctorum: ſic omnes quieſcebant in pulchritudine pacis, omnes gaudebant in agnitione veritatis, univerſi lætabantur in ſanctitate Religionis.*

Stredovsky l. 3. c. 2.

Aſſeman T. III. P. 1. c. 1. p. 11.

Acta SS Bol. ad 9. Martii.

AN-

ANNUS 870.

Rebus ex ſententia in Zatecenſi provincia confectis iter cum ſuis in Ducatum Pragenſem relegit Neklanus primis caſtris ad arcem ſuam Stochow (a) pertingit. Luſtratis ruinis, quas nuper Zatecenſium incendio & vaſtatione acceperat, reſtaurari id, atque validioribus munimentis firmari juſſit. Tum Wiſſehradum veniens, haud dici poteſt, quo plauſu ordinum univerſorum ſuſceptus ſit. Inter omnis generis munera cumprimis metallarii auri xenia magno attulere pondere. Nam Auſtralia juga eo tempore præſertim Kramum inter & Logitium (b) recentibus venis ingentes terra edere theſauros cœperunt. Eaque ætatis illius ab auro argentoque erat ubertas, ut ſi ab annona par felicitas affulſiſſet, in Saturnia ſæcula ſe incidiſſe tum gens Bohema gratulata fuiſſet.

Reditus Neklani.

Auri argentique fodinæ.

At ea erat hoc tempore agriculturæ facies, quæ nonniſi rei frumentariæ inopiam portendere poterat. Proculcati partim bello agri, partim a colonis caſtra ſequentibus neglecti, partim incertis, cui ſererent, ruricolis, auroque inſidiantibus male culti, informes jacebant, & inhonori. Inde neceſſe fuit, ut auratis etiam hominibus, militibusque magis quam aratoribus, cum metalla ferrumque non poſſet, ſilveſtres quique fructus panis eſſe occiperent.

Inopia rei frumentariæ.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXX.

HADRIANI II. PAPÆ 4. LUDOVICI IMP. 16. NEKLANI 19.

(a) Hujus caſtri rurſum memoriam facit Hagecius ad annum 921. numeratque illud inter dotalitia Drahomiræ, quo eam a S. Wenceslao filio poſt ſuſcepta Ducatus gubernacula relegatam ſcribit. Caſtrum hoc eo loco ſtetiſſe creditur, quo hodie videre eſt vicum templo inclytum ejusdem nominis in Rakonicenſi provincia tribus & medio lapide Praga diſſitum medium inter Pragam & Satecium. Etiam poſterius iſtaic nobilitatis ſedes erat, unde familia de Stochowa nomen traxerat.

(b) Balbinus copioſiſſimus in recenſendis locis metallicis hæc duo præteriit. Nec hodie meridiem verſus ejuſcemodi nominibus prædita loca in tabulis Geographicis reperias, niſi ab eo tempore alterata corruptaque dicas. Joannis Regis temporibus ad Kamen item Loſſyna & Luczim quaſpiam metalli fodinas exſtitiſſe invenio.

PRÆTERMISSA.

I. Si coævorum documentis Coſmæ, Dalemili, Hageciique Chronica congeſta eſſent, tam memorabilem Reipublicæ Moravicæ mutationem hoc anno vix quidem præteriiſſent. Hanc igitur ex Annalibus Francofuldenſibus & Bertinianis audire libet: *Zuentibald nepos Raſtizi* (priores ajunt) *propriis utilitatibus conſulens ſe Carlmanno una cum regno, quod tenebat, tradidit. Unde Raſtiz vehementer iratus, nepoti occulte ponit inſidias, & cum in convivio nihil mali ſuſpicantem jugulare diſponit, ſed gratia Dei a periculo mortis liberatus eſt. Nam antequam illi, qui eum necaturi erant, domum intrarent, ſurrexit de loco convivii, annuente ſibi quodam ejusdem fraudis conſcio, & quaſi cum falconibus ludum exercens, præparatas devitavit inſidias. Raſtiz autem videns denudatum conſilium ſuum, nepotem cum militibus, quaſi comprehenſurus, inſequitur: ſed juſto judicio Dei captus eſt laqueo, quem tetendit. Nam ab eodem nepote ſuo comprehenditur, ligatur, & Carlmanno præſentatur: a quo ſub militibus, illum, ne elaberetur, obſervantibus, in Bajoariam miſſus, usque ad præſentiam Regis ſervandus in ergaſtul-*

Annales Francofuld. ad h. a.

retruditur. *Carlmannus vero regnum illius nullo reſiſtente ingreſſus cunctas civitates & caſtella in deditionem accepit, & ordinato regno atque per ſuos diſpoſito, ditatusque gaza regia revertitur.* Quod vero captivi Raſticis fatum fuerit, ſub finem anni hujus narrant iidem Annales: Hludovicus ex Aquenſi Palatio *tranſiens circa Calendas Novembris in Bojoariam profectus eſt, ibique cum ſuis colloquium habens, Raſtizen gravi catena ligatum ſibi præſentari juſſit, cumque Francorum judicio & Bojoariorum, nec non Sclavorum, qui de diverſis provinciis Regi munera deferentes aderant, morte damnatum, luminibus tantum oculorum privari præcepit.* Haud aliter rem narrant Annales *Ad h. a.* Bertiniani, quorum hæc ſunt verba: *Ludovicus Germaniæ Rex mox, ut aliquantulum de morbo convaluit, ad Reginisburg pergens, Raſtitium Winidorum Regulum a Carolomanno per dolum nepotis ipſius Raſtitii captum, & aliquamdiu in cuſtodia detentum, poſt judicium mortis excæcari, & in monaſterium mitti præcepit.* Iisdem pene verbis captivitatem, excœcationemque narrat Aimonius. Breviſſime rem abſolvunt Annales Weingartenſes: *Raſtizius Dux a Ludovico Rege, & Soltanus* (Saracenorum Princeps) *ab Imperatore captus eſt.* Quæ jam ex aliis rurſum illuſtranda.

Aimon. l. 5. c. 26. p. 483. Ad hunc annum apud Mabillon T. IV. Analect.

II. Author Annalium Francofuldenſium malevolentiam omnem in Raſtizium rejicit, quem vitæ Zuentibaldi inſidiatum memorat. Et quamquam incredibile non ſit: rem merito peſſime acceptam a Raſtize, quod Zuendibaldus ſe inſcio non modo ducatum beneficio ſibi obnoxium, ſed & ſe ipſum Francis hoſtibus tradiderit; imo veroſimillimum ſit Raſtizen ob hoc facinus Zuentibaldo inſidiatum fuiſſe, ut eum captum juſtæ ultioni deſtinaret; an tamen in convivio eum jugulare diſpoſuerit, ut author loquitur, multum dubito, planeque ſubſcribo Eruditiſſimi Aſſemani ſententiæ, qui hoc a Zuentibaldo confictum perſuaſumque fuiſſe Francis autumat, ut crimen proditionis a ſe amoliretur. Nam ſecundæ vitæ auctor has inſidias in ipſum Zuentibaldum retorquet, dum ita ſcribit: *Cernens autem ludificator animarum diabolus populum ſemper ſibi mancipatum ſervitiis ſibi ſubtrahi, & Chriſto Regi applicari, nequitiarum inductor armis ad tantam malignitatis perfidiam Deo odibiles excitavit, ut ſeditioſus Suatopluk Princeps doli cum ſibi adhærentibus fraudum complicibus fremeret in tantum, quod religioſum Principem avunculum ſuum occulte potione veneni appeteret occidere, quatenus in loco ejus poſſet regnare. Sed pius Rex ſumto ignoranter potu lethali divina ſe gratia protegente nil nocuum ſenſit in corpore.* Quod idem teſtatur Chriſtannus noſter his verbis: *Ut Zwatopulc, qui erat nepos Principis vel Regis Religioſi, quique Inſtitutor & Rector totius Chri-*

Aſſeman. T. III. P. I. c. 2. p. 108. Acta SS. Boland. 9. Martii §. 9.

Mſſ Biblioth. Metr.

ſtianitatis ſeu Religionis benignius extiterat, ipſum avunculum ſuum inſidiis …petitum Regno pelleret, viſu privaret, vitamque ejus veneno conaretur auſ… Cum utroque faciunt Breviarii Olomucenſis Mſſ. lectiones ab Hen… nio prolatæ, nec diſſentiunt Annales Bertiniani, cum Raſtizen per c… lum Zuentibaldi captum adſtruunt. Quæ quidem conciliari ſcitiſſ… poſſunt, ſi dicamus: Raſticen juſtiſſimo dolore compulſum pœnas fa… nori debitas quæſiiſſe repetere a nepote, quod cum is perſenſiſſ… prius Raſtici per venenum vitam eripere tentaſſe, ſed fruſtrato con… tandem per dolum captum tradidiſſe Carolomanno.

III. Annales Weingartenſes ſupra relati Raſtizium a Ludovi… Rege captum aſſeverant, quod idem narrat Rhegino his verbis: *His* *temporibus Ludovicus ſenior frater Lotharii Imperatoris plurima bella ſtrenuiſſ… geſſit adverſus Sclavorum gentem, ſiquidem Marahenſium regna ingreſſus an… cuncta perdomuit, capto eorum Principe Raſtiz: cui etiam propter violata ſa… ra oculos erui juſſit.* Et Sigebertus Gemblacenſis: *Ludovicus Rex Germa… niæ plurima prælia contra Sclavos ſtrenue geſſit, & capto principe eorum Raſtiz nomine propter violatam fidem oculos ei eruere juſſit.* Sed cum authores h… rem geſtam nonniſi per epitomen referant, ex ſuperioribus vetuſtiori… bus Annalibus explicandi ſunt, ut Raſtiz per Zuentibaldum a Ludovi… co captus fuiſſe intelligendus ſit. Quemadmodum & ex iis Chronolo… gia Rheginonis, qui ad annum 860. & Sigeberti, qui ad annum 859 hiſtoriam hanc retulere, eſt emendanda. Aventinus & ex eo Stredov… skius commiſſo prælio captum Raſtizium affirmant, nam cæſo illius exer… citu ajunt ſuperiorem evaſiſſe Zuentibaldum, ac tandem ab eo captum Raſtizium, at dolum interceſſiſſe memorant Annales Bertiniani. Verum quid ad annum hunc velit Goldaſtus non diſpicio, ait enim: *Cum Ra… tiſlaus Moraviæ Rex Ludovico II. Germanorum Regi tributum præſtare tergiver… ſaretur, miſſus ab eo Carolomannus filius Ratiſlaum bello ſuperatum ad officium redegit, compulitque interpoſito jurejurando promittere ſe in fide debita perman… ſurum, & impoſitum cenſum regiæ cameræ fideliter præſtiturum.* De quibus nec hoc anno nec ſuperiore ullum inter veteres indicium. Induxere tamen ea in non modicum errorem Peſſinam & Stredovskium, qui neſ… cio quas propterea pacis conditiones omnibus Annalibus antiquis incogni… tas, imo integram reconciliationis hiſtoriam copioſiſſime perſequuntur.

Rhegino ad annum 860.
Sigebertus ad An. 859.
Aventin. l. 4.
Stredovsky l. 3. c. 3.
Goldaſt. l. 2. c. 12. §. 1.
Peſſina Marte Morav. l. 2. c. 5.
Stredovsky l. c.

IV. Excœcationem Ratiſlai Breviarium Mſ. Olomucenſe & Chri… ſtannus noſter ipſi Suatopluco tribuit, ſic enim ibi: *Ut Suatopluk, …*

ip-

ſum avunculum ſuum inſidiis appetitum Regno pelleret, viſu privaret, vitamque ejus venena conaretur auferre. Quæ ſic accipienda videntur: ut Suatopluk cum factione ſua præcipuo incitamento fuiſſe videatur Ludovico Regi ad facinus hoc attentandum, metu procul dubio adactus, ne ſuperſtite Ratiſlao, &, ut fortuna varia eſt, ad Moravos remiſſo ſeu lapſo perpetuo in periculo verſaretur. Atque hoc veroſimillime illud Sclavorum judicium eſt, ad quod ſe Annales Fuldenſes revocant, & a quo Raſtizium morte damnatum ſcribunt. Cauſam damnationis Rhegino in *violata fœdera*, Sigebertus in *violatam fidem* refundit. Verum ademta tyrannide, ſi etiam admittamus Raſtizium, non quidem præter cauſam, fœdera violaſſe, num Principibus terræ alteri in alterum jus competat morte damnare aut oculis privare juris peritis diſcutiendum relinquimus, præſertim ſi Princeps liber ſit, ſumma authoritate pollens, nullo genere niſi aliqua tributi ratione obnoxius, & præſertim dolo atque proditione vaſalli ſui captus. Nec concedimus Goldaſto, qui ut facinori pallium injiceret, ſcribit: *Zuentibaldus Rex Moraviæ patruum* (avunculum ſcribere oportuit) *Ratislaum ſuper crimine intentati parricidii, & perduellionis apud Carolomannum Cæſarem* (quo pacto is Cæſar appellatur?) *ſuperioris Ludovici filium accuſavit.* Nam ſi etiam Ratiſlaus parricidium in Zuentibaldum meditatus fuiſſet, ejus cauſæ cognitio minime ad Carolomannum ſeu Ludovicum ſpectabat. Merito igitur Ludovicus a Sarnicio, calamum ſtringente, vapulat: *Ludovicus imitatus tyrannide Baſilium Imperatorem orientis, qui ſimili quoque pœna Sclavorum exercitum affecerat.*

Goldaſt. l. 4. c. 10. §. 4.

Sarnic. Annal. Pol. l. 5. c. 6. p. 1029.

V. Annales Bertiniani & Aimonius Raſtizen excœcatum in monaſterium retruſum produnt. Peſſina & Stredovskius id factum ajunt in monaſterium S. Emerami Ratisbonæ; at quanquam certum ſit Raſtizen Ratisbonæ gravi catena ligatum ſervatum fuiſſe in cuſtodia usque ad adventum Ludovici Regis, ibidemque judicio habito oculis privatum, vix tamen credibile ob finitimos Moravos Boemosque, quibus fidere non audebat Ludovicus, in monaſterium S. Emerami fuiſſe incluſum; imo quemadmodum Thaſſilo Bavariæ Dux a Carolo Magno longius in ditiones Galliæ remotus retruſusque: ita plane cum Raſtize factum autumo; atque hæc ratio eſt, quod poſt hunc annum nullam Raſticis reperiamus memoriam, nec hodie exploratum ſit, quo loco, aut anno mortuus ſit, qui ſi in vicina Bohemiæ urbe ſervatus fuiſſet, procul dubio hæc Annaliſtæ, uti cetera, poſteritati commendaſſent.

Cit. loco.

Fruſtra vero plurima Gallicorum Monaſteriorum Chronica in Collectorib rerum Franciæ excuſſi, in quibus nihil penitus de Raſtize noſtro detegere cuit. Stredovskius quidem eum hoc anno mortuum tradit ſed ſine autho tate aliqua. *Naturali morte præventum* memorat ſecundæ vitæ auctor apu ſocios Bolandianos, eumque Principis *pii*, *religioſi*, ac *devoti* elogi prædicat. De illius Genealogia hoc unum conſtat ex Annalibus Fran cofuldenſibus Moymari deceſſoris ſui nepotem fuiſſe. Cromerus ex ex Popieli Poloniæ Ducis poſteris fuiſſe autumat, Peſſina Liudov Pannoniæ Ducis, Stredovskius filium Hezilonis ex Mechtilde effinge In nomine quoque apud authores varia ſcriptio: *Raſtiz*, *Raſtix*, *Ra* *Raſtislaus*, *Ratislavus*, *Ratiſolaus*. Ego eos proxime rectæ ortographia acceſſiſſe autumo, qui *Ratislaum* ſeu *Ratislavum* ſcripſerunt. Nam ni credibile memoriam tanti Herois, primique Chriſtianæ fidei inſtitu ris adeo apud Moravos Bohemosque fuiſſe obliteratam, ut *nemo* e ducibus regibusque poſterioribus nomen ejus aſſumſiſſet. Suſpicor ita que proprium nomen illius fuiſſe *Wratislaus*, quam primam literam W genio linguæ ſuæ diſſonam enuntiatuque ante conſonantem difficilem procul dubio omiſere latini germanique ſcriptores, quemadmodum paſſim in nomine Wladislai fecere. Wratislaos autem plures Duces non modo habuit Boemia, ſed & Moravia, aliæque Slavorum reſpu blicæ. An nomen cujuſpiam ſancti ſit, idque in baptiſmo acceperit, diſputare nolim, conſuetum tamen fuiſſe eo ævo, ut etiam Slavis unda baptiſmatis ablutis ſanctorum nomina indita fuerint, conſtat ex baptiſ mo regulorum Slavicorum Samuelis, Theodori, & Bogoris Bulgariæ Regis, qui Michael appellatus eſt. Catalogus Nominum propriorum Slavicorum a Nobili Domino Joanne Clauſer ex variis ſcriptis li brisque impreſſis congeſtus ad 17. Auguſti feſtivitatem B. Wratislai ponit. Magiſter Simeon Bartlicius in ſuo Bohemico Calendario per petuo œconomico anno 1617. edito ad 20. Auguſti reponit nomen *Wratislaw*. Sed vix dubium hoc nomine connotari poſteriorem Wra tislaum patrem S. Wenceslai, qui etiam nonunquam Beati titulo cul tus eſt, & de quo officium olim habitum ad diem 13. Februarii *in Par thenone S. Georgii Pragæ*; ut de Wratislao hoc anno *vetuſtiore*, qui ſancti aut beati nomen meruiſſet, nihil reperire ſit ſeu in Martyrolo giis ſeu apud ſocios Bollandianos. Niſi nomen *S. Reſtituti*, quod Slavica lingua *Wratislav* connotare videtur, eſſe dicamus, cujus quidem feſtivi tas non 17. ſed 23. Auguſti celebratur. Nam *Wrati* etiam *hodie* Dal matis aliisque Slavis idem, quod *reſtituere*, *Slawa gloriam* ſignificat, quam ul-

Num. 9. ad 9. Martii p. 23.

Ad An. 846.

Cromerus l. 2. p. 28. Stredovskius l. 3. c. 8. Peſſina l. 1. c. 3.

ltimam vocem Slaw eminentiæ cauſa quibusque nominibus propriis djicere conſuetum fuit, utpote genio gentis familiariſſimam. Non incognitum id fuiſſe videtur ſummo Pontifici Joanni VIII. qui in epiſtola ſua ad Bogorem Bulgarorum Regem hunc eminentiæ titulum ei dat atino idiomate: *Ceterum Gloria veſtra ſciat*: Bogorem alloquens; idemque Suatopluco ſcribens titulum ei *Glorioſi* Comitis tribuit. *Joan. VIII. epiſt. N. 75.*

VI. Sua Ducatusque ſui traditione Zuentibaldus hoc anno grave jugum ſervitutemque humeris ſuis induxit, præſertim cum deturbato e ſolio Raſtize ſolus imperium Moraviæ ambiret. Nam cum res domi non usquequaque ſopitæ ſecuræque eſſent, unum quaſi fulcrum in armis Francorum reponendum erat, quæ ne adverſus ſe exaſperaret, perferre omnia ſuadebat prudentia, & quæque illi imperioſe pro libidine ſtatuerent, acceptare. Hinc factum, ut cogeretur miſſos Carolomanni in terras Moraviæ admittere, qui iſthic ex ſumma poteſtate omnia diſponebant, placita & judicia exercebant, tributa tollebant. Huc enim collimant Epiſcopi Bojoariæ in epiſtola ſua ad Joannem Papam: *Etiam & noſtri Comites illi terræ* (Moraviæ) *confines placita ſæcularia illic continuaverunt, & quæ corrigenda ſunt correxerunt, tributa tulerunt.* Æquis intueri oculis opus erat totius Regni Raſtizis vaſtationem, urbium vicorumque deprædationes, gazæ regiæ evectionem, imo anno ſequente plane captivitatem infamem experiri neceſſe erat. Cujus tyrannidis arcum cum nimium quantum intenderent Franci, quid mirum eum tandem ruptum? Evigilarunt nempe cum Zuentibaldo ſuo Moravi, Bohemi, aliique Slavici populi, proſpicientesque hanc Francorum potentiam ad evertendam cum nomine gentem Slavicam eſſe comparatam, igitur poſterioribus annis ad retundendas has injurias amoliendumque jugum omnes nervos intenderunt. Nec video, cur ob id perduellionis nomen, quod ubivis eis impingunt ſcriptores Gallici, mereantur. *Apud Gewoldum in Hundio T. I.*

VII. Jam ut de ſacris etiam quæpiam delibemus: Turbata hoc anno Moraviæ pace, piiſſimo Principe Ratislao (quem neſcio, cur Peſſina acrioribus inſectetur verbis) per nepotem ſede moto capto, excæcatoque, regione vaſtatata, caſtro regio expilato, cum videret S. Methudius iſta haud alio fonte quam ſeditione ac ambitione Suatopluci profluere, procul dubio, ut ex conſequentium annorum hiſtoria eruere licet, monuit paterne, facinus nepote indignum exprobravit, ad pœnitentiam *Peſſina Mart. Mor. l. 2. c. 5. p. 170.*

& ſatisfactionem exhortatus eſt, quæ cum exacuerent magis, quam mitigarent efferum Suatopluci animum enatus ille ſancti viri Apoſtolici contemtus, qui eum plane ſolum vertere compulit, ut anno ſequente referemus. Verum Græcus vitæ Clementis Epiſcopi ſcriptor ſchiſmaticus irritati contra Methodium Suatopluci cauſam in latinos calumnioſe detorquet. Sic vero ille conviciator: *At hæreticorum* (hoc nomine latinos appellat) *cohors vi ſermonis ſuperatum Sphendoplectum, qui poſt Raſtiſlavum regnum obtinuit, fraudibus ſeductum, virum incultum atque barbaris moribus, nec rei laudabilis capacem totum in propriam opinionem traxerunt. Et quid aliud facturus erat ille muliebrium voluptatum mancipium, & execrandarum actionum cœno convolutus, illorum potius adhæreſcit ſententiæ, qui foras illi ad omne nefas aperiunt, quam Methodio omnis voluptatis virus animo noxium exagitanti.* Quibus in verbis meram bilem ſtomachumque non veritatem hiſtoricam deprehendi quis non videt?

Apud Allatiū exercit. 15. in Creughtonum p. 260.

ANNUS 871.

Duo Neklano ſupererant filii: Hoſtivit primogenitus, tertiusque natu Mſtibog (a) ambo integris viribus elegantique forma adoleſcentes; ſecundo genitus enim Nebihoſt jam fatis ceſſerat. Aſſecutus pater Principatum Zateceníem uni filiorum ſuorum tradendum cum animo ſuo ſtatuerat, ſed ambitione turgidus animus minime quietus eam tandem felicitatis & gloriæ ſuæ ſummam deputavit, ſi tertio etiam Principatu auctus, alterum quoque filiorum ducatu bearet. In concilium itaque vocatis magiſtratibus ſententias exploravit, qua arte, quibusve conſiliis Kurimenſis Principatus ditionibus Pragenſibus adjici poſſet. At in omnia alia abibat mens Procerum ſenatorumque pacem integram Duci Kurimenſi præbendam ſuadentium. Quin monebant: eos, quos Deorum gratia duos ducatus conſecu-

Neklanus concilium Procerum agit.

utus eſſet, certis legum vectibus firmaret, exſcriptisque n monte Widowle (b) comitiis Principatum ſibi ſacramenis omnium ordinum ſtabiliret. Paruit tam ſalutaribus conſiliis Neklanus, convocatoque ex agro Pragenſi & Zatecenſi omni multitudine jusjurandum accepit. Multa præterea iſthic diſcuſſa, ſancitaque, quæ ad univerſæ reipublicæ incolumitatem facere videbantur. Diſceſſuris ab iis comitiis populis Princeps ſaluberrima dedit monita agros præprimis omni induſtria colerent, ſummam enim felicitatis humanæ ex rei frumentariæ affluentia pendere: nec tamen propterea fodinarum culturam projiciendam eſſe, hac enim felicitatem illam immenſum augeri confirmarique. Nemo non erat omnium, qui Principis conſilia non probaret, dictoque obſequentem futurum polliceretur. *Comitia in monte Widowle.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXI.

HADRIANI II. PAPÆ 5. LUDOVICI IMP. 17.

NEKLANI 20.

(a) Hunc Mſtibog alii Ctibog, vetuſtiora etiam Chronica a Dalemili ævo Diepold vocant Anonymus apud Menkenium ait: Neklanus eidem poſt mortem ſuam *provinciam Zlicenſem, quæ Snamenſis dicitur, deputavit.* Pridem mihi ſuboluerat omnem hiſtoriam Ducatus, Ducumque Kurimenſium ſuſpectam eſſe tum propter nimiam propinquitatem Ducis Pragenſis quinque non amplius lapidibus ſejuncti, tum propter Coſmæ omniumque vetuſtiorum ante Dalemilum ſilentium. Hic vero Anonymus mox relatus luculenter indigitat Ducatum & provinciam *Zlicenſem*, ſeu ut poſterius etiam audiebat *Lucenſem* non pro Kurimenſi, ſed Snamenſi, vel ut hodie vocamus *Znoymenſi* accipienda eſſe, quod quoque ex poſterioribus relatis Dalemili & *Apud Menken. T. III. p. 1628*

Hofmanni c. 54. confirmatur, ut taceam hanc regionem, quæ partim hodiernam Moraviam, partim Auſtriam ſpectabat ſemper ſuos peculiares Duces pene usque ad ſæculum XIV. habuiſſe, & Canoniam *Lucenſem* ordinis Præmonſtratenſium ad Znoymam adhuc reliquias hujus nominis conſervare. Non neſcio quidem Chriſtannum noſtrum Kurimenſis Ducis, qui duellum cum S. Wenceslao inire paraverat memoriam facere. Sed hæc hiſtoria extra ordinem poſterius recenſetur, ut vix dubium ſit eam a poſteriore aliquo adjectam, cum tot vitæ perveruſtæ S. Wenceslai, quæ mihi ad manus ſunt, nuſpiam Kurimenſis ducis meminerint, nec hactenus ante Dalemilum ullum repererim, qui Ducis cujuſpiam Kurimenſis mentionem ingeſſiſſet.

Balbin. Dec. 1. l. 1. c. 6. 7. 8. 9. &c. (*b*) In Balbini ſyllabo montium Bohemiæ nomen hujus montis non legitur. Noſter P. Victorinus vicum Widow ſeu Witow in Rakonicenſi provincia non longe Slana remotum reliquias hujus montis eſſe ſuſpicatur, hic enim perſtare duos montes ſeu ſolitarios colles, quorum alteri vicus Dolein templo nobilis inſtratus ſit. Verum ad illuſtrandam hiſtoriam patriam maxime optandum foret, ut reperiatur Geographorum nonnemo, qui magis abſolutam Bohemiæ Geographicam tabulam deſcribat, qua ſingulis locis nomina montium, fluviorum, rivorum, ſilvarumque indicentur. Nam quanquam duas chartas Geographicas maximæ formæ ſat accurate vicorum urbiumque nomina referentes habeamus, deſiderantur tamen paſſim in iis nomina minorum fluminum, rivorum, montiumque.

PRÆTERMISSA.

I. Tam a ſacris, quam profanis annus hic locupletiſſimus, quorum utrorumque Hagecius non meminit. Geſta primum Zuentibaldi ex Annalibus Francicis audiamus. De iis Francofuldenſes his verbis: *Zuentibald nepos Raſtizi apud Carlmannum infidelitatis crimine inſimulatus, in cuſtodiam miſſus eſt. Sclavi autem Marahenſes ducem ſuum periiſſe putantes, quendam presbyterum ejus ducis propinquum nomine Sclagamarum ſibi in principem conſtituunt, ei minantes interitum, niſi ducatum ſuper eos ſuſciperet. Qui eiſdem neceſſitate coactus aſſenſum præbens contra Engilſcalcum, & Willihelmum duces Carlmanni prælia movere, & eos ex obſeſſis civitatibus expellere nititur. Illi vero adverſus hoſtem pari intentione dimicantes, & nonnullos de exercitu ejus proſternentes eum fugere compulerunt.* Quænam ea infidelitatis ſuſpi-

Ad hunc an.

picio fuerit, nusquam a veteribus proditum. Peſſina & ex eo Stre- *Peſſina l.2.c.6.* iovskius oracula videntur loqui, dum ajunt: Suatoplucum invitatis ad e Bohemorum, Polonorum, Ruſſorumque Ducibus, imo procul dubio tiam Baſilii Imp. Conſtant. & Michaelis Regis Bulgarorum legatis frequentiores egiſſe conventus. Quidquid rei erat, certe illa ſuperiore anno poſt factam Raſticis traditionem Moraviæ vaſtatio expilatioque, nullo reſiſtente, ut ibidem ipſi fatentur Annales Fuldenſes, & præter omnem culpam a Francis ſuſcepta, juſtiſſima cauſa Suatopluco videri poterat ejusque populo ad fidem datam frangendam. Sed prævenit molimina illius, quæquæ fuere, Carolomanni vigilantia, qui inopinum oppreſſit, atque in cuſtodiam miſit, quanquam innocentem, nam ut author ſequenti anno loquitur: *Nullus crimina, quæ ei objecta fuerant, probare potuit.* An illum fraude per Boſonem Comitem Mutaram pellexerit, officioſeque ibidem exceptum, & omnem perfidiæ ſuſpicionem a ſe amolientem Carolomannus verſipelliter ceperit, ut ſcribit Peſſina, pe- *Ibid.* nes illum fides eſto. Tam tecta obſcuraque ſunt omnia geſta Sclagamari ſeu potius Slavimiri presbyteri cognatique Suatopluci præter ea, quæ Annales hic prodidere, ut merito mirandus ſit Stredovskius, qui *Stredovsky l. 3. c. 7.* illum a S. Cyrillo ordinibus ſacris initiatum, atque poſteaquam ſponte ducatum in manus Suatopluci reſignaſſet, tiara pedoque Epiſcopali condecoratum fuiſſe confidenter aſſeverat. Atque hæc ante menſem Majum contigiſſe ex iisdem liquet. Nam proſequuntur;

II. *Deinde menſe Junio* (Ludovicus) *ad occidentem profectus loca ad ſe pertinentia peragravit. Interea Zuentibald, cum nullus crimina, quæ ei objecta fuerant, probare potuiſſet, a Carolomanno dimiſſus & muneribus regiis honoratus in regnum ſuum rediit ducens ſecum Carolomanni exercitum, quaſi Sclagamarum expugnaturus, ſic enim per dolum Carolomanno promiſerat, ſi ei ad patriam reditus concederetur. Sed ſicut ſolet incautos, & de ſe præſumentes ſequi ignominia, ſic illi contigit exercitui. Nam Zuentibald ceteris caſtra metantibus urbem antiquam Raſtizi ingreſſus eſt, ſtatimque Slaviſco more fidem mentitus, & juramenti ſui oblitus non ad expugnandum Sclagamarum, ſed ad ulciſcendam contumeliam a Carlmanno ſibi illatam vires ſtudiumque convertit. Denique Bajoarios nihil mali ſuſpicantes, & minus ſe obſervantes cum magno exercitu in caſtris aggreſſus eſt, & multos ex eis vivos comprehendit, ceteris pene omnibus occiſis, exceptis his, qui prius ſe prudenter de caſtris ſubtraxerant, omnisque Noricorum lætitia de multis retro victoriis converſa eſt in luctum & lamentationem. Quibus auditis Carlmannus de exercitus ſui interitu nimium conſternatus eſt.*

mum transdanubianas terras in hodierna Tranſilvania occupabant): *Belegrada, quæ trium dierum itinere ab ipſo ponte diſtat, ubi turris eſt ſancti magni Conſtantini Imperatoris, & rurſus ad curſum fluminis exſtat Sirmium quod Belegrada abeſt duorum dierum itinere: inde magna Moravia baptiſmi carens, quam Turcæ devaſtarunt, cujusque Princeps olim fuit Sphendoplocus.*

Idem c. 13. Et de Turcis ſeu Ungaris trans Danubium ſub primordia colentibus loquens, inquit: *Turcis hæ gentes ſunt contermina - - - ad meridiem magna Moravia ſeu Sphendoploci regio.* Ut itaque cisdanubianæ Slavorum terræ ad meridiem ſpectantes imperium Suatopluci veneratæ ſint. Presbyter

Diocleates in Regno Slav. Diocleates Suatopluco etiam adſcribit Dalmatiam: quod cum ſola traditione hauſerit, conſtetque ex Lucii diplomatibus, veterum teſtimoniis, catalogisque Ducum: anno 879. Sedisclavum, anno 880. Branimirum, anno 890. Brazlavonem 892. Muncimirum 920. Michaelem illis regionum confiniis præſediſſe, haud aliter quidem, ſi traditioni huic fides tribuenda, explicari poterit, quam Duces hos propter commune fœdus ſeu beneficiarios Suatopluci fuiſſe, ſeu annui tributi penſitatione ſubjectos. Id certe haud obſcure innuit ipſe Conſtantinus Por-

Idem c. 30. & 31. phyrogenitus, dum ait: Dalmatiæ Principem ſolitum mittere legationem ad *magnæ Chrobatiæ* Principem; quod vero ea magna Chrobatia haud

Ad An. 644. alia ſit, quam Bohemia, fuſe convicimus P. II. noſtrorum Annalium. Magnum igitur ac pervaſtum fuit Suatopluci regnum, quem tanquam Imperatorem ſuſpectum his verbis teſtatur Chriſtannus noſter de S.

Vita & Paſſio SS. Ludmillæ & Wenceſl. Methudio loquens: *Qui* (S. Methudius) *& poſtquam multos Chriſti Domini manipulos in horreo congregarat, ab ipſo Principe, qui partibus in illis tunc dominabatur, & imperabat univerſæ terræ ceu magnificus Imperator, ſtatuitur ſummus Pontifex.* At hoc ipſo anno Bohemos rupto cum Francis fœdere jam novo Regi ſuo fidem probaſſe videamus;

IV. Commemoratis, quæ Auguſto & Septembri menſibus Ludovicus Rex Germaniæ cum Carolo fratre, filiisque tranſegerat, perſe-

Ad h. a. quuntur Annales Francofuldenſes: *Rex autem menſe Octobr. cum ſuis colloquium habuit in Franconofurt. Inde in Bajoariam profectus contra Behemos irruptionem in regnum ſuum molientes, tutores partium ſuarum miſit Arnum videlicet Epiſcopum* (Herbipolenſem) *& Ruodoldum Comitem, aliosque cum eis. Adverſarii autem quendam locum vallo firmiſſimum circumdederunt, iter anguſtum in ipſo aditu facientes ad inſidias ſcilicet illorum, qui terminos obſervabant; ut ſi forte aliquis ex illis illuc veniret, in ipſo anguſto itinere, nusquam declinare valens, occideretur. Interea Sclavi Marabenſes nuptias faciunt ducentes cu-*

jus-

·enuo, & terrarum populorumque potentia nemini pene inter Sla-
ɔs his regionibus ſecundo, ſponte igitur libereque a plerisque viciňis
:buspublicis ſumma in eum poteſtas tranſcripta, non quidem ut omnes
avorum respublicas hoc anno ſe Suatopluco ſubmiſiſſe autumem, ſed
ıcceſſive annis conſequentibus. Nec incredibile: ea tributa, quæ
'rancicis Regibus hactenus dependi conſueverant, Suatopluco com-
nűnis tutaminis ergo fuiſſe adjudicata, Regem eum certe atque domi-
ıum ſuſpexere omnes vicinæ Slavorum gentes, ſalvis tamen ceteris
:uique Duci juribus, immunitatibus, ac poteſtate in ſuos populos ter-
·asque. Quod Boemiæ Duces eum dominum ſuum agnoverint, teſta-
:ur de Borzivogio his verbis Chriſtannus noſter: *Borziwoj quodam tem-* *Paſſio SS.Lud-*
ɔore negotii ſui, populique ſibi commiſſi cauſa Ducem ſuum vel Regem Swatopluk *millæ & Wen-*
Moraviæ adiit. Pulkawa de Swatopluco loquens ait: *Cui Regi Moraviæ* *ceslai.*
temporibus illis Dux Boemiæ ſuberat. Marignola: *Cui tunc Boemia ſuberat* *Pulkava Mſ.*
vel minor erat. Idem habent poſteriores pene omnes. A Sorabis Slavis- *Marignolæ Mſ.*
que hodiernæ Vogtlandiæ, Miſniæ, Luſatiæ, Brandeburgi, Pomera-
niæque eundem Suatoplucum agnitum fuiſſe Regem, eique annuum
tributum depenſum teſtatur Ditmarus de patria ſua Saxonia loquens: *Ditmarus re-*
Bohemi (accipit hic Ditmarus Boemos & Moravos pro uno eodemque *ſtitutus l. 6.*
populo ac regno) *regnante Suctopulco Duce quondam fuere Principes noſtri.* *apud Leibnit.*
Huic a noſtris parentibus quotannis ſolvebatur cenſus, & hic in ſua regione Mar- *p. 399.*
ban dicta Epiſcopos habuit, quæ omnia hic, & ſui ſucceſſores propter ſui arro-
gantiam perdiderunt. Pulkawa noſter & Æneas Silvius Suatopluco etiam *Pulkawa Mſ. in*
tribuit Poloniam, & Ruſſiam, aliasque terras. Sic enim ille de Wra- *Borzivogio.*
tislao I. Rege Bohemiæ loquens: *Moraviam cum principatibus & terris,* *Æn. Silv. c. 13.*
quæ prius temporibus Suatopluk ultimi Regis Moraviæ ad regnum Moraviæ perti-
nebant, regno & coronæ Boemiæ ſubjecit, idem repetit ad annum 1086.
De Poloniæ ea parte cumprimis, quam hodie Sileſia occupat, dubitare
nolim, at de Ruſſia minus veroſimile; advertendum tamen Pulkavam
nonnunquam Ruſſiam pro Pruſſia accepiſſe. A Ducibus Slaviſque ſu-
perioris ac inferioris Pannoniæ ſupremum Principem dominumque
habitum Suatoplucum plurimis locis teſtatum reliquit Conſtantinus Por-
phyrogenitus in ſuo libro de adminiſtrando imperio. Hic enim Mo-
raviæ, quam ubivis *magnam Moraviam* appellat, terminos ſub Suatoplu-
co paulo ſupra Sirmium Pannoniæ urbem reponit, omnemque regio-
nem illi inter Savum, Dravum, ac Danubium tribuit. Verba illius ſunt: *Conſtant. Por-*
In hoc autem loco antiqua quædam monimenta ſuperſunt, inter quæ pons Tra- *phyr. de ad-*
jani Imperatoris ad initia Turciæ (id eſt: Hungariæ, Hungari enim pri- *min. imp. c. 41.*

cur non potius Aventinus altiori origine hujus proverbii initium de-
promſit ex ſimillimo caſu, quem de Quadis noſtris & Sarmatis narr...
Marcellin. l. Ammianus Marcellinus his verbis: *Eveniſſet profecto tunc* (videlicet in la-
29. c. 6. trocinationibus Quadorum & Sarmatarum) *inexpiabile ſcelus, numerandum inter probroſas rei Romanæ jacturas, paulo enim abfuit, quin filia caperetur Conſtantii, cibum ſumens in publica villa, quam appellant Piſtrenſem, eo ducaretur Gratiano nuptura, ni favore propitii numinis præſens Meſſalla provinciæ Rector eam judiciali carpento impoſitam ad Sirmium viceſimo ſexto lapide diſparatum curſu reduxiſſet effuſo.*

Goldaſt. l. 2. V. Non prætermittenda, quæ ad annum hunc fabulatur Golda-
c. 12. §. 2. ſtus paſſim hactenus ab exteris noſtriſque Dux hiſtoriæ Boemæ habitus: *Zuendibaldus*, inquit, *qui & Suatecopius Dux Moraviæ a Carolomanno Rege in fidem receptus eſt ſub tributi ſoliti præſtatione.* Et illud, quod ex incerto
Idem l. 2. c. 2. Aventini loco memorat: *Rudolphus Dux limitis Aquilonaris Bojoariæ Boe-*
§. 22. *miam invaſit, Bojemos ad obſequium redegit.* Ubi horum in vetuſtis vel veſtigium? Excuſſit hoc anno Zuentibaldus omne jugum Francicum, excuſſere Bohemi, & ſequentibus annis perpetuo in armis ſtetere contra Francos vario quidem eventu, ut ad annum ſequentem narrat Si-
Ad An. 872. gebertus Gemblacenſis. Sed is fuit intemperans Goldaſti in Bohemos animus, ut omni loco Boemorum Moravorumque victorias ſecundamque fortunam ſeu penitus præteriret, ſeu attenuaret, ſeu plane in transverſum ageret, ob quod ad hunc locum fuſiſſimo calamo in eum
Peſſina Mart. invehitur Peſſina. Sed jam locum ſacris relinquamus, a quibus hic an-
Mor. l. 2. c. 6. nus quoque fertiliſſimus.
p. 174.

VI. Exacuit ſuis monitis S. Methudius Suatopluci animum ad
Ad 9. Martii odium & iracundiam, ut ſuperiore anno diximus. Nam ut alter vitæ
§. 10. author narrat: *Poſtquam Suadopluk regnum Moraviæ gubernaret, ſua feritate inflatus, faſtu arrogantiæ cum miniſtris Satanæ, qui ſibi pari conſpiratione tamquam canes rabidiſſimi erant connexi, doctrinam viri Dei vanam fore aſſerebant, & eos (quos una cum eis erroneos revocaverat ad viam veritatis, ſalutis & gratiæ) laborabant exterminare. Præco autem Chriſti conſtantiſſimus plebem Deo fidelem admonuit, ut in via veritatis perſiſterent, qui alacri corde ſalutaria ejus monita capaciter ſuſceperunt. Rebelles vero contumaciter aſpernabantur legem Domini, plurimis injuriis afficientes ſacerdotes Domini* (ſcilicet qui cum S. Methudio parricidium avunculi execrabantur) *Pater autem Angelicus alta conſideratione perpendens, quomodo nonnullos pie credentes ſplendor lucis accen-*

de-

juſdam filiam de Bebemis. Quod cum ſupradicti viri id eſt Arni & alii, qui cum eo erant, comperiſſent, illico armati adverſarios ſequebantur. Illi autem fugientes ad vallum memoratum ignari venerunt, ibique propter loci anguſtiam equis & armis derelictis vix nudi evaſerunt. Noſtrates vero ſupervenientes DCXLIV. equos cum frænis & ſellis, atque ejusdem numeri ſcuta, quæ fugientes dimiſerant, invenerunt, & hæc nullo reſiſtente tollentes ad caſtra læti reverſi ſunt. Noſtri Duce Aventino in explicandis his Annalium locis juſto confidentiores: Peſſina quidem ex Aventino locum illum vallo munitiſſimum ſuſpicatur fuiſſe Hradiſſtium alio nomine Kottnow dictum, quod ſupra amnem Luznice ſitum erat, ſcilicet cum ipſum locum, quo poſtea ſæculo XV. Ziſka caſtrum & urbem Tabor condidit; ſponſam vero illam autumat ſeu ſororem ſeu filiam Ducis noſtri Borzivogi, eamque deſponſatam Suatopluco fuiſſe. Quæ quidem dubie prolata tanquam certiſſima & hiſtoriam narrat Stredovskius efficto etiam ſponſæ nomine *Ludomiræ* aliisque circumſtantiis nuſpiam a veteribus proditis, imo audacter ait: ex hac Ludomira S. Ludmillæ filia natum Mogemirum Suatopluci filium, quod profecto feſtivos apologos eſt ſcribere, non hiſtorias. Et quidem nullus perſuadere mihi poſſum, cum Bohemi ipſi irruptionem in Bojoariam moliti ſint, tam longe hoſtem Francum progredi permiſiſſe, ut pene in viſcera Bohemiæ ad ipſam urbem Tabor penetraret. Haud procul a limitibus Bajoariæ hunc vallo munitiſſimum locum remotum fuiſſe, indubie Annales Fuldenſes indigitant, cum dicunt in aditu hujus loci anguſtum iter factum ad inſidias Bajoariorum, *qui terminos obſervabant.* Et procul dubio hæ Marahenſium nuptiæ ab emiſſariis Francorum cohortibus interceptæ ſunt, quæ paſſim per manipulos craſſari ſolent, ubi vacuas milite terras advertunt. Moravi vero inopine ab ejusmodi manipulis oppreſſi ignari anguſti facti itineris in eodem Bohemorum munimento aſylum quæſiere, cumque aliter ſponſam ſeque ipſos ſalvare non poſſent, equos & arma Francis in ſpolium reliquerunt, quo prædæ hujus objectu hoſtem remorarentur, fugamque proniorem indipiſcerentur. Nec vero Suatopluco hanc ſponſam adductam autumem, quod certe author Annalium Fuldenſium exprimere non omiſiſſet. Aventinus addit: *Hæc victoria atque præda in proverbium de ſponſa & nuptiis, quod adhuc vulgo protritum eſt, ceſſit. Nam ad nuptias venire & dubium eſſe, quisnam ſponſam domum ducet, crebri apud nos adagiones in ore vulgi ſunt, quibus id ſignificamus pene, quod Latini inter os & offam, græci inter calicem, ſupremaque labra multa ſæpius ſolere intervenire ajunt.* Verum

Peſſina Mart. Mor. l. 2. c. 6. p. 176.

Stredovsky l. 3. c. 4. p. 284. & 285.

Aventinus l. 4. p. 260.

cur non potius Aventinus altiori origine hujus proverbii initium depromſit ex ſimillimo caſu, quem de Quadis noſtris & Sarmatis narrat *Marcellin. l. 29. c. 6.* Ammianus Marcellinus his verbis: *Eveniſſet profecto tunc* (videlicet in latrocinationibus Quadorum & Sarmatarum) *inexpiabile ſcelus, numerandum inter probroſas rei Romanæ jacturas, paulo enim abfuit, quin filia caperetur Conſtantii, cibum ſumens in publica villa, quam appellant Piſtrenſem, cum duceretur Gratiano nuptura, ni favore propitii numinis præſens Meſalla provinciæ Rector eam judiciali carpento impoſitam ad Sirmium viceſimo ſexto lapide diſparatum curſu reduxiſſet effuſo.*

Goldaſt. l. 2. c. 12. §. 2. V. Non prætermittenda, quæ ad annum hunc fabulatur Goldaſtus paſſim hactenus ab exteris noſtriſque Dux hiſtoriæ Boemæ habitus: *Zuendibaldus*, inquit, *qui & Suatecopius Dux Moraviæ a Carolomanno Rege in fidem receptus eſt ſub tributi ſoliti præſtatione.* Et illud, quod ex incerto *Idem l. 2. c. 2. §. 22.* Aventini loco memorat: *Rudolphus Dux limitis Aquilonaris Bojoariæ Boemiam invaſit, Bojemos ad obſequium redegit.* Ubi horum in vetuſtis vel veſtigium? Excuſſit hoc anno Zuentibaldus omne jugum Francicum, excuſſere Bohemi, & ſequentibus annis perpetuo in armis ſtetere contra Francos vario quidem eventu, ut ad annum ſequentem narrat Si- *Ad An. 872.* gebertus Gemblacenſis. Sed is fuit intemperans Goldaſti in Bohemos animus, ut omni loco Boemorum Moravorumque victorias ſecundamque fortunam ſeu penitus præteriret, ſeu attenuaret, ſeu plane in transverſum ageret, ob quod ad hunc locum fuſiſſimo calamo in eum *Peſſina Mart. Mor. l. 2. c. 6. p. 174.* invehitur Peſſina. Sed jam locum ſacris relinquamus, a quibus hic annus quoque fertiliſſimus.

VI. Exacuit ſuis monitis S. Methudius Suatopluci animum ad *Ad 9. Martii §. 10.* odium & iracundiam, ut ſuperiore anno diximus. Nam ut alter vitæ author narrat: *Poſtquam Suadcpluk regnum Moraviæ gubernaret, ſua feritate inflatus, faſtu arrogantiæ cum miniſtris Satanæ, qui ſibi pari conſpiratione tamquam canes rabidiſſimi erant connexi, doctrinam viri Dei vanam fore aſſerebant, & eos* (*quos una cum eis erroneos revocaverat ad viam veritatis, ſalutis & gratiæ*) *laborabant exterminare. Præco autem Chriſti conſtantiſſimus plebem Deo fidelem admonuit, ut in via veritatis perſiſterent, qui alacri corde ſalutaria ejus monita capaciter ſuſceperunt. Rebelles vero contumaciter aſpernabantur legem Domini, plurimis injuriis afficientes ſacerdotes Domini* (ſcilicet qui cum Methudio parricidium avunculi execrabantur) *Pater autem Angelicus conſideratione perpendens, quomodo nonnullos pie credentes ſplendor lucis ar*

ı priorıs vitæ authore cognoſcamus: *Tunc ſupradictus frater ejus* *Ibidem* §. 11.
accedens ad ſanctum Pontificem, & procidens ad veſtigia ejus ait:
·eceſſarium duxi ſuggerere Beatitudini tuæ Apoſtolice Pater, quoniam
'omo noſtra ad ſervitium, quod auxiliante domino fecimus, ſumus
cum multis lacrymis obteſtata eſt, ut ſi aliquem ex nobis, ante-
·mur, obiiſſe contingeret, defunctum fratrem frater vivens ad mo-
·educeret, & ibidem illum digno & competenti obſequio ſepeli-
·itur ſanctitas veſtra hoc munus meæ parvitati concedere, ne
conteſtationibus videar aliquatenus contraire. Non eſt viſum
·nvis grave ſibi aliquantulum videretur, petitioni & voluntati
..i refragari. Sed clauſum diligenter defuncti corpus in locello marmo-
proprio inſuper ſigillo ſignatum poſt ſeptem dies dat ei licentiam recedendi.
.unc Romanus Clerus ſimul cum Epiſcopis ac Cardinalilibus & nobilibus urbis
onſilio habito convenientes ad Apoſtolicum cœperunt dicere: indignum nobis val-
le videtur Venerabilis Pater & Domine, ut tantum tamque magnificum virum,
·er quem tam pretioſum theſaurum urbs & Eccleſia noſtra recuperare promeruit,
& quem Deus ex tam longinquis regionibus & exteris ad nos ſua gratuita pieta-
·e perducere, & adhuc etiam ex hoc loco ad ſua regna dignatus eſt aſſumere,
qualibet interveniente occaſione in alias patiamini partes transferri. Sed hic po-
tius placet, honorifice tumuletur, quia & dignum valde eſt, ut famæ tam cele-
bris homo in tam celeberrima urbe celebrem locum habeat ſepulturæ. Placuit
hoc concilium Apoſtolico, & ſtatuit, ut in B. Petri Baſilica poneretur in ſuo vi-
delicet proprio monumento. Cernens Methodius jam ſuum defeciſſe propoſitum,
oravit iterum dicens: obſecro vos domini mei, quandoquidem non eſt placitum
vobis meam petitiunculam adimplere, ut in Eccleſia B. Clementis, cujus corpus
multo ſuo labore ac ſtudio repertum huc detulit, recondatur. Annuit hujusmodi
petitioni Præſul ſanctiſſimus & concurrente Cleri ac populi maxima frequentia
cum ingenti lætitia & reverentia multa ſimul cum locello marmoreo, in quo pri-
dem illum prædictus Papa condiderat, poſuerunt in monumento ad id præparato
in Baſilica B. Clementis ad dextram partem altaris ipſius cum hymnis & laudi-
bus maximas gratias agentes Deo: qui in loco eodem multa & miranda opera-
tur ad laudem & gloriam nominis ſui per merita & orationes ſanctorum ſuorum,
qui eſt benedictus & glorioſus in ſecula ſeculorum Amen. Quibus verbis au-
thor finit hiſtoriam ſuam de S. Cyrillo & Methudio. At vero alter *Ibidem* §. 12.
ait S. Methudium clam nocte ſuſtuliſſe corpus S. Cyrilli ex Eccleſia S.
Clementis, cumque in itinere eſſet Moraviam verſus S. Cyrillum mul-
tis videntibus oſtendiſſe manu elevata, ſignumque dediſſe, ut in urbem
Romam reportaretur. Atque hæc eſt.

VIII.

tromiſſa canum multitudine in Eccleſiam, conviciiſque in S. Methudium profuſis narrat Pulkava, (*Pulkava Mſ.*) ex eoque paſſim poſteriores, id referendum eſt ad Suatoplucum Raſtizi nepotem, ex eoqué illuſtrandus vitæ ſcriptor, qui cauſas anathematis nonniſi generales attexuit. Non dubium autem Pulkavam id ex hiſtoricis patriis & certis documentis deſumſiſſe, quem proinde audire libet cauſam ultimam irritati ad fulmen Eccleſiaſticum detonandum Apoſtolici Viri ſic deſcribentem: *Filius ſuus* (imo verius ipſe Suatoplucus) *quadam die feſtiva volens venari prope civitatem Welegradenſem in ſilva, quæ Greczen vocatur, intimavit Archi-Epiſcopo S. Methudio, ut cum Miſſa ipſum exſpectaret ſolemni, quousque rediret: qui beatus Archi-Epiſcopus exſpectat usque prope meridiem, & cum timuiſſet negligi divinum officium, Miſſam celebravit Rege minime exſpectato. Rex autem cum a venacione veniſſet, & audiſſet, quod Archi-Epiſcopus Miſſam celebraret, & jam Corpus Dominicum conſecraſſet, indignatus cum canibus & venatoribus Eccleſiam intrans fecit magnum ſonitum & tumultum cum tubis venatorum, & latratu canum, ſicque usque ad altare venit, deriſitque Archi-Epiſcopum S. Methudium, & receſſit de Eccleſia ſupradicta. Ob quem deſpectum & blasfemiam finita Miſſa Archi-Epiſcopus excommunicavit dictum Regem, & poſitum interdictum & anathema per totum regnum Moraviæ.* At geſta S. Methudii perſequamur:

VII. Graviſſimis his adverſitatibus pulſatus Vir Apoſtolicus Methudius unicam ſpem in S. Fratre ſuo Cyrillo reponit, ſperans illius authoritate, qua plurimum nuper apud Moravos poterat, ejusque hortatibus Suatoplucum ad frugem reducendum, quare viam Romam adornat, ut S. Cyrillo reditum in Moraviam perſuaderet: (*Ad 9. Martii §. 12.*) *Romam* (perſequitur ſupra laudatus vitæ ſcriptor) *adire volens, beatumque Cyrillum ſecum ducere, ſed invenit eum mortuum.* (*Ibid. §. 10.*) Nam ut uterque vitæ ſcriptor refert, is jam decimo ſexto Kalendas Martias fatis ceſſerat. *Cum autem Philoſophus* (Cyrillus) *qui & Conſtantinus diem tranſitus ſui imminere ſibi ſenſiſſet, ex conceſſione ſummi Pontificis impoſuit ſibi nomen Cyrillus, dicens hoc revelatum ſibi fuiſſe* (*Stredovsky l. 3. c. 6.*) (Stredovskius tanquam ex oraculo Delphico dicit hanc revelationem fuiſſe S. Cyrilli Patriarchæ Alexandrini) *& ſic poſt quadraginta dies dormitionem accepit in Domino ſexto decimo Kalendas Martias. Præcepit autem ſanctus Apoſtolicus, ut omnes tam Græci quam Romani Clerici ad exequias ejus accurrerent cum pſalmis & canticis, cum cereis, & thuris odoribus, & non aliter ei, quam ipſi quoque Apoſtolico funeris honorem impenderent* Quid vero S. Methudius egerit, ubi fratrem mortuum deprehen-

ex eodem priorís vitæ authore cognoſcamus: *Tunc ſupradictus frater ejus Methodius accedens ad ſanctum Pontificem, & procidens ad veſtigia ejus ait: dignum ac neceſſarium duxi ſuggerere Beatitudini tuæ Apoſtolice Pater, quoniam quando ex domo noſtra ad ſervitium, quod auxiliante domino fecimus, ſumus egreſſi: mater cum multis lacrymis obteſtata eſt, ut ſi aliquem ex nobis, antequam reverteremur, obiiſſe contingeret, defunctum fratrem frater vivens ad monaſterium ſuum reduceret, & ibidem illum digno & competenti obſequio ſepeliret. Dignetur igitur ſanctitas veſtra hoc munus meæ parvitati concedere, ne precibus matris vel conteſtationibus videar aliquatenus contraire. Non eſt viſum Apoſtolico, quamvis grave ſibi aliquantulum videretur, petitioni & voluntati hujuſcemodi refragari. Sed clauſum diligenter defuncti corpus in locello marmoreo & proprio inſuper ſigillo ſignatum poſt ſeptem dies dat ei licentiam recedendi. Tunc Romanus Clerus ſimul cum Epiſcopis ac Cardinalibus & nobilibus urbis conſilio habito convenientes ad Apoſtolicum cœperunt dicere: indignum nobis valde videtur Venerabilis Pater & Domine, ut tantum tamque magnificum virum, per quem tam pretioſum theſaurum urbs & Eccleſia noſtra recuperare promeruit, & quem Deus ex tam longinquis regionibus & exteris ad nos ſua gratuita pietate perducere, & adhuc etiam ex hoc loco ad ſua regna dignatus eſt aſſumere, qualibet interveniente occaſione in alias patiamini partes transferri. Sed hic potius placet, honorifice tumuletur, quia & dignum valde eſt, ut famæ tam celebris homo in tam celeberrima urbe celebrem locum habeat ſepulturæ. Placuit hoc concilium Apoſtolico, & ſtatuit, ut in B. Petri Baſilica poneretur in ſuo videlicet proprio monumento. Cernens Methodius jam ſuum defeciſſe propoſitum, oravit iterum dicens: obſecro vos domini mei, quandoquidem non eſt placitum vobis meam petitiunculam adimplere, ut in Eccleſia B. Clementis, cujus corpus multo ſuo labore ac ſtudio repertum huc detulit, recondatur. Annuit hujusmodi petitioni Præſul ſanctiſſimus & concurrente Cleri ac populi maxima frequentia cum ingenti lætitia & reverentia multa ſimul cum locello marmoreo, in quo pridem illum prædictus Papa condiderat, poſuerunt in monumento ad id præparato in Baſilica B. Clementis ad dextram partem altaris ipſius cum hymnis & laudibus maximas gratias agentes Deo: qui in loco eodem multa & miranda operatur ad laudem & gloriam nominis ſui per merita & orationes ſanctorum ſuorum, qui eſt benedictus & glorioſus in ſecula ſeculorum Amen.* Quibus verbis author finit hiſtoriam ſuam de S. Cyrillo & Methudio. At vero alter ait S. Methudium clam nocte ſuſtuliſſe corpus S. Cyrilli ex Eccleſia S. Clementis, cumque in itinere eſſet Moraviam verſus S. Cyrillum multis videntibus oſtendiſſe manu elevata, ſignumque dediſſe, ut in urbem Romam reportaretur. Atque hæc eſt,

Ibidem §. 11.

Ibidem §. 12.

VIII.

VIII. Veroſimilior epocha mortis Divi Cyrilli geſtorumque
Pagius ad An. mox allatorum. Non neſcio quidem a Pagio ea ad annum ſuperiorem
870. *N.* 30. rem narrari, & ab Eruditiſſimo Aſſemano obitum S. Cyrilli veroſimil-
Aſſeman. T. lime ad annum 868. defigi, attamen hæc utriusque doctiſſimi Viri
III. p. 119. re tam obſcura ſententia eſt: haud inconcinne etiam nonnihil poſtea
ſtatui modo ante finem anni 872. quo Joannes Octavus Hadriano II.
in Pontificatu ſucceſſit, defigatur. Mihi certe omnia momenta ſolerter
excutienti annus 870. multo magis 868. præmaturus viſus eſt, ut is mors
Cyrilli, & rebus cum S. Methudio Romæ geſtis conſignaretur. Nam juxta
alterum vitæ ſcriptorem S. Methudii perſecutio & Romam profectio facta
primum eſt regnante in Moravia Suatopluco, & mortuo Ratiſlao,
qui cum primum circa Calendas Novembris anno priore teſtantibus ſupra
allatis Francofuldenſibus Annalibus oculis orbatus fuerit, ac proinde
vix prius, quam ad finem anni ſuperioris aut initium præſentis
mori potuerit, ſancti Methodii Romam profectio, totque ibidem illius
acta haud lapſo anno 870. contingere potuerunt. Tum ſi glomerentur
omnia: conatus S. Methudii in corrigendo Suatopluco, iſtius adverſus
eum conceptum odium, ac denique vibratum in pertinacem anathema,
majus hæc quodpiam temporis ſpatium expoſcunt, quam ut uno
menſe accidiſſe credi poſſint, præſertim ſi præcipitem rebus in iſtius-
modi S. Methudium non fuiſſe libet tueri. Veroſimillime igitur S.
Methudius hoc anno poſt XVI. Kalendas Martias, quoquo demum menſe
Romam appulit, cumque S. Cyrillum fratrem jam mortuum imo in
Baſilica Divi Petri marmoreo loculo conditum reperiſſet, nec impetrare
poſſet, ut ejus corpus ad patriam poſſet revehi, id tamen precibus
ſuis evicit, ut ex S. Petri Baſilica in S. Clementis Eccleſiam transferretur.
Et cum prior vitæ author de translatione illius loquens dicat illum *pridem*
ab Hadriano II. in Baſilica S. Petri conditum fuiſſe, exiſtimo omnino
hanc translationem ſequenti anno 872. accidiſſe nona Martii, qua
hodiedum utriusque feſtivitatem celebramus; nam hæſere alioquin
permulti: cur S. Cyrilli feſtivitas non celebretur XVI. Kalendas Martii,
quo eum uterque vitæ ſcriptor ad ſuperos avolaſſe memorat. Nec
vero vis adferetur hiſtoriæ, ſi usque ad illud tempus ſequentis anni S.
Methudium Romæ commoratum, ejusque translationi interfuiſſe dixerimus
ad VII. Idus Martii. Porro S. Cyrillo ſtatim poſt mortem delatum
cultum, eumque miraculis clarum fuiſſe teſtatur prior vitæ ſcriptor.
In eadem vero Baſilica S. Clementis poſtea corpus S. Methudii reconditum
fuiſſe perhibet Cardinalis Baronius in Annotationibus ad Marty-

ro-

logium Romanum ad IX. Martii, qui ait: *Utriusque ſacras reliquias per ſub altari in ejusdem Eccεſiæ* (S. Clementis) *ſacello pervetuſto repertas accepi.* Henſchenius præterea addit: *Scribit quoque Octavius Panciro- in theſauris abſconditis Almæ urbis in dicta Eccleſia S. Clementis, quæ eſt 23. gionis 2. ſanctorum horum corpora aſſervari, coliqne eos die IX. Martii. ranslatæ aliquæ eorum poſtea in Moraviam reliquiæ. Nam Brunna, quæ cele- is illic civitas eſt, ita ad nos anno 1758. P. Theodorus Moretus noſter ſcripſit: uper viſitabam Eccleſiam Collegiatam Brunenſem S. Petri, ubi in theſauro ejusdem Eccleſiæ S. Cyrilli Epiſcopi, & cum S. Methodio Apoſtoli Moraviæ os brachii integrum mihi oſtenſum eſt in antiquiſſima argentea theca incluſum.* *Ad 9. Martii in Commentario previo N. 37.*

ANNUS 872.

Præſentis anni tractu patuit nihil in rebus mortalibus eſſe neque religione tam ſanctum, quod non violet avaritia, neque immanitate tam barbarum, quod non audeat habendi ſpes: ſub hiemis tempus nunciatur a piſcatoribus Duringo (a) Poſtoloprtenſis regionis Præfecto magnam piſcium vim ad quoddam oſtium fluminis Egræ adnaſſe, ſed obtinente omnia glacie acceſſum non dari. Ille omnis luceri prædæque ſitiens rapto ſecum Principe puero extemplo ad flumen advolat, ſecuribus dolabrisque frangi glaciem, multaque ora fieri præcipit, per quæ jactis ſub glaciem retibus exitum piſci advenæ intercipiat, ſtansque cum bipenni, quam pallio tectam ſecum attulerat, ſuper unum oris hujusmodi labrum ad puerum „Vide, vide, inquit, Zbislae, quæ hic „piſcium copia:„ ſtatimque procumbenti in genua, & collum protendenti, quo facilius cerneret, ſceleſtus parricida bipennem ſumma vi ſecundum cervicem impingit, & quia illo percuſſu caput a corpore plane non abſtulit ignavus *Duringus obtruncat Wratislai filium.*

carnifex, reliquum, quod ſupererat, immitis lanius conficit. Ad ſpectaculum adeo tragicum & impro diffugientibus illico operis piſcatoriis novus ille Thrax viculam involvit linteo, rectaque Wiſſehradum tendit magis ſceleris, quam malæ ſpei frontisque plenus. S bat tum forte Neclanus in Comitio ſenatorum medius p tus jus dicere poſtulantibus, cum nocentiſſimus percuſſo medium audacter progreſſus ita infit: „Non te latet Duc

„ inclyte! quam non raro neglecta ſcintilla maximum exc

„ tet incendium, cujus furore non modo eæ ædes, quib

„ genita eſt, ſed & vicinæ omnes quandoque cum domin

„ abſumantur. Vetuſtiſſima eſt paroemia: flammam co

„ prime, antequam in tecta evolet. Hem ſcintillam eju

„ cemodi tibi imperioque tuo exitium minantem ego

„ tam meo, quam Deorum' conſilio oppreſſi, unoque ic

„ bipennis meæ tibi, vobisque patres inclyti, felicitate

Præmium ſceleris a Neklano poſtulat.

„ qua hactenus fruimini, confirmavi. Veſtrum jam e

„ quorum cauſa hoc facinus confeci, de præmio cogit

„ meritisque meis æquam mercedem ſtatuere. (b) Di

„ fortaſſe aliquis haud æquus judex, rerumque iſtiusmo

„ rudiſſimus me minus laudabile admiſiſſe facinus,

„ tam teneræ ætati non pepercerim. At novi æqui

„ tem, novi prudentiam veſtram in longius proſpicien

„ ut auſum hunc meum non probrare non poſſitis. Rece

„ ti enim adhuc tenetis memoria temerarios Wratisla

„ tecenſium Principis inſultus, quibus haud aliud con

„ quam Wiſſehradenſi dominatui froena injicere, te Pri

„ ci-

„ cipem, vos Patres omnes jure, authoritate, poſſeſſioni-
„ bus, rebus omnibus quæſitis exuere. Parum dico, di-
„ cam amplius: haud vos latet impia voluntas, cum uxo-
„ rum veſtrarum uberibus liberorum loco catulos ſubjicere
„ minatus eſt. An vero aliud ab ejus filio Zbislao exſpec-
„ tare fas erat? an is ætatem vindictæ aptam conſecuturus
„ alius a patre futurus, mortemque genitoris cum æquani-
„ mitate concocturus, nullam, inquam, ultionem expetitu-
„ rus? „ hærebat Princeps cum ſenatoribus, quo tandem
evaſura eſſet hæc oratio. „ En jam vobis (perſequitur fu-
„ neſtus latro) ſecuris in utramque aurem dormire licet, ni- *Exerit caput Ducalis pueri.*
„ hil amplius a Zatecenſium Ducum ſtirpe periculi extimeſ-
„ cendum. „ Quæ cum dixiſſet, exeruit e gremio adhuc
cruorem ſtillans, vividumque, ſi vocem, motumque tollas,
Ducalis pueri caput, idque in conſpectum omnium ſuper
ſtantem iſthic tabulam poſuit. Nemo omnium coram fuit,
cujus præcordia lamentabilis iſta facies non perculiſſet. Ne-
klanus ipſe ad fœditatem ſpectaculi e tribunali proſiliens hac
verborum vi in hominis perfidiam invehitur. „ Abi in
„ crucem nefande cum execrandis inferiis tuis, ne eæ am-
„ plius exulcerent oculos noſtros. Pupulumne hunc tibi
„ ſollicite educendum, an trucidandum tradidi? quam pu-
„ tas fuiſſe mentem mihi in te tantum benefico, cum te
„ ſupremum præfectum provinciæ Poſtoloprtenſis conſtitui,
„ an ut immanis bellua innocuum profunderes ſanguinem?
„ tandem intelligo: ne quidem benevolentia & muneribus
„ vinci perfidiam. Cogitasne vero hominum miſerrime

„ mihi defuiſſe poteſtatem id pridem audendi, quod tu in-
„ juſſus ſceleſte attentaſti. At vero caruiſſem culpa, cum
„ hoſtis filium peremiſſem, tibi dominum, Principemque tuum
„ occidere nullo unquam jure licuit. Poſtulaſti enim vero
„ impudens etiam pro ſcelere præmium; id vero jam habe
Reus mortis damnatur. „ atque audi: Penes tuum arbitrium unum ex tribus eſto
„ ſupplicium, ſeu ex rupe hac Wiſſehradenſi te da præcipi-
„ tem, cervicemque inter ſaxa pendentia collide, ſeu tuo
„ ipſe mucrone impuram corpore exturba animam, ſeu de-
„ nique tuomet gutturi innecte laqueum. „ Expalluit,
contremuitque ad has Principis voces Duringus, & altum
ſuſpirans ingemuit cum dicto: „ Perditum me! qui impe-
„ tum, non rationem ducem ſecutus ſum. Infelix fallaxque
„ ſomnium! quod vanam ſpem cum ingentibus divitiis at-
„ que ditionibus mihi mendaciter obtruſit. „ Nec jam mi-
ſericordiæ locum eſſe cognoſcens, ex laqueo ut moreretur,
delegit. Præter moram comprehenſus a lictoribus raptatur
e concilio ſenatorum ad condignam pœnam, miſere æſtuans,
In alno ſuſpenditur. quam potiſſimum arborem ſupplicio ſuo deſtinet. Alnum
tandem ceteris prætulit, lenteque inſerto in collum laqueo
debitam æternis cruciatibus animam eliſit. (c) Alnus, quo-
ad duravit, novi hujus atque inſolentis fructus retinuit no-
men, dictaque eſt Duringica. Auctor eſt Joannes Klipta (d)
in ſuo annorum commentario hanc alnum eo loci ſtetiſſe,
unde hodie ædes Divo Adalberto ſacra Wiſſehradum re-
ſpicit. (e)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXII.

JOANNIS VIII. PAPÆ 1. LUDOVICI IMP. 18.
NEKLANI 21.

(a) Hofmannus Duringum hunc gente Germanum facit, ſed deceptus procul dubio, quod gentile nomen autumaret; proprium fuiſſe his verbis oſtendit Coſmas primus hiſtoriæ hujus prolator: *Nomine Duringo, qui fuit de Zribia.* Codex Dresdenſis Coſmæ habet *Zurbia.* Srbos autem ſeu Sorabos lingua & gente fuiſſe Slavos plusquam teſtatum eſt. Quod miror non obſervaſſe Dubravium & Peſſinam, qui pariter Germanum faciunt, niſi dicam deceptos a Cutheno, qui Sorabos genere Germanos credidit. *Hofman. apud Pezium c. 14. Dubrav. l. 3. Peſſina l. 2. c. 6. p. 177. Cuthenus apud Weslav. c. 12.*

(b) Hofmannus ait Duringum vana ſpe lactatum, ut peremto Zbislao Principatum Zatecenſem in præmium ferret. *Cit. loco.*

(c) Dubravius ait: Duringum coactum fuiſſe ſe ſuſpendere verſa facie verſus Thuringiam patriam ſuam. Sed id convicium eſt. *Dubrav. l. 3.*

(d) Ad eundem authorem provocat Hagecius ad annum 952. Peſſina eum vocat *vetuſtiſſimum Bohemiæ ſcriptorem.* Sed hoc nomine nuſpiam eum impertit Hagecius, qui primus ejus memoriam facit. Oſtendit mihi piæ memoriæ Reverendiſſimus Thomas Berghauer fragmentum vernaculum rapſodiam quarumdam antiquitatum Boemicarum complectens, quod Kliptæ iſtius eſſe dicebat, iſtuc ſi eſt: auſim dicere Kliptam ad finem ſæculi XV. ſeu initium ſæculi XVI. paulo ante Hagecium ſcripſiſſe. Nam idioma Bohemicum iſtius fragmenti haud altiorem ætatem ſapiebat. *Peſſina Rad. 3. p. 163. in notis.*

(e) Perſtat hodiedum ædes hæc ſacra intra novam urbem in loco paſſim Podskal appellato. Ceterum quis non miretur in his recenſendis Hagecii poſteriorumque confidentiam, qui hæc tanquam certiſſima nobis venditarunt, cum tamen Coſmas eorum primus prolator dubia prorſus fide narret, ipſeque hæreat, *num ficta aut facta* existimanda ſint.

PRÆTERMISSA.

I. Suatoplucus e manibus Francorum haud præter præſentem Divi numinis opem ereptus, jamque hoc anno omnium prope vicinarum nationum Slavicarum præſidio fultus tandem ad cor rediit agnoſcens errorem, quod cum Divo Methudio indignius, quam par erat egerit, cauſamque Viro Apoſtolico dederit, ut is Moraviam deſerta Romam tranſire cogeretur. Nam ad annum hunc veroſimillime pertinent, quæ poſterioris vitæ author de Suatopluci pœnitentia narrat:

Ad 9. Martii §. 13. *Poſt hoc Swadopluk pœnitentia ductus ſuper his, quæ viro ſancto injuſte intulerat, miſit per nuncios* (Romam) *ad virum ſanctum, per quos petiit, ut revertatur ad Eccleſiam promittens errata emendare. Tunc vir Dei gregem ſuum reviſere properat, quem reliquerat corpore non affectu. Ad cujus adventum occurrentes nobiles cum civibus patriæ, & in mirum exultationis gaudium verſi gentes Deo dixerunt: Viſitaſti Domine terram tuam, lætificaſti eam, remittens nobis noſtrum paſtorem animarum.* Hic vero S. Methudii reditus factus eſt poſt Translationem corporis S. Cyrilli e Baſilica S. Petri in Baſilicam S. Clementis, quam probabiliſſime anno hoc ad VII. Idus Martii accidiſſe, ſub finem anni ſuperioris docuimus. Non audiendus ad hunc annum Stredovskius, qui Chronologia ſua in omnia alia abiens, ſuaque deque hiſtorias perturbat. *Stredovſky l. 3. c. 6.* Cum enim annum ſuperiorem in Bulgaria S. Methudium exegiſſe dixit, hoc tandem anno S. Cyrillum egregie in Moravia & Bohemia conſtitutis rebus Romam abiiſſe præter omnem fidem & criſim memorat. Tam paradoxa ſunt, quæ jam hoc anno de Decanis Cathedralis Eccleſiæ Olomucenſis, imo infulis Pragenſibus comminiſcitur.

II. Non minus annus præſens atque ſuperior a Bohemorum Moravorumque geſtis memorabilis: *Annales Francofuld. ad h. a.* Chronographus Francofuldenſis his verbis ea complectitur: *Menſe autem Majo miſit* (Ludovicus Rex Germaniæ) *Thuringos & Saxones contra Sclavos Marabenſes, qui quoniam Regem ſuum non habebant, & inter ſe concordes eſſe nolebant, idcirco hoſtibus terga verterunt, & plurimis ſuorum amiſſis turpiter redierunt: ita ut quidam Comites in illa expeditione fugientes a mulierculis illius regionis verberati, & de equis in terram fuſtibus dejecti referantur. Iterum quidam de Francia mittuntur Carlmanno in auxilium contra Sclavos ſupra dictos.* *Ad h. a.* Annaliſta Bertinianus ait ad hanc expeditionem fruſtra ſollicitatos reliquos filios, ſic enim ille: *Ludovicus Rex Germaniæ filios ſuos Ludovicum & Carolum ad ſe vocans*

ans, ut eos cum Carolomanno pacificaret, doloſe illis jurare fecit. Sed & iidem filii ſui, & homines eorum doloſe nihilominus Ludovico ſacramenta præbuerunt. Et volens idem Ludovicus pater, ut ipſi filii ſui cum fratre illorum Carolomanno adverſus Winidos pergerent, obtinere non potuit. Unde hoſtem, quam magnam potuit, cum Carolomanno direxit. Perſequuntur vero Annales Fuldenſes: *Alii deſtinantur contra Behemos, qui Dei adjutorio freti Duces quinque, quorum iſta ſunt nomina Zwentislaw, Witislaw, Heriman, Spoitiman, Moyslaw cum maxima multitudine ſibi rebellare nitentes in fugam verterunt, & alios quidem occiderunt, alios vero in fluvio Fuldaha ſubmerſerunt, qui autem evadere potuerunt in civitate defecerunt. Deinde parte non modica illius provinciæ depopulata incolumes reverſi ſunt. In hac expeditione Luitbertus Archi-Epiſcopus* (Moguntinus) *primatum tenuit. Hi vero qui Carlmanno miſſi ſunt in auxilium, id eſt Aran* (ſupra Arn Herbipolenſis) *Epiſcopus, & Sigabardus Abbas Fuldenſis Monaſterii, quamvis fortiter hoſtes premendo pugnaſſent, plurimis tamen ſuorum amiſſis cum magna difficultate regreſſi ſunt. Sed cum Carlmannus cædes & incendia in Marahenſibus exercuiſſet, Zuentibald, miſſo clam exercitu copioſo, Bajoarios, qui ad tuendas naves in littore Hiſtri* (Danubii) *fluminis relicti fuerant, occupavit, & alios occidit, alios necavit in flumine, alios vero duxit captivos, nullusque inde, niſi Embrico Radasbonæ civitatis Epiſcopus cum paucis evaſit.* Ad hanc variam fortunam alludit Sigebertus Gemblacenſis, dum hoc anno ſcribit: *ab exercitu Ludovici Germanici vario eventu varia bella contra Sclavos geruntur.* Multa vero his in Annalium Fuldenſium relatis occurrunt, quæ ex aliis nonnihil dilucidari poſſunt. Et quidem

III. Recte adnotavit Eruditiſſimus Aſſemanus: *Quinque illos Bohemorum Duces Swentislavum &c. qui anno 872. Bohemis præerant, apud Rerum Bohemicarum ſcriptores - - - fruſtra quæſieris.* Quare perobſcurum, quarum provinciarum Principes fuerint. Peſſina cum Annales Francofuldenſes mirum in modum ſuo genio amplificavit, non modo hæret hos quinque Duces fuiſſe, ſed non dubitat quoque tanquam certum pronunciare *Swentoslaum* Bilinenſem, *Witoslaum* Kadanenſem, *Herimanum* Zatecenſem, *Spoitiman* ſeu ut is eum vocat Spitimirum fratrem Borbogi de Sitolib Wrſſovicenſem, *Moyslaum* denique ſeu Mſtislaum filium Tuhonis Klatovienſem Ethnarcham fuiſſe, qua in re & Stredovskium & Jordanum nactus ſequaces. Sed unde hæc proferuntur, unde probantur? mihi certe hic præſidio ea eſt Critices regula: *Contemnitur quid quid a recentiore ſine vetuſtioris auctoritate profertur.* Ait quidem Peſſina de Spitimiro & Moyslavo: *Quos tum in avitis ſuis ditionibus floruiſſe conſtat.*

Aſſeman. T. II. P. 1. c. 5. p. 208.

Peſſina l. 2. c. 6. p. 177.

Jordan. orig. Slav. N. 1028.

Stephan. Baluz in not. ad Lactantium.

Sed

Sed ſatisne hoc eſt aſſeruiſſe? unde vero conſtat? mihi certe per annos jam quindecim undequaque ex angulis monumenta patriæ exquirenti ne veſtigium hujus rei hactenus in manus incidit. Tam ſublestum eſt: Kornburgum hodiernam Auſtriæ civitatem toto pene menſe Septembri hujus anni fruſtra a Suatopluco obſidione fuiſſe cinctam. Porro hos quinque Duces fuiſſe Bohemiæ diverſarum quidem regionum nullus dubito, etiam poſterioribus temporibus ex aliis Francicis Chronicis viſuri ſumus iſthic plures Duces ſediſſe, imo & ex noſtris; exemplumque hujus longe recentius habemus in Moraviæ & Sileſiæ Ducibus, quemadmodum autem hi Boemorum Ducem Regemve Dominum reſpexere, ita & ceteri Duces Bohemiæ Pragenſem, is vero tanquam ſupremum Legislatorem, hoc quidem tempore, Suatoplucum. Nec enim ſyllabus is (quem ad poſteritatem tranſcripſit Coſmas) Ducum Bohemiæ alius eſt, quam Pragenſium, unde haud mirum eorum nomina in Francicis ſcriptoribus nuſpiam reperiri, longius videlicet remotorum, quibusque haud alii, quam qui Bojoariis contermini fuere, de nomine innotuere. *Fuldaba* fluvius, qui iſthic in Annalibus Fuldenſibus commemoratur, procul dubio haud alius eſt a Wltava ſeu Moldava, cujus fontes, curſumque jam Parte II. explicavimus. Sed utinam iidem Annales tam genuine nomen civitatis, in qua noſtros defeciſſe ſcribunt, atque fluminis indigitaſſent, ego quidem ex rerum recenſitarum combinatione hoſtem Francum haud ultra hodiernum Budvicium Moldavæ adſitum progreſſum exiſtimo. Scribit Joannes Latomus in Archi-Epiſcopis Moguntinis Luitbertum Archi-Epiſcopum, qui in hac expeditione primas tenuiſſe memoratur, cum Rheni accolis & Lotharingis per ſaltum Hercinium una cum Rotulpho Duce irrupiſſe in Bohemiam. Ceterum quale quale demum damnum experti Bohemi, reparavit id cumulate eodem anno Suatoplucus, qui hoſtem a tergo ſeparato exercitu aggreſſus tutores navium ad Danubium cecidit, ac Carolomannum cum ſuis pene omni reditu interclufit. Quare is ſequenti anno ad incitas prope redactus, ut ſuo loco videbimus. Denique ex hoc Annalium loco manifeſtum fit Moraviæ terminos usque ad littora læva Danubii exporrectos fuiſſe, cum Franci navibus hanc expeditionem ſuſceperint, eos vero ſequentibus annis etiam in dextram ripam Danubii protenſos fuiſſe ſuis locis cognoſcemus

Annal. Hagec. P. II. p. 178.

Apud Menken. T. III. p. 462.

ad an: 873.

Neklan · Gostiwit

ANNUS 873.

Præeuntem ad manes Zbislaum ſecutus hoc anno Neklanus eſt, (a) terrore metuque, quo, dum vixit, laborabat, mortuus, ut quidem nonnulli noſtratium ſcriptum reliquere. Ajunt enim Neklano nocturna forte ſacra procuranti aureum dæmonis ſimulacrum, cui in larario ſtabat, terribilibus præter ſolitum oculis fuiſſe viſum, dentesque in eum diſtrinxiſſe, eo denique terrore principem correptum animam efflaviſſe quarto poſt die. Tumulatus in Hrobca Neklan nihil deſideravit, quidquid honoris ſupremi aliis ante eum Principibus vetus patriæ mos impendere conſueverit, repertique ſunt inſuper de multitudine non pauci crinem barbamque reſecantes, mittentesque in funereum ignem, & magnis vocibus clamantes: „ Date nobis victo„ riam Dii immortales, date Principem, qui terram patriam „ tueatur. „ *Neklanus terrore moritur.*

Haud multo poſt Lopotæ ſeu primores gentis indictis populo comitiis ad fontem Gezerkam Principem crearunt Hoſtivitum (b) filium Neklani majorem, quem mox Wiſſehradi inter feſtivas acclamationes dataque ſacramenta redimitum Ducali pileo ſeu mitra Przemysli (c) patrio ritu inaugurarunt. *Hoſtivit conſtituitur Dux.*

Eodem anno Lopotæ (quos quaſi Ephoros dicas; tanta enim eorum auctoritas erat, ut non multitudinem modo, ſed nobilitatem etiam, minoresque dynaſtas arbitratu ſuo verſarent) dandam uxorem Hoſtivito rati, Miloslavam filiam *Nuptiæ Hoſtiviti.*

Hraboſlai de Dworez (d) tertio poſt die ſponſam addu
runt. Nihil omiſſum, quod ad diei celebritatem, la
tiamque augendam faceret, ſolus Mſtybogius (e) Hoſtiv
natu minor frater nuptialis convivii feſtivitatem invidia
que diſcordia fœdavit, dum vocatus, nullus adeſſe vol
id cum primis male ſtomacho concoquens, quod nequide
Satecenſis Ducatus prærogativa ſibi delata eſſet. Sufflan
nante igitur invidia inexpiabile odium in fratrem, procere
que animadverſus cum ſeditioſis conferre caput, & perni-
cioſa in Rempublicam miſcere conſilia.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXIII.

JOANNIS VIII. PAPÆ 2. LUDOVICI IMP. 19. HOSTIVITI 1.

(a) Mira inter recentiores de annis ætatis regiminisque diſſenſio, nec mirum in re a veteribus nuſpiam prodita tantoopere differre poſteriorum ſæculorum hiſtoricos. Nempe prolexit omnium ſcriptorum Bohemiæ orexim Hagecius, cum Coſmæ narrationes ad certas Chronologiæ rationes reducere conatus eſt, quo cum in nonnullis oculatiores videri vellent, in annorum computu paſſim ab eo recedentes, alia atque alia ſecuti ſunt. Weleslavinus quidem in Neklano omni annorum ſupputatione abſtinuit, ſub Carolo M. tamen eum vixiſſe, cumque eo Ducibus Lecho & Milidruho bellum geſſiſſe memorat, quem non pauci poſteriores imitati. Stranskius cum idem tuetur, ætatis illi 46. regiminis quinque & tringinta adſcribit, denique obitum ejus ad annum 839. collocat, qua in re ſocium nactus noſtrum P. Victorinum. At Balbino annus hic obitus viſus erroneus, quod multis, quæ hic referre ſupervacaneum cenſemus, probare conatur. Contra probatur hic annus Jordano. Puczalka initium Ducatus Neklani ſtatuit ad annum 792. obitum ad annum 823. Nos cum Coſma tutiſſimum judicamus rem in medio relinquere, quæ ſola traditione nixa eſt. Ne-

Weleslav. in Geneal. Duc. & Reg. Boh.
Stransky c. 8. §. 7.
Victorini Mſ.
Balbin. Dec. I. l. 7. c. 10. Jordan. Orig. Slavon. c. 29. §. 38.
Puczalka in

Iekliani ſimulacrum ex Mſ. picturato jam alias a nobis laudato hic exculptum proponimus; perlatumque eſt ad nos, ſimulacra hæc Ducum accuratiſſime reſpondere illis, quæ in pervetuſtæ arcis Dobrovicenſis aula ad Neo-Boleslaviam obſoleto penicillo depicta ſunt. *Novi Eccleſiæ.*

(*b*) Recte ex vetere dialecto Slavica eum Coſmas Goſtivit appellat, a Neplahone vocatur Hoſtiwyk, a Dalemilo & Hofmanno Hoſtiwitz, a Marignola Buſtiwitz, a Silvio plane Noſtric, ſunt alii, qui eum altero nomine Milehoſt nuncupatum volunt. Regiminis ſui initium auſpicatur Weleslavinus ante annum 823. Stranskius 839. Puczalka 825. Balbinus 802. *P. Victorinus in Mſ.*

(*c*) An hæc Przemyslai mitra, cujus in omni pene Ducum Ethnicorum inauguratione meminit Hagecius, vetuſtatis certo fundamento nitatur, multum dubito, quandoquidem ante eum, qui hæc adſtruat nemo a me repertus; de cothurno & calceamentis Przemysli omnino mentionem facit Pulkava, aitque in vigilia coronationis Regum Boh. ea a Canonicis & Prælatis futuro Regi oſtendi, cothurnum vero ejus humeris imponi. Non majorem itaque fidem mereri mihi videtur hæc mitra, quam aurea Libuſſæ ſella, quam jam Parte II. ex Vincentio refutavimus. Tegumenta capitum in Ethnicis Ducibus Picturati noſtri Mſ. non ſunt ejusdem generis, referuntque paſſim formam vittarum orientalibus populis olim uſitatarum. In veteribus ſigillis noſtris primi Chriſtiani Duces ubivis nudo comparent capite, non ſecus in nummis, nonnunquam pileolum videre eſt ad eam prope normam, qualis eſt Ethici Ducis Alemanniæ in monumento ſepulchrali quod excuſum protulit Eccardus. Poſterius Pileus Ducalis in diplomate Friderici Imperatoris anno 1156. ſic deſcribitur: *Dux Auſtriæ Principali amictus veſte, impoſito Ducatus pileo circumdato ſerto plumato* (alia exemplaria habent pinnato) *baculum habens in manibus, equo inſidens &c.* *Pulkawa Mſ.* *Eccardus in Orig. Habſb. l. 1. c. 3. p. 11. Vitus Arnpek. in Chron. Boj. l. 4. c. 59.*

(*d*) Unde hæc uxoris ſocerique nomina depromſerit Hagecius, quis divinet? quandoquidem eorum nemo, quibus ſe uſum in Catalogo ſuo Authorum profitetur, verbo meminit.

(*e*) Memoravimus ad annum 871. Mſtiboglum aliter appellari Diepoldum, quo nomine eum impertit Dalemilus, Pulkawa, aliique. Ei vivo adhuc patre obtigiſſe Slicsenſem ſeu Znoymenſem provinciam

iidem aſſerunt, quam Hofmannus Sicyim, Silvius Sutrienſem vocat.
Dubrav. l. 3. At contra cum Hagecio facit Dubravius, qui eum ab Ordinibus nec ad Lucenſem nec Kurimenſem Ducatum adſcitum volunt.

PRÆTERMISSA.

I. Silentibus hoc anno hiſtoriis de rebus Apoſtolicis S. Methudii, in recenſendis profanis haud ſunt ineloquentes: & quidem Annales Francofuldenſes ajunt: *Exactis autem diebus quadrageſima, & hebdomadu Paſchali finita Rex de Franconofurt tranſiens in villa Biſeſtat prope Wormatiam placitum habuit.* Narrata compoſitione cum filiis ſubjungunt: *Quidam etiam de Alemannia nomine Berthrammus, qui ſuperiori anno in Marahenſibus Sclavis fuerat comprehenſus, a Zuentibaldo dimiſſus, venit ad Regem, & legationem ſibi ab eodem Duce injunctam retulit, ſicut prius juramento conſtrictus ſe facturum eſſe pollicitus eſt.* Quo gradu dignitatis hic Berthrammus eminuerit, quæve ejus legatio fuerit nuſpiam proditum. Peſſina ſcribit eum *dignitate rectoris palatii honoratum fuiſſe.* Scio Comites palatii fuiſſe, rectores nuſquam legi apud Germanos, bene vero Imperatores Conſtantinopolitanos. Inſulſa eſt Aventini legationis hujus explicatio, dum ſcribit: *Berthramus perſuaſit Ludovico Regi noſtro, ut Suateboge* (Suatopluco) *ſupplici gratiam faceret, peccata fatenti veniam præteritorum donaret, in fidem ac clientelam acciperet.* A victis ejusmodi legationes mitti ſolent, non victoribus; certe Suatoplucus ſuperiore & præſente anno victoriis turgidus inconcinne fingitur ſe ſe ad tantam abjectionem demiſiſſe. Sigismundus Calles ſcribit: Zuentibaldum ob ſuperioris anni victoriam prudenter uſum hac legatione ad conciliandam cum Ludovico Rege pacem. Quam in ſententiam abit etiam Peſſina noſter & Stredovskius, quorum poſterior addit: hac pacificatione redditam Suatopluco ſponſam, quæ ſuperiore anno a Francis intercepta erat. Sed ubinam legitur illa fuiſſe intercepta? equos & ſellas & frœna rapta commemorant Annales, ſponſam nuſpiam. Ego quanquam diſputare nolim a Zuentibaldo pacem Ludovico oblatam, at conditiones inſolentes, aſperas, minus Francis favorabiles propoſitas fuiſſe, multa produnt. Cur enim Annales Fuldenſes, ſi legatio glorioſa vel ſaltem æqua fuit, eam non expreſſerunt? Cur Berthrammus juramento obſtrictus a Zuentibaldo, ut verba legationis perferret? quæ ſi de pace ſimpliciter fuit, profecto juramento nullo opus erat, & Zuentibaldus ex ſuis quemcunque cum hoc nuncio libere eo mittere potuit. Sed procul dubio proſpexit ſagaciter Zuen-

Ad h. a.

Peſſina l. 2. c. 6. p. 185.

Aventinus l. 4. p. 262.

Calles Annal. Auſtr. l. 3. ad h. a.

uentibaldus male habendum a Ludovico legatum ſuum, ſi tam impornum perferret nuncium, quare Alemannum vi & juramento adegit l hanc legationem explendam. Nec alia videtur cauſa fuiſſe, quod oc anno Ludovicus legatos Boemos in carcerem miſerit, quam ut vinctam, quam in legationem Zuentibaldi exerere non poterat, in iſtis cpleret. Scribunt enim Annales Bertiniani: *Legatos ab illis, qui Behim* Ad h. a.
Boemi) *dicuntur cum dolo miſſos ſuſcipiens* (Ludovicus) *in carcerem miſit.* i vero captivitas legatorum Bohemiæ legationem Berthrammi præceſt, in propatulo cauſa eſt, cur inſolentem legationem per exterum ıramento obſtrictum miſerit Zuentibaldus.

II. Hæc legatorum Bohemiæ captivitas irritamento fuit Bohemis, Aoravis, aliisque Slavicis populis, ut eodem anno transnatato Danubio e in Marchiam orientalem infuderint, tantumque Carolomannum preſerint, ut is de ſalute pene deſperaret. Rem narrant Annales Berti- Ad h. a.
iani: *Hludovicus Rex Germaniæ apud Metis civitatem placitum ſuum tenere iſponens, nuncium accepit, quod niſi citiſſime filio ſuo Carolomanno in Marchia ntra Winidos ſubveniret, illum ulterius non videret. - - - Ad Reinisburg aum perveniens per miſſos ſuos, Winidos ſub diverſis Principibus conſtitutos, molo, quo potuit, ſibi reconciliavit.* Recte Hanius res Carolomanni hoc an- Hanius Reichs
o ad incitas perveniſſe ſentit, & patrem Ludovicum coactum præcipi- Hiſtorie c. 7.
i fuga Ratisbona abire, ac demum quoquomodo pacem a Slavis redi- in notis p. 230.
uere. De abitu ex Bajoaria & Ratisbona mentionem facit Aimonius, Aimon. l. 5. c.
ıt periculum ſubticuit tam is, quam Annales Francofuldenſes. Ex his 27. p. 485.
vero conjicere licet procul dubio Bohemos Moravosque præſente anno ſe ſe omni jugo Francico & tributi penſione expediviſſe, vix enim credibile, viſo hoſte tantum preſſo, medios inter victorias, duras adhuc has pacis conditiones amplexos. Quare cum rem ipſam Francis dedecoroſam exprimere nollet author Annalium Bertinianorum, inquit: Ludovicum *modo, quo potuit*, ſibi Principes Winidorum conciliaſſe. At Peſſina rurſum, & ex eo Stredovskius hiſtoriam hanc miſere tor- Peſſina l. 2. c.
quet, atque arbitratu ſuo amplificat. Primum narrat is Caroloman- 6. p. 178.
ıum tranſuadato Danubio irrupiſſe in Moraviam, ibidemque cruentiſſimum geſtum eſſe prælium. Tum in auxilium accurrentibus Mſtibogio Curimenſi Duce ac Polonis (quod nomen eo ſæculo adhuc incognitum) Suatoplucum transmiſiſſe Polonorum copias per Danubium, at medio in fortunæ curſu impeditum ab Hungaris (cum tamen Hungari 16. annis poſterius primum intraverint in Pannoniam) qui jam ad

Waag flumen usque penetraverant, cum iis conſertum fuiſſe; prælium. Denique neſcio, quas velitationes, duplicemque imo triplicem præterea pugnam cum Carolomanni copiis fuſiſſimo calamo exaggerat, tanta quidem rerum amplitudine, locorum, perſonarum, circumſtantiarumque præfinitione, ut ſi ipſe præſens fuiſſet, haud accuratius ſcribere potuiſſet; eoque argumento integras octo implet paginas.

III. Hoc anno mortuum eſſe Tacholfum (in Traditionibus Fuldenſibus *Comitem de Bohemia* appellatum, & quem jam Parte II. ad annum 849. gente Bohemum fuiſſe docuimus) prodit Nicrologium Fuldenſe ita ſcribens: *DCCCLXXIII. Thacholf Comes Kal. Auguſti.* Et Annales Francofuldenſes ad hunc annum: *Trachulfus Comes & Dux Sorabici limitis menſe Auguſto defunctus eſt.* Traditiones Fuldenſes præterquam nobis indigitaſſent eum fuiſſe de Bohemia, etiam produnt locum, quo ditiones ac proprietates ſuas habuit, ſic enim loquuntur: Thacolfus Comes de Bohemia tradidit Fuldenſi cœnobio *regionem ſuam, quandam videlicet provincialem* (provinciolam) *ſitam juxta Boemiam Sarowe nuncupatam, quæ ſuæ proprietatis, & juris erat cum omnibus villulis & compertinentibus ſuis.* Pereruditus antiquitatum explorator apud Kreyſigium, qui ſolum initialibus literis M. R. nomen ſuum indigitavit, multis conatur oſtendere pagum hunc *Sarowe* ſitum fuiſſe in hodierna inferiore Luſatia, atque circa hodiernam urbem Soraviam. Captum me prope facerent ejus pervetuſta documenta, vix enim negare licet *Zarow* pagum his locis olim ſitum fuiſſe, quo loco etiam Abbas Gotvicenſis *Zaram* ſeu *Zoram* refert. Verum plura obſtant, ut perſuaderi mihi patiar Traditiones Fuldenſes per ſuum *Sarowe* pagum hunc in inferiore Luſatia intellexiſſe. Cum enim diploma iſtud datum ſit a Francorum Rege, incredibile eſt Religioſos Fuldenſes jam hic poſſeſſiones habuiſſe inter gentem tum adhuc omni ex parte Ethnicam. Vidimus ſuperioribus annis ob Ducum ad ſacra Chriſtiana tranſitum toties ingentes motus excitatos, quis credat populos hos admiſſuros fuiſſe, ut Religioſi jam plane his locis ſeu per ſe ſeu per procuratores integram provinciam tenerent, ac ex ea reditus acciperent? an ii terrarum tractus pertinuere tum ad Francorum Reges, ut de iis diſponere, donationesque diplomatibus roborare poſſent? certe ſejunctiſſimi erant a Thuringia, quousque nonniſi Francorum dominationem ſe eo ævo exporrexiſſe ex ipſis Francicis ſcriptoribus teſtatum eſt. Autumo itaque provinciolam hanc *Sarowe* ad occidentalem Bohemiæ plagam quærendam eſſe in con-

Nicrol. Fuld. apud Leibnit. T. II p. 762.

Apud Schoettgen. & Kreiſig. T. I. p. 8.

Beyträge zur Sächſiſchen Hiſtorie *P. IV. N. XI.*

confiniis Franciæ orientalis, quibus locis conſtat etiam ſparſim habitaſſe Sorabos, a quibus provinciola iſta nomen indipiſci potuit, nec enim infrequentia iſthic locorum ſunt nomina, quæ appellationem ſuam ab iſſis mutuarunt, ut in ipſa hodierna Vogtlandia *Sorau*, *Sorbenburg* ad Salam & Salefeldam, *Zurba* pagus ad Naumburgam &c. Quod vero ad hanc plagam Thaculfi proprietates fuerint, docet nos eruditiſſimus Abbas Gottvicenſis ex alia ejusdem traditione Monachis Fuldenſibus facta; ubi de pago *Sorabi* ſeu *Sarove* ita commentatur: *Inter Sorabos alias ſequentes pagi ſpeciales recenſentur: Niſeni, Breſenici, Dalemincii &c. quemadmodum etiam pagi Slavici in Thuringia vel Sutthuringia & Northuringia ad ſiniſtram Saalæ extenſi Languizi, Ilmin, Suevon &c. a Sorabis erecti, & cum Saxonibus mixtim inhabitati, qui etiam idcirco Provincia SAROWE nuncupantur in diplomate Henrici II. Imp. de anno* 1012. *apud D. Schannat Corp. Tradit. Fuld. n.* 593. *p.* 243. *ubi „Una cum provincia SAROVE dicta, & quadam villa ſita in Thuringia „Holzbus nuncupata, quæ cis quidam Comes de Boemia nomine Thacolf in „teſtamento contulit. „ Qui ipſiſſimus Comes Thacolfus in Annalibus Fuldenſ. ad an.* 849. *&* 873. *Dux Sorabici limitis appellatur.* Quod vero ad hodiernam Bambergam proprietas Thacolfi ſita fuerit, alio loco idem in rebus veteris Geographiæ verſatiſſimus oſtendit: *Pertinet* (inquit) *etiam huc* (nempe ad pagum Rangowe) *villa Kunigeshoven in montanis verſus Boemiam, de qua & Scheboslize traditionem fecit Tacholfus Comes in Traditionibus Fuldenſibus, quem locum nos exiſtimamus non differre a Kunigeshoven in Radenzgow in Comitatu Gerungi Comitis, de quo mentio fit in diplamate Henrici II. Imp. anno* 1017. *Eccleſiæ Wurceburgenſi conceſſo apud Fris l. c. p.* 461. *Per eum autem intelligi credimus hodiernum vicum inter Schesliz & Holfeld, Kœnigsfeld dictum nomine adjectitio pauliſper mutato, hic enim vicus actu reperitur in montanis verſus Bohemiam per varia juga Nordgoviæ extenſis.* In hac autem locorum vicinia ſediſſe jam ab anno 834. Slavos Chriſtianos docet nos vita B. Rabani Epiſcopi Moguntini edita a Mabillonio, ut nihil prorſus obſtet provinciolam hanc a Thaculfo traditam fuiſſe Fuldenſi Eccleſiæ. Porro ante erectum Babenbergæ Epiſcopatum fere totam illam regionem occupatam fuiſſe a Slavis jam oſtendimus Parte II. ex epiſtola Arnoldi Epiſcopi Halberſtadenſis. Ex qua regionum deſcriptione ſimul colligere licet, quousque eo ſæculo limites Boemiæ excurrerint.

Paul. Jov. in Chr. Schwarzburg. Kreyſig. P. II. N. 3. p. 21. Chronic. Gottvic. vocab. Sorabi. Ibid. l. 4. p. 778.

Ibidem p. 737.

Acta SS. Benedict. ſæc. IV. P. 2.

Annal. Hagec. P. II. p. 344.

IV. Omnes pene Francorum Annales hoc anno fuſiſſime deſcribunt lamentabilem agrorum populationem, quam undique locuſtæ maximo

mo numero, & magnitudine nusquam antehac viſa inferebant, quam cum ſcribant ab oriente veniſſe, procul dubio etiam Moraviam Boemiamque hac calamitate inundabant. Rhegino ſcribit ex earum putredine ſequenti anno corruptum fuiſſe aerem, luemque enatam.

++++++++++++++++++o++++++++++++++++

ANNUS 874.

Mſtibog. Pragenſes agros populatur.

Ceteros inter conjuratos, quibuscum in caput Hoſtiviti conſpiravit Mſtibogius (a) princeps erat Krosmielus Wrſſovecius, vetus atque hereditarius Libuſſianæ ſtirpis hoſtis. Ex hujus hominis conſilio (cui his fratrum colliſionibus nihil accidere potuit neque jucundius, neque in rem præſentius) Mſtibogius Wltavam inter & Sazavam prædatricem arcem Mſtibinium (b) altis rupibus impoſuit, atque inde ad divexandos qua ferro, qua flamma Pragenſes agros omne ſtudium accommodavit. At celeri & tumultuario non magis operi, quam conſilio diffiſus, caſtrumque annona laborare perſentiſcens, adventare minitanti cum exercitu Hoſtivito feciales obviam miſit de pace tractaturos.

Hoſtivito naſcitur Borzivogius.

Vix male fidum hoc fœdus coaluit, cum Miloslava felici partu parentem fecit Hoſtivitum prolis maſculæ, quam feſtiviſſimis repotiis triduo productis Borzivogium appellavit. (c)

Fodinæ argenti in monte Trzebuſſna.

Cum novo Principe nova genti felicitas obtigit: Trzebuſſnenſes fodinæ argento fœcundæ. Primus, qui eas fortunas indicio extuberantis argenteæ frondis detexit, fuit Przibik (d) de pago Duſſnik, is cum omnibus clientelis ſuis eo terræ viſcera rimatus magno paulo poſt argenti de-

fœ-

ꝛecati pondere novum Principem donavit, ab eoque porro oſſionis libere faciendæ poteſtatem impetravit. Fuit ea Hoſtivìti facilitas Przibiko calcar, ut præter moram ea apparet omnia, quæ & diligens labor, & locorum amplitudo deſideraret; nec enim Trzebuſſnenſibus latiſundiis contentus, ad repurgandas quoque a nupera clade (quam Horimirus Neumietlenſis imperante Krzezomyslo attulit) Przibramenſes, montisque Betularum cavernas (e) animum adjecit. Sed invidit induſtriis conatibus importuna mors, hominemque hoc ipſo anno e medio rapuit. Ab ejus morte non ſemel poſteri hoc conſilium ſuſcepere, ſed nonnunquam fames, nonnunquam lues reſtauratores ipſo in opere intercepit. (f)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXIV.

JOANNIS VIII. PAPÆ 2. LUDOVICI IMP. 20.

HOSTIVITI 2.

(a) Quæ de Mſtibogio ſeu Diepoldo hic & poſterius narrantur, eorum pleraque primus omnium protulit Dalemilus, quæ tamen poſteriores mirum quantum amplificarunt, corruperunt, aliterque narrarunt. Dalemilus enim, & ex eo Hofmannus, ut ſupra memoravimus, Mſtibogio tribuunt Sliczenſem ſeu Zatecenſem provinciam. Alium vero ex familia Wlaſtislai ſuperfuiſſe memorant cognomento *Lew*, ſeu *Leb*, qui ſublato Wlaſtislao & filio hunc Ducatum ambierit; quæ cum Hagecius, quod mirum eſt, prætermiſerit, nec originem nominati illius poſterioribus ſæculis caſtri Klapay ex iis retulerit, Dalemili verſus a noſtro P. Remigio latine redditos exſcribere juvat: *Dalemil.c.22.* *Hofman. apud Pez. c. 15.* *Dalemil.c.22.*

Per ea tempora res auditu fœda acciderat;
Lewa quidam ex Wlaſtislai progenie
Cives ad ſe ſe pellicere cœpit,
Quod Lucenſem Principatum ſui juris facere percuperet.
Arce in monte quodam excitata
Magnam Pragenſibus intulit calamitatem.
Princeps Hoſtivitus exercitu arcem cingit,
Ut fame ad deditionem adigat.
Lewa illi occurrit,
Et cum Pragenſibus manus conſerit.
Lucenſes ubi res ſuas afflictas vident,
Pragenſibus elapſi in arcem properant.
Quod ubi Matronæ prudentes obſervant,
Ita excipiunt maritos:
Sublatis togis fœde nudatæ
Maritis illudunt.
Huc, inquiunt, huc ſubite,
Hic deliteſcetis ſecuri a Pragenſibus.
Illi præ dedecore in pugnam recurrunt,
Et Pragenſes ad internecionem delent.
O vafræ fœminæ! nequam beſtiæ!
Unde conſilium iſtud accepiſtis?
Evaſiſtis profecto ignominiam,
Ac maritis vitam conſervaſtis.
Forte aliquando audiviſtis
Idem Matronas Medas Cyro feciſſe.
Ab ea mulierum impudica denudatione
Klep (hodie Klapay) *ſimile nomen arci impoſitum,*
Ea in arce reſidebant,
Priusquam pœnas dediſſent,
Quorum Wlatislavia arbitrio paret,
Et quos armorum elegantia diſtinguit:
In auro quippe duas aquilas violaceas ferunt,
Qui e poſteris Wlaſtislai Principis cenſentur.

Hæc tamen omnia etiam Pulkawa, Marignola, & Æneas Silvius prætermiſerunt.

(*b*)

(*b*) Mſtibin caſtri nuſpiam nec in veteribus nec in recentioribus, præter eos, qui Hagecium exſcripſerunt, memoria. Sed quid mirum? quandoquidem ea, quæ Lewæ Dalemilus attribuit, is ad Mſtibogium detorſit, verosimillime quod jam ad annum 754. caſtri Klapay originem præoccupaverit longe aliis narratis illius initiis. Supra memoratum autem Dalemili *Klep* paſſim *Klopay* & *Klapay* poſtea enunciari ſolitum eſſe caſtrum Haſenburg author eſt Hofmannus interpres Dalemili ita ſcribens: Und durch ſolches Klopfen wegen ward das Schloß Klahy (Klep) genannt, das nun jezt genannt iſt Haſenburg. Non aſſecutus autem eſt Hofmannus veteris linguæ Czechicæ intellectionem, nam Klep deſumſit ab hodierno Klepam pulſo Klopfen, cum priſco ſermone verenda muliebria ſignificaverit. Quare editor Dalemili in explicatione obſcuriorum vocum poſterius adjecta inquit: Poklepati, id eſt: odkryti ſe, hanbu vkazati: quod eſt latine: inverecunde ſe detegere.

Parte II. Annal. Hagec. p. 277.

Apud Hier. Pez. T. II. p. 1059.

(*c*) P. Victorinus noſter ad hunc locum: „ Ab re Borzivogius appellatus, id ſi latinum facias *diſturbatorem belli* ſcilicet fraterni dices. Ignari quam meliore omine conciliaturus olim eſſet pacem Deum inter atque homines idololatras primus Bohemiæ Principum inductis in ſuam gentem ſanctiſſimis veri Dei ritibus atque inſtitutis palam Chriſto nomen dando. „ Hactenus P. Victorinus.

P. Victorinus in Mſ.

(*d*) Przibik latine redditum nomen S. Adaucti ſignificat, quod baptiſmale ſeu prænomen Illuſtriſſimæ Klenoviæ genti ſæculo cumprimis XV. & XVI. fuit uſitatiſſimum. Quod cum patronymicum gentisque crederet Paprocius, perperam Przibikum hunc inter majores originariosque ſtirpis Klenoviæ fecit, a quo miro prorſus ſaltu, cum neminem ejus nominis reperiret in hiſtoriis, tranſiit ad Przibikonem de Klenow, qui poſt ſæcula 6. vixit, ac altare S. Joannis Tineczii anno 1409. erexit, ut in libris Erectionum legitur. Sed Klenovio iſto jam ſæculo uno priores viſuri ſumus, cum ad hæc tempora pertigerimus.

Paproc. in Ord. Equeſt. c. 5.

(*e*) Balbinus hæc in hiſtoria ſua S. Montis fuſe proſequens adjicit: *Vidi ipſe nuper, notavique locum, unde virgam argenteam exſtitiſſe narrabant.* Scilicet conjectura aliqua & traditione haud veteri ex Hagecio enata.

Balbin. Hiſt. S. Mont. c. 3. §. 3. p. 93.

(*f*) Balbinus ſub Carolo IV. reſuſcitatas argenti fodinas, easque tum maxime floruiſſe autumat. Nam acta vetuſta bellis Huſſiticis amiſ-

Idem p. 94.

 ſa,

ſa, nec in Curia Przibramenſi vetuſtiora anno 1553. reperiri ait, a quo etiam anno memorias harum fodinarum, reditusque perſequitur. In Bartoſſio a nobis T. I. Monumentorum ineditorum vulgato plures eſt legere Przibramenſes memorias ſæculo XV. ſub turbis Huſſiticis.

PRÆTERMISSA.

Ad h. a. I. Geſta veriora hujus anni ex ſæpe relatis Annalibus Francofuldenſibus excerpamus: *Sorabi & Siusli eorumque vicini Thaculfo defuncto defecerunt. Quorum audaciam Luitbertus Archi-Epiſcopus* (Moguntinus) *& Ratolfus Thaculfi ſucceſſor ultra Salam fluvium menſe Januario profecti prædis &* *Apud Caniſium ad h. a.* *incendiis ſine bello compreſſerunt, & eos ſub priſtinum ſervitium redegerunt.* Hermannus Contractus vero: *Sorabi & Suiſſi defectionem molientes a Luitperto Archiepiſcopo facile comprimuntur.* Dubitat ad ſuperiorem annum laudatus Anonymus literis initialibus M. R. apud Schœtgenium indigitatus, num Thaculfus iſte idem ſit cum Comite de Boemia Fuldenſis Cœnobii *Benefactore* & in Traditionibus Fuldenſibus memorato? Scrupulum Viro docto moverat longinquitas temporis, nam Caroli M. ſupra memoratum diploma eſſe cogitanti mors Thaculfi, quæ ſuperiore anno 873. contigit, nimium quantum a Caroli M. imperio ſejuncta videbatur. At vero in diplomate illo Schœtgeniano nuſpiam veſtigium eſt Caroli M. ut ſeu Caroli Calvi ſeu alterius Caroli filiorum Ludovici Germaniæ Regis eſſe poſſit. Quin ſi Thaculfo ætatem octoginta annorum, quod nihil inſolitum eſt, concedimus, nihil repugnat, ut diploma hoc a Carolo M. datum fuiſſe admittamus. Titulus certe *Comes*, quem ei diploma dat, quique genti noſtræ tum ignotus erat, perſuadet eum haud alium fuiſſe a Comite & Duce Sorabici limitis, qui quare jam *Dux* jam *Comes* ab Annalibus vocetur, enodavimus Parte II. p. 575. ubi ſimul oſtendimus falli eos, qui ex uno duos fecere. Hic vero Annalium Fuldenſium locus novo argumento eſt Thaculfum anno ſuperiore mortuum haud alium eſſe ab eo, qui anno 849. legatos Boemiæ excepit, *Annales Fuld. ad An. 849.* cumque illis de pace invidentibus ceteris belliducibus Francicis tranſegit. Nam cum ille natione Slavus eſſet *ſciens leges & conſuetudines gentis Slavicæ*, quid mirum Sorabos fiducia erga hominem popularem gentilemque cœpta tranquille egiſſe, eo vero mortuo protinus ad arma volaſſe? Cur vero Boemi Moravique non ſubito laborantibus Sorabis in auxilium ſuccurrerint, in cauſa videtur fuiſſe inopina Francorum ipſa media hieme ſuſcepta irruptio, quæ quidem, ut ex ipſis Annalibus Ful-

uldenſibus liquet, magis ſpeciem deprædationis, quam juſti belli ha-
uit. Num vero Sorabi ad priſtinum ſervitium hac violenta incurſio-
e redacti fuerint, fides penes Authorem horum Annalium ſit, qui in
ecenſione geſtorum horum annorum juſto amplius velificatur gloriæ
udovici Regis Germaniæ, ut ex ſupra allatis Annalibus Bertinianis
ropalam eſt. Sed ad memorias Zuentibaldi tranſeamus.

II. *Indeque* (Verona proſequitur Annaliſta Fuldenſis) *Rediens* *Ad h. a.*
Ludovicus Rex Germaniæ) *cum Karlmanno & Hludovico filiis ſuis in villa*
Foraheim locutus eſt. Ibique legatos Zuentibaldi pacem petentes, & fidelitatem
promittentes ſuſcepit. Cujus legationis princeps erat Johannes presbyter de Vene-
tiis, qui etiam, ut ei Rex omni ambiguitate remota crederet, quidquid verbis
licebat, ſacramento firmabat, videlicet ut Zuentibald Regi fidelis permaneret
cunctis diebus vitæ ſuæ, & cenſum a Rege conſtitutum per annos ſingulos ſolve-
ret, ſi ei tantummodo quiete & pacifice a Rege vivere concederetur. Behemo-
rum quoque nuntia Rex audivit & abſolvit, & poſt hæc in Bajoariam ſe rece-
pit. Ex compendio Hermannus Contractus: *Idem* (Ludovicus) *cum*
Zuentibaldo Duce Marahenſium ſubjectionem per legatos promittente, & fidem
cenſumque annuum pollicente pacem fecit, Bohemanosque idem facientes ſuſcepit.
Ea gentis noſtræ infelicitas, quod nonniſi ab hoſtibus hiſtoriam ſuam diſ-
cere poſſit, quam vero cuique genti intimis medullis ſedeat philautiæ
ſtudium, quis ignorat? quis autem ſibi perſuadeat, ſi vera ſunt, quæ au-
thor Annalium Bertinianorum ad priorem annum narravit, Francicas
copias, belligerante trans Danubium Zuentibaldo, ad incitas pene
fuiſſe redactas, ſi Ludovicus, quoquomodo ſibi Slavorum Principes
conciliavit, eum hoc anno ſine novo bello, imo ſine minis belli infe-
rendi ſupplicem per legatos pacem petiiſſe, atque cenſus annui præſta-
tionem ultro obtuliſſe. Sed jam anno ſuperiore Annaliſta Fuldenſis
minus partes germani hiſtorici explevit, dum calamitatem eam Caro-
lomanni a Bertiniano proditam, ipſiusque Ludovici anguſtias & fugam
ſubticuit. Ex temporum igitur rerumque a Bertiniano Annaliſta nar-
ratarum circumſtantiis haud aliud concludendum eſt: quam pacem
eam, quæ ſuperiore anno quoquomodo a Ludovico inita fuit, præ-
ſente anno per legatos Zuentibaldi etiam juramento fuiſſe firmatam,
idque pactum: ut Zuentibaldus Ludovici, filiorumque amicus & ſo-
cius eſſet contra quosvis eorum hoſtes. Tributum autem ei oblatum
noviterque adjudicatum fuiſſe, nullus mihi perſuadeo, quandoquidem
Ditmarus luculenter innuit vel ab ipſis Sorabis Suatopluco *quotannis ſolu-* *Ditmarus l. 6.*

apud Leibnit. p. 399. *tum fuiſſe cenſum*, & querela Epiſcoporum Bajoariæ non obſcure innuat, ab eo tempore, quo Zwentibaldus ſe ſe de captivitatis ignominia ſibi illata vindicavit, Moravos nec obedientiam, nec cenſum Francis præſtitiſſe. *Hundius T. I. p. 30.* Intererat autem tum maxime Ludovici Germaniæ Regis amicos habere vicinos Slavos, quod conſilia ejus vergerent ad obtinendam Imperatoriam dignitatem, quam ægro Ludovico Imp. ſe conſecuturum ſperabat. *Annal. Fuld. ad h. a.* Nec enim aliam ob cauſam ſuſceptum ab eo iter hoc anno in Italiam, colloquiumque cum Joanne Papa habitum. Septentrionalem itaque plagam a motibus ſecuram reddere convenerat, ut vim exercitus in Italiam, atque contra æmulos præſertim Carolum fratrem adhibere poſſet. *Goldaſt. l. 2. c. 2. §. 24.* Non igitur, ut Goldaſtus injurie loquitur, eo anno *Ludovicus Rex Bohemos ſupplices ac deditios, & tributa afferentes in gratiam recepit*, *Annal. Fuld. ad h. a.* hoc enim nec Annales Fuldenſes ab eo perperam citati loquuntur, ſed *Boemorum nuncia Rex audivit & abſolvit.* Quod ad Joannem presbyterum Venetum attinet, is ipſus eſt, quem poſtea Zuentibaldus ad Joannem Papam miſit, & cujus in ejusdem Joannis epiſtola mentio. *Joan. VIII. epiſt. 184.* Neque vero alium ab eo eſſe ſuſpicor, quem Joannes Papa ad Branimirum Croatorum Ducem, Bogoremque Bulgarorum Regem miſit. Explodendus vero Stredovskius, qui eundem Joannem Decanum facit Cathedralis Eccleſiæ Welehradenſis, & S. Methudio dignum fuiſſe viſum ait, qui Pragenſi condecoraretur infula. *Stredovsky l. 3. c. 7.*

III. Hoc anno peſtilentia abſumtos reor Willihalmum, & Engelſcalchum, qui a Ludovico Germaniæ Rege in Bajoaria conſtituti erant Transdanubiani limitanei Comites contra Moravos. Quorum *Ad An. 884.* mortem poſterius extra Chronologiæ ordinem his verbis referunt Annales Francofuldenſes: *Quum duo fratres Willihalmus, & Engilſcalchus terminum Regni Bajoariorum in oriente a Rege (id eſt ſeniore Hludovico) conceſſum contra Maravanos tenuerunt, multaque pro patria tuenda confligendo ſudaſſe feruntur. Tandem diem ultimum hujus aeris in eadem voluntate finivere permanentes.* Hi duo limitanei Comites, qui procurationem Provinciæ Bajoaricæ Danubium inter & Rhegini fontes atque oſtia habuerant, graviſſimi erant hoſtes Zuentibaldi, & veroſimillime cauſa captivitatis illius, quæ anno 871. accidit, quorum injurias ille poſtea acerrime in filiis ultus eſt annis 882. 883. & 884. ut iis locis videbitur. Nam odium illud filiorum cumprimis irritamento fuiſſe Zuentibaldo his annis, ut tanta ſævitie in Pannoniam & Bajoariam ſtomachum evomeret, fatetur *Ibid.* idem auctor Annalium Fuldenſium, dum ita loquitur: *Zuentibaldus Dux*

Ma-

Maravorum plenum doli & aſtutiæ cerebrum, *non immemor utriusque*, *quanta ab anteceſſoribus* (videlicet Willihalmo & Engilſcalcho) *iſtorum puerorum um gente ſua*, *usque dum ad illos terminum Bajovariorum prætenderunt*, *paſſus ſit mala &c.* Protenderunt illi nempe terminos Comitatus ſui in Transdanubiana ripa (illa Suatopluci infelicitate) usque ad Camb fluvium, nam loca, quæ inter hunc fluvium jacent recenſentur inter proprietates iſtorum Comitum in diplomate Arnulphi Cremiſan. dato ad an. 893. apud Rettenbacher his verbis: *Quidquid Wilhelmus & Engilſchalcus germani fratres*, *Comites videlicet quondam ſtrenui terminales tam ad Eporeſpurch* (hodie Ebersburg) *ad Cambe*, *ſive ad Perſiniacham* (hodie Perſenboy) *quamque in aliis Wajoariæ ſcilicet atque Sclaviniæ locis vel terminis habuerunt &c.* Hos igitur Zuentibaldi ſummos hoſtes anno hoc peſte interiiſſe autumo, de qua Annaliſta Fuldenſis his verbis: *Hoc anno fame & peſtilentia per univerſam Galliam & Germaniam graſſantibus pene tertia pars humani generis conſumta eſt.* Ad An. 874. Nam annis duobus poſterius Arbonem, excluſis utriusque filiis jam his Comitatibus præfuiſſe, imo expulſum ex poſtea recenſendis certum eſt. Et clare id Annaliſta Fuldenſis innuit, cum Ad An. 884. prius ſolius Ludovici ſenioris mentionem feciſſet, poſtea ſubjungit; *Cum vero non eſſet bonor illorum filiis redditus*, *Arbo in comitatum domno Rege* (nempe Hludovico ſeniore) *concedente ſucceſſit.* Non neſcio quidem doctiſſimum Sigismundum Calles cum aliis indigitaſſe mortem duorum horum limitaneorum Comitum ad annum 871. pertinere, verba illius ſunt: *Sunt*, *qui anno jam abbinc duodecimo*, *communi cum cetera turba clade*, *quam Zuentibaldus per ſummam perfidiam Carolomanni copiis ad antiquam urbem Raſticis* (nempe anno 871.) *attulerat*, *involutos* (Willihalmum & Engilſchalcum) *exiſtiment.* Verum unum obſtat, quo minus utriusque mortem ad annum 871. transmittere tuto liceat. Nam cum Annales Francofuldenſes dicant: *Tandem diem ultimum hujus aeris in eadem voluntate finivere permanentes.* Verba hæc procul dubio non innuunt mortem aliquam violentam per cladem obvenire ſolitam, ſed naturalem. Et cum mors utriusque conjungatur haud aptius quam ad peſtem hanc, qua tertia pars humani generis apſumta dicitur, erit referenda.

) o (

AN-

ANNUS 875.

Initam nuper metu pacem, facile ſublatis timendi cauſis rupit Mſtibogius. Pungebat dudum adoleſcentis oculos urbs ſuper Kaſſinio monte egregie natura ingenioque munita, & ubi ſedem belli figeret, maxime idonea. Eam per hoſce dies inſtigante Wrſſovecio ex improviſo adortus ſumma vi expugnabat, certus aut imparatum ab annona locum capere, aut properantem cum tumultuaria manu ad ſolvendam tam opportunæ urbis obſidionem Hoſtivitum opprimere. Et vero Hoſtivitus ad primum obſeſſi Kaſſinii (*a*) nuncium cum lectiſſimo octingentorum virorum agmine citatis itineribus eo ferebatur, jamque primi anteſignani imminentibus Kaſſinio ſilvis ſe ſe explicabant, cum Mſtibogius ad eorum conſpectum interſciſſis operibus inſtructa acie venientibus occurrit: pugnatum eſt aliquamdiu ad pagum Piſtnicium (*b*) majoribus odiis quam viribus, ad ultimum Mſtibogius cadentibus circa ſe fortiſſimis, cruentam ſaucio ex brachio fratri Hoſtivito arenam reliquit, trepidusque atque inglorius Mſtibinium ſe ſe recepit. (*c*)

Prælium Mſtibogium inter & Hoſtivitum ad Piſtnicium pagum.

Mſtibogius vincitur.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXV.

JOANNIS VIII. PAPÆ 4. CAROLI II. IMP. 1. HOSTIVITI 3.

(*a*) Caſtrum hic a Kaſſa excitatum fuiſſe jam ad annum 711. meminimus, quo loco ſitum illius explicavimus. Poſterius hic quoque caſtrum ſtetit, de urbe nihil compertum.

(*b*)

(*b*) Vicus hic hodie ſupereſt in regione Kurimenſi uno & quid mplius lapide Praga, nec longe Kuuradizio remotus.

(*c*) Eadem fere narrat Dubravius, ſi vulnus ex brachio Hoſtiviti xcipias.

PRÆTERMISSA.

I. Pace inter Boemos, Moravos, Soraboſque cum Francis compoſita anno ſuperiore, obticuere penitus Annales Francici de geſtis Slavorum, nec quod ad hiſtoriam noſtram aliqua ratione pertineat, præter mortem Ludovici II. Imp. reperio, qua comperta celeriter Carolus, cui a calvitie nomen eſt, Rex Franciæ, fraterque Ludovici Germaniæ Regis tranſivit ad Italiam, jamque promiſſionem certam habens ab Joanne Papa neminem præter ſe a Ludovici morte Imperatorem agnoſcendum, Romæ coronatus eſt. Quod Ludovicum Germaniæ Regem tam male habuit, ut præter moram duplici exercitu Carolum fratrem aggrederetur; alium quidem miſit in Italiam cum Carolomanno filio, alterum ipſe in Franciam duxit, in hoc priore exercitu memorat Goldaſtus ex Aventino adfuiſſe auxilia e Boemis & Moravis. Ita vero ille: *Anno* 875. *in decretis Comitiorum Francofurtenſium leguntur Bohemi ac Moravi Carolomanno Germanorum & Romanorum Regi ejusve fratribus in expeditione contra Carolum Calvum Galliæ Regem, & prætenſum Imperatorem ſubſidia auxiliaria debuiſſe & præſtitiſſe.* Hæc Francofurtenſia decreta ſi vidit Goldaſtus, nolim repugnare & debuiſſe & præſtitiſſe revera Bojemos Moravoſque auxilia Ludovico ob conditiones pacis anno ſuperiore initas, quæ haud aliæ erant, quam ut utraque gens ſocia arma ſponderet contra hoſtes quoſcunque Francorum. Aventinus autem, quem citat Goldaſtus, nihil habet de decretis Francofurtenſibus, verba illius ſunt: *Ludovicus bellum Cæſari indicit, undique copias contrahit certiſſima ſemper auxilia Teutonas, & Sclavorum robora Bojemos atque Moravos.*

Joannis epiſt. apud Baron.

Goldaſt. l. 2. c. 14. §. 4.

Aventin. l. 4. p. 264.

II. Stredovskius ad hunc annum narrat rei Chriſtianæ in Moravia mira incrementa, quod quidem conſecutive & bona interpretatione aſſeri poteſt, minime vero tanquam proditum a veterum nonnemine, & ad hunc annum recenſitum. Illud vero novum atque inauditum: Ludomirum Suatopluco hoc anno enixam filium Mogemirum, matremque infelicem ex partus doloribus in ipſa vernante juventa eo-

Stredovsky l. 3. c. 7. p. 301.

dem anno demortuam: denique in Welehradenſi Metropolitana E-
cleſia ad ſummam aram tumulatam. Ego certe ante Stredovskium a-
peri niminem, qui vel nominis Ludomiræ meminiſſet, prætereo,
tot tantasque de ea hiſtorias commemoraſſet. Minus certum etiam e-
eum annum eſſe, quo Arnulphi filius natus, atque a Suatopluco e-
cro fonte levatus eſt. Poſterius id enim accidit.

III. Verius ad hæc tempora referendum eſt, quod Helmold.
ſub Ludovico II. (ſive is ei Imperator ſive Rex Germaniæ fuerit) ac-
diſſe memorat, quodque Bothonis Chronicon Brunſvicenſe Teutoni-
cum Picturatum ad hunc ipſum annum rejicit. Id quemadmodum ad
univerſam Slavorum hiſtoriam pertinet, ita peculiariter quoque gen-
Helmold. l. 1. c. 6. tem noſtram reſpicit. Verba Helmodi ſunt: *Tradit veterum antiqua re-
latio, quod temporibus Ludovici II. egreſſi fuerint de Corveja Monachi ſanctitate
inſignes, qui Slavorum ſalutem ſitientes impenderunt ſe ipſos ad ſubeunda pericu-
la & mortes pro legatione verbi Dei. Peragratisque multis Slavorum provinciis
pervenerunt ad eos, qui dicuntur Rani ſive Rugiani, & habitant in corde* (ore)
*maris. Ibi fomes eſt errorum, & ſedes idololatriæ. Prædicantes itaque verbum
Dei cum omni fiducia omnem illam inſulam lucrati ſunt, ubi etiam oratorium
fundaverunt in honorem domini ac Salvatoris noſtri JEſu Chriſti, & in com-
memorationem S. Viti, qui eſt Patronus Corvejæ. Poſtquam autem permittente
Deo mutatis rebus Rani a fide defecerunt, ſtatim pulſis Sacerdotibus atque Chri-
ſticolis religionem verterunt in ſuperſtitionem. Nam ſanctum Vitum, quem nos
Martyrem ac ſervum Chriſti confitemur, ipſi pro Deo venerantur creaturam ante-
ponentes Creatori. Nec eſt aliqua barbaries ſub cœlo, quæ Chriſticolas ac Sacer-
dotes magis exhorreat. Solo nomine S. Viti gloriantur, cui etiam templum et
ſimulacrum ampliſſimo cultu dedicaverunt, illi primatum Deitatis ſpecialiter at-
tribuentes. De omnibus quoque provinciis Slavorum illic reſponſa petuntur, &
ſacrificiorum exhibentur annuæ ſolutiones. Sed nec mercatoribus, qui forte ad
illas ſedes appulerint, paret ulla facultas vendendi vel emendi, niſi prius de mer-
cibus ſuis Deo ipſorum pretioſa quæque libaverint, & tunc demum mercimonia
foro publicantur. Flaminem ſuum non minus quam Regem venerantur. Ab eo
ergo tempore, quo primo fidei renunciaverunt, hæc ſuperſtitio apud Ranos per-
ſeverat usque in hodiernum diem.* Hactenus Helmoldus: hic vero nomi-
natiſſimus ille Slavorum Deus eſt *Swanto Vit*, de quo copioſiſſime re-
Abbas Stad. ad An. 800. Saxo Gramm. Hiſt. Dan. l. 14. rum Slavicarum Scriptores, & quidem ex vetuſtioribus cumprimis Ab-
bas Stadenſis & Saxo Grammaticus, ex recentioribus Abrahamus Fren-
zelius, qui poſterior omnium pene authorum narrationibus congeſtis
ori-

riginem, etymologiam, figuram, cultum, everſionemque hujus idoli locupletiſſime perſecutus eſt. Ex noſtris primus eſt Dubravius, qui affirmat etiam apud gentem noſtram Swantoviti cultum exſtitiſſe, ſic enim ille: *Diu hæc ſuperſtitio & cultus ejusdem ſimulacri etiam inter Bojemos viguit.* Dubravium ſecutus eſt Stranskius, huncque turba poſteriorum noſtrorum. Stredovskius etiam ſimulacrum illius excuſum vulgavit, quod utinam quam eleganti ſcalpro exciſum eſt, tam ſit ex quopiam vetuſtatis monumento depromtum. Et quanquam nuſpiam in vetuſtioribus noſtris præter idolum *Zelu* a Neplahone prolatum aliud reperiam, non incredibile tamen ex poſterius referendis Swante Vitum etiam apud nos in aliquo cultu fuiſſe, præſertim cum Helmoldus dicat: *De omnibus provinciis Slavorum illic reſponſa petuntur, & ſacrificiorum exhibentur annua ſolutiones.* Rurſum: *Inter multiformia autem Slavorum numina præpollet Zuantevith Deus terræ Ruganorum - - - De omnibus Slavorum provinciis ſtatutas ſacrificiorum impenſas illo transmittebant.* Denique Saxo Grammaticus: *Hanc Suanteviti ſtatuam totius Sclaviæ penſionibus cultam finitimi quoque reges non absque ſacrilegii reſpectu donis proſequebantur.* Illi nempe, qui ex mercatura apud Rugianos queſtum occipiebant, nec enim ſine delatione munerum ad eam exercendam admittebantur, ut ſupra docuit Helmoldus. Michael Frencelius conatur hanc de monachis Corbejenſibus hiſtoriam, & S. Viti in Suantevit immutationem fabulæ condemnare, ſed eum refutavit frater ejus Abrahamus Frencelius. Nobis de hoc Suantevito plures erunt memoriæ, ubi ad S. Wenceslai geſta pertigerimus.

Abr. Frenzel. de Diis Sorab. ſect. 2. c. 1. Dubrav. l. 1. p. 5. Stransky c. 6. §. 2. Stredovsky l. 1. c. 6. Helmold. l. 1. c. 52. Hiſt. Dan. l. 14 Diſſert. hiſtor. de idolis Slav. apud Hofmann T. II. p. 63.

ANNUS 876.

Sic proſtratum Mſtibogium benignior præter ſpem fortuna reſpexit. Deceſſit per eos dies Leslaus Kurimenſis dynaſtes, (a) hujus mortem ad conſtituendam tranquillitatem publicam arripientes Lopotæ, Hoſtivito auctores exſtitere pacem cum fratre Mſtibogio concinnaret, atque cum liberis orbus fatis ceſſiſſet Leslaus, ejus provinciam fraternæ concordiæ colendæ cauſa Mſtibogio traderet. Pro-

Leslaus Kurimenſis Dux moritur.

nis conſilium accepit auribus Hoſtivitus, datoque corporis præſidio etiam juramento per Majeſtatem Jovis idolique Zelu firmato liberam ei ſe accedendi recedendique præſtitit facultatem. Conſecutus hanc ſecuritatem Mſtibogius præter moram præſto adfuit, ſenatus vero his conditionibus pacem inter tumultuantes fratres conciliavit: *Wiſſebradenſi principatu ſine ulla controverſia Hoſtivitus potiatur. Satrapia Kurimenſis Leslai morte caduca cum omni aurea argenteaque anteceſſoris ſupellectile Mſtibogio cedat. Hoſtivito præmortuo non ſuccedat filiorum aliquis ſed Mſtibogius in Pragenſi Ducatu; at hunc viciſſim Hoſtiviti filius natu major excipiat,* (b) *filii Mſtibogii ſatrapia Kurimenſi contenti ſunto.* Ita ſublatis ultro citroque fraternis ſimultatibus Lopotæ poſteritatis memoriæ rem omnem diligenter tranſcribi juſſerunt, exceptaque ſunt a ſcriba (c) Roſano viro ſolertiſſimo illis quernis tabulis, quibus jura ſuperiorum Principum Przemysli, Libuſſæ, aliorumque continebantur. Eum membranaceum codicem duro ligno veſtitum ſtudioſe in quopiam Deorum ſacrario contra omnes caſus probe munito aſſervabat antiquitas, ad eum nemini præter ſummos magiſtratuum Principes acceſſus erat.

Lex ſucceſſionis.

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXVI.
JOANNIS VIII. PAPÆ 5. CAROLI II. IMP. 2.
HOSTIVITI 4.

(a) Goldaſtus Leslaum hunc autumat haud alium a Lechone eſſe Belliduce, qui ſub Carolo M. a Franciſcis ſcriptoribus refertur. [*Goldaſt. l. 2. c. 2. in notis.*] Sed ſi Chronologia Hagecii vera eſt, quomodo hæc cum Caroli M. temporibus conciliabuntur? non minus admirandus Goldaſtus homo Germanus, cum Hagecium in cognomentis Slavicis corrigit. Sic vero ille poſtquam ſententias de Lechone recenſuiſſet: *Porro Hagecius in Chronic. Boh. Part. I. anno* 876. *mentionem facit Leczkavi (male illic Leslaus ſcribitur) Ducis Kaurzimenſis in Bohemia, qui eo anno mortem ſine liberis obierit. Unde conſtat evidenter Lechonem noſtrum non fuiſſe ſupremum omnium Bohemorum Principem, ſed partis tantum Etnarcham ab univerſis in ducem belli tantummodo adverſus Caroli M. potentiam aſſumtum.* Verum ſi admittamus Goldaſto Leczkavum non Leslaum appellatum hunc Kurimenſem Ducem, quo pacto Chronologia repugnante ex eo Lechonem exſculpat? quin quid oppoſiturus is nobis eſt, ſi omnem hanc Leslavi memoriam hiſtoriamque inter ſomnia & figmenta rejecerimus? Legitne is in tot a ſe ad conſarcinandam Bohemiæ hiſtoriam evolutis libris unquam hunc Leczkavum in ſcriptore Hagecio vetuſtiore? Dubravio plane, qui eodem cum Hagecio ſcripſit tempore, ignotus erat, exacto enim Craſnitio e Kurimenſi Principatu, Mſtibogium ſubſtitutum ſcribit. [*Dubrav. l. 3. p. 16.*] At & iſtud Dubravii aſſertum haud majoris fidei quam Hagecii reputandum eſt.

(b) Eadem fere refert Dubravius: quæ cum ex eo exſcripſiſſet Goldaſtus cum emphaſi ſubjungit: *Hæc Dubravius ille Moraviæ Epiſcopus, & primarius Regni Boh. Princeps: cujus ſi vel ſola authoritas absque aliis inſignis documentis foret, movere nos debet, ut modeſtius civiliusque de regni Bohemiæ ſucceſſione hereditaria æſtimemus, ac judicemus.* [*Dubrav. ibid. Goldaſt. l. 6. c. 3. §. 13.*] Sed miror tantum Juris-Conſultum Goldaſtum, qui ex hoc Dubravii dicto Herculeum quodpiam argumentum eruere conatus, cum Coſmas noſter aliique vetuſtiores de hoc altum ſilentes ei in manibus fuerint? cum non ignoraverit Dubravium relatis his ſæculis facile ſeptem poſteriorem fuiſſe, atque ſemel in Coſma legerit, quanta hoc ævo barbaries in gente noſtra

fuerit, ut nec ſcribas nec hiſtoricos haberent? ſed habuit præ his ſubleſtis commentitiisque alia ſucceſſionis argumenta Auguſtiſſima domus Auſtriaca: inter quæ tandem validiſſimum erat Alexandrinus ille Invictiſſimi Imperatoris Ferdinandi II. enſis in Albo monte exertus, quo nodum illum Gordium de jure ſucceſſionis (qui hactenus Juris-Conſultos judiciaque fatigabat, atque non unam cladem Regno Bohemiæ afferebat) diffidit, ac penitus ſuſtulit.

(c) Concinnius ad hunc annum Hagecius in ſua vernacula hiſtoria vocem Ziak appellativum fecit, perque aliam Bohemicam vocem Piſak id eſt ſcriba interpretatus eſt: nam ad annum 717. vocabulum hoc pro nomine proprio accepit, quo Libuſſæ ſcribam cognominatum fuiſſe memorat. Conſtat vero priſca Czechica lingua *Ziakowe* appellatos homines literatos, quod ex Dalemilo liquet, cujus editor in ſyllabo vocum obſoletarum Ziakowſtwo reddit: Literny umieni. Poloni hodiedum Przezzak appellant, & apud nos hoc nomine donantur Cantores hodie quoque, qui inter divina officia vernacula lingua varios hymnos temporibus feſtisque accommodatos concinere ſolent.

Cnapius in theſauro Polono latino T. II. voce Literator.

PRÆTERMISSA.

I. Ludovicus Rex Germaniæ, quo ante eum nemo bellis cum gente noſtra Moraviſque geſtis clarior hoc anno *V. Calend. Septemb. in palatio Franconofurt diem ultimum clauſit. Cujus corpus tranſtulit æquivocus illius* (Ludovicus filius) *& in monaſterio S. Nazarii, quod dicitur Laureshaim, honorifice ſepelivit.* Cujus morti ex Adamo Bremenſi hæc verba apponit Goldaſtus: *Ludovicus pius Cæſar* (imo Rex tantum Germaniæ) *magnus obiit, ipſe Boemanos, Sorabos, Sliuſos, & ceteros Slavorum populos ita perdomuit, ut tributarios efficeret.* Et ex Kranzio: *Cum ſæpe alias illa provincia* (Bohemia) *conflictaretur Romanis Imperatoribus, dedit manus Ludovicò Germaniæ Regi Ludovici Imperatoris filio.* Non negamus id potentia ſua effeciſſe Ludovicum, quod poſtquam gens noſtra, Moravi, aliique Slavici vicini populi exſtincto Ludovico Pio Imperatore eidem tributum annuum, quod Imperator non eſſet, pendere detrectaſſent, propter perpetuos bellicos motus amicitiæ & pacis conſervandæ cauſa idem illi tributum adjudicaverint. Nec negamus Raſtize deturbato Ludovicum tantam exercuiſſe in Moraviam authoritatem, ut pro arbitrio ſuo res per Comites ſuos in ea diſponeret. At tributi penſio ſæpe fuit interrup-

Annal. Francofuld. ad h. a.

Goldaſt. l. 2. c. 2. §. 25.

upta, & poſt partitionem Regni in tres filios penitus exſtincta, illa vero Moraviæ ſubjectio prope momentanea. Neque enim ipſi Bajoariæ Epiſcopi in epiſtola ſua ad Joannem IX. ſubjectionem Moraviæ alio principio deducunt, quam ab eo Raſticem inter & Suatoplucum diſſidio, cum illi poſteriorem armis ſuis juviſſent ad conſequendum Ducatum, isque ſe illis ſubdidiſſet. Verba clariſſima ſunt, quanquam neutro horum Ducum nominato: *Quando*, inquiunt, *Chriſtianitas illis cœpit vileſcere* (hic ad adventum SS. Cyrilli & Methudii invidioſe alludunt) *& in ſuper debitum tributum ſenioribus noſtris regibus & principibus eorum ſolvere reſpuerunt, belloque reſiſtere, & gentem noſtram cœperunt laceſſere, ortu eſt ſeditio inter illos* (nempe aliis Raſtizio, aliis Suatopluco adhærentibus) *& quoniam noſtri armis ſibi eos defenderunt, & in ſervitium redigerunt. Idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt, & debent, & ſive velint, ſive nolint regno noſtro ſubacti erunt.* E quibus oppido liquet usque ad annum 900. quo hæc epiſtola ſcripta eſt Moravos nonniſi ſemel ſub Suatopluco unius anni curſu fuiſſe ſubjectos, poſtea vero perpetuo ſuam immunitatem armis contra Francos fuiſſe tuitos. Quare cum Ermanricus coævus Monachus Augienſis in libro de Grammatica hæc jactat in laudem Ludovici tum viventis: *Hludovicus Rex licet limite terrarum, virtute tamen vincit Herculem Centauros domantem, & agilitate Ulyſſem. Interroga Sclavos in gyro, & non miraberis epitoma meum.* Ultro concedimus a Ludovico multis cladibus affectas gentes Slavicas, ſed eum contra non raro quoque a Slavis egregie multatum fuiſſe vel ipſorum Francorum ſcriptorum teſtimonio ſuperioribus annis teſtatum fecimus. Nec dubium, ſi coævos ſcriptores Slavi habuiſſent, pares aut etiam majores laudes nos de Ratislao & Suatopluco lecturos. Valeat hic illud, quod Hanſizius de cladibus Bojorum a Samone Slavorum Duce acceptis ſcribit: *Has clades Bojis pati magis, quam ſcribere libuit. Multiplices tamen extitiſſe res ipſa perſuadet.*

Apud Gevold. T. I. p. 31.

Apud Mabillon. Analect. vet. p. 420.

Hanſiz. Germ. ſacra T. I. P. I. c. 19. p. 104.

II. Ad hunc annum veroſimillime reponendum, quod Annales Francofuldenſes poſterius ad annum 884. de turbis mortem Wilhelmi & Engelſchalci (qui Bajoariorum limites contra Moravos procurabant) conſecutis recenſent, verba ſunt: *Igitur quum duo fratres Willibalmus & Engelſchalcus* (de quorum morte ad annum 874. in prætermiſſis a nobis actum) *terminum Regni Bajovariorum in oriente a Rege* (*id eſt ſeniore Hludovico*) *conceſſum contra Moravanos tenuerunt, multaque pro patria tuenda confligendo ſudaſſe feruntur. Tandem diem ultimum bujus æris in eadem volunta-*

te

te finivere permanentes. Cum vero non eſſet honor illorum filiis redditus, Arbo in comitatum domno rege (nempe eodem Hludovico Germaniæ Rege) *concedente ſucceſſit, quod prædictorum virorum pueruli, illorumque propinqui in contrarium accipientes & vertentes, dixerunt alterutrum fieri: & Arabonem Comitem, ſi non recederet de comitatu parentorum ſuorum, & ſe ipſos ante faciem gladii morituros. Hoc experimento Arbo concuſſus amicitiam iniit cum Zuentibaldo Duce Maravorum gentis firmatoque inter illos fœdere filium ſuum obſidem* (quem Iſanricum appellatum fuiſſe ad annum 899. teſtatur Continuator Annalium Francofuldenſium) *fieri non tardavit. Nec minus ipſi prædicti pueri conſulunt quosdam primores Bajovaricæ gentis, collatisque propinquis ac undique copiis fortior manus in id tempus illis adſtabat. Comitem a Rege conſtitutum inhonorifice expellebant, comitatumque illis in uſum uſurpaverunt. Hoc ergo factum eſt poſt obitum Hludovici regis.* Et quanquam iidem Annales ſtatim ſubjungant: *Natorumque ejus Carlmanni & Hludovici*, tamen diligentius locum hunc expendenti proclive erit cognoſcere vix conciliari poſſe iſthic narrata, & quidpiam deſiderari. Meo igitur tenui judicio poſt verba *Hludovici Regis* ſtatuendum eſt punctum, & addendum: *Poſt obitum vero* (nempe ut proſequuntur Annales) *Carlmanni & Hludovici &c.* Nam quomodo fœdus Arabonis cum Zuentibaldo, ejusdem per filios Willihalmi & Engelſchalci expulſio, rurſum ſtatim Arabonis per Carolum fratrem Ludovici & Carolomanni in comitatum reſtitutio in unam periodum concludi poſſint non video, ſi omnium trium obitus ſcilicet Hludovici Regis & filiorum Carolomanni atque Hludovici ſimul ſumantur, ut præteream verba ſuperiora: *Arbo in comitatum domno Rege concedente ſucceſſit*, haud alio ſpectare poſſe quam ad Hludovicum ſeniorem, de quo ſolo author in antecedentibus mentionem fecerat. Hoc igitur anno poſt mortem Hludovici exarſit odium in Arabonem Comitem, ut non obſtante Zuentibaldi fœdere ille Comitatu ſuo exturbaretur, ſuccederentque filii Willihalmi & Engelſchal-

Ad An. 884. ci, qui patrocinium Carolomanni nacti ſunt, nam ſcribunt Annales Francofuldenſes eos in poſſeſſione manſiſſe usque poſt obitum Carolomanni & Hludovici fratrum, quo conſecuto *ſucceſſor frater illorum minimus* (ſcilicet Carolus) *mox prout antea tenuit, Araboni prædictum Comitatu reddidit.* Et cum iidem Annales dicant *fortiorem manum Bojoarioru id tempus filiis Willihalmi & Engelſchalci adſtitiſſe contractis undique c* haud dubium hanc expeditionem quoque ſuo exercitu contra Zv baldum protexiſſe Carolomannum. Nam ſcribit Aimonius: *C mus nec ad fratres nec ad patruum ſuum Carolum Imperatorem, ſicut*

at, *venit*, *occupatus in belligeratione contra Winidos.* Quare etiam nec ille, nec ejus auxilia leguntur in illa pugna, quam apud Attiniacum hoc anno ejus frater Ludovicus contra Carolum Imperatorem inierat. Non legitur vero uſpiam aliud Carolomanni bellum hoc anno cum Winidis (quo nomine paſſim Aimonius Moravos Boemosve intelligit) ſuſceptum. Quod autem Zuentibaldus vivente Carolomanno reſtitutionem Arabonis in Comitatum conſequentibus annis bello & armis non urſerit, obſtitiſſe videtur fœdus cum Carolomanno initum, nam quamdiu is poſt patris Hludovici mortem ſuperſtes fuit, amice illo uſus eſt.

III. Annales Metenſes ad hunc annum referunt: *Poſthac* (nempe poſt relatam ad Anternacum a Ludovico Ludovici Germaniæ Regis filio de Carolo Calvo victoriam) *convenerunt tres ſupradicti fratres* (Carlmannus, Ludovicus & Carolus) *in loco, qui dicitur Sualifelt, & ibi diviſerunt paternum regnum. Carolomannus ſortitus eſt Bajoariam, Pannoniam, & Carnutum, quod corrupte Carentanum dicitur, nec non & regna Slavorum Behemenſium & Marahenſium: Ludovicus orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, & partem Regni Lotharii: porro Carolo Alemannia in parte ceſſit, & aliquæ civitates ex regno Hlotarii.* Ad h. a. Quem locum Annaliſta Metenſis ad verbum exſcripſit ex Reginone ad annum 876. Verum multa probant hunc locum Reginonis non minus depravatum eſſe, quam illum Alberici ad annum 865. uti ex Chronico coævo Fontanellenſi & Centulenſi ad hunc annum convicimus; meritoque ſuſpicamur a poſteriore quodam ſciolo verba: *Nec non & regna Slavorum Behemenſium & Marahenſium* fuiſſe adjecta. Nam credibile non eſt filios Ludovici latius explicaſſe terras ſuas, quam vel ipſe pater reliquerat, multoque ante partitus fuerat, in qua diviſione, ut citato loco docuimus, nulla Behemenſium & Marahenſium mentio. Atque ſi Bohemia Moraviaque in partitionem venit, cur obliti filii Sorabiæ ſeu terræ Soraborum, e qua cenſum annuum paſſim depromtum fuiſſe omni loco innuunt Annales Francofuldenſes? majorine ſervitutis jugo obnoxia erat Bohemia Moraviaque quam illa? Profecto Annales Francofuldenſes, qui hujus partitionis mentionem faciunt, tam inſigne contra Boemorum Moravorumque his annis toties exaggeratam audaciam argumentum non prætermiſiſſent. Verba autem illorum ſunt: *Sequenti autem menſe Carlmannus & Hludovicus atque Karolus Ludovici Regis filii in pago Recienſi convenientes, paternum inter ſe regnum diviſerunt, & ſibi invicem fidelitatem ſervaturos eſſe ſacramento firmaverunt. Cujus ſacramenti textus Theutonica lingua conſcriptus in nonnullis locis habetur.* Habetur ve-

vero etiam hodie ſacramentum iſtud in Nithardo edito inter ſcriptores thœi, Kulpiſianos, emendatius denique in du Cheſnio T. II. In quo nullo terrarum diviſarum mentio. Quin ſi admittamus etiam regna vorum Behemenſium & Marahenſium in charta partitionis rece fuiſſe, id prorſus ſine omni effectu iſthic relatum fuit, nec aliud ju dit Carolomanno, quam ſpeciem quandam prætenſionis ad exig annua tributa, quæ quidem Imperatoribus pacti fuere Bohemi, ſtea etiam Ludovico patri, jugo autem omni ſe expedivere illius obitum. Hinc Chronographus ſaxo ad annum ſequen Carolomanno nonniſi Bajoariam tribuit, ſic vero ille ibidem: *Lud quippe tenuit Oſtrofranciam, Carolus Alemanniam, Carolomannus Bajoar* & recte Hanſizius: *Suentibaldum nec Ludovicus Germaniæ Rex, nec, qui dominatu ſucceſſerat, Carolomannus filius edomare, cum maxime cuperent, bant.* Adduci quidem vix poterit quiſquam, ſepoſito partium ſtu ut credat tributum hoc Carolomanno a Boemis Moraviſque ſolu fuiſſe, quandoquidem is jam paucarum terrarum dominus tam pote bus Ducibus vix metuendus erat, nam recte Sigiſmundus Calles ha liorum Ludovici terrarum portiones nonniſi *lacinias ex magno regno imperio* vocat, ut taceam Carolomannum periculoſiſſimo bello impli tum fuiſſe cum Carolo avunculo ſuo, quod eum hortabatur, ut ſi re publicam ſuam ſalvam cuperet, Slavis vicinis amice uteretur, quo etiam, dum vixit, fecit, nam nihil bellorum cum eo legitur. In m jus robur inſtar complementi apponere juvat verba Helmoldi de obi Ludovici ita ſcribentis: *Poſt cujus* (Ludovici Regis Germaniæ) *morte efferа barbaries luxis regnabat habenis. Nam Boemi, Sorabi, Suſi & Sla quos ipſe tributis ſubjecerat, tunc ſervitutis jugum excuſſerunt.* Imo excuſſe runt jam illud paulo ante mortem uno alterove anno. Quare ſi vera ſunt verba Comitiorum Franconofurtenſium, quæ hoc contextu a fert Goldaſtus: *Ingruent cum his* (fratribus Carolomanno, Ludovico & Carolo) *bellicoſiſſimi & ferociſſimi Germaniæ pugnacis populi &c. Bojemi, Zechi, Moravi.* Ea haud aliter accipienda ſunt, quam renunciato omni jure tributorum Moravos Boemoſque amicitiam & fœdus pepigiſſe cum Ludovici filiis, auxiliareſque copias contra quoſvis hoſtes ſpopondiſſe. Quanquam Aventinus, ad quem ſe ſe revocat Goldaſtus de Comitiorum Francofurtenſium ejusmodi decreto ne verbum quidem habeat, & vox *Zechi* ſæculo illi vix adhuc uſitata ſubleſtam rem plane oſtendat.

Leibnit. in Acceſſion. Hiſt. ad An. 877.

Sig. Calles Annal. Auſt. l. 3. p. 198.

Helmold. l. 1. c. 7.

Goldaſt. l. 2. c. 13. §. 5.

IV.

IV. Non prætermittendum etſi levioris momenti ſit, apud noſtros tamen authoritatem paſſim habet, quod ad hunc annum refert Stredovskius: a Suatopluco videlicet nuper defunctæ Ludomiræ conjugi ſuperinductam *Adelbaidem Carolomanni ex Lidovinda genere & forma prænobili Carinthiæ filiam, & Arnulphi Sororem germanam*, quam ait ab Aventino Giſalam appellari. Ego quidem in Aventino nullam aliam Giſalam circa hæc tempora invenio, quam ſororem Lotharii, quam poſtea Arnulphus Godofrido Cimbrorum Regi noviſſime baptizato deſpondit, & quam paſſim vetuſtiores ſcriptores referunt. De Giſala Carolomanni filia ne verbum quidem habet Aventinus. Opinionis autem hujus de ſorore Arnulphi a Suatopluco in matrimonium accepta nemo author eſt quam Dalemilus noſter, qui de Suatopluco loquens, ita: Kral Morawſky Cʒieſarʒowu Seſtru ʒa ſebe gmiegeſſe, id eſt: *Rex Moravicus Cæſaris ſororem habuit*, quem ſecutus Hagecius, hunc Pirminius Gaſſarus, & Martinus Cromerus. At vero Achilles Pirminius Gaſſarus, qui anno 1575. obiit, is eſt, qui primus Zuentibaldo Arnulphi ſororem Gilaſam nomine facit, ſed lapſus veroſimillime, cumque eo Hanſizius, dum Zuentibaldum pro Godefredo Normannorum Rege habuere, Giſalamque ex Lotharii ſororem Arnulphi fecere, de qua Annales Metenſes ad annos 882. & 885. Cromerus denique Suatobogium Suatopluci filium e ſorore Arnulphi ſuſceptum narrat. Quare recte Clariſſimus Aſſemanus hallucinationes Cromeri percenſens N. IV. ſcribit: *Suatobogium Suatopluci ſucceſſorem e ſorore Arnulfi ſuſceptum dicit* (Cromerus) *quum nulla alia inter Suatobogium & Arnulfum affinitas interceſſerit, niſi quod Suatoplugus Suatobogii & Moymiri pater filium Arnolphi Zuentibaldum e ſacro fonte levaverit.*

Stredovsky l. 3. c. 7. p. 304.

Aventin. l. 4. p. 272. & 274.

Dalemil. c. 24.

Annales Augustburg. apud Menken. T. I. p. 1373. Hanſiz. Germ. ſacræ T. II.

Cromer. de orig. & geſt. Polon. l. 2.

Aſſeman. T. III. P. 2. c. 3. p. 275.

ANNUS 877.

Præſentiſſimum hoc anno vitæ diſcrimen adiit Hoſtivitus: id, qua ratione ſubierit, paucis perſtringam: Slaviborus ex domo Bſſovia (a) plurium ad Albim divitum dynaſtes vir opibus æque & ſplendore vitæ, nec minus ingenio conſpicuus, urbem Bſſovium, (b) quam im-

perio tenebat, nuper admodum intra muros coegerat. E-
jus urbis viſendæ, quod multus de ea rumor eſſet, cu-
dus Hoſtivitus aſſumto illuſtriore comitatu Bſſovium ve-
ſub ortum Vergiliarum. Ibi quatriduo moratum in al-
dixiſſe ferunt: ſi tam opportunus tamque nobilis ſ-
Wiſſehrado, qualis Bſſovio obtigiſſet, non tutam mo-
Bohemis Principibus, ſed jucundam etiam vel Diis imm-
talibus habitationem præbiturum fuiſſe Wiſſehradum ſu-
Deducebat revertentem Principem honoris cauſa Slavibor
cum ſuo item equeſtri comitatu, ventumque eſt ad traje-
tum Albis nocturno tum forte aquarum incremento præter
Ingens Hoſtiviti diſcrimen in trajectu Albis. ſolitum tumidi atque inflati. Princeps itemque Slavibor
non explorato vado primi fluvium ingreſſi, rapacibus ſtatim
aquis in altum flumen abrepti alius alio fruſtra laborantibus
equis abjiciuntur. Comites dominorum periculo, ut par
erat, anxii, ſeque cohortati dum auxiliari pergunt, quin-
que ex comitatu Hoſtiviti egregios juvenes, itemque alios
duos ex Slavibori in gurgitem projectos eadem fluminis vio-
lentia in omnium conſpectu momento cum equis hauſit. Ho-
ſtivitus additis equo calcaribus tandem periculo evaſit, &
Slavibor multum luctatus cum inſanis fluctibus ægre
tandem in adverſam ripam ſociorum
auxilio emerſit.

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXVII.

JOANNIS VIII. PAPÆ 6. *vacat.*
HOSTIVITI 5.

a) Slavibor hic pater S. Ludmillæ eſt, ut ex poſterius dicendis palam fiet, cujus non modo Chriſtannus, ſed & Coſmas meminit. Sic enim prior: *Habuit* (Borivogius) *uxorem nomine Ludmillam filiam Slaviboris Comitis ex provincia Slavorum, quæ Bſſow antiquitus nuncupabatur, nunc a modernis ex civitate noviter conſtructa Mielnik vocitatur.* Et Coſmas: *Filia Zlaviboris Comitis de caſtello Pſov.* At præter hoc nomen, regionem quam tenebat, obitumque illius nihil in vetuſtioribus Hagecio proditum. *Paſſio. SS. Ludmillæ & Wenceſl.* *Coſmas l. 1.*

(*b*) Chriſtannus & Coſmas nonniſi caſtrum vocat, imo prior docet urbem paulo ante conſtructam hic loci, dum in nomen Mielnik tranſiiſſet, incidit in manus meas vetus urbis hujus ſigillum triangulare, quod bifidum eſt, altero campo mediam aquilam, altero erectum in pedes leonem referens. Schleinicius ea omnia confinxiſſe ait Hagecium, quæ de Bſſow univerſim narrat, ſed charybdim vitans in ſcyllam impingit: narrat enim *Bzow ſeu Bziow eſſe in Polonia non in Boemia, patriam ſine dubio Abrahami Bzovii.* Quæ copioſe refutat Balbinus. *Schlein. Wendalo Boh. c. 3.* *Balbin. l. 2. c. 19.*

(*c*) Noſter P. Victorinus, neſcio, e quo fonte hæc paulo aliter narrat: *Nonnemo* (inquit) *ex clientibus per medios fluctus adnatans Slaviborum jam aquas bibentem felici audacia apprehenſum crinibus morti eripuit. At Hoſtivitum jam altius rapuerant undæ, quam ut ſuccurri poſſet, qui deſperata alieni præſidii ope cum natandi peritia fretus tumeſcentem jam equum fluminis iræ permiſiſſet, ipſe in aquas ſe miſit, ac cum procellis luctans non præter omnium admirationem littus attigit.*

PRÆTERMISSA.

I. Bohemorum Moravorumque æmulaturi Slavi Linones & Siusli exemplum hoc anno ſe ſe quoque tributi onere quærunt eximere, de quo Annales Francofuldenſes: *Sclavi, qui vocantur Linones & Siusli* *ſo-*

eorumque vicini defectionem molientes ſolitum dare cenſum renuunt. Quos Hludovicus Rex miſſis quibusdam fidelibus ſuis circa mediam quadrageſimam ſine bello compreſſit, acceptisque obſidibus nonnullis & muneribus non paucis eos ſub Apud Caniſium ad h. a. *priſtinum redegit ſervitium.* Hermannus Contractus vero: *Linones & Suiſſi, eorumque confines defectionem molientes a Ludovici miſſis facile compreſſi ſunt.* Siuslos jam anno 874. defeciſſe a Francico nexu ſupra vidimus ad annum eundem; in continua autem contradictione de pendendis tributis ſtetiſſe videntur cum Ludovico, cum toties illorum motus legantur, ita ut dubium ſit: num etiam hoc anno penitus ſub priſtinum tributi ſer- Helmold. l. 1. c. 7. Ditmarus l. 6. vitium redacti ſint; Helmoldus certe eos ſervitutis jugum excuſſiſſe ait, & Ditmarus toties laudatus omem illam regionem Suatopluco paruiſſe docet. Quod autem alii vicini Slavi Linonibus & Siuslis in auxilium non feſtinaverint, obfuiſſe videtur expeditio Italica, quam hoc anno ſuſcepit Carolomannus, & ad quam ſocia arma junxerunt Slavi, ut poſtea videbitur. Quod ad horum duorum Slavicorum populorum Boemisque finitimorum ſitum ſpectat, Siuslorum jam ſupra expedivimus; reſtant Linones, hos aliter *Linos*, *Lingones* & *Hilimones* appellatos ait Abbas Chron. Gotvic. l. 4. p. 660. Gotvicenſis: qui variis productis hujus populi, pagique Slavici vetuſtis memoriis ſubjungit: *Ex hiſce circumſtantiis colligere liceat: Linos ad fontem fluvii Albis ſiniſtram verſus, ubi adhuc civitas Rabel, Witſtok, Weſſenberg & complures conſpiciuntur; conſequenter inter Rhetarios, qui verſus ſeptemtrionem trans Albim, Hevellos, & Bilinos, item Doxanos, qui verſus meridiem & Brizanos & Smeldingos, qui verſus occidentem ad Albim habitabant, ſedes ſuas habuiſſe.* Quem locum & illis in tabula noſtra Geographica P. II. dedimus. Quod vero Slavi inter auxilia Carolomanni fuerint, jam eosdem Annales audiamus:

An. Fuld. ad h. a. II. *Carolus Galliæ tyrannus æſtivo tempore cum exercitu Italiam petiit & Ticini reſidens magnopere niſus eſt, qualiter Carlmanno illuc adventanti aditum denegaret in illam provinciam. Carlmannus vero cum manu valida Noricorum, diverſorumque Sclavorum Italiam ingreditur contra Carolum dimicare volens, quod cum Carolus comperiſſet, illico, (juxta conſuetudinem ſuam) fugam iniit. Omnibus enim diebus vitæ ſuæ, ubicunque neceſſe erat adverſariis reſiſtere, aut palam terga vertere, aut clam militibus ſuis effugere ſolebat, & in eodem itinere diſſenteriæ morbo correptus cum magna periit triſtitia - - - Carlmannus optimates Italiæ ad ſe venientes ſuſcepit, & diſpoſitis, prout voluit,* Ad h. a. *gione reverſus eſt in Bajoariam.* Annales autem Bertiniani inquiunt: *Carolomannus vero mendaci nuncio audiens, quod Imperator & Papa Johannes*

er eum cum multitudine maxima bellatorum venirent, & ipſe fugam arripuit er viam, quam venerat. Denique de eodem Carolomanno: *Pene usque ad mortem infirmatus, & lectica delatus ad propria per annum ita jacuit, ut multis fuerit deſperatus.* Hos inter Slavos Carolomanni auxiliares quin etiam fuerint Bohemi Moravique, ut ſcribit Aventinus, nullus dubito; *Aventin. l. 4.*
confirmaturque ex iis, quæ ſupra innuimus: Carolomannum renunciaſſe juri tributi, ut Boemorum Moravorumque ſocia haberet arma. Ceterum mortuo hoc anno Carolo Calvo, ut mox diximus, vacavit ſedes Imperii occidentalis. Multi quidem ei ſubſtituunt filium Ludovicum Balbum, eo maxime quod nonnulli veteres Annales Francici eum a Joanne VIII. coronatum affirment, ſed eruditiſſime Pagius: *Hæc Ludovici Balbi coronatio Baronio - - - aliisque non paucis erroris cauſa fuit.* *Pagius ad An. 878. n. III.*
Exiſtimarunt enim Ludovicum Balbum Carolo Calvo patri in Imperium ſucceſſiſſe, cum tamen hæc coronatio regia fuerit, licet Joannes Papa in Ludovicum Balbum Imperium transferri ſtuduerit, ob idque a Romanis vexatus urbe hoc anno excedere coactus ſit, uti refert Sigebertus in Chronico. Cui firmamenti inſtar ſubjungere liceat, quod Author ſæculi XI. in Translatione & miraculis S. Genulfi de morte Caroli Calvi ſcribit; *Decedente glorioſo Rege Karolo Calvo Regni quoque ejus a ſua celſitudine corruit ſtatus. Nullus namque poſt eum Imperium tenuit Romanorum. Ejus filius Ludovicus agnomine Balbus ſolummodo regnum obtinuit Francorum. Tunc Bajoariorum ſurrexit regnum, apud quos hactenus conſtat Romanum imperium.* *Apud Mabillon. ſæc. IV. P. 2. Act. SS. Bened.*

III. Conſona ſunt veterum relatis & veritati, quæ ad hunc annum narrat Stredovskius; S. Methudium pluribus aſſumtis pietate & *Stredovsky l. 3. c. 8.*
prudentia conſpicuis ſacerdotibus iter arripuiſſe in aliorum Slavorum regna, & cumprimis invitatum ab Hezilone, eumque in iſtius ditione plurimos Apoſtolicorum laborum manipulos collegiſſe, hoc conſilio cum videretur Salisburgenſis Archi-Epiſcopi jurisdictionem involaſſe, irritatum fuiſſe Adalbertum Archipræſulem ceteroſque Salisburgenſes ſacerdotes, ut tam apud filios Ludovici, quam apud Joannem VIII. querelam deponerent. Quæ correſpondere cum Anonymo de Converſione Bojoariorum & Carentanorum, ipſaque Joannis VIII. epiſtola ſequenti anno cognituri ſumus. Id autem a vero alienum eſt Hezilonem fuiſſe Carnorum Ducem, Carinthiam enim Carolomannus tenuit, ſupraque ditiones Hezilonis, ubi Dravum inter & Savum ſitæ fuerint, oſtendimus. Tam quoque minus teſtatum eſt Hezilonem filios habuiſſe duos ſcil. Ratislaum Moraviæ Ducem, & Fridericum, qui poſtea factus

ſe Patriarcha Aquilejenſis, eum nempe ipſum, cujus geſta perſcri[illegible] S. Anſelmus Archi-Epiſcopus Cantuarienſis, quæ nominis [illegible] jecturis ſubjicimus.

ANNUS 878.

Slavibor Biſovenſis alter Melnicenſis, paſſim qu[illegible] Hrabie ſeu Hrabovez dictus, quod Hrabeorum e[illegible] genie eſſet, (a) filium nomine Hauſek (b) habuit, [illegible] felix natura corpus animumque egregie virilem pollicebatur. Ejus memoriæ cognominem arcem Hauſek ſeu Hausk[illegible] ſuperelato ac prærupto ſaxo erigere cœpit impendiis, [illegible] eventus docuit in ventos ſparſis. Exædificata quippe [illegible]le ſtatim ſubjectum antrum vicinæque ſpecus magnam ſp[illegible]tri larvæque & nigrarum animarum vim effundere cœp[illegible] poſſeſſionem loci ſibi vendicantium. (c) Quorum horr[illegible]dis aſpectibus, ululatu, nocturnoque ſtridore hominibus [illegible]tigatis, atque in diverſa fugientibus inanis arx ſua ſo[illegible]dine ſuiſque terroribus exhibuit.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXVIII.

JOANNIS VIII. PAPÆ 7. vacat.

HOSTIVITI 6.

(a) Superiore anno Hagecius Slaviborum fecit e domo Biſovia, [illegible] ſtirpe Hrabeorum aſtruit, atque eum Hrabie & Hrab[illegible] appellatum fuiſſe. Sed vero[illegible] Hagecius in [illegible] vernaculo ingerit nomen [illegible] ſeu [illegible] ei adjectum [illegible] quod ille proprium [illegible] eſt, cum nominis appellativum ſit [illegible]

inum, ſeu defenſorem caſtelli ſignificans. *Grad* enim Slavis caſtrum odie Hrad, Pawez vero defenſorem connotabat, nam hodiedum Paweza ſcutum, parmamve noſtra lingua ſignificat. Nec aliunde poſterius nomen Hrabie Comitem caſtelli ſeu provinciæ denotans, quam x ſyncopatione hujus vocis enatum eſt. Ejusmodi autem Comitem uiſſe Slaviborum prodit tum Chriſtannus noſter tum Coſmas, prior quidem ait: *Comitis ex provincia Slavorum, quæ antiquitus Biſow nuncupabatur.* Poſterior vero *Comitis de caſtello Pſſow.* Hinc Hrabeorum Genealogia, quam texere conatus Balbinus, haud ſolido videtur niti fundamento. *Balbin. Dec. II. l. 2.*

(*b*) Balbinus & ex eo noſter P. Victorinus jam hunc Hauſek Chriſtianum faciunt, ajuntque eum cum Slaviboro hoc jam tempore Chriſto nomen dediſſe, ſcilicet poſt S. Ludmillam undis baptiſmalibus tinctam. Sed S. Ludmillæ baptiſmum poſterius reponendum eſſe ſuo loco oſtendemus, ut taceam Hauskæ iſtius apud neminem ante Hagecium mentionem fieri. *Idem Dec. I. l. 3. c. 8.*

(*c*) Vocabulum caſtri hujus non eſſe ex hac antiquitate indigitat dyphtongus *au* & initialis litera *h* ante vocalem ævo illi minime uſitata. Nam ſi caſtrum iſtud ad hæc tempora referendum eſt, nomen *Guſſek* ſeu *Guskow* geſſerit, oportet. Refertur vero a Balbino inter memorabiles arces Bohemiæ, haud tamen alio fonte, quam Annalibus Hagecii, quod ſuſpicatur caſtro Bezdiez ſubjectum fuiſſe, ſic enim ille: *Hauſska Boleslav. 6. ni fallor deſerta, apparet optime ex caſtro Bezdiezii, eſtque huic ſubjecta.* Sæculo XIV. quoddam caſtrum Hauska ſuperfuiſſe certum eſt ex hiſtoriis noſtris, a quo familia de Hauska nomen traxit, nominatusque eſt ex illa Hynko de Hauska, qui anno 1316. cum pluribus Proceribus Bohemiæ ſe juramento obſtrinxit contra Joannem Regem, cum is Germanis nimium patrocinaretur, eisque munia regni elargiretur. Supereſt hodie Hauska in Boleslavienſi regione uno lapide a monte Bezdiez remota arx & ſedes Illuſtriſſimæ ſtirpis Kauniziæ. *Idem Dec I. l. 3. c. 8. §. 1. & 3.*

(*d*) Hiſtoriam lemurum in Bohemia copioſiſſime perſecutus eſt tribus integris capitibus Balbinus. Sed narrationibus iſtiusmodi adhuc delectabatur ſuperius ſæculum, hodie paſſim explodi ſolent. *Idem Dec. I. l. 3. c. 15. & ſeqq.*

PRÆTERMISSA.

I. HOc anno bis redit memoria S. Methudii Moravorum Archi-Epiſcopi: nam in Pannonia Savum inter & Dravum his annis illum verbi divini ſementem jeciſſe teſtimonio eſt Anonymus coævus de Converſione Bajoariorum & Carentanorum. Reſpondent autem anno huic, *Apud Freber. p. 20.* quæ verbis ſequentibus narrat de S. Methudio jurisdictioni Eccleſiæ Salisburgenſis Savum inter & Dravum derogante. Ita vero ille: Adalwinus Archi-Epiſcopus Salisburgenſis Alifrido Archi-Presbytero *defuncto Richbaldum conſtituit Archi-Presbyterum. Qui multum ibi demoratus eſt exercens ſuum poteſtative officium, ſicut illi injunxit Archi-Epiſcopus ſuus, usque dum quidam Græcus, Methodius nomine, noviter inventis Slavinis literis linguam latinam, doctrinamque Romanam, atque literas auctorabiles latinas philoſophice ſuperducens vileſcere fecit cuncto populo ex parte Miſſas & Evangelia Eccleſiaſticumque officium illorum, qui hoc latine celebraverunt. Quod ille ferre non valens ſedem repetivit Juvavenſem.* Et poſtea: *Tempore ergo, quo dato & præcepto domini Caroli Imperatoris, orientalis Pannoniæ populus Juvavenſibus regi cœpit præſulibus usque in præſens tempus, ſunt anni LXXV. quod nullus Epiſcopus alicubi veniens poteſtatem habuit Eccleſiaſticam in illo confinio, niſi Salzburgenſes Rectores: neque presbyter aliunde veniens plus tribus menſibus ibi ſuum auſus eſt colere officium, priusquam ſuam dimiſſoriam Epiſcopo præſentaverit epiſtolam. Hoc enim ibi obſervatum fuit, usque dum nova orta eſt doctrina Methodii Philoſophi.* Quod vero hoc decretum Caroli M. datum ſit anno 803. docet idem Anoymus ſupra. Nam poſtquam narraſſet has terras intra Savum & Dravum anno 796. a Pipino Caroli M. filio expulſis Hunnis occupatas, easque interim usque ad patris confirmationem Salisburgenſi Eccleſiæ traditas fuiſſe quoad proviſionem officii divini, demum ſubjungit: *Poſtmodum ergo anno DCCCIII. Carolus Imperator Bojoariam intravit, & in menſe Octobri Salzburgenſem, & præfatam conceſſionem filii ſui cernens, poteſtative multis aſtantibus fidelibus ſuis confirmavit, & inconvulſam fieri conceſſit.* Ducto igitur calculo ſi anno 803. adjiciantur 75. anni emerget annus præſens 878. quo propter S. Methudii præſentiam doctrinamque terras intra Dravum & Savum deſeruit Archipresbyter Salzburgenſis. Fallitur itaque (ſit venia verbo) Eruditiſſimus Aſſemanus, *Aſſeman. T. III. P. 1. c. 2.* dum hanc S. Methodii Savum inter & Dravum prædicationem, & Archi-Presbyteri ob id Salisburgenſis reditum ad ſuam Eccleſiam reponit ad annum 871. ſcilicet ducto calculo a prima occupatione harum terrarum per Pipinum anno 796. facta; nam Anonymus hic, ut ex ſupra relatis liquet,

sup-

ſupputationem ſuam facit a decreto ſeu privilegio Caroli M. quod, ut ipſe narrat, primum datum eſt menſe Octobri anno 803. Verum S. Cyrillum hoc anno in his regionibus verſatum fuiſſe, probat præterea epiſtola Joannis VIII. Papæ per Paulum Anconitanum Epiſcopum has terras transeuntem tradi mandata. De qua jam:

II. Cum ſummus Pontifex Joannes VIII. propter ſchiſma Photii hoc anno Paulum Anconitanum, Eugenium Oſtienſem Epiſcopum Conſtantinopolim miſiſſet, priori ſimul literas dedit ad S. Methudium, quibus ei inhibuit, ut ne amplius *in Slavina lingua ſacra Miſſarum ſolemnia celebraret, ſed vel in latina vel in Græca.* Ex literæ, proh dolor! hodie nuſpiam comparent, fortunatiſſimo nihilominus eventu conſervata eſt ſequentis anni epiſtola ab eodem Pontifice data, qua ea, quæ hoc anno geſta ſunt, refricantur. Nec incredibile alias item literas datas fuiſſe ad Suatoplucum, cum Suatoplucus hoc, aut ſequentis anni initio Joannem presbyterum Venetum ſupra commemoratum Romam miſerit, ut ex ejusdem Pontificis epiſtola anno ſequente data manifeſtum fit. Hæret vero ad hoc Joannis VIII. interdictum Henſchenius, Pagius, Schminkius aliique, & quærunt, cur Joannes VIII. S. Methudio celebrationem divini officii in lingua Slavica inhibuerit, quam Præceſſor illius Hadrianus II. conceſſerat? varias autem interdicti cauſas ariolantes ſuſpicantur: ſeu tum Joannem non adfuiſſe Romæ, cum hoc privilegium S. Cyrillo & Methudio datum eſt, ſeu hoc privilegium tantum fuiſſe perſonale, ſolique S. Cyrillo conceſſum, ſeu denique a Joanne factum Hadriani II. ex quibusquibus demum rationibus improbatum & revocatum fuiſſe. Quæ difficultates eo perpulerunt Clariſſimum Aſſemanum, ut negaverit unquam ab Hadriano datam licentiam ſeu S. Cyrillo ſeu Methodio ſacra in lingua Slavica peragendi, eaque, quæ uterque vitæ Author & Chriſtannus noſter de S. Cyrillo memorant, ad ſolum S. Methodium pertinere affirmet, ſed jam ad annum 868. N. I. monuimus: diſtinguendam eſſe ſub Hadriano II. reprehenſionem de lingua Slavica ab illa hujus anni epiſtolari, ubi plura argumenta attulimus, cur doctiſſimi Viri Aſſemanni ſententiæ accedere non poſſimus. Enim vero judicio meo difficultas univerſa evaneſcit, ſi ad ſalvandam utriusque ſcriptoris vitæ, Chriſtannique noſtri authoritatem dicamus in epiſtola Joannis VIII. Num. 195. poſita librariorum oſcitantia unicam vocem *aliter* omiſſam fuiſſe, quam difficultatem procul dubio clarius enodaſſent literæ hoc anno ad S. Methodium datæ, niſi tempus edax

Epiſt. Joan. VIII. n. 80. ad Baſil. Imp. Epiſt. Joan. VIII. n. 195.

Acta SS. ad 9. Martii Comment. præv. §. 3. n. 26. Pagius ad An. 880. n. 6. Schminkius in Goldaſt. l. 5. c. 2. in notis.

Aſſeman. T. III. P. 2. c. 1.

rerum eas abſumſiſſet. Venba autem epiſtolæ hæc ſunt: *Audimus etiam quod Miſſas cantes barbara, hoc eſt Slavica lingua, unde jam literis noſtris per Paulum Epiſcopum Anconitanum tibi directis prohibuimus, ne in ea lingua ſacra Miſſarum ſolemnia celebrares.* Quæ veroſimillime ſic concepta erant: *Audimus etiam quod aliter Miſſas cantes barbara, hoc eſt Slavina lingua &c.* Accuſatus nempe erat S. Methudius apud Papam (quorumquorum demum malevolentia, veroſimillime autem presbyterorum Salisburgenſium) quod aliter quam conſuevit Eccleſia Romana Miſſas celebret, ſcilicet alio ritu, aut certe verborum non legitima interpretatione utatur, aliaque contra ceremonias Eccleſiæ latinæ ſeu admiſceat, ſeu demat addatve, quod juſtiſſima cauſa eſſe potuit Joanni VIII. S. Methudio divini officii celebrationem in hac lingua interdicendi. Fuitque ea plurimis ſæculis poſterius Urbano & noviſſime Benedicto XIV. cauſa, quod presbyteris Slavicis eam quoque inhibuerint, niſi Miſſalibus & Breviariis a ſede Apoſtolica approbatis, & a ſacra rituum Congregatione Romæ vulgatis uti voluerint. Nec enim credibile ritum Slavica lingua divinum officium peragendi jam a S. Cyrillo apud Chazaros, Bulgaros ipſosque Moravos pridem introductum tamdiu latere potuiſſe Romanam ſedem Germanis undequaque in actiones horum duorum Slavicorum Apoſtolorum intentis, ac pene ringentibus. Atque ſi Pontifex abſolute inhibuiſſet, timendum ſane erat, ne Slavici hi populi non pridem ad Chriſtum converſi contumacia & deſperatione ad vomitum redirent. Et ſi apud Moravos vetitum id fuit, cur non æque apud Bulgaros, reliquosque Dalmatiæ, Croatiæ, & Serviæ Slavos, qui non interrupte hunc ritum continuarunt? Ne vero quid ingenio noſtro effinxiſſe videamur, audaciæque arguamur, quod vocem hanc *aliter* in verba epiſtolæ inſertam cupiamus, ac deſiderari contendamus: fundamentum aſſertis noſtris ſuppeditat altera epiſtola hodie ſuperſtes ejusdem Pontificis anno ſequente ad Suatoplucum data, in qua nihil Papa memorat de Miſſis a S. Methudio in lingua Slavica celebratis, ſed quod *aliter* (quod bene notandum) quam ſedes Apoſtolica doceat. Verba epiſtolæ ſunt; *Quia vero audivimus, quia Methudius veſter Archi-Epiſcopus ab Anteceſſore noſtro Adriano ſcilicet Papa ordinatus, vobisque directus aliter doceat, quam coram ſede Apoſtolica ſe credere verbis & literis profeſſus eſt, valde miramur. Literas tamen propter hoc* (videlicet quod aliter doceat, non quod Slavica lingua ſacra peragat) *direximus illi, ut absque omni occaſione ad nos venire procuret; quatenus ex ore ejus audiamus, utrum ſic teneat & credat, ſicut promiſit, aut non?* Confirmatur id ex epiſtola anno uno ſerius data, cum S. Methudius Roma r

Tom. III. epiſt. Decret. epiſt. 194.

iſſet, in qua nihil rurſum de lingua Slavica, ita vero ad Suatoplucum
Joannes VIII: *Igitur hunc Methodium venerabilem Archi-Epiſcopum veſtrum
interrogavimus coram poſitis fratribus noſtris Epiſcopis, ſi orthodoxæ fidei ſymbolum ita crederet, & inter ſacra Miſſarum ſolemnia caneret, ſicuti ſanctum Romanam Eccleſiam tenere, & in ſanctis ſex univerſalibus ſynodis a ſanctis Patribus ſecundum Evangelicam Chriſti Dei noſtri auctoritatem promulgatum atque traditum conſtat?* Ubi verbum hic de lingua Slavica? perſequitur vero Papa: *Ille autem profeſſus eſt ſe juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, ſicut ſancta Romana Eccleſia docet, & a patribus traditum eſt tenere & pſallere.* Quæ difficultas ſi linguam non ritum difformem Eccleſiæ tetigiſſet, profecto nunquam S. Methudius dicere potuiſſet ſe pſallere juxta doctrinam Romanæ Eccleſiæ, cum certum ſit eum pſallere ſolitum cum populo ſermone Slavico. Quod vero interdictum Papæ id ſolum pro motivo habuerit, quod S. Methudius non recte translatis & interpretatis ſacræ ſcripturæ verbis utatur in ſuo ritu Eccleſiaſtico Slavico, id clare hauritur ex eadem epiſtola, in qua ſubjungitur: *Nec ſanæ fidei vel doctrinæ aliquid obſtat ſive Miſſas in eadem Sluvonica lingua canere, ſive ſacrum Evangelium vel lectiones divinus novi & veteris teſtamenti bene tranſlatas & interpretatas legere.* Et profecto levitatis condemnandus eſſet Joannes Papa, qui tam facilis fuiſſet in mutanda ſua ſententia, ut poſteaquam anno hoc abſolute inhibuiſſet omnem uſum linguæ Slavicæ in ritibus ſacris, anno mox ſequenti revocaſſet interdictum, nec cauſam interdicti hujus explicuiſſet. Scilicet cardo accuſationis in eo verſabatur: quod S. Methudius ritum doctrinæ Eccleſiæ Romanæ adverſum lingua Slavica doceat, a qua calumnia, cum ſe perpurgaſſet, cum honore remiſſus, conceſſumque, ut porro eo more utatur. Ceterum Carolomanno gravi cum morbo colluctante ſilent hiſtoriæ de rebus Moravicis Boemicisque.

ANNUS 879.

Novus hoc anno e Bilinenſi principatu (a) hoſtis ortus. Sukoslaus is erat Bilinenſis regulus, pronepos Koſſali. (b) Quemadmodum nempe neque cujusquam datum eſt corpori multam intemperantiam integre poſſe per- *Sukoslaus Hoſtivito adverſatur.*

 fer-

ferre, neque animo vulgari in bonorum omnium ubertate rationis uſu non deviare: cum præſenti opum affluenti tum etiam egregia quinque filiorum ſobole in transverſu actus Sukoslaus Hoſtivito adverſari, ac Wiſſehradenſe gum reſpuere, mox etiam prædando cenſendoque fini mos, oſtentare arma aggreſſus eſt Principi. Admonitu officii & caſtigatus a Slaviboro vicino Wiſſehradenſium pa tium propugnatore acerrimo, Hoſtivitique familiari, multo ſuperbius verbis reſpondit: nunciarent domino ſuo: „ Iis
„ ſe majoribus ortum, qui principatum ſibi filiisque ſuis re-
„ liquiſſent. (c) Huic regioni præfuiſſe olim Principes non
„ minori authoritate quam Pragenſem, horum ſe ſanguine
„ editum. Nihil ſe igitur præter fas occipere, ſi Princi-
„ patus ſui limites, juraque proferre ſatagat. Sed quando-
„ quidem ſibi compertum eſſet Slaviborum Hoſtiviti partes
„ tueri, orſurum ſe ab illo bellum, nec quieturum prius,
„ dum eum cum filio Hauska Bſſovio exigat. „ *His Bſſo-*vium allatis vanitatem hominis ventoſas minas contemſiſſe Slaviborum ferunt, præſertim cum ei præſens ſemper in Hoſtivito eſſet præſidium.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXIX.

JOANNIS VIII. PAPÆ 8. *vacat.*
HOSTIVITI 7.

(a) Nullus dubito hanc regionem olim & primis Czechiæ ſæculis ſuos peculiares Duces habuiſſe, ſed num regio illa *Bilinenſis* dicta fuerit, ab eaque Duces nomen traxerint, nihil in vete-rio-

ſoribus proditum. Ego Bilinenſis provinciæ nomen non prius enatum arbitror, quàm Bilinæ caſtro non contemnendo Comites ſeu caſtellani conſtituti fuiſſent. Anno 1086. in diplomate Henrici III. quo termini Epiſcopatus Pragenſis deſcribuntur, adhuc non commemoratur hæc provincia, ſed inter Zatecenſem & Litomericenſem provinciam (quas inter media eſt) ſtatuitur provincia *Daciane*, ut habet emendatior Coſmæ Codex Dresdenſis. An autem Bilinenſis regio olim nomen Daciane habuerit, itidem incompertum. Tam tectum, unde nomen iſtud Daciane profluxerit: niſi forte dicamus Dacianos ſeu Doxanos Slavos, qui in hodierna Electorali Brandeburgica Marchia prope Albim ad fluvium Doſſam ſeu Doxan incolebant, huc immigraſſe, quemadmodum id vicinos Luzanos feciſſe multo prius oſtendimus. *Coſmas ad h.a. Apud Menken. T. III. Chron. Gottvic. l. 4. n. 22.*

(*b*) Kœrnerus hunc Koſſalum ſuſpicatur originarium dominorum *Gottſchalde* in Vogtlandia, dignamque rem exiſtimat perquiſitione. Nam certum eſſe dictos Koten eſſe ex Bohemia, nomenque trahere a Koten filio Romislavi de Ladwag, item etiam dictos Wislave ex progenie Koſſali, de quibus anno 772. & 753. agat Hagecius. Sed curam eam inquirendi lubentes Viro huic permittimus, quandoquidem ejusmodi ſomniis delectatur. *Kœrner Abhandlung von dem Böhmiſchen Bergwerk p. 48.*

(*c*) De Bilinæis Principibus ſeu Comitibus, quos e Kaſſæ (quæ fuit ſoror Libuſſæ) progenie ortos noſtri paſſim ſcribunt, varii varia fabulantur. Ab ea ſtirpe natos Pruskowskios, easque omnes familias tum in Bohemia tum Sileſia & Polonia prodiiſſe contendunt, quæ tres ſoleas equinas in clypeo gerebant. Sed ea tam certa, ut nihil minus, de quibus jam egimus P. II. ad An. 747. p. 259.

PRÆTERMISSA.

I. Dum rurſum hoc anno Annales Francici de rebus profanis gentis noſtræ obticeſcunt, hiſtoria Eccleſiaſtica uberrimam ſegetem offert. Et quidem Interdictum illud Pontificium ſuperiore anno per Paulum Anconitanum Epiſcopum ad S. Methudium de ſacris ſermone Slavico non celebrandis miſſum conſecuta eſt hoc anno ejusdem Romam evocatio. Epiſtola Joannis VIII. habetur Tomo III. Concil. P. II. Edit. Binii, quam Goldaſtus, Balbinus, Stredovskius aliique noſtri adſcripſere. Sic autem habet: *Epiſt. 195.*

Re-

Reverendiſſimo Methudio Archi - Epiſcopo Pannonienſis Eccleſiæ.

Prædicationis tuæ doctrinis populum domini tibi quaſi ſpiritual Paſtori commiſſum ſalvare inſtruereque cum debeas: audivimus, quod non ea, quæ S. Romana Eccleſia ab ipſo Apoſtolorum Principe didicit, & quotidie prædicat, tu docendo doceas, & ipſum populum in errorem mittas. Unde his Apoſtolatus noſtri literis tibi jubemus, ut omni occaſione poſtpoſita ad nos de præſenti venire procures, ut ex ore tuo audiamus, & cognoſcamus utrum ſic teneas, & ſic prædices ſicut verbis & literis te S. Romanæ Eccleſiæ credere promiſiſti, aut non, ut veraciter cognoſcamus doctrinam tuam. Audimus etiam, quod Miſſas (ſupplenda veroſimillime vox: aliter) cantes barbara, hoc eſt Slavina lingua: unde jam literis noſtris per Paulum Epiſcopum Anconitanum tibi directis prohibuimus, ne in ea lingua ſacra Miſſarum ſolemnia celebrares, ſed vel in latina, vel in Græca lingua, ſicut Eccleſia toto terrarum orbe diffuſa, & in omnibus gentibus dilatata cantat. Prædicare vero, aut ſermonem populo facere tibi licet, quoniam Pſalmiſta omnes admonet dominum gentes laudare, & Apoſtolus: omnis, inquit, lingua confiteatur, quia dominus JEſus in Gloria eſt Dei Patris. Data XVIII. Kalend. Julii Indict. XII.

Hæc accuſationum capita quin a Bojoariæ Epiſcopis, & comprimis Theodmaro Archi-Epiſcopo Salisburgenſi ejusque Suffraganeis Romam delata ſint vix quidem dubium, quibus ſcilicet dolebat, ut ſuperiore anno vidimus, doctrina S. Methudii avulſam fuiſſe inferiorem Pannoniam a ſua diœceſi. Exacuit etiam poſterius eorundem non ſemel invidentiam, ut tum contra S. Methudium, tum contra ejus ſucceſſores Moraviæ Epiſcopos ſtylum exererent. Serpſit vero ritus iſtius Slavici odium, propagatumque ad omnes prope eſt, qui ſeu latino ſeu Græco uterentur, adeo ut Slavorum presbyteros ipſumque S. Methudium non vererentur hæreſis inſimulare. De quo audire libet Thomam Archidiaconum Spalatanum: *Sub Stephano Geyzæ filio primo Rege Ungarorum & Alexandro II. ſynodus fuit in Dalmatia, ipſaque Salonitana Eccleſia omnium Prælatorum Dalmatiæ & Croatiæ multum ſolemniter celebrata, in qua multa fuerunt conſcripta capitula, inter quæ & hoc firmatum eſt & ſtatutum, ut nul-*

Hanſiz. Germ. ſacra T. II. p. 139.

In hiſt. Salonitana.

nullus de cetero in lingua Slavonica præſumeret divina myſteria celebrare, niſi tantum in latina & græca, nec aliquis ejusdem linguæ promoveretur ad ſacros ordines. Dicebant enim Gothicas (id eſt Slavinas) *literas a quodam Methodio hæretico fuiſſe repertas, qui multa contra Catholicæ fidei normam in eadem Sclavonica lingua conſcripſit mentiendo, quam ob rem divino judicio repentina dicitur morte fuiſſe damnatus.* Quam merito graviſſimam blaſphemiam vocat doctiſſimus Aſſemanus. Et ſane liquet ſynodum hanc in eo turpiſſime erraſſe, quemadmodum & in altero, cum Slavinas literas pro Gothicis Ulphilæ habuit, procul dubio in errorem inducta, ut, cum Gothos Arrianæ hæreſis fuiſſe noſceret, ejusdem Methudium Slavosque deputaret. Non aliter pene ſenſere Epiſcopi Bajoariæ cum Archiepiſcopo ſuo Theotmaro, qui D. Methudii doctrinam exec̄rantes, Moravos plane a Chriſtianitate abhorrere ad Joannem IX. ſummum Pontificem ſcribunt. Huc enim reſpiciunt Epiſtolæ verba: *Et idcirco Patavienſis Epiſcopus civitatis, in cujus diœceſi ſunt illius tempore populi* (Moraviæ) *ab exordio Chriſtianitatis eorum, quando voluit, & debuit illuc nullo obſtante intravit, & Synodalem cum ſuis, & etiam ibi inventis* (Sacerdotibus) *conventum frequentavit, & omnia, quæ agenda ſunt, potenter egit - - - - usquedum inceſſante corda eorum diabolo Chriſtianitatem abhorrere, & omnem juſtitiam detrectare, belloque laceſſere, & obſiſtere ſæviſſime cœperunt. Adeo ut via Epiſcopo & prædicatoribus illo non eſſet, ſed libitu ſuo egerunt, quæ voluerunt.* Sed ut ad capita ſupra allatæ epiſtolæ redeamus:

Aſſeman. T. III. P. 2. c. 1.

Apud Gevold. T. I. p. 30.

Stredovskius hanc Joannis VIII. epiſtolam novam de contumacia & inobedientia reprehenſionem autumat, quod ſcilicet poſt illam anno ſuperiore per Paulum Anconitanum Epiſcopum miſſam inhibitionem, nihilominus auſus ſit S. Methodius perſequi ritum Slavicum in ſacris. Quare ut ſuſpicionem hujus inobedientiæ contumaciæque a S. Methodio amoliretur, culpam refundit in Pauli Anconitani oſcitantiam, qui ſerius eidem literas reddiderit, aut certe aliquo caſu præpeditus non extradiderit. Verum ex hac epiſtola nihil certi eruitur reprehenſionem hanc eſſe de inobedientia & contumacia, quin verba: *audimus etiam, quod miſſas cantes &c.* reſpicere poſſunt tempus primæ inhibitionis, adeo ut hic ſolum repetantur, & denuo prohibeantur, quæ jam in epiſtola per Paulum Anconitanum Epiſcopum miſſa interdicta fuere. Imo ſi admittamus S. Methudium poſt primam inhibitionem nihilominus ritum ſuum Slavicum more ſolito proſecutum omni is culpa vacavit, nec inobedientiæ aut contumaciæ condemnandus, ſi vocem *aliter* in hac epiſtola deſiderari, & librariorum oſcitantia intermiſſam dicamus. Nam

Stredovsky l. 3. c. 9.

tum plane advertit S. Methudius, qua falſa criminatione Romæ delatus eſſet, quod nempe aliter, alio ſcilicet ritu, non legitima verborum translatione & interpretatione in ſacris utatur, quam Romana conſuevit eccleſia; a qua culpa cum ſe noſſet alieniſſimum, merito cenſuit hoc interdictum ſe non ſtringere, atque propterea præter omnem ſcrupulum uſum jam a ſuo S. fratre Cyrillo introductum, & ab Hadriano II. probatum perſecutus eſt, quemadmodum & ipſum paulo poſt ipſe hic Joannes VIII. cognita cauſæ veritate confirmavit.

II. Eadem die, qua Superior epiſtola data eſt ad S. Methudium, altera quoque ab eodem ſummo Pontifice data eſt ad Zuentibaldum Moraviæ Ducem, & quanquam librorum oſcitantia in variis editionibus hujus epiſtolæ varie nomen legatur illius, cui inſcripta eſt, ſcilicet *Twentaro*, *Tuventaro*, *Juventano*, *Zrentaro de Marawna & Marabana*, ex omnibus tamen manifeſtum eſt Zwentibaldo inſcriptam, ſcribarumque inſcitia hoc nomen corruptum fuiſſe. Habetur autem epiſtola hæc inter epiſtolas Joannis VIII. num. 194. editaque eſt Tomo III. Conciliorum P. II. & Tomo III. epiſtolarum Decretalium ſummorum Pontificum, unde eam poſteriores omnes exſcripſere. Verba vero epiſtolæ ſunt:

Twentaro de Maravna.

Scire volumus, quia nos, qui per Dei gratiam B. Petri Apoſtolorum Principis vicem tenemus, pio amore vos quaſi chariſſimos filios amplectimur, & paterna dilectione amamus, noſtriſque aſſiduis precibus vos omnes Jeſu Chriſto Domino commendamus, orantes ſemper pro vobis, ut Deus omnipotens, qui corda veſtra illuminavit, & ad viam veritatis perduxit, in bonis operibus confirmet, & usque ad finem in recta fide, bonaque actione decoratos vos atque incolumes dignetur perducere. Quod autem ſicut Joanne presbytero veſtro, quem nobis miſiſtis, referente didicimus, in recta fide dubitetis, monemus dilectionem veſtram, ut ſic teneatis, ſic credatis, ſicut ſancta Romana Eccleſia ab ipſo Apoſtolorum Principe didicit, tenuit, & usque in finem ſæculi tenebit. Atque per totum mundum quotidie ſancta fidei verba, rectæque prædicationis ſemina mittit, & ſicut anteceſſores noſtros, ſanctos videlicet ſedis Apoſtolicæ Præſules parentes veſtros ab initio docuiſſe cognoſcitis. Si autem aliquis vobis, vel Epiſco-

ſcopus veſter, vel quilibet Sacerdos aliter annunciare aut prædicare præſumpſerit, zelo Dei accenſi omnes uno animo, unaque voluntate doctrinam falſam abjicite, ſtantes & tenentes traditionem ſedis Apoſtolicæ. Quia vero audivimus, quia Methodius veſter Archiepiſcopus ab anteceſſore noſtro Adriano ſcilicet Papa ordinatus, vobiſque directus aliter doceat, quam coram ſede Apoſtolica ſe credere verbis & literis profeſſus eſt, valde miramur. Tamen propter hoc direximus illi, ut abſque omni occaſione ad nos venire procuret, quatenus ex ore ejus audiamus, utrum ſic teneat, & credat, ſicut promiſit, aut non. Data XVIII. Kal. Julii Indictione XII.

Vix dubium eſt Joannem hunc presbyterum tanquam legatum a Suatopluco miſſum fuiſſe Romam ob ſuperioris anni epiſtolam ad S. Methudium miſſam, eique in mandatis datum, ut ſuſpicionem omnem a Viro Apoſtolico removeret; at conviciantium querelæ eo pervaſerant Pontificis animum, ut rem omnem ex ipſo præſente S. Methudio cognoſcere cuperet, velletque, ut ipſe cauſam ſuam contra obtrectatores tueretur. Joannes vero hic presbyter haud alius eſt ab eo, quem presbyterum de Venetiis vocant Annales Francofuldenſes, quique anno 874. *Annal. Fuld. ad An.* 874. itidem cum legatione miſſus fuerat ad Hludovicum Germaniæ Regem, nec alium ab eo ominatur Clariſſimus Aſſemannus, qui eodem anno *Aſſeman.* T. IV. P. 2. c. 2. p. 318. & tempore miſſus eſt legatus Romam a Branimiro Chrobatiæ Duce & Theodoſio electo Nonenſi Epiſcopo, ut ille duplici legatione, ſcilicet Suatopluci & Branimiri Romæ functus videatur. Illud vero minime ferendum, ut cum Stredovskio eundem Joannem jam anno hunc inſequente Moraviæ Epiſcopum ſtatuamus. *Stredovsky l. 3. c. 9. p. 324.* Tam licenter frœna omnibus conjecturis laxavit, dum ex corrupto illo fronti literarum præmiſſo titulo *Juventano de Morawna* neſcio quam Moraviæ urbem & communitatem ipſumque Juliomontanum Olomuciumve efinxit. Quod alterum in hac Joannis VIII. epiſtola animadverſione dignum eſt: Innuit Pontifex Suatoplucum per legatum ſuum Joannem ſibi indicaſſe, quod in recta fide dubitet. Quo fonte autem hæc dubitatio profluxerit, quæve ſcaturigines ejus fuerint, nuſpiam proditum. Cum vero Joannes VIII. in hac epiſtola verboſiſſime doctrinam Eccleſiæ Romanæ commendet, ad eamque omnia referat, non vane conjicere licet hæc dubia e Græcorum diſciplina fuiſſe profecta, qui in vicina Bulgaria nonnulla aliter docebant, tenebantque, quam uſus tulerit latinæ Eccleſiæ,

quale illud de jejunio ſabbathi, de lacticiniis quadrageſimæ tempore, de cœlibatu Clericorum, de proceſſione Spiritus ſancti pluraque ejusmodi, quibus Pontifex unum objicit clypeum: *Monemus dilectionem veſtram, ut ſic teneatis, ſic credatis, ſicut ſancta Romana Eccleſia ab ipſo Apoſtolorum Principe didicit, tenuit, & usque in finem ſæculi tenebit.* Nec mirum videbitur legenti & conferenti ea, quæ his annis inter presbyteros latinos Græcosque tumultuoſe contumelioſeque in Bulgaria acta ſunt, S. Methudium Romæ fuiſſe accuſatum: qui cum ipſe natione Græcus eſſet, indeque in Moraviam miſſus, latinis ſuſpicionem offuderat Græci ſchiſmatis Photiani; qua in re mecum conſentire deprehendo doctiſſimum Virum Hanſizium. Sed *calumniam paſſus eſt Vir integerrimus*, ait Eminentiſſimus Baronius, *Apoſtolicum munus ſuum digne perſolvens.*

Hanſiz. Germ. ſacræ T. I. p. 165. Baron. ad An. 879. n. 76. Harduinus T. 6 Concil. p. 213

III. Hoc anno Conſtantinopoli habita pſevdo-ſynodus Photiana menſe Novembri, in qua inter Metropolitas ſediſſe legitur Ἀγαθὼν Μωραϐῶν *Agathon Moravorum* Metropolita, quam ſynodum a Photio confictam fuiſſe ait Clariſſimus Aſſemanus, conjectatur tamen poſtea hunc Agathonem poſt octavam ſynodum a S. Ignatio Bulgaris conſecratum fuiſſe Archiepiſcopum. At non dubitant alii eruditi quique viri, quin hæc pſevdo-ſynodus revera celebrata ſit, quare ſuſpicari licet Photium, ut homo verſipellis erat invidensque incrementis latinæ Eccleſiæ, Agathoni huic nomen titulumque dediſſe *Moravorum Archiepiſcopi*, ſcilicet ut aliquatenus tueri videretur jura Eccleſiæ ſuæ Conſtantinopolitanæ contra latinam Romanamque, a qua inaudiit Methodium Archiepiſcopum conſtitutum; cum nempe ejus exiſtimatione Moravorum converſio a Græca Eccleſia per Cyrillum & Methodium procurata fuerit, jus & ſibi competere ratus eſt hic Epiſcopos denominandi, quemadmodum fecit in Bulgaria. Et alium profecto Græcum Epiſcopum Gorazdum nomine ante Wichinum in ſede Nitrienſi conſtitutum ſequenti anno viſuri ſumus. Nec fortaſſis hic ipſus Agatho alium ob finem per Moraviam miſſus eſt ad Ludovicum Germaniæ Regem legatus anno 873. quam ut exploraret, quis ſtatus Eccleſiæ Moravicæ eſſet. Nam de eo ad dictum annum hæc memorant Annal Francofuldenſes: *Menſe Novembri Agathon Archiepiſcopus* (ſed cujus ſe *Baſilii Græcorum Imperatoris legatus ad renovandam priſtinam amicitiam epiſtola & muneribus ad Hludovicum Regem Radasbonam venit. Quem honorifice ſuſcepit, & abſolvit.*

Aſſeman. T. III. P. 1. c. 3. p. 138. 141.

Annal. Fuld. ad An. 873.

ANNUS 880.

Sukoslaus Bilinenſis Toparcha, quo bellum exerceret quæſtuoſius, idoneo loco abſciſſis rupibus arboribusque caſtrum impoſuit, id, ut certius atque ſecurius rapinarum receptaculum evaderet, gemino ſepimento munivit, nomineque ſuo Sukoslaw appellavit. (a) *Sukoslaw conditur.*

Nec melior parente filius Mileſs (b) per eosdem dies permiſſu patris arcem Mileſſow (c) latrocinii itidem perfugium infra montium tractus ſuper eminente colle firmiſſimo (ut quidem temporum illorum diſciplina ferebat) condidit. *Mileſſow conditur.* Inſtrata a patre magnæ admirationi fuit. Hic laudis ſtimulus filio calcar erat, ut eam non modo trabibus ſolidiſſimis, ſed & lapide undequaque communiret. Poſteaquam rebus omnibus, quæ ad victum & bellum pertinent, inſtructa fuit, inde pater atque filius latrones verius quam juſti hoſtes ſubitis irruptionibus omnia circum caſtrum Klopay & Hoſpozyn (d) infeſta reddidere; prædando agros, homines rapiendo, vectigalibusque immenſis mulctando annum diſtraxere.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXX.

JOANNIS VIII. PAPÆ 9. CAROLI CRASSI IMP. 1. HOSTIVITI 8.

(a) Si vera ſunt, quæ Hagecius annis tribus poſterius refert, caſtrum hoc ab Hoſtivito funditus deletum fuiſſe, haud mirum ejus ſitum hodie ignorari.

 (b)

(*b*) Id nomen baptiſmale non infrequens eſt in diplomatis, connotabatque nomen S. Amandi, quemadmodum & alterum ei aſſine Milota.

Balbin. Dec. I. l. 3. c. 8. §. 3. (*c*) De hoc caſtro Balbinus: *Mileſſow in provincia Litomericenſi ... deſerta; ſed cujus loco aliam novam eamque præſtantem magnis opibus condidit noſtra memoria vir clarus bello Zdenko Caplirz loci dominus.* Hodie vero

Idem l. 3. c. 7. §. 4. & l. 1. c. 8. eſt inclyta Comitum de Hrzan ſedes. Idem nomen fert mons, qui altiſſimus creditur in regione Litomericenſi jacetque inter montes mediocres Proſtřjednj Mittelgebürg dictos, qui a Litomericio continua ſerie ad Bilinam & Mireſſovicium protenduntur. Hujus montis altitudinem pluribus deſcribit mox laudatus Balbinus.

P. Victorinus in Mſ. (*d*) Hoc nomen vicinus mons caſtro Haſenburg habuiſſe fertur. An hodiedum retineat mihi incompertum.

PRÆTERMISSA.

I. Paruit S. Methudius hujus anni initio ſeu ſuperioris exitu citationi ſummi Pontificis Joannis VIII. qui integer vitæ & conſcientia recte facti ſecurus ſe ſe Romæ ſtitit, probavitque in publico Patrum concilio doctrinam ſuam in omnibus Eccleſiæ Romanæ conſentaneam. Quare cum triumpho obtrectatorumque ſuorum confuſione in Moraviam reverſus.

Baron. ad h. a. n. 16. *Methodius* (inquit Baronius) *ubi Romam venit, quam profiteretur & prædicaret fidem coram Pontifice palam exponens, ab eodem vero probatus Apoſtolus ad opus miniſterii reverti jubetur.* Epiſtolam victoriæ ſuæ teſtem, quam Joannes VIII. ad Suatoplucum miſit, boni ſuperi ad ſancti hujus gloriam poſteritati ſervarunt. Ea inter Joannis VIII. epiſtolas Romæ publicatas eſt numero 247. quæ poſterius a Baronio, Goldaſto, Balbino, Stredovſkio aliiſque edita. Sic vero habet:

Dilecto filio Sfentopulchro glorioſo Comiti.

Induſtriæ tuæ notum eſſe volumus, quoniam confratre noſtro Methodio Reverendiſſimo Archiepiſcopo ſanctæ Eccleſiæ Maravenſis una cum Semiſiſno fideli tuo ad limina Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, noſtramque Pontificalem præſentiam veniente, atque ſermone lucifluo referente, didicimus tuæ devotionis ſinceritatem, & totius po-

populi tui deſiderium, quod circa ſedem Apoſtolicam, & noſtram paternitatem habetis. Nam divina inſpirante gratia, contemptis aliis ſeculi hujus principibus, beatum Petrum Apoſtolici ordinis Principem, Vicariumque illius habere patronum, & in omnibus adjutorem ac defenſorem pariter cum nobilibus viris fidelibus tuis, & cum omni populo terra tuæ amore fideliſſimo elegiſti, & usque ad finem ſub ipſius & Vicarii ejus defenſione colla ſubmittens pio affectu cupis, auxiliante domino, utpote filius devotiſſimus permanere. Pro qua ſcilicet tanta fide ac devotione tua, & populi tui, Apoſtolatus noſtri ulnis extenſis, te quaſi unicum filium amore ingenti amplectimur, & cum omnibus fidelibus tuis paternitatis noſtræ gremio, velut oves Domini nobis commiſſas recipimus, vitaque pabulo clementer nutrire optamus, atque noſtris aſſiduis precibus omnipotenti Domino commendare ſtudemus, quatenus Sanctorum Apoſtolorum ſuffragantibus meritis, & in hoc ſæculo adverſa omnia ſuperare, & in cœleſti poſtmodum regione cum Chriſto Deo noſtro valeas triumphare.

Igitur hunc Methodium venerabilem Archiepiſcopum veſtrum interrogavimus coram poſitis fratribus noſtris Epiſcopis, ſi orthodoxæ fidei Symbolum ita crederet, & inter ſacra Miſſarum ſolemnia caneret, ſicuti ſanctam Romanam Eccleſiam tenere, & in ſanctis ſex univerſalibus ſynodis a ſanctis Patribus ſecundum Evangelicam Chriſti Dei noſtri auctoritatem promulgatum, atque traditum conſtat; (Non igitur lingua Slavica inter accurationis capita fuit, de qua nihil interrogatus, & de qua ſedi Romanæ conſtabat.) *Ille autem profeſſus eſt, ſe juxta Evangelicam, & Apoſtolicam doctrinam, ſicut ſancta Romana Eccleſia docet, & a Patribus traditum eſt, tenere & pſallere. Nos autem illum in omnibus Eccleſiaſticis doctrinis, & utilitatibus orthodoxum & proficuum eſſe reperientes: vobis iterum ad regendam commiſſam ſibi Eccleſiam Dei remittimus, quem veluti paſtorem proprium, ut digno honore, & reverentia, lætaque mente recipiatis, jubemus, quia noſtra Apoſtolicæ auctoritatis præcepto Archiepiſcopatus &* (lege *ei*) *privilegium confirmavimus, & in perpetuum, Deo juvante, firmum manere ſtatuimus, ſicut anteceſſorum noſtrorum auctoritate omnium Eccleſiarum Dei jura & privilegia ſtatuta, & confirmata conſiſtunt, ita ſane, ut juxta canonicam tra-*

traditionem omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam habeat ipſe, & ea velut Deo contemplante diſpenſet. Nam populus Dei illi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus erit rationem.

Ipſum quoque presbyterum nomine Vichinum, quem nobis direxiſti electum Epiſcopum conſecravimus ſanctæ Eccleſiæ Nitrienſis, quem ſuo Archiepiſcopo in omnibus obedientem, ſicuti ſancti Canones docent, eſſe jubemus, & volumus: ut pariter cum ipſius Archiepiſcopi conſenſu & providentia alterum nobis apto tempore utilem presbyterum vel diaconum dirigas, quem ſimiliter in alia Eccleſia, in qua Epiſcopalem ſedem noveris eſſe neceſſariam, ordinemus Epiſcopum, ut cum his duobus a nobis ordinatis Epiſcopis præfatus Archiepiſcopus veſter, juxta decretum Apoſtolicum per alia loca, in quibus Epiſcopi honorifice debent & poſſunt exiſtere, poſtmodum valeat ordinare. Presbyteros vero, diaconos, ſeu cujuscunque ordinis Clericos ſive Sclavos, ſive cujuslibet gentis, qui intra provinciæ tuæ fines conſiſtunt, præcipimus eſſe ſubjectos, & obedientes in omnibus jam dicto confratri noſtro Archiepiſcopo veſtro, ut nihil omnino præter ejus conſcientiam agant. Quod ſi contumaces & inobedientes exiſtentes ſcandalum aliquod, aut ſchiſma facere præſumpſerint, & poſt primam & ſecundam admonitionem ſe minime correxerint: quaſi zizaniorum ſeminatores ab Eccleſia & finibus veſtris auctoritate noſtra præcipimus eſſe procul abjiciendos ſecundum auctoritatem Capitulorum, quæ illi dedimus, & vobis direximus.

Literas denique Slavonicas a Conſtantino quodam philoſopho repertas, quibus Deo laudes debitas reſonent, jure laudamus (qui autem ſe jure eas laudare poſſet dicere Pontifex, ſi ante abſolute vetuiſſet? certe vel cauſam ſui interdicti hic adjunxiſſet) *& ut in eadem lingua Chriſti Dei noſtri præconia & opera enarrentur, jubemus: neque enim tribus tantum, ſed omnibus linguis, dominum laudare auctoritate ſacra monemur, quæ præcepit dicens: Laudate Dominum omnes gentes, & collaudate eum omnes populi: & Apoſtoli repleti Spiritu ſancto locuti ſunt omnibus linguis magnalia Dei. & Paulus cæleſtis quoque tuba inſonat monens: omnis lingua fateatur, quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei*

De quibus etiam in prima ad Corinthios epiſtola ſatis & manifeſte nos admonet, quatenus linguis loquentes Eccleſiam Dei ædificemus. Nec ſanæ fidei vel doctrinæ aliquid obſtat, ſive Miſſas in eadem Slavonica lingua canere, ſive ſacrum Evangelium vel lectiones divinas novi & veteris teſtamenti bene translatas & interpretatas legere, aut alia horarum officia omnia pſallere: Quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam ſcilicet, Græcam, & Latinam, ipſe creavit & alias omnes ad laudem & gloriam ſuam.

Jubemus tamen, ut in omnibus Eccleſiis terræ veſtræ propter majorem honorificentiam Evangelium latine legatur, & poſtmodum Sclavonica lingua translatum in auribus populi latina verba non intelligentis annuncietur, ſicut in quibusdam Eccleſiis fieri videtur. Et ſi tibi, & judicibus tuis placet miſſas latina lingua magis audire, præcipimus, ut latine Miſſarum tibi ſolemnia celebrentur. Data menſe Junii Indict. XIII.

Quæ jam pro modulo noſtro ex aliis illuſtremus:

II. Reduci Roma S. Methudio non modo Archiepiſcopalis dignitas confirmata eſt, ſed & presbyter Vichinus (qui cum Semiſiſno legationis Comes ei a Suatopluco adjunctus fuerat) in Epiſcopum conſecratus ei Suffraganeus datus eſt in Epiſcopali Nitriæ ſede conſtituendus. Ordinatum inſuper a ſummo Pontifice: ut cum conſenſu Archiepiſcopi Methudii alius præterea mittatur idoneus presbyter, qui in alia Eccleſia Epiſcopus ordinari poſſit. An vero presbyter quispiam miſſus ſit, & an vivente adhuc S. Methudio novus hic Epiſcopatus, aut ubi locorum inſtitutus ſit, nihil in vetuſtis proditum reperio. Stredovskius quidem illico Joannem ſupra laudatum Venetum presbyterum miſſum, Epiſcopumque Olomucenſem ordinatum, imo alium præterea Joannem gente Moravum Podivinenſi Epiſcopatui præfectum ſcribit, ſed ſine tabulis. Ante Wichinum ſedis Nitrienſis Epiſcopum fuiſſe quendam Gorasdum Græcum narrat auctor Græcus ſchiſmaticus in vita Clementis Epiſcopi, qui Gorasdo in Bulgariæ Archiepiſcopatu ſucceſſiſſe perhibetur. Eundem Gorasdum quibusdam etiam Georgium appellatum facit auctor hic perperam S. Methodii diſcipulum, & poſtquam retuliſſet, quod Vichinus a Sphendoplecto ad Joannem VIII. Papam fuiſſet directus conſecratusque Nitriæ Epiſcopus, atque ideo par-

Stredovskius l. 3. c. 10.

Apud Allatium exercit. 15. in Chreughtonum.

tes latinorum ſuſtinuiſſet, ait Græcorum Sacerdotes, atque in his etiam Gorasdum ſedibus ſuis fuiſſe ejectos. *Hunc quidem* (inquit nempe Gorasdum) *Epiſcopali dignitate ſpoliant; Vichnicum vero quemdam hæreſi temulentia debacchantem, & alios quoque in eandem ebrietatem allicere idoneum, proptereaque anathemate ſubactum ſatanæque traditum una ſimul cum aliis ejusdem factionis inſanientibus: hunc (o labores & certamina Methodii, & Trinitas in proprietatibus confuſa!) in ſedem promovent: quin imo ſede per hos ipſum deponunt, quæ quanto Methodii cauſa glorioſior erat, & aliis illuſtrior, tanto Vichnici cauſa in dignitatis convalle declinatur.* Sed quam atra bile laboraverit ſchiſmaticus hic Græcus, nemini ex contumelioſa ejus oratione obſcurum, profecto Vichinus calculo ſancti Methudii electus, una Romam comes aſſumtus, & in ſedem Epiſcopalem evectus eſt. Ceterum quis ante Epiſcopalem obtentam ſedem & qua gente Vichinus fuerit, quæque ejus in Moraviam aut Suatoplucum Methudiumve merita nihil certo compertum.

Hundius in Epiſc. Laur. & Patav. p. 298.

Scribit quidem Hundius: *Winechindus alias Wichindus vel Wichingus natione Oſtrogothus & Alemannus Leupoldo Duci familiaris, & ab hoc ipſo apud Romanum Pontificem Stephanum quintum ſic commendatus, ut Apoſtolica authoritate Epiſcopus conſecraretur, ac propagandæ Chriſtianæ profeſſionis ergo in Moraviam mitteretur. Arnulpho deinde Bavarorum ac Francorum Regi innoteſcens, Cancellarius ejus, ac defuncto Engelmaro Epiſcopus Patavienſis factus eſt.*

Stredovskius l. 3. c. 9.

Stredovskius noſter addit: eum etiam Reginæ Adelheidi comitem fuiſſe, cum ſponſa deduceretur in Moraviam, ac propter prudentiam & probitatem a Suatopluco Joanni VIII. præſentatum. Sed ariolationes hæ ſunt, non hiſtoriæ; id unum e legitimis documentis teſtatum ſit Wichingum hunc natione fuiſſe Alemannum e Nitrienſi ſede ad Patavienſem tranſiiſſe, ac Cancellarium Arnulphi effectum, quanquam Chronologia ejus admodum perturbata ſit: quatuor enim catalogi Epiſcoporum Laureacenſium & Patavienſium, quos vulgavit Pezius tantum anno uno eum ſedi Patavienſi præfuiſſe ſcribunt, duo faciunt Archiepiſcopum, duo ſolum Epiſcopum. Aliqui Engilmarum Epiſcopum ei præponunt, aliqui poſtponunt. Duo memorant eum præſediſſe anno 876. catalogus vero a Duellio vulgatus ab anno 887. usque ad annum 903. atque ita annis 16. Eccleſiam Patavienſem rexiſſe. Aliam rurſus Chronologiam ſequitur Hundius atque Buccellinus.

Annales Fuld. ad An. 899.

Hier. Pez. T. I.

Egon. P. III. c. 21.

Joannes Egon in Viris illuſtribus Augiæ divitis facit Wichingum Monachum ſui cœnobii, quod probat ex Necrologio, in quo ejus obitus dies ad pridie Idus Septembris adnotatur, atque cum licentia Abbatis ſui Rudhonis in Moraviam profectum multos Chriſto

ſto imbuiſſe. Sed de Wichino hoc poſterius plures occurrent memoriæ, ubi veram Cancellariatus ſui & Epiſcopatus Patavienſis epocham vindicabimus.

III. Multo intricatior difficultas enodanda ſe offert ex lectionibus vetuſti Breviarii Pragenſis, Olomucenſis & Chriſtanno noſtro, qui ſeptem Epiſcopatus S. Methudio tribuunt. *Verba ſunt :* B. *Quirillus inibi* (Romæ) *perſiſtens, monachicumque habitum ſuſcipiens diem clauſit extremum, relinquens ſupra memoratis in partibus* (in Moravia) *fratrem ſuum nomine Metudium virum ſtrenuum, omnique decoratum ſanctitate. Qui & poſtquam multas Chriſti Domini manipulos in horreo congregavit, ab ipſo Principe, qui partibus in illis tum dominàbatur & inperitabat univerſæ terræ ceu magnificus Imperator, ſtatuitur ſummus Pontifex habens ſub ſe ſeptem ejusdem ſanctitatis Pontifices.* Ad quæ verba ſubjungit Henſchenius : *Dudum inquirimus, qui illi, quarumve ſedium fuerint Pontifices ? Unicum hactenus reperimus Wichinum Nitrenſem, quæ nunc ſedes ſubjecta eſt Archiepiſcopo Strigonienſi Metropolitæ Hungariæ.* *Ad 9. Martii in Not. ad Lect. Brev. Olom.* Ex Stredovskio quidem hic Epiſcopatuum numerus *Stredovsky l. 3. §. 10.* facile ſuppleri poſſet, at quandoquidem is in ipſis hodiernæ Moraviæ non vaſtis amplius finibus tres, quatuorve Epiſcopatus cumulat, nulliſque aſſerta ſua authoritatibus fulcit, haud ſatisfactura ſunt hiſtoricæ veritatis ſtudioſo. Septem vero Epiſcopatus ſub S. Methudii Archiepiſcopatu ſtatuere coævorum monumentorum narratis apertiſſime repugnat, nec aliunde errorem hunc in lectiones utriusque vetuſti Breviarii MS, Chriſtannum noſtrum, Marignolam, aliosque profluxiſſe reor, quam ex Bulla Eugenii a nobis integre P. II. ad annum 824. relata, nec non ex literis Piligrini Archiepiſcopi Laureacenſis, hiſtoriaque Archi-Epiſcoporum Laureacenſium, in quibus memoratur orientalem Pannoniam olim habuiſſe ſeptem Antiſtites Romanorum & Gepidarum tempore, quod ſummo Chronologiæ vitio temporibus S. Methudii accommodatum eſt. *Apud Gold. in Append. Document.* Neque mirum Scriptores hos iſto errore abreptos fuiſſe: cum enim Bullæ eæ, literæ, hiſtoriæque paſſim notis temporariis careant, nec ipſorum Romanorum Pontificum ſeries & Chronotaxis olim ita ut hodie expedita fuerit, quid mirum, inquam, errores ejusmodi etiam in vetuſta quæque monumenta irrepſiſſe. At vero quantum ex coævis memoriis eruitur (quod vel ipſe fatetur Peſſina) tempore S. Methudii nonniſi duorum Suffraganeorum fit mentio. *Peſſina Mart. Mor. l. 1. c. 3.* Alterius quidem Wichingi, qui Nitriæ ſedem Epiſcopalem tenuit, alterius anonymi primum a Joanne VIII. denominandi, ut habetur in

ſupra allata ejusdem Pontificis ad Suatoplucum epiſtola; qua quidem Papa Suatopluco licentiam dat alterius præter Nitrienſem Epiſcopatus erigendi, ſed revera iſtum (quidquid comminiſcatur Stredovskius) tempore S. Methudii non fuiſſe erectum clare eſt legere ex querela Archiepiſcopi Juvavenſis & ſuorum Suffraganeorum ad Joannem IX. Papam jam poſt mortem S. Methudii data, in qua hæc habentur: *Antecesſor veſter* (Joannes VIII.) *Zuentibaldo Duce imperante Vichingum conſecravit Epiſcopum* (Nitrienſem) *& nequaquam in illum antiquum Pataviensem Epiſcopatum eum transmiſit, ſed in quandam Neophytam gentem, quam ipſe Dux domuit bello, & ex paganis Chriſtianos eſſe patravit.* Ubi Archiepiſcopus Juvavenſis ob ſubtractum jus Metropolitanum ſolum queritur de uno Epiſcopatu in ſua parœcia erecto, non vero de duobus aut plane ſeptem, quod profecto ad cauſæ ſuæ exaggerationem, jurisque læſi vindicationem coram ſede Pontificia criminari non intermiſiſſet. Ex eadem porro epiſtola cognoſcere eſt primo Joannis Archiepiſcopi Moravienſis (qui S. Methudio ſucceſſerat) temporibus tres Suffraganeatus, minime autem ſeptem in vaſto tum adhuc Moraviæ magnæ regno fuiſſe excitatos. Sic enim in eadem epiſtola queritur Archiepiſcopus Juvavenſis: *Venerunt, ut ipſi promulgaverunt, de latere veſtro* (ſcilicet Joannis IX. Papæ) *tres Epiſcopi, videlicet Joannes Archiepiſcopus, Benedictus, & Daniel Epiſcopi in terram Schlavorum, qui Moravi dicuntur.* Et dein querelam perſequens ſubjungit: *Eſt enim Epiſcopatus* (Patavienſis) *in quinque diviſus. Intrantes enim prædicti Epiſcopi in nomine veſtro, ut ipſi dixerunt, ordinaverunt in uno eodemque Epiſcopatu unum Archiepiſcopum, ſi tamen in alterius Epiſcopatu Archiepiſcopium eſſe poteſt, & tres Suffraganeos ejus Epiſcopos absque ſcientia Archiepiſcopi, & conſenſu Epiſcopi, in cujus fuerunt diœceſi.* Quod confirmat maxime & elucidat poſtea Piligrinus Archiepiſcopus Laureacenſis in ſuis literis ad Benedictum VI. Papam datis, in quibus ait: *Quondam Romanorum Gepidarumque tempore proprios VII. Antiſtites eadem orientalis Pannonia habuit & Meſia meæ ſanctæ Laureacenſi, cui ego indignus miniſtro, Eccleſiæ ſubjectos, quorum etiam quatuor, usque dum Ungari regnum Bavariorum invaſerunt, ſicut præſenti cognitum eſt ætati, in Maravia manſerunt.* E quibus perſpicuum fit Romanorum & Gepidarum tempore in orientali Pannonia, cujus magnam partem complectebatur Moravia, omnino ſeptem fuiſſe Epiſcopatus, ſub S. Methudio vero unicum Nitravienſem, dein poſt mortem illius ſub Joanne Archiepiſcopo Moravienſi quatuor, non quidem intra anguſtos fines hodiernæ Moraviæ, ſed *Moraviæ* illius *Magnæ*, de qua Porphyrogenitus, & quam orientalem Pannonia-

Hund. in Metrop. Saliſb. T. I.

Goldaſt. in Append. Docum.

...niam vocat Piligrinus, quæque tum plures cis & transdanubianas ter... ad flumina Dravum, Savum, Gronamque protenſas complectebar. Qui autem, & quo loco hi quatuor Epiſcopatus fuerint, ſi Ni...avienſem excipias, nuſpiam proditum. Olomucenſis præterea ali...ua argumentatione ex Vincentio a nobis edito deduci poteſt, cum ...icat Monaſterium Canonicorum iſthic a primis Moraviæ Ducibus in...eptum fuiſſe. De quinque Eccleſienſi etiam vix dubitare velim, ...uandoquidem exſtincto Sirmienſi Epiſcopatu Archipræſules Salisbur...genſes ab expulſis Hunnis in hæc regionum confinia ſemper mittere ...olici Archipresbyteros, usque dum S. Methudius ſuam doctrinam in ...anc regionem explicaſſet. *Monum. Inedita. T. I. p. 31.* *Anonym. de Converſ. Bojoar. & Carent.*

IV. In eadem Joannis VIII. epiſtola literæ Slavonicæ a S. Cyrillo ...aventæ jure laudantur, & ſanæ fidei doctrinæque nihil adverſum eſſe ...eclaratur, ut tam divinum officium, quam Miſſa in eadem lingua celebretur; nihilominus jubet Pontifex, ut ſi Suatopluco ſeu illius judicibus magis collibuerit Miſſas latina lingua audire, eisdem latine Miſſarum ſolemnia celebrentur. Scilicet eo vergebat ſummorum Pontificum conſilium, (quod ex Gregorii VII. epiſtola ad Wratislaum Boh. Ducem data legere eſt) ut cum viderent hoc Slavico Eccleſiæ ritu mirum quantum trahi ad Chriſtum Slavorum gentes, omnino ritum hunc approbaverint, nihilominus privatis publicisque monitis perpetuo Epiſcopos urſerunt, ut pedetentim populum ad latinæ linguæ uſum informarent, ritumque latinum inducerent. Hinc vix uno jam poſt ſæculo haud alia ratione admiſſus genti Bohemæ Epiſcopus, quam latinis literis eruditus, de quo Joannis Papæ bulla in erectione Epiſcopatus Pragenſis: *Verumtamen non ſecundum ritus aut ſectam Bulgariæ gentis vel Ruſſiæ, aut Sclavonicæ linguæ, ſed magis ſequens inſtituta & decreta Apoſtolica, unum potiorem totius Eccleſiæ ad placitum eligas in hoc opus Clericum, Latinis apprime literis eruditum.* Multum connitebatur Wratislaus Dux Bohemiæ circa annum 1079. ritum hunc Slavicum in Bohemiam revocare, ſed operam perdidit, Gregorius enim VII. data ad eum epiſtola, quæ hodie exſtat, precibus illius locum non dedit. Magis fortuna favit Carolo IV. Romanorum Imperatori & Boemiæ Regi, qui anno 1348. a Clemente VI. facultatem impetravit, ut e Sclavonia adducti, inque monaſterium S. Hieronymi (quod hodie Emaus dicitur) Neo-Pragæ transferri Cœnobitæ Ordinis S. Benedicti Sclavonica lingua tum in divino officio, tum Miſſis, tum aliis Eccleſiæ ceremoniis uti poſſent, *Apud Coſmam l. 1.* *Hagec. ad An. 1079.* *Idem ad An. 1348.*

 quod

quod privilegium vero nonniſi ad hanc unam Eccleſiam, & Cœnobitas alienigenas ſeu Ruſſos, ſeu Bulgaros, ſeu Dalmatas, Chrobatos & Servios, minime gente Bohemos aut Moravos extendebatur. Rurſum aleam hanc tentarunt Bohemi per legatos ſuos in Concilio Conſtantienſi, univerſim ad normam aliorum Slavicorum populorum hanc conceſſionem de lingua Slavica in ſacris adhibenda efflagitantes, quod tamen a Patribus Concilii anno 1438. eis denegatum eſt, ut refert Æneas Silvius aliique. Verum aliæ Slavicæ gentes præſertim eæ, quæ jam ſæculo IX. ritus Slavici Epiſcopos habuere, ritum illum concedentibus ſummis Pontificibus non interrupte continuarunt, continuantque hodie. Certe Zamoiſciana Synodus ſæculo præſente nempe anno 1720. ſedente Clemente XI. ab Epiſcopis Ruthenis celebrata (in qua Slavicæ linguæ in divinis celebrandis uſus inter alia commendatur) confirmata eſt ab Innocentio XIII. dein probata per Apoſtolicas literas a Benedicto XIII. Denique conſtitutione Benedicti XIV. anno 1744. die 2. Maji Pontificatus anno IV. ſervari declarata. Idem ſanctiſſimus Pontifex nuper anno 1754. XVIII. Kalend. Sept. Pontificatus XV. ad Clerum Illyricum conſtitutionem incipientem: *Ex Paſtorali munere* &c. dedit, qua ordinat, ut presbyteri ritus Slavo latini in Auguſto altaris Sacrificio, & in horis Canonicis aliisque divinis officiis perſolvendis, Miſſalia, tabellas, & breviaria characteribus ſic dici ſolitis Hieronymianis impreſſa typis S. Congregationis de propaganda fide, & non alia adhibeant.

Æn. Silvius hiſt. Boh. c. 50.

Bullar. Bened. XIV. T. I. p. 346.

V. Ex hac epiſtola Joannis VIII. eruitur graviſſime hallucinatum Stranskium, quique eum ſecuti ſunt, cum ex ritu Græco primitus Eccleſiam Bohemam inſtitutam ſcribunt, quo argumento illi videlicet doctrinæ ſectariorum per Bohemiam cumprimis ſæculo XV. XVI. & XVII. initio graſſantium, quodpiam firmamentum quærere conniſi. Corryphæi hoc in molimine Stranskii verba ſunt, ita de S. Methudio loquentis: *Græcarum enim is* (Methudius) *in religioſis rebus inſtituta ſequebatur, & græco, in pleriſque tum adhuc oppido ſinceriore, non Romano ritu plantatam in Bojemia Eccleſiam ordinarat. Sumebat autem inter maximas ac continuas fere gentiliſmo inhærentis multitudinis non mediocres inſectationes conformata hæc ad græcum morem apud Bojemos Religio novitia majora indies incrementa, primaque illa ſacrorum mutatione apparebat rem populi verti paulatim in melius.* Legerat nempe Stranskius S. Methudium fuiſſe gente Græcum, ac induxiſſe ritum Slavicum, unde ille de ritu Græco argumen-

Stransky Reipubl. Boh. c. 6. ſ. 3.

...mo *Dubrav. l. 3.*
...nio
...llud
...pti-
...am
...co-
...de
...ta-
...ſt: *Rhegino ad An.* 880.
...re *Chron. Alberi-*
...n- *ci An.* 880.
...on *Aſſeman. T.I.*
...ui- *p.* 341.
...cul
...li-
...*Vit*
...o-
...pi

...um
...ret.
...s ad
...rogati
...c prohi-
... utiliſſimum
...ue præſidiario
...m, Giwinkam,
..., quæ Sukos-
...erent. At cum eæ ſin-

 gu-

Annal Fuld. ad h. a. VI. Hoc anno Carolomannus Ludovici Germaniæ Regis filius XI. Kal. Aprilis vitam cum morte commutavit, qui jam ſuperiori anno paralyſi correptus linguæ uſum amiſerat. Moriturus Hludovicum fratrem ad ſe invitavit, eique ſcripto filium & uxorem univerſumque regnum commendavit. Sed non erat ei ex legitimo matrimonio ſoboles *Rhegino ad h. a.* inquit Rhegino, filius enim Arnulfus ex furtivo concubitu nobilis feminæ Luitſwindæ nomine genitus eſt. Poſt mortem illius Ludovicus Arnulpho Carentanum, quod pridem pater conceſſerat, dedit. Rhegino Carlmanni laudes perſequens ait: *Idem ibid.* *Permulta cum patre, plurima ſine patre in regnis Sclavorum geſſit, ſemperque victoria triumphum reportavit, terminos imperii ſui ampliando ferro dilatavit.* Sed qui ſuperiora noſtra e coævis Francis paſſim prolata documenta legit, agnoſcet enim vero non ſemper cum triumpho a Sclavis, imo bis terve bene mulctatum rediiſſe. Porro cum Rhegino ſcribat: *terminos imperii ſui ampliando ferro dilatavit:* in transverſum id accepit Sigismundus Calles cum ait: *Calles Annal. Auſtr. l. 3. p. 200.* *fines regni Bojoarici in Moravos ac Bohemos latiſſime protulit.* Nam nuspiam legitur a Moravis aut Boemis quidquam Carolomanno conceſſum, aut cum eo bellum habitum. Sed intellexit hic veroſimillime Rhegino Italiam, quam is ferro acquiſivit, ſibique ſubjecit, qua in expeditione & Boemos Moravosque auxiliares habuit. De Italia ſubacta ita fere Sigonius: *Carolomannus regnum Italiæ per triennium tenuit, ejusque rei in maximo Germanorum Francorumque ſilentio vetera multa, quæ in Lombardia leguntur, fidem faciunt diplomata, quibus per hos tres annos Eccleſiis populisque beneficia confirmavit ante condonata.* Quo ſenſu procul dubio etiam accipi debent verba Wolhardi Presbyteri Haſenrietani coævi in vita S. Walpurgis Abb. Neidenheimenſis l. 2. c. 1. dum ſcribit de Arnulpho filio Carolomanni: *Anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti octingenteſimo nonageſimo quarto indictione tertia Regni quadrimodi retinente dominium anno octavo, quo obtinuit Principatum &c.* Quæ verba (pace ſummi viri de re Critica meritiſſimi) minus recte explicavit Mabillonius dicens: *Mabillon. Sæc. III. Act. SS. Bened. P. II.* *Scilicet Bajoariæ cum Pannonia, Boemia, Moravia, quod fuerat Carolomanni parentis.* Sed quando aut quo jure Boemiam Moraviamque acquiſivit Carolomannus? quo jure, quod ſuum non erat, in filium Arnulphum tranſcripſerat? Verba igitur hæc *regni quadrimodi* longe aliter accipienda ſunt: per illa enim Wolhardus presbyter Imperium Romanum *per quatuor mundi plagas* protenſum intellexit, quod Arnulphus tanquam coronatus Romanus Imperator jam per octo annos tenuit. Nec infrequens eſt vocis hujus *quadrimodi*, item *quadrifidi* in hac ſignificatione ac-

acceptio apud veteres. Nam adhuc Coſmas noſter ſic ea uſus eſt in Verſibus ſuis de Paſſione S. Adalberti Epiſcopi & Martyris nusquam antea vulgatis, ex illoque rariſſimo Bibliothecæ Metropolitanæ Codice a me exſcriptis, inter quos hoc carmen legitur: *Agnus quadrifidi, qui tollit crimina mundi.* Id eſt mundi in quatuor plagas orientem, occidentem, meridiem & ſeptentrionem protenſi, nam Coſmæ ætate nihil adhuc de America compertum erat, ut ne quis objiciat eum quatuor mundi partes per eam intellexiſſe. Nihil igitur juris competebat Carolomanno in Bohemos & Moravos, quibus a patris ſui Ludovici obitu amice uſus eſt, e primisque is e Francicis Regibus legitur, qui meruiſſet habere utramque gentem belli ſociam, cum in Italiam expeditionem ſuſciperet. Haud hoſtiliter autem Carolomannum Boemis Moravisque uſum produnt Bojorum leges Portoriæ ab Oefelio editæ, quas ſub Carolomanno obtinuiſſe, ibidem narratur. Juvat ea ſolum exſcribere, quæ gentem noſtram Moravosque aliqua ratione attingere videntur. *Apud Oefel. T. I. p. 718.*

Si inferius ad Lintzam ire voluerint, de una navi reddat tres ſemimodios ſeu tres Sclaſlos de ſale; de mancipiis & ceteris aliis rebus nihil ibi ſolvatur, poſtea libertatem habeant ſedendi, mercandi usque ad ſylvam Bojemicam, ubicunque voluerint.

Boi ſive Sclavi cum bobus, caballis, ut emant victum, nihil dant.

Sclavi vero de Rugis vel Boemannis mercandi cauſa venientes de Sogme una de cera, uvas maſſiolas, quod utraque I. Scoti valeat. De onere ſimiliter maſſiola una ejusdem pretii; ſi mancipia vel caballos vendere voluerint. De una ancilla Tremiſamia I. de caballo maſculo ſimiliter. De ſervo Saigam unam, ſimiliter de equa.

Boi Sclavi Iſtrii primo ibi omnes vel Venedi nihil ſimiliter.

Si ad mercatum Marharorum vult ire, ſolvat ſolidum unum de navi, tunc tranſeat. Has leges paulo aliter jam quoque vulgavit Aventinus Annal. Bojor. l. 4. p. m. 288. Verum vix tumulo illatus fuit Carolomannus,

VII. Cum Boemi, Sorabi, Dalemincii, omnesque vicini Slavi ad arma provolarunt contra Slavos, qui ad Salam colebant, clientesque Ludovici erant, quos in partes ſuas pertrahere animus erat, ſed ſiniſtro eventu, ut narrant Annales Francofuldenſes his verbis: *Sclavi, qui vocantur Dalmatii, & Behemi, atque Sorabi, ceterique circum circa audientes ſtragem Saxonum a Nordmannis factam pariter conglobati Thuringos invadere nituntur, & in Sclavis circa Salam fluvium Thuringis fidelibus prædia & incen-* *Ad h. a.*

dia exercent. Quibus Poppo Comes & Dux Sorabici limitis occurrit, & divino auxilio fretus eos proſtravit, ut nullus de tanta multitudine remaneret. Et *Apud Caniſ. ad h. a.* Hermannus Contractus: *Sorabi, Dalmatæ, & Bohemani Sclavi collecto exercitu Thuringiam juxta fluvium Salam populati a Popone Marchione circumventi omnes perempti ſunt.* At cladem hanc Slavorum non tantam fuiſſe colligere licet ex conſequentium annorum geſtis, nam paulo poſt viſuri ſumus Suatoplucum univerſam pene Pannoniam Francis eripuiſſe. Quod porro ad hiſtoriam hujus anni pertinet:

Stredovsky l. 3. c. 9. VIII. Fidem non meretur Stredovskius, qui ait S. Methudium in itinere ſuo Romam carpendo retardatum, quod a Suatopluco invitatus eſſet ad bene precandum Carolomanni ſoceri manibus in Baſilica Welehradenſi, eidemque funeralia juſta perſolvenda. Tam ſubiectum eſt alterum, cum ſcribit: S. Methudio Romæ exiſtenti nuncium perlatum: Olomucenſem Antiſtitem Slavimirum fatis ceſſiſſe; de quo Slavimiro Epiſcopo nemo ante eum ne ſomniavit quidem. At vero ait Stredovskius id erui ex Joannis VIII. literis anno ſuperiore ad Suatoplucum datis; per me licet linceos quisque in has literas intendat oculos, nusquam rei hujus indicium reperturus. Veroſimilius eſt, quod ad annum *Aſſeman. T. III. P. 2. c. 3. p. 255.* hunc rejicit doctiſſimus Aſſemanus poſterius in Annalibus Metenſibus, Francofuldenſibus, Reginone, Hermanno Contracto, Ottone Friſingenſi aliisque narratum: *Zwentibolh filium Arnulphi, ex pellice ſuſceptum, a ſacro fonte levavit, eumque ex nomine ſuo Zwentibolh appellari fecit.* Quibus verbis hanc criſim ſubjicit: *Tum nempe, quum Arnulphus Carentanium ab anno 880. a Ludovico patruo Germaniæ Rege ſibi conceſſum tenebat; nam anno 889. Arnulfi filius Zuentibaldus, Freheriano Fuldenſium Continuatore teſte, in ea jam ætate conſtitutus erat, ut a patre Regnum Bajoariæ aſſecuto Succeſſor ſibi in Regno una cum fratre Ratoldo deſignatus ſit, & a Francis admiſſus.* Minus *Stredovsky l. 3. c. 7. p. 302.* recte igitur Stredovskius baptiſmum hunc jam ad annum 875. repoſuit. Concubinam, ex qua genitus eſt Zventibaldus ait a quibusdam vocari Helenradanr, ab aliis Agnetem, at certum eſt *Elinrath* nuncupatam, id nomen enim prodit diploma Chunradi Regis in Diplomatario Ratis- *Apud Bern. Pez. T. I. p. 3.* bonenſi his verbis: *Concubina ſereniſſimi Regis* (Arnulfi) *nomine Elinrath tradidit S. Emmeramo proprietatem ſuam, id eſt illam Capellam in Ergoltinga cum aliis duabus Eccleſiis, decimis &c.* Hæc vero una ſolaque amicitiæ neceſſitudo erat, qua Suatoplucus junctus erat Arnulpho. Nam commen- *Stredovsky l. 3. c. 9.* titium eſt, quod memorat Stredovskius Suatoplucum ſororem Arnulphi in matrimonio habuiſſe; tum illud etiam præter fidem veterum eſt, dum

Du-

Dubravius adſtruit Suatopluci quoque filium ab Arnulpho e baptiſmo levatum. Ceterum cum filio Arnulfi nomen Suatopluci in baptiſmo impoſitum paſſim afferatur a coævis, conjicere fas eſſet nomen iſtud cujuspiam ſancti eſſe, cum vix credibile ſit paganum nomen in baptiſmo aſſumtum, & jam eo tempore non infrequens fuerit ipſis etiam Slavis Sanctorum nomina in baptiſmo imponere, ut ante Samuelis, Theodori, Michaelisque Slavorum Ducum exemplis oſtendimus, imo, de quo agimus, Arnulphus de *Beati Arnulphi* nomine appellatus ſit, ut teſtatur Rhegino, & Albericus Monachus Trium fontium. Quod ſi eſt: ad annum 869. docuimus Suatopluk latina interpretatione connotare ſanctam ſobolem, ſeu ut habet Aſſemanus *ſanctum puerum*. Si conjecturæ itaque locus eſt, *S. Viti* nomen eſſe dicendum erit, nam is non raro etiam *ſancti pueri* nomine a veteribus indigitatur. Conſtat quidem a priſcis Slavis S. Vitum ſua lingua appellatum *Suentovit*, at procul dubio id apud Slavos Chriſtianos antiquatum eſt propter nominatiſſimum hujus nominis idolum. Quare etiam nuspiam *Suentovit*, ſeu *Vit* in veteribus diplomatibus, documentisque Slavicis, bene vero Suatopluk & Sventopluk creberrime legitur. Sed hæc ea dubitatione accipi a lectore volumus, qua a nobis ſcripta ſunt.

Dubrav. l. 3.

Rhegino ad An. 880.
Chron. Alberici An. 880.
Aſſeman. T. I. p. 341.

ANNUS 881.

Eo jam proruperat Sukoslai temeritas, ut Hoſtivitum ſeu palam, ſeu clanculum regno vitaque exueret. Conſilia hæc atrociſſima ad Hoſtivitum perlata is ad Lopotas denunciavit. Sententias ſuper novo hoſte rogati reſponderunt: finibus propulſaret modo hoſtem, ac prohiberet aditu, cetera fore tuta. Ei autem rei utiliſſimum videri, ſi omnia Egræ fluminis vada pontesque præſidiario milite occupet. Nec mora miſſi Slavietinium, Giwinkam, Budinkam, Mauram, Dolankam (a) cohortes, quæ Sukoslai latrocinationibus modum imponerent. At cum eæ ſingu-

gulæ, disjunctæque longe inferiores eſſent numero, quam quæ hoſti quacunque parte tota mole incumbenti pares eſſent, accidit itaque, ut ſuperveniens nocte Sukoslaus cum filio Mileſſio, (b) cumque totius exercitus ſui nervo omnem eam manum quanquam acerrime tranſitum prohibentem oppreſſerit, ac cœſis ſeptuaginta præſidiariis reliquam partem per ſilvas & agros disjecerit. Repentina clades eo triſtius Wiſſehradi excepta, quo inexſpectatior a contemtiſſimo hoſte inflicta eſt. Soli tantum Principi plus aliquanto iræ, quam mœſtitiæ movit.

Sukoslaus opprimit præſidiarios Hoſtiviti.

Aliam ergo Hoſtivitus gerendi belli rationem ingreſſus Budinam, (c) vaſtiſſimo tunc ambitu vicum, caſtris deligit, ac celeriter aggeribus, vallo, murisque munit. Tum collectam non minimam multitudinem locum occupare jubet. His novis præſidiis Krzezum (d) parem delendæ ignominiæ ducem præficit, & quid fieri velit, aperit, nempe ut Sukoslai prædandi libidini fræna injiciat. Et Krzezus motis in Bilinenſem provinciam caſtris feliciſſimum illum agrum pecorique & homini alendo bonum triſtiſſima vaſtatione populatus oſtendit hoſti: non ſtatim, qui prælio viciſſet uno, bello quoque ſuperiorem eſſe. Hæc conſecuti ſubinde certaminis fuere præludia.

Krzezus prædatur Sukoslai provinciam.

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXI.

JOANNIS VIII. PAPÆ 10. CAROLI CRASSI 2.

HOSTIVITI 9.

(*a*) An omnia hæc loca ex hac antiquitate ſint, multum dubito. Nemo fortaſſis aberraverit, qui dixerit Hagecium ad manus habuiſſe, cum hæc ſcriberet, Tabulam Geographicam ſub Ludovico Rege noſtro excuſam, de qua alias mentionem fecimus, nam in ea prope Egram flumen hæc loca notata reperiuntur. Verum vix quidem ea omnia in vetuſtiore quadam præſertim ante ſæculum X. deprehendiſſet, quandoquidem vel ipſa nomina ætatem nobis propinquiorem produnt.

(*b*) Ad hunc locum P. Victorinus noſter: *Ab hujus Mileſſi poſteris vetuſtiſſimos Equites Kaplirzios linea virili deſcendere Balbinus probat, illudque etiam memorabile de Mileſſovia arce his verbis notatum reliquit: eam nempe Mileſſoviam, & adſitum arci terræ tractum, ex eo tempore ad nos usque mille amplius continuis annis nunquam dominos mutaſſe, ſemperque eam ditionem ad Kaplirzios pertinuiſſe*: Sed aſſerti hujus probationes lubens cognoſcerem, procul dubio enim nobis res vetuſtiſſimas nusquamque alibi proditas manifeſtarent. Perſequitur vero P. Victorinus ex Balbino: *Ab eodem Mileſſo altiſſimus Bohemiæ mons Mileſſov denominatur, qui toto vertice reliquos a Litomericio continua ſerie ad Bilinam usque protenſos ſupereminet. Primus ipſe tacentibus aliis montibus nihilque ſignificantibus, ſentit vel ſerenitatem vel pluviam, triſtem diem & nubilum, vel lætum, tenuem, pellucidum, ut temporum prognoſtes jure merito dici poſſit. Nam ſi fumat vel nubilat, quantumvis ceteri circum montes innubes & hilares ſtare videantur, pluviam & tempeſtatem, ſi ſerenat, ceteris etiam nubilantibus, aeris ſerenitatem ſecuturam indicat.* Plura etiam de Mileſſii poſteris Kaplirziis refert idem Balbinus in ſtemmatographia in Tabula Genealogica Kaplirziorum. At ego credibilius autumo ab hoc nominatiſſimo Boemiæ monte Mileſſov arcem ſubjectam nomen inveniſſe, hancque ipſam fabulam de Mileſſio, cujus nemo ante ſæculum XVI. meminit, enatam.

Balbin. Dec. I. l. 7. c. 3. in notis

Idem ibid. l. I. c. 8.

(*c*) Ad hunc locum quoque P. Victorinus noſter: hac occaſione Budina a Budis ſeu mappalibus denominata, in civitatem vallis muroque non infirmiſſime munitam ſurrexit. Hazmburgiorum quondam in arce præcipua ſedes, nunc in ditione eſt Principum de Dietrichſtein.

Dubrav. l. 3. (*d*) Krzezi hujus quoque, quem Dubravius Creſſum vocat, cuſpiam memoria reperitur ante Hagecium & Dubravium.

PRÆTERMISSA.

I. Novum Apoſtolici laboris teſtimonium a S. Methodio in vinea domini exantlati rurſum hoc anno habemus ex epiſtola ejuſdem Joannis VIII. quæ inter hujus Pontificis Romæ excuſas eſt numero 268. *Ad 9. Martii.* Eam vero ex hoc loco exſcripſit Henſchenius, Balbinus, Stredovſkius, Schminkius, aliique. Sic autem habet:

Methodio Archiepiſcopo pro fide.

Paſtoralis ſolicitudinis tuæ curam, quam in lucrandis animabus fidelium Domino Deo noſtro exhibes, approbantes, & orthodoxæ fidei te cultorem ſtrenuum exiſtere contemplantes nimis in eodem Domino jocundamur, & ei immenſas laudes & gratias agere non ceſſamus: qui te magis ac magis in ſuis mandatis accendat, & ad ſanctæ ſuæ Eccleſiæ profectum ab omnibus adverſitatibus clementer eripiat. Verum auditis per ſuas literas variis caſibus, vel eventibus tuis, quanta compaſſione tibi condoluerimus, ex hoc advertere poteris, in quo te coram nobis poſitum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ doctrinam juxta ſanctorum Patrum probabilem traditionem ſequi debere monuimus, & tam ſymbolum, quam rectam fidem a te docendam & prædicandam ſubdidimus, noſtriſque Apoſtolicis literis glorioſo Principi Suendopulcho, quas ei aſſeris fuiſſe delatas, hoc ipſum ſignificavimus: & neque aliæ literæ noſtræ ad eum directæ ſunt, neque Epiſcopo illi palam vel ſecreto aliud faciendum injunximus, & aliud a te peragendum decrevimus. Quanto minus credendum eſt, ut ſacramentum ab eodem Epiſcopo exigeremus, quem ſaltem levi ſermone ſuper hoc negotio allocuti non fuimus? Ideoque ceſſet illa dubietas, & Deo cooperante ſicut Evangelica

&

& Apoſtolica ſe habet doctrina, orthodoxæ fidei cultum fidelibus cunctis inculca, ut labore tui certaminis Domino Jeſu Chriſto fructum afferas abundantem, & gratia ejus remuneratus mercedem recipias competentem. Ceterum de aliis tentationibus, quas diverſo modo perpeſſus es, noli triſtari: quin potius hoc ſecundum Apoſtolum omne gaudium prorſus exiſtima, quia ſi Deus pro te, nemo eſſe poterit contra te. Tamen cum Deo duce reverſus fueris, quidquid innormiter adverſum te eſt commiſſum, quidquid jam dictus Epiſcopus contra ſuum miniſterium in te exercuit; utramque audientiam coram nobis diſcuſſam adjuvante domino legitimo fini trademus; & illius pertinaciam judicii noſtri ſententia corripere non omittemus. Data X. Kalend. April. Indict. XIV.

Eſt autem veroſimillime non tam Henſchenii, qui hanc epiſtolam profert, quam librarii error, cum numerus anni corruptus illi ſubjungitur his verbis: *Is erat annus JEſu Chriſti DCCCLXXXII.* Nam Indictio XIV. reſpondet præſenti non ſequenti anno; quæ cum minus diſpiceret Stredovskius, in errorem tractus eſt, ut hanc epiſtolam ad annum 882. reponeret. Sed jam ad capita in hac epiſtola contenta transeamus: *Ad 9. Martii in Comment. præv. §. 4. n. 40* *Stredovsky l. 3 c. 10. p. 327.*

II. Quis ille fuerit Epiſcopus, qui moleſtias S. Methudio ſtatim poſt reditum in Moraviam faceſſivit, nuſpiam proditum. Non obſcure tamen innuitur Wichingum Nitrienſem fuiſſe, nam is anno ſuperiore cum S. Methudio Romæ erat, ac procul dubio de rebus Eccleſiæ ſuæ cum Joanne VIII. Papa contulerat; & profecto verba epiſtolæ: *Quidquid jam dictus Epiſcopus contra ſuum miniſterium in te exercuit*, & *illius pertinaciam judicii noſtri ſententia corripere non omittemus*, ſubjectum eum fuiſſe Epiſcopum S. Methudio oſtentant, conſtat autem hactenus præter hunc ſuffraganeum Wichingum alterum S. Methudio non fuiſſe. Tam tectum eſt apud veteres, quid pertinaciter & contra ſuum miniſterium Wichingus in S. Methudium peccaverit: Stredovskius quidem cauſam diſſidii adſtruit: quod Wichingus cum Theodmaro Salisburgenſi Archi-Epiſcopo (quem hoc anno ſedem occupaſſe memorat Hunſius) germaniſque Epiſcopis colluſerit clanculum, ut Nitrienſem diœceſim a S. Methudio avelleret, at vero in hanc regionem nullum ſibi incompetiiſſe vel ipſi Bajoariæ Epiſcopi ultro fatentur in querela ad *Idem ibid.* *Hund. Metropol. Salisb. T. I. p. 4.* *Ibid. p. 31.*

ſuc-

ſucceſſorem Joannem IX. data, tum, cum eruatur ex hac epiſtola S. Methudium ſuſpicione pulſatum, quaſi cauſa hæc jam anno ſuperiore coram Pontifice fuiſſet agitata, ſuperque ea ſacramentum a Wichingo exactum, hæc colluſio de avellenda diœceſi minime locum habere poteſt, mens enim Papæ erat duos ſaltem ſi non plures ſuffraganeos S. Methudio conſignare, quo pacto fruſtratus fuiſſet Pontifex intentione ſua. Clariſſimus Aſſemanus & Hanſizius potiſſimam cauſam ſuſpicantur fuiſſe ritum Slavicum, quem Wichingus homo germanus non modo non probarit, ſed etiam conjuncto cum Bojoariis Epiſcopis ſtudio damnare auſus ſit. Verum quemadmodum ſuperior Stredovskii cauſa, ita & hæc cum relatis epiſtolæ conciliari non poteſt, nam quæquæ hæc demum Wichingum inter & S. Methudium controverſia fuerit, clarum eſt ex epiſtola: Suatoplucum partes Wichingi fuiſſe tuitum, cum Pontifex ſuſpicionem ab ſe alienet dicendo ſe nihil aliud literis ſcripſiſſe Suatopluco, quam quod coram S. Methudium monuerat, neque alias præter has ad eum dediſſe literas; quodſi autem Wichingus conſilium cœpiſſet Nitrienſem diœceſim ſubdere Salisburgenſi Archi-Epiſcopo, aut is Slavicum ritum non probaſſet, quis ſibi perſuadeat cauſæ hujus patronum ac defenſorem Suatoplucum habiturum fuiſſe. Non alia autem hæc fuit controverſia, quam circa doctrinam Eccleſiæ Romanæ, quod ipſe Pontifex prodit his verbis: *Quanta autem compaſſione tibi condoluerimus, ex hoc advertere poteris, in quo te coram nobis poſitum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ doctrinam juxta ſanctorum Patrum probabilem traditionem ſequi debere monuimus, & tam ſymbolum quam rectam fidem a te docendam & prædicandam ſubdidimus &c.* quibus verbis Pontifex dicere vult: quomodo S. Methudius poſſit ſibi perſuadere contraria doctrinæ Eccleſiæ præcepta ſeu ſcripſiſſe Suatopluco, ſeu clam cum Wichino tractaſſe, cum ipſe eum coram monuerit, quid docere, quid ſequi deberet. Procul dubio igitur ex Græcorum diſciplina hæc controverſia profluxit, ex cujus laxitate cum Wichingus neophytis Moravis aliquid indulgendum eſſe pertinaciter defenderet, ſententiæque ſuæ patronum Ducem ipſum Suatoplucum haberet, contra S. Methudius doctrinæ Romanæ Eccleſiæ ſibi a Joanne VIII. commendatæ conſtanter & ad literam inſiſtendum eſſe ratus eſt. An autem controverſia hæc circa cœlibatum Clericorum, cultum imaginum, an circa Sabbathi jejunium aliudve fuerit, quis divinet?

Aſſeman. T. I. P. 1. c. 3. Hanſiz. Germ ſacr. T. I. P. 2. in Engelmaro.

AN-

ANNUS 882.

Krzezus, ut Hoſtivito fidem Heroeque dignam virtutem probaret, delegit viros omni re militari egregie inſtitutos, inſtructosque, quos ad opprimendum Mileſſium ſeorſim a patre habitantem deſtinavit, ſpe fretus, ut eo hoſte e medio ſublato, tandem inter mediocria montium juga Sukoslaum cingeret, concideretque. Conſilium, utut arcanum, æmulum utrumque non latuit, & dum præverte-re junctisque copiis adverſarium in hoſtico occupare properat, ex improviſo utraque acies ad Trzebuſſicium (a) vicum infeſtis ſibi ſignis occurrit, ſtatimque ex mutuo conſpectu exulceratis odiis pugnandi initium factum. Utrinque certatum non minoribus animis, quam pertinacia, adeo ut trecenti eo conflictu attererentur. Krzezus dum & fortiter dimicat, & multis locis torpentem excitat pugnam, graviter caput præferrata clava percuſſus (b) hoſtes tamen victor campo exigit. Mileſſius ipſe incertum a quo hoc certamine proſtratus, utpote qui ſub initium poſita armatura ſua gregarium thoracem indutus, gloriandi materiam victoribus eripuit. At Sukoslaus cum parva ſuorum manu ſilvarum, tectorumque callium beneficio elapſus domum evaſit. Hic demum comperta filii cæde in furorem actus per Martis aras (c) jure jurando ſe illigavit: haud quieturum prius, dum infeſtis Krzezi, Slavibori, Hoſtiviti omniſque ejus ſtirpis capitibus ſupremum exitium adferat. Unicus Mſtibogius

Pugna ad Trzebuſſicium.

Krzezus vulneratur, Mileſſius cadit.

Kurimenſis Dux erat, cui e Libuſſeo ſanguine parcendum ratus.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXII.

MARINI PAPÆ 1. CAROLI CRASSI IMP. 3. HOSTIVITI 10.

(*a*) Locum pugnæ non adnotavit Dubravius, nec vero in locorum confiniis Trzebuſſicz quoddam reperio, niſi hodiernum Trabſchitz dicamus, qui vicus uno & medio lapide Budina ſejunctus eſt.

(*b*) Neque de hoc vulnere quidpiam Dubravius, qui belli hujus incentorem præprimis facit Wrſſovecium.

Frenc. de Diis Sorab. ſect. 2. c. 2. (*c*) Nonnulli cum Frencelio Radegaſtum pro Marte Slavorum habent, alii Svantevitum. Dubravius Sukoslai juramentum his verbis explicat: *Jurat manes Mileſſii capite Principis, ejusque filii morte ſe expiaturum, ſimulque injuriam Myſtibogii ulturum.*

PRÆTERMISSA.

I. Hoc anno Ludovicus Ludovici Regis Germaniæ filius XIII. Kalend. Febr. Carolomannum exuta mortalitate ſequutus eſt, cujus relictæ provinciæ nobis vicinæ cum Carolum Craſſum Imperatorem fratrem Ludovici tum in Italia degentem reſpicerent: *Carolus* (inquiunt *Ad h. a.* Annales Francofuldenſes) *cum audiiſſet obitum fratris ſui de Italia jam Imperator factus, per Bajoariam iter ſuum in Franciam direxit*, Lambeciani addunt (*& Optimates, qui fuerunt fratris ſui ad ſe venientes in ſuum ſuſcepit dominium*) *placitum generale ad Wormatiam tenuit, receptis primoribus & regno fratris ſui menſe Majo.* Narrata deinde expeditione contra Nordmannos, proſequuntur Annales ſupra laudati: *Rex* (Carolus) *autem morabatur in Germania, & ante Natalem Domini placitum habuit ad Wormatiam, ubi multiformis nunciis Moravorum, aliarumque gentium receptis & auditis compoſitisque rebus remeavit in Alemanniam.* Ex hac Moravorum legatione rur-

rurſum Goldaſtus ſubjectionem quaſi continua temporum ſerie erga Imperatores Regesque Germaniæ arguit, ad quorum citationem gentem noſtram Moravosque comparere neceſſum fuerit. Sed quo ſenſu legationes hæ accipiendæ ſint, explicat Jordanus his verbis: *Notatu dignum eſt: Annales ſollicite ſemper duo diſtinguere, ſcilicet Conventum generalem Optimatum Germaniæ celebratum, & deinde legationes Slavorum auditas fuiſſe, ut inde appareat, Slavis nihil fuiſſe commune cum Comitiis, ſed pacis aut amicitiæ renovandæ cauſa ad locum Conventus ſua ſponte veniſſe, & Regibus Germaniæ tributum obtuliſſe. Secundo notandum Principes & Optimates Germaniæ plerumque perſonaliter Comitiis interfuiſſe; Slavos autem legationibus negotia ſua expediviſſe. Tertio legationes Slavorum miſſas eſſe cum muneribus, quod ſine dubio extraneitatem ſapit, & legatos illos fœderis pangendi, aut renovandi, & non Comitorum cauſa miſſos eſſe inſinuat. Et demum quarto, ſicut fratres Ludovici Germanici, ſcilicet Lotharius Imperator & Rex per Italiam &c. & Carolus Calvus Rex per Franciam occidentalem legatos ſuos miſerunt amicitiæ tantum, aliorumque negotiorum dirigendorum gratia, ita idem de legatis Slavorum dicendum, cum legationes hæ conjungantur & comparentur.* *Jordan. in Archiprinc. c. 4. §. 12. p. 56.*

II. Carolus Craſſus, cum non ignoraret, quam exoſi Suatopluco eſſent Willihalmi & Engelſchalci filii, qui nuper expulſo Arbone ejus cliente violenter terminos Moraviæ confines occupaverant, ut ejus aucuparetur benevolentiam, Arbonem in Comitatum ſuum reſtituit; quod iidem Annales his verbis teſtantur: *Poſt obitum natorum ejus* (Ludovici Germaniæ Regis) *Carlmanni & Hludovici, quorum ſucceſſor frater illorum minimus in regno exſtitit, qui mox, prout antea tenuit, Arboni prædictum Comitatum reddidit.* *Ad An. 884.* Verum filii Willihalmi & Engelſchalci cum cetero amicorum, cœtu Carolum tantoopere precibus fatigarunt, ut is mutaret ſententiam, rurſumque Arabonem Comitatu privaret, quæ res tam male Suatopluci animum pupugit, ut is collectis undique copiis Comitatum hunc involaret. Sed ex ipſis Annalibus Fuldenſibus cognoſcere ſatius eſt, quæ ibidem geſſerit Suatoplucus: *Igitur eodem anno*, inquiunt, *quo illi pueri prædictum Comitem Arbonem a Rege commendatorum extorrem fieri bonorum impetraverunt, Zuentibaldus Dux Moravorum plenum doli & aſtutiæ cerebrum, non immemor, quanta ab anteceſſoribus iſtorum puerorum cum gente ſua, usque dum ad illos terminum Bajovariorum prætenderunt, paſſus ſit mala; inſuper etiam amicitiæ ac juramenti, quæ cum Arbone iniit, pepigitque, ad hoc vindicare proficiſcitur, & perfecit. Nam de ſeptentrionali parte Hiſtri fluminis apprehenſo Werinhario de pueris Engilſchalci* (*qui* *Ibidem.*

 tres

tres habuit) mediocri, Vezziloni quoque Comiti, qui illorum propinquus erat, dextram manum cum lingua, & (monſtri ſimile) verenda & genitalia, ut nec ſignaculo deſiſtente, abſciderunt; homines vero illorum quosdam ſine dextra levaque reverſi ſunt. Exercitus ſcilicet juſſu Ducis igne devaſtat omnia. Inſuper ultra Danubium miſſis ſpiculatoribus, ubicunque proprietas & ſubſtantia prædictorum fuit puerorum, igni tradita ſine mora eſt. Hoc ſcandalum antefacti puerilis ſpatio unius anni ſentitur. Quod autem hiſtoria hæc ad annum hunc certo pertineat ex conſequentibus præterea liquet, cum author infra ad annum 884. dicat: *Iſto continuato tertio anno dimidio inſtanti Pannonia de Hruba flumine ad orientem tota deleta eſt.* Ex quibus ſimul colligas Suatoplucum poſt vaſtatos Bajoariæ limites in Pannoniam irrupiſſe, ubi proprietates horum fuere filiorum. Ceterum ex ſupradictis palam fit, Comitatum, quem e ſeptentrionali parte Iſtri vaſtavit Suatoplucus eum fuiſſe, qui intra fontes & oſtia Rhegini fluminis continebatur, nam is terrarum tractus ſemper ad Bajoariam ſpectabat. An vero hæc crudelitas juſſu Suatopluci exercita ſit, multum dubito, nam quid alias etiam inter optime moratas gentes ferocia & licentia militum audeat, præſertim extra conſpectum belliducum nemini tectum eſt. Si tamen Suatopluci mandatum interceſſit, procul dubio calumniando & ſumma convicia ſcribendo filii hi cognatique in Suatoplucum peccarunt, cum eos lingua & dextera mutilaverit. Quod vero genitalibus quoque privaverit, procul dubio in pœnam ſtatuit, ne genus ſuum propagarent. Quin ad hoc attentandum multis irritamentis Francorum inductum fuiſſe ipſe teſtatur Suatoplucus, dum queritur anno ſequente Arnulfi homines in ejus vitam conſpiraſſe, nec minus regno ſuo cum Bulgaris inſidias ſtruxiſſe. Denique ex iisdem Annalibus diſcimus: hoc anno per Bulgaros partem regni Suatopluci fuiſſe vaſtatam, nam ut ſequenti anno videbitur, juramento ſibi rem teſtatam petiit Suatoplucus ab Arnulfo, quod homines ſui hujus nefandi auſus participes non fuerint.

Carpzow. Ehren-Tempel *P. I. c. 14.* III. Ad hunc annum urbem Luſatiæ Budiſſinam veroſimillime ædificatam autumat Carpzovius, ſcilicet eo loco, uti P. 2. ad annum 653. retulimus, quo arx Ortenburgum conditum erat. Rem narrat memoratus author ex Onomaſtico Monachi Pirmenſis his fere verbis: „ Veroſimillimum videtur ædificationem urbis Budiſſinæ anno Chriſti „ 882. cœpiſſe per Moravicum ſeu Slavicum Principem Budiſſinitium „ ſeu Budislavum, qui per matrem cognatus erat Duci Boemiæ Hoſtivito, adeo ut ab eo nomen urbs acceperit. Hunc terrarum tractum „ diu-

„ diuturno gubernavit tempore, usque dum is a Duce Spitigneo anno „ 972. rebellionis accuſatus, ac propterea ditione exutus fuiſſet, re- „ gione rurſum ad Ducatum Bohemiæ redeunte, cui multo tempore „ adnexus perſtitit. „ At vero Budislavi iſtius in nullo veteri documento his temporibus memoriam reperio, regnum Brazlavonis Slavi inter Dravum & Savum crebrius his annis indigitatur a Francofuldenſibus Annalibus. Nec Spitigneus ille circa annum 972. hiſtoriis noſtris cognitus, ut taceam Budislavo huic pene præter fidem ætatem majorem affingi. Quod vero Luſàtia circa hæc tempora Suatopluci regnum aliquo nexu reſpexerit, ſupra argumentum haud leve attulimus. Nec majori fide accipienda ſunt, quæ Stredovskius ad hunc annum narrat de partu uxoris Suatopluci, de invitatione Caroli Craſſi Imp. ad diem luſtricam, de adventu Arnulfi Welehradium patrinatuque loco Imperatoris ſuſcepto, de baptiſmo a S. Methudio præſtito, quæ præterquam nuſpiam apud veteres prodita ſint, cum hoſtili illo animo, quem Suatoplucus erga Imperatorem Arnulfumque concepit, pugnant. *Stredovsky l. 3. c. 10.*

ANNUS 883.

Krosmielus Wrſſovecius, ut erat ad nocendum Wiſſehrado vigil ſemper, attentusque intellecto Sukoslavi jurejurando, ac obſtinatione confeſtim ad Mſtibogium profectus eſt, ibi multa oratione Sukoslavi amicitiam prædicans, contra verbis acerbiſſimis in malefidam Hoſtiviti potentiam invectus, poſteaquam ſitientes ejusmodi criminationum adoleſcentis aures habuit, anxiis ſuſpicionibus metuque Mſtibogium implet, verbo auxilium trecentorum Curimenſium Sukoslavo mittendum extorquet magis, quam impetrat. Cum hoc mercenario agmine dux idem & conductor Wrſſovecius ſilveſtribus maxime nocturnisque itineribus properat ad Sukoslaum lætum ſupra modum tali auxi- *Sukoslaus a Mſtibogio Hoſtiviti fratre occulta accipit auxilia auctore Wrſſovecio.*

lio veluti e cœlo deciduo. Nec mora ſecialem Wiſſehradum cum amaris mittit litteris, quibus hoſtem declarat Hoſtivitum, eique bellum nunciat. At non reperit Thraſo hic amplius muliebre, ac metu palpitans Neklani cor Wiſſehradi, Hoſtivitus quippe audacia turgens feciali truculentioribus minis reſpondit: „ iret vero, referretque Sukoslavo: enſem ſuum haud alium, quam ejus ſitire ſanguinem: „ (a) itaque inſanabilis hominis fracturus pervicaciam Hoſtivitus, coactis ſub ſigna militibus tantiſper ad

Expeditio Hoſtiviti contra Sukoslaum.

Egræ vada moratur, dum Slawiborus Pſſowenſis, Krzezusque Budinenſis cum ſuis adeſſent cohortibus. Iis in tempore ſupervenientibus, transmiſſoque ſecundis vadis torrente flumine ſine mora inopinus minimeque præviſus caſtro Sukoslavio admovetur exercitus, præter trecentorum capitum turbam præſidiariam Sukoslaum ipſum cum Krosmielo Wrſſovicenſi intra muros habenti. Circumſeſſæ undique arci, cum Bilinenſes nonnullæ ac Kladoslavienſes copiæ in auxilium feſtinant, oppreſſæ illico a Pragenſibus, Budinenſibus, Pſſovenſibusque, ut perpauci nonniſi fuga ſalutem invenirent. Sukoslaus, ut res ſuas ſummum in diſcrimen prolapſas ſenſit, colloquium cum Hoſtivito expoſcit facturus deditionem, ſervitutemque pacturus. At conditionum capita proferentibus reſponſum ab Hoſtivito: „ Non ſe egere deditiis, qui recedente periculo ad perfidiam redeant. „ Et ne Hoſtivitus rediret in gratiam, hortator maxime erat

Sukoslavium capitur.

Krzezus. Tertio oppugnationis die caſtrum vi capitur, interficiuntur præſidiarii ad unum omnes ſeu negligente ſeu

diſ-

diſſimulante victore exercitu audire Curimenſium deprecantium voces. Duo tamen inprimis ad necem quæſiti. Sukoslaus & Wrſſovecius, quorum alterum maturum ſupplicio fortuna ſtatim prodidit, alterum gravioribus pœnis reſervavit. Sukoslavo e latebra protracto jam jam Principis animus, ut mitis piusque erat, parcere parabat, (b) at prævaluit ceterorum ſententia, quare militum rabie capite, manibus, pedibusque præciſis truncus in profluentem projicitur. *Sukoslai ſupplicium.* Wrſſovecium fuga ſublatum nunciavit caſtri cuſtos, nam deſperatis rebus fune per muros dimiſſus abdita ſilvarum petierat. *Wrſſovecius fuga elapſus.* Caſtro diremto, flammis tradito, ſoloque æquato captivus adhuc repertus eſt Stuymirus de Sukoslai domo Bilinenſis arcis Præſectus nominis non obſcuri vir, ſed pervicacis. Huic, quod in vinculis rabidæ canis inſtar maledictis, minisque allatrare non abſiſteret, publicatis bonis diuturni exilii pœna inflicta, denunciatumque; ſacrum fore, ſi quando in Boemiam rediiſſet. *Stuymirus in exilium mittitur.* Poſt quæ deportatus in ſilvas Noricas, & quia non repetiturum fidem dedit, inter Bavaros agere permiſſus. (c)

Eodem anno Krzezus permiſſu Ducis Hoſtiviti in eadem regione villam egregii operis, multis agris, terrisque adjectis condidit, quæ ab eodem nomen Krzezyn invenit. (d) *Krzezyn villa conditur.*

❧) o (☙

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXIII.

MARINI PAPÆ 2. CAROLI CRASSI IMP. 4. HOSTIVITI 11.

Dubrav. l. 3. (*a*) Dubravius unus ſolusque cum Hayecio rerum harum prolator nihil de feciali commemorat, ait vero: *Milite accreſcente, crevit rurſus Sukosluo audacia, nondum tamen ad prælium ineundum, ſed incurſandos duntaxat agros maxime circum Budinum, ubi Creſſus habitabat, & circum Melnitium, quod oppidum Slaviborius incoluit, ſitos.*

Ibid. (*b*) Dubravius inquit: *Sukoslaus ad Ducem perductus veniam, vitamque humili (ex tam inflata arrogantia) degenerique voce precatur. - - - - Hunc vero in Sukoslaum ſententiam Princeps dictavit, ut incolumi vita perpetuo attineretur carcere.*

(*c*) Reperit Hayecius in Chriſtanno noſtro poſterius memoriam hujus Stuymiri, ſeu ut is eum vocat, Ztroymiri, quod, antequam loco Borziwogii in Ducatum Boemiæ eſſet aſſumtus *apud Teutonicos exul fuerit*: hujus exilii cauſam cum nuspiam apud veteres proditam inveniret, effinxit iſthic eum cognatum Sukoslavi, ac propterea exilio mulctatum, cum tamen ne quidem Dubravius, qui eandem Sukoslai hiſtoriam, quanquam ſuccinctiorem, refert, hic Stuymiri meminerit. Ea Balbin. Epit. l. 1. c. 10. p. 82. vero res apud poſteriores tantam fidem nacta eſt, ut Balbinus ducto e Chronologia Hagecii calculo non dubitaverit aſſerere hunc Stuymirum (germanis appellatum Stilfridum) tredecim annis apud Bavaros exulem delituiſſe.

(*d*) Hoc rurſum Dubravium latuit. Veroſimillime autem Hagecius intellexit vicum Kreſany hodie perſtantem non longe Budina remotum, ubi torrens quidam Egræ ſe admiſcet.

PRÆTERMISSA.

I. Cum jam duos annos graviſſimum in Thuringia flagrat bell[...] ponem Ducem Sorabici limitis inter ac Eginonem Suat[...] vindictam ſuam in filios Willihalmi & Engelſchalci, corumqu[...]

pinguos, fœderatos, & receptores perſecuturus, maximam exercitus ſui vim trans Danubium in Pannoniam infert, quod rurſum ex Annaliſta Fuldenſi ad annum ſequentem narrante audiamus: *Non confidentibus a Rege* (Carolo Craſſo) *pueris* (Willihalmi & Engelſchalci filiis) *aliquid boni propter delictum, quod in Arbone commiſere, receſſerunt, ſtatueruntque fieri homines Arnulfi Carlmanni Regis filii, qui tunc Pannoniam tenuit. Quo audito Zwentibaldus Dux miſit nuncios ad eum, & ait illi: „ Inimicos meos „ ſuſtentas, ſi eos non dimiſeris, nec me tecum pacificatum habebis. „ Alteram etiam occaſionem adverſus eum protulit: „ Tui homines in vitam meam, nec „ minus in regnum meum doloſe cum Bulgaris conſiliaverunt, qui priore anno „ ſuum* (veroſimillime legendum *meum*) *regnum vaſtavere: hoc volo mihi „ cum juramento verum non eſſe, conteſtari. „ Quorum neutrum unquam ſe facturum Arnolfus renunciavit. Itaque Dux non diu collectis ex omni parte Sclavanorum copiis, magno cum exercitu invadit Pannoniam immaniter, ac cruenti more lupi mactat, igne & ferro maximam partem devaſtat, deterit, & conſcindit: ita ut non immerito iſtum ad miſeriam hic verſus componi:* Annal. Fuld. ad An. 884.

Hic patriæ planctus, ſimul & miſerabile funus.

Quo acto dolore per antefactum puerile conſilium ſpatio unius anni, Dux cum exercitu ſuo non læſus remeavit in ſua.

Quibus reſpondet Hermannus Contractus ita ſcribens: *Zwentibald Dux Marahenſium Pannonias, quibus Arnulphus Dux filius Carolomanni Regis præfuit, crudeliter vaſtat.* Aventinus vero, quem citat Goldaſtus, neſcio qua fronte ac authoritate multum corrupit mox relatum locum Annalium Francofuldenſium, & novam perfidiam affingit Zuentibaldo, libet Hiſtoricum hunc audire: *Suatebogius* (hoc nomine paſſim Aventinus impertit perperam Suatoplucum) *Moraviæ regulus adverſus hoſtes Cæſaris cum magno Venedorum numero Bajoariæ orientales fines ingreditur, ſpecioſum titulum ſceleri prætendit, ſe adverſus hoſtes Reipublicæ atque Auguſti Chriſtianiſſimi arma ferre jactitat, ſe opitulaturum ire legato Principis Romani divulgat.* Hem quo pacto a multis germanis ſcriptoribus conflata invidia genti noſtræ! Et rurſum idem author: *Suatebogus ceu Auguſto Principi ſuo rebelles domiturus rurſus arma in Bajoariam movet.* Denique: *Porro Suatebogus ad Arnulphum legatos ire jubet, ſuos & Reipublicæ atque Cæſaris rerum Domini hoſtes ſibi reddi poſcit, adigitque minis ac criminibus Arnulphum, ut is ſolemni ritu juraret, & religione jurisjurandi ſe expiaret, neque res novas moliri, neque in necem Auguſti atque Suatebogi, quemadmodum rumore diſſipabatur, conſpiraſſe.* Qui putres lutulentique rivi, quantum a fonte ipſo Annalium Fuldenſium deflexerint quis non videt. Procul

Apud Caniſium ad h. a. Goldaſt. l. 2. c. 8. p. 24. Aventinus l. 4.

dubio ſi Arnulfus ſe populumque ſuum ſuſpicione intentatæ Suatoplu-co necis perpurgaſſet, tanta calamitas Pannoniæ ejusque a Regno Francico avulſio non accidiſſet. Non leves præterea aliæ cauſæ fuiſſe videntur, quod Suatoplucus tribus continuis annis tantum in compatris ſui Arnulfi regnum deſævierit.

Stredovsky l. 3. c. 10.

II. Stredovskius pro libertate genii ſui rurſum hoc anno nobis res commemorat plures præter veterum authoritatem. * Et primo quidem illud Bulgarorum cum Zuentibaldo bellum, ad hunc annum ab Annalibus Francofuldenſibus tribus verbis relatum, amplificavit, quod tamen non ad hunc ſed ſuperiorem annum ſpectare verba indicant: *Qui priore anno meum regnum vaſtavere.* 2. Piſonium urbem (quam Wratislaviam, germanis Wratislaburg dictam olim adſtruit) hoc anno conditam a Wratislao Duce tractuum ad Danubium Auſtriæ obverſorum, quem ſemper caſtra Zuentibaldi ſecutum ait contra Cæſarem & Arnulfum; at procul dubio per Wratislaum hunc haud alium intellexit, quam Brazlavonem toties his annis a Francicis Annalibus commemoratum, quem nec ego inficias ire velim proprio Slavico nomine Wratislav appellatum; iſte vero Dux erat terrarum inter Dravum & Savum, tum cliens Caroli Craſſi, Arnulfique, ut ex ſequentibus apparebit, minime vero Suatopluci. 3. Nativitatem Wratislai Patris S. Wenceslai tanquam certam ad hunc annum reponit, quem baptiſmi aquis a S. Methudio regeneratum narrat, quæ omnia in incerto vagantur.

ANNUS 884.

Annus hujus ſæculi ſupra bis quadringenteſimum quartus & octogeſimus quieta habuit omnia, (*) ſtudiis populi ad exſtirpandas ſilvas, excitanda prædia, exercendamque aratro tellurem verſis. Relicturus Hoſtivitus nominis ſui ſempiternum monimentum in occidentis ſolis regionibus opportunum ſibi arci delegit locum undequaque humi ſtratis nemoribus, quem elegantibus illico ſub-

ſtruc-

ſtructionibus implevit, atque Hoſtivit appellavit. (b) Eo nempe vergebat Ducis conſilium, ut filius natu major iſthic ſedem caperet. *Arx Hoſtivit conditur.*

Lopotæ ad primos ejuſce conſilii rumuſculos hortari Principem, ne quenquam filiorum ſuorum longius a paterno conſpectu ſejungeret, quid enim inter ſilvas, niſi ut ſilveſcant, eventurum? e re patriæ vero magis futurum, ſi in bene morata patris regia nutriantur, ut ad jus dicendum, æquitatem, clementiam, animi fortitudinem, obverſante ſemper ob oculos paternæ virtutis exemplo, efformentur. Placuit ea Procerum ſententia in longum proſpicienti Principi, reſponſumque ejusmodi meruit: „Lubens cedo opinionibus veſtris, quandoquidem iis teſtatam mihi facitis integram probamque fidem veſtram, cum filiorum meorum quempiam ſucceſſorem Ducemque animo præconcipitis. „

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXIV.

HADRIANI III. PAPÆ 1. CAROLI CRASSI IMP. 5. HOSTIVITI 12.

(a) Non adeo quieta fuiſſe omnia, bellum Zuentibaldi tribus continenter annis in Pannonia geſtum, cujus procul dubio fuere participes Bohemi, indicabit ex Annalibus Fuldenſibus rurſus commemorandum. Nam ſuperiore anno author dicit eum copias *ex omni parte Sclavanorum* collegiſſe. Dubravius etiam memorat Wrſſovecium ex arce profugum (ſi fides relatis adhibenda) per hos annos deſæviiſſe. *Dubrav. l. 3.*

(b) Unicum hodie, quod ſcio, in univerſa Boemia ſuperſtes eſt Hoſtivitz Praga nonniſi duobus lapidibus remotum, Wiſſehradoque in

occidentem porrectum. Hodie quidem adhuc nobilitatis ſedes eſt. An vero illud Hagecii ſit, nihil exploratum.

PRÆTERMISSA.

Ad h. a. I. Majori quam annis præteritis vi Zwentibaldus rurſum ſe ſe in Pannoniam infudit, rem perſequuntur Annales Francofuldenſes: *Ceterum vero inſtanti anno, quo iſta computamus, iterum Dux* (Zwentibaldus) *coagulata multitudine, hoſtiliter Pannoniam hoſtilem exercitum infert: ut ſi quid antea remaneret, nunc quaſi ore lupi per totum devoraſſet. Tanta enim multitudine in iſto itinere pollebat, ut in uno loco ab ortu usque ad veſperum lucis exercitus ejus præterire cerneretur. Cum tanta enim multitudine in Regno Arnolſi per XII. dies exſpoliando verſabatur. Demum prout voluit proſpere reverſus eſt. Poſtea quoque miſſa quadam exercitus ſui parte ſupra Danubium, quod audientes filii Willihelmi & Engilſchalchi, qui majores erant, Megingor & Papo, quibusdam Pannoniorum ſecum aſſumptis, contra illos incaute venerunt: ſed tamen pugnam certaminis inire non utile; nam victoria ad illos conceſſit. Iſti fugæ præſidium quærentes, Megingor & Papo in flumine, qui dicitur Hrapa* (Arabo) *vitam finivere. Frater vero Bertholdi Comitis cum aliis quam plurimis a Sclavanis tentus eſt. Attendant, judicent, atque contendant detractores veri; & quibus hujus ſuaſoribus rei vel conſilii primordia placuerint, placeant etiam ſubſequentia mala. Vituperavere autem pacem, qua conſervata, Pannonia conſervata eſt; qua vero vitiata, per ſpacium tantum iſto continuato tertio anno dimidio inſtanti Pannonia de Hrapa flumine ad orientem tota deleta eſt. Servi & ancillæ cum parvulis ſuis conſumpti ſunt, primoribus quibusdam tentis, quibusdam occiſis: Et* (*quod turpius erat*) *truncatis manu, lingua, genitalibus remiſſi ſunt. Hæc enim omnia procul dubio geruntur ſive per miſericordiam, ſive per iram Dei. Sed iram Dei juſtam vindictam fieri appellamus, quæ indubitanter non niſi juſta ſit, unquam evenire creditur.* Supra

Ibid. vero idem Annaliſta calamitatem Pannoniæ his quatuor verſibus complectitur:

Omne, dicit Jeſus fieri non ſtabile regnum
In ſe dividuum, & nil diſſociabile firmum.
Hinc dolus, anxietas tibi formoſiſſima tellus
Hinc labor exoritur quondam Pannonia felix.

Apud Caniſ. ad h. a. Et Hermannus Contractus per compendium: *Zwentibald Pannonias immaniſſime vaſtans quosdam ex Bojoariis juxta Rabam flumen incaute congreſſos vicit, occiſisque aliis nonnullos comprehendit.*

Ve-

Verum ut ut Annaliſta Fuldenſis calamitatem Pannoniæ exaggeret, ea tamen univerſalis haud fuerit, ſed nonniſi germanos & clientes Francorum reſpexerit, minime Slavos iſthic habitantes, qui procul dubio Zwentibaldo ad excutiendum tandem jugum Francicum ſocia arma junxerunt, nam annis mox conſequentibus florentem ſub Suatopluci Principatu fuiſſe Pannoniam certum eſt. Ceterum num Mſtibogius Curimenſis, & Wratislaus inferioris Moraviæ Duces cum auxiliaribus populis in Suatopluci exercitu fuerint, ut ſcribit Stredovskius, *Stredovsky l. 3. c. 10.* an item ea clade involutus ſit Wolfgerus Viennenſis Epiſcopus, ut memorat Lazius, *Lazius de migrat. Gent. l. 7. p. 273.* fides ſit penes hos authores. Nam uti hi Duces in nullo vetere leguntur, ita Viennenſium Epiſcoporum hoc ævo nuſpiam memoria. Oſvaldum quidem anno 865. claruiſſe & Radfridum ei tanquam poſtremum ſubjungit Buccellinus, *Buccellin. German. ſacr. P. I. p. 50.* at nec ejus Epiſcoporum Catalogi omne punctum ferunt, ut ſæpe adnotarunt Viri eruditi.

II. Carolus Craſſus tot cladibus perculſus, alia etiam parte a Nordmannis undique preſſus non aliud præſidium habuit, quam ut pacem cum Zwentibaldo iniret. Quare ad eundem annum narrant Annales Francofuldenſes: *Ibid.* *Imperator per Bajowariam ad orientem proficiſcitur, veniensque prope flumen Tullinam, monte Comiano colloquium habuit, ibi inter alia veniens Zwentibaldus Dux cum principalibus ſuis homo (ſicut mos eſt) per manus Imperatoris efficitur, conteſtatus illi fidelitatem juramento, & usque dum Carolus vixiſſet, nunquam in regnum ſuum hoſtili exercitu eſſet venturus.* Et Hermannus Contractus: *Carolus Imperator in citeriore Pannonia conventum habens Zwentibaldum Ducem Marahenſium per manus ſe Domino ejus tradentem pacemque & ſervitium promittentem ſuſcepit.* Indignum indecorumque ratus eſt Annaliſta Francofuldenſis ſcribere Occidentis Imperatorem cum Duce Slavico (quos nonniſi ſervorum mancipiorumque loco Franci habebant) pacem pepigiſſe, igitur de colloquio ſolum mentionem ingerit, alterum ſubticet, quemadmodum & id ſilentio preſſit: his pacis conditionibus Zwentibaldo Pannoniam fuiſſe conceſſam, quas pacis conditiones dein anno ſequente etiam ſubſcripſit Arnulfus, proculdubio ægerrime: quod res maxime ejus ditiones ſpectaret. Non obticuit autem Annaliſta Fuldenſis rem Franciciæ genti glorioſam: Zwentibaldum hominem ſeu vaſallum Imperatoris effectum, ſed ſubjungere debuiſſet reſpectu ſolius Pannoniæ, nam ut tam vaſtam Provinciam ditionibus ſuis adjiceret Zwentibaldus, haud dedecoroſum ſibi viſum eſt vaſallum Imperatoris fieri, eamque cujusdam feudi & bene-

ficii ritu accipere. Quanquam Annales Francorum, quos e codice vetuſtiſſimo publicavit Lambecius, & ſupplementum eorundem Annalium, quod nuper e Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi edidit Clariſſimus Kohlarius de eo altum taceant, quod Zwentibaldus homo Imperatoris factus ſit. Verba eorum ſolum ſunt: *Imperator in terminis Noricorum & Sclavorum cum Zwentibaldo colloquium habuit.* Hac Pannoniæ acceſſione cumprimis enatum eſt illud *Magnæ Moraviæ* nomen, quo dein paſſim uſi Scriptores Græci, maximeque Conſtantinus Porphyrogenitus in ſuo de adminiſtrando imperio libro. Porro cum ſupra in Annalibus Fuldenſibus memoria montis Comageni (qui ibidem perperam Cominnus vocatur) facta ſit, libet eruditiſſimam Hanſizii de ſitu hujus montis commentationem exſcribere: *Erat mons Comagenus reſpectu Tullinæ ab oriente, uti conſtat ex diplomate Ludovici Pii dato Patavienſi Epiſcopo Reginario, quo concedit ei territorium „in orientali plaga a caſtello Zeizennurus uſque ad „pendentem lapidem in ora montis Comageni, in occidentali autem uſque ad „acervos ſitos inter Tullinam & ipſum caſtellum.„ Ex quo facile eſt decernere montem Comagenum eſſe ipſum montem Cetium, ſeu illam certe ejus partem, quæ ad occidentem vergit, & Tullinam reſpicit. Anterior enim ſeu orientalis Cetii montis pars videtur dediſſe nomen, aut ſi malis accepiſſe ab oppido Cetio, occidentalis autem ab oppido Comagenis, a quo & alter denominatus ſit mons occidentalior, qui vetuſtis etiam Scriptoribus appellatus Chumberg hodie Chaamberg ſupra Tulnum oppidum ad Holenburgum.*]

Lambec. Bibl. Vindob. l. 2. c. 5. p. 354. Kollar. Analecta Vindob. T. I. p. 515.

Hanſiz. Germ. ſac. T. I. P. I. p. 14.

III. Proferunt hoc anno iidem Annales Brazlavonem Slavorum Ducem, quem a Carolo Craſſo regnum inter Dravum & Savum in beneficium accepiſſe ajunt, verba ſunt: *Poſtea veniente Brazlauuorum* (alibi legitur Brazlavone) *Duce, qui in id tempus regnum inter Dravo & Savo flumina tenuit, ſuique militiæ* (Caroli Craſſi) *ſubditus adjungitur.* Hunc Brazlavonem ſeu Wratislaum Stredovskius facit filium Hezilonis filii Prinninæ, quod quidem nonniſi ex conjectura dicere licet, cum Prinnina & Hezilo iſthic ſuas poſſeſſiones habuerint. At licentius egit, cum Fridericum Patriarcham Aquilejenſem ejusdem fratrem, nepotemque Prinninæ fecit ſine ullo veterum indicio, hocque ipſo anno in Patriarchatum Aquilejenſem ſublevatum fuiſſe confidenter adſtruxit. Quæ Aquilejenſium rerum Scriptoribus diſcutienda relinquimus. Illud etiam ex Balbino ad hunc annum ſpectare videtur: qui cum prius dixiſſet ſe ignorare, quo anno condi cœperit urbs Przibramum, tamen poſterius epocham illius ad hunc annum defigit, ſic vero ille: *Ædificari cœpit A.*

Annal. Fuld. ad h. a.

Stredovsky l. 3. c. 10.

Balbin. Hiſt. S. Montis l. 2. c. 2.

D.

D. 884. a Dynaſta Przibika uno e Klenowskiorum majoribus, is ſub monte Przibramenſi, quem Trzebuſſnice appellant, virgam argenteam altiſſimam ſponte e terra creſcentem repererat. Quibus verbis lubens eam, quam par eſt, fidem deferrem, modo Balbinus authoritatem aliquam veterem allegaſſet.

Idem ibid. Auctuario I. p. 110.

ANNUS 885.

Nulla major reipublicæ, Principiſque infelicitas, quam conſiliarii ſeu pravi, ſeu rerum gerendarum prudentia non præſtantes: ea peſte pulſatus hoc anno Mſtibogius facilem peſſimis conſiliis præbebat aurem, nam omnem dat operam ſuis proferendis finibus, demendiſque Wiſſehrado, ut volvocis inſtar alienum pampinum (quod in eo nidificaſſet) ſibi vendicantis jam unum aliquod Wiſſehradenſe prædium, jam finitimum agrum, interdum vicum cum molis ſola adreptione ſibi uſurparet. Quæ tametſi levia per ſe, nec ſatis viderentur digna, quamobrem amicitia inter fratres ſolveretur; tamen quia longius proſpectantibus gravioris flammæ videbantur ſcintillæ, placuit incendium in favilla opprimere, miſſiſque nunciis publicis Mſtibogium initi fœderis commonefacere. At ille omnia nunciis largiſſime pollicitando, & nihilo minus alienæ ditionis agros vicoſque occupando, nempe verba dabat. Quibus artibus demum intellectis exercitum Hoſtivitus in perduellem fratrem emiſit ducibus Sskramiko & Skwow viris fortibus ac ſtrenuis, qui cum in eo jam eſſent, ut poſitis Kurimium inter & Witicium caſtris hoſtis regiam ac ſedem oppugnarent. Mſtibogius armatorum multitudine territus, & quod

Mſtibogius Wiſſehradenſes agros populatur.

Territus vi

ab

armorum fratris ſupplex. ab annona militibusque flagitioſe imparatus eſſet, non auſus periclitari oppugnationis fortunam conſcenſo celeriter equo ſine comite Wiſſehradum venit, ac fratri Principi ad pedes advolutus, errati veniam ſupplex popoſcit. Ferunt viſa fratris abjectione Hoſtivitum memorem humanæ viciſſitudinis clare ingemuiſſe, abjectoque ad genua fratri amplexus inter & veras lacrymas præteritorum gratiam ex animo feciſſe belli ducibus ſine mora ex hoſtico revocatis. (a)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXV.

STEPHANI V. PAPÆ 1. CAROLI CRASSI IMP. 6. HOSTIVITI 13.

(a) De rebus his geſtis ne quidem Dubravius quidpiam protulit, ſed a Sukoslai ſupplicio ad Mſtibogii bellum, inflammante Wrſſovecio in Moravia ſuſceptum, tranſit, quod Hagecius annis duobus poſterius recenſet. Scilicet procul dubio Hagecio argumentum & materia defuit his annis quidpiam apponendi.

PRÆTERMISSA.

I. Pacem, quam ſuperiore anno Carolus Craſſus Imperator cum Zuentibaldo præſentibus Slavorum Principibus ad montem Comagenum iniit, firmavit præſente anno Arnolfus (quem Pannoniæ & Carentani Ducem appellat Hermannus Contractus) cum Principibus Bajoariæ, teſtantur id Annales Francofuldenſes his verbis: *Pax in oriente inter Arnolfum & Zwentibaldum, præſentibus ſcilicet Bajovariorum principibus jusjurando conſtare firmatur.* Plane ſimillima refert Hermannus Contractus: *Pax inter Arnolfum Carentani & Pannoniæ Ducem & Zwentibaldum Marahenſem Ducem confirmatur.* Renunciatum procul dubio ab Arnulfo & Principibus Bajoariæ (e quibus paſſim deligebantur erantque Comites Limitanei Pannoniæ) omni juri ac prætenſioni in Pannoniam, isque terrarum tractus Zuentibaldo permiſſus; quod quanquam ex verecun- *Ad h. a.*

dia

dia aliqua claris verbis enarrare prætermiſerint Annales Francici, at certum id eſt ex hiſtoria annorum conſequentium, nec diffitentur id germani quique poſteriores ſcriptores. Hanſizium ea de re loquentem audire libet: *Demum anno 884. Caroli Regis interventu, qui ad orientem ipſe profectus prope flumen Tullinam monte Comiano colloquium cum Zuentibaldo habuit: conventa pax, Arbone in præfecturam repoſito, & Pannonia Zuentibaldo permiſſa, quæ inde dicta Moravia magna: quam in poteſtate Zuentibaldi fuiſſe, vel inde colligitur, quod annis abhinc aliquot Arnulfus legatos ſuos ad Bulgaros mittere terreſtri itinere ob inſidias Zuentibaldi haud potuerit: coactus eos mittere per Regnum Brazlavonis, quod inter Dravum & Savum erat: qui profecti per fluvium Odogra usque ad Gulpam, dein per Savum, quæ omnia nos docet Annaliſta Fuldenſis.* Hactenus doctiſſimus Hanſizius. Id tamen nuſpiam apud veteres proditum Arbonem ſtatim poſt pacem hanc initam in præfecturam Comitatus limitanei repoſitum. Scio quidem id paſſim ab Authoribus aſſeri, & a Sigismundo Calles in rei hujus teſtimonium adferri locum Annalium Fuldenſium a nobis pridem relatum. *Hoc ergo factum eſt poſt obitum Hludovici Regis, natorumque ejus Carlmanni & Hludovici, quorum ſucceſſor frater illorum minimus in regno extitit, qui mox, prout antea tenuit, Arboni prædictum Comitatum reddidit.* Verum ad annum 876. jam indigitavimus locum hunc Annalium admodum perplexum eſſe, & procul dubio mendoſum, ita ut legendum ſit: *Hoc ergo factum eſt poſt obitum Hludovici.* Scilicet quod Annaliſta Fuldenſis de expulſione Arbonis per filios Willihalmi & Engelſcalchi præmiſit. Supplendum deinde ſit: *Poſt obitum vero natorum ejus Carlmanni & Hludovici &c.* quo tempore Arbo reſtitutus eſt in Comitatum per Carolum Craſſum, & quidem *mox*, ut dicit Annaliſta; per quod haud aliud innuere voluit, quam mox a principio, cum ſucceſſor in Regno factus, ſcilicet anno 882. ut ibidem annotavimus. At evicit filiorum iſtorum importuna deprecatio Caroli Craſſi animum, ut denuo eis Comitatum contra Arbonem concederet, quod his verbis teſtantur iidem Annales ſupra citati: *Igitur eodem anno, quo illi pueri prædictum comitem Arbonem a Rege commendatorum exortem fieri bonorum impetraverunt, Zwentibaldus &c.* ubi impetratio Comitatus a pueris ſub Carolo Craſſo obtenta diſtinguitur a violenta occupatione, quam poſt Ludovici ſenioris Germaniæ Regis obitum attentarant, nec enim per *Regem*, quem iſthic nominat Fuldenſis Continuator alius intelligi poteſt, quam Carolus Craſſus, cum id poſt mortem Ludovici & natorum factum dicatur. Et certe haud mirum hoc mendum irrepſiſſe in hos annales, quando-

Hanſiz. Germ. ſac. T. I. p. 165

Calles Annal. Auſtr. l. 3. p. 206.

§. II.

Annal. Fuld. ad An. 884.

quidem Annaliſta Fuldenſis hoc plane loco Annales ſuos abſolvit, quemadmodum & Bertinianus, ita ut illi quatuor verſiculi de Pannoniæ calamitate interſerti jam ſint a Continuatore horum Annalium. Ceterum anno 898. Arbo rurſum Comes cum filio Iſanrico legitur, qui inter filios Suatopluci Moymirum & Suatebogium ea pernicioſiſſima excitavere diſſidia, unde Moravici Regni everſio profluxit. Quem Arbonem cum præſente unum eundemque eſſe hiſtorici non dubitant. Notitia brevis Veteris urbis Vindobonæ quæ his diebus prelum deſeruit, Arbonis hujus mortem ad annum 904. defigit ita ſcribens: *Anno 904. mortuus creditur Arbo limitis nunc ex parte Comes.* Contra Adelzreiter ad annum 1002. inquit: *Hoc anno Arbo Carantanorum Princeps, Bajoariæ olim Palatinus grandi ſenectâ mortalitatem exuit.*

Annal. Fuld. ad An. 898.

pag. 32.

Adelzreiter P. I. l. 19. column. 901.

ANNUS 886.

Superior, ut vidimus, inter fratres inſtaurata pax, quo firmior erepto inimicitiis aditu coaleſceret, filiisque ducatus tranquillior utrinque relinqueretur, Hoſtivitus omni ratione laboravit. In montem Neklaſovinam, (a) ita a patribus noſtris appellatum, fratres conſtituto ad colloquium die profecti, poſt multas ultro citroque amicas diſceptationes animum inclinarunt ad circumſcribendum certis finibus, quos violare alterutri eorum nefas eſſet, utrumque Principatum. Ad eam rem mutuis ſumtibus conficiendam miſſi cum decempedis metatores, poſteaquam decreviſſent, quatenus territoria fratrum pertinerent: ductis inter illa foſſis (eæ foſſæ terminorum vice erant) inſtratisque deſuper in transverſum pontibus, provinciarum limites ex æquo deſcripſerunt, adeo ut ab illo die Mſtibogius integram cum fratre deinceps amicitiam, quoad vixit, coluerit.

Principatus Wiſſebrad. & Curimenſ. certis limitibus circumſcribuntur.

Dum

Dum ſic in Boemia læta triſtibus mutant, cognata interea Polonia ſub Semovito clariſſimo Principe perpetuo felicitatis tenore florere cœpit. Erat huic Principi etſi melioris doctrinæ inopia idololatræ, animus tamen recti tenax, juſtitiæ cultor, non voluptatibus fractus, non divitiis corruptus, quique Chriſtianæ diſciplinæ ſeveritatem paſſurus videbatur, ſi præſto fuiſſent, qui tam felicis indolis agrum ſubigerent. Ob has aliasque egregias virtutes pulcherrimum Patris Patriæ nomen apud ſuos conſecutus. (b)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXVI.

STEPHANI V. PAPÆ 2. CAROLI CRASSI IMP. 7. HOSTIVITI 14.

(a) Pater noſter Victorinus hunc montem haud procul Wiſſehrado frequenti Principum ſeceſſu, graviſſimisque conſultationibus inclytum vocat. Balbinus tamen eum in ſyllabo montium ſuorum prætermiſit. Hagecius ejus ſitum in regione Curimenſi reponit, ubi ait ſub Boleslao Sævo cæſos ab Hunnis Bohemos peremto eorum belliduce Zwikoſch, alioque Mavortio viro Hlawacz cognominato.

P. Victor. Mſ. ad hunc locum
Balbin. Dec. I. l. I.
Hagec. ad An. 956.

(b) Is teſte Kadlubecio Piaſti Sarmatiæ Ducis ex Rzepica fuit filius. Ejus laudes paſſim omnes ſcriptores Poloni proſequuntur, commendaturque cumprimis a virtute bellica, qua multas ditiones a Popilio amiſſas vindicavit. Ceterum ejus regimen paſſim cum Hagecio in Arnulſi tempora rejiciunt ſcriptores Poloni. Diſſertatio Genealogica plane obitum ejus ad annum 892. adnotat, quanquam veteriores omni nota Chronologica careant. Si is tam bellicoſus heros fuit, fortaſſis hoc fortitudinis merito nomen ſuum invenit, nam *Zemovit* veteri Slavica lingua patriæ victorioſum militem connotat.

Vinceus. Kadlubek. de geſtis Polon. l. 2. epiſtol. 3.

PRÆTERMISSA.

Hoc anno nec in ſacris nec profanis notatu dignum occurrit, quod ſeu ad gentem noſtram ſeu finitimas terras ſpectaret, ſi id ſolum excipias Carolum Craſſum in vicina nobis Ratisbona Natalem Domini egiſſe; nec vero ibidem ulla memoria: ſeu Bohemorum ſeu Moravorum legationem adfuiſſe. Stredovskius, neſcio, quos labores Apoſtolicos S. Methudii in Bohemia, imo quotidianas pene conciones in Eccleſia Teynenſi ante lætam Curiam Pragæ ad annum hunc reponit, ſed præ incertis ejusmodi, imo cum Chronologia pugnantibus nobis verba apponere libet Annaliſtæ Fuldenſis, qui ad annum 875. hiſtoria deſtitutus candide ſcribit: *Quia certum latorem* (certa inquam monumenta) *non habui, ſcribere nolui. Melius eſt enim tacere quam falſa loqui.* Quod utinam ſuperioris ætatis hiſtorici ante oculos perpetuo habuiſſent, non hodie tot commenta, ſubleſtaque in hiſtoriis legeremus, nosque magna laboris parte deliberaſſent, utne ubivis pene eorum narratis bellum inferre, lectoremque admonere cogeremur, ne ea civitate hiſtoriæ donata ſibi perſuadeat.

Annal. Fuld. ad h. a. Stredovsky l. 3. c. 11.

ANNUS 887.

Nonnulli e Wrſſoveciorum progenie, iique & facultatibus & auctoritate plurimum pollentes hoc anno novarum ſeditionum auctores incentoresque exſtitere. (a) Erant vero iſti quidam ſurculi famoſi illius Comitis Wrſſowecz, (b) qui ante annos quinquaginta ſeptem ſupra centum non procul Wiſſehrado vicum Wrſſovecz tenuerat, inter Equeſtrem Bohemorum ordinem primi ac præcipui auream naſſam in rubro campo gerentes pro clypeo. (c)

Wrſſoveceuſium ſeditio

Hæc turbulentiſſima capita in vicino urbis Launæ prædio Sytolib conciliabulum iniere, (d) quod eo valebat, ut modum artemque exſculperent Przimislæam ſtirpem radici-

Eorundem conciliabulum.

ci-

citus evellendi, Ducatumque Wiſſehradenſem generi & ſtirpi ſuæ vendicandi. Conſultatione inter plena ſeditionum verba in biduum producta, id certum deliberatumque uniuscujusque animo definitum eſt: Principem Hoſtivitum ſeu ſua ſeu alterius opera parricidali veneno, enſeve tollendum eſſe. Cui ſceleſtiſſimo propoſito, ut quædam initia jacerent, ſimulque viam ſternerent facilius exequendo, collatis ſumtibus magnificum caſtrum cum urbe, cui nomen Wrſſowecz indidere, (e) flumini Egræ adædificant, in eoque Dluhoslaum Wrſſovecium filium Borbogii de Rziwan cum imperio præficiunt. Ceteri, factionis nempe capita, Helbojus, Zbislaus, Horſſekus equis velocibus ad Mſtibogium Curimenſem Ducem properant eidem perſuaſuri: rumperet cum fratre cultam tantisper pacem, belloque eum laceſſere occiperet. Is vero ſceleratorum ingeniorum ſcopus erat, ut evocato utroque in aciem Duce tempus locusque eſſet technarum ſecurius cudendarum in amborum necem, ac demum eorundem heredum fortunam pro arbitrio verſandi.

Wrſſowecz caſtrum condunt

Sed fefellit temeraria conſilia exitus, nihil enim ſeditioſiſſima oratio profuit ad irritandum Mſtibogii adverſus fratrem animum. Igitur alio temonem vertere oportuit. Erat Mſtibogio a ſecretis intimisque conſiliis Proſtiwodus paſſim Chratinæ (f) vitam degens, huc igitur omnis ingenii vis, ut animum iſtius expugnarent, converſa. Argumenta ad perſuadendum aptiſſima inventa: quam levis res operæ, quam contra ſummæ gloriæ futura eſſet fines Curimenſes protendiſſe, ad hanc gloriam utilitati conjunctam

 utra-

utraque parte campum latiſſimum patere: nam ſi fortaſſis religio Mſtibogium dehortaretur contra fratrem moliri quidpiam, at nihil obſtare, quo minus id contra Moraviæ Regnum, ſe ſe adjutricem manum porrigentibus, fortiter auderet. Victus ejuscemodi falſæ ſpeculæ illicio Proſtiwodus ſe ſe totum convertit ad inflectendam Principis voluntatem alioquin gloriæ cupiditate ſauciam, quæ tantæ commodorum laudisque ſpei ultro ceſſit. Nec mora tumultuarie collectæ turmæ per Moraviæ regnum graſſari jubentur. Tenebat tum imperio vaſtiſſimas Moravorum gentes Suatoplucus (g) opibus, armorumque potentia inclytus heros. Is, quod obſcuri nominis hoſtem momenti non faceret, ſatis in præſentia ratus regni fines conſuetis præſidiis firmare, paucosque e ſuis emittere, qui graſſandi libidini modum facerent, de ſumma belli in utramque aurem dormiens. Verum ut temere ſemper hoſtis, quantus quantus ille eſt, contemnitur, Mſtibogius limitanea Moravorum præſidia emiſſasque cohortes non magno certamine fugat paucis cæſis, plerisque captis, quos omnes in vinculis Wiſſehradum miſit ſeu victoriæ oſtentator, ſeu verius, quo fratrem tam lætis initiis in belli ſocietatem pelliceret. At Hoſtivitus, ut erat ſanctus & alienus ab injuria, confeſtim demi vincula captivis juſſit, recreatosque cibo in patriam remiſit. Exarſit principio nonnihil ad lenitatem tam intempeſtivam fratris Mſtibogius, at mox cum ſarcaſmo ad ſuos dicere: „ Egregie ſane munificus eſt aliena liberalitate frater noſter, ſed „ dabimus operam, ut tot captivos propediem accipiat ho-

Incendunt Mſtibogium contra Moraviæ Regem.

Mſtibogius Moraviam populatur.

„ mo

„ mo ſuavis, quot alere ſi item de publico pergat, næ illi „ cito horrea deficiant, næ ille tanto tranſuehendo numero „ haud par ſit. „

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXVII.
STEPHANI V. PAPÆ 3. CAROLI CRASSI IMP. 8.
HOSTIVITI 15.

(a) Dubravius totum id uni adſcribit Wrſſovecio, qui ſupra Sukoslaum irritaverat. *Dubrav. l. 3.*

(b) De eo actum P. II. p. 139. noſtrorum Annalium.

(c) Balbinus de Wrſſoveciis ita commentatur: *Wrſſovecii cum aurea naſſa Comites cum Czecho advenere, poſtea inter Barones, quidam etiam inter equites numerati. Errat Miechovius, qui Wrſſovecios argumento nominis urſum, cui virgo inſideat, in clypeis geſtaſſe commemorat, non enim Wrſſovecii a latina voce urſus, ſed a Slavica & Bohemica* Wrſſ, *quæ vox naſſam ſignificat, ſunt appellati, ut Illuſtriſſimus Comes Jaroslaus Sekerka Wrſſovecius Patronus & amicus meus in Genealogico ſuo opere nuper a ſe vulgato, publicis Regum ac Principum literis demonſtravit.* At in eo toto opere, quod Pragenis typis excuſum eſt, exſtatque in Bibliotheca AA. RR. PP. Auguſtinianorum Diſcalceatorum Neo-Pragæ, nullum legitimum documentum deprehendo, quo ea probarentur, quæ hic Balbinus aſſerit. Oſtendimus jam Parte II. p. 147. eum clypeorum uſum ſæculo illi præſentique necdum fuiſſe cognitum. In Wrſſoveciorum noſtrorum ſigillis paſſim ſecuris comparet, ut malim potius Guagnino fidem adhibere ita ſcribenti: *Wrſſovecius magnis a Poloniæ Rege* (Crivovuſto ſeu diſtorto) *decoratus muneribus, ſtemma Oxa dictum* (nempe ſecurim) *accepit, & in magnam familiam excrevit.* Nam Boleslaus hic ſæculo duodecimo floruit, quo clypeorum hereditariorum uſum cepiſſe crebro monuimus. Confer ea quæ citata P. II. p. 144. ex Paprocio attulimus. *Balbin. Epitome l. 3. c. 5. p. 186. Miechovius l. 2. c. 5.* *Guagninus in Boleslao Diſtorto.*

(d) De ea re ne verbum quidem Dubravius: Sytolib hodie ſuper-

pereſt in finibus regionis Satecenſis inſigni arce Excellentiſſimi Comitis Erneſti a Pachta conſpicuum, vix medio lapide Launa remotum.

(*e*) Neque de eo loco quidpiam Dubravius: ſupereſt & iſte locus prope Launam e læva Egræ fluminis ripa ad regionem Litomericenſem hodie ſpectans, arce inclytus Sereniſſimi Marchionis Baado-Baadenſis.

(*f*) Hujus nominis locum non invenio in regione Curimenſi, niſi Chraſt, Chraſtian, aut Chraſtna ſit.

Dubrav. l. 3. (*g*) Dubravius addit: abſentem fuiſſe Suatoplucum. Nam *ad Cæſarem profectus erat, cui adeo commendatus fuerat, ut Cæſar filium ejus Suatobogium e ſacro fonte levaverit.* Sed de his omnibus ante Dubravium & Hagecium nemo veteriorum verbum. Quare miror Jordanum, qui, cum hiſtorias has pro certiſſimis acciperet, Chronologiam Hagecii ex Weleslavino & Peſſina emendare fruſtra laborat. Hoc vero Moravicum Ducis Curimenſis bellum pro arbitrio ſuo amplificavit Stredovskius.

Jordan. Orig. Slav. c. 29. §. 26 Stredovsky l. 3. c. 11.

PRÆTERMISSA.

I. Magnam imperii viciſſitudinem vicinæ genti noſtræ regiones hoc anno expertæ, nam dejecto Carolo Craſſo, exutoque ſuis ditionibus Arnulfus in Regem aſſumtus. De eo breviter auctor Chronici Normannici: *Franci Auſtrales videntes Imperatoris vires ad regendum imperium invalidas ejecto eo de regno Arnulfum filium Carolomanni, qui ejus erat nepos, in regni ſolio ponunt.* Copioſius rem narrant Annales Metenſes: *Imperator corpore & animo cœpit ægrotare. Menſe itaque Novembri circa tranſitum S. Martini, Triburias venit, ibique conventum generalem convocat. Cernentes vero optimates Regni non modo vires corporis, verum etiam animi ſenſus ab eo diffugere, Arnulfum filium Carlomanni ultro in Regnum attrahunt, & ſubito facta conſpiratione ab Imp. deficientes, ad prædictum virum certatim tranſeunt: ita ut in triduo vix aliquis remaneret, qui ei ſaltem humanitatis officia impenderet. Cibus tantum, & potus ex Liutberti Epiſcopi ſumtibus adminiſtrabatur.* Ad quam vero egeſtatem ex ſumma affluentia præcipitatus fuerit hic Imperator, perſequuntur iidem Annales: *Mittit ergo ad Arnulfum, ex Imperatore effectus egenus, & deſperatis rebus non de Imperii dignitate, ſed de victu quotidiano cogitans, tantum alimentorum copiam ad ſubſidium vitæ præ-*

Apud Pagium ad h. a. N. I.

Ad h. a.

præſentis ſupplex expoſcit. Annales Lambeciani ſupra nominatum Luitbertum Epiſcopum Archicapellanum Imperatoris hujus exauctorationis præcipuum authorem ſtatuunt, eo quod Carolus ſublatis beneficiis cum dedecore eum de palatio expulerit, *Qui*, ut Annales hi loquuntur *in Bajoariam ad Arnulfum ſe contulit, & cum eo machinari ſtuduit, qualiter Imperatorem Regno privaret, quod & factum eſt. Nam cum idem Imperator in villa Tribure conſediſſet, ſuorum undique opperiens adventum, Arnolfus cum manu valida Noricorum & Sclavorum ſupervenit, & ei moleſtus efficitur. Nam omnes optimates Francorum, qui contra Imperatorem conſpiraverant ad ſe venientes in ſuum ſuſcepit dominium, venire nolentes beneficiis privavit, nihilque Imperatori, niſi viliſſimas ad ſerviendum reliquit perſonas.* Supplementum Annal. Fuld. Pithæan. addit: *Carolus nitens bellum contra Arnolſum Regem inſtaurare, ſed non proficit.* Has inter Slavorum copias etiam fuiſſe Zuentibaldi Moraviæ Ducis militem non dubitat aſſerere Clariſſimus Aſſemanus, ipſumque Zuentibaldum cum Brazlavone Duce ad partes Arnulfi tranſiiſſe, quod poſteriorum annorum geſtis fuſe probat, cui nec ego repugnare velim. At erat hæc ſemper Arnulfum inter & Zuentibaldum ſimulata amicitia; nam ereptam Pannoniam nonniſi limis intueri poterat oculis, quare quod vivo Zuentibaldo non potuit, poſtea demortuo in ejus filiis exequi conatus eſt, ut advocatis Hungaris cum erepta Pannonia totum Moraviæ Regnum deturbaret, nec tamen citra proprium periculum & damnum, cum mox Hungari totam Bajoariam plurimasque Germaniæ regiones vaſtarent.

Bibl. Vindob. l. 2. c. 5. p. 358.

Aſſeman. T. III. P. 1. c. 2. p. 98.

II. Ad hunc annum adjicienda criſis Eminentiſſimi Cardinalis Baronii: *Eodem anno* (videlicet ſequente) *occaſione novi Regis Arnulphi celebrata eſt ſynodus Moguntina, de qua illud primum conſiderandum eundem Arnulphum nunquam ab antiquis ſcriptoribus Imperatorem eſſe nominatum, ſed ſemper Regem, eo quod nefas eſſet Imperatoris nomen aſſumere, niſi illud eſſet ab Apoſtolica ſede collatum: quamobrem perperam agere convincuntur, qui ſtatim poſt obitum Caroli Arnulphum nominant Imperatorem tanquam heredem Imperii.* Verum quidem eſt Arnulphum ab antiquis coævis, & viciniſſimis non appellari Imperatorem ab eo ſtatim tempore, quo exauctoratus Carolus Craſſus; at ſæculi XIII. & XIV. ſcriptores creberrime ei Imperatoris nomen a Germaniæ occupato regno vendicant, quanquam ultro fateamur eidem hunc titulum non competiiſſe. Quod prænotandum fuit ob Borzivogii Ducis noſtri baptiſmum, qui paſſim ſub Arnulfo Imperatore a patriis noſtris ſcriptoribus accidiſſe memoratur, ut ii itaque

Baron. ad An. 888. N. 3.

 per

per anteoccupationem titulum hunc illi tribuerint. Ceterum Arnulphum ſe jam ab hoc ipſo currente anno 887. ſcripſiſſe Regem ſine ulla adjectione in Diplomatibus, teſtimonio eſt illius diploma datum Abbatiæ Labenſi anno ſequente Kalend. Decembris, quem annum ſecundum Regni ſui vocat. Sic vero habet: *Anno ſecundo Regni Domini Arnulphi Regis. Asdilgus ad vicem Theotmari.*

Miræus Notit. Eccl. Belg. T. I. c. 21.

Stredovsky l. 3 c. 11. p. 337.

Unde vero hæc acceperit Stredovskius, dum confidenter ad hunc annum ſcribit: *Suatoplucus firmato a Confiniis Bohemiæ limite; Arnulpho affini in Imperatorem apud Germanos recens in Novembri electo, & ex interiori Germania Ratisbonam reduci obviam proceſſit, ut ei felicia Imperii auſpicia precaretur: a quo juncta dextera, ſumma cum benevolentiæ ſignificatione exceptus eſt, ac per feſta Dominici Natalis, Epiphaniæque Ratisbonæ detentus, lauteque habitus*, quis Oedipum agat? imo anno primum ſequente Natalem Domini Ratisbonæ celebraſſe Arnulphum, ibidemque Sclavos adfuiſſe narrat Annalium Francofuldenſium Continuator.

Ad An. 888.

ANNUS 888.

Mſtibogius ab Hoſtivito auxilia petit contra Suatoplucum.

Mſtibogio nunciatur magnos per Moraviam militum delectus fieri, regemque Suatoplucum primo quoque tempore bellum in Bohemiam deportaturum. Perculſus his nunciis legatos ad fratrem Hoſtivitum mittit auxilia rogatum, quibus is breviter reſpondit: „ Rerum „ æquitatem haud admittere, ut minime læſus provocatusque ſe alieno bello ingerat, præſertim cum frater nulla „ injuria a Moravorum Rege laceſſitus non tam neceſſario „ quam temerario bello ſe intricaſſet. Non deſeram, inquiebat, nihilominus, ubi fratrem periclitantem cognovero, paratasque eum in caſum futuras nunciate copias. „ Imo ſi opus fuerit vita & ſanguine ejus fortunas tuiturum. „ Non latuere ea molimina Suatoplucum; quare extemplo non mi-

minimum ex tyronibus agmen conficit, ac cum imperio emittit, ut per Curimenſem agrum graſſentur. Præfectura, data ſtrenuis bello ducibus Noſislao, (a) & Rozchowcio, qui ad Kalendas Martias populabundi ſe ſe in Curimenſem provinciam effudere. At vero miſerabilis erat ea expeditione Moravorum conditio, nec felicior agminis facies: aduſti frigoribus plerique, torpentia gelu corpora, homines fame ſemineces, propterea quod inſolita frigora permixtis vernis imbribus languore & laſſitudine pleroſque confecerant. Comperta hoſtilis exercitus calamitate placuit Mſtibogio copias bipartito diſpeſcere: alterum agmen Chrudo viro impigro traditum, ut circumſeſſum per montana Moravum ex inſidiis acciperet, fugituroque exitum præcluderet, alterius ſummam penes ſe ipſum eſſe voluit. Nec mora Chrudus accelerato itinere caſtra metatur infra Ohebianorum montium juga, ipſe Mſtibogius cum veteranorum cohortibns ad Starkoczium (b) aſſecutus hoſtem prælium cum Moravis committit. Tanta animorum deſperatione pugnatum eſt, ut ſemel atque iterum mota loco acie referre pedem, ſeque in tutum recipere coactus ſit. Tertio a pugna die poſt reparatas copias acceptaque nova Czaslavienſium & Malinenſium auxilia Starkoczium redit Mſtibogius iterum manum conſerturus. Sed jam Moravi conclamatis vaſis Rudovium (c) caſtra tranſtulerant. Eam merito timiditatem ratus Mſtibogius, quoquo demum loco exquirendum eſſe hoſtem cum animo ſtatuit. Nec Rex Moraviæ novis ſuppetiis exercitum ſuum fulcire diſtulit. Verum antequam Mora-

Pugna inter Mſtibogium & Moravos.

vorum acies juſto partitæ ordine conſiſterent, jam ſe velut turbine circumdatas, & a Mſtibogii cohortibus impeti, premique animadvertere. Nec deſideravit ſtrenue agens Princeps Chrudi operam, quam non modo celerem ſed & peropportunam reperit, adeo ut hoſtiles copiæ penitus delerentur, Mſtibogiusque inter triduanas triumphales acclamationes arenam tueretur. Alter Moravorum exercitus, nulla certa nuncia a ſuis habens exploratoribus, nec acceptæ graviſſimæ cladis gnarus Rudovium properat, ac non longe ab eo loco caſtra metatur, ratus ſuos iſthic infeſtis contra hoſtem ſignis conſiſtere. Quod ut temporum rerumque circumſpectus Chrudus ſpeculatus eſt, illico ſuos ad novæ victoriæ cupiditatem inflammat, atque eo usque progreditur, dum hoſtem univerſum in conſpectu habeat. Alia parte Mſtibogius cum ceteris turbis ſe ſe e monte Skalyk demittens per ſilvas impreſſionem facit. Canentibus jam per omnes Curimenſes acies claſſicis ſtat ſtupefactus nihilque tale proſpectans animo Moravus, ac tandem fero ſenſit hoſtem adeſſe, ſibique ſeu dandum ſeu hauriendum ſanguinem. Inde ſtrages verius, quam pugna fuit, urgente præſertim terga hoſtium jam vinci facilium Chrudo, & novitio milite pugnantis a fronte veterani juſtam iram æmulante. Magna hoc certamine allata clades Moravis, (d) duplicique Bohemorum victoria locus factus memorabilis. Nam victor Mſtibogius iſthic ad torrentem villam Boganow (e) felicis utriusque pugnæ monumentum egregio opere conſtruxit.

Cæduntur Moravi.

Rurſum cæduntur.

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXVIII.

STEPHANI PAPÆ 4. - - -

HOSTIVITI 16.

(a) Dubravius addit a vico Noſislavia in Moravia ſito ita appellato. *Dubrav. l. 3.*

(b) Vicus templo inclytus hodie ſupereſt in Czaslavienſi regione uno lapide Czaslavia verſus occidentem remotus. At hujus loci non meminit Dubravius, quem tamen præ manibus habuiſſe Hagecium pene adducor, ut credam.

(c) Et is vicus in eadem regione hodie perſtat ad limites provinciæ Chrudimenſis.

(d) Dubravius nonniſi unius cladis mentionem facit. Ceterum totum hoc Moravicum bellum tam incertis tabulis profectum eſt, atque alterum, quod hoc anno cum Moravis eorumque Rege Suatopluco a Polonis geſtum ſcribunt recentiores quique rerum Sileſiticarum Chronographi Joannes Schramius, Nicolaus Henelius aliique, qui vel ex eo dubiam fidem hujus belli produnt, quod alii a Piaſto, alii a Semovito geſtum affirment, cum nec Vincentius Kadlubek nec Boguphalus patres hiſtoriæ Polonæ Moravorum meminerint. *Schram. in Geneal. Duc. Lignic in Semovito Henel. Annal. Sileſ. in Piaſto.*

(e) Per Boganow veroſimillime Hagecius hodiernum vicum Bogenau intellexit, qui non longe a quopiam torrente remotus, Rudovio vero prope duobus lapidibus diſſitus eſt. Ceterum a majoribus noſtris arenam prælii appellatam fuiſſe Boiſcze prodit Vincentius noſter. *Monumenta inedita Boh. T. I. p. 91. 92.*

PRÆTERMISSA.

I. Pace inter Arnulphum & Suatoplucum conſtituta ſteriles ad hos annos ſunt Annales Francici, nec aliquid ad hiſtoriam patriam ſpectans, ſi Slavorum hoc anno Ratisbonæ memoriam excipias, in iis eſt deprehendere. Sunt vero hæc Continuatoris Annalium Francofuldenſium verba: *Rex Arnolfus urbe Radasbona receptis primoribus Bajevariorum,* *Ad h. a.*

rum, orientales Francos, Saxones, Duringos, Alumannos, magna parte Sclavorum Natalem Domini & Paſcha ibidem honorifice celebravit. Qui Slavi hi fuerint, nuſpiam expreſſum, at quiqui fuerint demum, haud alio fine iſtuc per legationes miſſi, quam ut amicitiam cum Arnolfo renovarent, confirmarentque, nec enim illi aliquo nexu, ſi ſocietatem armorum demas, vicini Slavi fuere obnoxii, quare jam ſupra elidimus ad annum 880. illum Wolhardi Presbyteri Haſenrietani coævi locum de *quadrimodo* Arnulfi *dominio*, ex quo Eruditiſſimus Mabillonius ſervitutem ſubjectionemque Moraviæ atque Bohemiæ arguere conatus. Profecto ſi Arnulfo ea fuiſſet armorum vis atque potentia, is ante cetera omnia ereptam ſibi a Suatopluco Pannoniam vindicare contendiſſet. Verum quemadmodum Arnolfus poſt obitum Caroli Craſſi, qui hoc ipſo anno pridie Idus Januarii accidit, ſuſtinere debuit, ut ab Odone in perpetuum avelleretur Gallia, Guido filius Lamperti Ducis Spoleti Imperatoris nomen aſſumeret, magna pars Italiæ ſibi Berengarium Ducem Foro-Julienſem in Regem eligeret, Burgundia, Belgica provincia totidem in dominos diſtraheretur, ita (impari tot hoſtibus regnorumque ſuorum uſurpatoribus debellandis) plane convenerat amicitiam cum vicinis Boemis Moraviſque colere, ne & hoc ipſo Germaniæ regno, quod unum ſolumque ei relictum eſt, exueretur. De hac regnorum diſtractione ita lamentatur Regino: *Regna, quæ ejus* (Caroli Craſſi) *ditioni paruerant veluti legitimo deſtituta herede* (Arnolfus enim ex illegitimo thoro natus erat) *in partes a ſua compage reſolvuntur, & jam non naturalem dominum præſtolantur, ſed unum quodque de ſuis viſceribus regem ſibi creari diſponit.* Quare etiam Luitprandus nusquam Boemiam aut Moraviam Arnulfo adſcribit, quamvis cetera potentiſſimum Regem appellet. Sic vero ille: *Per idem tempus Arnulfus Rex potentiſſimus defuncto Carolo prænomine Calvo Bajoariis, Suevis, Francis, Teutonicis, Lotharingis, audacibusque principabatur Saxonibus.* Quæ verba fere repetit Chronographus Saxo: *Principabatur autem jam dictus Arnolfus Bajoariis, Suevis, Francis orientalibus, & poſt mortem Caroli Calvi Lotharingiis, audacibusque Saxonibus.*

Mabillon. ſæc. III. Act. SS. Bened. P. II.

Regino ad h. a.

Luitprand. l. 1. c. 2.

Chronogr. Saxo ad An. 888.

II. Benjamin Leuberus ad hunc annum narrat: *Suatopluc a Sclavis Milcenis advocatus eſt in auxilium contra Saxones, cui Milzeni ſe ſuaque tradidere.* Quæ ſi Leuberus e veteri quopiam documento excerpſit, optime cum temporum horum hiſtoria conciliantur, nam ſupra ex Ditmaro oſtendimus locorum illorum vicinias olim Suatopluco paruiſſe. Porro Slavi hi Milzeni contermini erant Bohemorum, de quibus geographi-

Leuberus in Catalogo Comitum Marchionum Saxoniæ.

phice commentantem audire libet doctiſſimum Abbatem Gotvicenſem: *Milcieni, Milzeni, Milzavia, Milſia pagus Soraborum Venedorum ad confinia Ducatus Bohemiæ - - ſitus erat inter pagos Niſeni, & Luzici haud procul a Miſni vel Meiſen - - ita ut diſtrictus a fluvio Eliſtra ad dexteram Albis, ad fluvios Sprewam, Nizam & usque ad fluvium Queiſſam* die Sweiſſe, *vel ad confinia Sileſiaca (hodie ſuperior Luſatia appellata) Milzenorum ſedes & Marchia fuerit. - - Dividebatur autem Milzavia iſta in duas item Marchias nempe in Budiſſinenſem, quæ ex pago Budeſſin vel hodierno circulo ſeu diſtrictu Bautzano conſiſtebat, & in Gorlicenſem, quem non improbabiliter pro pago Nice vel pro circulo Gorlizenſi ad utramque ripam Niſſa reputamus.* Minus probabilitatis habent, quæ de ſecundis nuptiis Wratislai Moraviæ Principis cum Bertha ſeu Jutta Hezilonis filia, de Privilegiorum Eccleſiæ Welehradenſis ſanctique Methudii in Archi-Epiſcopali ſede confirmatione ab Arnulfo (quem perperam jam Cæſarem vocat) facta copioſe narrat Stredovskius. Ejusdem generis ſunt, quæ Joannes Schramius de Semoviti Poloniæ Ducis bello cum Moravis hoc anno geſto ejusque claris victoriis refert. Imo quæ etiam his verbis recenſet Balbinus ex Fabricio: *Anno* 888. *Swendepoldus Moraviæ Dux Albis ripam infeſtat, & tanta damna infert, ut ne frugiferis quidem arboribus pepercerit.* Quibus antiquitas nuſpiam ſuffragatur.

Chron. Gotvic. l. 4. p. 682.

Stredovsky l. 3. c. 11. p. 337.

Schramius Geneal. Duc. Lignicenſium in Semovito.

Balbin. Epit. l. 1. c. 10. p. 86.

ANNUS 889.

Secundum hæc ter fortunata certamina plauſus & jubilus late omnia implebant per Curimenſem provinciam: primores collatis capitibus publicam ea de re gratulationem hoc fere verborum palpo Mſtibogio obtruſere: „Amant te boni ſuperi Principum, qui unquam fuere, „feliciſſime! e tuis inclytis facinoribus cognovimus Mar„tem tibi inſpiraſſe animos fortitudinemque, ſupremique „Jovis (*a*) eſſe conſilium, ut in regium eveharis ſolium, „& Moravico paulo poſt redimaris diademate, quos duos „dum fortunæ tuæ architectos habes, quid ni certatim con-

Publica de victoria gratulatio Mſtibogio defertur.

„ſpi-

„ ſpiret cetera Deorum turba ad ſalutem gloriamque tuam?„ Inflatus tantis adulationum poppyſmis impotens ſui Mſtibogii animus jam nihil animo verſari quam Moraviæ imperium, imaginemque fugæ ſibi ob oculos ponere, quam ad ſui exercitus conſpectum timidus Moraviæ populus prehenſurus eſſet. *Oheb caſtrum munitur.* Nec mora caſtrum Oheb (b) ſolidiſſimis mœniis firmari, omni frumenti, bellicique apparatus genere in longum tempus inſtruere cœpit, intemperanter jactans: hoc ſibi *jam* ſequente anno ſtabile futurum domicilium, unde perpetuis eruptionibus ac latrocinationibus ægre faciat Moravo, cogatque tandem faſtidioſum Regem, aliis delectis quæſitisque terris, ſibi Moraviam in ſpolium relinquere. Minæ iſtæ Suatoplucum, quanquam ampliſſimas terrarum poſſeſſiones teneret, tamen non levi terrore concuſſere, pro religione nihilominus ſua ſpem omnem atque auxilium in Chriſtum repoſuit, convocatis regni ſui proceribus imperium dando, ut caſtellis montium acceſſus, & aquarum vada (c) munirent, paratique eſſent contra omne periculum, quod regno a Curimenſium paganorum ſcelere impenderet. (d)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCLXXXIX.

STEPHANI V. PAPÆ 5. - - -
HOSTIVITI 17.

(a) Male rurſum Hagecius hæc Deorum nomina hiſtoriæ Slavorum adaptavit. Nam ſi etiam admittimus Slavos aliquam Mythologiæ rationem traxiſſe a Græcis, at certe aliis nomini-

nibus Deos ſuos impertivere. Quem e Diis Slavicis nonnulli ſuſpicentur Martem fuiſſe ſupra innuimus; at vero Deum fulminis, quo nomine paſſim Jupiter audit, vocabant Slavi *Occopirnum*, quaſi dicas *patrem fulminis*. *Oc* enim, hodie Otecz, patrem, Perun fulmen connotabat. De nomine, etymo, figura, cultu, ſymbolis hujus Slavici Dii copioſe egit Abrahamus Frencelius. Alii Deum hunc ſimpliciter *Perun* appellant, de quo inter alios Ignatius Kulczinsky in ſpecimine Eccleſiæ Ruthenicæ. Officium Ruſſicum de S. Wladimirio ſeu Baſilio primo Rege Ruſſorum, qui Chriſtianam fidem invexit, etiam *Peruni* hujus meminit, ſic vero habet: *A Deo inſpiratur o Baſili! impii Peruni ſeu Jovis infame fanum contriviſti, cujus nefandum idolum ferocis ſonipedis caudæ alligatum confringere fruſtratim juſſiſti.*

De Diis Sorab. & alior. Slavor. c. 11. Kulczinsky ad I. Auguſti p. 89. Offic. Ruſſic. p. 6.

(*b*) Hoc caſtrum anno 811. excitatum fuiſſe memoratur ab Hagecio, de quo uti & monte rivoque cognomine egimus jam Parte II. p. 441. 442. 447.

(*c*) Dubravius ait vada fluminis Waag fuiſſe inſtrata caſtellis, & quidem contra Hungaros, non Curimenſes. *Dubrav. l. 3.*

(*d*) Magis ſuccincte, atque præter ordinem Chronologicum uno quaſi ſpiritu pleraque ex his (quæ ſuperioribus & præſente anno narrat Hagecius) retulit Dubravius, quæ procul dubio non alio argumento diſpeſcuit Hagecius, quam ut ſingulis annis ſua non deeſſet materies.

PRÆTERMISSA.

I. Quemadmodum ſuperiore ita & hoc anno Sclavani generali conventui Arnulfi in Forahhem celebrato interfuere cum legatis aliarum nationum, & Sclavi hi ab Aquilone adventaſſe dicuntur. Quod autem alia eorum legatio haud fuerit, quam ut amicitiam & pacem cum Arnulfo ſtabilirent, innuit ipſe Annaliſta, dum ita ſcribit: *Advenientibus etiam ibidem undique nationum legatis, Nordmannorum ſcilicet, ab Aquilone Sclavanorum, pacifica optantes, quos Rex audivit, & ſine mora abſolvit.* Geſtum tamen eodem anno fuiſſe ab Arnulfo bellum contra Obodritos Sclavos, idque minus feliciter, prodit idem Annaliſta mox infra, dum ait: *Inde itaque edictum eſt in exercitum ire ad Obodritos, ſed antea placitum curte regia Franconofurt haberi cum Francis Regi complacuit. Perventum*

Annal. Franco-fuld. ad h. a.

igitur eſt, ſicuti antea diſpoſitum erat, ad Obodritos cum maximo exercitu. Sed tamen ibi parumper rebus proſpere geſtis: Rex data exercitui licentia ad Francono-
Apud Caniſ. ad h. a. *furt celeri feſtinatione reverſus eſt.* Et Hermannus Contractus: *Magna contra Abodritas expeditio ab eo* (Arnulfo) *ſed parvo effectu mota eſt.* De Obodritorum horum Aquilonarium ſitu & geſtis jam egimus P. II. p. 16. 337. & 551.

II. Annus hic maxime memorabilis, ne dicam atro carbone notandus ob novam Hungarorum e Scythicis regnis a palude Mæotydis, & fluvio Tanais emigrationem in Pannoniam finitimasque regiones, quorum multitudine poſtea inundata Moravia, Boemia, Germania, ipſaque Italia, tantumque exagitatæ, ut pene duobus luſtris arena fierent cruentiſſimi pertinaciſſimique belli. Juvat audire Annales Metenſes eorum immigrationem annunciantes: *Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXIX. gens Hungarorum ferociſſima, & omni bellua crudelior, retro ante ſæculis inaudita, quin nec nominata a Scythicis regnis & a paludibus, quas Tanais ſua refuſione in immenſum porrigit, effuſa eſt. - - - Ex ſupra dictis igitur locis gens memorata a finitimis ſibi populis, qui Pecinaci vocantur, a propriis ſedibus expulſa eſt, eo quod numero & virtute præſtarent, & genitale rus exuberante multitudine non ſufficeret ad habitandum. Horum itaque violentia effugati ad exquirendas, quas poſſent incolere terras, ſedesque ſtatuere, valedicentes patriæ iter arripiunt. Et primo quidem Pannoniorum & Avarum ſolitudines pererrantes venatu ac piſcatione victum quotidianum quæritant.* Annum eundem habet Regino, Chronicon Salisburgenſe, nec non Admontenſe, copio-
Thurocz. P. 2. p. 30. ſiſſimeque Regino gentis iſtius mores perſequitur. Falſus igitur Thuroczius, qui jam anno 744. & Hagecius, qui ſequente adventum ipſorum deſigit. Nec fabulæ abſimilia ſunt, quæ Thuroczius de Hungarorum in Suatopluci regnum adventu ſcribit: *In Erdelen igitur quieverunt* (Hungari Duce Arpade) *& pecora ſua recreaverunt. Audientes autem terræ utilitatem de habitatoribus, quod optimus fluvius eſſet Danubius, & melior terra in mundo non eſſet partibus illis, accepto communi conſilio miſerunt nuncium nomine Kuſid filium Kund, ut iter & totam terram proſpiceret, habitatoresque terræ agnoſceret. Quum ergo Kund veniſſet in medium Hungariæ, & circa partes Danubii deſcendiſſet, vidit locum amœnum, & circumquaque terram bonam ac fertilem, fluvium bonum & pratoſum. Placuit ei, deinde venit ad ducem provinciæ, qui regnabat poſt Attilam, vocatum Zwatebolug, ſalutavitque eum de ſuis, & cauſam, pro qua venerat, manifeſtavit. - - - Hæc audiens Zwatebolug gaviſus eſt gaudio magno, putabat enim illos eſſe ruſticos, & venire, ut ter-*

ram

ram ejus colerent. - - - Deinde communi conſilio ad prædictum Ducem eundem nuncium miſerunt, & ei equum album magnum cum ſella deaurata auro Arabiæ, & fræno deaurato miſerunt pro terra ſua. Quo viſo Dux ipſe magis gaviſus putabat, quod ei pro terra quadam hoſpitalarii miſiſſent. Nuncius ergo impetravit ibi a Duce terram, herbam & aquam. - - - Arpad autem interim cum ſeptem Ducibus Pannoniam intravit, non ſicut hoſpites, ſed ſicut terram jure hereditatis poſſidentes. Tunc nuncium alium ad Ducem miſerunt, & ei hanc legationem mandaverunt. Arpad cum ſuis tibi dicit: quod ſuper iſtam terram, quam a te emerunt, diutius nullomodo ſtes; quia terram tuam cum equo emerunt, herbam cum fræno, & aquam cum ſella, & tu propter emphyteuſim id eſt inopiam & cupiditatem terram & herbam & aquam conceſſiſti. Denique: *Dux ergo ille his auditis exercitum cito congregavit, timens Hungaros, & auxilium ab amicis impetravit, & omnibus coadunatis obviam eis venit. Illi autem interea prope Danubium pervenerunt, & in campo pulcherrimo ſummo diluculo pugnam inierunt. Fuit autem auxilium domini cum Hungaris: a quorum facie Dux ſæpe dictus ſe in ſugam convertit: perſecuti ſuntque eum Hungari usque ad Danubium, & ibi præ timore in Danubium ſe jactavit, in quo præ aquarum vehementia ſuffocatur.* Simillimus Hagecio noſtro Thuroczius, qui res perinde narrat, ac ſi omnibus præſens adfuiſſet, quem merito ad hunc locum fabulatorem vocat Doctiſſimus Aſſemanus. Originem vero hujus gentis & ſitum regionum, quas olim tenebant, ſcitiſſime prodit his verbis Conſtantinus Porphyrogenitus: *Turcorum* (id eſt Hungarorum) *gens olim prope Chazariam habitabat in loco, cui cognomen Lebedias a primo ipſorum Boebodo* (Wogewodo) *qui nomine Lebedias appellabatur; dignitate vero, quemadmodum reliqui ejus ſucceſſores, Boebodus vocabatur. In hoc igitur loco, nimirum in prædicta Lebedia fluit amnis Chidmas, qui etiam Chingylus cognominatur, & quidem tunc temporis non Turci, ſed Sabartiasphali quadam de cauſa dicebantur, erantque gentes eorum ſeptem, & principem vel indigenam vel alienigenam habuerunt nunquam; ſed erant inter ipſos Boebodi quidam, quorum primus is, cujus ſupra mentionem fecimus Lebedias.*

T. III. P. 2. c. 3. p. 266.

Porphyr. de admin. imp. c. 38.

ANNUS 890.

Per eos dies Hungaricæ legionis prætor cognomento Giula (ↄ) cum innumerabili ſuorum multitudine inopinam ir-

Guila Hungarus irruptionem facit in Moraviam.

irruptionem fecit in Regnum Suatopluci, id fœda ubique ſtrage pervagatus. (b) Ea res illicio erat Mſtibogio ac ſecuritati, ut alia parte Moraviam impune prædaretur, miſerumque in modum vexaret. Actum erat de Swatopluco, niſi inconcuſſa in Chriſtum Deum fiducia inter hæc pericula interritus ſtetiſſet piiſſimus Rex. Quin quo teſtatiorem faceret animum in re mala, veris lacrymis ac ſupplicationibus iratum Numen placare, Welehradenſes ſacras ædes ſumtuoſius condere, unum ſtudium religioque fuit. Atque ut unitæ populi preces cœlum facilius inflecterent, eum ad pietatis officia exhortari non deſtitit, etiam ſacerdotium precatus, ut ſacrificia pro ſalute ſua gentisque univerſæ irato numini immolarent.

Suatopluci pietas.

Et vero eum demum probatiſſimæ virtutis probitatisque eximiæ fructum tulit Suatoplucus, ut uno eodemque die hoſtem ſuum utrumque e vivis ereptum lætus intelligeret. Nam Giula Hungarorum anteſignanus in oppugnatione cujusdam caſtri tactus de cœlo; nec iſthic vindictæ divinæ fatis, nam pugnantibus pro Suatopluco aeris fragoribus fugati Hungari (c) ad ſua rediere. Mſtibogius vero Curimenſis Princeps in caſtro ſuo Oheb immatura morte concidit. Quidam ſcribunt, inter quos Jaroslaus Monachus Strahofienſis, (d) noctu a duobus terrifica ſpecie viris per clauſas portas ingreſſis præfocatum fuiſſe. Reliquit autem Mſtibogius ditionum ſuarum heredem filium impuberem nomine Drzslaum.

Giula perit fulmine.

Mſtibogius obit.

Eo-

Eodem anno Hoſtivitus tam pertinacibus cœpit vexari febribus, ut nec medicorum expertæ arti, nec medicamentorum virtuti concederent. Itaque æſtu ſuo Principi de juſtitia deque ſecuritate Ducatus ſui ſumme merito mortem attulerunt. (e) Sepultus is eſt ſecundum patrem ſuum Neklanum infra Wiſſehradum, tumuloque illatus Ducum, quem antiquitas Hrobka appellavit, ſuper quo triduo ignis emortualis alitus. Planctus omnis ſexus ætatisque erat incredibilis, oras veſtimentorum præcidentis, inque flammas cum ejulatu jactantis. „ Date Dii Patrem! date Principem „ unicuique ſuum pro merito tribuentem, jus, æquumque „ tuentem. „ *Hoſtivitus moritur.*

Ab exceſſu Hoſtiviti feſtinatum ad creationem novi Principis. Nobilitas omnis, magiſtratusque ante Wiſſehradum congregati conſilio cujusdam Krboſſii ſacrifici nicromantæ ſuper ſaxo (f) haud mediocrem ignem incenderunt, injectoque hirco vota ſua pro novo Principe hoc ſacrificii genere nuncuparunt. Nec mora bono fortunatoque patri meliorem ſuffecerunt filium adoleſcentem Borzivogium, (g) quem Ducali imponentes ſedi, dignumque mitra Przemyslai redimentes verticem, procidui in terram Ducem ſalutarunt. *Eligitur Borzivogius in Ducem.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXC.

FORMOSI PAPÆ 1.

BORZIVOGI *a Baptiſmo* 1.

(*a*) Giula ſeu Gyla quidam ſub adventum Hungarorum præfuit huic genti in Tranſylvania, ut refert Porphyrogenitus, qui tamen de ictu fulminis tacet, imo nomen hoc non fuiſſe proprium, ſed dignitatis his verbis docet: *Habent autem primum Ducem exercitus Principem e proſapia Arpadæ, cum quo duo alii Gylas & Carchan, qui judicum vicem obtinent. Et habet unaquaque gens peculiarem principem, ſuntque Gylas & Charchan non nomina propria, ſed dignitates.* Porro cum Hungaris primum irrupiſſe Arpadem in Pannoniam idem Porphyrogenitus citato loco innuit, cujus poſteros ita deſcribit: *Sciendum vero Arpadem magnum Turciæ* (id eſt Hungarorum) *Principem filios genuiſſe quatuor: quorum primus Tarcatzus, ſecundus Jelech, tertius Jutotzas, quartus Zaltan. Rurſus Arpadæ primogenitus Turcatzus filium habuit Tebele, alter Jelech filium genuit Ezelech. Tertius Jutotzas filium ſuſcepit Phalitzin, qui nunc* (nempe circa annum 945.) *principatum tenet. Quartus Zaltan filium habuit Taxin.* Et is S. Stephani Hungariæ regis avus eſt, qui filium Geiſam habuit; ex quo genitus S. Stephanus, ut in vita S. Stephani a Chartuitio Epiſcopo ſcripta c. 1. legere eſt. Inter incertiſſima igitur reponendum, dum Stredovskius ait: Giulam hunc proavum fuiſſe illius, qui Suatoſſium Moraviæ Regem Pannonia & ſede Regia Veſprinio ejecerat poſtea.

Porphyrog. de admin. imp. c. 39.

Ibid.

Stredovsky l. 3. c. 11.

(*b*) Stredovskius jam anno ſuperiore ejusmodi Moraviæ populationes narravit, ſed vel præſens annus adhuc præmaturus eſt. Nam annis aliquot poſterius factam ex coævis conſtat. Quem errorem etiam Baronius ex male intellecto Reginone hauſit, dum ita ſcribit: *Hoc eodem anno Eccleſia in Moravia admodum afflictata eſt &c.* Nam Regino iſthic plurium poſteriorum annorum hiſtoriam in hunc annum congeſſit. Ceterum ſupra ex Annalibus Metenſibus intelleximus: Hungaros primis ſub adventum ſuum annis venatione & piſcatu victum quæritaſſe. Et oppido ex epiſtola Epiſcoporum Bajoariæ annis paucis poſterius ad Joannem IX. data liquet, Hungaros primum amice Suatopluco, Slaviſque Pannoniæ uſos. Sic enim ibidem querulantur Epiſcopi: *Ipſi* (Moravi) *crimen, quod nobis falſo ſemel factum impoſuerunt, multis annis perege-*

Ibidem.

Baronius ad h. a. n. 12.

Apud Gevold. in addit. Hundii p. 31.

gerunt, ipſi Ungarorum non modicam multitudinem ad ſe ſumſerunt, & more eorum capita ſuorum Pſeudo-Chriſtianorum penitus detonderunt, & ſuper nos Chriſtianos immiſerunt.

(*c*) Permultis dubium ortum, num Ungari ejusdem ſtirpis gentisque fuerint cum Hunnis veteribus ex hiſtoria Eccleſiaſtica, profanaque notiſſimis, cum coævi quique authores, ut ſupra relati Annales Metenſes, Luitprandus, & epiſtola Abbatis S. Germani circa annum 906. ſcripta: *Gentem omnibus retro ſæculis inauditam, nunquam nominatam, nunquam a Romanis cognitam, aut a Geographis prolatam* appellent. Quod dubium rerum Hungaricarum ſcriptores, ac cum primis Eruditiſſimus Vir Georgius Pray S. J. alterque Sigismundus Calles ejusdem inclyti inſtituti productis ex Priſco & Jornande locis diſſolvunt, oſtenduntque nomine Unugurorum, Hunogurorum antiquitati non fuiſſe incognitos Ungaros. De cujus gentis variis nominibus, moribus, geſtis plura apud eosdem videre licet, maxime autem ex veteribus apud Reginonem.

Apud Lucam d'Achery T. III. p. 369.

Pray Annal. Hunnor. P. III l. 1. Calles Annal. Auſtr. l. 4.

Regino. ad h. a.

(*d*) Quodnam Jaroslai Mſ. intenderit Hagecius, haud ſcio, ne apocryphum fuerit, multum metuo. Duo circumferuntur manuſcripta, quæ Jaroslao adjudicari ſolent. Alterum Viennæ editum ab Illuſtriſſimo Comite de Kollowrath, de quo copioſe egimus in Prodromo noſtro p. 180. alterum nos Tomo I. nusquam antehac editorum monumentorum Bohemiæ publicavimus, multaque circa id in obſervationibus prævijs in Chronographum Siloenſem p. 16, dubia expedivimus. Sed neutrum horum manuſcriptorum memoriis ſuis hæc veterrima attingit tempora. Nec lectus mihi ullus unquam noſtrorum præter Hayecium, qui Jaroslai MS. in rerum ſuarum teſtimonium ante Sæculi XII. geſta (ſi nomina nuda Ducum Bohemiæ excipias) allegaſſet. Tam novum eſt, quod de Drzlao Mſtibogii filio hic profert Hagecius, ante quem nuſpiam de illo mentio; habuit tamen poſtea imitatores Stranskium, Paprocium, aliosque, qui hæc exſcripſere.

Stranskius c. 2. §. 3. Paproc. in urbibus.

(*e*) Ad hunc locum ita commentatur noſter P. Victorinus: „ pauca, quæ in Hagecio deſideres, hæc ſunt apud Paulum Stransky de Hoſtivito: Hoſtivitus primus ex Bohemiæ Ducibus a Germanorum Principe Ludovico paulo poſt mortuo, in amicitiam eſt receptus, ſancitaque hoſtilitatis præteritæ amniſtia, & percuſſo fœdere novo, & eo nonniſi æquo, Imperii ſocius factus tenuit faſces Bohemos annos duode-

P. Victorini Mſ. Stransky c. 8.

decim, vixit quinque & quadraginta. Weleslavinus quoque: Hoſtivitus, inquit, poſt mortem Caroli Magni movit in Saxoniam ea ſpe, ut loca, quæ Carolus Magnus Neklano ſuſtulerat, recipere poſſet, poſtea Fraconofurtum ad Ludovicum Imp. cognomento Pium cum Celedruho patruele ſuo profectus, pacem optimis conditionibus fecit.„ Hactenus noſter P. Victorinus. Sed qua veritate hæc nuſpiam apud veteres prodita nitantur, ſupra lectorem monuimus. Quam mire vero Scriptores noſtri varient in anno mortis, regiminisque illius ſupervacaneum cenſemus hic annotandum. Simulacrum Hoſtiviti ex ſæpe laudato MS. Picturato protulimus ad annum 873. cum effigie Patris ſui Neklani.

(*f*) Id veroſimillime ex traditione hauſit Hagecius: & procul dubio ſaxum illud eſt, in quo throni inſtar inaugurari ſolebant Duces noſtri, ut refert Vincentius. An vero prius ſuper eodem ſaxo quodpiam ſacrificii, ſortiumque genus peragi conſuetum fuerit, deſtitutus veterioribus documentis nec affirmare, nec impugnare auſim. *Ineditor. Monument. Boh. T. I. p.* 34.

(*g*) Ad hunc locum rurſus noſter P. Victorinus: „Boriwojus iſte, quem in manibus habemus, primus Bohemiæ Ducum eſt, quem in tenebris & umbra mortis ſedentem Deus O. M. vocare dignatus eſt in admirabile lumen ſuum. Quanquam enim Religionem Chriſtianam in Bohemiam inductam Neklano & Hoſtivito regnantibus inficiari poſſit nemo, cum in Caroli M. & filiorum ejus geſtis promtum ſit legere, quatuordecim Bohemiæ proceres Chriſti fidem amplexos, & ab idololatria ablutos eſſe; ea tamen fere violenta, non ſponte geſta Victore religionem imperante, fuerant veluti confinia ſuperſtitioſæ gentilitatis Chriſtiano nomine minime digna. Per quos porro viros, quave occaſione Borzivojo Principi omnique Bohemiæ cœlum cum die aperta fuerint, ſuo mox loco dicturi ſumus. *Balbin. Dec.* 1. *l.* 7. *Peſſina Rad.* 3. *p.* 117.

PRÆTERMISSA.

I. Redintegrata eſt his annis, ut ſupra innuimus Arnulfum inter & Suatoplucum amicitia: quod cum Formoſus ſummus Pontifex intelligeret, placuit ei Suatopluci opera uti ad perſuadendum Arnulfo, ut Romam concenderet ad liberandam Italiam a Tyrannis, Berengario videlicet & Widone. Rem narrant Annales Francofuldenſes: *Mediante* *Ad h. a.*

ante vero quadrageſima Rex (Arnulfus) *Pannoniam proficiſcens generale conventum cum Zwentibaldo Duce loco*, *qui vulgo appellatur Omunterſperch, habuit. Ibi inter alia præficitur* (lege *præfatus*) *Dux a Formoſo Apoſtolico rogatus Regem enixe interpellabat, ut urbe Roma domum S. Petri viſitaret, & Italicum regnum a malis Chriſtianis, & imminentibus paganis ereptum ad ſuum opus reſtringendo dignaretur tenere. Sed Rex multimodis cauſis in ſuo regno excreſcentibus præpeditus, quamvis non libens, poſtulata denegavit.* Quæ Continuatoris Francofuldenſis Freheriani compendiator Hermannus Contractus his verbis refert: *Arnulfus habito in Pannonia de diverſis colloquio a Zuentibaldo Duce Marahenſi ex verbis Apoſtolicis obnixe rogatur, ut Romam veniens Italiamque ſub ditione ſui retinens, a tantis eam eruat tyrannis. Quod ille aliis præpeditus ad præſens facere diſtulit.* E quibus liquet veroſimillime hoc anno legationem miſſam fuiſſe a Formoſo Papa ad Zuentibaldum, qua ei ſuam in Pontificiam ſedem evectionem nunciavit, quaque ei munus impoſuit, ut preces ſuas apud Arnulphum interponeret pro liberanda Italia a Tyrannis; nempe procul dubio Zuentibaldus Formoſo innotuerat, cum is in vicinam ſibi Bulgariam legatus a ſede Apoſtolica fuiſſet miſſus. Porro quanquam legationum iſtiusmodi Apoſtolicarum ad Moravos miſſarum rariſſimæ ſint in vetuſtioribus memoriæ, eas tamen haud infrequentes fuiſſe patet ex Epiſcoporum Bajoariæ querela ad Joannem IX. ſummum Pontificem, qua queruntur Moravis per eas occaſionem datam ad ſe ſe criminandum coram ſede Apoſtolica: Verba ſunt: *Cum autem eisdem Schlavis* (Moravis) *locus familiaritatis apud legatos veſtros dabatur, accuſabant nos, & diffamabant in multis.* Verum

Apud Caniſ. ad h. a.

Gevold. T. I. p. 31.

II. Cum Regino de his apud Arnulfum Zwentibaldi interpoſitis precibus tacet, plane aliud hoc anno narrat, nempe Arnulphum Ducatum Bohemiæ Zwentibaldo conceſſiſſe. *Arnulfus*, inquit, *Rex conceſſit Zuentibolh Marahenſium Sclavorum Regi Ducatum Behemenſium, qui hactenus principem ſuæ cognationis ac gentis ſuper ſe habuerunt, Francorumque Regibus fidelitatem promiſſam inviolato fœdere conſervaverant. Eo quod illi, antequam in Regni faſtigio ſublimaretur, familiaritatis gratia fuerat connexus. Denique filium ejus* (nempe Arnulphi) *quem ex pellice ſuſceperat, a ſacro fonte levavit, eumque ex nomine ſuo Zuentibolh appellari fecit. Quæ res non modicum diſcordiarum & defectionis præbuit irritamentum. Nam & Bohemi a fidelitate diutius cuſtodita receſſerunt, & Zuentibolh ex adjectione alterius Regni vires non parvas ſibi acceſſiſſe ſentiens, faſtu ſuperbiæ inflatus contra Arnulfum rebella-*

Regino ad h. a.

Annal. Meten. ad h. a. Gundling. Hiſt. Cæſ. p. 241. 265. Aſſeman. T. III. P. 2. c. 1. Schütz in Com. Crit. p. 153.

vit. Quod totidem verbis ex Reginone narrat Annaliſta Metenſis. Nam Annaliſtam hunc pleraque ex Reginonis Chronico mutuaſſe probant Doctiſſimi Viri Gundlingius, Aſſemanus, & Henricus Schützius. Reginonem paſſim ſecuti ſunt poſteriores: Sigebertus Gemblacenſis * tribus annis poſterius ſcribit: *Arnulfus Rex Zuendebaldo Duci Marahenſium Ducatum Boemanorum addens, & Boemanos per hoc ſibi infeſtos fecit, & Zuendebaldo per adjectionem potentiæ materiam contra ſe rebellandi dedit.* Quæ verba epitomen eorum eſſe, quæ retulit Regino, nemo non agnoſcit.

**Sigeb. Gem. ad An. 893. Otto Friſing. l. 6. c. 11.*

Majori brevitate rem expedivit Otto Friſingenſis: *Conceſſit autem Arnulphus Zuentibaldo Marahenſium Regi Ducatum Bohemiæ.* Hos exſcripſere argumentisque illuſtravere omnes; quiqui hiſtoriam Germaniæ tractandam ſuſcepere.

Stransky Reipubl. Boj. c. 3. §. 10.

At vero Stranskius noſter, qui hunc ipſum Reginonis & Ottonis Friſingenſis locum legerat, donationem hanc non modo in dubium vocat, ſed etiam argumentis nonnullis refellit, qua in re non paucos indeptus patrios ſcriptores æmulos.

Weriuherus in vindiciis Boh. c. 98. Balbin. in Epit. l. 1. c. 10.

Verba illius referre libet: *Si quid ejuscemodi fecit Arnulphus, de corio alieno non de ſuo liberalem fuiſſe ex eo manifeſtum, quod nunquam Suatoplucus Bohemiam in poſſeſſionem accepit. Et Imperatorem hunc certo, ſi Suatopluco Bojemiam conceſſiſſet, neque alienum ab ſe illum, belloque novo occaſionem annis 891. 892. dantem reperturum, neque Ducis & procerum Bojemorum legatos Ratiſponam anno 897. cum muneribus ad ſe miſſos, ac auxilia adverſus hoſtes Moravos obnixe poſtulantes tam humaniter fuiſſe admiſſurum, nec promiſſis tam amicis oneratos, donoque honoratos domum dimiſſurum, neque ad limitem Danubio propinquum pro ipſis toto autumno cum armis excubaturum.*

Jordan. in Archi-Pinc. c. 4. §. 13. p. 57.

Jordanus vero ait: *Arnolphus libertati Bohemorum non modicum detrahere, & illos Regi Moraviæ Suatibogio quaſi in tutelam dedere voluit, ſed Duces Bohemiæ tale quid in ſe paſſi non fuerunt, ſed pro libertate hactenus illibata ſemper ſteterunt.*

Dubrav. l. 4.

Dubravius denique hanc Arnulphi donationem explicandam cenſet per ſolam tributi annui ceſſionem, quæ alias Imperatoribus præſtari ſolita fuerat, adeo ut nequaquam ipſum Ducatum Boemiæ Arnulphus ceſſerit, ſed vectigal illud annuum, de quo omnes vetuſtiores novique. Hæ noſtrorum ſententiæ. Quibus præmiſſis dicere fas ſit: plura eſſe in hac Reginonis narratione, quæ veritati minime ſunt conſentanea. Nam quod ſcribit: *Bohemenſes Francorum Regibus fidelitatem promiſſam inviolato fœdere conſervaverant*, cum hiſtoriis ſuperiorum temporum pugnat; conſtat enim ex Francicis coævis Chronicis Bohemos pacto etiam annuo tributo creberrime deſciviſſe a Franciæ Regibus, cum iis cruentiſſima bella geſſiſſe, quin ab ea Ludovici Regis Germaniæ in filios facta terrarum partitione ſe ſe etiam a cen-

ſus

ſus annui jugo paſſim excemiſſe. Quem errorem in Reginone jam advertit Clariſſimus Aſſemanus, qui productis contra facile decem Annalium *Aſſeman. T.* Francicorum locis adjicit: *A veritate prorſus abeſt Francorum Regibus Boe-* *III. P. 2. c. 3.* *mos ſemper paruiſſe.* 2do. Neque ea hiſtoriis poſteriorum annorum con- *p. 256.* ſentanea ſunt, dum ob hanc donationem Suatopluco factam dicit: *Boemi a fidelitate diutius cuſtodita receſſerunt.* Nam nusquam legitur Boemos ab hoc anno intentaſſe Arnulpho bellum aliquod, quin mortuo Zuentibaldo illico ei fuiſſe fœderatos contra Moravos ad annum 895. videbimus. 3tio. Annorum etiam ſequentium, aliorumque hiſtoricorum narratis difformia ſunt ea Reginonis verba: *Zuendebolh ex adjectione alterius regni* (nempe Bohemiæ) *vires non parvas ſibi acceſſiſſe ſentiens, faſtu ſuperbia inflatus contra Arnolphum rebellavit.* Certum enim eſt Zuentibaldum nunquam occupaſſe aut tenuiſſe Ducatum Boemiæ, quidquid ea de re dubitet Schminkius; habemus enim eorum temporum jam ſince- *In Goldaſt. l. 2.* riorem hiſtoriam ex vita vetuſtiſſima S. Ludmillæ, ex Chriſtanno, & *c. 2. §. 28.* Coſma noſtro, qui quanquam Suatoplucum tanquam magnificum Imperatorem dominatum univerſæ terræ memorent; attamen ſeriem Ducum Boemiæ ex ſua cognatione, ſecus quam ſcripſit Regino, rite deſcribunt; fatenter quidem Borzivogium, qui hoc tempore Boemiæ præerat, Ducatu fuiſſe exutum ob ſuſceptam fidem, ſed a gentilibus Boemis non Arnulpho, eique ſubito ab iisdem ſubſtitutum Stroymirum, denique hoc paulo poſt in exilium ſuum remiſſo, denuo faſcibus ſuis redditum Borzivogium. Nec id, quod Zuentibaldus a Boemis aliisque Slavis tanquam magnificus Imperator ſuſpectus ſit, Arnulfo debuit, ſed liberæ vicinarum gentium Slavicarum voluntati, qui defendendi Slavici nominis ergo jam multo prius ſe ſe illi certis conditionibus ſubmiſere (ut ad annum 871. docuimus) Manſere nempe Ducibus quibusque peculiarium provinciarum Slavicarum cum pagorum immunitatibus jura integra, nec Suatoplucus unquam ea fuit poteſtatis plenitudine, ut Boemiæ Ducatum involare poſſet, aut Duces noſtros, qui e cognatione & gente noſtra erant, a ſucceſſione excludere, multo minus gubernaculis deturbare. Quibus jam ſi 4to. adjicias ſuperioribus annis recenſita & legitimis argumentis probata: Boemiam nunquam in cenſum veniſſe Regnorum Arnulphi, ejus tam tenues fuiſſe vires, ut ne Pannoniam quidem ſuam Suatopluco poſſet eripere, cogeretur pati Italiam, Gallias, Burgundiam a Regno ſuo avelli. Qui credibile videri poteſt admiſſuros fuiſſe Boemos, ut eidem jus concederent in Ducatum ſuum, tantum, inquam jus, ut illud etiam alteri cuique exte-

tero ſecundum arbitrium conferre poſſet? jus, quod nunquam Imperatoribus competebat? nam ſi annuum illud tributum excipias, teſtantur legati Boemiæ coram Henrico III. apud Coſmam, ſe nunquam aliud jugum tuliſſe. Sed quid ultra ſuſpendimus lectorem? proferre tandem libet locum Annalium Francofuldenſium, e quo certum convincitur: hanc Arnulphi donationem ſeu ſimulatam tantum, ſeu prorſus nullam fuiſſe. Fragmentum horum Annalium in Analectis Vindobonenſibus ex Codice vetuſto Bibl. Cæſ. Vindob. prolatum hanc Boemorum ab Arnulpho defectionem non refundit in illius donationem, ſed perfidiam Zuentibaldi. Sic enim annis quinque poſterius, nempe ad an. 895. refert: *Mediante menſe Julio habitum eſt urbe Radisbona generale conventum. Ibi de Sclavonia omnes Duces Boemanicorum, quos Zuentibaldus Dux a conſortio & poteſtate Bajoaricæ gentis per vim dudum divellendo detraxerat &c:* Quodſi autem Arnulfus Boemiam Zuentibaldo donaſſet, is Duces Boemanicos *a conſortio & poteſtate Bajoaricæ gentis* detraxiſſet, non Zuentibaldus. Hæc igitur tot tantaque argumenta ſat ſuperque nobis videri poſſent, ut unius ſoliusque Reginonis coævi authoritatem negare fas eſſet, ut dicere liberum eſſet, ſeu Reginonem hac narratione induſiſſe ſtudio gentis, ſeu commodaſſe auribus Arnulphi, ſeu denique alterius malevolentia hæc in Reginonis Chronicon fuiſſe intruſa. At cum omnia Reginonis vetuſtiſſima Chronica id referant, eadem quoque verba recitet Annaliſta Metenſis ejus excerptor Reginonique contemporaneus, denique perpetua annorum ſerie ab eo tempore ab omnibus pene hiſtoricis id retractatum ſit, concedendum aliquid eſt tantorum virorum authoritati, & fidei, admittendumque, Boemiæ Ducatum omnino Zuentibaldo hoc anno conceſſum fuiſſe ab Arnulpho. At confidentius Adamo Friderico Glafeys, dicimus hanc donationem Arnulphi merum attentatum, factumque fuiſſe, nullum penitus jus eſſe appellandum, illud denique omni effectu caruiſſe. Verum et attentati hujus rationem aliquam ex hiſtoriis noſtris patriis reddamus.

Coſmas ad An. 1086.

Analecta Vindob. T. I. p. 527.

Pragmatiſche Geſchichte *c. 1. Theſ. 7. p. 23.*

III. Dicimus donationem hanc Arnulphi certum indubitatumque eſſe indicium ad eruendam veriorem epocham Baptiſmi primi Chriſtiani noſtri Ducis Borzivogii; in qua defigenda incertis pugnantibusque opinionibus hactenus fluctuarunt Scriptores Annaleſque noſtri. Non enim credibile Arnulphum Ducatum Boemiæ tum conceſſiſſe Zuentibaldo, cum actu a nonnemine Ducum noſtrorum occuparetur, aut eum per donationem hanc Ducem Bohemiæ intendiſſe deturbare

ſo-

ſolio, aut filios ſpe ſucceſſionis orbare, minus vero ejusmodi invidioſam ceſſionem Suatoplucum ſuſcepturum fuiſſe. Oportuit igitur tum, cum hæc donatio facta eſt, vacuum fuiſſe Principatum, & graviſſima intercurrere debuit cauſa, ut ejusmodi conceſſio univerſæ Bohemæ genti, imo ceteris Slavicis populis ſumme præjudicioſa attentaretur, niſi factum ſuum alioquin inerme omnium gentium ſibilo & riſui exponere voluit Arnulphus. Jam ſi ad Annalium Reginonis elucidationem in ſubſidium vocemus hiſtorias noſtras horum temporum, deprehendimus Borzivogium id ætatis habenas moderatum Boemiæ, baptiſmo initiatum à S. Methudio urgente quidem ipſo & excitante Suatopluco, ſed vix ad ſua ex Moravia reducem ab ethnico Bohemorum populo novatæ religionis ergo ſede ſua ducali deturbatum, regione exactum, apud Suatoplucum aſylum & præſidium quærere coactum, in illius denique locum alium a Ducali cognatione & ſanguine violenter ſuffectum. Quæ ſi cum Reginonis verbis concilientur, elicietur hæc veroſimillima hiſtoria: Nempe poſteaquam intellexit Suatoplucus Borzivogium ad ſe confugientem ob odium fidei Chriſtianæ Ducatu ſuo fuiſſe exutum, quam ſe cumprimis hortante ſuſceperat (quod rebus in ejusmodi fieri ſolet) omnia conſilia prudens circumſpexit, ut periclitanti rei Chriſtianæ in Bohemia adjutricem manum porrigeret. Ea ſollicitudo communicata cum Arnulpho, qui ei, ut Regino loquitur, *familiaritatis gratia fuit connexus.* Non præſentius viſum remedium ad Chriſtiana initia in Bohemia ſtabilienda, quam ſi priſca Francorum Regum prætenſa jura in Ducatum Boemiæ recoquerentur, & per exilium Borzivogii caducus Boemorum Ducatus Suatopluco, quem alioquin nexu quodam reſpiciebat Boemia, concederetur. Argumenta Arnulpho ad id eſſe poterant, præter Francorum Regum mox dictas prætenſiones, defenſio Religionis Chriſtianæ ejusque propagandæ ratio, cujus gratia plura privilegia a ſummis Pontificibus Franciæ Regibus conceſſa eſſe conſtabat, adeo ut vel ipſe Carolus M. haud aliam rationem inferendi Witichindo Saxoniæ Duci belli, Hunnorumque ſubjugandorum, quam Religionem haberet. Hæc cum Zuentibaldo de re Chriſtiana Boemiæ anxio non placere non poſſent, ſimulque videret ſuſpicionem ſe ſe apud ceteros Slavos Chriſtianos effugiturum, qui Ducatum hunc involet, connixit, ut ſibi Ducatus Boemiæ concederetur, ea procul dubio adjecta conditione, ut conſilii iſtius adjutor eſſet Arnulphus in redigendis in ordinem Boemis gentilibus, nam anno ſequente ejus populum expeditionem in Bohemiam ſuſcepiſſe poſtea teſtatum fiet. Haud tamen alio

 fine

ſine videtur Suatoplucus omnia hæc in ſe ſuſcepiſſe, quam ut afflicto exulique apud ſe Borzivogio opem ferret, eumque Ducatui ſuo reſtitueret. Nam poſſeſſionem Boemiæ eum uſurpaſſe nusquam legitur. Satis nempe illi viſum Chriſtianum Principem faſcibus ſuis redditum. Quæ quanquam conjecturam eſſe non diffitear, tamen ad ſalvandam Reginonis auctoritatem, obque alia vetuſtatis indicia, haud aliter accidiſſe credibile eſt, ſi libertatem gentis noſtræ cum Arnulphi ceſſione conciliare libet.

Et quanquam huic noſtræ epochæ obſtet Coſmæ, omniumque fere ſuccedentium patriorum ſcriptorum authoritas, qui hunc baptiſmum quatuor annis poſterius nempe anno 894. deſignunt, tamen vel ipſo fatente Coſma liquet: annum hunc 894. baptiſmi Borzivogii non fuiſſe ab eo hauſtum ex legitimo aliquo documento, ſed traditione, aut plane conjectura, quæ quantum ſæpe fallant, nemini tectum. Ipſe enim pro candore animi ſui a fingendi libidine (quæ poſterioribus ſæculis hiſtorias depravavit) alieniſſimus, apertiſſime confitetur ſe ſe in geſtis Borzivogii, imo poſteriorum Spitignei, Wratislai & S. Wenceslai, non potuiſſe reperire certam Chronologiam; & ſane antiquiſſima vita S. Ludmillæ aliæque vetuſtæ vitæ S. Wenceslai, quæ baſis & fundamentum hiſtoriæ noſtræ ſunt, omni annorum ſupputatione abſtinuerunt, ita ut quæ in Chriſtanno de annis ætatis Borzivogii Spitignei & Wratislai referuntur, jam ab ipſo aut alio poſteriore adjecta ſint.

Coſmas l. 1. Sed verba Coſmæ audire libet: *Non enim ſcire potuimus, quibus annis geſta ſint ſive temporibus. Interea deficiente noſtra materia, quam nemo illius temporis hominum, Clericorum, ſeu Laicorum memoriæ commendavit poſterorum, rurſus ad nobilia facta Romanorum Imperatorum recurramus.* Quibus verbis clare teſtatur Coſmas (quem paſſim poſteriores exſcripſere) ſe ſua potiſſimum, & cum primis Chronologiam ex Chronicis Romanorum Imperatorum eruiſſe. Quod alterum eſt: Annus 894. nequaquam cum hiſtoria Baptiſmi congruere poteſt, cum certum ſit jam hoc ipſo anno

Ad 9. Martii. Suatoplucum ſolio & vitæ ereptum. Quare eruditiſſime Continuatores Bollandi: *Illud longiſſime abhorret a vero Borzivogium anno 894. baptiſmum ſuſcepiſſe. Hoc enim anno jam Suentopolus legitur in Annalibus Francorum Metenſibus diem ſupremum clauſiſſe.* Quibus denique id contra Coſmæ Chronologiam adjicias: illico poſt Suatopluci mortem, quæ hoc anno accidit, Boemos a fœdere & ſocietate Moravorum receſſiſſe, Arnulpho & Francis contra Moravos ſe adunaſſe, ut exuli Borzivogio nihil præſidii eſſe potuiſſet in Moravis, ad quos vetuſtiſſima vita S. Ludmillæ & Chriſtannus eum confugiſſe ſcribunt. Ne-

Neque vero hæc unica ſolaque ſunt fulcimenta Chronologiæ & epochæ a nobis defixæ. Nam cum pervetuſti quique Scriptores noſtri baptiſmum Borzivogii ſub Formoſo Papa & Arnulpho accidiſſe memorent (quos inter primum locum obtinet Neplaho ſæculi XIV. Scriptor ab Hieronymo Pezio editus) merito eum ad annum hunc reponimus, quo, cum aliunde de regno Arnulfi conſtet, Annales Francofuldenſes jam teſtantur Formoſum Romanæ ſedi præfuiſſe. Non ignoramus quidem paſſim hodie Stephani V. Papæ mortem, & Formoſi in Apoſtolicam ſedem evectionem ad annum ſequentem reponi. At quis neſcit horum temporum Chronologiam in ſummorum Pontificum ſucceſſione eſſe obſcuriſſimam, ut hactenus nullum legitimum documentum repertum ſit, quo anno & die alteruter horum Pontificum ſeu obierit, ſeu in ſolium Papale ſublimatus ſit; certitudoque qualis qualis ſupputationis hoc ſolo fundamento nitatur, quod Guillielmus Bibliothecarius, & epitaphium Stephani Papæ a Manlio conſervatum Stephanum Papam ſex annis præſediſſe teſtetur. Certe præter Annales Francofuldenſes Sigebertus Gemblacenſis (ut Neplahonem noſtrum prætercam) Formoſi Papæ regiminis initium ad annum præſentem reponit, nec hactenus reperi aliquem, qui idoneis argumentis horum duorum Authorum teſtimonia elidiſſet, præſertim ſi illud verum eſt Annalium horum continuationem ab Aſperto Arnulfi Regis Cancellario eſſe conſcriptam, ut exiſtimat Ekhartus. Ne dicam Hermannum Contractum, Marianum Scotum, Martinum Polonum aliosque veteres in Chronologia horum Pontificum mirum quantum variare. Inter alia ad confirmandam hanc epocham etiam facit Franciſci Canonici Pragenſis ſæculi XV. exordientis ſcriptoris Chronicon, quod habetur coæva manuſcriptum in Codice veteri Plſnenſi Conſultiſſimi Viri Stehlikii, quodque ut aliud eſt rerum & verborum ſerie, ita authoris non tam nomine quam perſona ab eo, quod paucos abhinc annos Pragæ ex Codice Metropolitano vulgavit Clariſſimus D. Kneyſſel. In eo vero annus baptiſmi Borzivogii ad præſentem annum 890. defigitur. Nolumus præterea Clariſſimum Aſſemanum præterire, qui in calculo hujus baptiſmi eandem nobiſcum amplectitur ſententiam, quanquam toto cœlo diverſas ſupputationis ſuæ initæ cauſas adferat, ei rei penitus innixus: Arnulphum ob Hungarorum irruptionem Zuentibaldo Ducatum Bohemiæ conceſſiſſe: *Ut* (verbis illius uti libet) *eorum impetus facile retunderetur, utque fines Germanici Regni fortius defenderentur.* At argumentum hoc minus roboris haberi videbitur, quandoquidem certo con-

Apud Hieron. Pez. T. II. colum. 1022.

Guilielmus Bibl. in Stephani Papæ vita Baron. ad h. a. n. 2. Sigb. Gemblac. ad h. a. Neplaho ad h. a. apud Hier. Pez. T. II. p. 1020. Ekhartus T. II p. 664.

Aſſeman. T. III. P. 2. c. 3. alibique.

conſtat Arnulphum paulo poſt hos ipſos Hungaros in excidium Regni Moravici exciviſſe.

Novam prorſus Chronologiæ rationem adinvenit, multisque argumentis probare conniſus eſt Jordanus, dum Baptiſmum Borzivogii anno 877. tanquam rem certiſſimam adſcripſit, cujus ſententia hodie inter nonnullos plauſum meretur. Ego vero ex omnibus ejus argumentis nullum idoneum invenio, quod intellectum meum convincat ab anno 890. recedendum eſſe. Et quidem quod omnium primum & maximum eſt, ſi baptiſmus Borzivogii jam anno 877. contigit, haud aſſequi poſſum, qui acciderit, ut in tot epiſtolis Joannis VIII. Papæ ad S. Methudium & Zuentibaldum datis, quas ſupra recitavimus, ne mentio quidem fiat converſionis Bohemorum, cum tamen ex plane circa hæc tempora ſcriptæ ſint; nec enim credibile ſummum Pontificem rem tanti momenti, ſcilicet converſionem Bohemi Ducis, ſpemque totius Bohemiæ ad Chriſtum perducendæ ſilentio preſſurum fuiſſe, præſertim cum in his ubique ſigna paternæ lætitiæ ſuæ prodat de converſa Moravia. Ut ad argumenta, quæ acervat Jordanus, tranſeamus, ea omnia meris conjecturis & argumentatione ex poſterioribus noſtris ſcriptoribus depromta nituntur. Et quidem primo ex Chriſtanno noſtro ita argutatur: *Scriptor primo primus Chriſtannus Borzivogium baptizatum „ in egregia juventutis flore, „ & mortuum „ plenum dierum „ dicit. Mors Borzivogii certa eſt anno* 910. *finito, cumque plerique Annales vixiſſe referunt* 75. *annis. Huic ſuppoſito nullatenus convenit juventutis flos, ſi Borzivogius baptizatus fuiſſet An.* 894. *ætatis ſuæ annorum* 59. Verum ſi Jordano ex ætate Borzivogii argumentationem capere libuit, conveniſſet illi primum idoneis documentis oſtendere eum mortuum anno 910. poſt exactos vitæ 75. annos. In Hagecio, quem is ſequitur, nullum illi præſidium, quandoquidem ante eum nemo, qui ſeu annum mortis ſeu ætatem hanc prodat. Quod autem Hagecius primus fuerit, qui vetuſtiſſima quæque geſta præter Chronologiæ indicium a Chriſtanno & Coſma narrata pro arbitrio in annos diſpeſcuit, jam alias crebro lectorem admonuimus. Argumentum etiam quod ex Chriſtanni a Balbino editi verbis *plenus dierum* depromit, plane infirmum eſt, nam exemplar Balbini hoc loco mancum eſt, corruptumque, non enim legendum *plenus dierum, bonitateque* ſed *plenus dierum bonorum*, quam ſcriptionem habet Codex Budecenſis a Continuatoribus operis Bolandiani exſcriptus, codex item Metropolitanus a me cum Balbini editione collatus, denique alii tres vetuſti codices, quos cum eadem editione contulit Reverendiſſimus ac Am-

Jordan. Orig. Slav. N. 1041.

Ad 9. Martii.

Ampliſſimus D. Bonaventura Pitter Prælatus Rayhradenſis ordinis S. Benedicti. Nam in omnibus uniformiter eadem verba leguntur: *Plenus dierum bonorum diem clauſit ultimum, triceſimum quintum vitæ ſuæ complens annum.* Ut ita teſtatum ex his verbis habeamus Borzivogium non in grandiore ſenectute, ſed virilis ætatis exordio fuiſſe demortuum. Et profecto merum effugium eſt Jordani, ipſiusque Balbini, dum uterque *triceſimum quintum annum* ætatis violenter detorquet ad annos converſionis & baptiſmi ſuſcepti, nam author clariſſimis verbis dicit: *Triceſimum quintum vitæ ſuæ.* Quin ſi omnes veteres noſtri ſcriptores excutiantur, nec unus omnium eſt, qui ultra 36. annos ætatis Borziwogio conceſſiſſet. Sic vita pervetuſta etiam S. Ludmillæ, quæ habetur in Codice Dresdenſi, quæque edita eſt a Menkenio, ita habet: *Boriwoy namque Princeps expletis XXXVI. annis de hoc ſæculo migravit.* At vero Marignola nonniſi hos ipſos 35. annos cum Chriſtanno his verbis ei adſcribit: *Curſumque temporis triginta quinque annorum feliciter terminavit.* Dicam amplius: vita vetuſtiſſima S. Ludmillæ, quæ habetur in Bibliotheca Clementina Inclytæ S. J. Vetero-Pragæ, quaque olim jam uſus Peſſina & Jordanus ipſe, omni numero annorum abſtinet in recenſenda morte Borzivogii, id ſolum referens: *Plenus dierum bonorum diem clauſit ultimum*, ut ſeu a Chriſtanno ſeu alio poſteriore hos XXXV. annos vitæ adjectos fuiſſe plane teſtatum ſit. Atque his veterum certis, indubitatisque teſtimoniis allatis ruit alterum argumentum, quod ad roborandum hanc annorum ſupputationem ibidem adduxit Jordanus. 2. Tam incerta minimeque vetus eſt illa traditio, quam *perpetuam* vocat Jordanus de ſuſcepto Borzivogii baptiſmo *in vigilia S. Joannis Baptiſtæ, quæ tum in Dominicam incidit.* Immemor aut ignarus Vir ſolertiſſimus cum Weleslavino vetuſtiſſimi Eccleſiæ ritus: nusquam vigilias diebus Dominicis celebrari, ſed ſabbatho præoccupari ſolitas. Nec vero antiquior Hagecio (quem exſcripſit Lupacius, Weleslavinus, Peſſina & Stredovskius) ullus eſt, qui baptiſmo huic certam diem ſcilicet vigiliam S. Joannis aſſignaſſet, quam primus iterum perperam in dominicam rejecit Weleslavinus, ita ut mera conjectura ſit noſtrorum cum Eccleſiæ ritu pugnans. Nec enim hactenus ullum vetuſtius præceptum in manus meas pertigit, quo caveretur, ut baptiſmus nonniſi die dominico conferretur. Male namque Jordanus & Weleslavinus præceptum de conſecratione Epiſcoporum ad baptiſmum traduxere. Vetus autem erat Eccleſiæ diſciplina, ut cathechumeni nonniſi feſtis Paſchatis & Pentecoſtes ſacri baptiſmatis unda regenerarentur, confirmatumque id hoc ipſo

Menken. T. III. col. 1808.
Marignola Mſ.

Theodulphus Epiſc. Aurel. in epiſt. encycl. Baron. ad An. 835. N. 22.

Weleslav. Kalend. ad 23. Junii.

ſo adhuc tempore in ſynodo Triburienſi Can. XII. cui interfuit ipſe Arnulphus cum 26. Epiſcopis, annis nempe quinque poſterius, de qua ſynodo etiam mentionem facit Regino. An vero hoc ſynodi capitulum canonque ad Eccleſias ſolum rite inſtitutas formatasque ſpectaverit, an etiam comprehenderit Eccleſias neophytorum gentiliumque, quorum baptiſmum Viri Apoſtolici pro opportunitate temporis locique aucupari debebant, multi dubitant. Profecto cum Borzivogius extra Ducatum ſuum in Moravia baptiſmi aquis ablutus ſit, procul dubio tempus locusque a S. Methudio captata ſunt, ut ſe ſe obtulere. Et quanquam non ignorem S. Gregorii graviſſimam tempore Divi Bonifacii ad Clerum datam conſtitutionem: ut præter ſolum mortis *periculum* nequaquam extra tempus Paſchale & Pentecoſtale baptiſmus conferatur, tamen illa, ut ex narratis Chriſtanni noſtri eruere licet, jam hoc tempore nonnihil mitigata ac relaxata fuit. Si ſuperiora admittimus de conceſſione Ducatus Bohemiæ ab Arnulpho facta ob Eccleſiæ Bohemæ, expulſo Chriſtiano Duce, periclitantis metum, Borzivogii baptiſmus accidere debuit ante quadrageſimam hujus anni; nam mediante quadrageſima, ut ſcribunt Annales Francofuldenſes, jam Zwentibaldus colloquium cum Arnolpho in Pannonia habuit. 3. Miror magnopere Jordanum, qui Chronologiæ ſuæ firmamentum in Stredovskii commentitia Suatopluci conjuge Adelheida, ejusque nuptiis quæſiverit, quæ merito a doctiſſimo Aſſemanno aliisque eruditis exploſa pridem ſunt. Hoc anno igitur

Regino ad An. 895.

Baron. ad An. 723. N. 9.

Ad h. a.

III. Accidit veroſimillime, quod memorat Chriſtannus noſter: *Ad extremum dominatus ejusdem Regni* (Bohemiæ) *pervenit ad imum* (id eſt ultimum) *ex eisdem Principibus* (paganis) *ortum vocitatum Borzivoy. Hic cum excellentiſſimæ formæ, & egregiæ juventutis flore niteſceret, quodam tempore, negotii ſui, populique ſibi commiſſi cauſa Ducem ſuum vel Regem Zwatopluke Moraviæ adiit, a quo benigne ſuſcipitur, & ad convivium pariter cum reliquis adſciſcitur. Verum ſeſſionis ejus locus inter Chriſticolas minime conceditur, ſed ritu paganorum ante menſam pavimento jubetur inſidere; cujus Præſul Metudius injuriæ condolens fertur dixiſſe ad eum: Væ, inquit, quod tu talis tantusque haud erubeſcis a principalibus repelli ſedibus, cum & ipſe in faſcibus Ducatum obtineas, ſed magis cupias ob nefandam idolorum culturam cum ſubulcis humo tenus incubare! at ille: quid inquit, ob hujuscemodi rem pericli patior, vel quid boni mihi confert Chriſtianitatis ritus? ſi, inquit Præſul Metudius, abrenunciaveris idolis, & inhereditantibus in eis dæmonibus, Dominus Dominorum tuorum efficie-*

Chriſtann. Vita SS. Lud. & Wencesl. Mſ. Bibl. Metrop.

ficieris, cunctique hoſtes tui ſubjicientur ditioni tuæ, & progenies tua quottidie augmentabitur velut fluvius maximus, in quo diverſorum confluunt fluenta rivulorum. Et ſi, inquit Boriwoy, res ita ſe habet, quæ mora eſt baptizandi? nulla, inquit Pontifex, tantum paratus eſto ex integro corde credere in Deum Patrem omnipotentem, ejusque unigenitum Dominum noſtrum JEſum Chriſtum, & in Spiritum Paraclytum illuminatorem omnium fidelium, non tantum mundialis cauſa ſubſtantiæ, verum etiam capeſſendæ ſalutis tuæ & animæ, ad acquirenda perrennitatis glorioſa palma, atque percipienda ſocietate ſanctorum ineffabili lætitia. His & hujuscemodi exortationibus accenſa mens juvenis æſtuabat gratiam baptiſmi percipere, & ut ne ulla mora fieret, cum ſuis omnibus, qui eum comitabantur, terretenus pedibus Pontificis advoluti, obnixius poſtulavere. Quid plura? mane facto, ipſum Ducem cum ſuis triginta, qui advenerant, catechizans, peractis jejuniorum ex more ſolemniis, ſacroſancto baptismatis fonte innovavit, pleniterque eum de fide Chriſti inſtruens, multis locupletatum donis ad propria redire conceſſit. Compendio vero rem refert auctor vitæ SS. Cyrilli & Methudii ex Mſ. Blauburano: *Accidit autem, ut Rex Suadopluk in quodam convivio Ducem Boemiæ nomine Worſiwoi ſub menſa ſua in deteſtationem ſuæ perfidiæ locaret, incongruum aſſerens debere eum Chriſticolis gentilem hominem edere. Quem S. Præſul Methudius convertit ad fidem Catholicam prædicens ei ore prophetico, ſi baptizaretur, quod ipſe & ſui ſucceſſores potentiores omnibus Principibus & regibus fierent. Cujus verbis Dux Worſiwoi conſentiens ſe petiit cum XXX. ſuis numero baptizari.* Plura hic ex vetuſtiſſima vita S. Ludmillæ & Chriſtanno præoccupare, quæ baptiſmum Borzivogii conſecuta ſunt, ſuperſedemus, quandoquidem ea paſſim poſtea recitat Hagecius, quem ad eum locum ex aliis vetuſtis pro more illuſtrabimus. Ex ſupra vero recitatis verbis: *Peractis jejuniorum ex more ſolemniis* plane liquet, unde originem traxerit opinio de *Vigilia S. Joannis Baptiſtæ*, quam primus profert Hagecius. Verum ea olim erat pietas Eccleſiæ, ut non modo Epiſcopi ante ſingulas ſolenniores Eccleſiaſticas functiones, qualis erat baptiſmus tanti Ducis totque procerum Bohemiæ, jejunium præmitterent, ſed & ipſi laici ante graviora quæque ſuſcepta negotia, qualia erant celebratio ſynodorum, electio & coronatio Regum, expeditio caſtrenſis, conflictus &c. ſe ſe ad ea jejunio præpararent, cujus rei pene infinita exempla legere eſt in Baronio. Nec mirum de jejunio baptiſmo præmittendo nullum exſtare vetus præceptum, quandoquidem is paſſim nonniſi Paſchatis & Pentecoſtes diebus impertiri ſolitus, quos alioquin ſuæ vigiliæ præcedebant; ut veroſimillime ritus hic jejunii etiam poſtea penes baptiſmi conceſſionem primitus perſtiterit, cum ſa-

Acta SS. Bolland. ad 9. Martii N. 14.

cramentum hoc extra feſta Paſchalia & Pentecoſtalia conferre in uſum abiit.

ANNUS 891.

Firmatis jam legitimo moderatore Wiſſehradenſibus gubernaculis, at non fœcunda conſorte principali toro, Lopotæ vetuſto jure Borzivojum ſub veris tempus copularunt cum Ludmilla (a) nata Slaviboro de Bſſow virgine adoleſcentula exculta omnibus felicis naturæ muneribus, Deorumque cultui ad ſuperſtitionem dedita. Nuptialis ſolemnitas tres integros dies tenuit, quibus Proceres ſenioresque ut liberaliſſime, ita, ſupra quam dici poſſit, lautiſſime habiti, (b) nec prius quam quarto, qui illuceſcebat, die ad ſua redire permiſſi.

Ludmilla Borzivojo nuptui datur.

Kroſynæ ſimulacrum.

At vero Ludmilla Deam Kroſynam præ reliqua Deorum Dearumque turba ornare atque colere ab unguiculis aſſuefacta, (c) quo auguſtius rerum potita eam veneraretur, maritum Borzivojum precibus permovit, ut per evocatos ad id artifices ſimulacrum ex auro ſolido humana proceritate majus fundi juberet. (d) Id in abdito quodam ſacrario conſtitutum, ad quod juges lychnuchorum lampadumque ignes ardebant, ipſa autem Ludmilla ſtatis ſacrificiis ſumma religione muliebri numini litabat. (e)

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCI.

FORMOSI PAPÆ 2. - - - IMP. vacat.

BORZIVOGI *poſt Baptiſmum* 2.

(a) Hæc ea ipſa Ludmilla eſt, quæ dein prima e gente noſtra martyrii laurea decorari meruit. De illius progenie & animi dotibus ita Chriſtannus noſter: *Habuit* (Borzivogius) *uxorem nomine Ludmilam filiam Slaviboris Comitis ex provincia Boemiæ, quæ Bſſow antiquitus nuncupabatur, nunc a modernis ex civitate noviter conſtructa Mielnik vocitatur, quæ ſicut par ei fuerat in errore gentilitatis immolando ſimulacris, ita & in religione Chriſtiana imitando, imo præcellendo virtutes ſui viri facta eſt vere famula Chriſti.* Hujus ſanctæ plures vitæ exſtant tum adhuc ineditæ tum jam prælo datæ. Earum illa inter antiquiſſimas cenſenda, quæ habetur in Codice Mſ. Bibliothecæ Inclytæ Societatis Jeſu ad S. Clementem Vetero-Pragæ crebro a Peſſina & Jordano commendata, cujus exemplar & nos aſſecuti ſumus. Reſpondet illa quidem paſſim narratis & rebus Chriſtanni noſtri, at ſeparata ſejunctaque eſt a vita S. Wenceslai; tum caret nuncupativa illa epiſtola Chriſtanni ad S. Adalbertum. Alteram, quæ Chriſtanno adſcribitur, vulgavit Balbinus in Epitome ſua e codice Trebonenſi. Ejusdem fere tenoris eſt, quæ a Bollandianis e codice Budecenſi prolata eſt, a qua etiam abeſſe ſupra memoratam epiſtolam, nec ei adjunctam eſſe vitam S. Wenceslai docuit me literis ſuis Eruditiſſimus ac Clariſſimus Vir Conſtantinus Suyskens S. J. Continuator operis Bollandiani. Aliam breviorem vulgavit Menkenius e Codice Dresdenſi. Poſterius plures etiam vernaculæ editæ; quarum præcipuum locum ſibi vendicat ea, quæ a Nicolao Salio S. J. publicata eſt.

In vita SS. Ludmill. & Wenc.

Balbin. Epit. l. 1. c. 10.

Menken ſcriptor. rer. Germ. T. III. p. 1808

(b) Puczalka has nuptias defigit ad annum 864. Balbinus circiter annum 857. Aliqui cum Hagecio eas ante baptiſmum, alii cum Neplahone poſt baptiſmum ſtatuunt, cujus poſterioris vetuſti ſcriptoris hæc verba ſunt: *Borzivojus ſuſcepto igitur baptiſmate duxit uxorem filiam Slaviboris nomine Ludmillam de caſtello Pſow, quod modo dicitur Melnik, ex qua genuit duos filios ſcilicet Spitigneum & Wratislaum.* Verum multo ante, quam velit Hagecius & veroſimillime ante baptiſmum has nuptias accidiſſe perſuadet Continuator Annalium Francofuldenſium nuper a Kolla-

Puczalka in Navi - Eccleſ. ad h. a. Balbin. Epit. l. 1. c. 2. Hier. Pez. T. II. p. 1022.

Analecta Vindob. T. I.

lario vulgatus, in quo Spitigneus & Wratislaus filii Borzivogi jam leguntur anno 895. Comitiis Arnulphi Ratisbonæ interfuiſſe, de quo ad illum annum.

(c) Quod vetuſtæ vitæ S. Ludmillæ generatim de ſimulacris gentilitatis loquuntur, Hagecius, isque primus ad Kroſinam accommodavit, Deam in mythologia Slavica ſcriptoribus aliis incognitam. Noſter P. Victorinus Deam hanc veteribus Slavis Junonem fuiſſe autumat; at certum eſt, quod Juno, ſi obſtetricandi officium ſpectetur, Slavis appellata fuerit *Slota-Baba* quaſi auream anum aut Deam obſtetricem dicas. Eam jam Syris cognitam fuiſſe nonnulli contendunt, & *Babia* nominatur apud Photium Cod. 242. *βαβαὶ* apud Heſichium, *Babis* item apud Seldenum. *Zlota-Baba* apud J. C. Scaligerum. *Zolota-Baba* apud Alexandrum Guagninum & Boxhornium. De ejus figura ita commentatur Guagninus: *In Obdoria regione ad oſtia Obdi fluvii eſt quoddam antiquiſſimum idolum de lapide exciſum, quod Moſchovitis Zolota-Baba id eſt aurea anus dicitur. Eſt autem ſimilitudo mulieris vetulæ infantem in gremio tenentis, & alterum juxta ſe infantem habentis, quem nepotem illius eſſe incolæ dicunt.* Plura de hac Dea videri poſſunt apud Abrah. Frencelium aliosque hiſtoriam Slavicorum numinum proſequentes.

In Mſ. ad h. l.

Selden. de Diis Syris ſyntagm. 2. c. 4. Scaliger de ſubtil. exerc. 112. Guagnin. Sarm. Europ. p. 85. Boxhorn. de rep. Moſc. P. 1. p. 51. Frencel. de Diis Sorab. ſect. 2. c. 8.

(d) Ad hunc locum noſter P. Victorinus:* *Hoc Deæ Kroſinæ ſimulacrum conflatum poſtea obtinentibus Chriſtianis ſacris in ſtatuam auream Virginis Deiparæ (quæ nunc Vetero-Boleslaviæ prodigiis claret, quamque D. Wenceslaus ab avia ſua Ludmilla dono acceperat) putant Arſenius hiſtoriæ Boleslavienſis ſcriptor, Bartholdusque Pontanus in ſua Bohemia Pia.* Quibus præcipue addendus Balbinus, qui de hoc argumento copioſius ſcripſit. Meminit etiam rei hujuſce Crugerius.

* In Mſ.

(e) Si Kroſinam noſtram eandem cum Junone ſeu Slota-Baba eſſe dicamus, ejus cultum ſupra relatus Guagninus his verbis deſcribit: *Hoc idolum ab Obdorianis, Jubriſcis, & Vohuliſcis, aliisque conterminis gentibus cultu latriæ colitur, præſtantiſſimasque & maximi pretii pelles Zebellinas idolo offerunt, unaque cum reliquarum ferarum pretioſis pellibus cervos quoque ſelectiores ad ſacrificium peragendum mactant, quorum ſanguine os, oculos, & reliqua ſimulacri membra perungunt. Inteſtina autem cruda victimæ devorant, & inter ſacrificandum ſacerdos idolum conſulit, quid ipſis faciendum, quove migrandum ſit?* Et poſtea: *Si quæ gravior calamitas gentem premit, veluti*

ſa-

fames, bellum, vel peſtis: idolum ſuum ſtatim conſulunt, quod hoc modo faciunt: coram ſimulacro proſtrati preces fundunt, mox tympanum in medio ſtatuunt, quod forte lecti circumſtant, argenteum bufonem tympano imponunt: dein bacillo percutitur tympanum. Ac cui circumjacentium accedit buſo, proxinus interficitur. Statim neſcio quibus idoli præſtigiis vitæ reſtitutus, malorum cauſas exponit. Itaque placato idoli numine non ita multo poſt publica calamitate liberantur.

PRÆTERMISSA.

Regino & Annales Metenſes narrato ad hunc annum infelici Arnulphi bello ad Guliam fluvium ſubjungunt: *Dum hæc aguntur: Arnulfus Rex in Bojariorum extremitatibus morabatur inſolentiam Sclavorum reprimens.* Quo Sclavorum nomine, qui alii intelligi poſſint quam Bohemi, non video, nam cum Moravis hoc anno pacem fuiſſe, imo ab Arnulpho per legatos renovatam his verbis memorant Annales Francofuldenſes: *Rex* (Arnulphus) *legatos ſuos pro renovanda pace ad Moravos miſit.* Confirmat Ditmarus infra referendus tumultus quosdam fuiſſe in Boemia, nam Arnonem Wirzburgenſem Epiſcopum ex expeditione Bohemica reducem occiſum narrat. Jam ſi cum his exterorum relatis conferamus hiſtorias noſtras veteres patrias, præſertim eas, quæ ex vetuſtis vitis S. Ludmillæ hauriuntur, quæque Borzivogi Ducis geſta ſimul complectuntur, haud aliud elicere licuerit, quam id illud ipſum tempus & annum eſſe, quo Borzivogius ob ſuſceptum nuper baptiſmum a Bohemis gentilibus principali throno exutus, provincia expulſus, inque ejus locum Stroymirus homo apud Germanos exul intruſus, Veroſimillimam, inquam, ex his eruemus hiſtoriam: Borzivogium patria extorrem præſidium hoc anno inveniſſe in Suatopluci Aula, cujus ille hortatu Chriſtianam religionem amplexus erat. Hunc (ut ei Chriſti fides tandem in Bohemia plantata cordi non eſſe non poterat) maxime credibile eſt Borzivogio contra rebelles gentiles ſuppetias tuliſſe, ad id etiam Arnulphum & Arnonem Würzburgenſem Epiſcopum, quibus jam amice uſus fuerat, incitaſſe, ut ſocia arma jungerent, idque tandem perficeret, ut Boemi Borzivogium recipere cogerentur. Quo itaque ſpectare videntur ea, quæ Hagecius ad annos 896. & 897. narrat. Et quanquam is tumultus hos ſolum inter populares geſtos fuiſſe memoret, nec ullus ſcriptorum noſtrorum mentionem ſeu Suatopluci ſeu exterorum faciat, qui Borzivogii partes tuiti eſſent, tamen ex ſupra commemoratis exterorum indiciis ſat teſtatum eſt, Borzivogium alie-

Regino & Annal. Metenſ. ad h. a.

Ad h. a.

alienis etiam præſidiis fultum fuiſſe. Non mirum vero hæc incognita fuiſſe noſtris ſcriptoribus, quandoquidem illi ætate hac multo poſteriores ſua paſſim ex mera traditione hauſerunt. Sed jam Ditmari teſtimonium proferre & expendere libet: ſic vero habet: *Non longe a prædicto amne in pago Chutizi dicto Arnus Epiſcopus ſanctæ Witzeburgenſis Eccleſiæ IX. cum ab expeditione Boemorum reverſus juxta plateam in parte ſeptentrionali, fixo ſuper unum collem ſuimet tentorio miſſam caneret, hoſtili circumvallatus agmine, præmiſſisque omnibus per martyrium ſuiſmet cum ſociis ſemetipſum obtulit Deo patri DCCCXCII. Dominicæ Incarnationis anno temporibus Arnolphi Imperatoris* (imo Regis tantum) *cum oblationibus conſecratis in ſacrificium laudis. Ubi hodie ſæpe accenſa videntur luminaria, & ſanctos domini martyres hos eſſe nec Sclavi dubitant.* Procul dubio ideo martyres culti, quod ob ſtabiliendam in Bohemia fidem Chriſtianam mortem oppetiiſſent. Exprimit quidem Ditmarus hic annum ſequentem nempe 892. eumque etiam cum pluribus ſecutus Baronius. At error iſte ex Reginone hauſtus eſt, qui ſæpius plurium annorum hiſtorias in annum unum congerit, & quæ anterius facta nonnunquam illi anno adſcribit, quo præcipua de perſona, de qua agit, occurrit memoria. Nam Chronicon vetus Würzburgenſe apud Stephanum Paluzium, & Mabillonium Arnonis cædem conſignat ad annum præſentem his verbis anno DCCCXCI. *Arn Virzburg. Epiſcopus in Saxonia occiſus eſt inter miſſarum ſolemnia.* Cui Chronico de rebus Würzburgenſibus ſcribenti præ ceteris habenda fides. Servat vero eundem annum 891. etiam Lupacius noſter & Weleslavinus, qui martyrio XXIX. Junii defigunt, citantque Fabricium & Chronicon Mansfeldenſe. Nec ab hoc anno receſſit Balbinus, etſi Ditmari Baroniique ſententia ei non eſſet incognita. Porro ut locum illum, quo Arno Epiſcopus occiſus eſt aliquantum illuſtremus: erat Chutizi pagus Slavicus conterminus Daleminciæ inter fluvios Salam, Eliſtram, Mildam, & Camizi ſeu Chemniz, pagosque Vedu, Pliſni, Tuchurino, & Daleminciam ſitus, ut Junkerus ex Ditmaro probat; locum autem in colle ad hodiernum Frauenberg eſſe ominatur Ekhartus; hic loci an a perſequentibus Boemis, an a pagi iſtius Slavis interfectus ſit, incompertum. Nihilominus ex hac Arnonis expeditione Boemica, ſolum a Ditmaro indigitata, alii hoc anno victoriam, alii cladem Boemorum accidiſſe effingunt. Balbinus ita commentatur: A. 891. *Bellum Bohemi adverſus Bojos & Thuringos geſſere celebri parta victoria.* Quo loco in margine citat Ditmarum & Hermanum Contractum. Ditmarus vero, præterquam de expeditione & interfectione Arnonis, de victoria

Ditmarus Reſtit. l. 1. apud Leibnit. T. I. p. 324.

Lupac. in Ephemerid. Weleſlav. in Calendario ad 29. Jun. Balbin. Epit. l. 1. c. 10. p. 86.

Junker. l. 3. p. 345. Ekhart. rer. Franc. l. 32. p. 728.

Balbin Dec. 1. l. 3. c. 21. p. 248.

ria nihil perſcripſit, Hermannusque altum ſilet. Weleslavinus contra ait mortem Arnonis per Germanos fuiſſe vindicatam, adeo ut Boemi eodem die nempe 29. Junii non modica clade affecti fuerint. Sed de neutro quidpiam in veteribus. Tanto minus ferendus Adelzreiter, qui etiam Moravis hoc anno amice Arnulpho utentibus, neſcio, quam cladem appingit. Verba illius ſunt: *Nondum annus abierat, quum ea virium acceſſione* (nempe Boemiæ) *præſidens* (Zuentibaldus) *rediit ad ingenium, & crimen perduellionis. Jam non obſcure lecto exercitu prodebat defectionem, cum Arnulfus copiis ſubitario delectu contractis movit in Moraviam. Nondum tunc Zuentibaldus eo numero ſe armaverat, ut ſui copiam facere auderet. Quare Arnulfus longe lateque effuſus in agros tantum univerſæ provinciæ vaſtitatem invexit, ut Zuentibaldo pax, dato filio obſide, fuerit exoranda.* Ita nempe in transverſum injuriamque gentis Moravicæ detorti Annales Francofuldenſes: ut cum illi de legatis ab Arnulpho renovandæ cum Moravis pacis ergo miſſis loquuntur, hic ad perduellionem, & obſidem filium datum perperam trahantur. Certe ex iisdem Annalibus Francofuldenſibus liquet: Arnulfum poſt cladem a Nortmannis hoc anno acceptam omnem militem a limitibus Bajoariæ retraxiſſe, illoque bellum contra eosdem Nortmannos feliciſſimo exitu reſtauraſſe; quod manifeſto teſtimonio eſt: reſtituto in ſedem Ducalem Borzivogio, omnia in finibus Boemiæ & Moraviæ facta fuiſſe tranquilla. Qui vero tumultus ante revocatum in Ducatum Borzivogium in Boemia hoc anno fuerint, his verbis graphice deſcribit Chriſtannus: *At vero plebs præfata in nequitia ſua permanens quendam Ducem Ztroymir nomine, cujus in latinum vertitur ſermonem, Rege pacem, qui apud Teutonicos profugus exulabat, gente ex ſua miſſis legatis, ad propria eum reducunt, ſibique Principem ſtatuunt. Verum quoniam veritas minime fallitur, quæ ait in Evangelio: omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœleſtis eradicabitur; ipſa cooperante diſſipatum eſt conſilium pravorum velociter. Nam isdem eorum electus Dux, licet ex eisdem genitus foret, diuturna tamen exulatio eum proprii privaverat labii eloquio. Quapropter a ſuis electoribus rejicitur, ſe ipſos primum accuſantibus, videlicet quod talem ſibi elegiſſent, cujus neque vocem, neque ſermonem noſſent haurire, quodque clamores aures ejus ignaras linguæ ſuæ penetrare non valerent; & quoniam Dei providentia diſponente ſupra memoratus Princeps Borzivoy plurimos amicorum inibi ſedens reliquerat, agitur eorum conſilio, ut animus furentum plebium erga benignum rectorem mitigaretur, atque adverſus invaſorem perfidum toto anniſu inſtigaretur ad necem. Verum quoniam pars quam maxima perfidorum tyranno favebat, ineunt conſilium partibus ex utrisque, quo civitatem Metropolim*

Adelzreiter Annal. Boj. P. I. l. 12. p. 291.

Paſſio. SS. Ludmill. & Wenc. Mſ.

lem, Pragam ſcilicet, egredientes in campo, quid ſibi gerendum foret, perquirerent. Sed perfida pars perfidorum perpere agens, arma ſecum loricaſque occulte in eundem campum deferens, piorum adverſus partem ſignum occultum vocis inter ſe condixit, ſcilicet ut ſi ibi, qui ex parte Principis Borzivoy erant, eis aſſentire nollent, quilibet eorum excelſa voce occultum in medio proclamaret ſignum, inquiens: Variemus, variemus nos! *Sicque jam loricis & galeis, quas abſcondite tulerant, induti, univerſos ſibi contradictores frameis necarent. Quod conſilium eorum peſſimum minime partem Borzivoy latuit; itaque & ipſi loricis ſub tunicis induti procedunt in campum pro definiendo ſtatu Principis. Cumque parti Ztroymir non placuiſſet conſultus partis Borzivoy, unus eorum vocem in altum elevans, proclamat:* Heja noſtri! variemus nos! *Qua voce hauſta & cognita pars Borzivoy, quæ loricata ſub tunicis advenerat* bene *inquit* bene dixiſti! ecce nunc diverſis coloribus apparebis variatus. *Sicque ferro obtruncato cunctos ejus ſocios fugam inire coegerunt, eorumque falſum Principem patria expulerunt. Moraviam dehinc properantes, priſtinum Ducem reducentes loco proprio reſtituunt.* Quæ pluribus adjectis in duos annos diſpeſcuit Hagecius, ut ad annum 896. & 897. videbimus.

++++++++++++++++++++o++++++++++++++++

ANNUS 892.

Borzivojo naſcitur filius Spitihnievus.

Hic annus lucem dedit Spitihnievo Borzivogi ex Ludmilla filio. (a) Ad cujus ortus lætitiam concelebrandam præter ceteram nobilitatem vocati quoque a Principe ſunt Slaviborus ſocer, ſocruſque Lidoslaba. (b) Convivatum eſt diebus quinque continenter vario deliciarum genere, ferculorumque apparatu; quibus diebus accidit, ut epulanti Principi nunciaretur legatos à Swatopluco Moravorum Rege cum muneribus adeſſe. Admiſſi in triclinium, dolium veteris nobiliſque vini produxerunt, quod Moravorum Rex Borzivojo amicitiæ cauſa mitteret, munus ad eum diem Bohemis incognitum. (c) Itaque propinata confeſtim peregrina pocula admirationi fuere univerſis. Remiſſis deinde

Primum vinum in Boemia

cum

cum multo auro argentoque legatis vinum merum ex eo tempore in Bohemia bibi cœpit. Ludmilla quoque indignum rata in madore hominum Kroſinam ſuam ſitire, cum amphoram marmoream juſſu Borzivoji fabricatam ex ambroſiæ iſtius liquore per noctem bibendam ſimulacro propinaſſet, tantam repente pumicei cœli, atque ipſo trimeſtri inexorabiles aquæ pluviæ dejecerunt vim, quanta & ſuſcitandæ emortuæ ſegeti, & ſiti marcido gramini revocando ſatis ſuperque fuit. Ea denique res in multitudinem continuo ſparſa miram quantam & Ludmillæ exiſtimationem, & Kroſynæ reverentiam metumque apud rude vulgus peperit, cujus oratu hos a Jove impetratos imbres dictitabant. (d) *Offertur Kroſinæ a Ludmila.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCII.

FORMOSI PAPÆ 3. - - - IMP. vacat.

BORZIVOGI *poſt Baptiſmum* 3.

(a) Borzivogio filium fuiſſe Spitigneum ex omnibus vitis vetuſtis SS. Ludmillæ ac Wenceslai & Coſma noſtro teſtatum eſt. At unde hunc ſubleſtum natalium annum depromſerit Hagecius, quis conjiciat? certum enim eſt diem natalem Spitignei multo ante ſtatuendum eſſe, quandoquidem is anno abhinc tertio ſcilicet 895. jam legitur interfuiſſe Comitiis Ratisbonæ celebratis, ut ſuo loco oſtendemus. Ceterum Spitigneus varie ab Authoribus ſcribitur: omnium optime autem SPITGNEV ſcribi oſtendunt ſuperſtites numi Spitignei II. ſuo loco referendi.

(b) Hæc Lidislava nemini ante Hagecium cognita.

(c) Magna incogitantia hæc ſcripſit Hagecius: nam quanquam negare nolim vinum hoc ævo rarius fuiſſe Boemis, tamen ut Duci-

bus ipſis ac Principibus perſonis fuiſſet incognitum, nullus mihi perſuadeo. Mercatores Francicos jam ſub Carolo M. in intima Slavicarum regionum penetraliſſe Parte II. oſtendimus. Nec infrequentes fuere legationes Italicæ, Conſtantinopolitanæ, Dalmaticæ, Francicæque, item bella in Germania, hodierna Hungaria & Italia geſta, quæ haud tectum potum hunc genti noſtræ relinquere potuerunt. Quare non ſatis mirari poſſum Balbinum in his cetera oculatum, cum tam facile Hagecio aſſenſus eſt, imo ejus dicta confirmat; ſic enim ille: *De vino Bohemis ad id tempus ignoto pura puta veritas eſt.* Quod quanquam de plantatis vineis admittere libeat, nequaquam tamen de vino ipſo dicere fas ſit. Imo triginta annis poſterius tempore S. Wenceslai, jam genti noſtræ uſum fuiſſe vinearum, ex ejus vetuſta vita legitur. Nec tamen cum Balbino dicere velim Melnicii primam vineam ab eo Sancto cultam, cum vita illius generatim loquatur uvas ab eo in Miſſæ ſacrificium fuiſſe torculari ſubmiſſas.

Balbin. Dec. I. l. 2. c. 19. & Orig. Guttenſtein. c. 20. p. 81.

(*d*) Iſtud in nullo vitæ S. Ludmillæ ſcriptore, aut alio vetuſto documento legeris.

PRÆTERMISSA.

I. Rebus nonnihil in Boemia pacatis nova belli flamma, eaque minime exſpectata exarſit in Moravia, quam Arnulphus ipſe ſuccendit, ut poſtea videbimus, quanquam Germani ſcriptores paſſim perduellionis Suatoplucum criminentur. Ea de re jam agit Regino plerumque ſua præter Chronologiæ ordinem acervare ſolitus ad annum 890. cum Ducatum Boemiæ Zuentibaldo donatum narraſſet; cui ſubjungit: *Zuentebolh ex adjectione alterius regni vires non parvas ſibi acceſſiſſe ſentiens, faſtu ſuperbiæ inflatus contra Arnulphum rebellavit. Quod cum agnoviſſet Arnulphus, cum exercitu regnum Marahenſium ingreſſus cuncta, quæ extra urbes reperit, ſolotenus demolitus eſt.* Narrationem hanc pertinere ad annum præſentem docet nos Hermannus Contractus & Annales Francofuldenſes. Prior vero ſic habet: *Arnolfus Rex Pannonias adiens cum Zuentibaldum Ducem Marahenſem iterum ſibi rebellantem cognoviſſet, colloquio cum Brazlavcone Duce Pannoniæ ulterioris habito triſariam cum tribus exercitibus, Ungaris etiam auxiliatoribus nuper illas in partes adventantibus, per continuum menſem Marahenſem devaſtat regionem, ipſe etiam eodem tempore priſcam cum Vulgaris renovat amicitiam.* Quod breviſſime complexum eſt Chronicon breve S. Galli: Ar-

Regino ad An. 890.

Herm. Contr. apud Caniſ. ad h. a.

Apud Franc. Cheſnium T.

Arnolphus Rex contra Marahenſes pergebat. Quæ vero ea Zuentibaldi rebellio fuerit etiam produnt Annales Francofuldenſes his verbis: *Rex* (Arnulfus) *de Francia cum victoria in Alamania curte regia Ulma honorifice natalem domini celebravit* (nempe anno finiente 891.) *Inde orientem proficiſcitur, ſperans ſibi Zwentibaldum Ducem obvium habere. Sed ille more ſolito ad Regem venire renuit, fidem, & omnia ante promiſſa mentitus eſt. Inde Rex irato animo in Hengiſtfeldono cum Brazlavone colloquium habuit: ibi inter alia quærens tempus & locum, quomodo poſſit terram Maravorum intrare: conſultum eſt enim, ut tribus exercitibus armatis regnum illud invaderet. Rex equidem aſſumtis ſecum Francis, Bajoariis, Alamanis menſe Julio Maravam venit: ibi per IV. hebdomadas cum tanta multitudine, Ungaris etiam ibidem ad ſe cum expeditione venientibus, omnem illam regionem incendio devaſtandam verſabatur.* En præcipuam cauſam enati erga Zuentibaldum odii, illatique belli, quod Arnulfus in Pannoniæ terminos proficiſcens fruſtra ſperaret ſibi obviam habiturum Zuentibaldum, idque rebellioni datum, quod vocatus venire renueret; ſcilicet credebat Arnulfus vaſalligio ſibi obnoxium Zuentibaldum ob conceſſam anno 884. in beneficium Pannoniam. Verum an non hic potius obtentus quidam Arnulfo fuerit, & occaſio, ut tandem larvam deponeret, & quod hactenus nonniſi ſimulata erga Zuentibaldum uſus ſit amicitia, palam faceret, oſtentant plura indicia. Dolebat nimirum ob conceſſos Transdanubianos Comitatus, dolebat ob amiſſam Pannoniam, quas provincias, ut vindicaret, minime piaculum ratus eſt omni collecto robore, & tribus delectis exercitibus Moraviam involare, imo ethnicam gentem eamque maxime efferam, Hungaros nempe nuper in Danubii regiones ſe inſinuantes, non modo in Zuentibaldi, ſed totius Germaniæ Principum exitium excire. Inflaverat etiam turgidum Arnulfi animum obtenta percelebris ad Chylam fluvium ſuperiore anno contra Nortmannos victoria, ut, ſpe jam devorans Regnum Moraviæ, Zuentibaldum debellandum minime dubitaret. Et fortaſſis etiam vindictam ſufflaminavit Formoſi Papæ favor, quo in Zuentibaldum ferebatur. Nam quod is Widonem Romanorum Imperatorem agnoſceret, Arnulfo non modicam bilem in nares ciebat. Quod autem ſola dilatandi imperii cupiditas incitamento fuerit Arnulfo ad laceſſendum Zuentibaldum, libet audire Luitprandum pene coævum Cremonenſem Epiſcopum hominem alienigenam ita Arnulfi ambitionem exaggerantem: *Arnulfus interea earum, quæ ſub Arcturo ſunt, gentium Rex fortiſſimus, quum Zuentibaldum Maravanorum Ducem - - - ſibi viriliter repugnantem debellare nequiret: depulſis his (proh dolor) munitiſſimis*

III. p. 466.

Annal. Fuld. ad h. a.

Annal. Fuld. ad An. 891.

Flodoard. l. 4. c. 2.

Luitprand. l. 1. c. 5.

interpoſitionibus, quas vulgo cluſas *nominari prædiximus, Hungarorum gentem cupidam, audacem, omnipotentis Dei ignaram, ſcelerum omnium non inſciam, cædis & omnium rapinarum ſolummodo avidam in auxilium convocat, ſi tamen auxilium dici poteſt, quod paulo poſt eo moriente tum genti ſuæ, tum ceteris in meridie occaſuque degentibus nationibus grave periculum, imo excidium fuit. - - O cæcam Arnulfi Regis regnandi cupiditatem! o infelicem amarumque diem! unius homuncionis dejectio, fit totius Europæ contritio. Quot mulieribus viduitates, patribusque orbitates, virginibus corruptiones, ſacerdotibus populisque Dei captivitates, Eccleſiis deſolationes, terris inhabitatis ſolitudines cæca ambitio paras?* Qui plura ejusmodi argumenta ſtylo in Arnulfum exerto a ſeveritate judicis æterni, a conſcientiæ remorſu, a charitatis Chriſtianæ læſione, vel ab ipſa humanitatis lege acervatim energeticeque repetit, quæ hic exſcribere longum eſſet. Faceſſat igitur Goldaſtus calamitati gentis noſtræ & Moravorum ubivis applaudens, dum conſilium iſtud Arnulfi probat, *aſtutumque* appellat, ob quod jam merito reprehenſus a Balbino ita ſcribente: *Vehementer Arnulphi conſilium aſtutum probat Goldaſtus. Sed quam Chriſtiane examinent Chriſtiani, & boni Politici.* Magis candide rem fatetur Adelzreiter ſcriptor Germanus: *Occulte faba cudebatur in Moravum, quem jam olim Boicæ Reges, ut ſudem in oculo ferentes, oppreſſum voluiſſent.* Ceterum aſſentiri non poſſum Stranskio, Peſſinæ, Stredovskio aliisque tum noſtris tum exteris, qui idcirco Arnulfum amicitiam cum Zuentibaldo rupiſſe contendunt, quod is ad Conſtantinopolitanum Imperatorem magis reſpiceret, quam ad Germaniæ Reges, quodque illi fœdere junctus eſſet. Nam hoſtes non fuiſſe Græcos Arnulfo ejusque avo & patri, oſtendunt tot legationes Imperatorum Conſtantinopolitanorum ad eos miſſæ, nec documentum hactenus idoneum reperi vel in ipſo Porphyrogenito res Suatopluci ſparſim proſequente, eum fœdus cum Græcis iniiſſe, quod fortaſſis illi filiisque ſaluti eſſe potuiſſet.

Goldaſt. de Reg. Boh. l. 2. c. 9.
Balbin. Dec. 1. l. 3. p. 283.
Adelzreiter Annal. Boj. P. 1. l. 12. §. 42.

II. Perſequitur Annaliſta Franco-Fuldenſis: *Miſſos etiam ſuos* (Arnulfus) *inde ad Bulgarios & Regem eorum Ludomir* (Monet Aſſemanus legendum eſſe *Vladimir* & addendum *filium*, nempe *Simeonem* Vladimiri filium) *ad renovandam priſtinam pacem cum muneribus menſe Septembri tranſmiſit, & ne coemtio ſalis inde Maravanis daretur, expoſcit. Miſſi autem propter inſidias Zuentibaldi ducis terreſtre iter non valentes habere, de regno Brazlavonis per fluvium Odogra usque ad Gulpam, dein per fluentes Savæ fluminis navigio in Bulgaria perducti. Ibi a Rege honorifice ſuſcepti, eadem via, qua* ve-

Annal. Fuld. ad h. a.
Aſſeman. T. III. P. 2. c. 3. p. 260.

venerant, *cum muneribus menſe Majo* (ſcilicet anni inſequentis) *reverſi ſunt.* Non ſatis nempe erat Arnulfo totius Germaniæ vires evocaſſe, Hungarosque contra Zuentibaldum irritaſſe, niſi etiam Bulgaros in ſocietatem ſtuderet pellicere, atque id ſaltem perficeret, ut ne ſalem Bulgari, quem hactenus Moravi ab ipſis acceperant, in Moraviam evehendum permitterent. An vero recte ſcripſerit Ekartus ita commentans: *Omne ſal enim ex montanis Tranſylvaniæ ſale fertilibus tum petendum fuit, nam in vicina Moraviæ Polonia tum adhuc ſalis fodinæ non fuerunt,* multum dubito, conſtat enim ex ſupra relatis omnes pene ad Tranſylvaniam regiones imperium Suatopluci reſpexiſſe. Porro quod Arnulfus Bulgaros in ſocietatem pellicere conatus ſit, procul dubio ei ſpem non vanam obtruſerat nuperna anno 882. Bulgarorum in regnum Zuentibaldi irruptio, a qua Bulgaros haud penitus ac integre Moravis conciliatos confidebat. Jam ex hoc Annalium Fuldeſium loco clare eruere licet: Zuentibaldum nec hoc nec ſequente anno usque ad Majum amiſiſſe Pannoniam cisdanubianam, & veroſimillime hujus anni bellum, ab Arnulfo & Hungaris illatum, geſtum fuiſſe in ſeptentrionali Danubii plaga, cum ad evitandas Zuentibaldi inſidias tantum in meridiem, videlicet ad ipſum fluvium Gulpam, ſeu Colapim, deflectere coacti ſint legati Bajoariæ. Eſt autem Gulpa ſeu Colapis fluvius etiam hodie notus, cujus fontes eſſe ad Alpes, miſcerique Savo conſtat, ad ejus cum Savo confluentes ſita eſt urbs Segeſta, quæ & Siſcia, hodie Siſek dicitur. Odogram Abbas Gotvicenſis in ſua Tabula Geographica veteris Germaniæ pene ad oſtia Colapis fluminis reponit, medium nempe Savum inter & Colapim decurrentem, & Valvaſor Odogram ſeu Odram ſupra Siſciam ſe ſe Colapi miſcentem exprimit tabula ſua. Igitur Arnulfus e ſiniſtra Danubii ripa Moraviæ magnæ regiones aggreſſus eſt, & Zuentibaldum ob ſuperioris anni pacis conditiones ſecurum, minimeque de bello cogitantem imparatum invaſit, eripuitque illi rurſum comitatus inter fontes & oſtia Rhegini atque Camb ante ad Werinharium & Engilſchalcum pertinentes. Nam anno ſequente legitur jam Arnulfus quasdam terras intra Camb ſitas Cremiſanenſi monaſterio confirmaſſe his verbis: *Quidquid Wilhelmus & Engilſchaleus germani fratres Comites videlicet quondam ſtrenui terminales tam ad Eboreſpurch ad Cambe ſive ad Perſiniacham, quamque in aliis Wajoariæ ſcilicet atque Sclaviniæ locis vel terminis habuerunt.* Ceterum anni hujus victoriam ab Arnulfo contra Zuentibaldum relatam magno ſupercilio jactant veteres, & copioſi ſunt in recenſendis pietatis operibus, quæ idcirco Arnulfus Deo Ecclе-

Ekart. Rer. Franc. l. 31. p. 727.

Cluver. Introd. Geogr. l. 3. c. 32. §. 1 & l. 4. c. 1. §. 4.

Chron. Carniol. l. 1. icone 442.

Apud Calles Annal. Auſtr. l. 3. p. 202.

[illegible] [illegible] dedissique præstiterit. Hos inter præcipuus & vetustissimus Arnulfus S.
[illegible] Emerami Præpositus narrat: Arnulphum, cum Zuentibaldo Moravo
[illegible] bellum movere pararet, se se peculiar. S. Emerami patrocinio commen-
dasse, eius ope victoriam percelebrem consecutum. *Cum ergo* (inquit)
ipse S. *Emerami patrocinium* [illegible] *in negotiis & in præliis multis haberet ex-
pertum.* [illegible], *tanto Maravensi bello interfuit* nem-
pe Arnulfus. Refert deinde Moravos ipsos in congressus impetu vi-
disse acies Regis Arnulfi defendari ab ignotis & pulcherrimis viris, qui,
ut dignis revelatum fuit, sancti erant, quorum patrocinio illac Arnul-
fus profecturus se commendaverat. Persequitur: unum ex Moravis
arrepto clypeo primarium signum legionibus prætulisse, & suos in
pugnam eduxisse; cum vero audacter in Regem ipsum Arnulfum irrue-
ret, senem canitie venerabilem, sed habitu terribilem obviam illi ve-
nisse, & aperuisse se esse S. Emeramum. Injecisse simul umboni ma-
num & hominem Moravum tam diu continuisse, dum socii, quos ad-
duxerat, in fugam fuissent converti. Hæc vero (ait author) postea pa-
tefacta fuisse ab eodem ipso Moravo, cui res ista acciderat. Claudit
denique: *Hinc Princeps* [illegible] *victoria* [illegible] *lætus Ratisbonam reverti-
tur.* [illegible] *in* [illegible] *Ecclesiarum* (sed non supererant Ratisbonæ,
nisi duæ Ecclesiæ, nempe S. Emerami & S. Cassiani, nam reliquæ om-
nes superiore anno igne consumtæ sunt, ut narrant Annales Franco-
fuldenses, *campanis* [illegible], [illegible] *triumphus cum miraculo extollitur.
Tunc* [illegible] *per* [illegible] *monasteria misit gratifica munera.
Speciali autem* [illegible] *patrono* [illegible] *Emerano* [illegible] *gratiarum actione contulit totum palatii
ornatum &c.* hactenus Arnulfus S. Emerami Præpositus. Non nescio
quidem plerosque passim hanc Arnulfi victoriam, supraque recensitum
miraculum ad annum sequentem referre, sed contra crisim Chrono-
logicam: cum anno sequente Arnulfus probe mulctatus sit a Zuenti-
baldo, & recedens ex expeditione sua, non Ratisbonam, sed Otingam
cum difficultate itineris propter insidias positas reversus sit, ut loquun-
tur Annales Francofuldenses. Porro an victoria Arnulfi hujus anni
tantum plausum mereatur, ut rem describunt Annalistæ Francici, du-
bium est; magnam enim suspicionem suæ rei non plane feliciter gestæ,
seu consilii interrupti suggerit tam festinus ipsa æstate reditus, & non-
nisi per unum mensem in Moravia exercita hostilitas cum tribus nume-
rosis exercitibus. Procul dubio Suatoplucus festinanter oppositis co-
piis non tam victorem, quam impune grassantem hostem in medio
cursu sistit. Quod ad Hungaros attinet, eos exercitibus Arnulphi

Annal. Fuld. ad An. 891.

Ad An. 893

jun-

junctos fuiſſe minime autumo, nec enim leguntur uſpiam, nec credibile eſt eos hoc jam anno ultra Moravam fluvium progreſſos; niſi Arnulphum in ea parte Pannoniæ, quæ intra Dravi & Savi oſtia erat, cujusque Præfecturam Brazlavo Slavus habuerat, cum aliqua exercitus parte egiſſe dicamus, quæ transmiſſo Danubio cluſis Hungaris patefecerit, cum coævi paſſim has cluſas ab eo Hungaris hoc anno apertas querantur. Harum tantoopere nominatarum cluſarum contra Hunnos Avaresque poſitarum originem tribuit Witichindus Corbejenſis Carolo Magno ita loquens: *Victi autem* (nempe Hunni) *a Magno Carolo & trans Danubium pulſi, ac ingenti vallo circumfuſi prohibiti ſunt a conſueta gentium depopulatione. Imperante autem Arnulfo deſtructum eſt opus, & via eis nocendi patefacta, eo quod iratus eſſet Imperator Centupulcho* (Suatopluco) *Regi Moravorum.* Ut ita veroſimillime Hungari Suatopluci regiones longe ad Tranſylvaniam ſepoſitas hoc anno invaſerint, in quibus reprimendis, cum occuparetur Suatoplucus, Arnulpho campus apertus ad impune laceſſendas terras ſuperioris Regni Moravici. Quis vero exitus fuerit belli cum Hungaris, nihil proditum. Aut enim Suatoplucus feliciter repreſſit impetum, aut pecuniæ penſitatione invaſionem redemit, quod utrumque Arnulfo cauſæ eſſe potuit, ad feſtinanter retrahendum militem ſuum. Id certum ex Conſtantino Porphyrogenito: Hungaros ante expeditionem contra Bulgaros, annumque 896. pedem in magnæ Moraviæ Regno firmum non fixiſſe, ut eo loco oſtendemus; hinc inde per Pannoniam quosdam vagatos, victumque venatu & piſcatu quæſiviſſe, ut tradit Annaliſta Metenſis, ultro admiſerim.

Witichind. Annal. l. 1. p. 635.

Annal. Metenſ. ad An. 889.

ANNUS 893.

Suatoplucus Rex Moraviæ primus omnium hujus glorioſiſſimi Regni Chriſtianus Rex (a) a ſancto Cyrillo, quem Croatæ Moravique Crhotam appellabant, (b) rudimenta fidei ſalvificæ edoctus, aquisque baptismalibus prolutus, Suatoplucus, inquam, ſeu virium potentia fretus, ſeu proferendi imperii cupiditate accenſus bellum Arnulpho Cæſari, (c) rupta affinitatis neceſſitudine, (d) hoc anno indixit.

Suatoplucus indicit bellum Arnulpho.

Nam præter Moravicum regnum munitiſſimamque in eo urbem Welehrad rerum affluentia & ditionum multitudine prædives imperium ad ipſam Ruſſiam, (e) quam vectigalem tenuit, explicavit. Armorum cauſa Bavaria fuit provincia, eam ſibi, neſcio, quo jure vendicabat. (f) Cæſar contra uti Imperii Germanici partem meliore titulo retinebat. Hæc lis quum commeantibus ultro citroque legatis amice componi non poſſet, de Suatopluco in ordinem redigendo a Cæſare cogitatum fuit. Sed quo minus id illico hocque anno fieret, obſtitit, quod Cæſar ad opprimendas factiones Sergii Formoſique, acerrime de Papatu dimicantium, (g) Italiam neceſſario ſibi petendam putaret. (h) Suatoplucus interea ad frangendam formidoloſi Cæſaris potentiam amicitia cognatarum gentium, validioribusque armis ſe præmunivit.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCIII.

FORMOSI PAPÆ 4. IMP. vacat.

BORZIVOGI *poſt Baptiſmum* 4.

(a) Regis titulum etiam Francici quique vetuſti ſcriptores Suatopluco tribuunt. Nuſpiam tamen legitimo documento proditum eſt eum coronatum fuiſſe. Imo a ſede Apoſtolica eum nunquam Regis ſed ſeu Comitis, ſeu Ducis titulo impertitum fuiſſe ex ſupra allatis teſtatum eſt. Mſſ. Annales Andreæ Danduli Venetiarum Ducis a Joanne Lucio laudati coronatum affirmant. Verba ſunt: *Urſus Participatius Dux* (Venetiarum) *factus eſt anno* 874. *Eodem tempore Conſtantinus natione Theſſalonicus, cui Papa CYRILLUS nomen impoſuit, vir Catholicus, diviniſque ſcripturis eruditus, & in variis idiomatibus peritus Regem Bulgarorum cum gente ſua ad fidem convertit.* Hujus autem B. Cyrilli præ-

Joan. Luc. de Regno Dalm. & Croat. l. 2. c. 3.

prædicatione Sueropilis (is alibi Suentoplucus ſcriptus legitur) *Rex Dalmatiæ cum toto ſuo populo fidem Catholicam ſuſcepit, & ab Adriano Cardinali legato Apoſtolicæ ſedis aſſiſtentibus orthodoxis Epiſcopis & Apocriſariis Michaelis Conſtantinop. Imp. a quo regnum ſuum recognoſcebat, in plano Dalmini coronatus eſt.* Verum multæ hac in narratione hallucinationes: nam 1) S. Cyrillus jam anno 867. Romam tranſiit, nec ultra reverſus. 2) Nomen Cyrillus non impoſuit Conſtantino ſummus Pontifex, ſed ipſe ex revelatione aſſumſit. Quare rectius habet textus Slavicus a Marco Marulo latine redditus: Cyrillum a Papa Monachum ordinatum. 3) Dalmatæ multo ante Chriſti fide initiati ſunt, ut jam P. II. oſtendimus. 4) Ægerrime defendi poteſt Suatoplucum Dalmatiam tenuiſſe, aliis Ducibus teſte Lucio huic regioni præſidentibus. Ego autem traditionem hanc corrupte ad Dandulum perveniſſe autumo, eumque falſum a ſcriptoribus latinis, qui Mſ. vernaculum vetus Slavicum de Regno Slavorum, quod citat Lucius, in latium perperam tranſtulere. Illi enim paſſim nomen *Sueropili*, ſeu *Suentopluci* ſubſtituunt, cum textus Slavicus ejusdem hiſtoriæ a Marco Marulo translatus habeat *Budimirum*. Sed fortaſſis Marulo legendum erat *Branimirum:* conſtat enim hunc a Joanne VIII. fuiſſe benedictum, ut legitur in illius epiſtola Num. 184. & rem narrat Baronius. Ceterum falſum etiam fuiſſe Hagecium cum Suatoplucum primum Moravorum Regem ſeu Ducem Chriſtianum facit, ſupra producto Raſtize ſeu Ratislao docuimus. *Baron. ad An. 878. N. 14.*

(*b*) *Crhæ* ſeu *Crhotæ* nomine indigitari hodie Cyrillum nullum eſt dubium. At in nullo veteri documento hujus nominis veſtigium.

(*c*) Recte ad hunc locum noſter P. Victorinus: *Hagecius ſecutus Germanos quosdam Chronographos: Arnulphum privata affectione aut errore Carolo Craſſo ſubſtituentium.* At quid mirum in hoc peccaſſe Hagecium, quandoquidem anno ſuperiore vel in ipſo Ditmaro hunc errorem notavimus.

(*d*) Hæc ex Dalemilo deprompta Hagecii verba erroris occaſionem præbuiſſe Pirminio Gaſſaro, Crömero, Peſſinæ, Stredovskio aliisque, ut Suatopluco, neſcio, quam Arnulphi ſororem in matrimonium datam affingerent, jam ſupra monuimus.

(*e*) Hoc de Ruſſia Hagecius ex Pulkava noſtro depromſit. Sed quam recte, alias advertimus.

Mm 2 (*f*)

(*f*) Si Hagecius intendit Bejoariæ transdanubianos Comitatus inter Rheginum & Camb fluvios, quos ſuperiore anno veroſimillime Suatopluco ereptos oſtendimus, nolim repugnare de his vindicandis hoc anno animum fuiſſe Suatopluco. At vero præcipuam armorum cauſam fuiſſe invidentiam & cupiditatem Arnulphi paulo ante ex Luitprando manifeſtum fecimus.

(*g*) Ea Formoſum inter & Sergium controverſia tribus aut ſaltem duobus annis prius, ſtatim poſt Stephani mortem accidit, ut ad-
Baron. ad An. notat Baronius. De illa ita Luitprandus: *Cauſa ſimultatis inter Formoſum*
891. N. 3. *Papam & Romanos hæc fuit: Formoſi prædeceſſore defuncto, Sergius quidam*
Luitprand. l. 1. *Romanæ Eccleſiæ diaconus erat, quem Romanorum pars quædam Papam ſibi*
c. 7. *elegerat, quædam vero pars non infima nominatum Formoſum Portuenſis civitatis Epiſcopum pro vera religione, divinarumque ſcripturarum & doctrinarum ſcientia Papam ſibi fieri anhelabat. Nam dum in eo eſſet, ut Sergius Apoſtolorum Vicarius ordinari debuiſſet, ea, quæ Formoſi partibus favebat pars, cum non mediocri tumultu & injuria Sergium ab altari expulit, & Formoſum Papam conſtituit.*

(*h*) Aliam ob cauſam Arnulphum hoc anno moviſſe ad Italiam
Annal. Fuld. teſtantur Annales Francofuldenſes & Luitprandus. Sic vero priores:
ad h. a. *Miſſi Formoſi Apoſtolici cum epiſtolis & Primoribus Italici Regni ad Regem* (Arnulfum) *in Bajoaria advenerunt: enixe deprecantes, ut Italicum Regnum & res ſancti Petri ad ſuas manus a malis Chriſtianis eruendum adventaret: quod tunc maxime a Vidone Tyranno* (a quo jam averti ceperat Formoſi animus) *affectatum eſt. Quos Rex apud urbem Regino honorifice recipiens, &*
Luitprand. l. 1. c. 7. *cum muneribus poſtulata annuens, abire permiſit.* Luitprandus vero: *Berengarius ubi proſpera inimico* (Widoni) *ſibi adverſa proſpiceret, cum Zwendebaldo* (Arnulphi filio) *pariter Arnulphi Regis adiit potentiam: orans, ac pollicens, ut ſi ipſum adjuvaret, ſe totam Italiam, ut ante promiſerat, ditioni ejus ſuppoſiturum. Qui tantæ promiſſionis gratia excitus, copiis collectis cominus Italiam adit. Cui Berengarius, ut promiſſionis ſuæ daret fidem credulitatis, arrabonem clypeum portat. Suſceptus itaque a Veronenſibus ad urbem proficiſcitur Pergamum, quam anno ſequenti obſidione cinxit.* Verum expeditionem hanc Arnulphi in Italiam factam fuiſſe poſt bellum hoc anno cum Suatopluco Moraviæ Duce geſtum indubie colligitur ex Annalibus Francofuldenſibus, qui legationem Italicam poſt bellum Moravicum narrant.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

I. Continuatum eſt hoc anno Arnulphi bellum adverſus Suatoplucum, de quo Annales Francofuldenſes: *Engilſcalchus juvenili audacia vir, qui poſt rapta de concubina Regis* (Arnulphi) *filia, ad tempus ſe Moravos exul contulit, poſthæc ad gratiam Regis non longum veniens Marchenſis in oriente effectus eſt. Ibi audacter contra primores Bajoariæ in rebus ſibi ſummis agens, judicio eorum, urbe Radaſpona incaute palatium Regis prolapſus, & Regi præſentatus obcæcatus eſt. Hinc etiam & Willihelmus filius patruelis ejus miſſos ſuos ad Zuentibaldum Ducem dirigens, reus majeſtatis habebatur, capite truncatus eſt. Frater quoque ejus cum Maravanis exul deliteſcens inſidioſo conſilio Ducis* (procul dubio Zuentibaldi) *cum aliis quam plurimis interfectus eſt.* Breviſſime iſta Hermannus Contractus: *Engiſtalcus Marchio Pannoniæ judicio Noricorum excæcatus, & patruelis ejus Wilhelmus decollatus eſt.* Annaliſta vero Francofuldenſis perſequitur: *Arrepto itaque Rex* (Arnulphus) *itinere iterum regnum Zuentibaldi Ducis ingreditur cum exercitu, maxima parte illius regionis exſpoliata propter inſidias poſitas magna cum difficultate itineris in Bojoaria ad Regiam curtem Otingam reverſus eſt.* E quibus duo haurimus 1) Periculoſum munus fuiſſe Marchenſium ſeu Comitum, qui limites adverſus Zuentibaldum procurabant, cum enim Comitatus illi præſertim Transdanubiani paſſim bellorum campus eſſent, atque, ut fortuna favebat, jam Francorum eſſent, jam ad Zuentibaldum reciderent; inde factum, ut tam Franci quam Moravi hos Marchenſes ſibi obnoxios cuperent. Dumque hi alterutri ſtudia ſua deferunt, pro æmulatione partium paſſim alterius offenſam incurrere. Hinc jam ſupra Engilſchalci & Wilhelmi ſiniſtrum fatum procuſum, hinc hoc anno alterius Engilſchalci & Wilhelmi caſus emerſit, hinc denique ob ejusmodi ſuſpicionem frater apud Suatoplucum pœnas luit. 2) Diſcimus haud victorioſam hujus anni expeditionem fuiſſe Arnulphi adverſus Zuentibaldum, quandoquidem is propter inſidias magna cum difficultate ad Bajoariam reverſus, victore enim exercitu ſeptus bellidux, quid itineris inſidias metuat, non video. Minus vere itaque ſcripſit Calviſius, dum ad hunc annum ait: *Arnulphus iterum in Moravia contra rebellem Zuenteboldum ducit, & adjuvantibus Ungaris Moraviam domat, & Ungaris loca ad Tibiscum fluvium habitanda concedit.* Quo errore lapſus etiam Brunnerus, Adelzreiter, Spangenbergius, Curæus, Husmannus, Elias Reusnerus, Goldaſtus, Peſſina, Stredovskius aliique tum exteri tum noſtri. Profecto veteres omnes, ſi Sigebertum Gemblacenſem excipias, qui priorum & ſubſequen-

Ad h. a.

Apud Caniſ. ad h. a.

Calviſius in Chronolog. ad An. 893.

quen-

quentium annorum hiſtorias in hunc annum congeſſit, de victoria aliqua hoc anno ab Arnulpho contra Zuentibaldum obtenta ſilent, quin ſuccinctiſſime ſeu expeditionem ſeu bellum annunciant, tacito eventu. Sic Hermannus Contractus: *Arnolfus Rex iterum Marabenſem vaſtat regionem.* Hepidanus Monachus S. Galli. *Arnolfus contra Marabenſes pergebat, & Agarenos* (hoc nomine impertiri ſolet Ungaros) *ubi recluſi erant, dimiſit.* Scilicet jam anno ſuperiore. Lambertus Schafnaburgenſis, Chronicon Hildeshemenſe & Herveldenſe: *Anno* 893. *Prælium magnum factum eſt inter Bajoarios, & Ungaros*, lege Moravos, ut paſſim hiſtorici emendant. Ut igitur nihil minus teſtatum ſit, quam Zuentibaldum hoc anno cladem aliquam accepiſſe, quin ex difficili Arnulphi in Bajoariam reditu haud indubia argumentatio erui poſſit, Arnulphi exercitum pene lotum depexumque ex Moravia rediiſſe. Nolim cum Stredovskio noſtro dicere: actum fuiſſe de toto Arnulphi exercitu, niſi proditorie aliqui Moravorum, quibus erat primæ ac honoratioris militiæ cura commiſſa Arnulfum de inſidiis per occultos nuncios informaſſent. Ceterum cum Arnulphus paulo poſt copias ſuas in Italiam rogatu *ſummi* Pontificis & Berengarii contra Widonem eduxerit, haud temere aſſeruerimus, Armiſtitium Arnulphum inter & Zuentibaldum poſtea factum, quod anno ſequente pax inter utramque partem conſecuta. Minime itaque audiendus Peſſina & cum eo Stredovskius, qui maxima verborum ambage hoc anno Arnulphi victorias recenſent, non dubitantque aſſerere: Zuentibaldum his cladibus coactum pacem cum eo inire. Illud præprimis ea in prolixa utriusque narratione inſolens, quod affirment S. Methudium ad conciliandam pacem miſſum, eo quidem ipſo anno, quo is quinquageſimum ſeu jubilarem ſui ſacerdotii Welehradii celebrabat.

Apud Caniſ. ad h. a. In Annal. brevibus ad h. a.

Ad h. a.

Stredovsky l. 3. c. 12. p. 346.

II. Illud etiam enodandum, num Hungari hoc anno contra Zuentibaldum rurſum arma prehenderint, ut ex Hepidano erui videtur, & clare id aſſeverat Calviſius. At vero Hepidanus de cluſis ab Arnulpho Hungaris apertis loquitur, itaque de prima regni Zuentibaldici invaſione, quam ſuperiore anno factam oſtendimus, ut igitur locus Hepidani etiam annum illum reſpiciat. Calviſium ſcriptorem recentiorem non moramur, is enim luculenter in eo falſus, quod loca ad Tibiſcum fluvium Hungaris ab Arnulpho conceſſa dicat, in quæ locorum ſpatia Arnulpho penitus jus nullum erat. Porro cum hoc anno Bulgaros inter & Leonem orientis Imperatorem bellum graviſſimum

in

in plures annos protactum exortum ſit, invitatique præmiis fuerint Hungari ab orientis Imperatore contra Bulgaros, eorumque Regem Simeonem ſua pertinaciſſime tuentem ad arma ſocia, ut Leo Grammaticus, Zonaras, aliique Græci in Leone ſapiente narrant, Hungari vero hac præmiorum ſpe ac pollicitatione fruſtrari nollent, hinc neceſſum illis erat ab Arnulfi ſocietate recedere, qui Bulgaris fœdere junctus erat, ut ſuperiore anno vidimus; atque idcirco etiam Zuentibaldus Hungaros bello Bulgarico detentos non eſt niſi poſt cladem illorum anno 896. denuo hoſtes expertus. Minime itaque ſubſcribere poſſum ſententiæ Eruditiſſimi Viri Georgii Pray S J. qui de hujus & ſuperioris anni eventu ita ſcribit: *Navata egregie Arnulpho opera hunc præ ceteris fructum ex ea expeditione retulere Hungari, quod eam Moraviæ partem, in quam armorum impreſſionem fecerunt, velut ad ictum ſibi deſtinarunt.* Nam vivente Zuentibaldo I. ſeu patre nihil ereptum eſſe ab Hungaris pluribus veterum teſtimoniis proditum eſt. Luitprandus, quem plerique ſequuti, Zuentibaldum cum Suatebogio filio, paſſim etiam Zuentipaldum appellari ſolitum perperam confudit, atque ex duobus unum fecit. Anno vero 896. oſtendemus primum Hungaros a Bulgaris repulſos hoſtiliter invaſiſſe & eripuiſſe terras quasdam Regni Moravici, imo usque ad annum 900. ſua ſtrenue contra eos tuitum fuiſſe Moimarum filium. Nec enim Porphyrogeniti locus a Viro Clariſſimo citatus de expeditione Hungarorum contra Zuentibaldum, ſed contra Bulgaros accipiendus eſt, qui vindictam ſumturi cum Patzinacitis eorum terras a tergo vaſtarunt, ut ad annum 896. dicemus.

Annal. Hun. P.3.l.1.p.328

Luitprand. l. 1. c. 5.

ANNUS 894.

Moravorum Rex miſſis literis nunciisque Polonorum Ducem Semovitum, itemque Boharinum Ruſſum, aliosque Slavonici nominis regulos, ſed imprimis Borzivogium Ducem Boemorum ad ſe invitavit. Convivia, quæ majeſtatem regis decerent, ſummis ſumtibus, exquiſitiſſimoque ferculorum numero apparata, tum convivæ Principes poſitis ſedibus, quisque pro dignitatis ſuæ loco, aſſidere

Suatoplucus Borzivogium ad convivium invitat.

dere menſæ juſſi. ' Solus Dux Boemiæ induto ſtorea pavimento, ſtratisque ſupra mappis humi locatus. (a) Sublatis menſis Borzivogius ex Suatopluco quærit: quo valeret hoc contumeliæ genus ſibi in Regis palatio irrogatum? cui ex tempore reſpondit „Rex minime contumeliæ genus, ſed „ honoris prærogativam appellaveris: is enim accubandi ritus omnibus ethnicis gentibus communis uſitatusque. „ Nec vero te Deos colentem a veraque religione alienum „ aliud decebat. (b) Quodſi regias menſas, accubitumque „ meum expetis, parem te mihi fide ac religione eſſe oportet. Ecquid lucri (controvertit Borzivogius) commodique mihi obventurum eſt, ſi ad ſacra veſtra acceſſero? „ metuo magnoopere ejurato Deorum culto vindictam illorum irritandam. „

Ægre fert ſe humi locatum.

Hæc Borzivogii verba maximam ſpem regi dedere operæ & conſilii non omnino perditi; confeſtim enim & clanculum adſtantibus miniſtris nutu ſignificavit Cyrillo Epiſcopo vocato opus eſſe. (c) Nam per id tempus Welehradii non modo Regum, ſed & Epiſcoporum ſedes erat. Cyrillum itaque regiam ingreſſum, ſtatimque juſſum conſidere ſic Borzivogio adſtanti locutum accepimus: „ Quid eſt inclyte hoſpes Boheme, quod regiis te excluſum menſis, „ relegatumque ad ſtoream doleas? Quin tu, ſi ſapis, plores magis, quod miſere contumelioſeque ſub idolorum „ imperio mancipii inſtar ſervias, & niſi hanc ſalutis opportunitatem celeriter arripis, præpotentis Dei judicio „ propediem in imo tartaro inter immundiſſimos ſpiritus, „ ig-

S. Cyrillus Borzivogio perſuadet fidem Chriſtianam.

„ ignesque triſte ſane cœnaculum invenias. „ Hæc dicentem Antiſtitem interpellans Borzivogius: „ Quid, inquit, „ a me fieri optas Præſulum optime, ut ne præpotentem „ illum Deum tuum hoſtem experiar, quid ut ab ejus vin- „ dicta atque ignibus ſempiternis immunis ſim? „ Tum Cyrillus arrepta prædicandæ veritatis occaſione, quam erat ſacra facundia potens, infit: „ Initiare fili ſalvifica fide JEſu „ Chriſti Dei immortalis, ſubmitte collum ejus levi jugo, „ amplectere legem Chriſtianam, ejura idola tua, quibus „ nonniſi larvas infernales tegi perſuaſiſſimum habe. „ At caduca & temporanea lucra ex religione aucupans cœca Borzivogii voluntas, haud ſe concipere, animoque aſſequi ſignificabat, quæ emolumenta domui ſuæ ex ſuſceptis Chriſti ſacris ſperanda eſſent, maxime cum nemo majorum ſuorum cum ſumma gloria & felicitate demortuorum hoc ritu unquam fuiſſet imbutus?

S. Cyrilli vaticinium.

Tum vero exerta in Prophetæ morem voce divinus Antiſtes: „ Hæc tibi per me ſpondet Borzivogi Deus ille „ ſupremus cœli terræque fabricator, ille, qui æterna lege „ ſolis, lunæ, ſtellarumque curſum circumſcripſit, qui te „ ceteraque omnia hujus orbis verbo fecit, nutuque guber- „ nat: ſi renuncias ſimulacris perditorum Deorum tuorum, „ ſcito te futurum dominum dominorum, Principumque „ tuorum, hoſtium tuorum genua vel ad conſpectum tuum „ trepidabunt, tergaque vertent. Poſteritas tua non mi- „ nus incrementum capiet, quam flumen concurrentibus „ undique rivis augeri ſolet. Vide hoc pulcherrimum am-

„ pliſſimumque regnum, quantum quantum eſt, nepotum „ tuorum erit. „ (d)

Hæc cum dixiſſet vir Dei ſpiritu plenus, „ quid moræ, inquit, Borzivogius, ut baptiſmi aquis abluar? Crede, (perſequitur Cyrillus) corde puro & pleno in Deum „ Patrem omnipotentem, in JEſum Chriſtum filium ejus „ unigenitum, qui pro ſalute hominum vitam poſuit, & a „ morte reſurrexit glorioſus. Crede in Spiritum S. *Illuminatorem* cordium fidelium. „ Ad quæ verba ille comitesque ſui veræ religionis amore æſtuantes pedibus Antiſtitis advoluti quammox ſacris fontibus admoveri, Chriſtoque jungi cum pietate poſtulavere. (e) Nec *moratus eſt* ardentia vota Præſul, præcepitque, ut ſancte vigilias per noctem agentes Deum deprecarentur, ejusque gratia dignos ſe redderent. Luceſcente die, quæ erat Divo Joanni Baptiſtæ ſacra, (f) deductum regio apparatu in princeps templum Borzivogium Rex Suatoplucus ſponſor e ſacro fonte ſuſcepit, ceteri Moraviæ proceres ceteros triginta ex ejus comitatu extulere. (g) Poſtridie baptiſmi Cyrillus inter ſacra Miſſarum ſolemnia diſertiſſime ad neophytos pro concione dixit. Rex vero magnifice rurſum inſtructo convivio Borzivogium reliquis Principibus prælatum proxime lateri ſuo ad menſam aſſidere fecit, omnibusque & ſingulis ex ejus comitatu majus ceteris impendi officium præcepit.

Borzivogius baptizatur cum 30. comitibus.

Confectis omnibus, quorum cauſa Borzivogius ad Suatoplucum venerat, negotiis, cum nonnullos adhuc poſt baptiſmum dies perceptione doctrinæ Chriſtianæ exegiſſet, ampliſ-

pliſſimis donatus muneribus inter divini Præſulis compreca- *Redit in Bohemiam.* tiones & vota Welehradium deſeruit. (h) Comes illi itineris datus Kaich fidei vitæque melioris magiſter, ſacerdos ut apprime pius, ita egregie rerum divinarum cognitione eruditus, (i) quin Suatoplucus ipſe cum aulæ ſuæ grege abeuntem Ducem honoris cauſa usque in limites Bohemiæ, urbemque Zuittaviam deduxit. (k) Inde Borzivogius Hradecium ditionis ſuæ caſtrum deflexit, atque excitando templo memoriæ S. Clementis Papæ Martyris manus admovit; *Reginæ-Hradecii primum templum condit.* id hodieque in ea urbe perſtat choro in Arcticum reſpiciente, (l) in quo Kaych Chriſtiano ritu litavit; fuitque id templum, idque ſacrificium inter illas gentes poſt hominum memoriam primum. (m) Wiſſehradum cum rediiſſet Borzivo- *Redit Wiſſehradum.* gius Chriſtianum ſe ſe multis lætitiæ indiciis venditavit, atque Ludmillæ conjugi ſuæ, tum filiis tenellis Spitihneo ac Wratislao Chriſti nomen annunciavit. Dolebat vero maxime Ludmilla ſe domi relictam felicitatis hujus partem non tuliſſe, religionemque, quæ vitam æternam pareret, ab Epiſcopi ore non didiciſſe. At vero infernales furiæ præſciæ, quid ex hac Principis ad Chriſtum acceſſione detrimenti capturæ eſſent, omnem Czechicum populum Borzivogio *Fiunt ei Bohemi infeſti.* implacabiliter infeſtum reddidere, qui inſanientium ritu in Wiſſehradum turmatim confluentes proterve religionis mutationem exprobrabant. „ Quid, ingeminabant, egiſti mi„ ſer? eccur a patrio majorumque tuorum ritu deſciviſti? „ quis tibi animus tam intemperans, tam imprudens erat, ut „ ſectæ novæ nusquam inter nos auditæ nomen dares? „

 Nec

Nec deerant ſeditioni inflammatores ducesque ad exacuendos plebis animos eousque impia urgentes conſilia, dum communi omnium ſententia Borzivogius ſolio deturbaretur, Boemiaque extorris fieret. (a)

Expellitur throno & patria.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCIV.

FORMOSI PAPÆ 5. - - - IMP. vacat.

BORZIVOGI *poſt Baptiſmum* 5. TUTONIS *Epiſ. Rat.* 1.

(a) Non ſatis meditate hæc effinxit Hagecius, qui ſolum Borzivogium ad ſtoream & pavimentum depoſuit: nam ſi admittamus etiam Ruſſiæ Principem Boharinum (Chronologis quidem Ruſſorum incognitum) jam Chriſtianum fuiſſe, cum de *Ruſſorum* converſione ſe jactet Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus circa annum 863, attamen Semovitus ad eandem pertinebat ſtoream, cum certum & clarum ſit ex hiſtoriis, Polonos Duces cum gente longe poſterius, ſcilicet poſt ſeptuaginta, & quod excedit, primum annos per Daubravkam Boleslai Sævi Boemorum Ducis filiam ad Chriſti fidem vocatos. Chriſtannus noſter, e quo poſteriores omnes hiſtoriam hanc hauſere (ſed utinam narrata illius fideliter tranſcripſiſſent, nec figmentis ſuis vitiaſſent) nihil de Boharino Ruſſo, nihil de Semovito loquitur. Verba illius ſunt: *Quondam tempore* (Borzivojus) *negotii ſui, populique ſibi commiſſi cauſa Ducem ſuum vel Regem Zuatopluke Moravie adiit, a quo benigne ſuſcipitur, & ad convivium pariter cum reliquis adſciſcitur. Verum ſeſſionis ei locus inter Chriſticolas minime conceditur, ſed ritu paganorum ante menſam pavimento jubetur inſidere.* Confer jam Hagecii orationem, & vide, qua rerum ambage hæc paucula verba amplificaverit, conjecturisque farciverit. Boharini certe Ruſſiæ Principis invitationem ad convivium non alio fundamento depromſit, quam quod in Pulkava legerit: Suatopluco etiam Ruſſiam fuiſſe vectigalem. Stredovskio vero convivarum non ſatis erat in Boharino & Semovito, niſi quoque, neſcio, quos: Slavatam, Gundakerum, Engilſcalcum, Wilhelmumque adtexeret.

Baron. ad An. 865.

Vita SS. Ludmillæ & Wencesl.

Stredowsky l. 2. c. 10.

(b) Veroſimilius atque certius ſcribit Chriſtannus: S. Methudium Borzivogio condolentem hanc humi ſeſſionem exprobraſſe. Verba

ſunt:

ſunt: *Væ! quod tu talis tantusque haud erubeſcis a principalibus repelli ſedibus, cum & ipſe in faſcibus ducatum obtinens, ſed magis cupias ob nefandam idolorum culturam cum ſubulcis imo tenus incubare.* Scilicet ea adhuc tum vigebat ſeveritas diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ut pagani a commercio, atque cumprimis Chriſtianorum conviviis arcerentur. Quare ſeparato a Suatopluco loco Borzivogius exceptus ferculisque refectus. Quod is vero humi locatus ſit, procul dubio adhuc mos etiam in gente noſtra viguit, duravitque ad ipſa usque ſuſcepta Chriſtiana ſacra, ut juxta ritum orientalium gentium (unde gens noſtra quoque originem traxit) humi ſuper tapetibus ſederetur, de quo jam egimus P. II. ad annum 721. Habemus autem plura etiam inter Slavos exempla, gentiles etſi Principes a Chriſtianorum menſis remotos. Sic de Ingone Slavico Karinthiæ Duce ſcribit Anonymus vetuſtus: Ingo *vere ſervos credentes ſecum vocavit ad menſam, & eos, qui eis dominabantur infideles, foris quaſi canes ſedere fecit, ponentes ante illos panem & carnem, & fuſca vaſa cum vino, ut ſic ſumerent victus. Servis autem ſtaupis deauratis propinare juſſit: tunc interrogantes primi deforis dixerunt; cur id facis nobis ſic? at ille: non eſtis digni non ablutis corporibus cum ſacro fonte renatis communicare, ſed foris domum, ut canes ſumere victum.* Verum contra contendit clariſſimus Aſſemannus non ob ritum Chriſtianum, ſed quod Slavis Principibus uſitatum non eſſet ſervos eadem menſa excipere, Borzivogium ad pavimentum fuiſſe locatum. Verba illius, quæ eruditionem hiſtoriæ Slavicæ complectuntur, afferre libet: *Non hæc*, inquit, *ſed alia cauſa fuit, quam ti ſcriptores, quum nollent narrare Bohemiæ ducatum ab Arnulpho quondam fuiſſe Moraviæ Regi conceſſum atque ſubjectum, videntur mihi diſſimulaſſe. In more quippe Slavorum poſitum erat, ut ſubditi cum domino ad menſam non ſederent, ſed domino ſedente, illi in terra manducarent. Accipe certum documentum ex epiſtola S. Nicolai Papæ ad conſulta Bulgarorum. Quærunt Bulgari cap. 42. de conſuetudine edendi apud Regem: pontifex autem ſic eis reſpondet: „ Aſſeritis, quod Rex „ veſter, quum ad manducandum in ſedili, ſicut mos eſt, ad menſam ſederit, nemo ad conveſcendum etiam, neque uxor ejus cum eo diſcumbat, vobis procul „ in ſellis reſidentibus, & in terra manducantibus, & idcirco quid vobis hinc „ præcipiamus, noſſe deſideratis. Unde nos, quia non contra fidem, quod agi„ tur, eſt; licet bonos mores ſatis impugnet, non tam præcipientes, quam ſua„ dentes hortamur, ut ad Chriſtianæ religionis cultores Principes attendatis, & „ humilitatis memores, eorum conſiderantes faſtigium, deponatis ex vobis omne „ ad nihil utile ſupercilium. „* Cui eruditæ objectioni opponimus ſupra recenſitum Ingonis Carinthiæ Ducis exemplum, opponimus afferta ve-

De Converſ. Bojoar. & Carentan.

Aſſeman. Kalend. univ. Eccleſ. T. IV. P. 1. c. 3. p. 146.

tuſti noſtri ſcriptoris Chriſtanni, omniumque veterum, qui vitam S. Ludmillæ ſcripſere unanimiter aſſerentium Borzivogium menſa Suatopluci remotum, quod Chriſti ſacris initiatus non eſſet. Bulgariæ Regis ſupercilium, qui ipſum Orientis Imperatorem ob annuum pendi ſolitum tributum ſervum ſuum eſſe jactitabat, non eſt ad omnes Slavicos Principes traducendum. Nec cauſa fuiſſet S. Methudio Borzivogium ob hanc humi ſeſſionem arguendi, eumque ad ſacrum baptiſmi lavacrum invitandi, ſi id omnibus Suatopluci ſubordinatis Principibus commune fuiſſet, ut humi ſejunctim ab ejus menſa manducarent. Et quanquam non negem Borzivogium imperium Suatopluci comiter reſpexiſſe, non tamen is ſervorum numero cenſeri poterat, *Dux* quippe ſui juris, & cetera ſupremæ poteſtatis, ut ſuperioribus annis oſtendimus.

(*c*) Cyrillum jam anno 867. Romam conceſſiſſe, ac inde nunquam rediiſſe ad eum annum invictis argumentis oſtendimus. Quin jam anno 871. fuiſſe demortuum ex ibidem allatis manifeſtum eſt. Nemini vero admirationem non parere poteſt Hagecius, qui cum Dalemilum, Pulkavam, Silvium, Dubravium aliosque ſua ætate ſuperiores præ manibus habuerit, ab eorum tamen relatis receſſerit, omnia S. Cyrillo attribuendo, quæ illi vere recteque S. Methudio adſcripſere.
Balbin. Epit. l. 1. c. 10. p. 80. Quamobrem etiam merito a Balbino carpitur.

(*d*) Verba vaticinii non quidem S. Cyrilli ſed Methudii ex Chri-
Vita SS. Ludmill. & Wenc. ſtanno noſtro ſunt: *Dominus dominorum tuorum efficieris: cunctique hoſtes tui ſubjicientur ditioni tuæ, & progenies tua quotidie augmentabitur velut fluvius maximus, in quo diverſorum confluunt fluenta rivulorum.* Blauberiani cœ-
Acta SS. ad 9. Martii §. 3. n. 20. nobii codex breviſſime id complectitur: *Prædicens ei ore prophetico, ſi baptizaretur, quod ipſe & ſui ſucceſſores potentiores omnibus Principibus & regibus fierent.* Ad quem locum adjungit noſter P. Victorinus: *Oraculum, quo Cyrillus* (imo Methudius) *Borzivojo Chriſtianam religionem ſuſcipere cunctanti teſtatus eſt Moraviæ regnum in Bohemiam transferendum, publica totius*
Balbin. Dec. 1. l. 1. c. 2. *Imperii Romani auctoritate impletum eſſe patebit infra anno* 1086. Balbinus præterea narrat eodem vaticinio S. Methudium *omnia futura & omnem poſteritatis ſeriem* Borzivogio prædixiſſe, ſtirpem vero illius ſic immenſum poſtea diffuſam, ut non modo ex ea per quadringentos amplius an-
Idem Dec. 2. l. 1. c. 4. & in nos omnes Bohemiæ Principes ac Reges proceſſerint, ſed etiam nullus hodie in Europa Rex aut antiqui nominis Princeps reperiri poſſit, qui

fœmineæ ſtirpis deductione non Borzivogii & uxoris Ludmillæ ſanguinem naſcens acceperit. Quod peculiaribus Genealogicis tabellis conátur oſtendere. *Orig. Guttenſtein.*

(*e*) Borzivogii baptiſmum pertinere ad annum 890. ibidem productis pluribus argumentis oſtendimus, quem cum Chriſtannus noſter diſerte dicat ſub Suatopluco Rege Moraviæ & S. Methudio ſacramentum conferente accidiſſe, eliditur merito epocha Balbini, Peſſinæ, Hammerſchmidii, Stredovskii aliorumque, qui Coſmam emendare volentes, eam ſub Raſticis ſeu Ratislai imperio jam defixerunt. Nec me movet poſterioris fulmen pro anno 864. ita detonantis: *Valde mirum eſt: cur grandem illum errorem toties a præclaris Chronologiſtis Herculea clava decarminatum quidam defacto ſcriptores pertinaciter ſequantur? Dolendum ſane, quod contenti ſolis authoritatibus aliorum, hiſtoricam veritatem Chronologicis rationibus vindicatam ſequi proterve renuant.* Quin viderint Stredovsky ſectatores, ne proterva hæc in authorem ſeque recidat. Nihil enim magis veritati Chronologicis rationibus vindicatæ adverſum, quam anno 864. Borzivogium baptizatum fuiſſe. *Balbin Epit. l. 1. c. 2. Peſſina Phoſſept. Rad. 3. p. 119. Stredovsky l. 2. c. 10. Hammerſchmid. Glor. Prag. p. 13. & 363.*

(*f*) Unde hæc perſuaſio de vigilia S. Joannis Bapt. apud poſteriores exorta ſit, & quam minime fundata ſit, jam ad annum 890. præoccupavimus, ubi ſimul ſententiam noſtram de dominica, quam cum aliis adſtruit Balbinus, expoſuimus. *Balbin Epit. l. 1. c. 10. p. 80.*

(*g*) Triginta numero fuiſſe, qui cum Borzivogio ſacro fonte abluti ſint, etiam memorat Chriſtannus. Dalemilus de ſolo Borzivogio mentionem facit, eumque primum inter Czechos deputat. Sic enim verſificat: *Dalemil. hiſt. Boleſl. c. 23.*

Ten Welehradic krztil Czecha prweho.
Borziwogẽ Kniežẽ Czeſkého.

Id eſt: Iſte, nempe S. Methudius baptizavit Welehradii primum Czechum Borzivogium Ducem Czechorum. Verum plures alios ante Borzivogium Czechos, & Duces ipſorum XIV. baptizatos fuiſſe alibi docuimus, ita ut procul dubio Borzivogius nonniſi inter Wiſſehradenſes ſeu Pragenſes eosque ſupremos Bohemiæ Duces primus cenſeri poſſit. Difficultatem tamen non minimam nobis offundunt documenta etiam ipſo Chriſtanno vetuſtiora: num Borzivogio hæc prærogativa debeat, num non potius filio illius Spitignæo? Vita enim S. Wen-

Wenceslai antiquiſſima juſſu Ottonis II. Imperatoris ſcripta, quam ex *Mſ. Bibl. Metrop.* Codice antiquo membranaceo Bibliothecæ Metropolitanæ excerpſi, & nusquam antea lucem aſpexit, hanc prærogativam Spitignæo vindicat, ſic vero ibi: *Plaga aquilonalis ceteris inimicior ac fide tardior noſtre proteſtat intencioni, quam ipſa ſacri pneumatis euchariſtia ad Chriſtiane cultum profeſſionis, quamvis ſera, tam beata converſione dignata eſt inſtituere. Quomodo quidem ab ipſis terre incolis Bohemia regioni vocabulum ſonat impoſitum, cui jam regnante felicis memoriæ præclariſſimo Rege Henrico, quidam gentis illius progenie clarior, ac potentia in cives eminentior, Spitigneum nomine, Principatus regimen ſub Regis dominatu impendens, divini cultus dulci voto attactus, ſacri fontis miſterio regenerari non parum anhelans, baptiſmo mundatur.* Id etiam aſſerit altera vita ejusdem ſancti pervetus ex eo ipſo Mſ. Codice Metrop. depromta: *Creſcente per orbem univerſum Katholice religionis incremento, Germanie in partibus gens quedam ab ipſis terre incolis Bohemia vocitata prophana ac ſuperſtitioſa idola reſpiciens Criſti gratia illuminatur, nec non ſacro baptiſmo fontis mundatur. De qua etiam quidam gentis ipſius progenie clarior ac potencia in cives eminencior Spitigneus nomine oriundus exſtitit, qui divini* *Ad An. 921.* *cultus dulci voto attactus, novoque ſtudio fervens &c.* Sigebertus Gemblacenſis ſcribit: *Ziptinaeus Dux Boemiæ ad Chriſti fidem converſus juſte & religioſe in Boemia principatur.* Eundem Spitignæum tacito Borzivogio primum proferunt multi annales Germanorum ſat vetuſti. Non neſcio *Aſſeman. T. IV. P. 1. c. 3. p. 156.* quidem doctiſſimum Aſſemanum paucis Sigeberti teſtimonium evertere, dum ait: *Sigebertus de rebus Bohemicis parum edoctum ſe oſtendit.* At Sigeberto vetuſtiora documenta & ipſo Ottonis II. tempore paulo poſt S. Wenceslai martyrium ſcripta cenſuram hanc minime ferre poſſunt. Quare malim dicere multas fuiſſe cauſas, cur Ducum & gentis noſtræ converſio ſerius innotuerit exteris, adeo ut Spitigneus primus creditus ſit illis ſacro fonte tinctus. Nam 1. converſio Borzivogii facta eſt per Methudium Slavorum Epiſcopum, cui quam exoſi fuerint Germani, ex ſuperioribus teſtatum eſt, qui ne nomen illius uſpiam, ſi Anonymum de converſione Bojorum, & Carentanorum excipias, prodiderunt, taceo, ut de geſtis illius quidpiam protuliſſent. 2. Borzivogius ob metum gentilium Bohemorum potiſſimum ſolitariam, privatamque vitam egit, nec multos e gente ſua ſocios religionis habuit, tum, ut ex omnibus clarum ſit, haud diu a ſuſcepto baptiſmo ſuperſtes fuiſſe videtur. 3. Conſtat paulo poſt ejuratum ab eo ritum ethnicum irruiſſe vaſtationem non modo Moraviæ ſed & Bajoariæ vicinarumque regionum per Hungaros, quæ pene omnes memorias, quæ de geſtis Du-

Ducum noſtrorum ſuperfuerunt, peſſumdedere. Quæ cauſæ obſtitiſſe videntur, utne quidem ad Porphyrogenitum notitia pertingeret, gentem noſtram ad Chriſtum fuiſſe converſam. Nam ille multo poſterius circa annum 950. ſcribens inquit: *Magna autem Chrobatia, quæ etiam Alba cognominatur* (per quam eum Bohemiam intellexiſſe multis argumentis jam P. II. oſtendimus) *in hodiernum usque diem ſine baptiſmo eſt, quemadmodum & finitimi Servii.* Id eſt Srbi ſeu Sorabi. *Porphyrog. de Admin. imp.*

(*h*) Primus omnium, qui hæc Welehradii acta fuiſſe ſcribat, eſt Dalemilus. Nam priores omnes cum vetuſtis vitis SS. Ludmillæ & Wenceslai id generatim de Moravia loquuntur. *Dalemil. c.23.*

(*i*) Chriſtannus inquit: *Multis locupletatum* (Borzivogium) *donis ad propria redire conceſſit, tribuens ei venerabilis vitæ ſacerdotem nomine Caych.* Weleslavinus eundem eſſe putat, qui poſtea ab eodem Chriſtanno vocatur *Paulus presbyter*, quique S. Ludmillæ Capellanus fuiſſe dicitur, cui aſſentitur Balbinus ita ſcribens: *Wenceslaus quidem in Ludmillæ aviæ ſinu, atque in diſciplina Pauli ſacerdotis Chriſtiani (quem S. Methudius in Bohemiam Welehrado miſerat) ſanctiſſime ad omnem virtutem educatus.* Et ibidem in margine adjicit: *Paulus Kaicha primus in Boh. ſacerdos. Errant, qui ex uno duos faciunt.* Idem ante Balbinum ſenſit Vener. Chanovsky. At vero vita S. Wenceslai Num. III. ex eodem rariſſimo ſupra laudato Codice Metropolitano deſumta, alium nomine facit magiſtrum literarum S. Wenceslai: *Presbyterum* (inquit) *nomine Uneyo.* Cujus itaque, ſi prænomen fuit *Paulus*, alium eſſe oportuit a Caich cum Borzivogio in Bohemiam a S. Methudio miſſo. *Balbin. Epit. l. 1. c. 1.* *Veſtig. Boh. Piæ p. 116.*

(*k*) Hæc adjecta ſunt ab Hagecio: Zwittavia vero etiam hodie eſt oppidum in limitibus Bohemiæ & Moraviæ, duobus milliaribus Litomiſslio diſſitum. Nominatum olim ob Prioratum Canonicorum Regularium Præmonſtratenſium, qui Litomiſslio exacti, iſthic ſedem fixere.

(*l*) Verba Chriſtanni ſunt: *Qui* (nempe Borzivogius cum 30. comitibus) *reverſi in ſua, in caſtello, cui vocabulum inerat Gradec, ſupradictum ſacerdotem ſtatuunt.* Magna inter hiſtoricos noſtros concertatio, quodnam iſtud caſtrum *Gradec* fuerit? Hagecius, ut hoc loco videre eſt, tuetur eſſe hodiernum Reginæ - Hradecium, in qua urbe hodiedum oſten-

Balbin. Epit. p. 81. & Dec. 1. l. 4. Chanovsky p. 116. Stredovsky l. 2. c. 10. Berghauer in Proto Martyr. Pœnit. in Notis ad c. 4. p. 172.

oſtenditur ſacellum S. Clementis, quem ſequitur Venerabilis Chanovsky, Balbinus, Stredovskius, noſter P. Victorinus, & Berghauerus, qui poſterior ita commentatur: *Ad hanc ſacram ædem, quæ ad Septentrionem verſa eſt, poſt plura ſæcula RR. PP. Ordinis S. Dominici habuere cœnobium, ut ex libris erectionum conſtat, & Huſſiadum turbis, quorum Regino-Hradecium perpetuus erat nidus; hoc S. Dominici habitaculum exuſtum, & a ſenatu Huſſitico in curiam converſum fuit, ut defacto cernitur. Ideo verſus curiam ante nuperam adhuc reſtaurationem e muro pergula prominebat, qua Patribus e cœnobio aditus interior patebat. Hanc ſacram Capellam (quæ merito inter ſacroſancta Boemiæ loca numeranda eſt) poſt multiplices tam olim Huſſitarum, quam recentius Suecorum in armamentarium eam vertentium, profanationes & ruinas e cineribus anno 1715. ſuis ac Patronorum ſumtibus levavit Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus DD. Joannes Adamus Comes Wratislaw Epiſcopus Reginæ-Hradecenſis &c.*

Peſſina Phosph. ſept. Rad. 3. p. 119. Cruger. ad 4. Novemb.

Peſſina contra contendit Gradec illud caſtellum fuiſſe, quod imminebat Litomiſslio, tueturque illum Crugerius ita ſcribens: *Litomiſslii porro ceſſit in Cathedralem ſedem & Eccleſiam monaſterium Litomiſslienſe Canonicorum ordinis Præmonſtratenſis: cui parochialis ſubjecta fuit S. Clementis, quæ Eccleſia atteſtante ſenatu ſub A. C. 1414. juxta traditionem majorum fuit prima in Bohemia.*

Idem ad 23. Novemb.

Et poſtea: *Reginæ-Hradecii juxta Hagecum hactenus ſtabat ſub turri ſacellum, quod primas ſibi arrogavit: ſed dignum quoque eſt, ut juxta eruderatas chartas a Reverendiſſimo D. Peſſina potius Litomiſslio hæc prærogativa attribuatur.* At neutra ſententia locum verum defixit. Nam ſupralaudata antiquiſſima vita S. Ludmillæ Bibliothecæ S. J. Num. veteri 469. e qua paſſim ſua mutuavit Chriſtannus, inſtruit nos, ubi caſtellum hoc Gradec ſteterit, & quodnam ſit; elucidat enim Chriſtanni verba dum ait: *Quique reverſi ad ſua in caſtellum, cui vocabulum erat Gradez ſupra Multaviam, ſtatuunt ibi ſacerdotem, fundantes Eccleſiam in honorem Beati Clementis.* Verum nec Regino-Hradecium nec Litomiſslium *ſupra Multaviam* ſitum eſſe nemini Geographiæ noſtræ gnaro ignotum eſt. Erravit vero etiam Berghauer, cum ordinis Prædicatorum Eccleſiam in urbe Hradecii extitiſſe atque S. Clementi ſacram fuiſſe ſcribit, nam RR. PP. S. Dominici habuere Eccleſiam ſub titulo B. V. Mariæ non quidem in urbe ſed

Balbin. Dec. 1. l. 5. T. X. E. 6. & H. 2. item T. XIII. c. 6. T. VIII. c. 10.

ſuburbio, ut in libris erectionum videre eſt. Eccleſia itidem monialium ejusdem ordinis fuit in ſuburbio, & S. Georgii titulum præſeferebat. Traditio autem, quam ex Peſſina profert Crugerius pro Litomiſslio, cedere debet vetuſto documento vitæ S. Ludmillæ, ut taceam credibile haud eſſe unicum ſacerdotem Kaich ex Moravia aſſumtum ſeu Litomiſslii ſeu Hradecii ſtatutum fuiſſe loco tot milliaribus remoto

ab

ab arce Wiſſehradenſi, quæ paſſim ſedes Borzivogii erat. Non aliud itaque hoc caſtellum erat ſupra Multaviam, quam id quod uno & medio milliari infra Pragam ſitum erat, olimque Ducibus noſtris ſeceſſui & voluptuario fuiſſe aſſeritur, paſſim nomen Levi-Gradez, ut plerique exiſtimant, ferens, quod ſupra ſiniſtram ripam fluvii Moldavæ conditum eſſet. Caſtellum hoc dein poſt duo triave ſæcula ſeu emptione ſeu donatione devolutum eſt ad ditiones Parthenonis Pragenſis S. Georgii, habenturque clariſſimæ illius memoriæ circa annum 1233. in diplomate Ottocari Regis & in Bulla Gregoii IX. In quo olim ſtetiſſe ſacellum S. Clementis, quod hodie ſupereſt, res eſt indubitata. Sic enim vel ipſe Peſſina: *Caſtelli hujus rudera hodieque ſpectantur, in quorum medio templum S. Clementis ſtat adhuc integrum more veteri in forma rotunda exſtructum. Quod caſtellum erat Borzivogio imprimis familiare inſtar alicujus privati ſeceſſus.* Id Anna Mechtildis Schœnveiſiana Abbatiſſa S. Georgii anno 1684. reſtaurari fecit, quod aqua Gregoriana Reverendiſſimus D. Biiek a Bilenberg Decanus Metrop. Eccleſ. & Officialis reconciliavit, ut loquitur Hammerſchmid.

Hammerſchm. in hiſt. Mon. S. Georgii. Peſſina Rad. 3. p. 120.

Hammerſchm. hiſt. Monaſt. S. Georgii.

(*m*) Ægre ſuſtineri poteſt, id templum ſeu ſacrificium primum fuiſſe, quandoquidem jam annos abhinc pene 50. Bohemorum XIV. Duces baptizatos fuiſſe conſtat.

(*n*) Chriſtannus noſter compendio inquit: *Surgunt adverſus eum uno animo eademque ſententia, ſuisque eum a finibus proturbare conantur, ſeu etiam vitam auferre moliuntur.*

PRÆTERMISSA.

I. Omnes pene hiſtorici, facem præferente Coſma noſtro, bellum hoc anno annunciant Suatoplucum inter & Arnulphum. E bello cladem Suatopluci fecit Æneas Silvius. Silvium ſecuti Kranzius & Aventinus, hos innumera pene turba, quos inter potiſſimi, qui non modo tributarium factum Zuentibaldum certo adſtruunt, ſed lamentabilem etiam illam univerſæ Moraviæ everſionem accidiſſe perſuaſum habent. Mihi vero hactenus documentum legitimum in manus non pervenit, quo iſtud Arnulfum inter & Zuentibaldum hoc anno geſtum bellum poſteritati tranſcriptum legiſſem. Invenio quidem in ſupplemento Annalium Francofuldenſium nuper a Doctiſſimo Kollario vulga-

Coſmas l. 1. ad h. a.

Æn. Silv. c. 13.

Hanſiz. Germ. ſacra T. I. p. 166. Aſſeman. T. III. P. 2. c. 3. p. 269.

Analect. Vindob. T I. p. 526

308 gero ad præſentem annum ſequentia narrari: *Ávari, qui dicuntur Ungari, in his temporibus ultra Danubium peragrantes multa miſerabilia perpetravere; nam homines & vetulas matronas penitus occidendo, juvenculas tantum ut jumenta pro libidine exercenda ſecum trahentes totam Pannoniam usque ad internecionem deleverunt.* Verum in his nulla Arnulphi, nulla Zuentibaldi aut Moraviæ mentio, & accipienda ſunt de ulteriore Pannonia, quam tenebant Bulgari. Nam ex Græcis ſcriptoribus manifeſtum eſt his annis Hungaros fœderatos Imperatori Orientis cruentum contra Bulgaros bellum geſſiſſe. Ut taceam verba hujus ſupplementi *in his temporibus*, ſat clare innuere authorem non de ſolius hujus anni, ſed præcedentium, ſubſequentiumque annorum fatis & eventu loqui. Nam non infrequens eſt hujus ætatis Scriptoribus, ut nonnunquam res ſuas improprio loco adnotent, imo plurium annorum geſta compendio acervent. Reſpiciunt autem verba hæc ſupplementi veroſimillime annum 896, quo Continuator Fuldenſis Freherianus hanc Pannoniæ ulterioris per Hungaros vaſtationem narrat, nempe cum Græcorum dolo navibus per Danubium transmiſſi ſunt. *Gentem*, inquit Continuator, *Bulgarorum ingreſſi maximam partem cedendo neci tradiderunt.* Tam improprio loco etiam narrata ſunt verba Sigeberti Gemblacenſis, qui cum anno ſuperiore narraſſet Zuentibaldo Ducatum Bohemiæ ab Arnulpho conceſſum (quod tamen jam annis tribus ante accidit) ſubjungit: *Zuentibaldo* (Arnulphus) *per adjectionem potentiæ materiam contra ſe rebellandi dedit, ad quem debellandum cum non ſufficeret, gentem Hungarorum Deo inimicam regno immiſit, eorumque auxilio Zuendibaldum devicit & tributarium fecit.* Quæ verba permodum compendii retulit ex Luitprando Gemblacenſis, atque cum Luitprandus notis Chronologicis careat, minus recte anno ſuperiori illigavit. Luitprandus vero poſtquam l. 1. c. 5. copioſe excitam ab Arnulpho contra Zuentibaldum Hungarorum invaſionem exaggeraſſet, permodum epiphonematis ſubdit: *Quid igitur? Zuentebaldus vincitur, ſubjugatur, fit tributarius, ſed domino ſolus.* Quæ verba pene conformia ſunt relatis Sigeberti Gemblacenſis. Innuimus autem jam anno ſuperiore hallucinatum Luitprandum, qui Zuentebaldum patrem cum filio Zuentebaldo confuderit, atque ex duobus unum fecerit, (cujusmodi plurium errorum eum arguit Pagius) qui poſterior omnino non quidem potentiæ Arnulphi, ſed Hungarorum cedere coactus, interitum magni illius Regni Moravici expertus eſt. At vero Zuentebaldus pater anno ſuperiore haud obſcuram ab Arnulpho retulit victoriam, ut etiam ſentit Kranzius, hoc anno autem poſt armorum in-

Balbi ...1. & 4. C *p.* 1 *dov* 10 *in* *n*

Sig. Gembl. ad An. 893.

Pagius in Critic. Baron ad An. 895. & 896.

Kranz. Wandal. l. 2.

interſtitium cum eo pacem iniit, nec unquam Arnulphi factus tributarius, quin glorioſus hoc anno (regno adhuc Moraviæ integro & florente) mortuus, ut poſtea ex Porphyrogenito oſtendemus. Neque enim poſt Arnulphi mortem ſub Ludovico ejus filio Moravos adhuc ſubjectos aut tributarios fuiſſe clarum eſt ex epiſtola Epiſcoporum Norici & Bojoariæ ad Joannem ſummum Pontificem, qua illi multo magis queruntur, ſubjectionem, quam olim tulerat Moravia, Franciæ Regibus eſſe ereptam, & minantur: Moravos *nolentes volentesve* ſub jugum priſtinum mittendos. Verba epiſtolæ ſunt: *Venerunt - - - - Epiſcopi in terram Schlavorum, qui Maravi dicuntur, quæ regibus noſtris, & populo noſtro, nobis quoque cum habitatoribus ſuis ſubacta fuerat tam in cultu Chriſtianæ religionis, quam in tributo ſubſtantiæ ſæcularis - - - - usque dum inceſſante corda eorum diabolo Chriſtianitatem abhorrere & omnem juſtitiam detrectare, belloque laceſſere, & obſiſtere ſæviſſime cœperunt.* Hic Epiſcopi Bojoariæ collineant primum ad adventum SS. Cyrilli & Methudii, eorumque doctrinam, quæ eis tantum exoſa fuit, ut Moravos etiam Chriſtianitatem abhorrere criminentur coram ſummo Pontifice. Secundo reſpiciunt ad diviſionem regnorum factam a Ludovico Germaniæ Rege, poſtquam præcipue Moravi omni jugo Francico ſe ſe exemere, imo eos cruentiſſimis bellis laceſſivere. Proſequuntur dein Epiſcopi in eadem epiſtola: *Quia quando Chriſtianitas illis cœpit vileſcere, & inſuper tributum ſenioribus noſtris regibus & principibus eorum ſolvere reſpuerunt, belloque reſiſtere, & gentem noſtram cœperunt laceſſere, orta eſt ſeditio inter illos* (Hic Epiſcopi Bajoariæ intelligunt ſeditionem Moravicam anno 870. quo dejecto Raſtize ſeditioneque orta inter Moravos ſe ſubjecit Zuentibaldus cum omni populo, unde principium omnis ſubjectionis erga Reges Francicos profluxit) *& quoniam armis ſibi eos defenderunt, & in ſervitium redegerunt* (nempe Zuentibaldum contra Raſticis factionem adjuvantes) *Idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt & debent, & ſive velint ſive nolint, regno noſtro ſubacti erunt.* Et Hatto Archiepiſcopus Moguntinus in ejusmodi querela ad eundem Papam: *Quodſi veſtra admonitio illos* (Moravos) *non correxerit, velint, nolint, Francorum Principibus colla ſubmittent, & credimus absque effuſione ſanguinis & mutua cæde ex utraque parte nunquam poſſe bene contingere.* E quibus manifeſtum fit Zuentibaldici regni principio Moraviam quidem fuiſſe Francis ſubjectam & tributariam, ſed paulo poſt vindicatam, neque ſub Arnulpho aut filii ejus initiis fuiſſe denuo ſub jugum miſſam. Everſio vero regni Moravici, quæ poſterius accidit, non tam Francis, quam ſe-

Gevoldus in addit. Hundii T. I. p. 30.

Idem ibid. p. 32.

ſeditioni inter filios Zuentibaldi exortæ, & Ungaris tum tota vi non
modo in Moraviam ſed totam Germaniam incumbentibus, ut refert
Conſtantinus Porphyrogenitus, tribuenda eſt. Ut verum quidem ſit
Arnulphum anno 892. Hungaris in auxilium vocatis viam oſtendiſſe
Luitprand. l. 1. c. 5. ad laceſſendam Moraviam, & ut Luitprandus ſcribit: *Hungari interim
obſervato exitu, contemplatique regionem, cordibus malum, quod poſtmodum
in propatulo apparuit, machinabantur.* At excidium Moraviæ tam poſt
Zuentibaldi, quam Arnulphi mortem primum contigit.

Quod autem ad anni hujus hiſtoriam indubitate pertinet, illud
Kollarii Analect. Vindob. T. I. p. 526. eſt, quod memorat ſupra laudatum ſupplementum Annalium Franco-
fuldenſium: *Pax tempore autumni inter Bojoarios & Maravos compacta eſt.*
Nempe poſt evitatas ſuperiore anno in reditu ſuo e Moraviæ vaſtatio-
ne inſidias, cum Arnulphus omnem exercitum ad Formoſi Papæ &
Berengarii preces in Italiam transtuliſſet, haud incredibile eſt eum ar-
miſtitium cum Zuentibaldo feciſſe, quod dein præſente anno in pacem
publicam coaluit, eo maxime, cum Arnulphus etiam hoc anno cum ex-
Regino ad An. 894. Luitprand. l. 1 c. 5. ercitu ſuo egerit in Lombardia, ut narrat Regino. Pacis autem cum
Zuentibaldo initæ meminit etiam Luitprandus his verbis: *Devicto nam-
que Zuentebaldo Maravanorum Duce Arnulfus pace habita regno potitur.* Quan-
quam in eo hallucinatus, ut ſupra ex Epiſcoporum Bajoariæ & Hatto-
nis Moguntini Archiepiſcopi literis oſtendimus, cum Zuentibaldum
Regino ad An. 890. ab Arnulpho devictum ſcribit. Pax iſta commemoratur etiam a Regi-
none, quanquam anno improprio ſcilicet 890. quo plura Zuentibaldi
geſta acervat: *Ad ultimum* (inquit) *ne cetera fructiferæ arbores radicitus
exciderentur Zundebolch pacem poſuit, & dato filio obſide hanc pacem ſero pro-
meruit.* Qui in eo etiam falſus cum filium Zuentibaldum obſidem da-
tum ſcribit. Nam narrat Conſtantinus Porphyrogenitus omnes tres
filios Suatopluci morti interfuiſſe, quæ hoc anno accidit, ut mox vi-
debimus. Porro cum pax inita ſit *tempore autumni*, ut refert ſupple-
mentum; conſtetque ex Luitprando & Reginone hanc pacem adhuc
vivente Suatopluco fuiſſe factam, teſtatum habemus: Suatoplucum
ante autumnum mortuum non fuiſſe, ſecus quam ſenſerit Clariſſimus
Aſſeman T. III P. 2. c. 3. p. 268. Aſſemanus. De quo jam:

II. Suatoplucum hoc anno fatis ceſſiſſe docent nos plures vetu-
Analect. Vindob. T. I. ſtiſſimi Annales: Potiſſimi ſunt Francofuldenſes ex ſupplemento Codi-
cis Bibliothecæ Cæſareæ Vindobonenſis a doctiſſimo Kollario publicati:
Zuentibaldus Dux Maravorum, & vagina totius perfidiæ, cum omnes regiones

ſibi

ſibi affines dolo & aſtutia perturbando, humanum ſanguinem ſitiens, circumiret, ultimum hortando ſuos, ne pacis amatores, ſed potius inimici domeſticis perſiſterent, diem ultimum clauſit infeliciter. Regino vero: *Circa hæc etiam tempora Zundtbolch Rex Marahenſium Sclavorum, vir inter ſuos prudentiſſimus, & ingenio callidiſſimus diem clauſit extremum.* Quæ etiam verba in ſuos Annales exſcripſit Annaliſta Metenſis. Vocabulum autem *infeliciter*, quod ſupplementum Annalium Francofuldenſium poſtremum refert, veroſimillime poſterioribus quibusque Scriptoribus, etiam noſtris, occaſionem præbuit, ut Zuentibaldum bello cæſum ſcriberent: Thuroczius fugientem ex prælio Danubii aquis hauſtum ſcribit. Stranskius noſter, atque cum eo plerique patrii, ait: *Rex* (Suatoplucus) *hoſtibus neutiquam viribus par, prælio ad Bonipontem* (*locus oſtenditur in Ungaria*) *infeliciter commiſſo, vel inter ſuos cecidit, vel ut plures perhibent, fuga elapſus inter Soboris montis Anachoretas vitæ tempus reliquum exegit.* Niſi malimus dicere: inde invaluiſſe opinionem de cæſo belli Zuentibaldo, quod hiſtoriarum veterum ignari Zuentibaldum Arnulfi filium belli cæſum pro noſtro Zuentibaldo perperam acceperint, quo errore etiam lapſum fuiſſe Hagecium ad annum 900. oſtendemus. Num Zuentibaldus Anachoreticam vitam ſuſceperit, poſtea inquiremus, nunc id infirmare par eſt, eum in prælio cecidiſſe. Et quidem vox *infeliciter* ſupplementi Francofuldenſis non indigitat violentam aliquam mortem, qua penitus abſtinuit Regino & Annaliſta Metenſis ſimpliciter ſcribentes: *diem clauſit extremum.* Eſt vero hæc phraſis non inuſitata Scriptoribus cum de hoſtium morte loquuntur, & profecto verba ipſa priora ſupplementi haud innuunt Zuentibaldum belli mortuum, quandoquidem ibidem dicitur eum omnes regiones ſibi affines circumiviſſe & poſtremo ſuos exhortatum, ne pacis amatores ſed potius inimici perſiſterent. Sed his præjactis certum habemus ex Conſtantino Porphyrogenito Zuentibaldum extra prælium mortuum, qui quam prudentiam viventi adſcripſit Regino, eandem commendat in moriente. Verba illius ſunt: *Moraviæ Princeps Sphendoplocus fortis, terribilisque populis finitimis fuit, filiosque habuit tres, & ſatis concedens regionem ſuam in tres partes diviſit, filiisque ſingulis ſuam portionem tradidit. Maximum natu Principem Magnum faciens, reliquos vero duos ſub ejus poteſtate conſtituens. Hortatus vero eſt eos, ne inter ſe mutuo dirimerentur hoc exemplo: Virgis tribus allatis, ubi colligaſſet eas, primogenito confringendas tradidit, cumque ille id facere nequiret, ſecundo in manum dedit, & mox tertio: Deinde diſſolutas ſingulatim diviſit tribus, qui acceptas frangere juſſi, ſine ullo id negotio confe-*

Regino ad h. a.

Annal. Meten. ad h. a.

Thuroc. P.2. c.24. Stransky Reipl. Boj. c.7. §. 2.

Conſtan. Porphyr. de admin. imp. c.42.

ſtim

ſtim fecerunt. Quo facto, exemplo per occaſionem hanc arrepto, ita eos admonens dixit: ſi in concordia & amore manſeritis conjuncti, nunquam vos hoſtes veſtri ſuperabunt, neque captivos abducent, ſi vero per contentionem ambitionemque Principatum in tres partes dividetis maximo fratri obedire recuſantes, & a vobis ipſis vaſtabimini, & a finitimis hoſtibus funditus delebimini. Quæ verba graviſſimi viciniſſimique iis temporibus Hiſtorici omnem porro dubitationem tollunt Zuentibaldum minime violenta aliqua morte & in prælio occubuiſſe. Neminemque futurum autumo, qui Aventini narrationem non inter fabulas rejecturus ſit, dum eum ait triſtitia & ægritudine ob filium datum obſidem contabuiſſe. Sed jam excutiendum, num Monachus factus ſit?

Aventin. Annal. Bojor. l. 4. p. 364.

III. Coſmas noſter Princeps hiſtoriæ Czechicæ, cum hoc anno narraſſet baptiſmum Borzivogii Ducis, ſubjungit: *Eodem anno Zuatoplick Rex Moraviæ (ſicut vulgo dicitur) in medio exercitu ſuorum delituit, & nuſquam comparuit. Sed revera dum in ſe ipſum reverſus, cum recognoviſſet, quod contra Dominum ſuum Imperatorem & compatrem Aruulphum injuſte & quaſi immemor beneficii arma moviſſet, qui ſibi non ſolum Boemiam, verum etiam alias regiones hinc uſque ad fluvium Odram, & inde verſus Ungariam uſque ad flumen Gron ſubjugarat; pœnitentia ductus media noctis per opaca nemine ſciente aſcendit equum, & tranſiens ſua caſtra fugit ad locum in latere montis Zober ſitum, ubi olim tres Heremitæ inter magnam & inacceſſibilem hominibus ſilvam ejus ope & auxilio ædificaverunt Eccleſiam. Quo ubi pervenit, ipſius ſilvæ abditæ in loco equum interfecit, & gladium ſuum humi condidit, & ut luceſcente die ad Heremitas acceſſit, quis ſit illis ignorantibus; eſt tonſuratus, & heremitico habitu indutus, & quamdiu vixit omnibus incognitus manſit, niſi cum jam mori cognoviſſet, monachis ſemetipſum, qui ſit, innotuit, & ſtatim obiit.* Similia pene Coſmæ refert compendio Annaliſta Saxo, qui poſtquam verba Reginonis de obitu Suatopluci recenſuiſſet, ſubjungit: *Non deſunt ſcripta* (procul dubio ad Coſmam noſtrum reſpiciens) *quæ de ipſo teſtantur, quod rebellionis ſuæ pœnitentia ductus ſpreto ſæculo patriam reliquerit, ac divinis ſe obſequiis ſubjiciens in cœtu religioſorum vitæ reliquum egerit.* Narrationem hanc itaque ex Coſma mutatis ſubinde paucillis rebus exſcripſere pene omnes tum patrii tum exteri, qui de Suatopluci obitu ſcripſere. At vero animadvertendus in his relatis rurſum candor & veritas, toties a me laudata, Coſmæ ſcribentis, qui hanc hiſtoriam narraturus præmittit: *ſicut vulgo dicitur.* Scilicet ut lectorem doceret, ſe eam non hauſiſſe ex legitimo aliquo documento aut Chronicis, ſed ex vulgi

Ad An. 893.

ſer-

ſermonibus ſeu traditione, quæ quantum temporum curſu permiſceri, corrumpique ſoleant, nemini in hiſtoricis verſato ignotum. Ego autem hujus corruptæ traditionis triplex principium ſtatuo: ſeu Suatobogius filius Zuentibaldi, etiam nonnunquam Zuentibaldus appellari ſolitus is eſt, quem hic Coſmæ traditio monachum depingit, ut paſ- *Buccellinus in*
ſim etiam Viri quique graves ſentiunt, & de quo ſuo loco agemus; *Menolog. ad*
ſeu in hac traditione veſtigium eſt anni 871. quo ex Annalibus Franco- *V. Idus Martii*
fuldenſibus retulimus Zuentibaldum a Carolomanno clanculum captum, ideoque Moravos exiſtimantes Ducem ſuum periiſſe, ad electionem alterius & quidem Sacerdotali munere inſigniti proceſſiſſe; ſeu certe traditio obliteravit nomen, & Michaeli Bulgariæ Regi (qui æque Slavorum, ſed ulterioris Pannoniæ Rex ſeu Dux fuit Chriſtianus, contemporaneusque) ſubſtituit Zuentibaldum. De hoc Michaele quid narrent Annales Metenſes ad annum 868. loco non ſuo, audiamus: *Non poſt* *Annal. Me-*
multum tempus (Michael, ante Trebellius dictus Bulgarorum Rex) *Divina* *tenſ. ad An.*
inſpiratione commonitus regnum terrenum dimiſit, ut in cælis æternaliter regnaret 868. *Chron.*
cum Chriſto. Et ordinato in loco ſuo in Regem majori filio ſuo, comam capitis de- *Saxon. ad An.*
poſuit, habituque ſanctæ converſationis ſuſcepto Monachus effectus eſt. Quæ ſimil- 841.
lima ſunt iis, quæ paſſim de Suatopluco narrant Scriptores noſtri. At Suatoplucum extra Monachatum mortuum fuiſſe, credo ſatisfeci lectori ſupra ex Fragmento Annalium Francofuldenſium, Reginone, Annalibus Metenſibus, & Conſtantino Porphyrogenito. Porro quanquam apud veteres nuſpiam proditum ſit, qua ætate, quove loco mortuus aut ſepultus ſit Zuentibaldus, tamen poſteriores in his elucidandis confidentiores inventi. Presbyter Diocleas nobis non modo locum diemque *Diocleas de*
ſepulturæ, ſed etiam annos & menſes imperii tranſcribit: *Regnavit præ-* *regno Slav.*
terea Rex ſanctiſſimus (Suetopelek) *XL. annos, menſes IV.* (Stredovskius ait egiſſe ſexageſimum ſeptimum ætatis annum) *genuitque filios & filias, & XVII. die intrante menſe Martio mortuus eſt, ſepultusque in Ecclesia ſanctæ Mariæ in civitate Diocletana, honorifice & cum magnis exequiis. Tunc congregantes ſe populi lamentaverunt illum flentes.* Sed jam ſupra innuimus Slavicum textum hiſtoriæ *regni Slavorum* a Marco Marulo verſum loco *Suetopelek* habere nomen *Budemir* ſeu *Branemir*; ut veroſimillime hæc ad Branemirum Dalmatiæ Ducem a Joanne VIII. benedictum pertineant, cujus nomini perperam Diocleas ſubſtituit *Suetopelek.* Æneas *Æn. Silv. c. 13.*
Silvius ait: *Is* (Suatobogius filius) *ab Eremitis edoctus de fortuna patris, quem cecidiſſe in prælio exiſtimaverat, corpus ejus ex eremo defoſſum Volegradum retulit, atque in ſepulchris majorum condidit.* Dubravius: *A quibus* *Dubrav. l. 4.*

(Eremitis) *etiam Nitriæ in Pannonia conditus fuiſſe dicitur. Et donec appareret conditorium hoc elogium inſculptum habuiſſe fertur : Regem Moraviæ Suatoplucum in medio regni ſui ſepultum jacere.* Stredovskius vero poſtquam narraſſet Suatoplucum morbis & ſenio confectum inter manus S. Methodii deceſſiſſe, ſubjungit : *Sancte igitur Suatopluco Welebradii mortuo ejus cadaver ornamentis Regiis involutum ritu Chriſtiano, regeque glorioſa digna ſolemnitate in Welebradenſi Beatiſſimæ Virginis Mariæ metropolitana inter Adelheidæ Reginæ, & Mogemiri filii totiusque populi lamenta eſt reconditum, ſancto Methudio ejus manibus parentante.* Hæc hiſtoricorum poſteriorum anthylogia quid aliud oſtentat, quam vetus documentum illis defuiſſe, ſecus in tot ſententias nusquam ſcinderentur. Tam a fide veterum alienum eſt, quod eodem loco ex Hirſſmenzelio refert Stredovskius: Suatoplucum cum nimbo pictum repertum, & olim beatis adnumeratum fuiſſe.

Stredovsky l. 3. c. 12.

IV. Ad annum hunc ſeu priorem veroſimillime pertinet, quod Eruditiſſimus Hanſizius ex Catalogo Cremiſanenſi de Wichingo Epiſcopo Nitrienſi, poſtea Patavienſi recenſet : *Hic Laureacenſem Eccleſiam preſſit, volens provinciam dividere, & auxilio Suentebaldi Regis Moravorum in Seclavia metropolim ſuſcitare.* Scio quidem mox laudatum Hanſizium, cum Clariſſimo Viro Aſſemano hanc Metropolis reſuſcitationem a Wichingo attentatam longe ſerius (nempe anno 898. dum is Patavienſem Epiſcopatum eſſet aſſecutus) reponere : ſed ea opinio tolerari minime poteſt; non enim dubium authorem Cremiſanenſis Catalogi intellexiſſe hoc a Wichingo ante mortem Zuentibaldi fuiſſe attentatum. Nam ait id factum *cum auxilio Suentibaldi* Regis Moravorum, quem hoc anno fuiſſe demortuum ſupra invictis argumentis oſtendimus. Nec controverti poteſt hic *Suentibaldi* nomine intelligi filium ejus Zuentibaldum. Nam iſthic appellatur *Rex Suentibaldus*, quem titulum nemo filiorum tulit ab exteris Scriptoribus, conſtat enim ex ſupra allatis Porphyrogeniti dictis Zuentibaldum alterumque fratrem ſub poteſtate primogeniti (qui fuit Moymarus) fuiſſe. Tum palam eſt eo anno ſcilicet 898. quo Wichingus in ſedem Patavienſem promotus eſt, incepiſſe jam diſſidia inter hos duos fratres, & Zuentibaldum a Moymiro fratre captum, carceri incluſum, poſtea a Bavaris vindicatum exulem apud eos egiſſe, ut eo tempore junior Zuentibaldus minime par fuerit auxilio ferendo Wichingo ad ſuſcitandam metropolim in *Seclavia.* Sic vero perperam hanc vocem reddit Catalogus Cremiſanenſis, cum expunc-

Hanſiz. T. I. p. 166.

Idem ibid. & p. 171.

Aſſeman. T. III. P. 1. c. 3. p. 162.

puncta litera *e* legendum ſit *Sclavia*, quo nomine ſæpiſſime Scriptores Germani, ut Superioribus annis vidimus, Moraviæ Regnum ipſamque Pannoniam a Slavis paſſim habitatam, imo regiones omnes in Aquilonem vergentes intelligunt; ut monſtri ſimile videri debeat, dum nonnulli authores cum ſcriptore vitæ S. Maximi Archiep. Laureac. & Martyris vocem hanc *Seclavia* pro *Iglavia* Moraviæ urbe explicant. *Hier. Pez. T. I. p.* 34. Scilicet his ſuperioribus annis plane accidit, quod Zuentibaldus Regnum Moraviæ etiam cis Danubium per hodiernam Auſtriam & ſuperiorem Pannoniam, cujus magna pars ſpectabat olim ad Archi-Epiſcopatum Laureacenſem, protenderit. Qua occaſione uſus Wichingus (reverſo procul dubio Romam aut plane mortuo S. Methudio) haud ignarus jurium antiquorum exſtinctæ Eccleſiæ Metropolitanæ Laureacenſis, metropolim in Slavia reſuſcitare eſt meditatus. Nam plures his partibus hujus Archiepiſcopatus olim fuiſſe ſedes Suffraganeas jam P. II. ex Bulla Eugenii Papæ legimus. Hunc tamen Wichingi conatum fefellit ſeu mors Zuentibaldi, quæ hoc anno contigit, ſeu vaſtæ ſpes & promiſſiones Arnulphi, qui meliorem Epiſcopatum, ipſumque Cancellariatum ſupremum pollicebatur, quem ab eo præſente jam anno geſtum fuiſſe mox videbimus. Ceterum auxilium, quod ad reſuſcitandam ſedem Metropoliticam in *Sclavia* tulit Wichingo Zuentibaldus, id poſtea filius Moymarus impendit Joanni, adeo ut anno 900. Joannes IX. Papa ad illius preces Archiepiſcopum cum Epiſcopis miſerit, qui ſedem Metropoliticam treſque ſuffraganeatus inſtituerent. De quo agemus ad dictum annum. Jam vero oſtendendum Wichingum hoc ipſo anno Cancellariatum geſſiſſe: Non neſcio Eruditiſſimos Viros Hanſizium & Aſſemanum vi repertorum diplomatum Cancellariatus Wichingi initium ad annum ſequentem rejeciſſe. At mihi in opere Diplomatico Miræi videre contigit diploma Arnulphi Regis hoc ipſo anno 894. VIII. Idus Junii. datum Eccleſiæ Cameracenſi, in quo hæc ſubſcripta leguntur: *Wichingus Cancellarius ad vicem Theotmari Archi-Capellani.* Quæ nullum dubium relinquunt, eum jam hoc anno Cancellarii munus geſſiſſe. *Hanſiz. Germ. ſacræ T. I. p. 169. Aſſeman. T. III. P. 1. c. 3. p. 163. Miræus in Op. diplom. 2. ſupplem. c. 13.* Cauſa vero, ob quam Wichingus Nitrienſem ſuum Epiſcopatum deſeruit, nuſpiam in veteribus prodita: recentiores quæpiam ariolantur. Aventinus rebellionem Suatebogi adſtruit ita ſcribens: *Cum Suatebogius Imperatori rebellat, Wichingus ad Imperatorem aufugit.* Hanſizius cauſam in vaſtationem Moraviæ & Epiſcopatus ſui per Hungaros factam, refundit. Verba ejus ſunt: *Geſſit* (Wichingus) *eam provinciam ad obitum usque Suentibaldi id eſt annum* 894. *ubi novis hoſti-* *Aventin. Annal. Boj. l. 4. Hanſiz. T. I. p. 168.*

ſtibus Hungaris Moraviam & Pannoniam inundantibus, locumque Nitravienſem occupantibus ad Arnulfum Regem ſe contulit, a quo cuſtodiæ ſacri ſigilli & ſcriniorum præfectus locum etiam Præpoſiti Patavienſis, & ſpem ſucceſſionis in gradum Engelmari Epiſcopi occupavit. Quod argumentatur ex ſupra relato Num. I. Annalium Francofuldenſium loco, quo Hungarorum ultra Danubium barbaries hoc anno deſcribitur. Sed jam ibidem oſtendimus narrationem hanc accipiendam eſſe de ulteriore Pannonia, quam incolebant Bulgari. Nec enim Epiſcopi Bajoariæ in ſua querela poſterius data alterius vaſtationis Pannoniæ meminerunt, quam a Zuentibaldo factæ, atque ſi Hungari jam hoc anno usque Nitriam pervaſerunt, omnesque ditiones infra hunc Epiſcopatum ſurripuerunt Moravis, qui igitur anno demum 900. quatuor Epiſcopatus in reſidua Moraviæ exigua parte erigendos eſſe ſeu poſtulaſſet Dux Moymarus, ſeu aſſentiri potuiſſet Joannes IX. Papa? quomodo Zuentibaldi filii tantum reſiſtere potuiſſent Arnulpho, ut neque ei tributum penderent, quemadmodum legitur in eadem epiſtola? Quomodo denique hi filii non modo laceſſere Bojoarios, ſed etiam ipſos Bohemos tantopere premere potuiſſent, ut ex querela Boemorum poſterius legetur, ſi potiſſimæ terræ eis ab Ungaris jam fuere ereptæ? Veroſimillimum igitur videtur: Wichingum munere Cancellariatus & ſpe pinguioris Epiſcopatus ab Arnulpho allectum, ut molimen de erigenda in Sclavia Metropoli præcideretur, quod in magnum præjudicium ſedis Patavienſis & Juvavienſis vergebat. Jam vero

V. Ex his indubie eruitur S. Methudium ante annum hunc ſeu
Romam reverſum, ſeu plane mortuum fuiſſe, de cujus quidem mor-
tis anno nuspiam apud veteres veſtigium ſuppetit, ita ut veriſſime
Pagius ad h. a. ſcripſerit Pagius: *Incertum quo Chriſti anno S. Methudius Slavorum Apoſto-*
N. 18. *lus ſpiritum Deo reddiderit.* Poſtrema hujus ſancti habetur memoria
Acta SS. ad 9. apud auctorem vitæ SS. Cyrilli & Methudii, cum dicitur ab eo Bor-
Martii §. 11. zivogius ſacro fonte ablutus, quod anno 890. accidiſſe ſupra oſten-
Hagec. ad An. dimus. Hagecius quidem noſter eum ad annum usque 910. ſuper-
910. ſtitem fuiſſe ſcribit, hocque ipſo anno Romam conceſſiſſe memorat,
atque ibidem reliquum vitæ tempus exegiſſe, quem calculum pene om-
Stredovsky l. nes hiſtorici noſtri ſecuti ſunt. Stredovskius plane, neſcio, quo fon-
4. c. 8. te adjicit, eum nonagenarium defunctum. Verum incredibile eſt vivente S. Methudio, aut in Moravia commorante Wichingum attentaturum fuiſſe ſuſcitationem Metropolis in Sclavia, & Zuentibaldi regno

go, quandoquidem illi Joannes VIII. in epiſtola ad Suatoplucum anno 880. data omnium Provinciarum, quæ Zuentibaldo ſubjectæ ſunt, eum cum Archiepiſcopatus privilegio conceſſit, ipſumque Wichingum ei ſubdidit, ut in omnibus eſſet obediens, ſicut ſancti canones docent, quemadmodum loquitur laudata epiſtola. Ante annum vero 900. certo mortuum fuiſſe convincit penitus novi Archiepiſcopi Joannis a ſede Pontificia impoſitio, ut ad eum annum viſuri ſumus. Quemadmodum autem annus obitus ſui, ita etiam ipſe locus authoribus varius eſt: Eminentiſſimus Cardinalis Baronius in Annotationibus ad Martyrologium Rom. ad IX. Martii eum Romæ mortuum fuiſſe non dubitat. Sic vero ille: *Porro iidem* (nempe SS. Cyrillus & Methudius) *Romæ morientes miraculis clari ſepulti ſunt, quorum ſacras reliquias nuper ſub altari in ejusdem Eccleſiæ* (S. Clementis) *ſacello pervetuſto repertas accepi.* Additque Henſchenius ex Octavio Panciroio de theſauris abſconditis *In Comment.* Almæ urbis in dicta Eccleſia S. Clementis ejus corpus cum corpore *prævio n.* 37. S. Clementis aſſervari. Quæ reſpondent verbis Pulkavæ noſtri & *ad* 9. *Martii.* Anonymi apud Menkenium: *In eadem etiam Eccleſia S. Clementis ipſe* *Pulkava Mſ.* *Menken. ſcrip-* (S. Cyrillus) *cum fratre ſuo S. Methudio ſepultus eſt.* Adſtipulatur his *tor. Germ. T.* etiam Joannis VIII. epiſtola ad annum 880. a nobis relata, in qua Pon- *III.* tifex declarat S. Methudium voluntatem habuiſſe Romam revertendi. Ibi enim: *Tamen cum Deo duce reverſus fueris &c.* Faceſſat igitur Aven- *Aventin. An-* tinus, cum eum Olomucii tumulatum ait. Verba illius ſunt: Me- *nal. Boj. l.* 4. *thudius factione Juvavenſium myſtarum pulſus* (nempe ex Pannonia) in *p.* 259. *Moraviam aufugit. Ubi humatus eſt in urbe, quæ nunc caput Moravorum cenſetur, vulgo Olmunz, hoc eſt Julii mons appellari ſolet.* Magis paradoxa eſt Sarnicii Poloni ſententia, qui S. Methudium a Suatobogio ſup- *Sarnic. Annal.* plicio adfectum adſtruit, ſic enim fabulatur: *Atque hic eſt ille Suatobo-* *Polon. l.* 5. *c.* 7. *gius, qui Methodium Slavorum primorum Apoſtolum ſupplicio affecerat. Et ob id Diis & hominibus inviſus in avia & ſilvas conceſſerat.*

VI. Anno hoc præterea contigit in Epiſcopalem ſedem Ratisbonenſem collocari Tutonem, quem virum ſanctum ex Monacho S. Emerami in hunc Epiſcopatum evectum ait Buccellinus. Non de- *Buccell. Germ.* ſunt quidem, inter quos & ipſe Buccelinus, qui Embrichoni anno *ſacra P. I. p.* 44 891. demortuo Tutonem ſucceſſiſſe volunt, et perperam. Nam Embrichonem inter & Tutonem fuiſſe Aſpertum prodit Arnolfus ſeculi XI. ineuntis ſcriptor in Dialogo, quo hanc Epiſcoporum *Apud Caniſium an-* Ratisbonenſium texit ſeriem: *Aſperto ſucceſſit vir magnæ manſuetudinis &* *tiq. lect. T. II.*

 pie-

pietatis nomine Tuto clarus ingenio. Is habuit ſucceſſores Iſangrinum, Gunthiarium, & Michaelem, poſt hos rexit hanc Eccleſiam beatus Wolffgangus. Quod vero Tuto hoc anno factus ſit Epiſcopus Ratisbonenſis teſtatur *Mabillon. ſæc. V. p. 111.* Anonymi Chronicon breve apud Mabillonium, & confirmat diploma ab Hundio citatum, in quo annus Domini 902. Tutonis Epiſcopi octavus *Hund. in Metr. Salisb. T. I. p. 128.* aſſeritur: *Actum in Straubinga Curte Regia anno Domini DCCCCII. regni vero pueri Ludovici II. Tutonis autem Epiſcopi VIII.* Denique diplomata Codicis Ratisbonenſis apud Bernardum Pezium paſſim ejus memorias occipiunt ab anno ſequente 895. usque 814. *Præfuit* autem, ut inquit ſupra laudatus Arnolfus *a ſeptimo anno imperii Arnulfi, usque ad duodecimum regni Henrici Saxonis* id eſt: ad annum 830. ſeu ut alii annos Henrici computant 831. Quæ Chronologia nobis ſtabilienda fuit, quod ex ea S. Wenceslai Ducis Bohemiæ geſta elucidanda ſint. Pertinet vero hic Tuto ad hiſtoriam regni Bohemiæ tum, quod ab anno 845. quo XIV. Duces Boemorum Ratisbonæ baptiſmo initiati ſunt, Ratisbonenſes Epiſcopi jurisdictionem in Bohemiam exercere ſoliti, tum maxime quod ex hiſtoria noſtra certum ſit eum ipſum ejusmodi jurisdictionis actus ſeu per ſe ipſum in conſecratione Eccleſiæ S. Viti, ſeu per Chorepiſcopum ſuum in dedicatione templi S. Georgii exercuiſſe. Et quanquam ſtatus hic Eccleſiæ nonnihil alteratus fuerit anno 890. quo S. Methudius perducto ad Baptiſmum Borzivogio presbyterum Kaich aliosque Clericos ad Boemiam miſit, ipſeque S. Ludmillam cum pluribus aliis ſacro fonte tinxit, nec non alia Epiſcopalia munia, ſi poſterioribus fides adhibenda, exercuit; tamen hæc ætatem S. Methudii (cujus jurisdictioni omnes Suatopluco ſubjectæ regiones a Joanne VIII. Papa conceſſæ fuere) non ſuperaverunt, adeo, ut eo demortuo omne jus & poteſtas in rebus Eccleſiæ ad Tutonem reciderit. Nec eſt incredibile id anno ſequente factum, quo facta Boemos inter & Moravos ſciſſione ſe ſe Boemi contra Moravos Bojoariis Franciſque ſociarunt, ut ad hunc annum narrabimus. Ceterum cum certum indubitatumque habeamus ex veterrimis vitæ SS. Ludmillæ ac Wenceslai ſcriptoribus hunc Tutonem Ratisbonenſem Epiſcopum ſimul fuiſſe Boemiæ Præſulem, cjus Præſulatus annos ab anno præſente numerare occipimus, idque porro in ſucceſſione Epiſcoporum Ratisbonenſium proſecuturi, dum ad erectionem Epiſcopatus noſtri noſtrorumque Epiſcoporum Chronologicam ſupputationem pertingamus; quo novo Chronologiæ adminiculo multam lucem hiſtoriæ Bohemæ nos allaturos ſperamus.

AN-

ANNUS 895.

Dux Borzivojus cedere tempori ratus ſuorum miniſtrorum nonnullos, quos fidiſſimos ſciebat, ſeorſum vocavit in ſecretiorem locum, eisque conſilium prodidit deſerendæ Boemiæ, tranſeundique in Moraviam. Vocato Slaviboro ſocero uxorem Ludmillam nepotesque commendat, mox aſſumto viæ comite Kaycha præbytero ad Suatoplucum profugit; (a) ibi Regi Moravorum atque Epiſcopo, quæ ſe fata premerent, queribunda voce aperuit. Et paratus erat dolens humanas vices Suatoplucus injuriam armis vindicare, exercitumque Boemiæ immittere, qui refractaria capita vel vi legem Chriſti ferre cogeret. (b) At obſtitit Principis optimi animus nil niſi manſuetudinem pacemque ſpirans, atque omnem fiduciam in cœli miſericordiam reponens. Boemi vero fugato Duce ſuo, non ſecus ac emiſſæ caveis, vinculisque ſolutæ feræ, quem vererentur metuerentque non habentes, pro libidine verſabant omnia: Proculcatæ itaque cum juſtitia leges, vicinorum direptiones, latrocinia, nocturnæque cædes in rempublicam invaſere. Erant tamen non pauci auctoritate & prudentia præſtantes, qui hanc plebis licentiam execrabantur, atque hunc ſeu alterum Ducem perditis rebus ſumme neceſſarium cauſabantur. Sed non erat ullo remedio emollienda projecta in omne malum gentilis populi voluntas, quæ ſurſum deorſum præter æquitatis legumque ordinem omnia miſcebat.

Borzivogius fugit exul ad Moraviam.

Turbatus Reipublicæ Bohemæ ſtatus.

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCV.

FORMOSI PAPÆ 6. - - - IMP. vacat.

SPITIGNÆI 1. TUTONIS *Ep. Rat.* 2.

Vita SS. Ludmill. & Wene.

(*a*) Chriſtannus noſter inquit: *Surgunt adverſus eum uno animo eademque ſententia, ſuisque eum finibus proturbare conantur, ſeu etiam vitam auferre moliuntur. Quo agnito Princeps ſe ſe ab eis removit, rurſusque Regem Zwatopulek ſeu Pontificem Methudium Moraviæ repetivit, a quibus cariſſime, & ut decebat, ſuſcipitur, aliquantulumque apud eos degens perfectius doctrinam Chriſti nanciſcitur.* An vero Borzivogius primum conceſſerit Hradecium, atque, cum ibi non ſatis in tuto eſſet, Brunam, ubi tunc degebat Suatoplucus, tranſierit, ut cum Peſſina ſentit Hammerſchmid, nihil in veteribus proditum. Hæc vero Hagecii relata pertinere ad annos 890. & 891. jam ſupra oſtendimus.

Peſſina Rad. 3. p. 121. Hammerſchmid. Glor. Prag. p. 13.

(*b*) Quanquam in hiſtoriis nihil proditum ſit, ut ad annum 891. innuimus, Suatoplucum Borzivogio contra ſeditioſos ſuppetias tuliſſe, at ex Arnulfi & Arnonis Wirzeburgenſis Epiſcopi expeditione ibidem ſat teſtatum fecimus Suatoplucum etiam armis cauſam Borzivogii protexiſſe.

PRÆTERMISSA.

I. Mortuo ſuperiore anno Suatopluco, & regno in tres filios diviſo ea lege, ut duo minores ſub primogeniti poteſtate eſſent, pacem uno anno duraſſe ſcribit Conſtantinus Porphyrogenitus. Nec vero de hujus anni bello aliquo Moravico mentionem faciunt Annales Francici, niſi quod Albericus Monachus Trium Fontium ex Ottone Friſingenſi referat: Arnolfum in Bajoaria ad compeſcendos Sclavos moratum, quæ tamen ſeu de annis ſuperioribus accipienda, ſeu tutaminis ergo facta ſunt, neque in belli flammas erupere. Copioſe enim hujus anni labores & itinera Arnulphi proſequitur ſupplementum Annalium Francofuldenſium & Regino: qui primum narrant exauctorato Engildicone Marchenſi Bajoariorum ſubſtitutum ab Arnulpho Luitpoldum nepotem ſuum, Hildegardem filiam Ludovici Regis Francorum in quandam inſulam relegatam. Tibure ſynodum celebratam, tum regale placitum Wormatiæ habitum, inde motum in curtem Regiam

Conſtant. Porphyr. de adm. Imp. c. 41. ad h. a.

Analecta Vindob. T. I. Regino ad h. a.

giam Salz, conventum rurſum menſe Julio coactum Ratisbonæ, & dein menſe Septembri cum exercitu profectum ad Italiam. At vero omnes ſcriptores noſtri patrii exterique nonniſi duos filios Mogemirum & Suatobogium, aliter etiam Zuentibaldum præſertim a Germanis Italisque ſcriptoribus appellatum, Suatopluco tribuunt: nec tamen Porphyrogenito tanta accuratione geſta Suatopluci ſcribenti deroganda fides, quin manutenendum: Zuentibaldum omnino tres filios reliquiſſe, quanquam tertii nomen nobis a veteribus proditum non ſit. Niſi fortaſſis dicere libeat alium fuiſſe Suatobogium, alium Zuentibaldum filium, indeque ortum, ut unum eundemque fuiſſe creditum fuerit, quod hiſtoriæ nonniſi duorum mentionem fecerint. Aut niſi *Gotifredum* filium Suatopluci fuiſſe dicamus, quem Dandulus Venetiarum Dux Moraviæ Ducem facit, atque circa annum 910. occiſum tradit his verbis: *Dum* (Hungari) *Carinthiam invadunt, ultra caſtrum Leopater, Moraviæ Dux Gotifredus, Duxque Heberardus cum Aquilegienſi Patriarcha illis occurrunt. In eo prælio uterque Dux occiditur, Patriarcha vero fuga ſalvatus eſt.* Tam tectum eſt, quæ hæc diviſio Regni Moravici fuerit, & quam partitionem terrarum unusquisque filiorum acceperit. Porro Mogemirum (qui a Raſticis præceſſore, primoque nobis cognito Moraviæ Duce nomen acceperat) fuiſſe primogenitum extra dubium eſt: quod ex geſtis annorum ſubſequentium confirmabitur, & liquet ex epiſtola Epiſcoporum Bojoariæ ad Joannem IX. Papam, qua ab ejus nomine omnes Moravi *Moymarii* appellantur, quaſi Moymari clientes & ſubditi. Attamen Presbyter Diocleas primas tribuit Suatopluco, qua in re ſectatores habet Peſſinam & Stredovskium. Poſtquam enim Suatopluci patris ſepulturam narraſſet, ſubjungit: *Et in eadem Eccleſia* (ſanctæ Mariæ) *clamaverunt filium ejus Suatoplicum Regem, ibique conſecratus & coronatus ab Archiepiſcopis & Epiſcopis. Ex eadem die mos adolevit, ut conſecrarentur, & eligerentur in eadem Eccleſia omnes Reges hujus terræ.* Similia pene ſcribit Stredovskius, qui præſente Arnulpho coronatum ſcribit a S. Methudio in Eccleſia Welehradenſi. At præterquam purum putumque figmentum ſit de coronatione, jam crebro ſupra monuimus Diocleatem perperam Budimiro ſeu Branimiro, quod nomem habet vetus textus Slavicus, ſubſtituiſſe Suatoplucum; ut ita hæc procul dubio intelligenda ſint de Branimiri filiis & poſteris, inter quos ne quidem *Suetopelek* reperio. Nam privilegia a Joanne Lucio prolata anno 879. referunt Ducem Sedecslavum. Anno 880. Branimirum. 890. Brazlavonem. 920. Michaelem, quæ clare arguunt Suatoplucum patrem filiumve ad hiſtoriam Dalmatarum haud pertinere. Veteres itaque hiſto-

Annal. Franco-fuld. ad h. a.

Dandulus edit. Murat. p. 199.

Gevold. addit. Hundii T. I.

Diocleas de Regno Slav.

Stredovsky l. 4. c. 1.

Peſſina Mart. Morav. l. 2. c. 7. p. 207. Stredovsky l. 4. c. 1.

ſtorias ſectanti haud ſatisfacturus eſt Peſſina & cum eo Stredovskius amplificatione ſua, qui de conſultatione, quis horum duorum filiorum regno Moravico præficiendus eſſet, mira nusquamque audita cumulant. Nec ſcio, qua authoritate tum Suatopluci patris tum filii Moymiri famæ & exiſtimationi derogare potuerint, dum hunc ante legitimas nuptias natum fuiſſe dictitaverunt.

Aventin. Annal. Boj. l. 4. p. 282.

Magis injurioſe agit Aventinus, qui ne Moravis ſeu liberam electionem, ſeu legitimam ſucceſſionem in Ducatu concederet, ita ſcribit: *Moemarus & Suatebogus ab Arnulpho Moravis imponuntur.* Iſtudne ſeu Continuator Annalium Francofuldenſium, ſeu Regino, ſeu Annaliſta Metenſis præteriiſſet, qui mortis Zuentibaldi ſat prolixam mentionem fecere?

II. Quanquam inita ſuperiore anno cum Zuentibaldo pax hoc ipſo etiam anno obtinuerit, tamen ejus mors non ſecus in Imperio Arnulphi, atque rebuspublicis Slavicis mutationes quasdam attulit.

Analect. Vindob. T. I.

Engildico enim (inquit ſupplementum Vindobonenſe toties laudatum) *Marchenſis Bajouriorum honoribus privatus eſt, in cujus locum Luitboldus nepos Regis ſubrogatus eſt.* Scilicet expertus ille fatum idem, quod ſuperiores pene omnes Comites terminales, ut cum in ſuſpicionem infidelitatis colluſionisque cum Moravis deveniret, munere ſuo exutus ſit. Slavicæ vero respublicæ, quæ, ut ſuperioribus annis oſtendimus, nexu quodam inter ſe vinctæ erant, atque Suatopluci imperium reſpiciebant, jam hoc demortuo diſſolvi videbantur. Quare poſt tantum temporis intervallum rurſum hoc anno leguntur Obodritorum legati cum muneribus ad Arnulphum acceſſiſſe.

Ibid.

Sic enim idem ſupplementum: *Legati Obodritorum Curte Regia Salz munera ſecum deferentes ad Regem pacifica optantes pervenerunt. Quos Rex ut audivit, ſine mora poſtulata annuens, & abire permiſit.* Magis periculoſa nomini & imperio Slavico moliebantur Bohemi, qui ſe ſe a Suatopluci filiis ſcindentes ſocietatem novam cum Francis hoc anno pacti ſunt. Cauſam autem hujus novi moliminis defectionisque a Moravis haud aliam ſuſpicari licet, quam juſto majorem authoritatem, quam ſubinde Suatoplucus in vicinas Reſpublicas Slavicas uſurpabat, quod haud obſcure innuunt hinc atque illinc Annales Francici, & prodit Conſtant. Porphyrogenitus dum, ait:

Conſtant. Porphyr. c. 41.

populis finitimis terribilis fuit. Metuebant nempe Boemorum Duces, ne hereditarium fieret jus illud, quod ipſi aliique vicini Slavici populi ultro Suatopluco detulere, & ut oſtenderent filiis ejus ſimile quodpiam imperium minime competere, ſe ſe Arnulpho ſociarunt. Locum ſumme memorabilem ſcriptores rerum Gallicarum & Francicarum, tum annis

nonniſi tribus abhinc ex codice vetuſtiſſimo Bibliothecæ Cæſareæ Vindobonenſis protulere Analecta Vindobonenſia T. I. in quibus ea lacuna Annalium Francofuldenſium, quam ſummo hiſtoriæ damno hactenus in omnibus editionibus deprehendimus, feliciſſime ſuppletur. In hoc fragmento, quod hactenus latuit, inſignis gentis noſtræ memoria, eo præcipue maxime facienda, quod Duces duos filios Borzivogii *Spitigneum* & *Wratislaum* proferat; cum hucusque in Francicis Scriptoribus ne unum quidem Bohemiæ Ducem deprehendere licuerit, qui hiſtoriis noſtris patriis reſponderet. Verba vero fragmenti ſunt: *Mediante menſe Julio habitum eſt urbe Radisbona generale conventum. Ibi de Sclavonia omnes Duces Boemanicorum, quos Zuentibaldus Dux a conſortio & poteſtate Bajoaricæ gentis per vim dudum divellendo detraxerat, quorum primores erant Spitignevo, Viutizia* (lege Vratizla) *ad regem venientes, & honorifice ab eo receptos, per manus, prout mos eſt regiæ poteſtati, reconciliatos ſe ſubdiderunt.* Haud aliter vero ſe ſubdiderunt (ut verba ejusmodi crebro explicat Jordanus de Archi-Pincernatu) quam ut comiter venerarentur Francicum imperium, auxilium & operam armis atque commeatibus ad tutandum illud addicerent, ipſi tamen quoque hoſtibus ingruentibus ſpem & præſidium in Arnulpho reperirent, quod paulo poſt Bohemos non fefellit, cum a Suatopluci filiis premerentur. Jam

Analect. Vindob. T. I. p. 527.

III. Ex hoc luculentiſſimo loco hanc Chronologicam criſim formare liceat: cum iſthic dicatur omnes Duces Boemanicorum Ratisbonæ in generali conventu comparuiſſe, interque illos primores fuiſſe Spitigneum & Wratislaum filios Borzivogii, haud indubia argumentatio capitur: Borzivogium patrem ſeu jam fuiſſe mortuum, ſeu, ut noſtri poſteriores aſſeverant, abdicato Ducatu receſſum ſuum Tetinii amplexum. Nec enim credibile: Continuatorem Annalium Francofuldenſium præteriturum fuiſſe, ſi Borzivogius adhuc ad clavum ſediſſet, indigitare, eum tanquam Principem horum Ducum abfuiſſe, cum dicat *omnes Duces Boemanicorum* comparuiſſe, aut ſaltem Spitigneum & Wratislaum non abſolute *primores*, ſed primi principisque Ducis filios appellaturum fuiſſe. Succeſſiſſe itaque Borzivogio videntur hi duo filii diviſis ditionibus, quemadmodum antea id factum vidimus, & poſtea viſuri ſumus in S. Wenceslao & Boleslao fratre aliisque. Primogenito tamen ſemper ea prærogativa competebat, ut Princeps audiret, atque ſub ejus poteſtate ſecundo genitus conſtitutus eſſet, non ſecus atque anno ſuperiore ex Porphyrogenito legimus ejusmodi normam a

Suatoplaco Duce Moraviæ inter tres filios ſuos inſtitutam, & in gente noſtra poſteriori, præſertim cum Moravia acceſſiſſet, receptam fuiſſe. Nec obſtat veterum auctoritas, qui paſſim ſcribunt Wratislaum fratri Spitigneo in Ducatu Bohemiæ ſucceſſiſſe, id enim de principe ſede, & univerſæ Bohemiæ adminiſtratione accipiendum, quam mortuo ſine liberis Spitigneo poſtea conſecutus eſt Wratislaus. Quæ vero hæc Bohemiæ partitio fuerit, & quæ ditiones Wratislao, vivente fratre ſuo Spitigneo, obtigerint, nihil compertum. Niſi dicamus illum eandem Boleslavienſem regionem tenuiſſe, quam dein eo mortuo accepit filiorum alter Boleslaus, cum vetuſta traditio ſit, imo Balbinus ad pervetuſtos temporum Annales ſe revocet: Boleslavienſem SS. Cyrilli & Methudii Eccleſiam a Wratislao fuiſſe fundatam & conditam adjecto quatuor ſacerdotum Collegio, quos inter Bohuslaus Præpoſiti, Wſſemilus Decani munus geſſerit. Jam hoc Chronologiæ quoad Duces noſtros principio habito ordinabimus impoſterum Ducum noſtrorum annos, eumque annum primum Spitignei ſtatuemus; non quod lectori perſuaſum velimus, ut certo credat Spitigneum hoc anno primum regnare cepiſſe, ſed quod hactenus nullum idoneum legitimumque documentum repererimus, ut certum aliquid circa Chronologiam primorum Ducum noſtrorum ſtatueremus, quorum nequidem nomina uſpiam apud veteres exteros prodita ſunt. Primi vero ſcriptores noſtri patrii, quanquam nomina & ſeriem eorum adferant, ubivis Chronologia abſtinent, primusque omnium repertus Hagecius, qui ſæculo XVI. tanquam geſtorum anni e tripode Delphico ſibi eſſent proditi, omnia in Chronologiam diſpeſcuit; ſed quanto temporum vitio & anachronyſmis haud indubie benevolus lector ex ſuperioribus noſtris annis collatisque coævis monumentis perſpexerit. Quare rurſum monemus æquum lectorem, ne annos eos, quos hactenus Ducibus noſtris præfiximus, certos, aut computum noſtrum eſſe exiſtimet, calculus is eſt Hagecii, quem non tam ſequi, quam præfigere libuit, dum meliora nanciſcamur. Ab anno 890. cepimus ſupputare annos a Borzivogii baptiſmo, quod is calculus calculo Hagecii multo verior nobis videretur, ob quam eandem rationem annorum ſupputationem in Ducibus noſtris tam jam ſequemur, quam Chronicorum veterum, aliorumque monumentorum indicia perſuadebunt. Optantes, ut ſi quæ adhuc latent hiſtoriæ patriæ veteres reliquiæ, ex iis tandem aliquando ea ſuppleantur reformenturque, in quibus ne certiſſimum abſolutiſſimumque hactenus definire fas eſſet, documentorum idoneorum defectus obſtitit.

Balbin Epit. l. 1 c. 2. § 4.

AN-

ANNUS 896.

Cullum obducere viſa eſt Boemorum gentilium contumacia pro aris & focis ſuis vitam ponere parata. Congreſſi ſubinde ſeniores populi id ſacrum ſanctumque ſibi fore ſtatuerunt, quemvis potius, qnam Borzivogium paſſuros dominum Ducemque. Suadebant nonnulli majorum ſuorum exemplo arcendum rurſus ab aratro Principem, alii contra per nuncios revocandum cenſebant ex Bavaria Stuogmirum filium Hrutæ, fratrem Sukoslai, quem nuper captum Hoſtivitus in Noricum ejecerat. Eaque tandem ſententia inter multam diſceptationem prævaluit, maxime quod Stuogmirus (a) e Bilinenſium Principum ſanguine, ex Bila Kaſſaque per Koſſalium prognatus, cognatione Wiſſebradenſem domum attingeret. (b) Igitur ad Bavariam miſſi cum per interpretes Bavaros nequicquam de exule quæſtionibus fatigaſſent, oblatum tandem agnitumque Pragam cum ſolemnitate deducentes ſummæ rerum præfecerunt, Principemque ſalutarunt. (c) Non ille ſolum Stuogmiri ſed etiam Stilfridi nomine inter noſtros celebrabatur, nam inter Noricos adhuc verſatus hoc teutonicum nomen germana interpretatione indeptus eſt, quod varium poſtea etiam in gente noſtra obtinuit. At vero plebs, qua nihil mutabilius, illico indigne ferre: quod Princeps ſuus per interpretes appellandus, idem & audiendus eſſet. Nam tredecim annorum intervallo, quibus exul inter germanos vixerat, patriam lin-

Stuogmirus Borzivogio ſurrogatur.

guam vitio memoriæ Czechorumque conſuetudinis defectu plane perdiderat. Cum igitur nec in petendis, nec definiendis judiciis modus, tutamenque certum Bohemis eſſet, inſuetis talium communicationum riſui primum, mox etiam cunctis odio & indignationi eſſe cœpit. Decem enim non niſi menſes Princeps hic (paſſim per ſatyras mutus appellari ſolitus) toleratus. Nec minus Stuogmirum ipſum tædebat a ſuis non intelligi, aut ſua cum eis communicandi fas eſſe, ut faſces ſibi graves accidere ſentiret. Erant hæc ſagacioribus, ac iis præſertim, qui Borzivojo revocando ſtudebant, præſentiſſimum argumentum ad exuendum principalibus inſigniis Stuogmirum, qui paſſim ſimilibus hortamentis plebem ſollicitabant: „ Permirum cives! deturbatum a vobis
„ Ducatu fuiſſe Borzivojum, quod Chriſto nomen dederit,
„ certumne animo veſtro polliceri poteſtis Stuogmirum tamdiu inter Chriſtianos verſatum non eidem nomini devotum
„ a Bavaris? non vos latet ſuſtuliſſe eos nomen patrium
„ ſubſtituiſſeque germanum, an, quod majus erat paſſuros
„ fuiſſe creditis, ut ritu noſtro, pridem huic genti inviſo,
„ ab ipſis diſcreparet? nobis certe non minus lavacro Chri-
„ ſtianorum tinctus videtur Stuogmirus, quam exul Borzi-
„ vojus, quod jam ille per tredecim annos profeſſus perti-
„ nacius tuebitur, quam vobis metuere fas ſit a Borzivojo,
„ quem non ignoratis paucorum dierum nonniſi doctrinam
„ nuperrime apud Suatoplucum hauſiſſe. (d) In ſcyllam in-
„ cidiſtis charybdin vitaturi. Periculum enim vero ſum-
„ mum eſt, ut ne Pſeudo-Dux hic lingua & moribus Ger-
„ ma-

„ manus, cum patriam linguam rurſum combiberit, Germa- „ norum ſuorum præſidio paulo poſt omnes Czechos ad ean- „ dem ſuperſtitionem cogat, qua ille tam pertinaciter eſt „ imbutus. „ (e) Ea ad movendum plane accommodata oratio tantum perculit plebis ſententiam, ut ſeniorum proceruṁque poteſtati relinquerent, quidvis de tumultuarie creato hoc Duce ſtatuendi. Itaque per interpretem Stuogmiro ſignificatum, ut in Bavariam ſibi haud inclementem rediret, quod ille minime iniquo accepit animo. Reductus ergo in Noricum non ſine debitæ obſervantiæ teſtimoniis; tresque auri & decem argenti marcæ ei in præmium geſtæ Ducalis perſonæ una datæ. (f) *Ejus ſperbreve imperium.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCVI.

STEPHANI VI. PAPÆ 1. ARNULPHI IMP. 1.
SPITIGNÆI 2. TUTONIS *Ep. Rat.* 3.

(a) Chriſtannus vocat *Ztroymir*. Codex Mſ. Cœnobii Budecenſis *Zreimir*. Prior dicit Slavice hoc nomen interpretari *rege pacem*. Quod omnino *Ztroymir* priſca ſignificatione connotat, alter explicat per *judica pacem*, quod tamen Slavice non *Zreimir* ſed *Zudimir* ſignificat. Porro non incognitum etiam aliis Slavis erat hoc cognomentum: Anonymus enim de converſione Bojoar. & Carent. etiam quempiam Zhtroymir inter Duces Carentanorum refert. *Acta SS. ad 9 Martii.*

(b) Balbinus integram genealogicam arborem hujus Ztroymiri texuit, ſcilicet innixus relatis Hayecii. Ex eadem denique ſtirpe Kaplirzios nobiliſſimam olim inter nos gentem prodiiſſe ſtatuit, quam recte vereque, Genealogiarum ſcrutatoribus expendendum relinquimus. Id certiſſimum eſt apud veteres ante Hagecium & Dubravium nusquam proditum eſſe Bilinenſis ſtirpis Ztroymirum fuiſſe, quod vel *Balbin. Epit. l. 1. c. 10.*

ipſum

ipſum nomen a poſterioribus in vitam S. Ludmillæ intruſum eſt. Antiquiſſima enim hujus ſanctæ vita, quæ habetur in Codice Bibliothecæ Clementinæ S. J. caret hoc nomine, ſic enim illa breviſſime: *At vero præfata membra dyaboli quendam alium judicem ſibi elegerunt.*

Vita SS. Lud. & Wenc. (*c*) Compendio rem abſolvit omnem Chriſtannus: *At vero plebs præfata in nequicia ſua permanens quendam Ducem Ztroymir nomine, cujus in latinum vertitur ſermonem:* rege pacem. *Qui apud Teutonicos profugus exulabat, gente ex ſua miſſis legatis ad propria eum reducunt, ſibique Principem ſtatuunt.*

Sarnic. Annal. Polon. l. 5. c. 7. (*d*) Neſcio, quid in mentem venerit Sarnicio, qui hoc tempore quendam Thaſillum nec noſtris, nec exteris hiſtoriis cognitum nobis Regem affingit: Sic vero ille: *Bohemici etiam regni converſio facta eſt ſub illud tempus in Thaſillo Rege.*

(*e*) Chriſtannus nihil prorſum memorat, ideo exauctoratum fuiſſe Ztroymirum, quod Chriſto nomen dediſſet. Hagecium tamen Status Bohemiæ in ſua deductione anno 1620. contra Ferdinandum II. data ſecuti ſunt. At conferre libet verba Chriſtanni, ut, quantum hæc amplificaverit Hagecius palam fiat: *Idem eorum electus Dux*, inquit, *licet ex eisdem genitus foret, diuturna tamen exulatio eum proprii privaverat labii eloquio. Quapropter a ſuis electoribus rejicitur ſe ipſos primum accuſantibus, videlicet, quod talem ſibi elegiſſent, cujus neque vocem neque ſermonem noſſent haurire, quodque clamores aures ejus ignaras linguæ ſuæ penetrare non valerent.*

(*f*) Seriem narrationis invertit Hagecius, cum Stroymirum ante ethnicorum Bohemorum cladem, quam in ſequentem annum rejicit, Ducatu & regione exactum ſcribit. Chriſtannus enim cum omnibus aliis S. Ludmillæ vitis cladem hanc præmittunt. Ceterum indubie liquritur tam ex Chriſtanno, quam aliis vetuſtioribus monumentis Borzivogii baptiſmum, exauctorationem, Ztroymiri electionem; expulſionem, rurſumque Borzivogii receptionem intra ſpatium ſemi alterius, ſummum duorum annorum fuiſſe geſta, quæ tamen Hagecius per quinque annorum curſum diſpeſcuit. Nempe, quod res ipſa prodit, rerum narrandarum inopia preſſus, hæc geſta per quinque annos diſtraxit.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

I. Ad hunc annum tandem pertinet, quod ex fragmento Analectorum Vindobonenſium ad annum 894. de tranſitu Ungarorum ultra Danubium, Pannoniæque vaſtatione improprio loco narrata jam eo anno præoccupavimus. Nam cum anno ſuperiore Hungari Græcorum fœderati non modica clade affecti fuiſſent (quod his verbis idem ſupplementum narrat: *Avari terminos Bulgarorum invadentes ab ipſis præventi ſunt, & magna pars eorum exercitus interfecta eſt*) atque Græci ipſi ubivis pene inferiores evaderent, adeo ut Bulgari ad portam usque Conſtantinopolitanam perrumperent, Græci aſtutia uſi naves expediunt ad Avaros, *ac eos in regnum Bulgarorum ultra Danubium transponunt. Transpoſiti manu cum valida gentem Bulgarorum ingreſſi maximam partem cedendo neci tradiderunt. Hoc audientes poſiti in expeditione Bulgari cum omni feſtinatione primum deliberare ſe ab infeſto hoſte recurrunt, conſertoque illico prælio victi ſunt, iterum pari tenore recuperare nitentes ſecundo caruere victoria.* Dein narrat author Bulgaros petiiſſe conſilium a vetulo ſuo Rege Michaele, qui tum in cœnobio Monachum indutus erat, cujus ſuaſu, poſt triduanum jejunium, pœnitentiamque actam, cruentam victoriam (viginti millibus ſuorum amiſſis) fuiſſe adeptos. Eadem narrat Hermannus Contractus luculento compendio. Sed reliqua jam, quæ maxime ad Regni Moravici hiſtoriam pertinent, ex Conſtantino Porphyrogenito ſuppleamus. Narrat is itaque, cum Avari in hac contra Bulgaros expeditione fuiſſent, eveniſſe ipſis plane idem, quod Bulgaris, alibi expeditione occupatis, fecere. Nam Patzinacitæ Avarorum terras ingreſſi familias ipſorum perdiderunt, regionem vaſtarunt, eosque expulerunt, qui ad regionis cuſtodiam domi relicti erant. *Reverſi Turci* (id eſt Hungari a Bulgaris victi) *regionem ſuam deſertam vaſtatamque invenientes, in ea terra, quam hodiernum usque diem incolunt ſedes poſuerunt, in ea nimirum regione, quam a fluminibus cognominatam eſſe ſupra diximus.* Ut vero regionis iſtius ſitus expediatur, nominat inter fluvios: *Timeſum, Tutem, Mareſum, Criſum, & Titzam.* Inter hos fluvios tres hodie adhuc cogniti, & mutata paululum voce nomen retinent: *Timeſus* ſeu *Temiſus* Temeswar præterlabitur, atque ad Panzova infra Belegradum Danubio miſcetur. *Mareſus* & *Mariſus* ſeu *Maruſius* vulgo *Meriſch* trans Segedunum Tiſſæ miſcetur. *Titza* ſeu *Tiſſa*, *Tibiſcus* e ſeptentrione prolabens nonnihil ſupra Belegradum Danubio ſe jungit. *Tutes* & *Criſus* mihi incogniti, veroſimillime autem ad terras Transdanubianas

Analect. Vindob. T. I. p. 526.

Ibid. ad An. 895. p. 527.

Annal. Franco-Illi fuld. ad h. a.

Apud Caniſ. ad h. a.

Conſtant. Porphyr. c. 40.

Idem ibid.

ſpectant. E quibus jam eruitur Hungaros ante hanc expeditionem Bulgaricam terras quasdam ultra hos fluvios coluiſſe, ac hoc primum anno accidiſſe, ut cum eas a Patzinacitis vaſtatas deprehenderent, itaque victi per Zuentibaldi regnum ſeu Magnam Moraviam tranſirent, iſthic ſedes delegerint, gratiis an ingratiis filiorum Zuentibaldi? non reperio, quod definiam; cum tamen Epiſcopi Bajoariæ in ſua querela ad Joannem IX. ad annum 900. id inter cetera accuſationis capita referant:

Gewold. in addit. Hund. T. I. p. 38.

Ipſi (Moravi) *Ungarorum non modicam multitudinem ad ſe ſumſerunt, & more eorum capita ſuorum pſeudo-Chriſtianorum penitus detonderunt, & ſuper nos Chriſtianos immiſerunt*, argumentatio haud vana capi poteſt: filios Zuentibaldi permiſiſſe, ut Hungari hoc anno inter dictos fluvios habitare occiperent, ſcilicet mixtim cum Slavis, reliquiisque veterum Hunnorum, atque ceterum pacifice colerent terram. Qua in re comperio adſtipulari ſententiæ meæ Thuroczium, ad quem procul dubio traditio integra incorruptaque pertigerit, dum ait:

Thurocz. P. II. Chron. c. 3.

Ducem Moraviæ primum de Ungarorum adventu gaviſum, quod exiſtimaret eos venire tanquam ruſticos, qui terram ſuam colerent. Quare cum poſtea Hungari ex Italia rediere, leguntur prius laceſſiviſſe Arnulſum, quam Zuentibaldi filios, & regnum Moraviæ filiis Suatopluci jam inhabitantibus Ungaris usquequaque florens perſtitiſſe, eruitur ex eo, quod annis etiam quatuor poſterius Moymarus Moravorum Dux iſthic Metropoliticam ſedem & plures ſuffraganeatus erigere meditatus ſit. Quod autem jam aliqui etiam Hungarorum in ripa dextra Danubii transque hoc flumen anno hoc poſſeſſiones accepiſſe videantur, meritoque ſuſpicati ſupra fuerimus fluvios *Tuten* & *Criſum* a Porphyrogenito commemoratos ad hanc meridionalem plagam pertinere, argumentum ſumimus ex Annalibus Francofuldenſibus, qui dicunt:

Annal. Fuld. ad h. a.

Stipantibus denique iisdem in partibus inter ſe conflictibus (nempe inter Bulgaros & Hungaros) *Imperator Pannoniam cum urbe Paludarum tuendam Brazlavoni duci ſuo in id tempus commendavit.* Quam urbem Paludarum paſſim pro Moſeburgo haberi, ſitamque fuiſſe trans Danubium conſtat, quo loco denique Brazlavonis iſtius poſſeſſiones fuere, ut vel hæ jam periculo direptionis eſſent expoſitæ.

Adelzreiter Annal. Boj. P. I. l. 12. p. 299.

Quod vero hæc regni Moravici per Hungaros invaſio occupatioque hoc anno acciderit, confirmat Porphyrogenitus his verbis:

Conſtant. Porphyr. c. 41.

Poſt hujus autem Sphendoploci mortem anno uno in pace exacto, orto deinde diſſidio & bello civili invadentes Turcæ (id eſt Hungari) *funditus eos exſtirparunt, regionemque eorum occuparunt, quam in hodiernum diem usque incolunt.* Non qui-

quidem, ut dicamus Moravos jam hoc anno funditus ab Hungaris exſtirpatos, aut univerſum Moraviæ regnum ab iis occupatum, ſed quod annus hic principium malorum atque excidii fuerit, quo nempe filii Suatopluci inter ſe diſſidentes bellum civile occeperunt, & quo, occupata regni parte, Ungaris via aperta eſt ad tam formidandum regnum evertendum. Porro quanquam de orto diſſidio & bello civili hoc anno inter filios Suatopluci nihil habeamus enucleatum in ſcriptoribus, quodnam illud fuerit, & quam ob cauſam enatum, vix tamen dubium jam præſente anno ſcintillas quasdam utrinque obortas, quæ demum duobus annis poſterius, ut narrant Annales Fancofuldenſes, in publicas belli flammas erupere. Et profecto jam ſimultas quædam Moravos inter & Boemos anno ſuperiore cepit, quæ hoc & ſequente anno ad arma & vim ſpectabat, non enim ſolum anno lapſo Boemi ſe Arnulfo ſociarunt, ſed impendente etiam auxilia contra Moravos poſtularunt. Quod diſſidium inter gentem ejusdem ritus & linguæ merito a Conſtantino Porphyrogenito civile bellum appellari potuit. Hallucinantur igitur omnes, qui Regni Moravici invaſionem, occupationemque jam hoc anno imo duobus retro ultra Nitriam urbem contigiſſe prætendunt, imo plane exeidium Regni Moravici, quod nonniſi poſt Arnulfi mortem accidit, huic anno adſcribunt.

Annal. Fuld. ad An. 898.

Iidem ad An. 897.

II. Anno ſuperiore Arnulphus a Formoſo Papa in Italiam vocatus anno currente Romam, quam Ageltrudis vidua Widonis tenuerat, clauſeratque, cepit, ibidemque ab eodem ſummo Pontifice ſecundum morem Anteceſſorum ſuorum imperiali conſecratione percepta CÆSAR & AUGUSTUS appellatus eſt. Ut copioſe hæc narrant Annales Francofuldenſes. Atque id ante diem quartum menſis Aprilis emortualem Formoſi Papæ accidiſſe multis probat eruditiſſimus Pagius. Aſſemanus cauſam potiſſimam vocati ad coronam Arnulphi argutatur, quod jam multo prius adverſus Carolum Calvum Formoſus partes Ludovici avi tuitus ſit. At principio Pontificatus ſui Formoſum magis Widoni quam Arnulpho faviſſe, jam multo ante docuimus. Non diu autem poſt coronationem hanc ſuperfuit Formoſus, nam Continuator Francofuldenſis memorat eum die Paſcæ, qui eo anno in diem quartum Aprilis inciderat, obiiſſe. Mors hujus Pontificis nobis merito commemoranda, quod univerſim de gentis Slavicæ converſione plurimum meritus ſit, nam quantum in perducendis ad Chriſtum Bulgaris deſudaverit, plenæ ſunt hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. Liceat hic

Ad h. a.

Pagius ad h. a. n. IV. Aſſeman. T. II. P. I. c. 5. p. 223.

fragmentum carminis, quod de eo cecinit Frodoardus pervetuſtus hiſtoricus, & Poeta, apponere:

Mabillon. ſæc. III. in Append. Act. SS. Bened.

> *Bulgariæ genti fidei qui ſemina ſparſit*
> *Delubra deſtruxit, populum cœleſtibus armis*
> *Inſtruxit, tolerans diſcrimina plurima - -*

Libro ſuper cauſa & negotio Formoſi P.

Et Auxilius apud eundem Mabillonium: *Is eſt profecto ille, qui in omni vita ſua tantæ gravitatis forma exſtitit, ut vinum non biberet, carnis guſtum neſciret, fœminea copulæ expers, octogenarius virgineum ſuum corpus, hominem exuens, terræ commendaret. Iſte etiam gentes Vulgarorum, vitam ſanctitatis prædicatione confirmans, ut verus Apoſtolicus ad fidem adduxit.* Et quanquam documenta non ſuppetant, eum quidpiam ad Bohemorum converſionem, quæ ſub illius Pontificatu contigit, contuliſſe, attamen notitia illa, quam cum Suatopluco Moraviæ Duce aliisque Slavicis vicinis populis contraxit, haud dubitare licet, ejus ſollicitudinem hoc in negotio quoque fuiſſe intentiſſimam.

ANNUS 897.

Borzivoji itaque exauctorationem permagna animorum ſciſſio conſecuta eſt. Quorundam enim lamenta erant: Boemam gentem ab hominum memoria nunquam tamdiu ſeu Principe, ſeu Judice fuiſſe orbatam, querebantur Czechos errare inſtar apium regulo ſuo nudatarum, præſagiebantque animo hunc afflictum reipublicæ ſtatum haud longiorem ætatem laturum, quin feſtinanter omnem longe lateque regionem in ſummum diſcrimen deturbet. Omnium igitur una mens una ſententia erat, concilium in caſtro Wiſſehrad cogendum, ibidemque ſingulorum judicia de novo eligendo Principe (a) eſſe exploranda. Et erat iſthic ut geniorum, ita ſententiarum mira ſciſſio. Nec tamen eos oblivio Borzivoji cepit, quanquam Chriſto nomen

Comitiis de novo eligendo Duce.

men dediſſe agnoſceretur; ejus enim beneficus manſuetusque animus memoriam exagitabat, ut plurimi ejus virtutes prædicarent. Sed nec defuere etiam Borzivojo hoſtes, in quorum gratia aucupanda, inflectendaque voluntate Slaviborus (b) cum factione ſua nullum non movit lapidem, cujus id unum ſtudium erat, generum ab exilio vindicandi. Poſt multas variasque diſceptationes magno animorum certamine itum eſt in ſententiam: ut poſtera luce patentibus campis congreſſus fiat, mutuoque alloquio poſitis odiis populo detur Princeps communibus ſuffragiis. At vero partes illæ populi, quæ Borzivoji dominationem faſtidiebant, collatis capitibus clanculum conjuravere: ferro interimendos eos eſſe omnes iisdem in campis, qui pro Borzivoji reditu ſuffragia daturi eſſent. Atque ut ſcelus lateret, felicemque nanciſceretur exitum, conventum eſt: occultis ſub pallio loricis enſibusque rite inſtructi ut adeſſent ſinguli, id etiam pro ſigno datum impetus, ut cum factionis caput Hromilus exclamaret: Variemus nos, Variemus. (c) Præter moram omes ſtrictis enſibus in adverſam partem irruerent, præterque veniam neci darent. Hæc quantumvis clam, ſummoque ſilentio agerentur, non latuere tamen Borzivoji fautores & amicos: igitur & illi majori armorum apparatu togis palliisque tecto comparuere, ad excipiendos dandosque ictus rite accincti. Jam inalbeſcente die partium ſtudia pervicacius in campo, quam pridie in comitio inter ſe diſſident, nec ultra probris contumeliisque parcitur, cum Hromilus, vires creſcere parti adverſæ videns, ſignum invadendi dat altum

Prælium inter comitia. ſuis inclamans: Variemus nos, variemus. Hæc dicentem, explicandoque ex toga ferro occupatum adortus nonnemo ex Borzivoji factione homo haud ignavus. „ Jam ego faciam, inquit, Hromile! ut ſanguine tuo Varius ſis; „ hominemque e veſtigio obtruncat. Tum vero Borzivojani ingenti clamore mucrones ſtringunt, confertique impetum faciunt in adverſarios novitate tam inſperati eventus attonitos. Cæduntur reſiſtentes, in ſilvas alii, alii Pragam præcipiti fuga aguntur, (d) ceteri armis traditis in revocationem Borzivoji jurant. *Vincit factio Borzivoji.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCVII.
ROMANI PAPÆ 1. ARNULPHI IMPER. 2.
SPITIGNÆI 3. TUTONIS *Epiſ. Rat.* 4.

(a) Nihil Chriſtannus de Wiſſehrado, ſed ſtatim ad campos deliberandi cauſa progreſſos docet. Sic enim ſcribit: *Verum quoniam pars quam maxima perfidorum tyranno* (Zztroymiro) *favebat, ineunt conſilium partibus ex utrisque; quo civitatem Metropolim Pragam ſcilicet egredientes in campo, quid ſibi gerendum foret, perquirerent.* Scilicet more pene omnibus Slavis uſitato, electio & inauguratio Ducum nonniſi in campis fiebat.

(b) Borzivogianæ factionis paſſim Slavibor benigna quadam interpretatione aſſeritur, quod conſtet generum fuiſſe; at Chriſtannus cum aliis veteribus documentis hoc indicio caret.

(c) Hæc teſſeræ ſeditioſæ verba deſumta ſunt ex Chriſtanno, qui ait: unus eorum vocem in altum elevans proclamat: *Eja noſtri variemus nos!* nomen autem Hromili debemus Hagecio, qui primus id protulit.

(d) Hæc pene omnia ex Chriſtanno hauſta, qui breviter rem narrat: *Qua voce* (Variemus nos) *hauſta & cognita pars Borzivoji, qua loricata*

cata ſub tunicis advenerat, bene, inquit, bene dixiſti! ecce nunc diverſis coloribus apparebis variatus. Sicque ferro obtruncato cunctos ejus ſocios fugam inire coegerunt, eorumque falſum Principem patria pepulerunt.

PRÆTERMISSA.

I. Quanquam Boemi a Moravorum ſocietate deſciverint, imo domeſtica ſeditio, ut mox videbitur, inter hanc utramque gentem enata ſit, attamen hactenus filii Suatopluci non modo ſua viriliter contra Arnulphum Hungarosque tuiti ſunt, ſed etiam ſupercilium adverſus Francos attollere imperioſeque agere viſi. Nam legatos ad Arnulphum miſiſſe leguntur, ut ne exules ſeu transfugæ eorum reciperentur. Quæ Continuator Annalium Francofuldenſium hac oratione complectitur: *Cæſar* (Arnulphus) *vero cum curte regia Otingæ Natalem Domini celebraret, advenientibus ibidem ad eum Maravorum miſſis, qui pro pace cuſtodienda, ne exules eorum profugi reciperentur, ab Imperatore flagitant, quos Rex, ut audivit, abſolvit, & ſine mora abire juſſit.* Quæ poſteriora verba haud indubie indigitant legationem hanc cum ſtomacho fuiſſe acceptam ab Arnulpho, qui ut mox videbitur jam partibus Boemorum favebat. Nam ſubjungunt iidem Annales: *His ita expeditis contigit, ut gentis Behemitarum Duces ad Imperatorem Arnulfum, qui tunc temporis civitate Radaſpona moratus eſt, advenerunt, offerentes ei munera regia, & ſua ſuorumque fidelium ſuffragia contra eorum inimicos Marahabitas ſcilicet poſtulantes, a quibus ſæpe, ut ipſi teſtificati ſunt, duriſſime comprimebantur. Quos ergo Duces Rex Imperator gratuito ſuſcipiens, verbaque conſolationis ex pectoribus abundantius infœruit, & lætabundos donoque honoratos patriam in ſuam abire permiſit, totumque illius anni tempus autumnale finitimis in locis Aquilonaribus Danubii, Ymbrisque* (id eſt Rhegini) *fluminis ſi ſe ſuſtentavit. Hac etiam in ratione: ſi ſupradictæ genti neceſſitas auxilii ſui immineret, paratus cum ſuis fidelibus exiſteret.* Breviſſime rem abſolvit Hermannus Contractus: *Bohemanni contra Marabenſes ab Arnolfo Imperatore auxilium petunt.* Hem! ex ſuperioris anni ſimultate Bohemos inter & Moravos jam hoc anno belli flammas erupiſſe, adeo ut cum Boemi omni potentia filiorum Suatopluci, qui vaſtiſſimum regnum tenebant, premerentur, Arnulphi auxilium implorare cogerentur. Scilicet procul dubio Moymarus jura, quæ pater Suatoplucus in Bohemiam acquiſiviſſe viſus, manutenere, ſibique hereditaria vindicare conatus, quibus acerrime obſtitere Bohemi merito metuentes, ne libertate ſua amiſſa perpetuo obnoxii fiant Regno Moravico. Ex iisdem præte-

Annal. Fuld. ad h. a.

Ibid. ad h. a.

tereа Annalibus teſtatum habemus: eos Bajoariæ Comitatus, qui inter Regini fontes & oſtia ſita fuere, rurſum Arnulpho paruiſſe, cum in his Aquilonaribus partibus per integrum autumnum verſatus, Moravorum motus aucupatus ſit. Comparent denique rurſum annua Boemorum munera, quæ Boemi alias Romanis Imperatoribus deferre ſoliti; niſi dicere malimus ideo hoc anno oblata, ut iis noviter coronatum Romanorum Imperatorem venerarentur. Nam & Sorabi idem feciſſe hoc anno leguntur: *Quo peracto* (generali conventu in Triburia) *ad curtem, quæ dicitur Sulz, pervenit; advenientibus ibi ad eum cum muneribus Soraborum miſſis, quos, ut audivit, abſolvit & abire permiſit.* Nihil vero Annales Francofuldenſes memorant de querelis Soraborum contra Moravos, quas hac legatione fuiſſe depoſitas minus recte narrat Adelzreiter.

Ibid. ad h. a.

Adelzreiter Annal. Boj. P. 1.*l.*12.*p.*300.

ANNUS 898.

Menſe Martio rurſum indicta in caſtro Wiſſehrad comitia, quibus tandem decretum: mittendam eſſe Welehradum legationem, quæ exulem Borzivojum in avitas ſedes reducat. Ille vero rerum inſcius, quæ in Bohemia agerentur, legatisque adhuc in itinere conſtitutis, ſuſceptis pro reditu votis Deo ſe coram Epiſcopo & Rege palam obſtrinxit: daturum operam, ut e legibus Chriſtianis religioſiſſime vivat, honorique Divæ Mariæ Virginis ædem condat, ſi rebus integris incolumi ſibi receptus in Boemiam datus fuerit. Non poterat non igitur animus piiſſimi Principis admiratione percelli, cum paulo poſt emiſſum hoc votum accedentes ad ſe Boemos videret, legationisque capita audiret. Nec mora, vocem hanc monentis Dei ratus, itineri ſe ſe accingit inter gratiſſimi animi ſignificationes. Una porro ejus ad Suatoplucum erat inſtans humilis-

Borzivojus revocatur.

liſque poſtulatio, ut Epiſcopum comitem adjungeret, (a) cujus opera conjux ſua Chriſtianæ doctrinæ præceptis inſtitueretur, ipſoque ſalvifico baptismi fonte tingeretur. Cui petitioni cum præter moram Suatoplucus lubens volensque ſubſcriberet, confeſtim iter Wiſſehradium ſuſceptum eſt, ubi ſumma celebritate populi, majore etiam lætitia uxoris ſuæ Ludmillæ exceptus. (b) Tertio die tranſiit ad principale prædium ſuum, quod voluptatis ergo intra muros Pragenſes olim Dux Krzezomyslus ſibi ſucceſſoribusque in occidentem ſolem condi fecerat. (c) Ante prædii iſtius (quod nonnulli lætam, alii ſeptam curiam ſeu ſepimentum, quod lignea præalta ſepe cinctum eſſet, vocabant) majorem januam Borzivojus damnatus voti ædem Divæ Mariæ, Almæ filii Dei Matris in cœlos aſſumtæ honori moliri cœpit. (d) Interea Ludmilla variis iisque miris agitabatur inſomniis: viſa ſibi nempe audire præcipientem vocem, ut caput ſacris ſubmittat undis, magnis idcirco a Chriſto cumulandam beneficiis, quod ſtimulo erat, ut quanta quanta ad percipiendum hoc divinum myſterium æſtuaret. (e) Borzivojus poſtea creſcentem fabricam templi uni ſuorum procerum committens, ut ſaluti conjugis liberorumque quantocyus conſultum iret, accepto una Epiſcopo Bſſovium, id eſt Melnicium profectus eſt. Hic Ludmilla ſpiritu divino acta procidit ad genua Epiſcopi, baptiſmo lavari flagitans. Nec mora voti compos facta eſt (f) cum filiis Spitihniewo & Wratislao multisque aliis. (g) Incredibilis vero tum pietas erat Bohemis neophytis, quibus inter cetera divini veri-

Eccleſiam in Teyn condit.

Ludmilla baptizatur cum filiis.

ritate verbi nihil ſuavius pretioſiusque videbatur. Certatim currebatur ad comprehendendas latinas literas (*h*) Budecium gymnaſium nobile Chriſtianæ juventutis, (*i*) & literatorum, Clericorumque numerus his initiis non præter admirationem quotidie majus incrementum capiebat.

Budecii gymnaſium latinitatis.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCVIII.

JOANNIS IX. PAPÆ 1. ARNULPHI IMP. 3. SPITIGNÆI 4. TUTONIS *Ep. Rat.* 5.

(*a*) Is Epiſcopus, ut ſequentibus annis videbitur, perpetuo fuit Hagecio *Cyrillus*. Quam perperam autem, alibi crebro monuimus. Imo veteres omnes altum ſilent poſt revocatum *Borzivojum* in Ducatum vel ipſum S. Methudium comitem viæ in Boemiam datum. Quam præterea Hagecius Chronologiam pro libidine tractaverit, patet hic ex memoria Suatopluci, quem annis abhinc quatuor jam fatis ceſſiſſe, nemo dubitabit.

(*b*) Chriſtanni pauca verba ſunt: *Moraviam dehinc properantes priſtinum Ducem reducentes loco proprio reſtituunt.*

(*c*) De hujus prædii ſtructura egimus jam Parte II. ad annum 836. p. 528.

(*d*) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: „ Primum illud Pragenſe templum, ſeu verius, quod plerique alii ſcriptores aſſerunt, ſacellum Teynenſi templo adſitum, hodie ſupereſt, illudque ipſum eſſe creditur, quod conditorio rerum Eccleſiæ adnexum eſt. Illam vero Baſilicam Teynenſem, quam hodie conſpicimus, opulenti ex imperio mercatores Germanicis potiſſimum impenſis (prout memorabitur ad an. 1407.) magnifice erexerunt, fundatis ad eam dotatisque 27. ſacellanis, duobusque verbi divini præconibus; qui Germanico juxta & Bohemico idiomate legem Dei populo explicarent. Plura de his Prodromus Pragenſis Gloriæ c. 5. „ Hactenus noſter P. Victorinus. Chriſtanni ſine

Cruger. 23. Mart. & 15. Aug.

ſine omni Chronologia, locique deſignatione loquentis verba ſunt: *Quoniam vero isdem Princeps* (Borzivogius) *Moraviæ degens omnipotenti Deo votum voverat, videlicet: quodſi eum dominus ad propria cum bonore reduceret, Baſilicam in honore Beatæ Dei Genitricis, & perpetuæ Virginis Mariæ ædificaret, reverſus ſine mora votum ſuum implere ſtuduit in ipſa civitate Pragenſi.* Ubi nullum indicium facit, ubinam Pragæ hæc condita fuerit Eccleſia. Primum autem Dalemilum reperio, qui locum nonnihil dilucidat: *Dalemil. hiſt. Boleslav. c.23.*

Swate Marzie na Praze
O welikych wrat y hned na draze.

(*e*) Horum nulla vetus vita S. Ludmillæ, quarum quinque, imo ſex in manibus habeo, meminit.

(*f*) Chriſtannus noſter nec de loco, ubi nempe, nec a quo baptizata ſit, mentionem facit. Vita vero S. Ludmillæ Bibliothecæ Clementinæ baptizatam ait a S. Methudio, ſed ante Borzivogii exilium, ſic enim habet: *Veniens vero in brevi tempore* (ſcilicet poſt conſtructum S. Clementis ſacellum in Gradez) *præfatus Metudius Bohemiam, ſanctam Ludmillam baptizavit cum multis.* Quacum etiam facit Pulkava. Contra *Pulkavæ Mſ.* vita SS. Cyrilli & Methudii ex Mſ. Blauburano ab Henſchenio vulgata *Acta SS. ad 9. Martii n. 14.* baptizatam ait a presbyteris, quos ſecum aſſumſit Borzivogius ex Moravia. Ibi enim: *Sacerdotibus ſecum receptis* (Borzivogius) *Boemiam revertitur, & uxorem ſuam S. Ludmillam cum multitudine gentis Boemicæ curavit baptizari.* Peſſina, neſcio, quo fonte hos ſacerdotes de nomine refert: *Peſſina Rad. 3.* *Joannem, Paulum, Letomilum, Gerardum, Hoſtivodum, Proſtivojum*, cum *p. 165.* ſolum *Kaych* in veteribus proditum habeamus, a quo quidem etiam Ludmillam aquis baptiſmalibus tinctam fuiſſe ſcribit Marignola ſæculi *Marignolæ* XIV. hiſtoricus, a nobis hoc ipſo adhuc anno inter Monumenta noſtra *Mſ.* inedita publicandus.

(*g*) De baptizatis hoc tempore Borzivoji filiis nec aliqua vita vetuſtior S. Ludmillæ, nec aliud ex antiquitate documentum mentionem facit, quod vero id poſteriores paſſim narrent, haud alia cauſa eſt, quam quod illi Spitigneum & Wratislaum ſub Borzivogii baptiſmum pueros tenera ætate, qui ex parentum nutu penderent, fuiſſe crediderint. At ex dictis ad annum 895. certum eſt eos tum jam ſatis adultam ætatem habuiſſe, cum in placito Imperatoris Ratisbonæ com-

Mſ. Bibl. Metrop.

paruerint, Fidem igitur potius Authori vitæ S. Wenceslai, qui Ottonis II. Imperatoris juſſu eam ſcripſit, tribuere malim, qui multo poſt, nempe ſub Henrico Aucupe primum, Spitigneum baptizatum ſcribit. Verba illius ſunt: *Regnante ſelicis memoriæ præclariſſimo Rege Henrico quidam gentis illius progenie clarior ac potentia in cives eminentior Spitigneus nomine principatus regimen ſub Regis dominatu impendens divini cultus dulci voto attactus ſacri fontis myſterio regenerari non parum anhelans baptiſmo mundatur.* Idem prorſus narrat alter vitæ ejusdem ſcriptor in pervetuſto membranaceo Codice Bibliothecæ Metropolitanæ. Nec abludit ab his Sigebertus Gemblacenſis, qui ſub hoc ipſo Henrici Aucupis imperio refert: *Ziptinæus Dux Boemiæ ad Chriſti fidem converſus juſte & religioſe in Boemia principatur.* Nempe ſuperiorum ſæculorum ſcriptoribus noſtris, non tam ex authoritate veterum quam conjecturis ſcribere collibuit: ſic Dubravius novum filium Borzivogio nomine Boleslaum apponit ab eodem S. Cyrillo, ut Hagecius ſentit, baptizatum. Sic Paulo Puczalka placuit ad Hagecii Spitignæum & Wratislaum etiam adjicere, neſcio, quam Ludomiram filiam, Slaviborum S. Ludmillæ patrem, Lidoslavam matrem, Hauſek fratrem aliosque de proceribus, cujus conjecturæ poſtea nactus ſectatorem Stredovskium.

Sigebert. ad An. 921.

Dubrav. l. 4.

Puczalka in Navi Eccleſ. ad An. 876.

Stredovsky l. 3. c. 1.

Dubrav. l. 4.

(b) Minus recte cum Dubravio ſenſit Hagecius, dum S. Cyrillo ejusque temporibus latinarum literarum perceptionem inter Bohemos adſcribit. Vidimus ſupra, quosnam ille cum fratre Methudio characteres invenerit, docueritque, & quantum ob id odium ambo apud latinos presbyteros incurrerint, ut etiam Romæ apud ſummum Pontificem accuſarentur. Et quanquam dubitare non liceat S. Cyrillum & Methudium, ut veterum authoritas perhibet, gnaros fuiſſe latinæ linguæ, tamen obſtinatio quædam inter Slavicos populos patrio idiomati omnia deferentes eo perpulit hos ſanctos Apoſtolos, ut vel inviti ipſos ritus Eccleſiæ hoc ſermone peragere cogerentur. Sic enim S. Cyrillus ob id accuſatus Romæ ſe purgat coram purpuratis Patribus: *Si enim quiviſſem ullo modo ſubvenire populo illi, ut ceteris nationibus lingua latina vel græca, omni modo id non præſumſiſſem; ſed cernens populum duræ cervicis fore, & omnino idiotas, & ignaros viarum Dei, ſolum hoc ingenium omnipotente cordi meo inſpirante comperi, per quod etiam multos illi acquiſivi.* Scilicet ut hodie etiam vulgus noſtrum ſermonis ſui eſt tenaciſſimum, peregrinasque linguas faſtidit, ita comparata olim erat vetus Czechia, ut, poſtquam præſertim indultu ſummorum Pontificum ſermonis Slavici

Chriſtann. in Vita SS. Ludmill. & Wenc. & Vita SS. Cyrilli & Methudii ad 9. Martii.

vici

vici uſus in ſacris permiſſus fuit, pro patrio idiomate tanquam pro focis & aris decertaverit. Scripſit ea de re peculiarem diſſertationem doctiſſimus Balbinus noſter nunquam antea editam, qua ante oculos ponit omnes ſeditiones bellaque, quæ per ſæcula hujus cauſa exorta ſunt. Si igitur a S. Methudio (nam S. Cyrillum nunquam veniſſe ad Boemiam certum eſt) apud nos apertæ ſcholæ, literæque traditæ, haud aliæ fuere quam Slavicæ, quæ pleno jure regnabant usque ad erectionem Epiſcopatus Pragenſis, ut alibi præmonuimus. Quanquam dubium non ſit Slavicas ſcholas etiam poſterius hinc atque illinc magno in uſu
fuiſſe. Nam tradit antiquiſſima vita S. Procopii ordiente adhuc ſæ- *Vita S. Procop.*
culo XI. Wiſſehradi *famoſum ſtudium linguæ Slavonicæ viguiſſe, ubi S. Pro-* *Mſ.*
copius ſub Magiſtro Theologiæ cottidie egregios carpebat fructus. Imo S. Procopium hunc Slavicum ritum in conditum a ſe cœnobium Sazavienſe induxiſſe, conſervatumque fuiſſe usque ad Vitum Abbatem, docet Mo-
nachus Sazavienſis. At vero quales illi characteres fuerint, quos S. *Emendationes*
Methudius in Boemiam invexit, nuspiam proditum, nam documen- *Coſmæ ex Cod.*
tum nullum ſeu a præſente ſeu ſequente ſæculo hactenus in lucem pro- *Dresdenſi*
tractum. Stranskius quidem Ruthenicos characteres fuiſſe aſſeverat, *apud Menken. T. III. Strans-*
ſic enim ille: *In hac de excolendo patrio ſermone diligentia plusquam multa* *ky Reipubl.*
fuit inter Bojemos veteres literarum negligentia, & qui aliquantulum in iis po- *Boj. c. 4. §. 2.*
nebant operæ, alios quam Ruthenos characteres ignorabant. Stranskium ſe-
quitur Balbinus, qui ait in vetuſtis quibusdam Bibliothecis libros ejus- *Balbin. Epit.*
modi ſcripturæ genere exaratos reperiri, ſed optandum eſt, ut loca *l. 1. c. 10. p. 77.*
hæc Balbinus indicaſſet. Nos jam Parte II. ad an. 717. monuimus duplex ſupereſſe Alphabetum Slavicum: alterum Bubuizam & Bukvizam ſeu Hieronymianum, alterum Kiurilizam ſeu Cyrillianum appellatum, quod utrumque cum characteribus tam Ruſſorum, quam Serviorum, quam Dalmatarum Anſelmus Pandurius in notis ad Conſtantinum Porphyrogenitum in publicum emiſit. Protulit ea etiam Valvaſor in Carniolia ſua, ex quo tabulas ſuas adornavit Stredovskius, quæ cum item Bohorizius in Horis ſuis ſucciſivis proferat, alibique ſæpe excuſa ſint, ſupervacaneum cenſuimus ea recuſa hic apponere.

(*i*) De Budecii erectis ſcholis ethnicis jam egimus P. II. ad an. 678. ubi innuimus, ſi quæ tamen hic ſcholæ ſub id tempus excitatæ fuere, haud abſimiles fuiſſe a Gallorum Druidarum, adeo ut ſine literis artes quæque ac cumprimis magia naturalis doceretur, ediſcereturque. Jam vero cum Hagecio poſteriores omnes ſub S. Methudii

tempora iſthic ab eo ſcholas apertas ſcribunt: quæ tamen haud alio fundamento aſſerta ſuſpicor, quam quod Chriſtannus iſthic S. Wenceslaum literis eruditum fuiſſe tradat, adeo ut incertum adhuc ſit, an jam a Borzivogio, an Spitigneo, aut Wratislao hæ ſcholæ Budecii apertæ ſint. Stredovskius plane, neſcio, quem *Nicenum* Budecenſis Academiæ Doctorem hac ætate floruiſſe contendit. Sed quam confidenter præterea de hujus gymnaſii & Pragenſis celebritate commentetur audire libet: *Huic Budecenſi Academiæ & Pragenſi Gymnaſio Methudius Doctores Profeſſoresque bonarum artium e Græcia plane evocatos præfecit. Erat in ſcholis hic ſpectaculum ſubinde longe pulcherrimum videre, quando principia eruditionis humanæ memorabili modeſtia ſacerdotes teneræ ætati inſtillabant. At ipſe Archiepiſcopus, horum nimirum anteſignanus virga doctorali vel cantum dirigeret in templis, vel penſa exigeret a diſcipulis in ſcholis.*

Stredovsky l. 2. c. 2. p. 92.

PRÆTERMISSA.

I. Tandem privata illa odia inter Suatopluci filios in cruentiſſimum bellum erupere, quæ ad hunc annum narrant Annales Francofuldenſes his verbis: *Poſtea vero anno Incarnationis Domini DCCCXCVIII. inter duos fratres gentis Marahenſium Moymirum videlicet ac Zuentobolchum, eorumque populum diſſenſio atque diſcordia graviſſima exorta eſt, ita etiam, ut ſi uterque alterum ſuis viribus inſequi, atque comprehendere valeret, capitalem ſubiret ſententiam. Tunc vero Rex Imperator ita ſciens Marchiones ſuos Luitboldum ſcilicet & Arbonem Comitem una cum ceteris fidelibus ſuis parti* (nempe Zuentobolchi, ut ex ſequentis anni hiſtoria patebit) *quæ ad ſe ſpem ac confugium habuit, auxilium ad eorum liberationem protectionemque Bavariæ ſuos primates tranſmiſit, at illi more* (ſed veroſimillime legendum: *in ore*) *gladii, igneque, prout poterant, inimicos ſuos humiliaverunt, & devaſtando necaverunt.* Recte autem Annaliſta ſcribit: *Prout poterant.* Nam flammam hanc nequaquam inter fratres ſopitam fuiſſe docent iidem Annales, dum hieme rurſum expeditionem contra Moymirum miſſam fatentur. *Iterum autem expeditione ordinata tempore hiemali Bavarorum Principes cum ſuis fines Marahabitarum fortiter atque hoſtiliter invaſerunt, & manu valida loca illorum deſertantes prædamque colligentes, domumque revertentes, habentes ea - - -* Ubi truncatus textus eſt in omnibus hactenus proſtantibus editionibus Annalium Francofuldenſium. Utramque hanc expeditionem brevibus complectitur Hermannus Contractus: *Diſcordia inter fratres Zuentibaldum & Mormarum Marahenſes Duces facta. Luitpaldus Marchio*

Annal. Fuld. ad h. a.

Ibid.

chio cum aliis Marahenſes impium rebelles vaſtat. Item: *Bajoarii fines Marahenſium hyeme vaſtant.* Sed neque hac poſteriore expeditione pax inter fratres conciliata: nam anno ſequente Zuentobolchum a Moymiro fratre carceri mancipatum, liberatumque a Bajoariis legemus, ut ita diſcordia inter fratres hac Arnulphi interpoſitione magis magisque aucta fuerit, cujus tamen nec in Moravicis nec noſtris veterioribus ſcriptoribus ullam mentionem deprehendimus. Toties vero laudatus Annaliſta Francofuldenſis etiam nobis inflammatores hujus inter fratres enati odii prodit: *Iſtius*, inquit, *ergo diſſenſionis & diſruptæ pacis inter ſupra nominatos fratres Arbo Comes, & Jbarico* (Iſanrico) *filio ſuo inſtigante inſtructor, delatorque, atque proditor eſſe convincitur, & ob hanc cauſam præfectura ſua ad tempus caruit, quam non multo poſt accepit.* Eſt vero idem Arbo Comes, cujus cauſa pater Zuentibaldus cum Carolo & Arnulpho jam multo prius bellum geſſit. Iſanricus filius quasdam terras cisdanubianas ad Mutaram hodie Mautern tenuit, ut ex anno ſequente patebit. Quod autem, & in quo genere diſſidium illud fuerit, quod inter fratres Moraviæ Duces hi duo ſufflaminarunt, quis vel conjectura aſſequatur? Id ex rebus poſtea narrandis proditur: Iſanricum Moymiri ſenioris partes fuiſſe ſectatum, quare anno proximo obſeſſus ab Arnulpho; cui cum fuga elapſus eſſet, inque Moravia apud Moymirum præſidium quæſiviſſet, ab eo non modo in terras ſuas reſtitutus eſt, ſed ea etiam Pannoniæ ſuperioris pars a Regno Bajoariæ avulſa poſthac Iſanrici Præfecturæ, Moymiri vero dominatui ceſſit. Non recte igitur, mea quidem ſententia, ſcripſit Adelzreiter: ideo hoc anno impune in Moravia graſſatum Boicum exercitum, quod ei par non eſſet Moymirus, munimentisque clauſus ſui copiam facere non auderet. Nam oſtendit is paulo poſt nec animum nec arma ſibi deeſſe. Veroſimillime autem diſtractæ fuere Moymiri copiæ in terminis inferioris Pannoniæ ob Hungarorum metum, qui jam hoc anno transmiſſo Danubio per Bulgarorum Græcorumque terras hodiernam ſcilicet Sclavoniam, Boſniam, Dalmatiam, Croatiam & Morlachiam longe lateque vagati ſunt Italiam meditantes.

Ibid.

Adelzreiter Annal. Boj. P. I. l. 12. p. 300.

II. Anno præſente jam Wichingum, Moraviæ paulo ante Nitrienſemque Epiſcopum, præſediſſe Eccleſiæ Pataavienſi luculenter oſtendunt Gevoldus, Pezius, & Hanſizius ex prolato Arnulphi diplomate, quod datum eſt: *Quinto Idus Septembris Anno Inc. Dom. DCCCXCVIII. Indict. I. anno XI. Regis Arnolfi, Imperii autem ejus III. Actum Reganisburgk*

Re-

Regio Palatio. Et quo Arnulphus ſedis Patavienſis Epiſcopo Wichino poſſeſſiones omnes atque immunitates, quæ quondam huic Eccleſiæ per Ottilonem ejusque filium Taſſilonem Duces, dein per Carolum & Ludovicum Imp. datæ ſunt, novo decreto confirmat. Continuator quidem Annalium Francofuldenſium Wichini in ſedem Patavienſem promotionem primum refert poſt narrata anni 899. At iſthic author uno quaſi ſpiritu & contextu tam illius in ſedem Patavienſem evectionem, quam exauctorationem Richardique ſubſtitutionem narrat. Ita ut exauctoratio quidem ad annum ſequentem recte pertineat, promotio vero anno præſenti illiganda ſit. Quibus reſpondent ea, quæ Hanſizius & Aſſemanus de Engilmari Epiſcopi Patavienſis, qui Præceſſor erat Wichingi, morte ſtatuunt. Nam eum anni 897. die poſtremo id eſt pridie Kalendas Januarii fatis ceſſiſſe ſcribunt. Verba autem Continuatoris Annalium Francofuldenſium hæc ſunt: *Engilmarus Patavienſis Epiſcopus obiit, in cujus locum Wichingus quidam Alamannus contra inſtituta patrum prius Marabunenſis ab Apoſtolico* (nempe Joanne VIII.) *deſtinatus Epiſcopus Rege concedente ſucceſſit.* Hanſizius ſcribit ejus induſtriam Eccleſiæ Patavienſi permagni fuiſſe propter Arnulphi gratiam, at tanto magis offenſum ſibi habuerat Theodmarum Archiepiſcopum Salisburgenſem, tum quod contra Cleri Patavienſis ſuffragium ab Arnulpho intruſus eſſet, tum fortaſſis etiam propter vetus odium, quod adhuc in Moravia degens Metropolim in Sclavia erigere meditatus ſit. Ceterum quod ad anni hujus hiſtoriam adhuc pertinere videtur non omittendum: Arnulphi Imperialem unctionem hoc anno reſciſſam fuiſſe a Joanne IX. Papa. Decretum enim ſextum Concilii Romæ celebrati ita habet: *Unctionem ſacri chriſmatis in ſpiritualem filium noſtrum, dominum videlicet Lambertum excellentiſſimum Imperatorem actam, perpetua ſtabilitate dignitatibus decoratam, firmam & in æternum ſtabilitam eſſe, ſancto ſuffragante ſpiritu decernimus. Illam vero barbaricam, quæ per ſurreptionem extorta eſt, omnimode abdicamus.* Per quæ ultima verba nonniſi unctionem Imperialem Arnulphi a Formoſo Papa peractam intelligi poſſe, jam paſſim cum Sigonio & Rubeo ſentiunt Critici.

Hanſiz. ibid. p. 167. Aſſeman. T. III. c. 3. p. 162.

Ibid. p. 169.

Sigon. de Regno Ital l. 6. Rubeus Hiſt. l. 5.

ANNUS 899.

Borzivogius ſive cœleſti viſo, ſeu juſſu (quod illico Epiſcopo manifeſtare non diſtulerat) ædiculam ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo ſuper quodam colle Pragam inter & Wiſſehradum hoc anno condi præcepit; locus poſtea vulgo in Zderas dictus. (a) Alterum ſacellum juſſit in Wiſſehrad erigi, quod honori S. Clementis dicatum eſt. (b) Nam idem Epiſcopus clam ex Moravia ſecum attulerat, atque hic loci depoſuerat corpus S. Clementis Papæ & Martyris, quod non præter miraculum in medio maris repertum ante ſecum in Moraviam tranſuexerat. (c)

Sacellum in Zderas conditur.

Alterum in Wiſſehrad.

Idem quoque annus rei frumentariæ ubertate feliciſſimus omnia ea, quæ ad victum hominum pecorumque pabula faciebant, largiſſime profundebat, (d) adeo ut inſolens ea fertilitas Tyronibus Chriſtianæ religionis miraculo eſſet, tantamque omnis generis annonæ vim nonniſi nuper ſuſceptis Chriſtianis ſacris in acceptis referrent. Fuit ea ſoli fertilitas non paucis ſtimulo, ut, cum hæc præmia cœlis miſſa eſſe crederent ob damnatos idolorum cultus, nomen ſuum Chriſtianorum catalogo inſeri gauderent. Verum anguſtis adhuc hic ſalvificæ fidei zelus claudebatur finibus, non enim mœnia urbis Pragenæ ſuperabat. Namque in ceteris Bohemiæ provinciis ethnicus cultus cum deploranda contumacia regnabat. (e)

Ubertas omnis generis annonæ.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCXCIX.

JOANNIS IX. PAPÆ 2. ARNULPHI IMP. 2.

SPITIGNÆI 5. TUTONIS Ep. Rat. 6.

Mſ. P. Victorini ad h. a. (a) Hunc montem primitus Hauska dictum fuiſſe ſcribit P. Victorinus noſter ex aliorum mente. At pervenere in manus meas vetuſta documenta jam multo ante fundatos iſthic Canonicos S. ſepulchri hunc collem Zderas fuiſſe appellatum, fundatorem vero prorſus alium produnt diplomata a me ex hujus Inclytæ Canoniæ Archivo deſcripta, ut Zderaſius ille Hagecianus vix quidem locum in hiſtoria noſtra ſibi vendicare poſſit. *Hagecius ad An. 1090.*

(b) Hæc veroſimillime Hagecius nonniſi ex conjectura aliqua ex Chriſtanno noſtro deſumta ſcripſit. Nam is Borzivogium hoc elogio donat; *Hic primus fundator locorum Sanctorum.* Præter Eccleſiam autem B. V. Mariæ Pragæ erectam Chriſtannus nullam aliam de nomine refert a Borzivogio fuiſſe conditam.

(c) Id jam anno 867. adeoque tribus & viginti annis citius, quam Borzivogius ad Chriſtum fuiſſet converſus, Romam fuiſſe delatum ad eum annum oſtendimus. Hujus quidem erroris author eſt Pulkava, quem magis intricavit Hagecius, cum S. Methudio S. Cyrillum ſubſtituit. Verba vero Pulkavæ, quem etiam exſcripſit Anonymus apud Menkenium, ſunt: *Et demum cum de Moravia recederet* (S. Methudius) *ivit Boemiam corpus S. Clementis ſecum portans: quod quidem S. corpus in caſtro Wiſſegraden in Eccleſia B. Clementis per triennium conſecravit.* Sed veroſimillime, ſi ex traditione aut veteribus chartis hæc depromſit Pulkava, non de corpore ipſo, ſed quibusdam ſacris reliquiis Divi Clementis accipienda ſunt, & procul dubio de mandibula cum tribus dentibus, quam ad ſua tempora inter reliquias Eccleſiæ Metropolitanæ Pragenſis aſſervatam fuiſſe ſuo adhuc tempore ſcribit Peſſina. Hanc ſeu ipſe S. Methudius attulerit, ſeu ab ipſo dono oblata fuerit Duci Boemiæ Borzivogio. Nam Chriſtannus muneribus donatum Borzivogium a S. Methudio ſcribit, quod utique haud de aliis muneribus quam ſacris & reliquiarum accipi poteſt. Sic vero ait de S. Methudio: *Sa-* *Pulkava Mſ. Menken. T. III. p. 1632.* *Peſſina Phoſph. ſept. Rad. 4. p. 522.*

croſancto baptiſmatis fonte innovavit, pleniterque eum (Borzivogium) *de fide Chriſti inſtruens multis locupletatum donis ad propria redire conceſſit.* Porro nec ipſum S. Cyrillum totum corpus S. Clementis ex Cherſoneſo ſecum advexiſſe oſtendit Henſchenius. *Acta SS. ad 9. Martii Comment. præv. §. 17.*

(*d*) Ea fertilitas ſi vetuſto documento nititur, jucundiſſima vicinis Bajoariis acciderit, nam priore anno famem iſthic graſſatam fuiſſe ſcribit Continuator Annalium Francofuldenſium: *Fames valida per univerſam regionem Bajovariorum incubuit, ita ut multi inedia conſumerentur.* *Annal. Fuld. ad An. 897.*

(*e*) Ea quidem rectiſſime ex mente Chriſtanni aliorumque veterum ſcripſit Hagecius. Nam prior de Borzivogii temporibus loquens: *Tantillæ* (inquit) *quæ tunc fuit religionis inſtitutor exſtitit.* Nec enim aliam ob rationem exteris tectum manſit ſeu Borzivogium ſacro baptiſmo ablutum, ſeu Boemiam jam tum ad Chriſtum fuiſſe converſam, quam quod ob paganorum metum omnia fierent pene ſummo ſilentio, & initia Chriſtianitatis iſthic eſſent admodum parva.

PRÆTERMISSA.

I. Ferventibus hoc anno continenter inter fratres Moymirum & Zuentibaldum odiis ſuperior tandem evaſit Moymirus frater ſenior. Rem ex ipſo fonte Annalium Francofuldenſium haurire libet: *Denique non poſt multum temporis Bavarii terminos Maraborum confidenter iterato intrantes, & quæcunque poterant diripiendo populati ſunt, & Zventobolchum puerum filium Ducis Zuentobolchi* (nempe defuncti) *ſuumque populum de ergaſtulo civitatis, in quo incluſi morabantur, eripuerunt, ipſamque civitatem igni ſuccenderunt, atque in fines patriæ ſuæ pro miſericordia ſecum abduxerunt.* Compendio rurſum narrationem hanc abſolvit Hermannus Contractus: *Bajoarii Marabenſium terram vaſtant.* Aventinus Zuentobolchum prodente Eyſenricho ſeu Iſanrico Bojorum purpurato captum tradit, de quo veteres tacent. Licentius egit Peſſina, qui Zuentobolchum illico ſupremis faſcibus Moraviæ reſtitutum ſcribit, nam eundem Zuentobolchum pro natu maximo filiorum habet. Quæ hæc civitas, fuerit in qua cum ſuis clauſus erat Zuentobolchus, & quam poſtea Bajoarii igni tradiderunt, varii varia ariolantur, quorum nullum certum ſtatuere fas eſt. Id enim dolendum oppido, quod Annaliſta Fuldenſis vix unquam, ſi caſtrum Devina excipias, nomina ca- *Annal. Fuld. ad h. a.* *Herm. Contr. apud Caniſ. ad h. a.* *Avent. Annal. Boj. l. 4. p. 366.* *Peſſina Mart. Morav. l. 2. c. 7.*

ſtrorum aut urbium expreſſerit, e quibus hodie Topographia Moraviæ ipſaque geſta regni hujus mirum quantum illuſtrari poſſent.

II. Quod denuo Bojoarii hoc anno tam licenter & impune Moraviæ regnum vaſtaverint, haud alia cauſa fuerit, quam ſuperiore anno allata: quod nempe Hungari Italiam meditantes, omnes pene Pannoniæ ulterioris regiones ſua multitudine inundaverint, ad quorum motus cum ille eſſet vigilantiſſimus, atque iſthic acies ſuas in excubiis haberet, quid mirum Arnulphi copias alia parte impune graſſatas? Hic vero infelix ille annus, & omnium calamitatum, quæ poſtea conſecutæ ſunt, principium, quod nempe Ungari ab Italiæ populatione auſpicati ſunt. An Arnulphus Hungaris Author fuerit, ut in Italiam tranſirent, & hoc pacto fortaſſis dolorem illum lenire voluerit, quem ſibi Joannes IX. Papa ſuperiore anno per reſciſſionem Imperialis unctionis irrogaverat, aſſeverare nolim. Id certum eſt: de eo ipſo Arnulphum Bajoariosque accuſatos fuiſſe a Moravis apud eundem ſummum Pontificem; quod fatentur ipſi Bajoariæ Epiſcopi in epiſtola ſua, cum hanc criminationem Moravorum his verbis exprimunt: *Quod nos præfati Schlavi* (Moravi) *criminabantur cum Ungaris fidem Catholicam violaſſe, & per canem ſeu lupum aliasque nefandiſſimas & ethnicas res ſacramenta & pacem egiſſe, atque ut in Italiam tranſirent pecuniam dediſſe &c.* Id etiam certum eſt: omnes coævos pauloque poſteriores præſertim Italos ſtylum in Arnulfum exacuere, quod is malorum omnium, quæ dein Europæ ab Hungaris impendere, author & cauſa ſit. Cum jam anno 892. clauſis ruptis Ungaros adverſus Zuentibaldum evocavit, ſuisque perpetuis bellicis infeſtationibus hoc ipſo adhuc anno obſtitit, ut neque is neque poſtea filii ſui frænum Hungarorum irruptioni injicere & modum ponere poſſent. Quod autem hoc anno Ungari Italiam infeſtaverint docet nos Chronicon Nonantulanum his verbis: *Anno DCCCXCIX. venere Ungari in Italiam de menſe Auguſti Ind. III. Octavo Kal. Octobris junxerunt ſe Chriſtiani cum eis in bello ad fluvium Brentam, ubi multa millia Chriſtianorum interfecta ſunt ab eis, & alios ſocavere, & venerunt usque Nonantulam, & occidere monachos, & incenderunt monaſterium &c.* Eundem annum habet Hepidanus ita loquens: *Anno 899. Agareni* (hoc nomine ſemper Ungaros indigitat) *Italiam intraverunt, & Longobardos bello vicerunt.* Chronicon breve monaſterii S. Galli: *Anno 899. Ungari Italiam invaſerunt.* Chronicon Augienſe: *DCCCXCIX. Ungari Italiam ingreſſi multa mala fecerunt.* Marianus Scotus ad eundem annum apponit: *Hungari Ita-*

Gevold. in addit. Hund. T.I.

Laitprand. l. 1. c. 5. Sigebert. Gembl. ad An. 903.

Ughell. Ital. ſacr. T. II de Epiſc. Mutin.

Hepid. ad h. a.

Cheſnius T. III p. 470. Script. rer. Gall. &

Italiam multum vaſtant. Quæ veterum auctorum teſtimonia acervanda erant contra viros quosque graviſſimos, qui Hungarorum ad Italiam ingreſſum (inducti cumprimis a Continuatore Annalium Francofuldenſium, ejusque abbreviatore Hermanno Contracto) ad annum ſequentem nempe 900. referunt, qui annus cum hiſtoriis conſequentium annorum minime conciliari poteſt. Et quidem cum ad Moraviæ hiſtoriam elucidandam maxime conveniat, certa niti Chronologia, oſtendere jam libet adverſæ ſententiæ enervatione haud alio quam præſente anno Hungaros in Italiam irrupiſſe. Dicimus itaque Chronico Nonantulano deberi fidem & auctoritatem integram, cum hoc anno menſe Auguſto Hungaros in Italiam veniſſe ſcribit, ſcilicet anno Italico exeunte 899. Nam in Italia annum & indictionem incepiſſe hoc ævo paſſim a Kalendis Septembris præter alios copioſe docet Pagius ad annum 8?2. Num. III. IX. alibique. Quare author Chronici Nonantulani ſtatim ſubjungit: *Indict. III. Octavo Kal. Octobris junxerunt ſe Chriſtiani cum eis* (id eſt Hungaris) quæ Indictio III. omnino reſpondet anno 900. Ita ut ſenſus ſit hujus Chronici: Hungari venerunt menſe Auguſto exeunte Indictione II. ad Italiam, & dein incipiente Indictione III. Italica Octavo Kalendas Octobris prælium commiſerunt cum Chriſtianis, in quo multa millia (& ut alii ſcribunt 20. millia) Chriſtianorum occiſa. Quæ clades Chriſtianorum cum Indictione III. acciderit, error veroſimillime profluxit, ut paſſim vaſtatio Italiæ anno 900. illigaretur, eodemque anno irruptio Hungarorum in Bavariam facta exiſtimaretur. Sed diſcernenda Italica Indictio a noſtro vulgari computandi more: quo obſervato omnino indubitatum erit anno præſente 899. non ſolum Hungaros ingreſſos in Italiam, ſed etiam 24. Septembris cladem intuliſſe Chriſtianis, denique anno primum ſequente reduces ex Italia Bavariam vaſtaſſe. Confirmant id epiſtolæ Bajoariæ Epiſcoporum, & Hattonis Archiepiſcopi Moguntini poſt Arnulphi mortem & Ludovici filii electionem anni ſequentis initio ad Joannem IX. Papam ſcriptæ, in quibus jam irruptionis iſtius Hungarorum in Italiam mentio fit, & quibus illi ſe contra Moravorum criminationes purgant, quod minime Hungaros pecuniis exſtimulaverint, ut ad Italiam tranſirent. Hatto vero ſe excuſat, quod electio Ludovici pueri ſine juſſione & permiſſione Papæ facta fuerit, *Quia* (inquit) *paganis* (id eſt Hungaris) *inter nos & vos conſiſtentibus impeditum eſt iter noſtrum ad ſanctam matrem noſtram Romanam ſedem, ita ut nec legati a noſtra parvitate ad veſtram dignitatem dirigi potuiſſent.* Cum autem teſtante Mariano Scoto electio Regis Ludovici ac-

Franc. T. VIII. p. 105. Mar. Scot. ad h. a.

Gevold. in addit. Hund. T. I. p. 30.

Mar. Scot. ad An. 900.

Pagius ad h. a. acciderit II. Non. Februarii anni ſequentis, & Joannem IX. conſtet non ultra menſem Auguſtum anni 900. in vivis ſuperſtitem fuiſſe, plane teſtatum ſit jam anno præſente Hungaros in Italiam & quidem menſe Auguſto irrupiſſe. Locus Continuatoris Francofuldenſium facillime eliditur: nam author hic crebro res una ſerie narrat, quæ ad plures annos ſpectant, & cum poſteriora certis annis apponit, anteriora permodum rei connexæ præmittit. Id jam obſervavimus in bello Zuentibaldi Pannonico, in Vichingi electione & exauctoratione juxta poſita, id præter alia in Arnulphi etiam morte, & electione Ludovici filii obſervare licet, quæ etſi uni anno illiget, diverſis tamen accidiſſe nemo dubitabit. Jam

III. Quæri poteſt, quodnam iter Hungari in Italiam carpſerint? Hungaros anno 896. ad flumina Temiſum, Titzam Moruſium, aliasque his fluviis objectas cisdanubianas terras coluiſſe ſupra ex Porphyrogenito oſtendimus. Sed jam ſuperiore anno illi ſe ſe magis magisque in meridiem ſuperato Danubio explicarunt, & verſus mare Adriaticum progreſſi ſunt, tributum commeatusque ubique vi extorquentes: *Luitprand. l. 2. c. 4.* hinc Luitprandus Bulgarorum, Græcorumque provincias tributis ſubjectas fuiſſe ſcribit. Pro multitudine autem hujus populi non uno itinere itum eſt, copiæque hinc atque illinc divagatæ. *Schwandtner ſcript. Hung. I. p. 42.* Anonymus Belæ Regis Hungariæ Notarius aliquam hujus profectionis rationem reddit: *Hinc vero egreſſi* (nempe Lelu, Bulſum, & Borond Duces Hungarorum) *usque ad mare* (ſcilicet Adriaticum) *pervenerunt, & omnes nationes illius patriæ dominatui Arpad Ducis Hungarorum potenter & pacifice ſubjugaverunt, & ci-* *Ibid. c. 43.* *vitatem Spalatenſem ceperunt, & totam Croatiam ſibi ſubjugaverunt. Et dein deſcendentes juxta fluvium Culpe caſtra metati ſunt, & tranſito fluvio illo usque ad fluvium Zova pervenerunt, & tranſito Zova* (Savo) *caſtrum Zabrag* (Zagrab) *ceperunt, & hinc equitantes caſtrum Poſaga* (Poſega) *& caſtrum Ulcou ceperunt.* Aliquas Hungarorum turmas etiam in Arnulphi provincias veteremque illum Ducatum Bajoariæ & nominatim in hodiernæ Cellejæ, & Carnioliæ terras penetraſſe teſtantur ipſi Bajoariæ Epiſcopi in epiſtola ſua ſupra laudata, cum ſe a Moravorum criminationibus purgantes ſcribunt: *Quia enim Chriſtianis noſtris longe a nobis poſitis imminebant, & perſecutione nimia affligebant, donavimus illis nullius pretioſæ pecuniam ſubſtantiæ, ſed tantum noſtra linea veſtimenta, quatenus aliquatenus eorum feritatem molliremus, & ab eorum perſecutione quieſceremus.* E quibus jam teſtatum ſit hac Hungarorum in Italiam profectione vix quidem terras Re-

gni

gni Moravici, quod hac meridionali plaga inter Dravum & Danubium continebatur, invaſas fuiſſe, cum infra Savi oſtia illi primum verſus mare Adriaticum contenderint, ac dein primum ſuperato Savo in Marchiam Longobardicam ſe infuderint. Manſere itaque hoc anno Moymiri provinciæ cisdanubianæ adhuc ab Hungarorum populationibus immunes, ſpeculante procul dubio ad ſiniſtram Dravi ripam Moymiro Moravisque eorum motus. Moraviæ vero regnum præſente anno nihil adhuc vaſtationis ab Hungaris paſſum fuiſſe perſuadet prӕterea Joannis IX. Papæ legatio ad Moravos miſſa, qua ille juxta eorum petitionem Joannem Archiepiſcopum cum duobus ſuffraganeis miſit, ut iſthic metropolim excitarent, quemadmodum ex epiſtola anno ſequente proferenda id teſtatum fiet, ut itaque Moraviæ Magnæ ſtatus haud tam infelix effingi poſſit, cum plane de erigendis Archiepiſcopatu novisque Epiſcopatibus cogitatum fuerit.

IV. Elongatis nonnihil a Dravi fluminis confiniis Hungarorum exercitibus inque Italiam feſtinantibus evanuit metus, audaciaque animos Moymiro addidit, ut jam ſua validius contra Arnulphum & Bojoarios tueretur. Nam Iſanrico, præfecto Cisdanubianarum ad Mutaram plagarum, ad ſe confugienti præſidio fuit, ut in præfecturam ſuam reſtitueretur, hæcque provincia Bajoariis eriperetur. Rem geſtam narrat Continuator Annalium Francofuldenſium ad hunc annum his verbis: *Interim autem Iſanricus tyrannidem ſuam ſine ceſſatione contra Regem* (Arnulphum) *exercens: quod vehementer Rex accipiens decrevit navigio, quia jam tunc infirmus corpore fatigaretur, civitatem Mutarenſem, in qua ipſe Iſanricus erat, aggredi; quod & factum eſt. Ille vero reſiſtente, Rege quoque & ſuis fortiter, viriliterque ſuperantibus, atque civitatem oppugnantibus, demum ipſe Iſanricus vi compulſus cum uxore, & his, quæ ad ſe pertinebant, exivit, & Imperatori ſe præſentavit. Tunc Rex cuſtodibus illum cuſtodiendum commendavit, quatenus Radaſponam produceretur, at ille timens, ne puniretur, fugam iniit, & Marchenſes usque fugit. Quorum itaque adjutorio ſuffultus, ut prius, partem regni ſubripuit, eandem totam ſecum retinendo obtinuit.* Quod rurſum compendiator Hermannus Contractus breviſſime abſolvit: *Iſanricus Imperatori rebellans, obſeſſusque, & ad deditionem vi coactus ad Marahenſes item confugit.* E quibus Annalium Francofuldenſium verbis jam liquet: quibus cisdanubianis terris Arnulphus hoc anno rurſum exciderit. *Mutara* hodie *Mautern* oppidum eſt Auſtriæ inferioris ex dextra Danubii ripa Steinæ & Cremſio civitatibus objectum; & cum ſequente anno jam Ba-

Apud Caniſ. ad h. a.

va-

vari ſupra Aniſum fluvium caſtrum ad ſe tuendos condiderint, argumentari licet Bajoarios omnem illum ab Aniſo terrarum tractum in orientem vergentem (qui antiquitus Avaria & Pannonia ipſa audiebat) amiſiſſe. Ad hanc Pannoniæ ereptionem vaſtationemque reſpicere videntur Bajoariæ Epiſcopi in ſua querela toties laudata, dum poſt Hun- *Gevold. addit. Hund. T. I. p. 31.* garorum in Italiam immigrationem calamitatem hujus provinciæ ita lamentantur: *Ipſi* (Moravi) *ſupervenerunt, & alios captivos duxerunt, alios occiderunt, alios ſerina carcerum fame & ſiti perdiderunt, innumeros vero exilio deputaverunt, & nobiles viros, ac honeſtas mulieres in ſervitium redegerunt, Eccleſias Dei incenderunt, & omnia ædificia deleverunt, ita ut in tota Pannonia noſtra maxima provincia tantum una non appareat Eccleſia, prout Epiſcopi a vobis deſtinati* (nempe ad Moraviam) *ſi fateri velint, enarrare poſſunt, quantos dies tranſierint, & totam terram deſolatam viderunt.* Sed hæc pro dolore amiſſæ tantæ provinciæ acerbius fuiſſe exaggerata ab Epiſcopis Bojoariæ, quam re ipſa fuerint, vix dubium eſt, quis enim ſibi perſuadeat ſeu Moymirum ſeu Joannem IX. Papam de erigendis iſthic novis Epiſcopatibus cogitaturum fuiſſe, ſi tantoopere devaſtata, omnibusque cultoribus orbata fuit Pannonia? novo vero argumento eſt: Pannoniam jam Moravorum imperium reſpexiſſe, cum hi Epiſcopi legatique Pontificii a Moymiro vocati tam libere has regiones inſtituendorum Epiſcopatuum ergo, perluſtraverint, quod profecto nec Arnulphus nec Bajoarii paſſi fuiſſent, ſi Pannonia adhuc ſub eorum faſcibus ſteriſſet. Magnam itaque cladem reſtituto in ſuam Præfecturam Iſanrico hoc anno Bajoarii a Moravis accepiſſe videntur, in qua confirenda apertiores fuere Bajoariæ Epiſcopi, quam Annaliſta Fuldenſis. Nec dubitare velim pacem tandem a Bajoariis ſuſpiratam, quam ſupercilio turgentes Moravi, jamque ab Ungarorum metu ſat ſecuri ſibi viſi, de- *Ibidem p. 32.* negarunt. Quod eadem epiſtola his verbis queritur: *Quando vero Ungaros Italiam intraſſe comperimus* (imo poſtquam reſtituto in Præfecturam Iſanrico Bojoarii bene mulctati eſſent, atque tum Hungari jam in Italia graſſarentur) *pacificari cum eisdem Schlavis* (Moravis) *teſte Deo multum deſideravimus, promittentes eis propter Deum omnipotentem ad perfectum indulgere omnia mala contra nos, noſtrosque acta, & omnia reddere, quæ de ſuis noſtros conſtaret habere, quatenus ex illis ſecuros nos redderent, & tandiu ſpatium darent, quamdiu Longobardiam nobis intrare, & res ſancti Petri defendere, populumque Chriſtianum divino adjutorio redimere liceret. Et nec ipſum ab eis obtinere potuimus.* Fidem, inquam, plenam tribuo, Moravos victores noluiſſe pacem tum dare, quod tot exemplis convicti eſſent, Francicos

Re-

Reges toties quoties a cladibus reſpiraviſſent, Moravis novis irruptionibus moleſtos fuiſſe, quin etiam alias gentes in eorum excidium provocaſſe. Utinam vero ea querela ſuperſtes eſſet, quam legati Pontificii nomine Moravorum ad Epiſcopos Bajoariæ miſiſſe in hac ipſa epiſtola perhibentur, aut Moymiri manes a tumulo revocare liceret, ut capitibus hujus epiſtolæ reſpondeat, tum enim vero teſtatum fieret, majoresne Francici Reges Moravis, an Moravi Francicis regibus moleſtias injuriasque offuderint.

V. Hoc anno diem ſupremum obiit Arnulphus Imperator. Permulti tamen eum ad annum ſequentem reponunt, ſed minus recte: diem enim ipſum menſis adnotavit Regino. *Circa confinia* (id eſt exitum) *memorati anni Arnolphus Imperator migravit e ſeculo III. Calendas Decembris, ſepultusque eſt honorifice in Odingis, ubi & pater ejus tumulatus jacet.* Ejus triſte fatum his verbis deſcribit Luitprandus: *Profectusque* (Arnulphus) *in propria turpiſſima valetudine exſpiravit, minutis quippe vermibus, quos pediculos ajunt, vehementer afflictus ſpiritum reddidit. Fertur autem, quod præfati vermes adeo ſcaturirent, ut nullis medicorum curis minui poſſent. Utrum vero pro tam immenſo ſcelere, Hungarorum ſcilicet immiſſione, ſecundum prophetam duplici ſit contritione contritus, an ut ex præſenti ſupplicio conſequeretur veniam in futuro, ſolius Dei ſcientiæ dimittamus*, qui & paulo ante Arnulphum graviſſimorum criminum reum fuiſſe tradit. Eum vero vindicat Pagius, ita ſcribens: *Ejus pietatem & inſignem liberalitatem plures Germaniæ Eccleſiæ ab ipſo locupletatæ teſtantur. Si quid in ſacrum ordinem ſecus admiſſum, aut templa in profanos uſus verſa, quod Luitprandus aſſerit, vitio temporum continuis Italiæ tumultibus & militari licentiæ imputandum videtur.* At certe de Hungaricæ gentis provocatione, ſocietateque armorum cum iis contra Chriſtianum Principem Zuentibaldum facta nemo tam facile eum expurgaverit, ut haud inconcinne ei accommodari poſſit epiſtola objurgatoria, quam ſuperiore anno Fulco Rhemenſis Archiepiſcopus graviſſime ad Carolum Simplicem ſcripſit, quod ejusmodi fœdus & ſocietatem cum ethnicis Normannis inire attentaverit. *Quis*, inquit, *non expaveſcat vos inimicorum Dei amicitiam velle, & in cladem ac ruinam nominis Chriſtiani pagana arma, & fœdera deteſtanda ſuſcipere? nihil enim diſtat, utrum quis ſe pagano ſociet, an abnegato Deo idola adoret &c.* quæ nervoſiſſima epiſtola integra excuſa eſt apud Baronium. Neque dubitare velim Arnulphum (de quo eum accuſabant Moravi) per canem & lupum ſacramenta & fœdus cum Ungaris iniiſſe: quandoquidem gens hæc bar-

Regino ad h. a.

Luitprand. l. 1. c. 9.

Pagius ad h. a.

Baron. ad An. 898. N. II.

Gevold. in addit. Hund. T. I. p. 30.

bara & a Chriſtianis ſacris aliena nullam fidem pondusque juramentis Chriſtianorum dabat, ut paſſim ea nonniſi ritu ſuo vellet præſtita. Sic vel Orientis Imperatorem Leonem Armenum legimus compulſum a Bulgaris, ut ejusmodi ritu ethnico per canem juramentum deponere cogeretur, de quo agit Porphyrogenitus, Ignatius Diaconus, nosque ipſi jam Parte II. p. 576. tractavimus.

Porphyr. in Chronogr. c. 1. n. 20. Ignatius in vita S. Nicephori Patr. Conſt.

VI. Hoc anno Wichingus a Theotmaro Archiepiſcopo Salisburgenſi ſede Pataviensis Epiſcopatus deturbatus eſt eo maxime, quod contra Cleri populique ſuffragium ab Arnulfo intruſus fuerit. *Sed non multo poſt* (inquit Continuator Annalium Francofuldenſium) *a Deotmaro Archiepiſcopo ceteriſque ſuffraganeis ſuis* (Wichingus) *contra voluntatem Regis canonicali judicio abjectus, ac Richardus ad eandem ſedem Epiſcopus in id ipſum tempus ordinatus eſt.* Perperam igitur Stredovshius, dum eum primum poſt Arnulphi mortem exauctoratum ſcribit. Hanſizius in eo argumento totus eſt, quod ſupra refutavimus: Wichingum tum, cum occupaſſet Epiſcopatum Patavienſem, excitare voluiſſe ſedem Metropoliticam. Pro rei confirmatione ſubjungit: *Obierat mortem Methodius Maravorum Archiepiſcopus, novus quærebatur Antiſtes, legationes etiam Romam a Moravis anno 899. eam ob cauſam miſſæ. Proximus ad eam ſpem erat Wichingus, ut qui dudum inſulam apud Moravos geſſerat, unusque erat de Methodii ſuffraganeis ſuperſtes.* Sed quis ſibi perſuadeat Moymirum, qui hoc anno capitales cum Arnulpho inimicitias foverat, Cancellarium hoſtis ſui, quique apud ſe Epiſcopatum deſeruerat, voluiſſe in Archiepiſcopatum Moraviæ aut Sclaviæ evehere? quin procul dubio, ut Moymirus ægre faceret Germanis (quod haud obſcure innuit Epiſcoporum Bajoariæ epiſtola) in noviter bello acquiſitis terris, quæ ad Patavienſem & Juvavenſem diœceſin ſpectabant, Epiſcopatus novos & Metropolim erigere meditatus eſt. Eam vero Metropoliticam ſedem minime Wichingo, ſed Joanni a ſede Romana miſſo deſtinavit, ut ſequente anno videbitur. An Wichingus Epiſcopatu Patavienſi deturbatus redierit ad Nitrienſem Epiſcopatum, receptusque ſit a Moymiro, ut brevis Catalogus Epiſcoporum Pataviensium in Corollariis, Aventinus, Egon, Hanſizius, Aſſemanus, Stredovskius aliique ſtatuunt, nihil proditum a veteribus. Conjectura nonnulla ex querela Epiſcoporum Bajoariæ capi poteſt: hic enim illi de ſciſſione Epiſcopatus Pataviensis querulantes ajunt: *Eſt enim unus Epiſcopatus* (nempe Pataviensis) *in quinque diviſus.* At vero ex hac querela nonniſi quatuor Epiſcopi eruuntur, ſcilicet Ri-

Annal. Fuld. ad h. a.

Stredovsky l. 4. c. 2.

Hanſiz. Germ. ſacr. p. 171.

Avent. l. 4. Egon in viris illuſtr. P. 3. c. 21. Hanſiz. T. I. p. 172. Aſſeman. T. III. p. 166.

Richarius Patavienſis, Joannes Archiepiſcopus, & duo ejus ſuffraganei Benedictus & Daniel, ita ut quintum illum Epiſcopatum, a Wichingo occupatum fuiſſe per conjecturam aliquam dici poſſit. Minus vero ferendum, dum Eximius P. Ulman vocato in teſtimonium Continuatore Francofuldenſi Wichingum contra Eccleſiaſticas leges Nitrienſem ſimul & Patavienſem Epiſcopatum tenuiſſe, ac propterea e Patavienſi depoſitum ait; nam ea de re Continuator altum ſilet. Nihil penitus igitur de Wichingo poſt relictam ſedem Patavienſem cognitum, cujus etiam Cancellariatus cum morte Arnulphi, quæ paulo poſt accidit, exſpiravit, adeo ut nec ipſe obitus ſui annus aut dies hodie certus ſit. Catalogus Tegrnſeenſis & alter Laureacenſium atque Patavienſium Epiſcoporum apud Hieronymum Pez, quos etiam Schritevinus ſecutus eſt, eum VI. nonas Martii anno innominato mortem oppetiiſſe narrant. Contra Joannes Egon ex Necrologio convincere nititur eum pridie Idus Septembris obiiſſe. Illud non prætermittendum: a Peſſina & Stredovskio geſta Wichingi mirum quantum fuiſſe aucta præter veterum omnium fidem: anno enim 892. narrant eum Suatopluco pacem cum Arnulpho ineundam ſuaſiſſe. Anno 894. Eccleſias reſuſcitaſſe, & ab eo ſanctoque Methudio coronatum Suatebogium. Anno 899. deſudaſſe in pace inter Moravos concilianda, cauſamque Suatebogii egiſſe. Anno 902. Eremitas ad Nitriam ab eo fuiſſe ſuſtentatos. Anno denique 903. diem ſupremum obiiſſe, & haud dubie in Nitrienſi Eccleſia ſepultum, quæ ſuos fontes deſiderant.

Alt-Mähren c. 6. p. 290.

Script. Auſtr. T. I. p. 15.

Egon in Vir. illuſtr. Aug. Div. P. 3. c. 21

ANNUS 900. (a)

Suatoplucus Rex Moravorum infeſtandæ Bavariæ cupiditate dudum æſtuans delectum militum fecit, Arnulpho Imperatori ægre facere meditatus. (b) Non potuit tamen conſilium tectum manere Cæſari, qui Suatoplucum amicis literis ab ejuſcemodi facinore dehortatus eſt, in memoriam refricans affinitatis neceſſitudinem, quam ſecum ſumta ſorore contraxiſſet, (c) monens etiam ne obli-

vioni daret illas binas ſuppetias, quas periclitanti ejus regno adverſus Hungarorum vim attuliſſet. (d) Suatoplucus, haud conſtat, quibus furiis actus, diſcerpendi, dimittendique exercitus conſilium arripere haud voluit, cum octo millibus armatis itaque prædabundus in Bavariam irrumpit. Quem cum impune graſſari Arnulfus nollet pati, collectas undequaque copias obviam miſit, ipſe cum minoribus cohortibus ſuos ſecutus. Ea vero erat Arnulfi circumſpectio & ſagacitas, ut præoccuparet ripas Danubii, ne hoſtis transmiſſo flumine ægrius occupatis terris depelleretur. Vix uterque miles ſui copiam videndi fecerat, cum ad cruentum perventum eſt prælium : Suatoplucus meliore aliquanto virtute quam fortuna dimicans interfectus eſt. (e) A cæde Regis, exercitusque clade apertam Arnulfus ingreſſus Moraviam, Welehradium usque cum copiis ſuis pertigit. Hic ſororem ſuam nepotemque ex ſerore Suatobogium ſcitiſſimum puerum reperiens, Moraviam interea per procuratores & præfectos adminiſtrari conſtituit, dum Suatebogius puberes annos attingeret, regnoque matureſceret. (f) Subinde rite ordinatis rebus omnibus tranquillis itineribus in ſua reverſus. Non multo poſt tam miro valetudinis genere tentatus eſt, ut nulla ei ars medicamentaque prodeſſent; a vermibus enim, quos pediculos vocant, miſere depaſtus phtyriaſi contabuit. (g)

Suatoplucus in prælio interficitur.

Arnulphus morbo pediculari contabeſcit.

)o(

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCC.

BENEDICTI IV. PAPÆ 1. LUDOVICI III. IMP. 1. SPITIGNÆI 6. TUTONIS *Ep. Rat.* 7.

(*a*) Nigro carbone hoc, quod ingredimur, ſæculum Chriſti decimum depingit Hugo Autiſſiodorenſis, dum nullum eo infelicius indoctiusque exſtitiſſe gemebunde queritur. Nec id alio colore delinit Genebrardus, Bellarminus aliique. Baronius Eccleſiam in tanto diſcrimine verſatam fuiſſe ſcribit, & periculo pereundi, ſi fieri poſſet, proximam propter bella, tumultus, & flagitia ſæculi iſtius, quod ſui aſperitate ac boni ſterilitate *ferreum*, mali exundantis deformitate *plumbeum*, ſcriptorum inopia *obſcurum* merito appellari poſſit. Sed hæc multis emollire conantur Mabillonius atque Pagius, & cum utroque Aſſemanus: fatentes quidem ſæculum hoc vitiatum fuiſſe, ſed & ſanctos & doctos ſuos numeraſſe; multa enim poſterius typi beneficio vulgata fuiſſe, quæ priores cum Baronio latuerant. Quin Pagius ſæculum hoc feliciſſimum nominandum cenſet: quo *Nortmanni, Suevi, Poloni, Sclavi ac Hungari Chriſtiani effecti, varii Epiſcopatus erecti, plura monaſteria condita, plures Eccleſiæ largiſſime dotatæ.* Quam felicitatis partem etiam experta Bohemia, quæ præcipuos ſuos primosque ſanctos: Ludmillam, Wenceslaum, Adalbertumque, Epiſcopatus Pragenſis erectionem, Monaſteriorum S. Ordinis Benedicti exordia huic ſæculo debet.

Hugo Aut. in Chron. ad h. a. Bellarm. in ſcript. Eccl. ad ingr. ſæc. X. p. 552.

Mabillon. Act. SS. Ben. ſæc. V. Pagius ad h. a. Aſſeman. T. II in dedicat.

Pagius in Crit. ad h. a. n. 3.

(*b*) Haud fortunatus Chronologiæ conciliator fuit Hagecius, qui Suatoplucum jam ante ſex annos, Arnulphum vero ſuperiore demortuos tanquam in ſcenam belligerantes inducit.

(*c*) Affinitatis hujus primum prolatorem fuiſſe Dalemilum, ex quo id depromſiſſe Hagecium, ex iſtis Pirminium Gaſſarum & Aventinum jam alias crebro monuimus.

(*d*) Iſtud contra omnes coævos pugnat, nunquam enim Arnulphus Suatoplucum adverſus Hungaros eſt tuitus, quin potius eos in ejus, filiorumque exitium excivit, ut ſupra vidimus.

(e) Hæc mera figmenta eſſe ex ſuperiorum annorum præliis variis monumentis liquet: hallucinatus magnopere Hagecius, qui Zuentibaldum Arnulphi filium Lotharingiæque Ducem, quem noſter e fonte baptiſmi levaverat, pro ipſo Zuentibaldo Moraviæ Duce habuit. Hic enim Zuentibaldus Arnulphi filius præſente anno coorta inter ipſum & proceres ſuos inexpiabili, ut inquit Regino, diſſenſione
Regino ad h. a. belli occiſus eſt. Libet audire Reginonem: *Ludovico* (a proceribus in regnum accerſito) *trans Rhenum eunte Zuentipol* (Lotharingiæ Dux) *quæque potuit civitates regni circuit, incendiis ac rapinis cuncta devaſtat - - - Ludovicus in regnum rurſus accerſitur, & a Comitibus Stephano, Gerhardo, & Matfrido circa Moſam idem Zuendepol in prælio interficitur Idibus Auguſti.*
Ad h. a. Eadem pene refert Continuator Annalium Francofuldenſium, Hermannus Contractus, ceterique poſteriores. Nec vero abſimile eſt haud aliunde narrationem de belli occiſo Duce Moraviæ Zuentibaldo paſſim in noſtra & nonnulla extera Chronica irrepſiſſe, quam quod authores horum Chronicorum diſcrimen inter hos duos Zuentibaldos non
Schwandtner ſcript. rer. Hung. T. I. facerent, quo errore primum lapſum deprehendo Thuroczium Hungariæ ſcriptorem.

(*f*) Et id totum cum veritate & fide hiſtorica pugnare ex ſupra dictis certum eſt: ſive enim Suatobogius alius fuerit a Suentibaldo ſeu idem, certum eſt eum jam anno 894. portionem Regni Moravici a moriente patre accepiſſe, ea tamen lege, ut fratri natu maximo Moymiro ſubjectione quadam eſſet obnoxius.

(*g*) Id ex Luitprando depromſit Hagecius, quem jam ſuperiore anno exſcripſimus, quemque Hagecius in præmiſſo Annalibus ſuis Catalogo inter eos Authores recitat, e quibus faſtos ſuos compilaverat.

PRÆTERMISSA.

I. Hujus anni principio, ſeu certe ſuperioris exitu miſit Joannes IX. Pontifex Maximus ad preces Moymiri & Moravorum Joannem Archiepiſcopum, Benedictum & Danielem Epiſcopos in Moraviam, qui illic Metropoliticam ſedem ſuſcitarent. Nempe jam pene ab ipſo Anniſo fluvio omnis Pannonia inter Danubium & Dravum alteraque parte ad ipſam hodiernam Tranſilvaniam Moravorum imperium reſpiciebat. Ut in his igitur vaſtiſſimis terrarum tractibus (quibus olim Romanorum

&

& Gepidarum temporibus metropolitanam ſedem cum ſeptem ſuffraganeis exſtitiſſe ignotum eſſe non poterat) Moymirus Archiepiſcopatum Epiſcopatusque aliquot fixis ſedibus auderet reſuſcitare, Romanam ſedem interpellavit, quæ hoc anno, aut ſuperiore votis ejus ſatisfecit. Miſſi itaque legatorum Pontificiorum eminentia Joannes Archiepiſcopus, Benedictus & Daniel Epiſcopi, qui ad Moraviam venientes illico enormibus quereiis pulſati ſunt a Moymiro & Moravis de Bajoariorum vicinorum malevolentia, qui toties præter fas Moraviæ regnum invaſiſſent, Ungaros in ſuum excidium prolexiſſent, cum illis, profanatis Chriſtianis ſacris, ritu ethnico fœdera feciſſent, imo eis pecunias ad bello laceſſendam Italiam ſuggeſſiſſent. Quibus auditis legati hi acerbas ad Epiſcopos Bojoariæ dedere literas, hæcque cum illis expoſtulavere, ut fatentur ipſi Bajoariæ Epiſcopi in epiſtola mox recitanda: *Talia namque*, inquiunt, *ut præſcripſimus juxta malitiam cordis ſui argumentantes* (Moravi) *&* *Pontifices veſtros* (Joannem, Benedictum & Danielem) *ad injuriam noſtram incitantes, adeo ut directa nobis epiſtola, quaſi ab Apoſtolica ſede hæc omnia improperabant, & diverſas injurias ingerebant, atque inter alia divino gladio feriendos dignos dicebant.* Quas Moravorum criminationes ut a ſe amolirent Bajoariæ Epiſcopi cum ſuo Archi-Antiſtite Salisburgenſi Theotmaro, hoc anno prolixas literas dedere ad Joannem IX. Papam, quibus non modo objecta crimina refutant, inque Moravos retorquent, ſed etiam pro juribus diœceſis ſuæ contra erectos in Moravia Epiſcopatus acerrime digladiantur. Sed ex ipſis fontibus purius pleniusque libet bibere, & integram epiſtolam, ex cujus fragmentis jam crebro ſupra maxima hiſtoriæ noſtræ documenta hauſimus, hic Lectori exhibere. Habetur ea T. IX. Conciliorum pag. 498. Unde eam Gevoldus, Goldaſtus, Hanſizius, Aſſemanus atque ex noſtris Balbinus, Peſſina, & Stredovskius exſcripſere. Verba ſunt:

Summo Pontifici & univerſali Papæ, Domino JOANNI Romanæ ſedis magnifico Gubernatori humillimi Paternitatis veſtræ filii THEOTMARUS Juvavienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus. WALDO Friſingenſis, ERCHENPALDUS Euſtatenſis. ZACHARIAS Sæbonenſis (hodie Brixienſis) *TUTO Ratiſponenſis. RICHARDUS Patavienſis Eccleſiæ Epiſcopus. Nec non & univerſus Clerus populusque Chriſtianus per totam Noricam, quæ & Bavaria converſatur. Proſperum in Salvatore noſtro profectum, Catholicæ pacis augmentum, & regnum optamus æternum:*

An-

Anteceſſorum veſtrorum decretis & Catholicorum patrum inſtitutis pleniſſime inſtruimur in omnibus noſtro miniſterio ſacerdotali obſtantibus & adverſantibus Romanum appellare Pontificem, ut quod ad unitatem concordiæ, & ad cuſtodiam pertinet diſciplinæ nulla diſſenſione violetur, ſed ab ipſo ſumma proviſione decernatur: nequaquam enim credimus, quod coacti quotidie audimus, ut de illa ſancta & Apoſtolica ſede: quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, & origo Chriſtianæ religionis profluxerit quippiam perverſitatis, ſed doctrina & auctoritas Eccleſiaſticæ rationis. Sed venerunt, ut ipſi promulgaverunt, de latere veſtro tres Epiſcopi videlicet JOANNES Archiepiſcopus. BENEDICTUS & DANIEL Epiſcopi in terram Schlavorum, qui Maraci (Maravi) *dicuntur, quæ regibus noſtris & populo noſtro, nobis quoque cum habitatoribus ſuis ſubacta fuerat, tam in cultu Chriſtianæ religionis quam in tributo ſubſtantiæ ſecularis, quia exinde primum imbuti, & ex paganis Chriſtiani ſunt facti. Et idcirco Patavienſis Epiſcopus civitatis, in cujus diœceſi ſunt illius tempore populi ab exordio Chriſtianitatis eorum, quando voluit & debuit, illuc nullo obſtante intravit, & ſynodalem cum ſuis & etiam ibi inventis conventum frequentavit, & omnia, quæ agenda ſunt, potenter egit, & nullus ei in faciem reſtitit. Etiam & noſtri Comites illi terræ confines placita ſecularia illic continuaverunt, & quæ corrigenda ſunt, correxerunt, tributa tulerunt, & nulli eis reſtiterunt; usque dum inceſſante corda eorum diabolo Chriſtianitatem abhorere, & omnem juſtitiam detrectare, belloque laceſſere, & obſiſtere ſæviſſime cœperunt, adeo ut via Epiſcopo & prædicatoribus illo non eſſet; ſed libitu ſuo egerunt, quæ voluerunt. Nunc vero, quod nobis grave videtur, & incredibile, in augmentum injuriæ jactitant ſe magnitudine pecuniæ id egiſſe, qualia de illa Apoſtolica ſede nunquam audivimus exiſſe, neque Canonum decreta ſanxiſſe, ut tantum ſchiſma una pateretur Eccleſia. Eſt enim unus Epiſcopatus in quinque diviſus. Intrantes enim prædicti Epiſcopi in nomine veſtro, ut ipſi dixerunt, ordinaverunt in uno eodemque Epiſcopatu unum Archiepiſcopum, ſi tamen in alterius Epiſcopatu Archiepiſcopium eſſe poteſt, & tres ſuffraganeos ejus Epiſcopos absque ſcientia Archiepiſcopi, & con-*

ſen-

ſenſu Epiſcopi, in cujus fuerunt diœceſi. Cum in Concilio Africano cap. XX. decretum ſit, ut plebes, quæ in diœceſibus ab Epiſcopis retinentur, quæ nunquam Epiſcopos habuerunt, nonniſi cum voluntate ejus Epiſcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores, vel Epiſcopos. Et item in eodem Concilio cap. LXV. ut plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Epiſcopos, niſi ex conſilio plenario uniuscujus provinciæ & primatus, atque conſenſu ejus, ad cujus diœceſin eadem plebs pertinebat, Epiſcopos minime accipiant. In decretis Papæ Leonis cap. XV. ſcriptum eſt: nulla ratio ſinit, ut inter Epiſcopos habeantur, qui a Provincialibus Epiſcopis cum Metropolitani judicio non conſecrantur. Item cap. XLIX. ſi indignis quibusque & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis paſtorale faſtigium, & gubernatio Eccleſiæ detur, non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere, nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Et in eodem capite poſt pauca: difficile eſt ut bono peragantur exitu, quæ malo inchoata ſunt principio. Et in decreto Papæ Cæleſtini Anteceſſoris veſtri cap. XVII. continetur, ne alicui locus concedatur ſacerdoti in alterius injuriam. Anteceſſor veſter ZUENTIBALDO Duce imperante WICHINGUM conſecravit Epiſcopum, & nequaquam in illum antiquum Patavienſem Epiſcopatum eum transmiſſit, ſed in quandam Neophitam gentem, quam ipſe Dux domuit bello, & ex paganis Chriſtianos eſſe patravit.

Cum autem eisdem Schlavis locus familiaritatis apud legatos veſtros dabatur, accuſabant nos, & diffamabant in multis, & verbis mendacibus inſtabant, quia nemo eis vera reſpondabit, dicentes, nos & cum Francis & Alemannis ſcandalum & diſcordiam habuiſſe: cum hoc falſum eſſe ex hoc convincitur, quia amiciſſimi noſtri ſunt, & caritative cooperatores, & etiam cum ipſis impacatos eſſe accuſabant. Quod non noſtra culpa exigente, ſed ſua protervia faciente ita fatemur eſſe: quia quando Chriſtianitas illis cœpit vileſcere, & inſuper debitum tributum ſenioribus noſtris regibus & principibus eorum ſolvere reſpuerunt, belloque reſiſtere, & gentem noſtram cœperunt laceſſere, orta eſt ſeditio inter illos, & quoniam armis ſibi eos defenderunt, & in ſervitium redegerunt. Idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt, & debent, & ſive velint, ſive nolint, regno noſtro *ſub-*

ſubacti erunt. Quapropter oportet vos ab alto ſpeculari, & moderaminis temperiem præ omnibus tenere, ne pejor pars confortetur, & melior infirmetur. Progenitores namque ſereniſſimi ſenioris noſtri LUDOVICI videlicet Imperatoris & Regis ex Chriſtianiſſima Francorum gente prodierunt. MOIMARII vero Schlavi a paganis ethnicis venerunt. Illi potentia Imperiali Romanam rempublicam ſublimaverunt. Iſti damnaverunt. Illi Chriſtianum regnum confortaverunt. Iſti infirmaverunt. Illi toto mundo ſpectabiles apparuerunt. Iſti latibulis & urbibus occultati fuerunt. Illorum conſilio Apoſtolica ſedes pollebat. Iſtorum perſecutione Chriſtianitas dolebat. In omnibus his Juvenculus Rex noſter nulli prædeceſſorum ſuorum inferior ſecundum virtutem a Deo ſibi datam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & vobis ſummo Pontifici cum omnibus regni ſui Principibus adjutor optat eſſe fortiſſimus. Omne namque regnum divinitus ſibi commiſſum ad Dei ſervitium, ſuumque adjutorium unum vult & operatur. Unde & pace viget, & concordia gratulatur, atque ad veſtram paternitatem, ſicut patres ſui, ſe pertinere lætatur.

Quod nos præfati Schlavi criminabantur cum Ungaris fidem Catholicam violaſſe, & per canem ſeu lupum aliaſque nefandiſſimas & ethnicas res ſacramenta & pacem egiſſe, atque ut in Italiam tranſirent, pecuniam dediſſe: ſi vobis coram poſito ratio inter nos agitaretur ante Deum, qui cuncta novit, antequam fiant, & coram vobis, qui vicem ejus Apoſtolicam tenetis, eorum falſitas manifeſtaretur, & noſtra innocentia probaretur. Quia enim Chriſtianis noſtris longe a nobis poſitis ſemper imminebant, & perſecutione nimia affligebant, donavimus illis nullius pretioſæ pecuniam ſubſtantiæ, & tantum noſtra linea veſtimenta, quatenus aliquatenus eorum feritatem molliremus, & ab eorum perſecutione quieſceremus. Talia namque juxta malitiam cordis ſui argumentantes, & Pontifices veſtros ad injuriam noſtram incitantes, adeo, ut directa nobis epiſtola, quaſi ab Apoſtolica ſede hæc omnia improperabant, & diverſas injurias ingerebant, atque inter alia divino gladio feriendos dignos dicebant. Impletur enim in nobis, quod quidam ſapiens ait: Juſtus tulit crimen iniqui. *Ipſi enim crimen, quod nobis falſo ſemel factum impoſuerunt, multis annis peregerunt.*

runt. Ipſi Ungarorum non modicam multitudinem ad ſe ſumpſerunt, & more eorum capita ſuorum pſeudo-chriſtianorum penitus detonderunt, & ſuper nos Chriſtianos immiſerunt, atque ipſi ſupervenerunt, & alios captivos duxerunt, alios occiderunt, alios ferina carcerum fame & ſiti perdiderunt, innumeros vero exilio deputaverunt, & nobiles viros ac honeſtas mulieres in ſervitium redegerunt, Eccleſias Dei incenderunt, & omnia ædificia deleverunt, ita ut in tota Pannonia noſtra maxima provincia tantum una non appareat Eccleſia, prout Epiſcopi a vobis deſtinati, ſi fateri velint, enarrare poſſunt, quantos dies tranſierunt, & totam terram deſolatam viderunt.

Quando vero Ungaros Italiam intraſſe comperimus, pacificari cum eiſdem Schlavis, teſte Deo, multum deſideravimus, promittentes eis propter Deum omnipotentem ad perfectum indulgere omnia mala contra nos, noſtrosque acta, & omnia reddere, quæ de ſuis noſtros conſtaret habere, quatenus ex illis ſecuros nos redderent, & tamdiu ſpatium darent, quamdiu Longobardiam nobis intrare, & res ſancti Petri defendere, populumque Chriſtianum divino adjutorio redimere liceret: & nec ipſum ab eis obtinere potuimus. Et poſt tanta maleficia haberent beneficia? & ſunt falſi accuſatores, qui ſemper fuere Chriſtianorum perſecutores. Si quis in toto mundo nos aliorſum aberraſſe, & juſtitiæ reſtitiſſe probare conetur, veniat præſens, & eum ludificaſſe, nosque de hac re ſentietis puriſſimos eſſe. Idcirco ſinguli omnesque admonendo precamur: ne ullo modo alicui falſo de nobis aliquam ſuſpicionem referenti creduli ſitis, antequam opportunitas exigat, ut hujus rei gratia miſſus de veſtra celſitudine nobis, aut a noſtra parvitate directus appareat vobis. Communis gemitus & generalis dolor anguſtat, quos Germania, & tota tenet Norica, quod unitas Eccleſiæ dividitur ſciſſura. Eſt enim, ut præmiſimus, unus Epiſcopatus in quinque diviſus. Ideo ſi quid fraus maligni Schlavorum calliditate adduxerat, juſtitia vertat. Vosque virtute ex alto induti, & Apoſtolica poteſtate armati juxta Prophetam: Quod fractum eſt alligate, quod infirmum conſolidate, quod abjectum reducite. Ut deinceps populus & fidei integritate gratuletur, & ſancta Eccleſia tranquilla devotione lætetur.

ſtram veniremus: ſemper nos ſcimus carnales ſpirituales ſolere perſequi, & malivolos benevolos infamare & lacerare. Prævidere ergo ſummopere debent omnes, qui ſacerdotes domini perſequuntur tam occulte quam manifeſte, ne ad illos pertineat, quod Propheta dicit: Cogitaverunt malitias in corde ſuo, toto die conſtituebant prælia, exacuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentes, venenum aſpidum ſub labiis eorum. *Et paulo poſt:* Cadent ſuper eos carbones, in igne dejicies eos. *Et iterum:* Vir linguoſus non dirigetur in terra. Virum injuſtum mala capient in interitu. *Et per Jeremiam inquit Dominus:* Omnes in ſanguine judicantur, unusquisque proximum ſuum tribulat. Omnes in malum manus ſuas præparant. *Non debent enim alieni Epiſcoporum aut accuſatores, aut judices fieri. Unde de Loth ſcriptum eſt:* Ingreſſus es ut advena, nunquid ut judices? *Accuſator autem Epiſcoporum nullus ſit ſervus, aut libertus, nullaque perſona ſuſpecta, aut infamis, repellantur inimici & omnes laici. Iſti fratres & Coepiſcopi noſtri Bavarienſes veraces Dei cultores, & boni paſtores pervigili cuſtodia cuſtodiunt gregem ſibi commiſſum, ne lupi rabies aliquam ſancti gregis oviculam rapiat in prædam ſuam. Stant pro muro domus Iſrael, ne aliqua vis inimica firmamentum Eccleſiæ diſſolvat. Qui tales inquietat & ſua malitia impugnat, licet præſentem, futuram tamen non evadet pœnam, quia ſcriptum eſt:* Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.

Hæc autem omnia per ſcripta vobis ideo dirigimus, quia eſtis caput totius ſanctæ Eccleſiæ, quacunque per orbem diffunditur, & ſolamen mœrentium, quæcunque triſtia vobis, contigerunt membris veſtris, quia ipſi ſanctiſſimi Paſtores Chriſti ſuperius dicti in nulla re a Catholica fide deviantes, ſed eandem ſanctis operibus & Eccleſiaſticis officiis ornantes apud nos conquerentes poſtulaverunt, ut veſtræ notitiæ manifeſta faceremus, quia & illi per ſe ipſos vobis eadem innoteſcere, vita comite, promittebant. Unde poſcimus, ut veſtra conſolatio illorum mœrorem ad lætitiam reformet, & ſemper talia membra ſummo capiti, quod eſtis vos, ſe gaudeant adhærere.

Illi autem MARAVENSES, ut noſtris auribus illatum eſt, in occaſionem ſuperbiæ ſuæ aſſumunt, quia a veſtra conceſſione dicunt ſe

Ma-

Metropolitanum ſuſcipere, & ſingulariter degentes aliorum Epiſcoporum conſortia refutant. Si hac confidentia diutius inflantur, usque ad ſanguinis effuſionem, ut multi arbitrantur, proſilient. In quantum præſumimus, ad monemus, quatenus veſtra auctoritas priusquam hoc contingat, ad humilitatis viam illos corrigendo deponat, ut tandem cognoſcant, cui dominatui ſubjici debeant. Nos ſiquidem debitores eſſe cognoſcimus, ſi quid a ſanctæ matris Romanæ Eccleſiæ ſcilicet contigerit elabi, vos inde certificari, ut veſtra potentia ad rectitudinis lineam perducatur. Quodſi veſtra admonitio illos non correxerit, velint, nolint, Francorum Principibus colla ſubmittent, & credimus absque effuſione ſanguinis & mutua cæde ex utraque parte nunquam poſſe contingere. Iterum iterumque veſtræ dignitatis auribus replicamus, quod tam Epiſcopi, quam laici Bavarienſes in religione Chriſtianitatis nulla gente inferiores eſſe probantur, neque unquam Franci absque illorum auxilio aut in Eccleſiaſticis rebus, vel in bellicis negotiis nominatim vel fama dignum aliquid peregerunt. Sicut neque illi absque iſtis.

Ex his L. cognoſcere licet incredibilem pene acerbitatem & implacabile odium enatum inter gentem Bajoaricam & Moravicam, dum prior ex auxilio, quod Zuentibaldo contra Raſtizen tulerat, ſubjectionem & ſervitutem perpetuam Moraviæ arguit, ex eo vero, quod primitus Bajoaria Viros Apoſtolicos in Moraviam miſerit ejus convertendæ ergo, jurisdictionem abſolutam in ſpiritualibus prætendit. Contra Moravi in utroque genere libertatem ſuam acerrime tuentur. Verum quidem eſt Zuentibaldum adjutum a Francis Bajoariisque, dum deturbato Raſtize imperium Moraviæ involavit; nec negamus eum ſubjectionem Regibus Francicis addixiſſe. At poſtquam paulo poſt ex levi ſuſpicione in vincula conjectus, ac innocentia ejus detecta fuiſſet, tum infamiam hanc vindicaturus continuis bellis omne jugum excuſſit. Verum etiam eſt, ſi principia fidei Chriſtianæ ſpectentur, Moraviam ad Epiſcopi Patavienſis adeoque Archiepiſcopi Juvavienſis diœceſin pertinuiſſe: at jam temporibus Adriani Papæ II. Moravis erat Methudius ordinatus Epiſcopus, & a Joanne VIII. in Archiepiſcopalem dignitatem evectus addito Wichingo ſuffraganeo Nitrienſis Eccleſiæ. Poſt S. Methudii mortem, ut ſupra oſtendimus, mox nominatus Wichingus Metropoliticam ſedem fixam perpetuamque meditabatur, ſed eo ad Cancellariatum Arnulphi evocato miſſi tandem ad Moravorum petitionem

nem Joannes Archiepiſcopus, Benedictus & Daniel Epiſcopi, qui proteſtationes Bojoariæ Epiſcoporum haud penſi habentes Metropoliticam ſedem & tres ſuffraganeatus erexerunt.

Quod alterum eſt: tres tantum nominantur Epiſcopi, attamen ibidem dicitur Epiſcopatus Pataviensis in quinque diviſus: e quo conjicere licet procul dubio Pataviensem & Nitrienſem Epiſcopatum in cenſum venire, quorum illi Richarius, alteri Wichingus præfuit, ſi tamen is ab Arnulphi morte in Moraviam rediit. Confirmatur id ex Pilgrini Laureacenſis Eccleſiæ Præſulis epiſtola multo poſterius anno 977. ad Benedictum VII. data, in qua dicitur: *Quondam Romanorum Gepidarumque tempore proprios VII. Antiſtites eadem orientalis Pannonia habuit & Moeſia meæ ſanctæ Laureacenſi, cui ego indignus miniſtro Eccleſiæ ſubjectos, quorum etiam quatuor usque dum Ungari Regnum Bavariorum invaſerunt, ſicut præſenti cognitum eſt ætati, in Moravia manſerunt.* Hem præter Laureacenſem ſeu Pataviensem quatuor Epiſcopatus! quos quidem retractatos fuiſſe a Joanne IX. ob præjudicium Cathedræ Paſſavienſis ſcribit Hanſizius allegato Hincmaro ex Bibliotheca Patrum T. VI. p. 620. At mihi locum hunc invenire non licuit. Atque ſi retractatos etiam dicamus, ex mox allegato Pilgrini teſtimonio certum eſt eos ad everſionem usque Moraviæ ab Hungaris intentatam perduraſſe. Recte igitur idem Hanſizius, dum ex Pagio ſub jungit: *Epiſcopatus Moravienſes nec ab Joanne IX. neque ſucceſſore ejus Benedicto IV. cognoſci ſuppreſſos*, Pagius ait.

Hanſiz. Germ. ſacr. T. I. p. 180.

Tertio num Joannes Archiepiſcopus, cujus in priore epiſtola mentio fit, ſit Joannes ille Venetus, quem diverſas legationes obiiſſe alias oſtendimus, nihil teſtatum eſt. Graviſſime autem circa hunc Joannem hallucinatus eſt Auguſtinus Moravus in ſerie Epiſcoporum Olomucenſium, cujus authoris criſis paſſim recepta eſt a Moraviæ ſcriptoribus. Ille itaque unius ſoliusque hujus Joannis Moraviæ Epiſcopi mentionem facit his temporibus, aitque eum ſedem Epiſcopalem ſeu in Poleſſowitz ſeu Kunowiez conſtituiſſe, atque poſtquam S. Methudius anno 907. fuiſſet demortuus, & Epiſcopalis ſedes quinque annis vacaſſet, hunc Joannem ſucceſſiſſe, per 16. annos Eccleſiæ Moravienſi præfuiſſe, adeo ut ejus regimen in tempora S. Wenceslai & Ottonis I. reciderit, quæ quam modis omnibus cum ſupra allatis pugnent, quis non videt? ceterum quod haud injurie Bajoariis Franciſque Moravi diſcordias domeſticas objecerint, audire libet Salomonem Conſtantienſem Epiſcopum coævum in carmine ad Dadonem ita canentem:

Diſ-

Diſcordant omnes, Præſul, Comes, atque phalanges, Bibl. Max. Patrum T. XVI. p. 1301.
Pugnant inter ſe concives, contribulesque.
Quid non? cognatos etiam diſcordia pungit,
Provocat in Martem frater concurrere fratrem.
Qui defenſores patriæ populique fuiſſe
Debebant, aliis conſtant occaſio litis.

Denique quod in hac epiſtola minantur Bojoariæ Epiſcopi: *Velint nolint* Moravi, *Francorum Principibus colla ſubmittent*, haud evenit, Hungaris Moraviæ regnum evertentibus, & ipſum Bajoariæ Regnum in ſummum diſcrimen adducentibus. Id tamen quod iſthic minantur, etiam hoc anno rurſum periclitari auſi ſunt. De quo jam

II. Continuator Annalium Francofuldenſium ad hunc annum: *Bajovarii per Boemanniam, ipſis ſecum aſſumtis, cuncti per tres hebdomadas devaſtantes irruperunt. Tandem cum omni proſperitate domum reverſi ſunt.* Hermannus Contractus ſimillima narrat: *Bajoarii per Bohemanos tranſeuntes, ipſis ſecum aſſumtis, Marahenſem item devaſtant regionem.* Nec fortaſſis injurie Hanſizius novæ hujus in Moraviam ſuſceptæ expeditionis cauſam in Theotmarum Archiepiſcopum Salisburgenſem, quem ſupra in epiſtola ſua contra Moravos minaciter fulminantem audivimus, transfundit. Sic vero hic doctiſſimus Vir: *Potentiam, qua Theodmarus Archicapellanus in palatio pollebat, ad comprimendos continuo Moravos contulit. Ferunt eum cum Leupoldo Marchione ſigna in Moraviam intuliſſe anno ipſo noningenteſimo. Verum præcipitatos in inſidias clade trecentorum referre pedem coactos. Hujus belli perobſcure meminere Chronographi Germani, diſertiores ſunt Maravici, in quibus Peſſina l. 2. Martis Morav. c. 7.* Sed de clade hac, & inſidiis, in quas Bajoarii incidiſſe dicuntur, ſilent veteres, quin contraria ſunt relatis Annalium Francofuldenſium, qui ajunt Bojoarios *cum omni proſperitate* reverſos. Num vero Hanſizius in Peſſinæ hujus anni narratis magnum fulcrum repererit, dubito: nam is, ut omnia produnt, nonniſi conjecturis verba Annalium Francofuldenſium locupletavit, tantaque fiducia tribus ſat prolixis paragraphis expeditionem hanc narrat, ut ſi rebus geſtis ubivis interfuiſſet, haud tanta accuratione ſcribere potuiſſet. Porro hoc eodem loco dubitat Peſſina, nec ſibi credibile autumat, ut Borzivogii copiæ in hac Bojoariorum expeditione cum Boemis fuerint propter beneficium acceptæ a Moravis religionis: *Ingratum* (inquit) *certe ſe oſtendiſſet Borzivogius.* At vero ſupra copioſe oſtendimus:

Apud Caniſ. ad h. a.

Hanſiz. Germ. ſacr. T. II. p. 141.

Peſſina Mart. Morav. p. 218.

Borzivojum his temporibus jam ſeu vita exutum fuiſſe, ſeu gubernaculis ultro ceſſiſſe, nec uſpiam teſtatum eſſe, num Spitigneus filius Chriſti fidem jam amplexus fuerit, quin plane contraria erui ex vetuſtiſſimis ſcriptoribus. Id certum habemus indubitatumque jam anno 895. Spitigneum & Wratislaum contemto Moravorum fœdere ſe ſe Arnulpho ſociaſſe, eique etiam poſtea queſtos de eorundem tyrannide, ut ſuperioribus annis docuimus. Ceterum quemadmodum Peſſina nimis multum attollit hoc anno res Moravorum, ita contra Sigismundus Calles plurimum depreſſit, cum ſcribit: *Repreſſi ubique Moravi, & hoſte e munitioribus locis nusquam prodire auſo, per ſtrages & populationes menſe non integro tota pene Moravia in ſolitudinem data.* Quo pacto enim & qua celeritate Bajoarii intra tres hebdomadas tam vaſtum regnum Moraviæ, quod vel ultra Danubium 80. & ultra milliaria ſua longitudine æquabat, latitudine autem ipſis Carpathiis montibus claudebatur, in ſolitudinem redigere potuiſſet, dormiente cum ſuis Moravis Moymiro, haud video? Procul dubio non aliam ob cauſam hæc trium hebdomadarum qualis qualis expeditio Bojoariis ad votum cecidit, quia rurſum Moravi redeuntibus ex Italia Ungaris ex Dravi ſiniſtro litore eorum motus ſpeculabantur, irruptionemque in terras ſuas remorati ſunt, quare Hungaros in Bajoariam ſigna ſua hoc ipſo anno, atque poſt hanc contra Moravos ſuſceptam expeditionem, convertiſſe jam legemus.

Annal. Auſtr. l. 4. p. 219.

III. Principium irruptionis Hungaricæ in Bajoariam his verbis narrat Luitprandus: *Poſtquam vitalis calor Arnulfi Regis membra deſerens, corpus reddidit exanime: ejus filius Ludovicus Rex cunctis a populis ordinatur. Tanti denique caſus viri vicinos Hungaros, ſicut nec in toto orbe degentes latere non potuit. Siquidem lethi hujus fama fuit ipſis omni feſtivitate jocundior, gratiis omnibus præſtantior: quid igitur? primo martis hujus, natique ejus ordinationis anno, permagno collecto exercitu, Maravancrum gentem, quam virtutis eorum adminiculo Rex Arnulfus ſubdiderat, ſibi vendicant, Bajoariorum etiam fines occupant, caſtra diruunt, Eccleſias conſumunt, populos jugulant, & ut magis magisque timeantur, interfectorum ſe ſanguine potant &c.* Quanquam in eo falſus Luitprandus ſcriptor Italus, cum ab Arnulpho ſubjectos ſcribit Moravos, ac primum eosdem laceſſitos ab Hungaris, cum id prius acciderit Bajoariis. Rem certius & verius prodidit Continuator Annalium Francofuldenſium coævus, qui irruptionis hujus, prælijque poſtea geſti hiſtoriam copioſe ad hunc annum deſcribit: *Interim vero* (nempe dum Bajoarii Moraviæ vaſtatione occupantur) *Avari, qui dicuntur Unga-*

Luitprand. l. 2. c. 1.

Annal. Fuld. ad h. a. Analect. Vindob. T. I.

gari, tota devaſtata Italia, ita ut occiſis Epiſcopis quam plurimis, Italici contra eos depellere molientes, in uno prælio uno die ceciderint XX. millia. Ipſi namque eadem via, qua intraverant, Pannoniam (illam ſcilicet, quæ inter Dravum & Savum ſita adhuc Bojoariorum imperium reſpiciebat, & cujus maximam partem Brazlavo Slavorum Dux procurabat) *ex maxima parte devaſtantes, regreſſi ſunt. Miſſos illorum ſub dolo ad Bajoarios pacem optando, regionem videlicet ad explorandum tranſmiſerunt. Quod, proh dolor! primum malum, & cunctis retro tranſactis diebus inviſum damnum Bajowarici regni contulit. Igitur ex improviſo cum manu valida, maximo exercitu ultra Aneſum fluvium regnum Bajowaricum hoſtiliter invaſerunt, ita ut per quinquaginta milliaria in longum & in transverſum igne & gladio cuncta cædendo & devaſtando jam una die proſtraverint. Quod comperientes ulteriores Bajowarii, dolore compulſi e contra feſtinare diſponunt: ſed hoc Ungari præcognoſcentes, cum his, quæ deprædaverunt, redierunt, unde venerunt ad ſua in Pannoniam. Interim vero quædam pars de exercitu illorum de Aquilonari parte Danubii fluminis partem illam devaſtando prorupere. Quod ut Luitpoldo Comiti compertum foret, moleſte hoc patiendum ferens, contra exiſſe cum quibusdam Primoribus Bajowariorum, uno tantum Richario Pataavienſis ſedis Epiſcopo comitante, ultra Danubium eos inſequendum ſe tranſpoſuit. Conſertoque illico cum iis prælio nobiliter dimicatum eſt, ſed nobilius triumphatum. Nam in prima congreſſione belli tanta Dei gratia Chriſtianis occurrit, ut MCC. gentilium inter occiſos, & qui ſe in Danubio merſerant, perempti inveniantur. Vix tantum unum de Chriſtianis occiſum in apparatu belli inveniunt. In eodem loco poſt victoriam celitus datam congreſſi clamore magno in celum, inde Deo gratias clamantes, ferebant, qui non in multitudine hominum, ſed miſericordiarum ſuarum pietate liberat ſperantes in ſe. Tandem læti poſt tantam victoriam ad ſocios, unde venerant, regreſſi ſunt, & citiſſime in id ipſum tempus pro tuicione illorum regni validiſſimam urbem in litore Aneſi fluminis muro oppoſuerunt. Quo peracto unusquisque redierunt in ſua.*

Brevioribus rem abſolvit Compendiator horum Annalium Hermannus Contractus, breviſſime his verbis Hepidanus Monachus S. Galli: *Norici cum Agarenis* (Hungaris) *pugnaverunt, & partem ex eis occiderunt.* Ex his jam habemus: Ungaros hoc anno ex Italia regreſſos declinaſſe Moraviæ regnum, quod procul dubio occupata Dravi ripa tuiti ſunt Moravi, atque ſe ſe præter opinionem in Bajoariæ Regnum ultra Anaſum fluvium infudiſſe, quasdam etiam eorum cohortes Danubium transgreſſas, quæ ibidem in Comitatibus Bajoaricis inter Rhegini & Kamp fluminis oſtia a Luitpoldo Comite cæſæ ſunt. Hungaris tamen hanc, qualem qualem cladem haud magno damno fuiſſe probant conſequentium an-

Apud Caniſ. ad h. a. Apud Cheſnium T. III.

annorum progreſſus, quos tum adverſus Moymirum Moraviæ Ducem, tum ipſos Francos Bajoariosque fecere. Porro cum dicantur rediiſſe in Pannoniam, nullus jam dubito eos cisdanubianas magnæ Moraviæ terras, quæ in eadem Pannonia ſitæ erant, hoc ipſo anno infeſtaſſe, aut jam plane occupaſſe. Nam Hermannus Contractus ad hunc ipſum annum ſcribit: *Ungarii hoſtes novi - - - Pannonias depopulatas occupant.* Per quas depopulatas Pannonias haud aliæ intelligi poſſunt, quam eæ, quas ſuperior epiſtola Epiſcoporum Bajoariæ a Moravis depopulatas fuiſſe queritur, & in quibus novos Epiſcopatus non pridem Moymirus reſuſcitavit. Veroſimilimum itaque eſt Moymirum, cum videret jam deprædatam Bajoariam, atque ſub tributum miſſam, totisque viribus in ſe incumbentes Hungaros, copias ſuas trans Danubium transduxiſſe relicta ſpoliis hoſtium Pannonia ſua inter Danubium & Dravum ſita. Nempe jam animo pacem cum Bajoariis meditans, ſperansque, ut opportuniori tempore adunatis utrinque viribus Hungari reprimantur & conterantur. Porro quod ad urbem *in litore Aniſi fluminis* hoc anno a Bajoariis finium tuendorum ergo excitatam attinet, ea Anasburgum vocatur a Sigismundo Calles, & prope rudera veteris Laureaci exſtructa dicitur. Eam ſequente anno Kalend. Februarii a Ludovico Rege donatam fuiſſe ad ædem S. Floriani legimus in ejusdem diplomate.

Apud Caniſ. ad h. a.

Annal. Auſtr. p. 225. Gevold. in addit. Hund. T. I. p. 234.

IV. Jordanus noſter recuperatam hoc anno Luſatiam adſtruit. Nam cum Hoſtiviti tempore eam ex calculo Peſſinæ a Boemia avulſam crediderit, hoc anno ad nexum Boemiæ rediiſſe aſſeverat. Jordani ex ſcriptoribus Luſatiæ hæc ſunt verba: *De tempore recuperationis Frencelius in nomenclatore utriusque Luſatiæ verbo Budiſſa T. II. ſcript. Luſat. ſic loquitur:* „ *Accedit, quod annum adeptæ a Bohemis Luſatiæ Bartholomæus Scultetus Gorlicenſis aliique DCCCC. poſt natum Chriſtum ſubductis rationibus faciunt.* „ *Sorabi itaque, cum res Franciæ poſt mortem Arnulphi ad infantem recidiſſent, & ſpem nullam duraturæ Francorum gloriæ darent, popularibus ſuis Bohemis pro communi libertate tuenda ſe adunarunt. Integer nexus is usque ad primum Saxonicæ ſtirpis Imperatorem Henricum Aucupem tenuit.* Verum errarunt nonnihil in calculo Luſatiæ ſcriptores, dum hoc præſenti anno adſcribunt, quod annis facile 20. prius illis ſtatuendum fuit. Vix enim alio loco hunc Luſatiæ cum Boemia nexum, quam ex Ditmaro a nobis crebrius citato hauſerunt, cum dicit: *Bohemi Suatopluco Duce quondam Principes fuere noſtri. Huic a noſtris parentibus quot annis ſolvebatur cenſus, & hic in ſua regione Mahren dicta Epiſcopos habuit. Quæ omnia hic & ſui ſucceſſo-*

Jordan. Orig. Slav. c. 29. §. 13. Peſſina Rud. 3. p. 130.

Ditmarus l. 6.

ſores propter arrogantiam perdiderunt. Quo loco Ditmarus ad Suatopluci tempora, ejusque imperium ſupremum, quod in Bohemos etiam certa ratione habuerat, ſe revocat, ſed eum jam anno 894. mortem oppetiiſſe, & multo prius hanc in vicinas gentes dominationem aſſecutum ſuperioribus annis oſtendimus. Verum poſteaquam Bohemi mortuo Suatopluco ſe ſe penitus a Moraviæ nexu ſciderunt, rurſumque Bajoariis ſociarunt, vix dubium eſt, id etiam feciſſe Luſatas aliosque Slavicos populos, quare a Suatopluci morte rurſum Soraborum Obodritarum aliarumque Slavicarum rerum publicarum legationes & munera miſſa ad Francorum Reges leguntur. Quæ quidem Imperii Slavici diſmembratio non modo Moraviæ regno, ſed omnibus pene aquilonaribus Slavis poſterius exitio fuit. Nam ſi illi perpetuo in hoc nexu perſtitiſſent, hoſtibusque exortis cauſam communem feciſſent, ſemper Hunganorum & Germanorum viribus retundendis pares fuiſſent, nec Sorabi, Glomaci, Suisli, Dalemincii aliique harum regionum Slavicæ gentes ex univerſa vetere Sorabia ultra Albim, poſtea etiam longinquius ab Henrico aucupe aut Ottonibus fuiſſent remotæ. De Luſatia vero, quod Bohemiæ ſubjecta fuerit, non habemus indubitata documenta ante Wratislai Regis noſtri tempora, cui ab Imperatore tandem fuiſſe conceſſam ſuo loco docebimus.

V. Hujus quoque generis eſt, quod Hammerſchmid de fundata hoc anno a Borzivojo Capella Omnium Sanctorum in monte Suillo ſeu hodierno caſtro Pragenſi ex quodam Mſ. Capituli Regiæ Capellæ Omnium Sanctorum exſcripſit. *Borzivojus pius Bohemorum Dux poſt converſionem ſuam anno Domini 900. hanc Capellam omnium ſanctorum primus fundavit, eandem S. Cyrillus Bohemorum Apoſtolus conſecraſſe, & Borzivogius multum dotaſſe dicitur.* Sed recte hoc Mſ. (quod ætatem duorum ſæculorum vix quidem tulerit) ſe ſe ad incertos rumores revocat, cum ait: *dicitur.* Nam neque S. Cyrillus unquam ingreſſus Boemiam, nec is ad hunc annum ſuperſtes fuit, 18. minimum annis præmortuus. Ceterum primas hujus Regiæ Capellæ ligitimas memorias reperimus anno 1271. in Jaroslai, ita paſſim appellato Mſ. & Viennæ ab Illuſtriſſimo Comite de Kolowrath publicato, in quo cum ad dictum annum obitus Viri Decani Pragenſis ejusque laudes fuiſſent memoratæ, ſubjungitur: *Induxit etiam idem Dominus Decanus Czieczonem Judicem totius Regni Bohemiæ* (quem Roſenbergium noſtri faciunt) *ad conſtruendam Eccleſiam omnium ſanctorum, quæ ſita eſt in exitu clauſtri verſus Curiam Regalem, quæ Eccleſia* adi-

Glor. Prag. c. 6. p. 389.

Chron. Jaroslai p. 111.

ædificata eſt procurante & conducente lapicidas, & alios operarios eisdem Decano uſque ad perfectionem operis prænotati. In qua inſtituti ſunt duo presbyteri ad officiandum, quibus etiam proviſum eſt in agriculturis, & in dote mobili & immobili, & hominibus cenſualibus in duabus villis videlicet Dyrbkow & Viſa.

Hagec. ad An. 1263. Hagecius vero noſter ait eandem capellam conſecratam eſſe anno 1263. ab Epiſcopo Joanne. Quare utrum prius iſthic aliqua Capella ſteterit, de qua Jaroslaus & Hagecius altum tacent, multum dubito. Primum *Peſſina Phoſph. ſept. Ped 3. Berghauer. Protom. Mart. Tomo I. c. 7. p. 286. P. Victor. Mſ. T. II.* id aſſerentem deprehendi Peſſinam, quem poſtea ſecuti Hammerſchmid, Berghauerus, & noſter P. Victorinus. Illuſtria diplomata hactenus nusquam publicata hujus Regiæ Capellæ ſuis locis proferemus ex Mſ. Univerſitatis Pragenæ.

++++++++++++++++++o++++++++++++++++

ANNUS 901.

Per id tempus Borzivojus Bohemiæ Dux ædiculam Divæ Virginis ante Lætam Curiam ad faſtigium perduxerat, quam præſens Cyrillus Welehradenſis Epiſcopus ipſo aſſumtæ Matris Dei feſto die ſolemni ritu dedicavit. (*a*) *Dedicatio Eccleſiæ Teynenſis.* Adfuit his ceremoniis Borzivojus, Ludmilla, filii, & cum omni aula palatina ingens Chriſtianorum numerus. Difficile aſſertu eſt: prævalueritne pietas an lætitia in hujus ſacelli conſecratione? quæ præterea hunc rei Chriſtianæ fructum tulit, ut multi ethnicorum Chriſto nomen dare, baptismique undas flagitarent.

Eodem anno indicta ſunt Chriſtianis comitia, cautumque, ne ethnicis ad ea acceſſus eſſet. Borzivoji ad circumfuſam concionem ea erat graviſſima ab argumentis oratio, *Comitia prima Chriſtianorum* ut Chriſtianis arcium vetuſtarum reſtaurationem, novarumque molimen perſuaderet. Nam exploratum ſibi eſſe ajebat: populares ethnicos & cumprimis Luzanos ſeu Satecen-

ſes

ſes bellum meditari adverſus Chriſti gregem, excidiumque minari. Ad hæc Slaviborum Bſſovenſem Borzivoji ſocerum omnium nomine reſpondiſſe ferunt: „ Illuſtris Prin-„ ceps morem tibi quidem omnes geſturos puta, exacuen-„ damque univerſorum operam in condendis muniendisque „ arcibus. At nemo noſtrum omnium videt, quid ab ho-„ ſtibus pertimeſcendum ſit, quandoquidem ſpes noſtra „ quanta quanta in Chriſto eſt repoſita, hunc nos unum quo-„ vis muro ac munitione contra quosvis inimicorum inſul-„ tus valentiorem deputamus. „ Delectatus eſt magnoopere Princeps hac Chriſtiana ſuorum fiducia, confirmatosque in pietate domum unumquemque dimiſit. (b)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCI.

BENEDICTI IV. PAPÆ 2. LUDOVICI III. IMP. 2.
SPITIGNÆI 7. TUTONIS Ep. Rat. 8.

(a) Hoc Chronologico circa geſta S. Cyrilli errore peccat continuo Hagecius, pluresque poſteriores in erroris communionem pertraxit, adeo ut non dubitaretur rem tanquam certiſſimam in propyleo templi Teynenſis exſculptam proponere cum hac inſcriptione;

Hanc ædem
Quam honori unius Dei ac Trini
Nec non Beatiſſimæ Matris in Cœlos aſſumtæ
Ante Lætam Curiam
Borzivogius primus Bohemorum Dux Chriſtianus
A. DCCCLXXXVIII. religioſe fundavit

Di-

Divus Cyrillus
Primus Bohemiæ Apoſtolus
A. DCCCCI. religioſiſſime ſacravit.
Pia Veteris Pragæ Poſteritas
A. MCCCCVII. magnifico opere ampliatam
In Baſilicam Archi-Presbyteralem erexit.
A. MDCLXXIX. IV. Nonas Junias
Inter horam IX. & X. Noctis
Fatale fulmen
In ſupreme eminentem turriculam illapſum
Per intima tecti incendio diffuſo
Magnifici fornicis lapſu
Perfractis ſepulchrorum monumentis prope evertit.
Ampliſſimus Veteris Urbis ſenatus annuentibus ſenioribus
Urbis
Ære Divæ Virginis proprio
Et facto per teſtamentum Divæ Matri liberali legato
Nob. & Generoſus Wladyka Paulus Adalbertus Had de
Proſecze
Civis Vetero Pragenſis
Veteri magnificentiæ & nitori
Pia munificentia reſtituit
Anno
a Magna peſte trIVrbI InfaVſto & eXItIaLI ſeCVnDo.
id eſt 1681.

(b) Horum Comitiorum nemo ante Hagecium meminit.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

I. Laceſſiti bello ab Hungaris ſuperiore anno Bajoarii, Moravi etiam ab iis magno Pannoniæ tractu exuti, tandem, ſed ſero ſenſere, quid mutua diſſenſio hoſti tam metuendo virium audaciæque adderet. Quare de pace conciliandâ utrinque cogitatum, quod Continuator An- *Analect. Vindob. T. I. p.* nalium Francofuldenſium his verbis perſcribit: *Generale placitum Radis- bona civitate habitum eſt. Ibi inter alia miſſi Maravorum pacem optantes per- 530.* *venerunt. Quod mox, ut petiverunt, complacuit, & juramento firmatum eſt. Inde ob hoc ipſum Richarius Epiſcopus* (Pataviensis) *& Udalricus* (Leibnitii *Script. Brunſ.* Codex hăbet: *Waldaricus*) *Comes Marahaba miſſi ſunt, qui eodem tenore, ut T. I. p. 192. in Bajoaria firmatum fuit, ipſum Ducem* (Moymirum) *& omnes primates ejus eandem pacem ſe ſervaturos juramento conſtrinxerunt.* Impletum nempe tandem eſt Bajoariorum deſiderium, quod Epiſcopi ſuperiore epiſtola his verbis indigitabant: *Pacificari cum eisdem Schlavis* (Moravis) *teſte Deo multum deſideravimus, promittentes eis propter Deum omnipotentem ad perfectum indulgere omnia mala contra nos noſtrosque acta, & omnia reddere, quæ de ſuis noſtros conſtaret habere, quatenus ex illis* (nempe Hungaris) *ſecuros nos redderent.* Neque vero ſolum Moravis ſed etiam Iſanrico, qui nuperrime eis partem ſuperioris Pannoniæ eripuerat, Moravorumque clientelam amplexus erat, hanc reconciliationem impenderunt. Nam ſcri- *Apud Caniſ. ad* bit Hermannus Contractus: *Eodem anno Mormarus* (Moymirus) *Dux h. a. Marahenſis & Iſanricus Noricus Comes, qui ad ipſum transfugerat* (nempe anno 899.) *cum Ludovico Rege pacificati ſunt.* Seu ut habet Piſtorii edi- *Herm. Contr.* tio: *Moimarius & Iſaaricus cum Rege pacificantur.* Hæc duarum gentium *ad h. a.* pacificatio quin mutua in Hungaros convertenda arma ſpectaverit, nullum eſt dubium, & paulo infra ex utriusque expeditione & præliis teſtatum fiet. Verum neſcio, quid velit Clariſſimus Aſſemanus, dum *Aſſeman. T.* narrata hac inter Ludovicum & Moymirum reconciliatione ſubjungit: *III. P. 2. c. 9.* *Pax inquam inter Germaniæ Regem, & inter Moraviæ Principes ſancita fuit, p. 305. non tamen inter Bojoariæ Epiſcopos, & inter Epiſcopos Moraviæ. Theotmarus enim Juvavenſis ſive Salisburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus una cum Suffraganeis Valdone Friſingenſi, Erchempaldo Eyſtatenſi, Zacharia Sebonenſi, Tuttone Ratisbonenſi, & Richario Patavienſi in literis ad Joannem IX. Papam anno 900. datis querebatur, ut ſupra dixi, quod Archiepiſcopus in Moravia cum tribus Suffraganeis Epiſcopis inſtitutus fuiſſet.* Epiſtola hæc cum, vel ipſo fatente Aſſemano, data ſit anno ſuperiore, atque idcirco ante pacem hanc utriusque gentis initam, nihil argumenti prorſum præbere poteſt: pacem

non etiam inter Epiſcopos Bojoariæ & Moraviæ coaluiſſe. Imo cum Richarius Epiſcopus Pataviensis cum Udalrico Comite ad Moraviam miſſus fuerit ad pacem juramento firmandam, alterque eorum ex ordine Eccleſiaſtico, alter ex Politico fuerit, haud vane ſuſpicari licet pacem non modo inter Regem & Ducem, ſed etiam Epiſcopos Bajoariæ & Moraviæ conciliatam fuiſſe, ita ut priores quaſi quaſi demum juri ſuo diœceſano renunciaverint, quo unitis viribus Hungarorum irruptionibus reſiſti poſſet. Quare etiam quatuor Epiſcopatus in Moravia perſtitiſſe usque ad univerſalem Regni Moravici everſionem in epiſtola
Tom. XI. Concil. p. 958. Pilgrini Laureacenſis Eccleſiæ Epiſcopi leguntur. Hæc vero cum Bojoariis inita pax prorſum exitium Moymiro attulit, nam ea irritamento fuit Hungaris, ut non quieſcerent prius, quam ejus univerſum Regnum everterent, ut paulo poſt videbitur.

II. Retrogreſſi ſuperiore anno per Aniſum fluvium Hungari perque *Pannonias depopulatas* diffuſi hoc anno in Carinthiam *irruperunt*,
Analect. Vindob. T. I. p. 529. quod Continuator Annalium Francofuldenſium narrata pace inter Bojoarios & Moravos inita his verbis refert: *Interdum vero Ungari Auſtralem partem regni illorum Caruntanum devaſtando invaſerunt.* Ungaros vero
Apud Caniſ. ad h. a. ſub hanc irruptionem in Carinthia fuiſſe prælio fuſos docet Hermannus Contractus ita ſcribens: *Ungarii Carentanum petentes commiſſa pugna*
Ad h. a. *victi, ceſique fuerunt.* Editio Piſtoriana Hermanni Contracti etiam diem cladis prodit: *Hungari Carentaniam invadunt, & in Sabbatho commiſſa pugna*
Ad An. 902. *occiduntur.* Chronicon S. Pantaleonis & Chronographus Saxo plane indigitat, qualenam iſtud Sabbathum fuerit: *Ungari Charentaniam invadunt, & commiſſo in Sabbatho Paſchæ prælio occiduntur.* Scilicet abſente
Analect. Vindob. T. I. p. 529. Ludovico Rege, qui teſte Continuatore Francofuldenſi hoc anno Paſcha Domini in Francia celebravit. An vero ad hunc annum perti-
Dandul. edit. Murator. p. 199. neat, quod de Carinthiæ invaſione ſcribit Dandulus Venetiarum Dux, nullus ſcio: ita vero loquitur: *Poſtea dum* (Hungari) *Carinthiam invadunt ultra caſtrum Leopater, Moraviæ Dux Gotifredus Duxque Heberardus cum Aquilegenſi Patriarcha illis occurrunt. In eo prælio uterque Dux occiditur, Patriarcha vero fuga ſalvatus eſt.* Quis ille Gotifredus Moraviæ Dux ſit, omnibus incognitum. Sed veroſimillime *Meraniæ* ſeu hodiernæ Tyro-
Dubrav. l. 5. p. 36. lis Dux fuit. Nam Dubravius noſter Alpium Principem vocat, ſic vero ille: *Ubi a Principibus alpium illorum Gotefrido, Erhardo, Tyrolo, & a Gregorio Aquilegenſi Patriarcha male mulctati retro ad ſedes ſuas cum ignominia redire coacti ſunt.* Cæſi igitur a Bojariis Hungari Pannonias regnumque

Moy-

Moymiri repetivere, ſed eum jam jam cum copiis Danubium transgreſſum reperere, qui eos haud aliter atque Bajoarii peſſime accepit, nam poſt narratam Carinthiæ invaſionem, pacemque inter Moravos Iſanricum & Bajoarios factam ſubjungit Hermannus Contractus: *Ungarii Marahenſes petunt, pugnaque victi terga verterunt.* Bis namque hoc anno victi Hungari: in Carinthia a Bajoariis, in Moymiri regno a Moravis. Non audiendus idcirco ad hunc annum Abbas Ursbergenſis, qui prælium Ludovici Regis cum Ungaris ad fluvium Lichum narrat, verba ejus ſunt: *Ludovicus gentis ſuæ depopulationem non ferens magno exercitu coacto juxta Liehum* (Lech flumen ad Auguſtam Vindelicorum) *fluvium cum eis pugnavit, & plusquam mille ex eis interfecit: cumque pugna usque ad horam ſeptimam jam protraheretur, & Regis victoria æſtimaretur, Ungari callidi poſitis ex adverſo inſidiis fugam ſimulant. Quos dum Regis milites, doli ignari, impetu validiſſimo inſequerentur, omni ex parte prodeunt inſidiæ, & quaſi victi ipſi victores interimunt. Rex ipſe* (Ludovicus) *e victore ſe victum eſſe miratur, fitque illi non opinatus gravior caſus. Ungari vero ut rabiem perfidiæ ſuæ ſatiarent, Bojoariorum, Suevorum, Francorum Regna percurrunt, cunctaque vaſtando incendunt.* Quem errorem Abbas Ursbergenſis ex Luitprando hauſit, qui hoc Ludovici bellum cladem que ad Auguſtam & Lemanum fluvium ſtatim ab occupato ejus imperio iisdem circumſtantiis præliique eventu narrat. Sed jam recte animadvertit Brunnerus in his incerta fama deluſum fuiſſe Luitprandum, ac demum claudit: *Qua in re cum adverſarios tot ſcriptores habeat, apud cordatos ſine fidem non meretur, auctor etiam alias ſæpe vanitatis & oſcitantiæ in aſſignanda maxime temporum certa ratione manifeſtus.* Imo poſtremum cavillatur Aventinum, quod Luitprandum excuſaturus ex Auguſta ſeu Augsburg Anaſiburgum effingat, quaſi ejus narrata ad Anaſum fluvium non Auguſtam pertineant. Verum etſi contra Chronologiam peccaverit Luitprandus, perperam ante Ungarorum in Italiam irruptionem hanc Ludovici cladem referendo, tamen bellum ipſum tot circumſtantiis ab authore pene coævo narratum præter temeritatis notam haud rejici poteſt, quodque facem præferente Sigeberto Gemblacenſi tandem ad annum 904. ſpectare videtur, ubi de illo agemus.

Apud Caniſ. ad h. a.

Conrad. Ursberg. Abbas ad h. a.

Luitprand. l. 2. c. 1.

Annal. Boj. l. 2. P. 2. col. 92.

III. Chronicon Monaſterii Mellicenſis, quod Hieronymus Pezius T. I. Scriptorum Rerum Auſtriacarum publici juris fecit, ad hunc annum ponit mortem Borzivogii Ducis Boemiæ. Prænotat is in eruditiſſimis ſuis obſervationibus præviis: Chronicon hoc cœptum fuiſſe

Pag. 164.

anno 1123. & ſuccedentibus dein ſæculis per alios atque alios continuatum, ſubinde etiam veterioribus textibus alia & plerumque recentiore manu quædam tum adjecta tum interjecta, quæ ut a primis fontibus editor diſtingueret, ea ſagaciſſime minori typo excudi fecit. Habetur vero Borzivogii mors eodem codice minutiori charactere notata, his verbis: *Borinoy* (Boriwoy) *Dux Boemorum moritur, Spitigneus filius ejus ſucceſſit.* Quæ cum itaque recentiore manu adjecta ſint, nec cognitum ſit, quo fonte hauſta, non exiſtimo iis majorem fidem tribuendam eſſe quam Annalibus Hagecii, qui mortem Borzivogii ad annum 910. ſilentibus veterioribus omnibus defixit. Nobis perpetuo ob oculos obverſatur candor animi Coſmæ in ſcribendo, dum fatetur ſe in Borzivogii filiorumque geſtis nullam certam Chronologiam reperire potuiſſe, quod nec Clericorum nec Laicorum quiſpiam eam literis conſignaverit. Et rectiſſime: nam ea quanta quanta horum temporum notitia haud aliunde habetur, quam ex veterioribus vitis SS. Cyrilli & Methudii, SS. Ludmillæ ac Wenceslai, quæ, ſi dies Martyriorum obitusque excipias, ex more illorum temporum omnibus notis Chronologicis carent.

ANNUS 902.

Cyrillus Epiſcopus vir vitæ ſanctimonia ſumme conſpicuus Pragæ clericos presbyteratus ordine inſignit. (a) Subſequo die, qui Spiritus ſancti memoriæ ſacer erat, in Eccleſia ante Lætam Curiam vulgo Teyn ſuper illo apud Lucam c. 4. Chriſti dicto: *Et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei:* ad frequentiſſimam Chriſtianorum coronam ſupremum verba fecit. (b) Tum Principi omnique fideli populo valedicto, & S. Clementis aſſumto corpore inter proſequentium lacrymas Romam abiit. (c) Venienti Romam non aliud viſum jucundius, quam conſpectus Methudii germani fratris, iisdem pene diebus ab expeditione

S. Cyrillus in Teyn pro concione dicit.

Romam abit.

ne Evangelica, quam nuper adverſus Croatarum, Bulgarorumque mendaces Deos ſecundo rerum exitu ſuſceperat, in urbem delati. Prima amborum Epiſcoporum eaque graviſſima erat conſultatio, ut tempori proſpiceretur de fulcimentis, quibus ea, quæ apud gentes Slavicas exædificari in Chriſti nomine ceperant, ſolidarentur. Metus enim angebat, ne ſeu ob ruditatem tenuemque numerum neophyti populi, ſeu ob ethnicorum malas artes omnia prolaberentur, atque idcirco uterque laborum fructu fruſtraretur. Quid igitur? ſummum accedunt Eccleſiæ caput, ac in ampliſſimo Cardinalium conſeſſu poſtulant, uti Croatis, Bulgaris, aliisque Slavicis nationibus loco latini patrio ſermone ſacros Eccleſiæ ritus obire fas eſſet. (d) Id vero quo minus extemplo impetrarent, in cauſa fuit, quod rem novam inſolentemque ſine exemplo peterent. Tum Methudius Græco latinoque eloquio mirificus: „ Patres, inquit, „ an ignoratis „ Deum ore Davidis prolocutum: omnis ſpiritus laudet do„ minum, & gentium Doctorem ad Corinthios ſcripſiſſe: lin„ guis loqui nolite prohibere. Quid vetat, ut ne Slavi ea„ dem lingua ſua Deum prædicent?„ ceſſit tandem tam luculentis ſacrarum paginarum teſtimoniis ſanctorumque fratrum precibus Pontifex, atque liberaliter indulſit, ut in regionibus Bulgariæ, Croatiæ ac Slavoniæ Miſſæ incruentum ſacrificium, divinum officium, ceteræque Eccleſiæ ceremoniæ Slavica lingua dicerentur, canerenturve. (e)

Permittitur linguæ Slavicæ uſus in ſacris.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCII.

BENEDICTI IV. PAPÆ 3. LUDOVICI III. IMP. 3. SPITIGNÆI 8. TUTONIS *Ep. Rat.* 9.

(*a*) Non dubitavit Lupacius hanc ordinum collationem ad Idus ſeu XV. Maji tanquam certam diem in Ephemeridibus ſuis deſigere, quem poſtea ſecutus Weleslavinus in ſuo Kalendario, & Crugerius in ſacris pulveribus; ſcilicet quod Hagecii ſupputationem indubiam judicarent. Nam anno 902. Paſcha incidit in 28. Martii ac proinde Pentecoſte in 16. Maji, & cum ordinatio pridie ſeu ſabbatho accidiſſe credita fuerit, ea omnino fuit XV. ſeu Idibus Maji deſignanda.

ʼeleslav. in alend. ad h. em. P. Vic-r. in Mſ.

(*b*) E priore calculo Weleslavinus hunc ſermonis habiti diem ad XVII. Calendas Junii ſeu 16. Maji, in quam omnino Pentecoſte præſente anno incidit, repoſuit. *Sunt* (inquit noſter P. Victorinus) *qui perhibent, ex ea ipſa lapidea cathedra, quæ hodie in Teynenſi Eccleſia ad ſermones declamandos ſupereſt, S. Cyrillum ad populum dixiſſe.* Cui adjungere potuiſſet ſtatuam S. Cyrilli vix ſæculum ferentem hac inſcriptione in eadem Eccleſia notatam: S. CYRILLUS LOCI HUJUS PRÆDICATOR. Ita nempe fabulæ ex fabulis ſeruntur. Satisfecimus procul dubio lectori, cum S. Cyrillum nusquam in Boemiam veniſſe ſupra invictis argumentis oſtendimus.

(*c*) Quanto anachronyſmo rerumque præpoſtera narratione lapſus ſit in his Hagecius, patet ex noſtris relatis ad annum 867.

(*d*) Hæc ad annum 868. pertinere eo anno oſtendimus, ubi multo aliter ex vetuſtis narrata hæc lector reperiet.

(*e*) De indulto hoc Pontificio crebrius & copioſe ſuperioribus annis egimus, quibus locis omnia ea, quæ circa hoc controverſa videri poterant, enodavimus.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

I. Cum anno ſuperiore deſiiſſent Annales Francofuldenſes, qui hactenus prope unum ſolumque fundamentum hiſtoriæ patriæ fuerant, pauciores poſthac & per ſumma compendia memoriæ de gente noſtra & Moravis in aliis veterum Chronicis reperiuntur. Et quidem cum Ungari lapſo anno binam cladem accepiſſent primum a Bajoariis, demum a Moravis, hoc anno rurſum a Moravis cæſi leguntur, quod breviſſime Hermannus Contractus editionis Piſtorianæ his verbis narrat: *Hungarii a Mariis* (Maravis) *occiduntur.* Niſi dicere malimus cladem hanc non tam ad præſentem quam ſuperiorem annum ſpectare, quo eam editio Caniſiana, & ea, quæ habetur inter ſcriptores rerum Gallicarum & Francicarum rejicit. At vero Hungarorum nonnullos e præcipuis hoc anno verſipelliter deluſos a Bajoariis cæſosque haud obſcurum eſt in vetuſtis Chronicis. Hepidanus enim ad hunc annum ait: *Agareni* (id eſt Ungari) *a Bajoariis ad prandium vocati, ubi Rex eorum Chuſſol occiſus eſt, & alii quam plurimi cum eo.* Non neſcio quidem complures doctos viros exiſtimare in illis Hepidani verbis *ad prandium* mendum eſſe, legendumque *ad præliandum.* At præterquam quod incredibile ſit Hungaros a Bajoariis ad præliandum vocatos, Chronicon S. Galli plane oſtendit haud aliter vocem hanc quam *ad prandium* legendam eſſe, ſic enim habet: *Ungares a Bajoariis ad prandium vocati plures occiduntur.* Ut idcirco vix dubium eſſe poſſit fabam quandam adverſus Hungaros fuiſſe cuſam a Bojoariis, præcipuosque illorum inter prandendum fuiſſe peremtos. Chuſſolum autem ſeu Cuſſalam Regem fuiſſe Hungarorum vix quidem defendi poteſt. Nam Porphyrogenitus, qui genealogiam Principum Hungariæ ad poſteritatem tranſcripſit, hujus nominis non meminit. Quare eruditiſſime jam advertit Eximius P. Georgius Pray perperam hunc Cuſſalam, quem Græci Cuſanem appellent, Regem appellari, cum minime ex Arpadi ſeu Ducum Hungariæ ſtirpe prodierit, nec majori dignitate quam Ducis militiæ inſignitus cenſendus ſit. Multo magis mirandus Aventinus, qui præter omnium veterum authoritatem ex his Hepidani verbis integram prælii hiſtoriam ad Phiſcam amnem effinxit. *Hac ubi*, inquit, *Cuſſol comperit, cedit, caſtra ad Phiſcam amnem infra Viennam Auſtriæ cum Principibus ſuis locat. Luitpoldus partem exercitus Ugrorum adſequutus de improviſo inopinatos adgreditur, primo impetu mille CC. in Danubium agit, præcipitat, atque ſubmergit, ceteros in fugam dat, cadit, proſternit usque ad Presburg, nunc pri-*

Herman. Contract. ad h. a.

T. VIII. p. 249.

Chron. S. Galli ad h. a.

Annal. Hun. l. 1. P. 3. p. 343.

Aventin. Annal. Boj. l. 4.

mum

mam Ungariæ urbem, ubi trajecto Iſtro Cuſſolem cum ſuis victoria exultantem invadit, aciem perrumpit, turbat, re..m cum maximo Procerum ſuorum numero ad ſuperiorem amnem Pliſcam interficit. Ita nempe author, qui ſpecie & oſtentatione veterum documentorum viros quosque perdoctos facile credulos deludere auſus.

II. Cum Hungaris alea in Bajoaria & Moravia minus dextere caderet, rurſum eam in Italia jaciendam eſſe conſtituunt, quod Luitprandus his verbis prodit: *Hungarorum interea rabies, quia per Saxones, Francos, Suevos, Bajoarios* (adde Moravos) *nequibant, totam per Italiam nullis reſiſtentibus dilatatur.* Quam quidem novam Hungarorum in Italiam irruptionem ad hunc annum pertinere ſentit cum non modica eruditorum turba Clariſſimus Aſſemanus, quæ ſcilicet Luitprando teſte eo ipſo anno accidit, quo Ludovicus Imperator a Berengario lumine oculorum privatus fuit. Num cum præſente anno corruptis auro cuſtodibus Berengarius clam in urbem Veronam fuiſſet receptus, *Ludovicum* ſecurum inopinumque opprimens excœcavit. Ut idcirco *contra plurimorum* ſententiam duplex Hungarorum in Italiam irruptio defigenda ſit: prima anno 899. de qua & nos ad hunc annum jam egimus, altera præſente; quemadmodum eas recte diſpeſcuit doctiſſimus Pagius. Non igitur fidem meretur Goldaſtus, qui huic per Hungaros Italicæ vaſtationi irruptionem vaſtationemque Moraviæ, Boemiæ, Auſtriæ, Bojoariæque hoc anno ſubſtituit, imo Moymiri & Suatebogii cladem mortemque adnotat. Verba illius ex Spangenbergii Chronico Saxoniæ ſunt: *Anno DCCCCII. referuntur Hungari per Moraviam in Boemiam irruiſſe, & occiſis duobus gentis Principibus depopulataque regione in Auſtriam porro & Bavariam perrexiſſe.* Et rurſum ex Aventino: *Poſthac Ugri ſpecie ſocietatis cum Bojis facta Moravos hoſtes Bojorum invadunt, Moemarum & Suatebogum regulos prælio occidunt, Moraviæ partem ſibi uſurpant.* Quibus relatis aut nullus in hiſtoria locus aut certe poſterior tempore concedendus.

Luitprand. l. 2. c. 11.

Aſſeman. T. III. P. 2. c. 5. p. 302. Pagius ad h. a. n. 13. Poeta Anon. in laudib. Berengarii Aug. l. 4.

Goldaſt. de reg. Boh. l. 2. c. 2. n. 32.

III. Quanquam ubivis non vanus ab Hungarorum rabie metus eſſet, tamen hoc anno haud Slavi quievere in Aquilone, nam Saxoniam infeſtaſſe in pluribus veteribus Annalibus leguntur. Breviſſimis verbis id annunciat Chronicon Herveldenſe, Schafnaburgenſis, & Annales Hildeshemenſes: *Sclavi vaſtaverunt Saxoniam.* Qui Sclavi hi fuerint, & quæ cauſa motus bellici, nuſpiam proditum, ſuſpicari tamen li-

Ad h. a.

licet Sorabos & Bambergæ accolas fuiſſe, qui ſeu Rudolphi Epiſcopi Wirzebúrgenſis, ſeu Adalhardi & Henrici filiorum Henrici Ducis ſtirpis Babenbergicæ partes tuebantur. Nam jam anno 897. de minimis rebus ingentem inter hos ortam fuiſſe diſcordiam in multos annos protractam inquit Regino, & hoc ipſo anno bellum inter eos exortum his verbis narrat: *Anno Dominicæ Incarnat. DCCCCII. Adalbertus cum fratribus Adalhardo & Heinrico collecta valida manu adverſus Eberhardum & Gebelhardum & Rudolphum fratres ex caſtro, quod Babenbergk dicitur, proſiliens ad pugnam proceſſit, cujus impetum viriliter excipientes ferro aciem irrumpunt, obvios quosque terræ proſternunt, nec ante deſiſtunt, quam adverſariorum agmen fugam inire compellant. In quo certamine Henricus interfectus & Adalbardus captus, & poſtmodum juſſu Gebelhardi decollatus eſt. Ebehardus etiam multis vulneribus confoſſus in prælio cecidit, ubi finito conflictu inter cadavera occiſorum a ſuis inventus domum reportatur, & paucis interpoſitis diebus & ipſe moritur.* An vero hos inter Sorabos ſocia arma Boemorum, ut alias, fuerint, nihil compertum.

Regino ad h. a.

ANNUS 903.

Per eos dies Methudius annuente ſummo Pontifice templum Divo Clementi Papæ & Martyri condidit. (a) Cyrillus vero Monachum S. Benedicti indutus, abjectis Pontificalibus infulis, reliquum, quod erat vitæ ejus, cucullatus ædis ſacræ obſequio dicavit. (b) Vir ſanctiſſimus non miraculorum magis, quam virtutum fulgore illuſtris. Cum vero animam efflavit, iſthic ſepulturam nactus eſt, ac poſtea in Divorum catalogum adſcriptus. (c) Ab ea Eccleſia usque in hodiernum diem unus e Purpuratorum Patrum cœtu Cardinalis ſancti Cyrilli titulum indeptus eſt. (d)

S. Cyrillus fit Monachus.

Eodem tempore Romæ accidit, ut Stephanus ſextus patricius Romanus in ſolium Pontificium eveheretur. (e) Is tam inimico inſenſoque in Præceſſorem ſuum Formoſum erat animo, ut non modo reſcinderet omnia, quæquæ ab eo ſtatuta comperiret, ſed etiam humatum cadaver ſepulchro protrahi, infulis Pontificalibus exui, horum loco laicis veſtiri, ſed & duos a dextra digitos reſectos in Tiberim abjici, corpus denique communi coemeterio condi præciperet. (f) Quale facinus cum nusquam antea ſpectaſſet Roma, nemo erat, qui id non abhorreret, ac execraretur. Ea hominum irremiſſa objurgatio tandem meliores ſenſus Stephano indidit, ut is ultro ſe Pontificalibus abdicaret honoribus, ſeveriſſimoque diſciplinæ Monaſticæ rigore delecto, vera pœnitentia reatum hunc expiaret. (g) Nec erubuit impetrata a ſuo Abbate venia crebro ad Formoſi ſepulchrum gemebundus accedere, id copioſe ſtillantibus lacrimis rigare, imo & aliorum efflagitare preces, ut ſecum divinum numen deprecarentur, inque miſericordiam inflecterent.

Stephanus Papa Formoſum e ſepulchro protrahit.

Agit pœnitentiam.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCIII.
CHRISTOPHORI PAPÆ 1. LUDOVICI III. IMP. 4. SPITIGNÆI 9. TUTONIS *Epiſ. Rat.* 10.

(a) Sancti Clementis Romæ Eccleſiam multo ante SS. Cyrilli & Methudii Romam adventum fuiſſe conditam teſtatur uterque vitæ ſcriptor a Bollandianis ad 9. Martii editus.

(b) Hæc ad annum 868. pertinent, quæ ibidem e legitimis documentis expendimus. Num S. Cyrillus regulam S. Benedicti profeſ-

ſus

ſus fuerit, apud veteres nullum indicium. Sunt, qui malint, eum S. Baſilii Monachum fuiſſe, cum hujuſce ordinis cœnobium Romæ exſtitiſſe certo conſtet, credibilius autem ſit S. Cyrillum ad Monachos Græcos quam latinos acceſſiſſe. Buccellinus nihilominus tam S. Cyrillum quam Methudium in Menologio ſuo ad 9. Martii inter ſanctos ordinis ſui recenſet. Nec illud uſpiam hactenus me legiſſe memini ad S. Clementis Eccleſiam Romæ cœnobium ordinis S. Benedicti ſtetiſſe.

(c) Hæc ad annum 871. proſecuti ſumus, quo ejus mortem ſpectare pluribus argumentis convicimus, ubi etiam de ejus ſepultura, translatione, ac reliquiis egimus.

(d) Petrus Joſephus Cantelius S. J. docet nomina titulis Cardinalium primum indita fuiſſe ab iis, qui prædia, aliaque, quæ ad cultum & victum opus erant, ſacerdotibus & diaconis regionum urbis dedere; dein vero titulorum appellationem ſeu a Martyribus, ſeu ſanctis, ſeu Pontificibus fuiſſe quæſitam, qui eruditiſſimus vir omnia erudetat, quæ circa hos titulos & Cardinalium originem, munusque ſcribi poterant, ubi legi poteſt. Num vero titulus S. Cyrilli jam ab hac ætate repeti tuto poſſit, nihil in veteribus proditum. *Metrop. urb. hiſt. P. 2. diſſert. 5. p. 325.*

(e) Perperam Hagecius Stephani evectionem in Pontificale ſolium ad hunc annum repoſuit, quo Chriſtophorum Romanæ ſedi præfuiſſe conſtat. Stephanus vero jam annis abhinc 5. ſede motus eſt, nec mortem S. Cyrilli in ejus Pontificatum recidiſſe uſpiam legitur.

(f) Imo cadaver ipſum in Tyberim projectum fuiſſe patet ex ſynodo Romana, ubi dicitur: *Corpus illius* (Formoſi) *trahentes in fluvium Tyberim jactare non timuerunt.* Quod etiam narrat Luitprandus proximus illis temporibus, qui præterea miraculum recitat, quod accidit, cum ejus corpus a piſcatoribus fuiſſet inventum. *Quantæ autem*, inquit, *auctoritatis, quantaque fuerit religionis Papa Formoſus, hinc colligere poſſumus. Quoniam dum a piſcatoribus poſtmodum eſſet inventus, atque ad B. Petri Apoſtolorum Principis Eccleſiam deportatus, ſanctorum quoque imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt. Hoc namque a religioſiſſimis Romanæ urbis viris perſæpe audivi.* *Baron. ad An. 894. n. 12. Luitprand. l. 1. c. 8.*

(g) De hac pœnitentia & voluntaria Pontificatus renunciatione

Pag. ad An. 897. n. 6. ſilent veteres. Quin ſcribit Pagius: ad annum 897. *Ante menſem Octobrem currentis anni tanquam invaſorem habitum fuiſſe, & poſteriorem accepiſſe ROMAM. Ubi invicte docent duo epiſtolæ Romani epiſcopi a Baluzio in Appendice ad Marcam Hiſpanicam num. LVIII. & ſeq. recuſæ.* Et prodit id etiam Stephani Epitaphium a Manlio prolatum:

Captus & a ſede pulſus ad ima fuit.
Carceris interea vinclis conſtrictus, & imo
Strangulatus nervo, exuit & hominem.

Ejus acta contra Formoſum poſtea in ſynodo Romana reſciſſa ſunt, ut apud Pagium ad annum 898. legere eſt.

PRÆTERMISSA.

Eadem pene verba apponere libet, quibus annum hunc abſolvit Eminentiſſimus Cardinalis Baronius: *Annus prorſus obſcurus nulla rerum geſtarum ad inſtitutum ſpectante memoria illuſtratus.* Albericus quidem Monachus Trium Fontium ad hunc annum ſcribit: Ungarorum gentem barbaram per totam Italiam, Germaniam, Italiamque, ut feram tempeſtatem fuiſſe diffuſam. At quin hæc ad annos plures, tum priores tum poſteriores, pertineant, nemo non in re hiſtorica verſatus diſpiciet; ante annum certe 904. Ungari ultra Bajoariam progreſſi non ſunt. Quod autem de Hungarorum geſtis, certum eſt: deſeruere illi ſeu anni ſuperioris exitu, ſeu præſentis principio Italiam, tum quod Berengarius, ut Luitprandus ſcribit, ſibi eos amicos conciliaverit, tum quod a Petro Duce Venetiarum cæſi fuerint, ut narrat Dandulus; qui quanquam victoriam hanc perperam ad annum 906. rejiciat, clarum tamen eſt eam ad annum priorem ſpectare, cui Ludovici excœcationem conjungit. Verba illius ſunt: *Hoc tempore Hungarorum pagana, & crudeliſſima gens in Italiam veniens incendiis & rapinis cuncta devaſtans, maximam multitudinem hominum interficiens, nonnullos etiam captivos reſervavit. Contra quos Berengarius Rex direxit exercitum XV. millium hominum, & pauci ex eis reverſi ſunt. Hungari vero pertranſeuntes Tarviſum, Patavium, Brixiam, ceteroſque fines Papiam & Mediolanum venerunt, & uſque ad montem Jovis depopulantes cuncta. Hungari interea Venetias introgeſſi cum equis & pelliceis navibus primam civitatem novam fugiente populo igne concremaverunt, deinde Equilium, Finem, Clugiam, Caput Veneris incenderunt, litoraque maris depopulaverunt, verum etiam tentantes Rivoaltum, & Methamaucum ingredi per loca, quæ Albiola vocantur, in die paſſionis SS. Apoſtolorum Petri & Pauli.* Petrus Dux

Baron. ad h. a.
Alberic. Chron. ad h. a.
Luitprand. l. 2 c. 14.
Dandulus in Chron. ad An. 906.

cum navali exercitu Dei protectus auxilio prædictos Hungaros in fugam vertit. Fuit namque hæc perſecutio in Italia anno uno continuo. Rex igitur Berengarius datis obſidibus ac donis, prædictos Hungaros retrocedere fecit cum omni præda, quam fecerant. Ut idcirco reditus eorum in Pannoniam veroſimillime anni hujus principio acciderit. Et quanquam teſtatum nihil habeamus, quid Hungari poſt reditum ſuum in Pannonia moliti ſint, ſuſpicari tamen licet hanc novam in Pannoniam & Moraviæ regnum irruptionem peſſime vertiſſe Moymiro Moravorum Duci, cum annis conſequentibus ſtatus Regni Moravici ſemper in pejus reciderit, ac denique ad incitas redactus ſit. Ad annum itaque hunc pertinere arbitramur, quod de occupata ab Ungaris Nitria narrat Anonymus Belæ Regis Notarius, ut jam transmiſſo Danubio in Aquilonarem Regni Moravici plagam Hungari ſigna tranſtuliſſe videantur. Argumenta, quæ perſuadent id, anno hoc accidiſſe, ſunt: 1) quod jam ſequente anno Hungari ad Lechum usque fluvium evagati ſint, quod haud tentare auſi fuiſſent, niſi jam a Moravis metu omni vacaſſent. Alterum eſt: cum idem Regis Belæ Notarius ubivis narret Boemos eorumque Ducem fuiſſe inter auxilia Moravorum, id vix quidem ante hunc ex Italia reditum accidere potuit, cum certum ſit Boemos hoſtes fuiſſe Moravorum usque ad annum 901. quo Moravi pacem cum Ludovico Germaniæ Rege inierunt, ipſosque Hungaros illo & ſequente anno a Moravis & Bajoariis clade affectos fuiſſe. Verba autem hujus primi Hungariæ ſcriptoris ſunt, quem non ita pridem Clariſſimus Vir Joannes Georgius Schwandtner inter ſcriptores rerum Hungaricarum T. I. ex Bibliothecæ Vindobonenſis Mſ. codice protulit: *In eisdem temporibus*, inquit, Dux Arpad *dum ſe per milites ſuos vidiſſet ita ſublimatum & tutum eſſe, tunc habito inter ſe conſilio miſit multos milites in expeditionem, qui ſubjugarent ſibi populum de caſtro Gumur* (hodie Gomorn) *& Nougrad* (hodie Neogradum ad fluvium Ypol) *& ſi fortuna eis faveret, tunc aſcenderent verſus fines Bohemorum usque ad caſtrum Nitra.* Narrato deinde expeditionis itinere ſubjungit: *Et quia divina gratia in eis erat, timuit eos omnis homo, & maxime ideo timebant eos, quia audierant Ducem Arpadium filium Almi Ducis ex progenie Athilæ Regis deſcendiſſe. Tunc omnes Sclavi habitatores terræ, qui primo erant Salani* (hoc nomine vocat ubivis Ducem Moravorum) *Ducis propter timorem eorum ſe ſua libera ſponte ſubjugarunt eis, nullo manum ſublevante, & ita cum magno timore & tremore ſerviebant eis, ac ſi olim domini eorum fuiſſent.* Et rurſum: *Interea Zuard & Caduſa filii Hulec nec non Huba & omnis exercitus eorum fluvium Ypul juxta Danubium tranſierunt. Et alio die tranſito fluvio*

Anon. Belæ Notar. c. 33.

vio Gron caſtra metati ſunt in campo juxta quoddam caſtellum terreum, quod nuncupatur Varod. Et capto illo caſtro manſerunt ibi tres dies exſpectantes adventum Borſu filii Bunger, quem Dux Arpad cum magno exercitu miſerat in auxilium eorum. Quarto die cum Borſu ad eos veniſſet cum valida manu, timuerunt eos omnes incolæ terræ, & nullus fuit auſus levare manus contra eos. Tunc hi quatuor domini inito inter ſe conſilio per petitionem incolarum ſibi fidelium conſtituerunt, ut tertia pars de exercitu cum incolis terræ irent in ſilvam Zovolon, qui facerent in confinio regni munitiones fortes tam de lapidibus, quam etiam de lignis, ut ne aliquando Boemi vel Polonii poſſent intrare cauſa furti & rapinæ in regnum eorum. Quæ ſi tanta accuratione hiſtorica, quanta Geographica ab hoc ſat vetuſto authore ſcripta ſunt, habemus plane, qua ratione Hungari magis magisque per Regnum Moraviæ ſe explicaverint, Moymirumque occidentem & ſeptentrionem verſus retro egerint.

ANNUS 904.

Methudius ſeu Strachota Epiſcopus cum literis indulti Pontificii retro in Croatas & Bulgaros, agrum nempe ſuum, lætus atque alacer rediit, Epiſcopisque ac ſacerdotibus ſuis palam fecit Slavicum ritum ſedi Apoſtolicæ probari. (a) Ubi tantiſper moratus in Moraviam magnis itineribus ad Regem Suatobogium Suatopluci filium perrexit.

Excepit Methudium Rex (b) omnibus benevolentiæ officiis, rogavitque, ſuam ſibi longius præſentiam commodaret, vacivas ſemper obedientesque aures ejus conſiliis monitisque daturum. Nec invitum expertus Methudii animum, quod omnem Moraviæ populum ſumma explevit lætitia. Vix vero ſemeſtri Vir Apoſtolicus Regem populumque verbi divini pabulo paſcebat, cum Rex adoleſcens (vigeſimum

enim

enim quartum nonniſi annum ætatis agebat) forte impatiens boni ſacra atque profana, fanda atque nefanda perinde ducere, Dei juxta & Eccleſiæ præcepta contemnere, palam Chriſtianorum ſacra cavillari, obtrectare ſacerdotibus, pupillis viduisque ægre facere; (c) cujus perverſi conſilii inflammatores habuit palatinos ſuos, quorum peſtilentes ethnicæ ſuperſtitionis reliquias adhuc in aula fovebat. Erat forte dies Principibus Apoſtolorum ſacer, cujus primo mane Suatobogius in Krzeczinenſes (d) ſaltus ad agitandas feras profectus cum magno ſtrepitu paratuque venatico nunciari juſſit: exſpectandum eſſe Methudio Pontifici cum ſacris, dum venatu rediret. Paret imperatis antiſtes, regemque ad meridianas horas nequicquam præſtolatus, jam jam ſole ab orbe medio deflectente, quod ſacratas Pontificum leges regis ira potiores haberet, rem divinam facere orſus eſt, venitque Epiſcopus ad ea verba, quæ divina virtute atque efficacia ſacroſanctum Chriſti corpus faciunt; cum ex fremitu equorum, pedumque ſonitu intellectum eſt Regem adeſſe. Hic cum ſtomacho ferens imperiis ſuis non ſatisfactum, nimiumque incenſus ira canere extemplo cornibus, immitti in ædem ſacram cum ingenti latratu canes turbamque venaticam in equis ſequi jubet. Nec contentus auguſtiſſima turbaſſe myſteria, ferebatur etiam ipſe ad aras eques, proſiliensque in pedes jam jam ſanctiſſimum Pontificem venabulo confoſſurus erat, niſi procerum quidam tanti ſceleris atrocitate perculſi reluctantem frementemque in palatium reduxiſſent. (e)

Non

Non ſtitit hic autem regius furor: mittuntur confeſtim, qui Methudio Regis conſpectu interdicant. Ceſſit Epiſcopus huic veſaniæ, valeque dicto Moravis ad Borzivojum feſtinavit in Bohemiam. Summe ſalutaris erat Bohemis hic adventus, nam jacta verbi divini ſemente uberem Chriſtianæ rei ubique meſſem fecit, plurimos Czechorum aquis baptiſmi abluendo. Tandem Duci Bohemiæ populoque bene precatus inter ſuſpiria & vota, ut boni ſuperi Suatobogii regnum in Bohemos transferrent, Romam repetiit, queſturus ſummo Pontifici, quæ ſibi in Moravia eveniſſent. Viſum vero hoc Suatobogii facinus tam atrox Romanæ ſedi, ut extemplo profanum Regem Romam ad dicendam *cauſam* evocaret, contemnentemque adeſſe Romanus Pontifex ſacro fulmine percuſſum cum omni gente interdicto ſubjiceret. (*f*) Continuo omnis clericorum ſacerdotumque ordo relictis ſacratis ædibus in Bohemiam fugiunt, gemuitque infelix Moravia ſacris atque doctoribus orbata. Eo ſacro fulminis fragore excitatæ vicinæ gentes Hungari, Poloni, Teutones, Boemique, cum excluſum ſemel cœlis terrisque Regem judicarent, veluti ad ejectam tempeſtate maris in litora balænam impune laniandam diſcerpendamque properantes omne Moravorum imperium infinitis agminibus inundant, igne ferroque perdunt. (*g*) Intellexit tandem Suatobogius, quæ ſe populumque numinis ira premeret, vocatisque iis, quos alias a conſiliis habere ſolitus, medelam rei expopoſcit. Verum agnovere illi dolenter conſilium adverſus dominum haud ullum ſupereſſe. Quæ cum Rex

mœ-

mœſto coqueret animo, ſubinde a quopiam ex fideliotibus ſuis ſub veſperum accito, equum clam ſterni juſſit, accinctus gladio caſtrum egreſſus pontem demitti jubet, tum per noctis tenebras equo in denſiſſima nemora evadit. Sub diluculum confoſſo manibus ſuis equo, enſeque in terram detruſo poſt varios demum errores inter ſilvas monteſque ad tugurium quoddam tribus eremicolis religioſe habitatum defertur, triduanoque efflagitato hoſpitio, ab iis in contubernium vitæque ſocietatem recipi oravit. Mirati illi juvenilem formæ elegantiam, religioni duxere adoleſcentem ſolatio vacuum dimittere, quem ſpiritu divino in hæc deſerta loca ductum non dubitarent; cucullo itaque donatum cœtui ſuo adſcribunt, cœlum identidem deprecantes voluntatem perſeverandi in tyrone confirmaret. Quo in vitæ genere delicatus Rex aulæque illecebris innutritus ipſos, mirum dictu! duodeviginti annos in pœnam ſuperioris vitæ conſtanter verſatus eſt, orationi perpetuo intentus, jejunio corpus macerans, præter frigidam haud alio unquam potu ſitim reſtinguens, & ligone cum ceteris victum parans. (h) Poſt quæ cum fatalem moriendi neceſſitatem adeſſe intelligeret, vocatis illis tribus vitæ ſociis, omnes vitæ ſuæ reatus humiliter citraque verecundiam confeſſus eſt, nec celavit ſe Suatobogium eſſe, qui ampliſſimo Moravorum regno præfuerit. (i) Quod cum illi non præter ſummam admirationem excipiunt, paulo poſt felicem animam Deo reddidit, conditus inter ſepulchra fratrum. (k)

Locum, quo felix illud Suatobogii tugurium ſteterat, occupat hodie monaſterium religioſorum virorum S. Benedicti Zabor dictum in limitibus Ungariæ atque Moraviæ titulo Beatæ Mariæ Virginis inſignitum. (l) At vero Hungari, Poloni, Germani, Bohemique, cum nemo eſſet, qui tueretur, florentiſſimum-Moraviæ regnum adeo diſcerpſerunt, tamque immiſericorditer humi alliſerunt, ut caput haut citius poſſet erigere, quam dum ex Divi Methudii vaticinio Regno Bohemiæ fuiſſet adunatum. Quod, quo rerum eventu, quove tempore evenerit, poſtea anno Chriſti ſeptuageſimo ſeptimo ſupra milleſimum uberius narrabitur.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCIV.

SERGII. III. PAPÆ 1. LUDOVICI III. IMP. 5. SPITIGNÆI 10. TUTONIS *Ep. Rat.* 11.

(a) Indultum hoc primum datum anno 868. ab Hadriano Papa, tum confirmatum a Joanne VIII. anno 880. quo ejus epiſtolam retulimus.

(b) Suatopluci filiorum neminem hactenus reperi *Regis* titulo donatum ab aliquo vetuſtiorum.

(c) Quo errore, nempe ex male intellecto Chriſtanno, hæc a Suatopluco patre ad filium Suatobogium detorta fuerint, jam ad annum 871. docuimus. Scilicet licentia morum, contumacia adverſus Divum Methudium exercita, tum iſtius anathema pertinet ad Suatoplucum patrem. Pœna vero & everſio Regni Moravici, quæ hoc anathema poſt 40. plus minus annos conſecuta eſt, pertinet ad illius filios. Obſcurum illum Chriſtanni locum ſcitiſſime explicat vetuſtiſſima vita S. Ludmillæ Bibliothecæ Clementinæ S. J. *Qui* (Suatoplucus ſenior) *tunc temporis po-*

potentiſſimus erat, quaſi Imperator habens latiſſimum regnum, quod poſtea per inſipienciam ſecundi Swatopluc nepotis primi (nempe Ratislai) *dimembratum eſt.*

(*d*) Pulkava primus horum prolator ſilvam *Grezen* appellat, cujus ad Maravam fluvium provinciæ etiam in aliis vetuſtioribus monumentis memoria; quare illi etiam locum ſitumque P. II. Annalium noſtrorum in tabula Geographica dedimus. Ceterum primus Hagecius eſt, qui ex Pulkavæ *feſtiva die* feſtum SS. Apoſtolorum Petri & Pauli fecit, quod rurſum tam certum opinatus eſt Weleslavinus, ut non dubitaverit id ad III. Kal. Julii reponere. *Weleslav. in Kalend.*

(*e*) Hujus inſolentiæ S. Methudio intentatæ primum authorem reperio Pulkavam, quæ ſi authoritate veteri nituntur, jam ad annum 871. oſtendimus eo pertinere, nempe ad Suatoplucum patrem. Hagecius vero narrata Pulkavæ mirum quantum amplificavit, exaggeravitque.

(*f*) Sacrum illud fulmen non a ſummo Pontifice, ſed ipſo S. Methudio vibratum fuiſſe docent omnes vitæ vetuſtæ S. Ludmillæ & SS. Cyrilli ac Methudii, tum denique lectiones veteres Breviarii Olomucenſis. Vibratum vero fuit adverſus Suatoplucum patrem non filium, ut ad annum 871. oſtendimus.

(*g*) Non tam hoc fulmen, quam diſſidium fratrum Moymiri & Suatopluci, denique Ungarorum per Arnulphum evocatio cauſa fuit diſcerpti, everſique Regni Moravici, ut ſupra vidimus.

(*h*) Hanc hiſtoriam de ſuſcepto eremitico ſtatu depromſit Hagecius ex Coſma, qui eam de Suatopluco patre narrat, & accidiſſe ait eo ipſo anno, quo Borzivogius baptizatus eſt, ut jam ſupra verba illius retulimus. Poſteriores itaque cum Zuentibaldum belli occiſum in Reginone reperirent, nec diſpicerent eum de Zuentibaldo Arnulphi filio Lotharingiæque Duce ſeu Rege loqui, hanc Coſmæ de Suatopluco patre narrationem ad filium Suatobogium pertinere rati ſunt, eique adſcripſerunt; quamquam Dalemilus, Hofmannus, Pulkava, Marignola, Silvius aliique ſæculi XIII. & XIV. ſcriptores ex mente Coſmæ id itidem de patre Suatopluco narrarent. Si vero traditio Coſmæ certo veteri fundamento nititur, atque in eo non error eſt, quod ille Bogoris Bulgariæ Regis ſeceſſus in eremum ab eo perperam ad Suatoplucum

 de-

detortus fuerit, ut ad annum 894. innuimus, omnino ſtatuendum, id potius ad filiorum quempiam Suatopluci, quam ipſum patrem ſpectare; quandoquidem ex Porphyrogenito aliisque perquam teſtatum, habemus: Suatoplucum extra monachatum fuiſſe mortuum. Quis vero hic filiorum fuerit, Suatoplucusne an Suatobogius, & utrum hi diverſi, an unus idemque fuerit, quis in his tenebris clarum videat? ſi res agatur de Suatopluco, ſeu ut eum Annaliſta Fuldenſis vocat, *Zuentobolcho puero antiqui Ducis Zwentobolchi* nihil de eo amplius proditum habemus poſt annum 899. quo a Bajoariis ex captivitate liberatus in Bajoariam una aſſumtus eſt, nec compertum eſt, quo ille ab hoc exilio devenerit; & quamquam poſtea hic Annaliſta Bajoariis conciliatum non modo ſcribat Moymirum, ſed etiam Iſangrinum, altum tamen ſilet de fratre Suatopluco ad Bajoarios in exilium exacto, ut haud vana ſuſpicio capi poſſit: hunc Suatoplucum fratrem Moymiri tot calamitatibus quaſſatum monachalem vitam ſuſcepiſſe, interque eremicolas illos ad montem Zobor cucullum induiſſe.

Annales Fuld. ad An. 899.

Ad An. 901.

(*i*) Permira eſt Dalemili circa hunc Suatopluci patris ad eremum receſſum narratio, qui cum in nonnullis Coſmam ſequitur, inſulſiſſimas admiſcuit fabulas, quem jam verſificantem audire libet, uti a P. noſtro Remigio in latium translatus eſt:

Dalemil. Hiſt. Boles. c. 24.

Hoc loco in Moravorum Annales cogor divertere,
Quo rectius ad propoſitum perveniam,
Quo pacto item receſſerit ex Moravia corona
Dicere, & qua ratione ad Bohemiam ſit devoluta.
Imperatoris ſororem Rex Moraviæ habebat,
Eamque tractabat aſperius,
Movit in illum propterea Imperator,
Et Rex conſeruit manus cum Imperatore.
Paulo poſt Rex amiſſo prælio
Redivit cum mœrore Welebradium.
Illum inſecutus eſt Imperator,
Et Rex præ ignominia petiit eremum.
Malo, inquit, eſſe Converſus,
Quam Rex, & cum inimicis non pugnare.
Agebat itaque in ſilva,
Et eremitarum more glebam verſabat ligone.

An-

Annos poſt ſeptem Rex jam egregie barbatus
Adit Imperatoris tribunal,
Incuſansque Imperatorem:
Principes, inquit, audire ne dedignemini:
Rapuit mihi Imperator uxorem meam per injuriam,
Et conjunx mea in illius aula eſt incolumis.
Riſit Imperator,
Negabatque, quod monachus pertendebat.
Monachus contra audacter loqui:
Velle ſe cauſam ſuam enſe probare.
Non norant monachum Principes.
Edixerunt tamen:
Quod contra Imperatorem loqui auſus es,
Enſe tuo probabis.
Diem ſibi conſtitui rogat monachus,
Imperator deſignat illi æmulum.
Diſcurrebat per circum æmulus, & cantabat,
Planeque contemnebat monachum.
Monachus enſe correpto,
Scutum, ipſumque æmulum diſſecuit.
Monachum ad aulam ſuam evocavit Imperator,
Reddiditque illi cum Regno conjugem,
Moraviæque omnem libertatem.
Quidquid item ex Ungarorum terra poſſet decerpere,
Poteſtatem dat, ditioni ſuæ ut adjiciat.
Paulo poſt conjux moritur Suatopluco,
Et Rex expeditionem ſuſcipit adverſus Ungaros.
Ungari ſuperarunt Regem,
Illiusque copias bene multas conciderunt.
Rex advocato Bohemiæ Duci
Coram Imperatore ceſſit Regnum ſuum.
Iterum illum vicerunt Ungari,
Magnamque Moravorum ediderunt ſtragem.
Hujuſce rei vehementer puduit Regem,
Neque auſus eſt præ verecundia ad ſuos redire:
Clam arbitris ſeceſſit in loca ſolitaria,
Et quodam in ſaltu vitam exegit.
Hodiedum eo loco monachi pſallunt atrati.
Monaſterium iſtud in Ungaria vocatur Zabor. Hæc

detortus fuerit, ut ad annum 894. innuimus, omnino ſtatuendum, id potius ad filiorum quempiam Suatopluci, quam ipſum patrem ſpectare; quandoquidem ex Porphyrogenito aliisque perquam teſtatum, habemus: Suatoplucum extra monachatum fuiſſe mortuum. Quis vero hic filiorum fuerit, Suatoplucusne an Suatobogius, & utrum hi diverſi, an unus idemque fuerit, quis in his tenebris clarum videat? ſi res agatur de Suatopluco, ſeu ut eum Annaliſta Fuldenſis vocat, *Zuentobolcho puero antiqui Ducis Zwentobolchi* nihil de eo amplius proditum habemus poſt annum 899. quo a Bajoariis ex captivitate liberatus in Bajoariam una aſſumtus eſt, nec compertum eſt, quo ille ab hoc exilio devenerit; & quamquam poſtea hic Annaliſta Bajoariis conciliatum non modo ſcribat Moymirum, ſed etiam Iſangrinum, altum tamen ſilet de fratre Suatopluco ad Bajoarios in exilium exacto, ut haud vana ſuſpicio capi poſſit: hunc Suatoplucum fratrem Moymiri tot calamitatibus quaſſatum monachalem vitam ſuſcepiſſe, interque eremicolas illos ad montem Zobor cucullum induiſſe.

Annales Fuld. ad An. 899.

Ad An. 901.

(*i*) Permira eſt Dalemili circa hunc Suatopluci patris ad eremum ſeceſſum narratio, qui cum in nonnullis Coſmam ſequitur, inſulſiſſimas admiſcuit fabulas, quem jam verſificantem audire libet, uti a P. noſtro Remigio in latium translatus eſt:

Dalemil. Hiſt. Boles. c. 24.

Hoc loco in Moravorum Annales cogor divertere,
Quo rectius ad propoſitum perveniam,
Quo pacto item receſſerit ex Moravia corona
Dicere, & qua ratione ad Bohemiam ſit devoluta.
Imperatoris ſororem Rex Moraviæ habebat,
Eamque tractabat aſperius.
Movit in illum propterea Imperator,
Et Rex conſeruit manus cum Imperatore.
Paulo poſt Rex amiſſo prælio
Redivit cum mœrore Welehradium.
Illum inſecutus eſt Imperator,
Et Rex præ ignominia petiit eremum.
Malo, inquit, eſſe Converſus,
Quam Rex, & cum inimicis non pugnare.
Agebat itaque in ſilva,
Et eremitarum more glebam verſabat ligone.

An-

Annos poſt ſeptem Rex jam egregie barbatus
Adit Imperatoris tribunal,
Incuſansque Imperatorem:
Principes, inquit, audire ne dedignemini:
Rapuit mihi Imperator uxorem meam per injuriam,
Et conjunx mea in illius aula eſt incolumis.
Riſit Imperator,
Negabatque, quod monachus pertendebat.
Monachus contra audacter loqui:
Velle ſe cauſam ſuam enſe probare.
Non norant monachum Principes.
Edixerunt tamen:
Quod contra Imperatorem loqui auſus es,
Enſe tuo probabis.
Diem ſibi conſtitui rogat monachus,
Imperator deſignat illi æmulum.
Diſcurrebat per circum æmulus, & cantabat,
Planeque contemnebat monachum.
Monachus enſe correpto,
Scutum, ipſumque æmulum diſſecuit.
Monachum ad aulam ſuam evocavit Imperator,
Reddiditque illi cum Regno conjugem,
Moraviæque omnem libertatem.
Quidquid item ex Ungarorum terra poſſet decerpere,
Poteſtatem dat, ditioni ſuæ ut adjiciat.
Paulo poſt conjux moritur Suatopluco,
Et Rex expeditionem ſuſcipit adverſus Ungaros.
Ungari ſuperarunt Regem,
Illiusque copias bene multas conciderunt.
Rex advocato Bohemiæ Duci
Coram Imperatore ceſſit Regnum ſuum.
Iterum illum vicerunt Ungari,
Magnamque Moravorum ediderunt ſtragem.
Hujuſce rei vehementer puduit Regem,
Neque auſus eſt præ verecundia ad ſuos redire:
Clam arbitris ſeceſſit in loca ſolitaria,
Et quodam in ſaltu vitam exegit.
Hodiedum eo loco monachi pſallunt atrati.
Monaſterium iſtud in Ungaria vocatur Zabor.

Hæc

Hæc legat Vir Admodum Reverendus Carolus Krzizius, qui acerbius in me ſtylum exacuit, quod Parte II. Annalium Hagecianorum pag. 8. Dalemilum *Poetam* (atque ut ibidem timidius loquor) *ne dicam fabulatorem* compellem. Explicet his lectis jam ſenſa ſua: rectene an injurie hoc eum non quidem convicio, ut ille tumultuatur, ſed cenſura notaverim? & num hoc loco hiſtoriam ad poſteritatem perſcripſerit, verique hiſtorici partes expleverit? ſi autem veri hiſtorici partes perſecutus non eſt, ut vel ipſe Vir laudatus animadvertet, edoceri cupio, quo nomine mihi compellandus fuiſſet, quandoquidem inter hiſtoricum & fabulatorem hactenus medium terminum non reperi. Eminentior Canonicatus gradus (quem tantoopere Krzizius in Dalemilo exaggerat) ſemper mihi venerationi fuit, eritque: verum cum critice expendam hiſtoriam Boemiæ, partium mearum eſt oſtendere, quis ex ſcriptoribus noſtris fabuletur, quisve ex veterum monumentorum fide vere hiſtoriceque ſcribat. Vocabulo itaque uſus ſum, quo paſſim alii etiam hiſtorici utuntur, cum citra contemtum vi muneris, quod gerunt, lectorem docere volunt: effinxiſſe quæpiam authorem, quæ hiſtoricæ veritati minime ſunt conſentanea. Tulere eam cenſuram a quibusvis ſcriptores eminentiori gradu & dignitate etiam Epiſcopali præfulgentes (ut obiter quosdam commemorem) Joannes Turpinus, Joannes Viterbius, Marcellinus aliique; non abſimili cenſura notatur Hagecius Præpoſiti titulo conſpicuus aliquoties a doctiſſimis Viris Bollandianis, nec tamen hactenus quisquam mihi lectus eſt, qui id convicii loco deputaſſet, & quod majus eſt, ad ignominiam dignitatis Eccleſiaſticæ traxiſſet. Ignoſcat vero Vir Admodum Reverendus, quod auſim dicere: hanc orationis ſuæ exaggerationem ſpectare ad conflandam mihi invidiam odiumque Inclyti ſui Eccleſiaſtici Ordinis, cum tamen omnibus pene paginis venerationem meam erga illum teſtatus ſim. Quis enim Hagecius, in quem commentor? quis Vincentius, quem primo loco Monumentorum ineditorum publicavi? quis Coſmas, quem omnibus locis laudibus ſuper cœlos ſublatum reperiet, quam ſumme mihi venerandi ordinis ſui Collegæ? quanta calami mei indicia ſat ſuperque ei argumento eſſe potuerunt, animum meum ab eo eſſe remotiſſimum, ut in Dalemilum convicium quodpiam intemperanter effundere attentarem, niſi res ipſa, quod res eſt, dicere exegiſſet. Et profecto agnoſcet ipſe Carolus Krzizius ex ſupra allato Dalemili loco, quod in eo defendendo, quem, albus aterve ſit, nunquam inſpexit, nunquam novit, judicium ſuum præcipitaverit. Non ſe-

Acta SS ad 28. Sept. in vita S. Wencesl.

ſemel enim loca Dalemili protulimus, & proferemus porro, quæ nemo, niſi veritati vim inferre velit, confeſſurus ſit, puras putasque fabulas eſſe. Ad ceteros contemtus & obtrectationes ſuas non exſpectet vir hic a nobis reſponſum: non enim ululuſcularum ritu rixari, & conviciis rem agere collibitum eſt animo noſtro, quo in genere libentes volentesque ei palmam cedimus. Veritatem, candorem, humanitatem, tantopere ætate hac commendatam, animumque affectibus liberum ad ſcribendum adferat. Refellat veteribus hiſtoricis documentis, non ſophiſmatibus, conjecturis, argutationibusque. Producat de Czecho monumenta, ſi non primis ſcriptoribus Boemiæ ſynchrona, at certe Dalemilo antiquiora, & magnus nobis Apollo erit, cui ultro victas manus daturi ſumus. Id eum etiam atque etiam obſecrantes, ut ſi porro noſtra refutare libuerit, legat ſcripta noſtra ea attentione, quæ ad refellendum requiritur, non nos arguat, culpetque in rebus, quas ne unquam quidem diximus, non truncet orationes noſtras, eisque præter ſenſum noſtrum quidpiam addat, non deſideret res, quæ in iisdem alio loco luculentiſſime tractatæ ſunt, non ferat ſententiam ex manuſcriptis, quæ nunquam vidit, aut legit; non progrediatur extra rhombum, cavilleturque opera, quæ omnium eruditorum totius Europæ plauſum meruere, verbo nihil elato ſupercilio contemnat, & convicietur, ſeponat invidiam, acerbitatemque, & nos ad reſpondendum quovis tempore paratiſſimos, quemamodum doctiſſimo Lipſienſium Actorum Eruditorum Compilatori ſatisfecimus, reperturus eſt. Non enim pomorum inſtar natare, & ſoli nobis ſapere videmur: ultro agnoſcimus plurima obſcura & perplexa eſſe in hiſtoria noſtra, quæ literaria, urbana tamen, concertatione magis magisque enodari ac elucidari poſſint, quibus definiendis nec ingenium, nec ætas, nec omnis apparatus noſter ſufficiat.

(*k*) Diocleas plane his adverſa ſcribit de Suatopluci primogenito filio, quem iſthic Hageeius Suatobogium fecit: *Igitur Suatoplucus accepto regno ſecutus eſt veſtigia patris ſui, & ambulavit in via mandatorum Dei, pacemque cum omnibus habuit, genuitque filios & filias. XII. anno regni ſui mortuus eſt.* Buccellinus Suatobogium in Menologium ſuum Sanctorum & Illuſtrium Virorum Ordinis S. Benedicti retulit, ejusque memoriam facit ad VI. Idus Martii his verbis: *In finibus Ungariæ depoſitio S. Suatocopii Regis Moraviæ, Monachi & Confeſſoris*, eumque poſt annum 900. obiiſſe refert, ceterum paſſim conſentanea relatis Hagecii de eo narrat. Doctiſ-

Presb. Diocleas in Regno Slavor.

Mabillon. in Actis SS. Bened. ſ. c. V. in prætermiſſis.

tiſſimus vero Vir Mabillonius ait: *Suatocopium Buccelinus Moraviæ Regem appellat, & Menologio inſerit, Suatocopius Rex Moraviæ in actis S. Cyrilli Moraviæ Apoſtoli laudatur ut pius, ſed non monachus, neque ullus ſacri nomen ejus inſcriptum. De eo in Tomo II. Martii Bolandiani in actis S. Cyrilli pag. 23. & 53. col. 2.* Quæ ſcitiſſime hic Pater Criticæ: neque enim vel apud ipſos Moravos de cultu antiquitus unquam Suatobogio exhibito conſtat. Scribit tamen Stredovskius: ſuperiore ſæculo ſummi Pontificis Romani auctoritate inciſos fuiſſe æri ſanctos Anachoretas, inter quos etiam ſit Suatobogius hac epigraphe notatus:

Stredovsky l. 5. c. 3. p. 480.

Imperii victus Rex Suatocopius armis
Ad ſancti radices exuit arma jugi.
Hic tribus horrentis cultoribus hæſit eremi,
Pro regno gaudens ſe reperiſſe Deum.

Optat denique Stredovskius, ut illius cultus revocetur.

(*l*) Coſmas vocat *Zober*, Pulkava *Sembor*, Dalemilus *Zabor*, *Silvius Sambri*. Monaſterium *Zobor* ſub ſancti Hippolyti nomine non procul a flumine Waag in territorio Nitrienſi ſitum fuiſſe memorat Maurus quinque Eccleſienſis Epiſcopus ſæculi XI. ſcriptor, ubi poſtea a Philippo Abbate ſæculo eodem ſuſceptos fuiſſe ait Benedictum & Zoerardum, de quibus Mabillonius ſæculo VI. Actorum SS. Benedicti. In officio vero proprio horum ſanctorum, quod Poloni recitant, monaſterium, in quo vixere, ſitum fuiſſe dicitur: *In ea Sclavorum & Hungarorum regione, quæ Moraviæ, Danubiique confinis, Sarmatia Pannonia olim dicta fuit.* Dalemilus de ævo ſuo nempe ordiente ſæculo XIV. loquens inquit: *Hodiedum eo loco monachi cantant atrati*, per quod Ordinis S. Benedicti Monachos intelligit. Propiora nobis de eo monaſterio prodit Stredovskius: *Quæ tandem Abbatia*, inquit, *Epiſcopatui Nitrienſi eſt applicata, & poſt longum temporis lapſum eodem memoratæ ſolitudinis loco novum Camaldulenſium ordini monaſterium a Blaſio Jacklin Epiſcopo Nitrienſi, qui ab anno 1690. ad 1696. illi præſedit cathedra, & ab ejus fratre Nicolao Jaklin libero Barone e veteribus buſtis eſt reſuſcitatum.*

Stredovsky l. 5. c. 3. p. 480.

PRÆTERMISSA.

I. Quanquam his annis neque a coævis, neque paulo poſterioribus notatum reperiamus, quæ fata fuerint Regni Moravici, tamen

cum Ungaros hoc anno conſtet ad ipſum usque fluvium Licum proceſſiſſe, teſtatumque ſit Moravorum imperium his temporibus animam jam jam egiſſe, vix dubitare licet Moymiri terras continuis bellorum flammis arſiſſe. Ad hæc igitur tempora ſpectare arbitramur, quæ Anonymus Belæ Regis Notarius c. 35. 36. & 37. uberrime narrat, in quibus, quamquam multa cum hiſtorica veritate pugnare non diffiteamur, tamen veterum traditionum plurimam ſementem continent, quæ lucem aliquam eorum, quæ in his regionum finibus acta ſunt, præbere poſſunt. Jam quæ de Nitrienſis terræ, quæ Moravici regni portio erat,
ereptione narret author, libet audire: *Zuardu & Caduſa nec non Huba* Anon. Bela
poſt diſceſſum Borſu cum omnibus exercitibus ſuis egreſſi de caſtro, quod dicitur Notar. c. 35.
Warod, ultra ſilvam Turſoc caſtra metati ſunt juxta fluvium Sytua: altera autem apud Schwand-
die miſerunt quosdam ſpeculatores viros, quos ſciebant eſſe audaces, qui tranſ- ner. T.I. p.23.
irent fluvium Nitra, & viderent, ſi ſine bello poſſent transmeare usque ad civitatem Nitra. Qui cum velociſſimo curſu veniſſent usque ad rivulum Turmas, ubi deſcendit in rivulum Nitra, viderunt habitatores illius provinciæ Sclavos & Boemos eis obſiſtere cum adjutorio Ducis Boemorum. Quia mortuo Athila rege, terram, quæ jacet inter Waag & Gron a Danubio usque ad fluvium Morava Dux Boemorum ſibi præoccupaverat, & in unum ducatum fecerat, & tunc tempore per
gratiam Ducis Boemorum Dux Nitrienſis factus erat Zubur. Cum autem ſpecu- Idem c. 36.
latores illi, qui fuerunt miſſi a Zuard & Caduſa vidiſſent Sclavos & Boemos eis obſiſtere, non valentes miſerunt ſagittas tribus vicibus ſuper eos, & quosdam ex ipſis ictibus ſagittarum interfecerunt. Hoc cum vidiſſent Sclavi & Boemi, quos ad cuſtodiam conſtituerat Zubur, quod iſti, qui dicuntur Hetumoger, talibus uterentur armis, timuerunt valde, quia talis armatura nunquam viſa fuit eis. Statim nuntiaverunt Zuburio domino eorum, cæterisque principibus ejusdem provin-
ciæ. Tunc Zubur hoc audito cum adjutorio Boemorum armata multitudine ob- Idem c. 37.
viam eis venit pugnaturus. Et dum uterque exercitus ad fluvium Nitra perveniſſent, Zuardu, Caduſa, & Huba volebant tranſire fluvium, ſed Zubur Dux Nitrienſis & ſui milites contra eos diutiſſime certantes, nullo modo eis tranſitum concedere volebant, & dum diu inter ſe certaſſent, Hungarii ex Boemis & Sclavis ictibus ſagittarum multos interficiebant, ſed per tres dies nullo modo Hungarii propter inundationem aquarum tranſitum habuiſſent, tandem quarta die Boemi & omnes Nitrienſes Sclavi, videntes audaciam Hungarorum, & percuſſiones ſagittarum non ferentes, fuga lapſi ſunt, & velociſſimo curſu pro defenſione vitæ in civitatem Nitriam incluſi ſunt cum magno timore. Quos Zuardu, Caduſa, & Huba nec non ceteri milites perſequentes eos usque ad civitatem, & ex eis quosdam interfecerunt, & quosdam vulneraverunt, & alios ceperunt. Zubur vero

Dux eorum, dum fugiendo contra eos pugnare vellet, per lanceam Caduſæ cecidit, & captus in cuſtodiam traditus eſt, ceteri vero in civitatem incluſi quaſi muti remanſerunt. Alio namque die Zuard, Caduſa, & Huba armata multitudine exercituum ceperunt fortiter expugnare civitatem Nitriam multis modis, & dedit eis Dominus victoriam magnam, & pugnantes intraverunt eam, & fuſus eſt per eos ibi ſanguis multorum adverſariorum. Tunc iracundia ducti Zuburium Ducem illius provinciæ, quem nudius tertius ceperant, ſupra montem excelſum ducentes laqueo ſuſpenderunt. Unde mons ille, a die illo usque nunc mons Zubur nuncupatur. Et propter hoc factum timuerunt eos omnes homines illius patriæ, & omnes nobiles filios ſuos in obſides eis dederunt, & omnes nationes illius terræ ſe ſubjugaverunt ſibi usque ad fluvium Wag, & quia gratia Dei antecedebat eos, non ſolummodo ipſos ſubjugaverunt, verum etiam omnia caſtra eorum ceperunt - - - & ordinatis cuſtodibus caſtrorum iverunt usque ad fluvium Morova, & firmatis obſtaculis conſtituerunt terminos Regni Hungarorum usque ad Boronam, & usque ad Saruuar. Hactenus Anonymus ille, quem paſſim ſua ex traditionibus aut certe non ipſis fontibus coævisque hauſiſſe liquet, quanquam is ſe ſe in Prologo venditet: abſtinuiſſe *a falſis rusticorum fabulis & garrulo cantu joculatorum*, imo ſua *ſecundum diverſorum hiſtoriographorum traditiones* digeſſiſſe. Quin multa vera huic narrationi inſint, dubitare nolim, ſed perturbata ubivis Chronologia, ut optandum foret, quo ſat vetuſto huic authori contingat Commentator, qui ejus narrata ad ordinem Chronologicum redigat, atque obſcuriora illuſtret. Quod is de Duce Boemorum narrat, qui mortuo Attila terram inter Waag & Gronam a Danubio usque Moravam fluvium ſibi ſubjugarat, reſpicere omnino videtur ad ſæculum VI. & VII. quo Magnæ Crobatiæ nomine impertitam fuiſſe Bohemiam in Conſtantino Porphyrogenito legimus. Nam eo tempore omnes Slavicas iſthic reſpublicas ipſosque Moravos hoc nomine fuiſſe cenſitas pridem docuimus. Et fortaſſis in Duce illo Boemorum quæpiam veſtigia ſunt Samonis illius potentiſſimi inter Slavos his regionibus Ducis, cujus geſta jam quoque protulimus. Niſi dicere malimus traditionem authoris ad poſteriora tempora ſæculumque lapſum, nempe Suatopluci imperium, referri, qui, ut ad annum 872. oſtendimus, latiſſime per has regiones dilatavit regnum ſuum. Nec vero mirum Suatoplucum ab eo pro Duce Boemiæ habitum, quandoquidem etiam illi Boemia aliquo nexu fuit obnoxia, & vel Ditmarus eum Ducem Boemorum exiſtimavit. Quis vero *Zubur Dux ille Nitrienſis* fuerit, nihil in noſtris aut Moravicis hiſtoriis proditum: num is forte filiorum Suatopluci tertius? an Dux iſthic a Moymiro conſtitutus,

Parte II. Annal. Hagec. ad An. 644.

Ad An. 657. p. 46.

po-

poſteaquam fratrem Suatoplucum in exilium deturbaſſet? ſybillinis foliis res obſcurior. Ceterum montem illum *Zubur* haud alium putamus a *Zobor*, ad quem tres illos eremitas & Suatobogium coluiſſe ſupra meminimus. Utinam vero liber ille de origine & geſtis Hungarorum, quem jam proximus illis temporibus laudat Luitprandus, adhuc ſuperſtes ſit, *Luitprand. l. 2. c. 1.* procul dubio ex eo plurima in hiſtoria horum temporum harumque regionum obſcura elucidarentur.

II. Gravi clade hoc anno Ludovicum Germaniæ Regem ab Ungaris affectum docet nos Sigebertus Gemblacenſis: *Ludovicus*, inquit, *Sig. Gembl. ad h. a.* *Rex conſerto cum Hungaris prælio miſerabiliter vincitur.* Prælium iſtud haud aliud eſt ab eo, quod Luitprandus ſub exordia imperii Ludovici atque ante ipſam Ungarorum in Italiam irruptionem præpoſtero temporis ordine narrat, in quo eum jam recte correxit Albericus Monachus *Alberi. Chron. ad h. a.* Trium Fontium, cum id præſenti anno illigavit. Verba Luitprandi, quem Abbas Ursbergenſis & Chronicon Saxonicum exſcripſere, ſunt: *Ad An. 901. Luitprand. l. 2. c. 1.* *Jam jam Rex Ludovicus collecta multitudine Auguſtam venerat, quæ eſt in Suevorum, Bajoariorum, ſive orientalium Francorum confinio civitas, quum inſperata magis, non optata autem gentis hujus* (nempe Hungaricæ) *nunciatur vicinitas. Sequenti igitur die Lemani fluminis campos, Martio operi capacitate ſua aptos, utraque acies convenere. Prius itaque ac Titani croceum linqueret* *Ibid. c. 2.* *auroræ cubile, Hungarorum gens necis ſitiens, belli avida hos videlicet Chriſtianos adhuc opprimit oſcitantes, nonnullos namque ſpicula prius quam clamores evigilarunt Citius enim ab eis ſpiritus receſſit quam ſomnus. Gravis itaque hinc inde oritur pugna. Verſi terga, ſeu in fugam Hungari, directis acriter belis, id eſt telis plurimos ſternunt. - - - Jam deſcendens ſeptimam Phœbus occupaverat horam, & ſerenus adhuc Ludovici partibus Mars favebat: quum Turci ſicut non incallidi, poſitis ex adverſo inſidiis fugam ſimulant. Quos dum Regis populus doli ignarus impetu validiſſimo inſequeretur, omni ex parte prodeunt inſidiæ, quaſi victi ipſi victores interimunt. Rex ipſe e victore ſe victum eſſe miratur, fitque illi non opinatus gravior caſus. Videres equidem ſaltus, agros paſſim cadaveribus ſtratos, rivos & flumina ſanguine permixta rubere: tunc hinnitus equorum, clangorque tubarum fugientes etiam atque etiam terrere, perſequentes magis magiſque hortari. Hungari præterea compotes voti ſui effecti, Chriſtianorum hac tam immenſa nece propriæ non ſatisfecere nequitiæ, ſed ut rabiem perfidiæ ſatiarent, Bajoariorum, Suevorum, Francorum omnia deflagrando regna percurrerunt. Nec quisquam erat, qui horum præſentiam, niſi labore non parvo, naturave munitiſſimis præſtolaretur in locis, factusque eſt per nonnullos an-*

nus populus hic tributarius. Num inter Ludovici copias Moravorum, Boemorumque auxilia fuerint, nihil proditum, vix dubitare tamen licet has tres gentes, quæ pace nuper inita penitus ſibi reconciliatæ fuere, ſocia jam arma junxiſſe adverſus hoſtem omnium immaniſſimum.

ANNUS 905.

Pietas Borzivoji & Ludmillæ.

Borzivojus animum quantus quantus a negotiis reipublicæ ad ſalutis curam obſequiaque ſoli Deo debita traduxit, Ludmilla conjuge in mariti ſententiam pedibus eunte. Utrumque ædes ſacras ante Lætam Curiam jam pro palatio delegiſſe putes, ita ab aurora ad meridiem uſque omne tempus precibus, piisque meditationibus exigere in iis ſoliti. Id ſatyris locum dedit inter vulgus, quod a Chriſtianis ſacris alienum erat: cavillabantur enim Ducem ſpeluncam ſibi condidiſſe, ut ab hominum conſpectu quietius lateret. (a)

Borzivojus ſe Principatu abdicat.

Ea re cognita Borzivojus, vocatis Wiſſebradum omnis ordinis viris, in circumfuſa procerum populique corona principatu ſe abdicat, (b) faſceſque Spitignæo (c) natu grandiori filio tradit. (d) Atque ut reſpublica adminiſtraretur felicius, commendat neo-deſignatum Ducem Dicti viri a prudentia cumprimis clari, itemque alterius Mireſſi, cognationis vinculo ſibi adſtricti, curæ atque ſollicitudini. (e)

Spitignæo ceditur Ducatus.

Nec mora Spitignæum in caſtri Wiſſehradenſis poſſeſſionem inducens ſuavibus ſeveritate mixtis verbis ad pietatem Chriſticolis impendendam, amplificandumque Chriſti nomen exhortatur. Tum ſocia Ludmilla ſe ad arcem Tetin confert, quam everſis combuſtiſque omnibus idolis,

quæ

quæ gentilitas iſthic olim poſuerat, coluerätque, egregiis ſubſtructionibus inſtaurat. (f)

At vero Spitignæus patris veſtigia premens (g) eodem anno in urbe Budecz Eccleſiam Divi Petri & Pauli honori condere cœpit, (h) quo in loco id temporis gymnaſium haud incelebre floruit ad efformandam latinis literis juventutem accommodatum. Hodiedum videre eſt urbis iſtius veteris rudera ſuper eminente colle Pragam inter ac Welwarium (i) cum foſſis, Eccleſia SS. Petri & Pauli, (k) alteroque Dei Matris ſacello, (l) quod olim civitatis forum occupabat. *Budecii conditur Eccleſia.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCV.

SERGII III. PAPÆ 2. LUDOVICI III. IMP. 6.

SPITIGNÆI II. TUTONIS Ep. Rat. 12.

(a) Veteres nonniſi generatim Borzivogii & Ludmillæ pietatem commendant.

(b) Hujus abdicationis in nullo ſcriptore ante Dubravium & Hagecium contemporaneos hactenus indicium reperi, ut mirum profecto videri poſſit tot vitas SS. Ludmillæ & Wenceslai id præterituras fuiſſe. Veroſimillimum autem cenſeo, poſteriores ſcriptores id a facto S. Ludmillæ ad ipſum maritum Borziwogium traduxiſſe. Nam ut in illius vita narratur *diſceſſit de civitate Praga, & venit in quoddam caſtellum, quod Tetyn nominatur*, cum nempe ambitioſa Dragomira mater S. Wenceslai ægre atque invidioſe ferret Ludmillam aviam impuberi Wenceslao ipſique Ducatui Bohemiæ moderari.

(c) In numis Spitignæi II. legitur nomen *Spitignev*, quod Boguphalus II. Epiſcopus Poznanienſis in Chronico Polonorum ait conotare: *Evaſit iram.*

(d) Coſmas nonniſi poſt mortem Borzivogii Spitignæum in Ducatum ſucceſſiſſe ſcribit, verba illius ſunt: *Quo* (Borzivogio) *feliciter univerſæ carnis viam ingreſſo, ſucceſſit paternum in principatum Zpitignev.* Chriſtannus inquit: Borzivogius *peracto temporis ſui curſu plenus dierum bonorum diem clauſit ultimum, triceſimum quintum vitæ ſuæ complens annum.* Vita S. Ludmillæ e Codice Dresdenſi vulgata: *Borivog namque Princeps expletis XXXVI. annis de hoc ſæculo migravit, cujus in regnum filius ejus primogenitus nomine Spitigneus ſucceſſit.* Idem habent omnes reliquæ Mſs. vitæ, Dalemilus, Pulkava, Marignola, Silvius aliique veteres, ut ſatis mirari nequeam, unde hæc habeat Dubravius & Hagecius, & qua ratione a relatis omnium veteriorum recedere potuerit.

Menken. T. III.

(e) E calculo Hagecii Spitignæus anno 892. natus nonniſi decimum tertium ætatis agebat annum, quare hic eum Hagecius tanquam impuberem tutelæ cognatorum commiſſum ſcribit. Sed vidimus ſupra Spitignæum jam anno 895. interfuiſſe Comitiis Ratisbonæ, ut hæc impubertas plane inconcinne efficta ſit. Haud ſecus Dieti & Mireſſi nomina omnibus veteribus fuere incognita.

(f) De Tetinio jam egimus P. II. ad annum 712. 732. & 785. Quod autem Tetinenſe palatium, quod S. Ludmilla incoluiſſe aſſeritur in veterioribus, egregio opere conditum fuerit, prodit vita Mſ. S. Wenceslai juſſu Ottonis II. Imperatoris ſcripta, e qua eadem verba emutuavit Chriſtannus. Sic vero de habitatione Pauli Capellani, qui idem caſtrum incoluerat, loquitur: *Atrium presbyteri Pauli, quod amenis & vaſtis edium munitur ambitibus.* Ubi præterea innuit caſtrum hoc mœnibus cinctum fuiſſe.

(g) Hæc ex Chriſtanno depromſit Hagecius, ſic vero ille: *Spitignev cunctis virtutibus bonitatis famaque ſanctitatis fulgens. Imitator ſiquidem patris factus fundator exſtitit Eccleſiarum Dei. Congregator ſacerdotum Clericorumque, perfectusque in fide Chriſti.* Quod Spitignæus ab hiſtoricis exteris habeatur pro primo Bohemorum Chriſtiano Duce jam ad annum 894. præoccupavimus. Quos inter jam ſupra recenſitos etiam eſt Nicolaus Mareſchalcus Turius, qui ita ſcribit: *Bojemos Spitignæus Dux Pontifice Maximo Stephano VII. convertit.* Verum Stephanus VII. ante annum 929. ſedem Romanam non obtinuit; ut id de Stephano VI. qui anno 896. Pontificatum occupavit intelligendum veroſimillime ſit, qui a

In Annal. Herulorum c. 27.

mul-

multis pro Stephano VII. habitus, ut ex Pagio liquet, & poſtea ex Carolo Piazza videbitur.

(*b*) Vita S. Wenceslai juſſu Ottonis II. ſcripta nihil habet de Budecio, ſed generatim ait: *Et novo ſtudio fervens domos Dei in Beatiſſime ejus Genitricis Marie ſanctique Apoſtolorum Principis venerandam memoracionem conſtruxit, in quibus poſtmodum innumera annuatim miracula ope divina cooperante fulſerunt.* Chriſtannus tamen id de Budecio explicat, ſic vero ille de S. Wenceslao Budeczium ad ſtudia literarum miſſo: *Wenceslaum - - literis imbuendum tradiderat in civitatem, que Budecz vocabatur, ubi antecedente fratre ſuo Spitihneo in honore Principis Apoſtolorum B. Petri conſecrata inerat, & in eſt Eccleſia.* Vita vero altera in eodem Metropolitano Codice, quæ incipit. *Creſcente fide Chriſtiana &c.* has Eccleſias Pragæ a Spitignæo conditas docet. Verba illius ſunt: *Spitigneus in urbe Praga condidit Eccleſiam ſancte Dei Genitricis Marie, & aliam in honore S. Petri Principis Apoſtolorum, in quibus Dei gratia largiente plurima operantur beneficia.* Bezkovsky præterea in pago Pohorzelecz ante Pragam, quod nunc intra muros eſt, dicit Spitignæum ædificaſſe Eccleſiam S. Matthæi Apoſtoli, quod tamen Berghauerus ad annum ſequentem rejicit. Quo fonte autem hæc hauſta ſint, ignotum. Ceterum cum Chriſtannus dicat hanc Eccleſiam Budeczii fuiſſe conſecratam, ea vix ab alio quam Tutone Epiſcopo Ratisbonenſi conſecrari potuit, ex cujus diœceſi tum fuerat Boemia, & qui, quoad vixit, gubernaculaque Ducatus Bohemiæ geſſit Spitigneus, Ratisbonenſi Eccleſiæ præfuit. Quanquam quo anno id præſtitum ſit, nemini ne probabili quidem conjectura aſſequi liceat.

Bezkovsky P. 2 hiſt. Boh. p. 134.

Berghauer. Proto-Mart. Pœnit. p. 173.

(*i*) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: „ Budecii ruinæ hodieque edito ac vaſto Pragam inter & Slanam ſpatio viſuntur. Qua introitus in vetus Budecium erat, ſteterat, præter civitatem in montis planitie ſitam, alia inſuper ædificiorum ſtructura in ſuburbii modum muris circumdata, ut adeo per duplicem murum portasque binas in ſuperiorem urbem (ubi nunc dicta ſacella ſunt) ingreſſum patuiſſe neceſſe ſit. Haud procul a Budecii ruinis ſuperſunt hodie quatuor ordine ſtantia tuguria *Tcynice* vulgo dicta, & infra hæc cujusdam quaſi ædificii foſſæ ceſpite annoſo concretæ, ubi quondam erat domus, in quam D. Wenceslaus, dum literis Budecii operam dabat, ad ſalutandum Aviam, & D. Ludmilla, dum ad nepotulum inviſebat, divertebant. „ Hæc P. noſter Victorinus, qua certitudine autem, vadem agere nolim.

(*k*)

(*k*) Hic loci rurſum noſter P. Victorinus: „ Hoc ſacellum formæ rotundæ longum eſt quatuordecim, totidem paſſus latum. Huic Bernardus Comes de Martinicz adjecit partem novem paſſus latam, decem longam, in qua & novam erexit aram cum effigie SS. Petri & Pauli. Altera ara vetuſti illius ſacelli imaginem habet S. Wenceslai, parvuli menſæ aſſidentis, legentisque, ſacerdote Kaycha illius lectionem excipiente, ac tertio adoleſcente utrique aſſidente ſcribenteque. „

(*l*) Et hunc locum animadverſione illuſtravit P. Victorinus: „ Ædicula, inquit, B. Virginis complectitur in latum ſex, in longum quindecim paſſus. In ejus ara dextera Virgo Mater puerum JEſum erecta geſtat, ſtipante ſiniſtram S. Joanne Baptiſta. Medium, quod intercedit, duo Angeli tenent, calicem hoſtiamque portantes. „

PRÆTERMISSA.

Sig. Gembl. ad h. a.

Albericus ad h. a. Luitprand. 2. c. 2.

Superioris anni clade fatale tributi jugum tandem regno *Ludovici* ab Hungaris injectum eſt, quod his verbis teſtatur Sigebertus Gemblacenſis: *Hungari ſuperioris anni victoria elati regnum Ludovici ſub tributo redigunt;* quod totidem verbis repetit Albericus Monachus Trium Fontium, meminitque tributi hujus Luitprandus: *Factus eſt*, inquit, *per nonnullos annos populus hic tributarius.* Tributi iſtius penſitatio poſterioribus continuis bellicis motibus occaſionem præbuit; nam cum Hungari a jure in regnum Ludovici quæſito recedere nollent, contra Germaniæ Reges ab eo ſe deliberare quærerent, novæ atque novæ irruptiones belliquæ flammæ conſequentibus annis exortæ. Quemadmodum autem minus recte quis inferat: Regnum Ludovici Hungaris tributum annuum penſitavit, igitur Ludovicus, regnumque illius Hungaris fuit ſubjectum; ita prorſum haud recta argumentatione uſi ſunt, qui ex tributo annuo, quod Boemi Moravique ſubinde Francicis & Germaniæ Regibus præſtare ſoliti, ſubjectionem Bohemiæ atque Moraviæ intulerunt.

In vita Leonis Baſilii N. XXIII. Apud Ducheſne T. III. ad h. a.

Quod præterea ad annum hunc adnotandum foret, non reperio, ſi Conſtantini Porphyrogeniti, qui poſtea Orientali Imperio præfuit, nativitatem excipias, quam cum eo anno accidiſſe memoret Continuator Theophanis, quo cometes per quadraginta dies noctesque viſus eſt, Chronicon autem Floriacenſe hujus cometæ memoriam ad præſentem annum faciat, recte argumentatur Clariſſimus Pagius Conſtantinum Porphyrogenitum præſente anno natum fuiſſe. Cujus plurimis

ſcien-

Ad Annum 906.

ſcientiis linguisque expoliti Imperatoris commemoratio prætereunda non fuit, quod linguæ Slavicæ gnarus plurimas memorias gentis noſtræ atque Moravorum ſuis elegantiſſimis operibus inſperſerit, unde ſuperiorum annorum hiſtoriam crebro illuſtravimus.

ANNUS 906.

Spitignæus adoleſcens ad omnes aulæ cupedias molliter enutritus parentum viſendorum cauſa excurrit Tetinium multo ſervorum grege ſtipatus, iſthic a Borzivogio patre, Ludmillaque matre non minori voluptate quam benevolentia exceptus eſt. Revertenti dum pro ſuo religionis zelo Borzivogius identidem inculcat, ut rem Chriſtianam citra tamen adflictionem exaſperationemque ethnicorum foveat, promoveatque, Dietum vero & Mireſſum nuperrime a ſe inſtitutos moderatores conſiliariosque parentum loco ducat; ſic Spitignæus monitum patris accepit, tanquam haud magni facere videretur. Imo cum quodam ſupercilio indignanti ſimilis reſpondiſſe fertur: „ Non magis Chriſtiani quam ethnici clientes mei ſunt, „ utrorumque bono & incremento intenta, oportet, ſit mea „ cura. Dietum & Mireſſum ſemper miniſtrorum loco ha„ bui. Meum eſt, quod fieri vellem, imperare, illorum ad „ omnem imperantis nutum obedientes eſſe. „ (a) Exterriti multumque turbati tam inexſpectato reſponſo ſanctiſſimi parentes continuo ſe in genua ad deprecandum numen demittunt. At Spitignæus vale dicto ſe Wiſſehradum proripit, ipſo reditu gravi morbo correptus, octavo, quam paren-

Spitignæi aſpera adverſus Patrem oratio.

Moritur.

rentes deſeruit die, animam exhalavit. (b) Primus Bohemiæ Principum in Teynenſi templo Chriſtiano ritu haud præter celebritatem tumulatus. (c)

Semovitus Dux Poloniæ moritur.

Eodem anno Polonorum Dux Semovitus filius Piaſti mortuus eſt, Leſtkonem hujus nominis IV. heredem ſucceſſoremque relinquens. Ejus adoleſcentia cumprimis a morum civilitate commendabatur, virilis ætas etiam prudentiam felicitatemque comites habuit. Poloniam etenim ſubacta Pomerania auxit ditionibus. (d)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCVI.

SERGII III, PAPÆ 3. LUDOVICI III. IMP. 7. SPITIGNÆI 12. TUTONIS *Ep. Rat.* 13.

(a) Hæc temere adverſus pietatem, quam omnes veteres in Spitignæo prædicant, efficta ſunt. Quos in hac re duces Dubravius & Hagecius habuerit, haud conſtat.

Peſſina Phoſph. ſept. Rad. 3. *Dalemil. hiſt. Boleſl. c. 25.* *Menken. T. III. p. 1808.*

(b) Peſſina, qui Hagecium in prioribus narratis ſequitur, ſubjungit: *Nec multo poſt pœna Dei e veſtigio pene ſequente infirmari cœpit ita graviter, ut intra octiduum (non tamen ſine pœnitentia, & male ante dictorum & factorum dolore) deſierit.* Ita nempe error ex errore naſcitur. Primus enim inventus Dalemilus, qui præter veteriorum mentem breve imperium Spitignæo adſcripſit, cujus cauſam cum poſteriores ariolarentur, hoc contumax & refractarium adverſus patrem facinus effinxerunt. Qua ratione magna injuria manibus Spitignæi inuſta, quem non modo a probitate commendant omnes vetuſtiores ſcriptores, ſed etiam multo majorem ætatem attigiſſe ſcribunt. *Peractis*, inquit Chriſtannus, *vitæ ſuæ quadraginta annis luce ex hac migravit aſtra petens*, totidem annos ei tribuit vita S. Ludmillæ e Codice Dresdenſi vulgata. Quanquam nec Chriſtanni nec vitæ S. Ludmillæ Codicis Dresdenſis calculo annorum

rum fidem integram concedendam eſſe moneant nos vetuſtiora monumenta: ſi enim juxta Continuatorem Annalium Francofuldenſium Spitignæus jam anno 895. interfuit Comitiis Ratisbonenſibus, ſi juxta vitam S. Wenceslai juſſu Ottonis II. ſcriptam ſub Henrico Aucupe aquis baptiſmalibus primum ablutus, ac denique Sigeberto Gemblacenſi teſte anno adhuc 912. *juſte & religioſe in Boemia principabatur*, ætas etiam quadragenario major illi concedenda erit. Nec enim vetuſtiſſima vita S. Ludmillæ e Codice Clementino S. J. e qua plurima excerpſit Chriſtannus ac ad verbum ſubinde exſcripſit, Spitignæo ſeu ætatis ſeu regiminis certum aliquem annum adſignat, ut merito poſteriorum ariolationes videri debeant, quæquæ tum de illius, tum patris Borzivogii fratrisque Wratislai ætate tam in Chriſtanni quam in Codicis Dresdenſis vita S. Ludmillæ leguntur. Quare etiam fidem vix mereatur Chronicon Monaſterii Mellicenſis, quod Spitignæum ſerius quidem, ſed ante Henrici Aucupis imperium nempe anno 915. demortuum ſcribit, quæ verba Hieronymus Pezius minutiori charactere excuſa reddidit, ad oſtendendum illa in hoc Mellicenſi Chronico recentiori manu fuiſſe adſcripta, ut in ſuis præviis obſervationibus ad hoc Chronicon prænotat. Recte igitur ad hunc locum ſcribit noſter P. Victorinus: *Quamvis Hagecius Spitignæum non multa dictu præclara feciſſe ſcribat, non deſunt tamen luculentiſſimi ſcriptores, qui eidem & plures dominationis annos tribuant, & a pluribus rebus præclare geſtis commendent.* Id certe cum omnium veterum relatis pugnat Spitignæum Borzivogio patri fuiſſe præmortuum, quod ante Dubravium & Hagecium nemo patriorum ſcriptorum aſſeruit. *Hier. Pez. T. I. p. 217.* *Victorini Mſ.*

(c) De eo rurſum nemo veterum verbum: natumque procul dubio ex conjectura, cum Teynenſe templum principale creditum ſit. Num vero Spitignæus, ut hodie communis perſuaſio eſt, Romæ hoſpitale erexerit, in Prætermiſſis noſtris excutiemus. Ceterum ſimulacrum illius ex toties laudato Mſ. Picturato hic lectoris oculis ſubjicimus.

(d) His plane contraria narrat Dlugoſſus, qui cum eum a prudentia, juſtitia & liberalitate commendaſſet: *Militiæ tamen munera* (inquit) *non æque ut pater coluit, partisque & reſtauratis per patrem nihil adjecit, & bellum contra Principes Slavorum Caſſubitarum & Pomeranorum penitus gerere intermiſit.* Quin Sarnicius ſocordiæ illius imputat, quod Slavi Polonis fœderati tributum Teutonibus pendere coacti ſint, quodque Sgorzelicia id eſt Budiſſinenſis regio erepta fuerit. Vincentius *Dlugoſſ. hiſt. Pol. l. 1. p. 86.* *Annal. Pol. l. 5. c. 8.*

Kadlubek. l. 2. epiſt. 10. Kadlubek vero primus Polonorum ſcriptor præter nomen & filium ejus Zemomyſl vix quidpiam de illo retulit.

PRÆTERMISSA.

I. Redactis ſub tributum Bajoariis evacuataque Bajoaria Ungari rurſum arma contra Græcos movent, eosque eidem jugo ſubjiciunt, de quo breviſſime Sigebertus Gemblacenſis ad hunc annum: *Hungari victos Græcos ſub tributo redigunt.* Quod totidem verbis denuo repetit Albericus Monachus Trium Fontium. Hæc ſuccinctiſſime narrata fortaſſis haud inconcinne illuſtrari poſſunt ex capite 38. & 39. Anonymi Belæ Hungariæ Regis Notarii, qui narrata Nitrienſis regionis occupatione tantum terrore perculſum memorat Moraviæ Ducem, ut, cum merito metueret ſe penitus Regno exturbandum, apud Græcorum Imp. & Bulgar. Regem auxilia quæſierit, quibus impetratis ait illum magno exercitu contra Ducem Hungarorum Arpad moviſſe, ſed commiſſo *prælio* victum fugatumque, Græcos etiam & Bulgaros metu di*lapſos, atque* cum Thyſciam flumen transnatare vellent, fere omnes aquarum vehementia & altitudine abreptos ſubmerſosque. Plures præterea Hungarorum res geſtas cum Bulgaris Græcisque narrat, ſed quandoquidem ex ordine Chronologico nuſpiam ſcribit, quo ea referenda ſint, obſcurum eſt. Mihi ſupra relatus Sigeberti Gemblacenſis locus haud alio reſpicere videtur, quam ad Græcorum terras mari Adriatico adſitas, quas cum Hungari jam ante ſuam in Italiam irruptionem ſub tributum miſerint, & procul dubio Græci elongatis aliquantum in Bajoaria & Moraviæ Regno Hungaris ſe hoc jugo expedire conati ſint, anno hoc victi rurſum colla ſubmittere debuere. Alius autem Ungarorum exercitus hoc ipſo anno in Saxoniam penetravit; nam vaſtatam ab iis fuiſſe memorant Schafnaburgenſis, Chronicon Herveldenſe & Hildeshemenſe iisdem prorſus verbis: *Ungari vaſtaverunt Saxoniam.* At qua via Ungaros in Saxoniam penetraſſe dicemus, quandoquidem tributi penſitatione reconciliati Bajoariis rediere in Pannoniam Græcosque adorti? Lucem quampiam obſcuritati huic offundere videtur Witichindus Corbejenſis, qui narrata Hungarorum per Arnulphum provocatione de prima Hungarorum in Saxoniam irruptione ita ſcribit: *Prædictus igitur exercitus Ungarorum a Sclavis conductus multa ſtrage in Saxonia facta, & infinita capta præda in Dalamantiam reverſi, obvium invenerunt alium exercitum Ungarorum &c.* quod cum ante obitum Ottonis Saxoniæ Ducis (qui teſte Necro-

Chron. Alberi-ri ad h. a. *Schwandtner. T. I. ſcript. Hung. p. 24. & 25.* *Ad h. a.* *Witichind. l. 1. p. 635.*

ærologio Fuldenſi anno 912. accidit) narret, vix dubium eſt ad annum præſentem id ſpectare. Iſthic igitur cum Witichindus dicat: devaſtata Saxonia *Ungaros reverſos in Dalmanciam* ſeu Daleminciam, quæ hodiernæ Miſniæ portio eſt, plane liquet e Dalemincia illos fuiſſe egreſſos. Ad eam autem unde Ungaros perveniſſe dicamus niſi ex confine Bohemia, quam cæſis nuper Bajoariis Boemorumque & Moravorum auxiliis apertam reperere? Quos vero Sclavos Sorabosne an Bohemos Witichindus intelligat, qui Hungaros ad inferendam Saxonibus ſtragem conduxerunt, non prodit, Sorabos tamen fuiſſe poſtea videbitur. Bohemos Hungaris tributarios factos fuiſſe ſcribit Anonymus Regis Belæ Notarius c. 57. Hungarorum etiam plures familias in Bohemia ſedes fixiſſe ex conſequentium annorum hiſtoria teſtatum fit, e quibus conjicere licet Boemos hac tributi ratione ſibi conciliaſſe Hungaros, perpeſſoſque, ut per eorundem Ducatum conducti a Sorabis in Saxoniam irrumperent. Nam idem Belæ Notarius dicit *ea conditione* Boemorum fines ad usque Moravam fluvium poſterius conceſſos, *ut Dux eorum annuatim tributa perſolveret Duci Hungariæ.* Quæ profecto hanc inter utramque gentem inita pacta quandam ſpeciem amicitiæ præſetulere, ut toties Bohemia hoſtiliter non infeſtaretur ab Hungaris, idemque fatum cum Moraviæ Regno non experiretur.

Leibnit. ſcript. Brunſ. T. III. præſ. p. 31.

Ap. Schwandtner. T. I. p. 37.

II. Quod ad geſta Spitignæi Ducis (cujus imperii hic ſecundus poſtremusque annus e calculo Hagecii eſt) attinet: illi communi jam patriorum hiſtoricorum ſententia fundatio hoſpitalis Romæ pro peregrinis Bohemis excipiendis olim erecti tribuitur, de cujus hoſpitalis origine, progreſſu, ſatisque prolixam elegantiſſimamque diſſertationem acervatis omnibus veteribus recentioribusque memoriis conſcripſit Eruditiſſimus Vir Joannes Clauſer Archivarius Regius prelo digniſſimam. Primus autem eſt Theophylus Raynaudus, qui erectionem hoſpitalis iſtius Spitignæo vendicat, de quo ita commentatur Balbinus: *Raynaudus ex omnibus Hoſpitalium Romæ domorum originibus lectis ſibi comperum eſſe ait: Spitihnæum Bohemiæ Ducem cum Romam peregrinus adveniſſet (quod ego nusquam in hiſtoriis legiſſe memini) hoſpitium peregrinis Bohemis excipiendis in regione Pontis Adriani juxta ſacram B. Luciæ ædem ſtatuiſſe, quam domum multis poſt ſæculis vetuſtate cadentem Carolus IV. Bohemiæ Rex pro Bohemis ſuis inſtauravit, ac plurimum locupletavit. - - - Annus tamen in controverſiam venit: nam cum Romanæ origines annum* 931. *conſignent, ſcriptores noſtri omnes* (nempe poſt Hagecium) *Spitignæum Ducem annum Domini* 907. vi-

Tom. XVII. Tract. Anter nationis temp. Balbin. Epit. l. 1. c. 4.

vivendo non ſuperaſſe tradiderunt. Conciliari pugnantes in ſpeciem ſententiæ facile poſſunt, ut videlicet Spitihnæus peregrinationem ante annum 907. obierit, domumque peregrinis Bohemis ſtatuerit, cujus tamen abſolutio & dotatio primum anno 931. regnante S. Wenceslao ſit perfecta, adeoque prima Xenodochii fundatio Spitihnæum, abſolutio vero S. Wenceslaum habebit authorem. Hactenus Balbinus, cujus circa Chronologiam motum dubium veroſimillime Crugerium impulit, ut is ſcribat: *Hoſpitale hoc cæptum parvis initiis ſub S. Wenceslao, auctum parum majoribus mediis ſub Wratislao I. Bohemorum Rege, ab Udalrico Roſenbergio ſub Carolo IV. ita inauctum, & completatum, ut cæterarum gentium hoſpitalia adæquaret.* Ego vero multum dubito Theophylum Raynaudum ſeu inſcriptionem aliquam ſeu veteres chartas membranasve rei hujus teſtes habuiſſe præ manibus, ut notitiam hanc vix quidem alio fonte quam traditione promanaſſe exiſtimem. Nam vel ipſi Itali ſcriptores in narratis non conveniunt. Carolus enim Piazza tribuit id Borzivogio, aitque anno 931. ſub Pontificatu Stephani VII. accidiſſe, quod Borzivogius X. Dux Boh. Spironco dictus cum multis ſuorum Romam venerit & viſitatis locis ſacris hoc hoſpitale condens Divo Methudio dedicaverit, inter quæ etiam maxime lapſus, cum eundem Borzivogium inſtinctu Henrici Imperatoris baptizatum, & ab eodem Regis nomine nobilitatum ait. Id certo difficillime defendi poteſt, quod tam Raynaudus, quam Piazza & Camillus Fanucci adſtruit, hoſpitale hoc unum idemque fuiſſe cum eo, quod dein ſæculo XIV. Carolus IV. Romæ fundavit. Præterquam enim quod tam inſcriptio, quæ in ſaxo hujus hoſpitalis exciſa adhuc ſuperiore ſæculo legebatur, quam Urbani VI. Bulla, quæ plumbeo ſigillo pendente in Archivo Trebonenſi aſſervatur, Spitignæi ne mentionem quidem faciant, utraque Carolum hujus hoſpitalis non quidem reſtauratorem, ſed authorem ac conditorem primum declarat. Juvat hic exſcribere illa, quæ anno 1655. D. de Emeric cauſarum in Romana Curia Agens ad Eminentiſſimi Cardinalis Erneſti ab Harrach Archiepiſcopi Pragenſis quæſita Italico reſpondit idiomate, quæ hic latina reddimus: „ Hoſpitale, inquit, Bohemorum ſtetit olim in via, quæ tendit in platea peregrinorum verſus macella e regione S. Luciæ de vexillo vulgo *del confalone*, ut id liquet ex inſcriptione, quæ videtur in domo ſeptima earum, quæ ad dictum hoſpitale pertinent. Ibi enim legitur: HIC OLIM ERAT HOSPITALE BOHEMORUM. Domus hac inſcriptione notata cornualis eſt reſpectu cujusdam parvæ plateæ verſus novam Eccleſiam, in cujus medio muro lapidi hæc inſcriptio inciſa eſt: „

Cruger. ſacr. Pulv. ad 4. Martii p. 406.

Carlo Piazza Euſevologio Romano overo delle opere pie di Roma. Trattato II. degli Spedali Nazionali p. 83.

Libro di tutte le opere pie di Roma l. 1. c. 21.

Aſſ. Biblioth. Em. Comitis a Waldſtein Epiſcop. Litomer.

Ad

Ad laudem Dei, ſancti Ducis Wenceslai, pro gloria regni Bohemiæ inclyti fecit fieri hanc domum Hoſple Boemorum Nicolai Stephanus de Vantoſe Sleſiæ natus. Accepta tibi ſit iſta Xpe ſæculi Salus. MCCCCLXXIII.

„ Legitur præterea in frontiſpicio uniuscujusque ex his ſeptem „ domibus hæc epigraphe: DOMUS HOSPITALIS BOHEMORUM „ cum numero I. II. III. IV. V. VI. VII. In quinta domo prope me- „ dium frontiſpicii reperitur in quodam a ceteris diſtincto lapide hæc „ exſculpta ſcriptura: „

Carolus Imperator IV. Rex Bohemiæ me fecit, & N. horum Procurator Hoſplis pritis (*præſentis*) & nationis Bohemorum ruinoſum refecit An. MCCCCLVII.

Mendoſe igitur hanc inſcriptionem edidit Carolus Piazza, dum verba ME FECIT, quæ Carolum IV. Conditorem reſpiciunt, omiſit, atque ex reliquæ orationis fragmento aliis occaſionem præbuit, ut Carolus IV. ſolum hanc domum refeciſſe crederetur. Legit tamen Bzovius ex Theodori Amydeni libello de pietate Romana P. I. c. 2. §. 17. loco vocis PROCURATOR in hac ipſa inſcriptione vocem PROTECTOR, quæ diſcrepantia ad rem præſentem nihil prorſum facit. Ex hujus itaque inſcriptionis verbis habemus hoſpitalis hujus primum conditorem fuiſſe Carolum IV, reſtauratorem vero nationis Boemicæ Procuratorem. Quod vero Carolus domum hanc vetuſtate cadentem, ut noſtri aſſerunt, non inſtauraverit, ſed ſuis & conjugis Imperatricis Eliſabethæ pecuniis emerit, ac demum per Róſenbergios ſuo nomine dotari fecerit, teſtis eſt hodie Bulla Urbani VI. quæ illæſa in Archivo Trebonenſi aſſervatur hujus tenoris:

Urbanus VI. Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Humilibus & honeſtis ſupplicationibus annuimus, illaque proſequimur favoribus oportunis. Sane petitio pro parte cariſſime in Chriſto

ſte filie noſtre Eliſabet Romanorum Imperatricis ſemper Auguſte continebat, quod olim ipſa & clare memorie Romanorum Imperator vir ejus cupientes terrena in celeſtia, & tranſitoria in eterna felici commercio commutare, & pie compatientes pauperum & miſerabilium perſonarum neceſſitatibus, ac ad opera miſericordie ferventer aſpirantes, quandam domum in Alma Urbe conſiſtentem prope Campum Floris, & inter ſancti Stephani & ſancti Blaſii Parochiales Eccleſias ſitam de propriis eorum pecuniis emerunt, ſeu emi fecerunt, ac voluerunt, & ordinaverunt, quod domus iſta eſſet hoſpitale pauperum debilium, & infirmorum de partibus Bohemie ad præfatam urbem pro tempore venientium, ipſamque domum hujusmodi pauperibus donarunt, & eisdem aſſignarunt, proponentes domum ſeu hoſpitale hujusmodi ſufficienter dotare; quodque poſtmodum Imperator & Imperatrix prædicti diverſis aliis arduis negotiis Romani Imperii impediti dilectis filiis Petro Roſenberg Præpoſito Capellæ Regiæ Omnium Sanctorum in caſtro Pragenſi, & Nobilibus Viris Ulrico & Joanni de Roſenberg fratribus domicellis Pragenſibus hoc commiſerunt, ac mandarunt, ut domum ſeu hoſpitale hujusmodi nomine Ipſorum Imperatoris & Imperatricis ſufficienter dotarent, prefatique domicelli commiſſionem ac mandatum hujusmodi exequentes decem & novem ſexagenas cum medio fertone cenſus annui & perpetui pagamenti Bohemia videlicet in villa Orlis novem ſexagenas, & prope introitum ville in Przibenitz dicte decem alias ſexagenas cum medio fertone donarunt, & etiam aſſignarunt, prout in patentibus literis inde confectis dictorum Prepoſiti & domicellorum ſigillis munitis dicitur plenius contineri. Quare pro parte dicte Imperatricis fuit nobis humiliter ſupplicatum, ut hujusmodi voluntati, & ordinationi predictorum Imperatoris & Imperatricis donationem & aſſignationem per dictos domicellos, ut prefertur, factis, robur Apoſtolice firmitatis adjicere de ſpeciali gratia dignaremur. Nos igitur hujusmodi ſupplicationibus inclinati voluntatem, & ordinationem, ac donationem & aſſignationem hujusmodi ratas habentes & gratas, illas auctoritate Apoſtolica confirmamus, & preſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis & communitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si

quis

quis autem hoc attentare preſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Dat. Romæ apud S. Petrum - - Auguſti Pontificatus noſtri anno ſecundo.

OLDRADUS
JO. DE SCOMPTO q. h. q.
z. p. de monte Flaſcon.

Confirmat id etiam epiſtola Ladislai & Georgii ſeniorum Baronum a Lobkovitz ad Sixtum ſummum Pontificem data, quam integram vulgavit Hammerſchmidius, in qua itidem Carolus IV. hoſpitale hoc erexiſſe, non reſtauraſſe dicitur, ſic vero habet: *Hoſpitalis Boemici, quod Carolus IV. Romæ a ſe erectum peregrinis Bohemis deſtinavit.* Roſenbergii autem hac ſua commiſſione per Carolum IV. impoſita meruerunt, ut hujus hoſpitalis perpetui patroni eſſent, & usque ad Mathiæ Bohemiæ & Ungariæ Regis tempora jus Patronatus in capellanatum prædicti Xenodochii exercerent, quod plures literæ in Archivo Trebonenſi oſtendunt, nominatimque id teſtatur ſupplex libellus Bobenczii Forſtellini Canonici Budiſſinenſis adhuc anno 1473. ſeu 74. Jodoco de Roſenberg Romam miſſus, quo ſe in capellanum hujus hoſpitalis præſentari poſtulat. Poſtea vero cum ſectis in Bohemia magis magisque graſſantibus hoſpitale hoc Romæ deficeret, & Lobkovicii proceres Pragæ *Domum Pauperum* ſub cura AA. RR. PP. Societatis Jeſu fundaſſent, inſtiterunt illi urgente cumprimis Rudolpho II. Imp. ad ſummum Pontificem, ut reditus hujus hoſpitalis Pragenæ domui pauperum applicarentur, quod haud invite fecit Sixtus V. adjudicatis quibusdam cenſibus hoſpitalium Romanorum Bohemicæ nationis huic fundationi, quæ tamen *Domus Pauperum* poſtea anno 1630. a Ferdinando II. Imper. aucta eſt certo numero adoleſcentum nobilitatis Bohemæ, & antiquato priore nomine publico diplomate juſſa eſt appellari *Seminarium S. Wenceslai*, cujus argumenti plures literas recitat Hammerſchmidius, & ad usque noſtra tempora acervavit omnia Eruditiſſimus Vir Joannes Clauſer, unde plura excerpſimus.

Prodrom. Glor. Prag. c. 5. p. 113.

Jam quanquam indubium ſit hoſpitale hoc Romanum a Carolo IV. coeptum, erectumque fuiſſe, tamen penitus derogare nolumus fidei Italorum ſcriptorum, qui traditione aliqua hoſpitalis Bohemorum

Romæ originem jam a Spitignæi, ſeu plane Borzivogii Ducis noſtri temporibus repetunt; ſed aliud a Caroli IV. Xenodochio id fuiſſe ſtatuendum eſt. Nam Sixtus V. Papa in Bulla ſua, quam vulgavit Hammerſchmidius ultro fatetur plura nationis Bohemæ fuiſſe Romæ hoſpitalia. Exiſtimamus autem primitus ſeu a Borzivojo ſeu Spitignæo filio Romæ non quidem hoſpitale, ſed ſcholas erectas, in quibus Clerici nationis Bohemæ neceſſariis ſtudiis atque ſcientiis efformarentur, ut tandem in patria ad munia Eccleſiaſtica adhiberi poſſent, curſu vero temporum has ſcholas in hoſpitale fuiſſe converſas, quemadmodum cum pluribus aliarum gentium ſcholis accidit. Quod vero illis ſæculis mos fuerit, ut cum gentes noviter ad Chriſtum accederent, Romæ pro iisdem erigerentur ſcholæ, in quibus populares ad Eccleſiæ obſequia literis rituque inſtituerentur, haud obſcure diſcimus ex Anaſtaſio Bibliothecario, qui de reditu Leonis III. Papæ a Carolo M. ad urbem revertentis ita loquitur: *Sub adventum*, inquit, *ſimul etiam & cunctæ ſcholæ peregrinorum videlicet Francorum, Friſonum, Saxonum, atque Longobardorum ſimul omnes connexi ad pontem Milvium cum ſignis & bandis & canticis ſpiritualibus ſuſceperunt, & in Eccleſiam B. Petri Apoſtoli deduxerunt.* Luculentius hujus rei teſtimonium habemus ex Inæ Anglorum Regis facto, qui Romæ ſæculo priore nempe IX. popularibus ſuis ejusmodi ſcholas erexit, de quo Matthæus Weſtmonaſterienſis monachus his verbis: *Ina Romæ fecit domum, quam ſcholam Anglorum appellari fecit, in qua erudirentur populares in fide Catholica, eique in ſingulis regni ſui familiis unum denarium annuo cenſu pendi communi decreto præcepit. Id quod poſtea Offa & Ethelwolfus Britanniæ Reges confirmarunt non ſine aliqua acceſſione.* Quibus addit Matthæus Paris in vita Willegodi primi Abbatis S. Albani: *Quæ ſchola propter peregrinorum confluxum ibidem ſolatia ſuſcipientium verſa eſt in Xenodochium, quod S. Spiritus dicitur.* Hunc vero denarium ſcholis Romanis pendi ſolitum poſtea appellatum fuiſſe *Denarium S. Petri* docet Ranulfus Caſtrenſis l. 5. c. 24. Non incredibile igitur, confirmata apud nos aliquantulum religione Chriſtiana, etiam genti Bohemæ ejusmodi ſcholam hoc ipſo ſæculo a Spitignæo fuiſſe erectam, quæ dein, ut aliæ gentium ſcholæ, multiplicato fidelium ad limina Apoſtolorum concurſu, in hoſpitale peregrinorum converſa fuerit. Et fortaſſis hæc ipſa Spitignæi Romæ facta ſcholarum fundatio cauſa fuit, quod Dux Spitignæus tandem exteris innotuerit, ab iisque pro primo Chriſtiano Bohemorum Duce habitus ſit. Certe denarium S. Petri etiam a Regibus noſtris, nomine quidem cumprimis Sileſiæ, Romanæ ſedi ſingulis annis

Idem ibid.

Apud Baron. ad An. 799. n. 7

nis penſitatum fuiſſe liquet ex vita Caroli IV. pluribusque bullis ſuis locis proferendis. Penſitabatur autem primitus hic denarius in eleemoſynam, quare in legibus Eduardi Regis *eleemoſyna B. Petri* vocatur. Poſtmodum, ut recte advertit Carolus Dufreſne Eccleſiaſtici patrimonii vim obtinuit, dictusque eſt *Cenſus Eccleſiæ*, ad cujus ſolutionem etiam ſubinde cenſuræ Eccleſiaſticæ adhibebantur, ut ex Chronico noſtro Aulæ Regiæ de Poloniæ Regno & Sileſia legere eſt. Nempe poſterius pars penſitationis annuæ trahebatur in uſus Romani Pontificis, altera ad hoſpitalium ſuſtentationem convertebatur, ut de ſchola Anglorum habet epiſtola Alexandri II. apud Baronium. *Gloſſar. voc. Denar. S. Petri.* *Baron. ad An. 1068. n. 6.*

Quod ad Spitignæi memorias porro ſpectare videtur: Mſ. Anonymi monetas Ducum & Regum Bohemiæ deſcribens mentionem facit numi a Spitignæo procuſi, quem his verbis delineat: Ein ſilberner Solidus mit einem Creutz und Umſchrift:

S V N T P I H E I D
1. 9. 7. 4. 2. 3. 5. 8. 6. 10.

Welches durch Verſetzung der Buchſtaben nichts anders als SPITHINEV D. das iſt: Dux heiſſet. Auf den Revers iſt eine Ædicula ſacra, darinnen die Buchſtaben CICI und Umſchrift SIEDV CHVTEN. Moneta hæc maximi æſtimanda eſſet, ſi ex authentico ſigno deſcripſit hic Anonymus. Tranſpoſitio literarum etiam in aliis exteris veteribus numis ſpectatur, ut Olearius ſpicilegio antiquit. I. num. 3. & 4. & in Iſagoge ad Numophylacium bracteatorum c. 3. ſect. 4. p. 20. adnotat, Abbasque Gotvicenſis numum bracteatum Friderici Imperatoris his literis ſignatum exhibet: SVCECIPE ROTAPEI. At litera *h* in voce *Spithinev* & *Chuten* mihi ſuſpicionem impoſturæ obtrudit. Nam Spitignæi nomen adhuc in multo poſterioribus manuſcriptis ipſisque numis Spitignæi ſecundi SPITGNEV legitur. *Chron. Gotvic. l. 2. in Friderico.*

ANNUS 907.

Primores gentis in caſtro Wiſſehrad congregati mature novum Principem circumſpicere cœperunt. Ad Bor-

zivojum Tetinium nuncios mittere placuit, eumque Principatui reddere. At ille habita benevolentiæ illorum gratia in ſuſcepto conſilio firmus ſic legatos audivit, ut conſtanter teſtaretur: ſuum ſibi ſeceſſum orbis terrarum imperio dulciorem eſſe, neque ullas tam potentes ſibi videri regalis vitæ illecebras, a quibus ſe ſolitudine ſua extrahi pateretur. (a) Ceterum ſi conſiliis ſuis auſcultare velint, Wratislao filio principatum deferrent. Conſilium iſtud probantibus primoribus legati ad adducendum Wratislaum adoleſcentem miſſi, cujus puſilla corporis moles ætasque cum nonnullis diſpliceret, tergiverſatum fuit aliquamdiu, num eum Ducem agnoſcerent? (b) At controvertebant alii efformandum eſſe Wratislaum præceptionibus & monitis Borzivoji, non ſecus atque prius Spitignæum. Quare multam poſt utrinque agitatam deliberationem Wratislaus Ducali throno impoſitus, Princeps ab omnibus de genu ſalutatus eſt. Tertio poſt die novi Ducis filiique videndi cauſa Borzivojus Pragam venit. Aliquanto poſt etiam Methudius ad Boemiam reverſus Wiſſehradi divinis operatus eſt. Antequam pater abitum pararet vocatis proceribus, præcipuisque e nobilitate filium maxime ſalutaribus præceptis imbuit: timorem Dei, venerationem Chriſti nominis, incrementum religionis ſalvificæ, fidelis populi amorem unice cordi haberet, quem cum denique Dobroſyni unius ex adminiſtris (c) & Methudii Epiſcopi ſollicitudini commendaſſet, patrisque loco habendos monuiſſet, Tetinium rediit. At Methudius diſſeminandi verbi divini cauſa regiones Boemiæ longe lateque peragravit. (d)

In-

Interea proceres quidam Lopotæque provinciarum uxorem Principi adduxerunt Drahomiram Brzoslavi filiam ex Luzanorum terris caſtroque Lutize ſeu Thodor appellato, (c) virginem qua forma nobilem, tam in Deorum cultu pervicacem, quæ fidem fecerat, cumprimum principalis thori potita eſſet, Chriſtianis ſacris per baptiſmum ſe acceſſuram. Sed fefellit datam fidem perjura, magisque indies ſtudio colendorum dæmonum intenta. Quod quanquam Borzivojus & Ludmilla mœſtiſſimo acciperent animo, nec intentatum quidpiam relinquerent, haud tamen pares fuere nurus a ſuperſtitione ſua ad ſaniora revocandæ.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCVII.
SERGII III. PAPÆ 4. LUDOVICI III. IMP. 8.
SPITIGNÆI 13. TUTONIS *Epiſ. Rat.* 14.

(a) Quemadmodum ſupra oſtendimus abdicationem Borzivogii nullo veteri fundamento niti, ita & hæc ad Ducatum revocatio nullum locum habet inter priſcas authenticas hiſtorias.

(b) Perperam hæc aſſeruntur, cum conſtet Wratislaum jam ante annos 12. interfuiſſe Comitiis Ratisbonenſibus, eumque ab exteris Ducis nomine impertitum.

(c) Ex his haud dubium relinquitur: Hagecium jam præ manibus habuiſſe Dubravii hiſtoriam, quam is paucis annis prius abſolverat, *Dubrav. l. 4.* ex qua ille pleraque mutuatus eſt. Chronologia tamen, ad quam ſingula geſta exigere conatus, partus eſt Hagecii, quam utinam accuratiori temporum ſupputatione digeſſiſſet. Id vero ex Dubravio prætermiſit, cum is ad rerum harum narrationem ſubjungit: *Intervenit luctus Borivorio & Ludmillæ humano more lugentibus filioli Boleslai occubitum.*

Peſſina Phoſph. ſeq. 1. Rad. 3 p. 124.

(*d*) Auguſtinus in Catalogo Epiſcoporum Moraviæ hoc ipſo anno S. Methudium demortuum ſcribit. Peſſina vero ait ab eo adhuc Wiſſehradi Cathedram Epiſcopalem fuiſſe inſtitutam, quæ morte illius, & Drahomiræ perſecutione præpedita fuerit, utne ſedis Apoſtolicæ confirmationem aſſequeretur. Quæ quantum a vera Chronologiæ criſi abſint, ex narratis ad annum 899. liquet.

Chron. Gotvic. vocab. Luitici.
Adam. Brem. l. 2. ad An. 971
Helmold. l. 1. c. 2. & 37.
Ditmar. l. 4. p. 354.

(*e*) Ea graviſſima eſt omnium patriorum ſcriptorum hallucinatio, quod duce Dalemilo hactenus Drahomira pro Comitis Boemi filia habita, genitaque in provincia Zatecenſi credita ſit. Patris vero Brzoslavi nomen non habet antiquiores authores, quam Wenceslaum Ripa Zatecenſis hiſtoriæ ſcriptorem & Hagecium. Sed alia Drahomiræ ſtatuenda patria, de qua ita Coſmas: *Qui* (Wratislaus) *accepit uxorem nomine Dragomiram de duriſſima gente Luticenſi - - - ex provincia nomine Stodor.* Chriſtannus: *Ducens uxorem nomine Dragomir ex provincia Slavorum paganorum, quæ Ztodor dicitur.* Non confundendi autem Luticenſes ſeu Luitizii Slavi, qui ad occidentale Oderæ fluminis litus, & *fluvium Panim* accolebant, cum Luzanis ſeu Zatecenſibus Boemiæ incolis, nec Ztodor & Luticz converti atque pro caſtro cum Hagecio haberi poteſt, quandoquidem Coſmas & Chriſtannus provinciam vocant. Per quam illi nihil aliud intendebant, quam pagum Slavicum *Ztodor*, ſeu Slavos *Ztodoranos*, qui paſſim Luticenſium ſeu Luiticiorum Wilzorumque nomine, quod illi a geſtis cum Carolo M. aliisque Francicis regibus nominatiores eſſent, cenſebantur. Erat autem *Ztodor* ſeu *Ztodorani* pagus Slavicus in hodierna Marchia Brandeburgica ad fluvium Havelam juxta Brizanos, de quo Adamus Bremenſis: *Sunt & alii Slavorum populi, qui inter Albim & Odderam degunt, ſicut Helveldi, qui juxta Haloam* (Habolam ſeu Havelam) *ſive Heilam fluvium, & Doxani, Leubuzi, Vilini, STODERANI cum aliis multis.* Idem habet Helmoldus, qui luculentiſſime oſtendit, quo hæc provincia Ztodor ſpectet: *Brizanorum* (inquit) *& Ztodoranorum populi, qui Havelberg & Brandeburg, Slavice Branybor, inhabitant.* Et Ditmarus: *Imperator - - - accepta Slavorum rebellione Stoderaniam, quæ Havellim dicitur, armato petens milite vaſtavit.* Utriusque hujus Slavici pagi ſitum ſcilicet tam Luticenſium ſeu Luitiziorum, quam Ztodoranorum indigitavimus in tabula noſtra Geographica Parte II. Annal. Hagec. præmiſſa. Quibus præjactis jam pronum eſt ſtatuere: Drahomiram Wratislai uxorem ſanctique Wenceslai matrem non fuiſſe oriundam ex Bohemia & Zatecio, ſed ex hodierna Brandeburgia veteri-

rique hujus Marchionatus provincia *Ztodorania*, ut fidem non mereatur ſeu Hagecius, qui Comitis Bohemi Brzoslavi, ſeu Paprocius, qui Wladiſlai Zatecenſis Principis filiam fecit. Nec audiendus ſit Balbinus, qui caſtrum Boemiæ Zluticz dein Luticz appellatum anno 1353. a Carolo IV. everſum, hodie tamen oppidum in regione Zatecenſi adhuc ſuperſtes, pro loco nativitatis Drahomiræ habuit. Non præter rationem autem Coſmas Drahomiram vocat *de duriſſima gente*. Nam id nomen ipſius gentis connotat: *Lyuut* enim oſca Slavorum & hodiernorum adhuc Dalmatarum lingua *aſperum* & durum ſignificat; hinc *Luitecz* homo aſper & durus. Non recte igitur Volhardus & Kunſchke, qui ideo Luticenſem gentem *duriſſimam* a Coſma appellatam fuiſſe ajunt, quod limitem acriter tuerentur contra Boemos. Quin Bohemos potiſſimum amice uſos hac gente innuit Ditmarus, cum de Boleslao ſævo Duce Bohemiæ ſcribit: *Boleslaus Luiticios ſuis parentibus, & ſibi ſemper fideles in auxilium ſuum vocat.* Erat is enim matre Luiticia Dragomira prognatus.

Paproc. in Diadocho. Balbin. Epit. p. 14. & Dec. 1. l. 3. p. 110.

Lodereker in Vocabul. ſeptil. Diſſertat. de Luſatia.

Ditmar. l. 4.

PRÆTERMISSA.

I. Convolantibus ſub ſigna Hungarorum partim metu, partim ſpe prædæ plurimis Slavorum populis omnibusque veterum Hunnorum reliquiis, in immenſum prope excreſcebat eorum numerus, adeo ut hoc anno tribus locis longinque remotis, tribusque exercitibus agerent. Præterquam enim quod illæ Hungarorum copiæ, quæ ſuperiore anno Thuringiam vaſtavere in Dalemincia perſtiterint, ut ex anni ſequentis narratis palam fiet, alius eorum in Bulgaria egit exercitus, cujus nonnullas ditiones ſub tributum miſit, ſic enim Sigebertus Gemblacenſis ad hunc annum: *Hungari Bulgaros victos tributarios ſibi faciunt*, quod procul dubio de quibusdam Boſniæ hodiernæ atque Serviæ terris intelligendum eſt, quæ Bulgarorum imperium reſpiciebant. Tertii exercitus vim rurſum experti Bojoarii, qui ab eo non modica affecti clade. Hermannus enim contractus ſcribit: *Bojoarii cum Ungariis commiſſa pugna victi ſunt.* Breve vetus Chronicon Bajoariæ ſuperiore anno ab eruditiſſimo Oefelio vulgatum: *Exercitus Bajowariorum occiſus fuit.* Et Marianus Scotus: *Bajoarii ab Ungaris interficiuntur.* Chronicon Saxonicum: *Bavarii multa cæde proſtrati ſunt.* Continuator Reginonis & Chron. Saxonicum etiam Luitbaldum Ducem hoc in prælio occidiſſe memorat, ſic enim prior: *Bavari cum Hungaris congreſſi multa cæde proſtrati ſunt, in qua congreſſione Luitboldus Dux occiſus eſt, cui filius ſuus Arnolphus in Ducatu* ſuc-

Sig. Gembl. ad h. a.

Herm. Contr. apud Caniſ. ad h. a.

Marian. Scotus ad h. a.

Scriptor. Rerum Gall. & Franc. T. VIII p. 223.

ſucceſſit. Cujus tamen interfectionem Hermannus Contractus & Marianus Scotus primum ad annum ſequentem reponit, vero ſimillime quod eo demum ex vulneribus mortuus ſit. Honorius in Chronico Saliſburgenſi, quod citat Hanſizius, plures præterea magni nominis hac clade involutos fuiſſe meminit: *Dietmarus*, inquit, *Archiepiſcopus* (nempe Saliſburgenſis) *Otto* (Friſingenſis) *Zacharias* (Sæbonenſis Epiſcopus) *in bello Hungarico occiſi ſunt.* Quorum nomina ad priorem annum etiam refert Chronicon Admontenſe. Prælium hoc per triduum protractum fuiſſe memorat Aventinus, illiusque initia & exitum copioſiſſime deſcribit, qui, ſi fontem nobis indigitaſſet, non pluribus dubitandi occaſionem præbuiſſet. Verba illius ſunt: *Ludovicus Rex Germaniæ atque Bojorum ex omni Bajoaria peracto delectu Anaſſiburgum novam Bojorum coloniam ſe confert. Adſunt Epiſcopi, monachorum antiſtites, Proceres Bojorum XV. Calend. Julii anno Chriſtianæ ſalutis noningenteſimo ſuper ſeptimum. Ibi decretum omnium ſententia, Ugros Bojoariæ regno eliminandos eſſe. Vires igitur ex univerſis Bojoariæ provinciis, ex Narſcis, Boemis, Chamabis, Vindelicis, Noricis, Sennonibus, Atheſinis, Stiriis, Venedis, Charinis, Carnis contrahuntur, bellum Ugris indicitur, intento infeſtoque exercitu utraque Danubii ripa proceres Bojorum in hoſtes contendunt. Ludovicus cum Burkhardo Bathavienſi Epiſcopo, Arabone præfecto Anaſſiburgi ſubſtitit. Belli deinde periti omnes copias in tria agmina partiuntur. Luitpoldus Auſtriaci limitis Dux ripa Aquilonari, meridionali vero in parte Theodmarus Archimyſta Juvavenſis, Zacharias Sabonenſis, Otto Fruxinenſis cum Monachorum Præſulibus Gumpoldo, Hartvico, Helmprechto Vratislaviam usque procedunt, ibique caſtra faciunt. Eodem in Danubio Sighardus Senonum Princeps cognatus Regis, Ratholdus, Hattochus, Meginhardus & Eyſengrinus* (is Iſancrinus vaſallus Moymiri) *Dynaſtæ Bojorum perducunt, nec Ugri ſegnitiei atque ſocordiæ, ubi ſe tantis apparatibus peti vident, ſe dedunt: cuncta antea, quæ neceſſaria forent, arma, viros, equos comparant, jamque non pro gloria ſed ſalute pugnaturi acriter reſiſtunt. Interim aliquot equites ceteras Bojorum legiones laceſſere jubent: Regesque utrique infinito equitatu, quo plurimum tum valebant agmen Epiſcoporum inceſſunt, quaſi perrupturi aciem pernicibus equis magna vi impetunt; ingentem ſagittarum imbrem infundunt; Bojos ſpiculis, quæ coreis arcubus jaculabantur, obruunt, rurſusque cedunt. Velociores erant, quam exercitus noſter gravi armatura inſtructus. Rurſus cum procul abeſſe credebantur, aderant, eadem velocitate & ſequebantur, & fugiebant: dum te viciſſe putares, in diſcrimine maximo eras. Eminus ſagitta Ugri inimicos petebant: nec enim aperto Marte pedeſtri prælio acie congredi, enſe cominus pugnare, urbes obſidere, oppida oppugnare, caſtella ex-*

pu-

Hanſiz. Germ. ſac. T. I. p. 184 & 85.

Avent. Annal. Boj. l. 4.

pugnare tum noverant, ſed nunc cedendo, nunc urgendo, inſidiisque dimicare ſoliti erant. Et tantus in illis dolus, tanta velocitas, tanta peritia militiæ inerat, ut abſentes, an præſentes, fugitantes, an inſtantes, pacem ſimulantes an bellum gerentes pernicioſiores eſſent? in incerto haberetur. Dum igitur vaſto impetu advolant, rurſus verſo equo inſtant, utroque modo ſpicula ſpargunt, tela ingerunt, dextra, læva, a fronte, a tergo incurſant, noſtros defatigant, tandem undique ingruunt, undique Bojos feſſos invadunt, ſuperant, ſternunt, cædunt V. Idus Auguſti. Noctuque clanculum Danubium tranant. Luitpoldum legatum Ludovici, Eyſengrinum - - - cum omnibus copiis cum XV. dynaſtis in caſtris trucidant. Poſtridie hoc eſt III. Idus Auguſti eos, qui ad naves erant, facile absque labore metu perterritos ſimili ſtrage adficiunt. Tres dies continenter irato cœlo pugnatum: maxima pars nobilitatis Bajoariæ periit, vulgus promiſcuum ſine numero acciſum. Hactenus Aventinus, quem quidem Hanſizius veretur effrontis nugationis reum inſimulare, aut hæc cerebro ſuo eduxiſſe pronunciare: contra tamen non pauci fidem ei derogant, ſubjungitque huic narrationi Sigismundus Calles: *Hæc apud cordatum lectorem fidem ægre impetrabunt.* Multa quidem hujus prælii deſcriptioni inſunt vera atque ex veterum memoriis inſerta, multa ab Aventino ſine tabulis præterque eorum temporum criſim hiſtoriarumque indicia adjecta. Non enim dubium movere velim de Ottone Friſingenſi Epiſcopo cum Sigismundo Calles, quem is jam 30. Junii defunctum oſtendit, certe quod de Boemorum auxiliis adfert Aventinus, locum vix habere poteſt, cum non obſcure ſuperiore anno innuerimus Boemos Ungaris certis pactis conciliatos fuiſſe, atque per Boemiam in Daleminciam immiſſos; ubi etiam aut plane in Bohemia anno præſente perſtiterunt. Quod ad *Wratislaviam* attinet (per quam Aventinus illam Raſticis ſeu Ratislai Moraviæ Ducis anonymam atque ab Annalibus Fuldenſibus indigitatam civitatem intelligit) merum figmentum eſt Aventini, Vratislaviæ enim civitatis Moravorum nemo veterum recentiorumque meminit, quemadmodum & illud nuſpiam teſtatum reperitur: prælium hoc in Regno Moraviæ, aut a III. Idus Auguſti tribus continuis diebus geſtum fuiſſe. Id tamen ex omnibus veteribus certum indubitatumque: cruentiſſimam hanc Bajoariorum fuiſſe cladem, quam tandem Regni Moravici univerſale excidium & pene nominis obliteratio conſecuta eſt. Adeo ut meo quidem judicio ſatius feciſſet Aventinus, ſi Moravos, quam Boemos inter Ludovici auxilia numeraſſet. Sed de hac regni Moravici everſione jam §. ſequente.

Hanſiz. T. I. p. 184.

Annal. Auſtr. l. 4. p. 233.

II. Cum Aventinus ſuperiore clade Iſanricum Clientem Moymiri Moraviæ Ducis cæſum dicat, argumentationem inde capiunt viri
Annal: Hung. P. 3. l. 1. p. 347 quique eruditiſſimi, inter quos etiam Clariſſimus Georgius Pray S. J. procul dubio hoc ipſo prælio etiam Moymirum involutum fuiſſe, atque occubuiſſe, eo maxime quod illius memoria deinceps non occurrat; atque propterea exiſtimant Moraviæ Regnum capite deſtitutum penitus Hungaris in prædam ceſſiſſe. Quæ opinio merito familiam duceret, ſi vel aliquo vetuſto documento teſtatum feciſſet Aventinus hac clade Iſancrinum cecidiſſe. XV. Kalendas Julii præſentis anni Iſancrinum adhuc
Aſſeman. T. III. p. 324. ſuperfuiſſe legitur ex Ludovici Regis Germaniæ diplomate, quo ad preces Dietmari Archiepiſcopi, Luitpoldi & Iſangrini illuſtrium Comitum ob devaſtationem Diœceſis a paganis nempe Hungaris factam confirmat Burchardo Epiſcopo Pataviensi Ottingam; poſt quæ nulla illius amplius inter veteres memoria. An vero rem acu tetigerit Eru-
Idem T. IV. p. 24. in notis. ditiſſimus Aſſemanus, dum ex hoc diplomate, Iſancrinoque ſuperſtite convincere conatur hoc ipſo tempore Moimirum etiam adhuc in vivis fuiſſe, aliorum judicio definiendum relinquimus. Id vix *dubium ſeu hoc* ſeu alio annorum iſtorum bello Moymirum exſtinctum, nam interfectum
Dandul. edit. Murat. p. 199. fuiſſe tradit Dandulus, cum cujus caſu ſimul omnis Regni Moravici gloria concidit. Iſtud enim fatale temporis punctum, quo cum turba
Aſſeman. T. III. p. 329. Annal. Auſtr. p. 228. Annal. Hunn. P. 3. l. 1. p. 347. Conſt. Porphyr. c. 41. hiſtoricorum Doctiſſimi Viri Aſſemanus, Sigismundus Calles, & Georgius Pray florentiſſimi Regni interitum accidiſſe recte ſentiunt, quo nempe id evenit, quod ſcriptum reliquit geſtis his coævus Conſtantinus Porphyrogenitus: *Invadentes*, inquit, *Turcæ, funditus eos* (Moravos) *exſtirparunt, regionem eorum occuparunt, quam in hodiernum usque diem incolunt* (nempe annum 849.) *quæque ſupererat multitudo diſſipata confugit ad finitimas gentes, nimirum Bulgaros, Turcas, Chrobatos* (quo nomine Boemos ſolet indigitare) *& ad reliquas nationes.* Et hanc tandem pœnam effectumque fuiſſe anathematis olim a Divo Methudio in Moraviam vibrati his verbis lamentatur Chriſtannus: *Pagus ejus* (nempe Suatopluci) *& rus cum habitantibus incolis anathemate percuſſa cum ſulcis ſuis & fructibus diverſis cladibus attrita usque in hodiernum diem deſletur. Data eſt enim in direptionem & captivitatem, & prædam, & deriſum, & deſolationem, & in*
Belæ Notar. c. 50. *ſibilum univerſæ carni gradienti per eum.* Atque ut narrat Anonymus Belæ Notarius: Hungari *Sclavorum & Pannoniorum gentes & regna vaſtaverunt, & eorum regiones occupaverunt, ſed & Carinthiorum, Moranenſium fines crebris incurſionibus diripuerunt, quorum multa millia hominum in ore gladii occiderunt, præſidia ſubverterunt, & regiones eorum poſſederunt, & usque in hodiernum diem.*

diem adjuvante Domino potenter & pacifice poſteritas eorum detinet. Quam proſtrata vero hic locorum fuerit res Chriſtiana prodit Benedictus VII. in literis ſuis poſterius ſub Ottone datis: *Jam multis retroactis temporibus ex vicinorum frequenti populatione barbarorum Pannonia deſerta, & in ſolitudinem redacta nullum Chriſtianæ profeſſionis habitatorem meminit, usque dum invictiſſimus Auguſtus & pater gratiæ Otto magnus bellico triumpho eorum vires retudit.* Qua denique ferocitate in Eccleſias Chriſtique gregem Hungari deſævierint ad vivum depingit Salomon Epiſcopus Conſtantienſis oculatus & auritus harum calamitatum teſtis: *Salomon in Carmine ad Dadonem Epiſcop. Biblioth. Max. Patrum p. 1301.*

Ingenuos maledicta cohors Chananæa triumphat,
Libertos olim ſervilis factio cadit.
Ferre canis pretium templo lex priſca refutat,
Nunc canis ipſe domum Chriſti ſpurciſſimus intrat.
Dat necibus plebem, vulgo res, ignibus ædem.
Ad menſam Domini ſacram manus impia ſcindit.
Tractat pollutus ſanctorum pignora tactus,
Eccleſiæque pecus peregre transducit abactum.
Non miſeret patris, nulla eſt miſeratio matris.
Transfigit natum feritas ante ora parentum.
Nec natam redimit, quod mater funera plangit,
Junior atque ſenex, lactens, puer, atque puella.
Alter in alterius moribundi cæde volutant.
- - - - Spoliatæ civibus urbes.
Ac deſolati demptis cultoribus agri,
Campi cæſorum ſiccatis oſſibus albent.
Jam puto tot vivi non ſunt, quod morte perempti.

ANNUS 908.

Ex tam obſtinata matre filius circumagente ſe anno feliciter prodiit: (a) Wenceslaum parentes dixere, quam vocem ſi latine reddas: majorem gloriam ſignificabis. (b) Lætus felici puero Wratislaus ea continua cura anxius pulſabatur, nequa forte profanæ matris ſuperſtitio- *Wenceslaus naſcitur.*

quem cum lacte ſugeret, aut doctis ejus artibus lenociniiſque aliquando ad Deorum cultum pelliceretur Chriſto initiatus infans, itaque periclitatur omnia, ut conjugi Drahomiræ Chriſti religionem perſuadeat, eamque ad Baptiſmi gratiam perducat. Nec minor erat Epiſcopi ſollicitudo, qui fruſtra pluribus ſermonibus adamantinum cor emollire laborabat. Sed illa ſaxi inſtar obdurata, vitio ſuæ patriæ, ſic Methudii abuſa eſt eloquentia, ut etiam Chriſtianis infeſtior fieret. Ea etenim non ſolius Dragomiræ ſed omnium Luczanorum ſeu Zatecenſium maxime circa Thodor (c) natalem illius locum erat obſtinatio, ut poſtremi omnium, fruſtratis plurimis virorum Apoſtolicorum laboribus, ad Chriſtiana ſacra acceſſerint. (d) Cum adverterent igitur Wratislaus & Epiſcopus ſe æthiopem lavare, omnem vim ad preces contulerunt, ſupremum numen efflagitantes, ut roſa, quæ his execrandis ſpinis propululaſſet, aliquando ea repararet, quæ exitioſa mater aſpernaretur atque contemneret. Wenceslaus, inquam, ut in Chriſtiani abſoluti exemplum adoleſceret, atque olim Ducatus gubernacula indepturus Chriſti fidem ad optatam felicitatem eveheret. (e)

Fruſtatus labor in Drahomira ad Chriſtum perducenda.

Spes in S. Wenceslao repoſita.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCVIII.

SERGII III. PAPÆ 5. LUDOVICI III. IMP. 9.
SPITIGNÆI 14. TUTONIS *Ep. Rat.* 15.

(a) Vetuſtiſſimæ vitæ S. Wenceslai tum illæ, quæ jam a Bollandianis noſtriſque excuſæ tum aliæ quatuor, olim a me inter monumenta inedita publicanda, non modo annum nativitatis S. Wen-

Wenceslai prætermiſere, ſed de ipſa penitus conticuerunt. Primus igitur omnium Hagecius, qui nativitatem illius præſenti anno illigavit, cum vel martyrii mortisque annus mille difficultatibus dubiisque ſit obnoxius. Hagecium ſecutus Peſſina, & Stredovskius, qui addunt a S. *Peſſina Phoſph.* Methudio in Eccleſia Wiſſehradenſi ſacris baptiſmi aquis ablutum, *ſept. R. id. 3. p.* quem annum etiam retinuit Hammerſchmid. Breviarium tamen Eccle- *124. Stredovsky l. 4. c. 7.* ſiæ Prag. in gloria S. Wenceslai Tit. I. Clementi IX. Papæ dedicatum *p. 363.* uno anno poſterius nempe 909. S. Wenceslaum natum perhibet. Sed apponere libet Clariſſimi Viri Operis Bollandiani Continuatoris de hac Hagecii Chronologia judicium: *Ego Hagecii Chronologiam in rebus tam* *Acta SS. ad 28.* *procul a ſe remotis, ob manifeſtos errores, quorum aliquos ſuis locis notabo, etiam* *Sept. § 2. n. 37.* *hic parvi facio, neque ipſi ſine antiquiori teſte aut argumento aſſerenti credere poſſum S. Wenceslai nativitatem in annum Chriſti 908. incidiſſe. At quantum ex variis Chriſtanni aſſertis colligere mihi licuit, annus ſancti natalis ab Hagecio aſſignatus non longe a vero aberrare potuit; ſic tamen, ut eundem paulo citius potius quam ſerius natum ſuſpicer.* Quibus poſterioribus verbis utroque pollice ſubſcribo.

(*b*) Elogium hoc: *Major gloria* non habet S. Wenceslaus ex interpretatione aut etymologia nominis, ſed ex vaticinio Libuſſæ, quæ Coſma teſte vaticinata eſt: duas olim Pragæ ferendas aureas olivas, *Coſmas l. 1.* *Quæ cacumine ſuo usque ad ſeptimum penetrabunt cœlum, & per totum mundum ſignis & miraculis coruſcabunt. Una ex his vocabitur Wechlava* (lege Wechi Slava) *latine major gloria &c.* Priſca enim Slavorum, & hodierna Dal- *Lodereker in* matarum lingua *major gloria* ſignificat Slavice *Vechi Slava.* Contra S. *Vocab.* Wenceslaus nuſpiam *Wech* aut *Wechislaus* legitur ſed veteres omnes nummi vel ab ipſius fratre Boleslao procuſi habent *Wenzezlaus*, quod nomen per ſyncopen nonnunquam ſcriptum enunciatumque legitur *Wazlaus.* Neutrum tamen *majorem gloriam connotat.* Si autem proprie atque ex antiqua ſignificatione nomen *Wenceslaus* reddendum ſit latine, ſignificat *ſerti* ſeu *coronæ gloriam.* *Venze* enim genitivus coronam ſertumve, *Slava* gloriam ſignificat. Græci id per Megalodoxum ſeu Periclem exprimere ſoliti.

(*c*) Sandelius in ſua verſione Germanica Hagecii addidit *Luticz*, ſcilicet ut per oppidum Luticz, hodie in regione Satecenſi ſuperſtes, explicet magis patriam Drahomiræ, ſed ejus natales non pertinere ad Bohemiam ſuperiore anno docuimus.

 (*d*)

(*d*) Id fortaſſis ſi de Slavis Luitiiis ſeu Wlzis dicatur, verius erit, nam illi nonniſi ſub Henrico ſancto Imp. teſte Helmoldo l. 1. ad Chriſtum acceſſerunt. De regionis Zatecenſis obſtinatione tam diuturna nihil in veteribus proditum habemus.

Stredovsky l. 4. c. 7. (*e*) Stredovskius addit: etiam a S. Methudio adjectas fuiſſe preces pro reſipiſcentia Suatebogii Moraviæ Ducis, quem hoc primum anno in eremum ſeceſſiſſe narrat. Sic nempe crevit hiſtoria noſtra, dum novitatis ſtudio alia atque alia a poſterioribus adjecta.

PRÆTERMISSA.

I. Nonnulla Chronica hoc anno rurſum bellum cum Bojoariis annunciant, in quo Luitpoldum cecidiſſe narrant, ſed veroſimillime id improprio loco relatum, pertinetque ad annum ſuperiorem, quo id recenſet Continuator Reginonis & Chronicon vetus Saxonicum. In Saxoniam autem & Thuringiam hoc anno denuo irrupiſſe Hungaros teſtatum habemus a pluribus veteribus: Hermannus Contractus ait: *Ungarii Saxoniam & Thuringiam late vaſtant.* Continuator Reginonis: *Hungari iterum terminos transgreſſi Saxoniam & Thuringiam vaſtaverunt.* Eadem habet Chronicon Augienſe, Marianus Scotus, author Chronici Mellicenſis, aliique. Marianus Scotus etiam addit: *Burchardus quoque Dux Thuringorum ab eisdem occiſus eſt.* Sed erat Burchardus Dux Alemanniæ, & non ab Hungaris, ſed *in conventu ſuo orto tumultu* (anno 911.) *occiſus eſt*, ut ait Hermannus Contractus. Hungaricus vero ille exercitus, qui Saxoniam vaſtavit, haud alius fuit ab eo, qui annos abhinc duos laceſſita Thuringia in Daleminciam rediit, nam de ſecunda Thuringiæ & Saxoniæ populatione ita loquitur Witichindus: *Prædictus igitur exercitus Ungarorum a Sclavis conductus, multa ſtrage in Saxonia facta* (nempe anno 906.) *& infinita capta præda in Dalamantiam* (Daleminciam) *reverſi, obvium invenerunt alium exercitum Ungarorum, qui comminati ſunt bellum inferre amicis eorum, eo quod auxilia eorum ſprevisſent, dum illos ad tantam prædam duxiſſent. Unde factum eſt, ut ſecundo vaſtaretur Saxonia ab Ungaris, & priori exercitu in Dalamantia ſecundum exſpectante, ipſa quoque in tantam penuriæ miſeriam ducta ſit, ut aliis nationibus eo anno, relicto proprio ſolo, pro annona ſervirent.* Verum non ſolum hæc duplicis exercitus præſentia in Dalemincia cauſa fuit, quod hæc provincia ad ſummam penuriam prolapſa, populareſque relicto proprio ſolo pro annona ſer-

Ad h. a. Script. Rerum Gallic. & Franc. T. VIII. p. 101.

Witichind. l. 1. p. 635.

vi-

vire coacti ſint, ſed quia Otto Dux Saxoniæ, poſtquam Ungari ex Dalemincia receſſiſſent, filium ſuum Henricum (is poſtea factus Rex Germaniæ & Auceps dictus) cum exercitu miſit in Daleminciam, qui eam longe lateque vaſtavit, quod Dalemincii Hungaros in Saxonum perniciem conduxiſſent. Chronicon enim Saxonicum Anonymi (qui floruit ſæculo X. ut probat Martinus Bouquet in præfat. T. VIII. ſcrip- *Script. rerum* torum rerum Gallicarum & Francicarum) ita ad hunc annum loquitur: *Gall. T. VIII. p. 223.* *Otto Saxoniæ Dux perpendens Heinrici prudentiam adſignavit ei exercitum adverſus Dalmatiam, quam Teutonici Deleminci, Sclavi autem Glomaci appellant.* Quod autem Henricus peſſime multaverit Daleminciam, haurimus ex Ditmaro, qui de hac expeditione ita ſcribit: *Hic* (Henricus) *nobiliſſimo* *Ditmar. l. 1. p.* *Ottonis & Hattui* (id eſt Hedvigis) *ſtemmate editus, ut arbor occulta excrevit* *324. apud* *a puero & ut bonæ indolis gradatim enituit tiro, ſicut flos in vere novo. Itaque* *Leibnit.* *a patre ſuo in provinciam, quam nos Teuthonice Delemenci vocamus, Slavi autem Glomaci appellant, cum magno exercitu miſſus, devaſtata ea multum, atque incenſa victor redit.* E quibus jam habemus novum Hungarorum exercitum ſeu hoc ſeu magis præterito anno per Boemiam ſe infudiſſe in Daleminciam, indeque in Saxoniam, ambos vero exercitus vaſtata ſecundo Saxonia e Dalemincia receſſiſſe, rediiſſeque; ſed qua via id factum dicamus, quam per Boemiam? niſi hos exercitus magis adverſus Aquilonem Slavosque ſeptentrionales ſigna convertiſſe dicamus, de quo tamen inter veteres nihil proditum. Pari modo tectum eſt, quid ab Hungaris in Boemia geſtum ſit. Pacifice amiceque, quantum armorum licentia permittere ſolet, Boemis uſos, perſuadet tum Ducatus integer conſervatus, tum haud interrupta Ducum noſtrorum ſeries. Familias quasqueHungarorum poſſeſſiones accepiſſe,agris donatas, urbium caſtellorumque venia a Ducibus noſtris impertitas ex annorum conſequentium hiſtoria diſcimus. Ita nempe Hungaris quibusque incolatus conceſſus, ut cum ceteris Boemiæ Slavis nexu vincirentur, legibus patriæ & Ducum noſtrorum viverent, minime autem imperium ſibi aliquod eorum Duces præter annuum tributum in Ducatum Ducesque noſtros vindicarent, aut plane ſubjectione ſervili obnoxios facerent. Verbo: idem fatum, quanquam mitius, fuit Bohemiæ, quod univerſæ Germaniæ, in quam etſi crebro prædabundi excurrerent, nusquam tamen leguntur iſthic ſedes fixiſſe, aut præter annuum tributum aliud jus in eam uſurpaſſe; factis latrocinationibus & prædis ſemper de reditu ſuo in Pannoniam cogitantes. Quare etiam Anonymus Regis Belæ Notarius in conſtitutione limitum Regni Hungariæ, quos a Zulta Duce circa

an-

annum 931. defixos narrat, minime in iis Bohemiam comprehendit. Verba illius ſunt: *Dux vero Zulta poſt reverſionem militum ſuorum fixit metas Hungariæ. Ex parte Græcorum uſque ad portam Wacil, & uſque ad terram Racy. Ab occidente uſque ad mare, ubi eſt Spalatina civitas, & ex parte Theutonicorum uſque ad pontem Guncil - - - & in eodem confinio ultra lutum Muſun collocavit etiam Biſſenos non paucos habitare pro defenſione regni ſui, ut ne aliquando inpoſterum furibundi Theotonici propter injuriam ſibi illatam fines Hungarorum devaſtare poſſent. Ex parte vero Boemorum fixit metas uſque ad fluvium Moroa ſub tali conditione, ut Dux eorum annuatim tributa perſolveret Duci Hungariæ. Et eodem modo ex parte Polonorum uſque ad montem Tatri, ſicut primo fecerat regni metam Borſu filius Bunger.* Imo ſi fides authori huic, teſtatum habemus jam illum a Morava fluvio hodiernæ Moraviæ tractum a Regni Moravici everſione Imperium Boemorum cœpiſſe reſpicere.

Anon. Belæ Not. c. 57.

II. Georgius Ælurius nominatus Glacenſis Comitatus *hiſtoricus* in libro ſuo, quem Lipſiis anno 1625. titulo GLACIOGRAPHIÆ vulgavit præſente anno 908. tradit Glacium ex oppido in *Imperialem* civitatem ab Henrico Aucupe evectum, quam ad rem ſtabiliendam quoddam hujus Henrici diploma germanico idiomate ſcriptum producit, quod ſe Glacii in quodam Mſ. reperiſſe ait. Verum uberrime hoc diploma impoſturæ convicit jam Balbinus ex titulo Imperatoris, quem Henricus non geſſit, ex monogrammate, ex lingua teutonica ſtyloque antiquitati huic minime reſpondente, ex capite civitatis Imperialis, quibus præ ceteris adjicere oportuiſſet errorem Chronologiæ, cum annis nonniſi undecim poſterius conſtet Henricum vel in Germaniæ Regem electum, hocque anno ei adhuc Ottonem patrem Saxoniæ Ducem ſuperſtitem fuiſſe. Quam Ælurii Chronologicam hallucinationem cum Joannes Kahlo adverteret, erectionem Glacii uti & Münſterbergæ poſt cladem Hunnorum ab Henrico Aucupe acceptam ad annum 936. reponit, quod totidem difficultatibus obnoxium eſt, atque Ælurii aſſertum. Ceterum certum eſt ex antiquis monumentis: regionem montanam ſilvoſamque inter Sileſiam (tum paſſim Poloniam appellari ſolitam) & Bohemiam, reperiri appellatam *Klatzko*, ut eam etiam in tabula noſtra Geographica P. II. indigitavimus. An vero habitata aut quibus populis fuerit, nihil proditum. Nugatur Leonhardus Creuzheimius in Chronologia, qui Glatzium a Galatis Aſiæ populis deducit, nec veriſimiliora aſſecutus Ælurius, qui nomen a glacie de-

Balbin. Dec. I. l. 3. §. 1.

Denkwürdigkeiten der Grafſchaft Glatz P. I. c. 2.

l. 1. c. 1.

derivat, nec denique acu rem tetigiſſe mihi videtur Balbinus, qui à Bohemica voce Kladám ſeu congerie lignorum nomen derivat. *Klaz-ko* priſcum Slavicum vocabulum eſt *lanienam* ſeu *macellum* proprie, tropice etiam *ſpeluncam latronum* connotans, quod itaque ſignificatione ſua haud indubie prodit regionem hanc ſilvoſam montoſamque antiquitus minus habitatam fuiſſe, adeo ut prædonibus inſtar latibuli eſſet, qui Polonos Boemosque mercatores aliosque peregrinos prædari iſthic ac trucidare ſolerent. Nec ejusmodi nominum infrequentia: nam ab ejusmodi latrociniis notus in ſilva Boemica locus vulgo Fleiſchbank dictus, & in Moravia Olomucium inter & Lipnicium ſilva Daj Kabát quaſi dicas *veſtimenta dabis*. Poloni hodiedum etiam *Klatka* caveam vocant, & Dalmatæ *Klati* pro mactare adhucdum in uſu habent, apud nos vero Klatitj in *quaicre* & *quaſſare* tranſiit.

Balbin. cit. loc.

Loderckeř Vocab. ſept.

ANNUS 909.

Tethinium alluit Miza fluvius, denſæque ſaltibus valles, & ſilvoſa præruptis ſaxis juga quaquaverſum ambiunt. In earum vallium unam trans flumen deſcendens aliquando cum venatico apparatu juvenumque & canum turma Borzivojus, dum venandi ſtudio in intima penetrat, cerva eximiæ magnitidinis odoratu canum ſuis latebris exacta in jaculum ſuum incurrit, acceptoque vulnere fugiens traxit poſt ſe univerſum venantum agmen, Borzivojum cumprimis pernici equo usque ſaxum quodpiam præaltum copioſis, perennibusque aquis ſcaturiens inſtantem. Ibi fatigantibus cervam inter aquas canibus ſuperveniens, equoque deſiliens Borzivojus enſe ſuo jam ſauciam feram transfixit, quæ ex aquis canumque faucibus eluctata ſtatim vi vulneris procubuit, præter morem plurimum lac e gran-

Borzivojus venatur cervam.

Redux Tetinium Borzivojus aures conjugis Ludmillæ mira rerum inſolitarum, quæ inter venandum acciderant, narratione implevit. (*f*) Ea tantum in ea divini viri videndi accendere deſiderium, ut noctem inſomnem precationibus ageret. Vix aurora illuceſcere viſa, miſſus ſacellanus Paulus cum ſex famulis ad perſuadendum Ivano Tetinium veniret. *Venit Tetinium.* Nec is reluctari auſus jumento clitellario impóſitus cum quibusvis obſervantiæ officiis reverenter ad caſtrum Ducis deductus eſt. (*g*) Venienti uterque conjunx ad multum viæ cum aulico comitatu obviam egreſſi, ceteras inter honoris ac reverentiæ ſignificationes ſuis etiam menſis inſolitum hoſpitem adhibuerunt, verum is nihil eorum, quæ apponebantur, tetigit. Inde nil niſi ſolitudinem ſuam aſpirans, univerſis pacem, ſuperumque gratiam precatus eodem die atque iisdem comitibus in eremum ſuam feſtinavit, (*h*) multis per viarum intervalla ſacerdotem Paulum flagitans, ne gravaretur tertio poſt die reverti, & rebus divinis in ſpecu ſua operari. Evolutis, quos præfixerat, diebus advolanti Paulo (*i*) peccata humiliter aperuit, tum profeſſus: *Expiat peccata ſua coram Paulo presbytero.* quod Croatiæ Rege Geſtimulo ortus amore Chriſti patrias opes fugiens, ſolitudinisque ſtudioſus per varia ſilvarum deſerta, montium juga, valliumque anfractus eremum quæſierit, cumque nuſpiam congruum domicilium reperire poſſet, in hæc loca ſaxis & ſilvis horrida bono genio duce deportatum, ab eoque ſibi imperatum, ut antrum hoc incoleret. (*k*) Eveniſſe tandem, cum annos integros duos iſthic exegiſſet, quod incredibilibus pene adverſitatibus a malignis hujus loci ſpi-

vire coacti ſint, ſed quia Otto Dux Saxoniæ, poſtquam Ungari ex Dalemincia receſſiſſent, filium ſuum Henricum (is poſtea factus Rex Germaniæ & Aueeps dictus) cum exercitu miſit in Daleminciam, qui eam longe lateque vaſtavit, quod Dalemincii Hungaros in Saxonum perniciem conduxiſſent. Chronicon enim Saxonicum Anonymi (qui floruit ſæculo X. ut probat Martinus Bouquet in præfat. T. VIII. ſcriptorum rerum Gallicarum & Francicarum) ita ad hunc annum loquitur: *Otto Saxoniæ Dux perpendens Heinrici prudentiam adſignavit ei exercitum adverſus Dalmatiam, quam Teutonici Deleminci, Sclavi autem Glomaci appellant.* Quod autem Henricus peſſime multaverit Daleminciam, haurimus ex Ditmaro, qui de hac expeditione ita ſcribit: *Hic* (Henricus) *nobiliſſimo Ottonis & Hattui* (id eſt Hedvigis) *ſtemmate editus, ut arbor occulta excrevit a puero & ut bonæ indolis gradatim enituit tiro, ſicut flos in vere novo. Isque a patre ſuo in provinciam, quam nos Teuthonice Delemenci vocamus, Slavi autem Glomaci appellant, cum magno exercitu miſſus, devaſtata ea multum, atque incenſa victor rediit.* E quibus jam habemus novum Hungarorum exercitum ſeu hoc ſeu magis præterito anno per Boemiam ſe infudiſſe in Daleminciam, indeque in Saxoniam, ambos vero exercitus vaſtata ſecundo Saxonia e Dalemincia receſſiſſe, rediiſſeque; ſed qua via id factum dicamus, quam per Boemiam? niſi hos exercitus magis adverſus Aquilonem Slavosque ſeptentrionales ſigna convertiſſe dicamus, de quo tamen inter veteres nihil proditum. Pari modo tectum eſt, quid ab Hungaris in Boemia geſtum ſit. Pacifice amiceque, quantum armorum licentia permittere ſolet, Boemis uſos, perſuadet tum Ducatus integer conſervatus, tum haud interrupta Ducum noſtrorum ſeries. Familias quasque Hungarorum poſſeſſiones accepiſſe, agris donatas, urbium caſtellorumque venia a Ducibus noſtris impertitas ex annorum conſequentium hiſtoria diſcimus. Ita nempe Hungaris quibusque incolatus conceſſus, ut cum ceteris Boemiæ Slavis nexu vincirentur, legibus patriæ & Ducum noſtrorum viverent, minime autem imperium ſibi aliquod eorum Duces præter annuum tributum in Ducatum Ducesque noſtros vindicarent, aut plane ſubjectione ſervili obnoxios facerent. Verbo: idem fatum, quanquam mitius, fuit Bohemiæ, quod univerſæ Germaniæ, in quam etſi crebro prædabundi excurrerent, nusquam tamen leguntur iſthic ſedes fixiſſe, aut præter annuum tributum aliud jus in eam uſurpaſſe; factis latrocinationibus & prædis ſemper de reditu ſuo in Pannoniam cogitantes. Quare etiam Anonymus Regis Belæ Notarius in conſtitutione limitum Regni Hungariæ, quos a Zulta Duce circa an-

Scrip. rerum Gall. T. VIII. p. 223.

Ditmar. l. 1. p. 324. apud Leibnit.

Hiece loci extemplo Borzivojus aſſignatis annuis reditibus, unde duo ſacerdotes viverent, ſacellum honori Divi Joannis Baptiſtæ poſuit. (*n*) Poſtea viciſſitudine temporum religioſi viri, qui a S. Benedicto nomen deducunt, ſucceſſere. (*o*)

Sacellum S. Joannis.

Eodem anno, quo hæc geſta, natus Borzivojo alter filius, ſortitus Boleslai nomen. (*p*) Quo nuncio non mediocriter pater exhilaratus regales epulas vocatis dedit amicis, neonatumque ſacro fonte tingi fecit.

Boleslaus naſcitur.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCIX.

SERGII III. PAPÆ 6. LUDOVICI IMP. 10. SPITIGNÆI 15. TUTONIS *Ep. Rat.* 16.

(*a*) Paulo aliter hanc venandi rationem narrat vita Mſ. S. Juani Bibliothecæ Clementinæ S. J. jam alias a nobis laudata, & cumprimis alias circumſtantias de fera refert: cerva, inquit hic Anonymus, *perveniens ad locum, ubi B. Juanus degebat, projecit ſe ad pedes ejus, & canes non audebant appropinquare ad locum, ubi cerva jacebat quaſi ad jactum lapidis. Et vir beatus videns eam vulneratam cum lacrymis telum extraxit, & vulnus benedixit, quod ſtatim ſanatum eſt.*

(*b*) Eadem Mſ. vita narrat: Borzivogium latratum canum cervam in ſpecum propellentium ſecutum, inque antrum evaginato gladio hærentem ingreſſum, quid iſthic deliteſceret?

(*c*) *Juan* vetus Slavicum vocabulum eſt, idem, quod *Joannes* connotans. Hiſtoria Auſtralis ad annum 1289. inquit: *Juanus ſive Joannes, quod idem eſt.* Et Curæus in Annalibus Sileſiæ *Juani ſeu Jani nomen Slavis eſt celebre a Divo Joanne Baptiſta.* Nam ut olim Vandalis Longobardisque teſte Luitprando & Kranzio magnæ venerationi Joannes Præcurſor Chriſti erat, ita etiam priſcis Slavis, Moſcovitis hodiedum nomen

Jua-

Juani pro Joannis in uſu eſt, quo ſummi quique eorum Principes donari ſoliti.

(*d*) Anonymus ſupra memoratæ vitæ MſC. author nuſpiam nomen parentum prodit, reſponſum B. Juani his verbis exprimit: *Sum Princeps ſicut tu, quia de ſtirpe regia ſum progenitus - - - de terra Ungaria huc veni, qui ſum natione Ungarus,*

(*e*) Idem author addit: S. Juanum ſerio fidem Borzivogii obſtrinxiſſe, ut hæc omnia clam retineret, nemini latebram ſuam proderet, nec ultra unquam ad ſe reverteretur.

(*f*) Prior vita ait: Borzivogium cogitationibus abſorptum inceſſanemque tandem precibus B. Ludmillæ victum rem univerſam aperuiſſe.

(*g*) Longe aliter hæc narrantur ab authore vitæ: *Audiens hæc B. Ludmilla multis precibus etiam cum fletu petivit Principem conjugem ſuum, ut daret ſibi licentiam veniendi ad eum, ut poſſit etiam loqui cum eo* (nempe S. Juano) *Et Princeps tamdiu negavit ſibi dare licentiam, quod tandem acquievit. Et vocans Princeps clam unum de illis quatuor, qui ſecum fuerant circa ſpeluncas illas, in quibus Beatus vir habitabat, & locutus eſt ad eum Princeps dicens: - - - volo tibi confidere de mea conjuge, ut tu ſolus nullo alio comite ducas illam ad ſpeluncas illas, ante quas canes latrabant. - - Qui juſſa Principis complens una cum conjuge Principis S. Ludmilla iter arripuerunt. Cum autem ad prædictas ſpeluncas perveniſſent, & B. Ludmilla ad virum Dei intraſſet, Vir Dei videns illam turbatus eſt, & avertit faciem ſuam ab ea, nolens loqui ſibi nec reſpiciens eam. Tunc B. Ludmilla locuta eſt ad eum dicens: Bone Pater! noli mihi moleſtus eſſe, quod viſitavi te, quia cauſa devotionis veni ad te, ut conferam tecum de Domino Deo, & de ſalute animæ meæ. Tunc B. Juanus conſiderans devotionem ipſius vertens ſe ad eam cum magna affabilitate colloquium habuit cum ea. - - - Finito colloquio & cum vellent ſe ſeparare ab invicem B. Juanus petivit S. Ludmillam, ut nunquam amplius viſitaret ipſum. Tunc S. Ludmilla dixit ad beatum virum. Ex quo nullo modo vis admittere, quod ego amodo viſitem te, tunc peto te Vir Dei, ut facias hoc amore Jeſu Chriſti & amore piiſſimæ Matris ejus Virginis Mariæ, ut tu tempore ſucceſſivo venias ad me in caſtrum Tetyn. Hoc audito B. Juanus, quid eligeret, cogitavit. Tandem deliberans ſpopondit potius viſitare eam, quam ut ipſa ulterius veniret ad eum. Tempore aliquo non brevi elapſo*

B.

B. Juanus iter arripuit veniendi ad eam in caſtrum Tetyn, & exiens de loco, in quo manebat, ſtetit cogitando, qua via deberet tranſire ad ſupradictum caſtrum, nolens patefacere viam aliis veniendi ad eum; & ubi debuit tranſire aliquam partem milliaris transeundo directo modo, ibi bene tranſivit duo milliaria pertranſeundo indirectam viam.

(*b*) Vita prior ait eum per noctem Tetinii perſtitiſſe, quæ plura addit de ejus reditu ab Hagecio prætermiſſa, nempe quod per villas Hodynie & Swinary tranſierit feſſusque ſuper indolato lapide ſederit, qui in ſeſſione emolleſcere viſus, dein quod gleba a bubulcis impetitus fuerit, ab uno vero eorum etiam ad ſanguinem usque lapide vulneratus, qui lapis cruentatus usque ad authoris ætatem in Eccleſia S. Joannis Bapt. aſſervatus ſit. Narrat deinde bubulcos hos flagello correctos a nonnemine ruſticorum, quem Viri Dei miſericordia tetigit, ab eodem conceſſum eſſe B. Juano equellum, quem is propius ſpeluncam accedens liberum ſine ſeſſore dimiſit cum mandato, ut ad dominum ſuum rediret. Equellum denique non præter admirationem multo elegantiorem pinguioremque rediiſſe.

(*i*) Hæc rurſum aliter author vitæ: *Poſtquam autem* (B. Juanus) *jam ſenuerat, ne fere omnes infirmitates invaſerunt eum, paralyſis, febres, & aliæ infirmitates, & venerunt usque ad mortem. Vir autem Dei S. Juanus videns ſibi appropinquare horam mortis cœpit dolere & flere cum contritione magna, dolens quod debeat mori ſine ſacramentis Eccleſiæ. Et ſtatim adjutorium Dei affuit ſibi, quia Angelus Domini in nocte illa apparuit B. Ludmillæ in ſomno, nuntians ſibi obitum beati viri & mandans ſibi, ut ſummo mane mitteret Capellanum ſuum nomine Paulum ad beatum virum cum corpore Chriſti & ſacro oleo. Et mandans Angelus, ut ſtatim ſecum acciperet illa inſtrumenta, cum quibus ſibi effoderet ſepulchrum. Evigilans B. Ludmilla cœpit condolere beato viro, & acerſito Paulo Capellano ſuo ſtatim ſummo mane miſit eum ad beatum virum. Veniens autem Paulus Capellanus cum prædicto cliente invenerunt eum jam agonizantem, & ultima laborantem. Et tamen Vir Dei B. Juanus Dei diſpoſitione recreatus eſt, & cœpit loqui cum Paulo Capellano, ſibique confiteri.*

(*k*) Ad hunc locum noſter P. Victorinus paſſim ex Balbino: „ Petra, inquit, S. Juani naturæ quodpiam eſt miraculum, cui deſcribendo vel ſe imparem ipſe Balbinus teſtatus eſt; antrum hic ſublimibus veluti fornicibus artefactis eſt ſpectabile, veſtigia S. Juani flecten-

tentis, jacentis, itemque ſtantis ac ſedentis non uno loco hodieque viſuntur divina virtute ſaxis impreſſa; aqua ſuper ſacellum guttatim ſtillans, ſi in lapidem inciderit, lentore quodam pigerrimo tota concreſcit in ſaxum, ſi vitro excipiatur, & aquoſitatem nativam, & cryſtallinam perſpicuitatem retinet. In vicino colle, qua iter ad templum eſt, ſtat e marmore ingens & elegans Chriſti de cruce pendentis ſimulacrum, nec inde procul D. Joannis Baptiſtæ, tum alterum S. Juani eodem ex marmore ſignum, in eo poſitum loco, quo D. Joannes cedenti Juano occurrit. Refert Balbinus: Ferdinandum III. Imp. aliquando ad S. Juani eremum veniſſe, & loci majeſtatem ac ſanctum horrorem ex proximo contemplatum *Regiam & rege dignam ſolitudinem* appellaſſe, & addidiſſe: ſibi videri in omnibus, quas haberet terris, nihil par, nec ſolitudini tam aptum reperiri. „ Hactenus P. noſter Victorinus. *Balbin. Miſt. 1. hiſt. S. Mont. c. 2. §. 2.*

(*l*) Rurſum ad hunc locum ex Balbini opinione noſter P. Victorinus: non unum ſed plura S. Juanus ad Mizam fluvium incoluit antra, quorum ora a flumine averſa notantur. Sed ille præſertim locus ab incolatu S. Juani eſt memorabilis quadrante milliaris a S. Monte ad orientem in ſilvæ medio, de quo copioſe Balbinus citato loco. „ At de unico antro mentionem facit vitæ auctor, nec dubium olim plures ſolitudinis amatores eremicolasque fuiſſe in Boemia, quibus etiam de induſtria ſaxa cavabantur, ut contra aeris intemperiem quietius agerent.

(*m*) Denuo noſter P. Victorinus: ad S. Juani tumulum etiam hodie Deus non deſinit patrare miracula, huc quippe tota prope vicinia IX. & VIII. Kal. Junias effuſa gratiarum divinarum impetrandarum ergo properat. Auctor vero vitæ illius: *Poſt cujus obitum, poſtquam divulgatum eſt ejus patrocinium, multi ad tumbam ejus veniebant, & de diverſis infirmitatibus ſanitatem recipiebant, claudi, cæci, dæmoniaci, imo puer mortuus portatus fuit, & revixit. Ad quod ſpectaculum multi convenerunt, & Deum laudaverunt, qui per merita B. Juani fecit mirabilia, & alia quam plurima operatus eſt Deus per merita B. Juani, ſicut bene conſtabat Regibus & Principibus, Baronibus, Pragenſibus, & aliis probis hominibus terræ Bohemiæ. Amen.* Anna Imperatrix Mathiæ Cæſaris conjux ad S. Juani tumulum aram pretioſi operis ex alabaſtrite albo anno 1616. locavit.

(*n*) Vita Mſ. hujus ſancti narrat S. Juanum capellæ hujus ædificationem his verbis mandaſſe: *Hæc mandavit tibi Dominus Deus per S. Joannem*

nem Baptiſtam, qui apparuit mihi, ut monerem te ex parte Dei, quia Deus ſic vult habere, ut poſt mortem meam locum iſtum conſecres in Eccleſiam in honore S. Mariæ & S. Crucis, ſed S. Joannem Baptiſtam Patronum nominabis. Morte vero S. Juani conſecuta ſubjungit: *Et ſtatim Princeps Borzivoy cogitavit, ut compleret mandatum S. Johannis Baptiſtæ, & revelationem S. Juani, ut ſupra ſcriptum eſt. Et mittens pro Epiſcopo conſecravit cavernam, ſive ſpeluncam, in qua B. Juanus habitavit, & in qua poſt mortem ſepultus eſt, in Eccleſiam conſecravit.*

(*o*) Hic loci rurſum commentatur noſter P. Victorinus: „ Cœnobium hoc ordinis S. Benedicti, quod vulgo nunc Skalenſe ſeu in rupe S. Joannis dicitur, ab Hazemburgica ſtirpe illi viciniæ olim dominante conditum & Benedictinis traditum an. 1020. ut probat Crugerius S. J. ex inſigni Hazenburgiorum: obſervat enim ejus cœnobii Abbates vetuſtiſſimos jam inde à pluribus ſæculis apri grande caput in cœnobii ſui inſignibus geſſiſſe, conſuetudine Benedictinis recepta, ut Fundatorum inſignia eorum cœnobiis inderentur. Stransky tamen Borzivojum ejus Fundatorem nominat. „ Hæc P. noſter Victorinus. Verum non ab Hazenburgicis primum, nec anno 1020. ſacro Benedicti ordini locum hunc traditum eſſe docet nos diploma Ottocari Regis Boh. anno 1205. datum, paucosque abhinc annos ex Archivo Trebonenſi avulſis tamen ſigillis vindicatum, quod mihi autographum a Reverendiſſimo ac Ampliſſimo DD. Bernardo Slawik loci Abbate digniſſimo Patronoque meo ſummum colendo communicatum eſt. In eo Brzetislaus Dux Bohemiæ, quem ſedecim annis poſterius nonniſi Ducatum obtinuiſſe conſtat, Monaſterio Inſulano S. Benedicti ſpeluncam hanc tradidiſſe legitur. Verba diplomatis ſunt; *Brzecyslaus bone indolis tyro, poſtquam ſedem paterni ducatus obtinuit, hec dona Deo, & ſancto Joanni Baptiſte Oſtrow* (id eſt cœnobio Inſulano ord. S. Benedicti hodie exſtincto) *pro remedio anime ſue, ſuorumque parentum tradidit. Czyſowiczyh debitores mellis. CAPELLAM QUOQUE IN SPELUNCA S. JOANNIS BAPTISTE huic loco addidit. Inſuper & cuſtodes ipſius Eccleſiæ Chruſinichych, & Nuncycyh, villam cum hoſpitibus Sedlce. Item aliam capellam in Weliz cum omnibus appendiciis ſuis dedit &c.* Plura de hoc inclyto monaſterio leguntur apud Balbinum hiſt. S. Montis Auct. I. c. 2. §. 2. quorum tamen multa criſi egent & perpurgatione.

(*p*) Sandelius in ſua verſione Germanica Hagecii filium hunc

Bo-

Boleſlaum Wratiſlao, non Borzivojo natum aſſerit, quem etiam paſſim ſecuti poſteriores omnes. P. Victorinus noſter addit: *In memoriam Boleſlai nati Wratiſlaus inſigne prædium ſuâ quandoque & ſucceſſorum Bohemiæ Principum, dum venatum excurrerent, ſtatione dignum condidit, idque a nomine filii recens nati Boleſlaviam nuncupavit. Hanc poſtea, ne eum juniore Boleſlaviâ, quam Boleſlaus cognomento Lenis ædificavit, confunderetur, Veterem Boleſlaviam appellare placuit.* Dubravius vero filium hunc Boleſlaum a Borzivojo genitum, baptizatumque a S. Methudio narrat, antequam Borzivojus Ducatui renunciaſſet. Alium tamen etiam ejusdem nominis filium Wratiſlao facit, cujus nomini conditam Boleſlaviam narrat. Sic nempe deficientibus legitimis documentis pro arbitrio in opiniones & ſententias abiri ſolet diverſiſſimas. Ceterum autem ex Chriſtanno teſtatum habemus Borzivogio præter Spitignæum atque Wratiſlaum etiam tertium fuiſſe filium, ſic enim ille: *Suſcepit autem ex ea* (Ludmilla) *ſæpe memoratus Princeps* (Borzivojus) *tres filios totidemque filias.* Cujus vero nominis is fuerit nuſpiam in veteribus proditum. Eum Patri Borzivojo demortuo ſuperſtitem fuiſſe ex eodem Chriſtanno conjicere licet, cum ſolo majore natu filio viduatam S. Ludmillam dicat: *Religioſa*, inquit, *Matrona Ludmila viduata viro, orbata jam filio uno majore* (nempe Spitignæo) *in domo propria conſiſtens &c.* Dubrav. l. 4

PRÆTERMISSA.

Everſo jam Moraviæ regno Hungari ſedibus adusque Aniſi fluminis oſtia locatis pro arbitrio vexabant Bajoariam, atque hoc anno in ipſam Alemanniam pervaſere, ſcilicet Ducatum illum veterem inter Rhenum, Necarum, & Danubium ſitum poſtea paſſim *Suevia* appellatum. An vero idem duplex exercitus fuerit, qui deſerta ſuperiore anno Dalemincia per Bohemiam rediit, an alius, nihil proditum. Ceterum irruptionem illorum ad hunc annum notat Continuator Reginonis: *Hungari Alemanniam ingreſſi ſunt.* Hermannus Contractus: *Ungarii Alamaniam invadentes vaſtant.* Chronicon Augienſe: *Ungares Alemanniam ingreſſi ſunt.* Eadem habet Chronicon Saxonicum, & Marianus Scotus. Quanta vero ferocitate iſthic deſævierint, pathetice deſcribunt Annales Boici a Meichelbekio citati: *Annus proximus* (nempe 909.) *Bojis Francis Alemannis fuit calamitoſiſſimus, tantaque fortiſſimarum alioqui gentium conſternatione funeſtus, ut cum nemo eſſet, qui furentibus Ungaris arma opponeret, quaſi omnes priſtinam virtutem formidine ſepeliſſent. Matres, pueros*

Jornandes de rebus Get. Paul. Diac. II. 15. Apud Piſtorii T. I. Apud Caniſiu, Bouquet ſcript. rerum Gall. T. VIII. p. 101. In Chron. Benedict. Buranо.

ros, puellas, viros, omnis ætatis multitudinem paſſi ſunt abripi in ſervitutem. Nihil adeo tetrum & infame, quod hoſtes non patraverint. Violarunt ingenuorum corpora, profanarunt divorum templa, everterunt aras, exciderunt tecta miſerorum, qui in latibula ſilvarum, inque montes profugi, vel in loca mœnibus defenſa ſuis in agris clades mœſti e longinquo ſpectare cogebantur. Melior erat fortuna urbium, cum enim barbaris nec ars eſſet, neque animus ad obſidendum, ſolis prædis & colonorum vinculis & ſanguine paſcebantur. Ut ſe ſe ad furendum accenderent, & majorem terrorem injicerent mortalibus, potabant occiſorum cruorem, ſupra ſtrues cadaverum epulas capiebant, ſcrutabantur viſcera mortuorum, corda minutim conciſa pro alexeteriis vorabant, &c. Ita gentes ceteroquin pugnaciſſimæ ad ſolum Ungarorum nomen exarmatæ nihil præter fugam circumſpectabant. Hactenus hi Annales veroſimillime Adelzreiteri.

ANNUS 910.

Sacellum S. Michaelis & Catharinæ Tetinii conditur.

Hoc anno Borzivojus & Ludmilla duabus ſacris ædibus rem Chriſtianam auxerunt. Alteram earum Borzivojus civitatem inter & Tetinium caſtrum S. Michaeli Archangelo, alteram haud procul inde Divæ Catharinæ Ludmilla poſuit. (a) Utramque Methudius Epiſcopus ſolemni ritu Deo conſecravit; fuitque id religioſum factum omnium Methudii perinde atque Borzivoji ſanctiſſimorum operum ſupremum. Namque paulo poſt Methudius Romam profectus finem vitæ ſuæ ibidem impoſuit. (b) Et Borzivojus primus e Ducibus Chriſtianis omni virtutum genere nobilis Tetinii e vivis ſublatus eſt, cum ſex & triginta ætatis annos exegiſſet, (c) Principatu proinde jam ſoli Wratislao filio relicto. (d) Mortuo iidem, qui Principibus, honores habiti, corporique illius in æde S. Michaelis Tetinii, ubi humatus eſt, inter Ludmillæ conjugis lacrymas, populique complorationes parentatum. Eſt hic vero ſecundus inter

Borzivogius moritur.

ter Duces, qui ſacro loco condi meruit, nam Spitignæus filius in æde B. Virginis ante Lætam Curiam tumulum invenit, (e) & is tum adhuc gentis Czechicæ ethnicus ritus obtinebat, ut pagani perinde atque Chriſtiani in ſilvis, agriſue conderentur. (f)

Inter hæc Drahomira (g) fœcundior prole, quam vera religione, eodem anno tertio partu filiam, quod Wratislao novum lætitiæ argumentum fuit, enixa eſt. Exultabat nempe pater jam duobus filiis filiaque auctus, ſperabatque fore, ut domus ſuæ totiusque Chriſtiani nominis gloria hac prolium fertilitate magnas acceſſiones capiat. Juſſit autem neonatæ filiæ nomen Przibislauæ imponi. (h) *Przibislava naſcitur.*

+++++++++++++++++o++++++++++++++++++

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCX.

SERGII III. PAPÆ 7. LUDOVICI III. IMP. 11.
SPITIGNÆI 16. TUTONIS *Ep. Rat.* 17.

(a) Utraque hæc ſacra ædes hodie perſtat, an tamen ſtructura hujus antiquitatis ſit, plerique dubitant. Nam poſt expugnationem arcis Carlſteinenſis ſæculo XV. qua arx Tetinium, oppidumque flammis abſumtum exciſumque eſt, hanc utramque molem fuiſſe conditam, e pluribus veteribus teſtimoniis certum eſt. Neque Hagecio antiquiorem reperias, qui hujus utriusque ſacræ ædis conſtructionem indubie Borzivojo & Ludmillæ tribuat, quod Hagecius nonniſi conjectura aliqua tranſcripſit, nempe cum Ludmillam iſthic diutius commoratam fuiſſe ex vetuſtioribus legerit. Carpzovius ex Groſſeri memorabilibus Luſatiæ præterea ſcribit: S. Ludmillam in ſuperiore Luſatia hoc tempore religionem Chriſtianam multum promoviſſe, & ſacellum quodpiam ad pagum Tachau prope Nizam fluvium, quod Divus Methudius ethnici cujusdam luci Iſidi dicati loco condiderat conſecraveratque, annuis redditibus providiſſe. Sed reſtabat certis do- *Carpzov. Ehren-Tempel c. 2. p. 25.*

cumentis probare Carpzovio & Groſſero: Luſatiam ſuperiorem imperium Borzivoji certo reſpexiſſe.

(b) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: „ Methudius, inquit [*Peſſina Red. 3. p. 126.*] Peſſina, cæleſti quadam viſione, vel Cyrilli fratris dudum defuncti apparitione admonitus, ut Romam quamprimum ſe conferret, conſtituto prius ſupremo ſacrorum adminiſtro Joanne, ſuo quondam Welehradi vicario & Paulo ſacerdote vita moribus que ſanctiſſimo, qui Borzivojo & Ludmillæ a ſacris eſſet, relicto, eo conceſſit, brevique obiit.„ Sed quam male digeſta Chronologia hæc noſtri paſſim aſſerant, alias crebro monuimus. Nec Joannes Archiepiſcopus Moraviæ a S. Methudio, ſed Joanne IX. Papa ordinatus eſt, qui an usquam S. Methudii vicarius fuerit, nihil proditum, ſucceſſorem fuiſſe certum eſt ex anni 900. relatis. Non igitur veræ hiſtoriæ conciliari poteſt quod eodem [*Idem ibid. p. 127.*] loco aliquanto poſterius ſcribit idem Peſſina: *Quo* (Methudio) *defuncto Joannes Epiſcopus Podivinenſis in Moravia Wratislao invitante Cleri populique Bohemici curam ſuſcepit, & hic Eccleſiam S. Georgii, aliasque a Wratislao extructas ſolito Romanæ Eccleſiæ ritu conſecraſſe creditur. Per id namque tempus etiam potior Regni Moravici pars poſt Suatobogium Regem ultimum in ditionem Wratislai Ducis conceſſit.* Nam etſi multis teſtatum ſit, eam Moravici Regni a fluvio Morava partem ad Bohemos tranſiiſſe, tamen nuſpiam teſtatum eſt, S. Methudii, ſucceſſorem Joannem jurisdictionem ordinariam in Boemiam exercuiſſe, quæ ab anno 845. quo XIV. Duces Boemorum Ratisbonæ baptizati ſunt, ſemper Ratisbonenſis Epiſcopi diœceſin reſpexit. Fidem itaque mihi minime etiam facit auctor vitæ S. Maximi Epiſcopi Laureacenſis, qui Wiſſehradenſem [*Apud Hier. Pez. T. I. p. 33.*] ſeu Pragenſem Epiſcopatum Laureacenſi Archiepiſcopatui ſubjicit, auctor inquam ſæculi decimi tertii, & a pluribus aliis hallucinationibus notatus. Nolim tamen diſputare in illa ipſa hodiernæ Moraviæ regione, etiam everſo Moraviæ regno, aliquem Epiſcoporum perſtitiſſe: jam in [*Guden. dipl. T. I. p. 353.*] diplomate Willigiſi Archiepiſcopi Moguntini hoc ipſo adhuc ſæculo mentio fit Moravienſis Epiſcopi, qui tamen Moguntini Archipræſulis ſuffraganeus dicitur, quemadmodum & Pragenſis.

(c) Rurſum P. noſter Victorinus: „ Borzivojum, quem Hage[*Weleslav. in Geneal. Duc.*]cius tricenarium, Weleslavinus admodum ſenem obiiſſe ſcribit anno nempe poſt Chriſtum natum 856. ætatis ſuæ tertio & viceſimo Ducem Bohemiæ ſalutatum, & anno 910. ætatis ſuæ ſeptimo ſupra ſeptuageſi-

mum

mum Tetini mortalem vitam clauſiſſe. Paulus Stransky: Borzivojus, inquit ſexagenario jam tum major erat, cum profanis gentilium ſuperſtitionibus renunciavit. „ Hactenus P. Victorinus: ſed umbram captamus in ætatem Ducum horum temporum inquirentes, qui ne imperii quidem annos ulla ratione exſculpere poſſumus. Ceterum quo errore acciderit, quod 36. anni regiminis Borzivogii a Christanno notati ad ætatem illius traducti ſint, jam ſuperius elucidavimus. Borzivogii ſimulacrum exhibemus ex toties commendato illo Mſ. Picturato cum effigie filii Spitignæi. Manuſcriptum monetas Ducum & Regum Boemiæ deſcribens etiam mentionem facit cujusdam monetæ a Borzivogio procuſæ his verbis: *Bract. prim. magnit.* mit einer ſitzenden Bildnuß, ein Creutz in der rechten, in der linken den Scepter führend, zum Zeichen, daß er der erſte Chriſtliche Herzog die Gnade des angenommenen Chriſtlichen Glaubens der Ehre ſeiner Würde vorziehe. Deſſentwegen er auch das Exilium erwählet, und nach wieder erlangten Herzogsthum ſolches bald wiederum reſigniret. Bracteatum hunc numum re ipſa deprehendimus in Numophylacio Inclytæ Canoniæ ordinis Præmonſtratenſium Strahofienſis, quem idcirco Tabula I. Num. III. excuſum proferimus, minime tamen vadimonium interponentes re vera Borzivogii monetam eſſe, cum omnibus indiciis careat, atque cujuscunque Chriſtiani Ducis eſſe poſſit.

Stransky rei- publ. Boj. c. 8. §. 9.

(*d*) Spitignæum usque ad Henrici Aucupis tempora ſuperfuiſſe, alias monuimus. Wratislaus itaque portionem quandam Bohemiæ tenuit, certisque conditionibus Spitignæo ſubjectus erat, ut ante & poſtea crebrius factum, cum plures Ducum noſtrorum filii ſuperſtites fuiſſent.

(*e*) Verba hic denuo noſtri P. Victorini ſunt: „ Succeſſu temporis Borzivoji oſſa Tetinio levata, & in Eccleſia S. Georgii in caſtro Pragenſi intra altare, quod eſt in medio, una cum corpore S. Ludmillæ, ſacrarum inſtar reliquiarum recondita eſſe noſtri ſcriptores perhibent. Porro virtutes tanti Principis, & vita Chriſtianis inſtitutis ſanctiſſime acta meruere, ut eum BEATI titulo antiquitas honoraret. Unde corpus ejus in arce ipſa intra altare, quod eſt in Eccleſiæ medio, condidere religioſiſſimi majores noſtri, qui fuit ritus veterum, quempiam beatorum & ſanctorum numero aggregandi. Hæc ex Balbino P. Victorinus. At Mabillonius de hoc ſæculo inquit: *Inter alia, quæ ſa-*

Balbin. Miſc. l. 4. §. 3.

Idem ibid.

Acta SS. Benedict. ſæc. V. in præfat. §. 6.

[illegible]

[illegible]

(g) [illegible] vocabulum Slavicum eſt, ex Drago [illegible], & mir pax [illegible] hoc [illegible] ſc. [illegible] pacem [illegible]. Ceterum cum Hagecius hoc die Pribi- [illegible] partu [illegible], vel ſuperiore anno typographi [illegible] eſt, qui nomen Borzivoji Wratiſlao ſcribunt, [illegible] ipſe Hagecius [illegible] lapſus eſt.

(h) Priſca Slavorum dialecto dicebatur: *Pribislava* quod acceſſionem *gloriæ* ſignificat. Pribislavam ſororem S. Wenceslai, filiamque Wratislai fuiſſe ex omnibus veteribus vitis S. Wenceslai indubium eſt. An vero hoc anno genita fuerit, nuſpiam proditum, quod inter Hagecii conjecturas reponendum.

PRÆTERMISSA.

Belli fax, quam ſuperiore anno Hungari in Alemannia accenderant, hoc anno magis magiſque exarſit, quam cum Ludovicus Germaniæ Rex exſtinguere quærit, miſere aduritur, victum enim perhibent vetuſta omnia Chronica, Schafnaburgenſis & Chronicon Herveldenſe inquiunt: *Ludovicus Rex pugnavit cum Ungaris & victus eſt.* Hermannus Contractus: *Ungarii Franciam petentes commiſſa pugna ſuperiores fuere.* Bouquet. T. VIII. p. 224. Chronicon Augienſe: *Franci ab Ungaribus aut occiſi, aut fugati ſunt.* Continuator Reginonis & Chronicon Saxonicum: *Ludovicus pugnavit con-*

contra Ungaros in confinio Bawariæ & Franciæ, & Franci miſerabiliter aut victi ſunt vel fugati. In quo prælio Gebehardus Comes interiit relictis duobus filiis Udone & Hermanno, qui poſtea clari & nobiles in Francia exſtiterunt. Admodum cruentum fuiſſe hoc prælium indigitat Marianus Scotus, dum ſcribit ad hunc annum: *Bellum maximum Francorum cum Ungaris.* Non neſcio eruditiſſimum Virum Sigiſmundum Calles aliosque prælium Ludovici ad Licham fluvium geſtum, atque a Luitprando copioſe narratum huic anno adſcribere. At cum Luitprandus id ad initia imperii Ludovici referat, certum autem ſit Ludovium anno ſequente jam obiiſſe, præplacuit id anno 904. illigare; quo itidem Ludovicum cum Hungaris in arenam deſcendiſſe ex vetuſtis Chronicis oſtendimus, & quo id Albericus Monachus Trium Fontium minime recens author narravit. Profecto ſi omnia hujus temporis bella literis conſignata haberemus, multo pluries Francos, Bavaros, aliasque gentes cum Hungaris congreſſas legeremus. Quæ porro ad annum hunc apponam, non reperio, niſi de Conſtantino Porphyrogenito ab hiſtoria noſtra meritiſſimo Orientis Imperatore commemorare libet: eum ex calculo Pagii hoc anno a patre Imperatorem renunciatum, conſortemque Imperii factum.

Annal. Auſtr. l. 4. ad h. a.

Pagius in Critica Baron. ad h. a. n. 8.

ANNUS 911.

Ludmilla (a) Borzivoji exceſſu, tam charo capite ſocioque orbata, ultro per eos dies Wiſſehradum nurus ſuæ Drahomiræ inviſendæ cauſa conceſſit. Præcipua ſui acceſſus cauſa, & deprecatio erat, ut quoniam Drahomira cœli clementia duobus filiis Wenceslao nempe atque Boleslao aucta eſſet, alterutrum ſolatio ſolitudinis ſuæ committeret ſibi educandum. Communicatis conſiliis, exploratáque Wratislai mariti voluntate, datus illi natu grandior Wenceslaus, (b) quem ut avia amabat tenerrime, ſagaciſſime proſpexit, ut nepos in omnibus Chriſtianæ Religionis rudimentis ſolerter inſtitueretur. Vocatus Paulus ducalis Capellanus

Wenceslaus Ludmillæ traditur educandus.

nus in tam ſollicitæ educationis partem, nullum non movit lapidem, ut talis tantusque evaderet ducalis puer, qualem quantumque boni omnes cuperent. (c) Uno igitur eodemque ſimul cubili habitantem ſingulis matutinis horis ad dicendam orationem dominicam (d) aliasque preces aſſueſecit, quæ tanta voluptate atque alacritate præſtitit tenellus puſio, ut magiſtri deſiderium ſuperaret. Paulus vero non ignarus quod maxima felicitatis reipublicæ Bohemæ pars ex probe inſtituta prima ætate principalis pueri dependeret, quotidie mane in genua prociduus ſupremum Numen deprecabatur, ut diſcipulus ſuus ea virtutis incrementa faceret, quæ aliquando Chriſtianorum exſpectationi maxime reſponderent. (e)

Paulus inſtitutor Wenceslai

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXI.

ANASTASII III. PAPÆ 1. LUDOVICI III. IMP. 12. SPITIGNÆI 17. TUTONIS Epiſ. Rat. 18.

(a) Nicolaus Salius S. J. contendit a parentibus *Lidmilam* nuncupatam fuiſſe, quod ob egregias animi corporisque dotes populo amabilem (quod Slavice nomen connotat) futuram certo crediderint, id vero a latinis ſcriptoribus nomen in *Ludmilla* tranſiiſſe. Verum eſt, antiquis Slavis vocabulo *Lud* idem ſignificatum, quod hodie *Lid* ſeu homines, quod Dalemilus adhuc paſſim adhibet, verum item eſt, in antiquis Mſ. *Ludmillam* paſſim per unum *l* ſcribi, an tamen quaſi per divinationem a parentibus inditum nomen fuerit, nihil in veteribus imo ante Salium proditum habemus.

In vita S. Ludmillæ, apud Surium ad 16. Sept.

(b) Nulla vita Mſ. SS. Wenceslai & Ludmillæ, quarum ſex in manibus habeo, narrat vivente patre Wratislao S. Wenceslaum fuiſſe aviæ Ludmillæ traditum. Omnes conformiter referunt: S. Wenceslaum

ſium una cum fratre Boleſlao jam mortuo patre a Regni proceribus S. Ludmillæ fuiſſe extraditum. Libet Chriſtanni verba adferre: *Genitore interim* (Wratiſlao) *ex hac vita migrante annorum ferme triginta trium, revocatur* (Budeczio Wenceſlaus) *metropolitanam in urbem, ſedemque in paternam ab omni plebe ſublimatur. Sed quoniam pueritie vel adoleſcentie necdum perfecte florem mundaverat, inito cuncti ſatrape prudenti conſilio beate memorie Ludmile Chriſti famule Ducem ipſum rudem, cum fratre ſuo Boleſlao educandos commiſerunt, donec illis robur etatis favente Deo accreſceret.* Præter Chriſtanni itaque a ſe editi mentem ſcripſit Balbinus, dum de hac tam tempeſtiva Wenceſlai in- *Balbin Epit.* fantis a Drahomira avulſione ita commentatur: *Quem adhuc a matre ru- l. 1. c. 4. p. 15.* *bentem, ut ita loquar, ſanctiſſima avia Ludmilla bonis verbis levavit, accepit in ſinum, nutricem Chriſtianam appoſuit, id religioſiſſime inculcans, ne Wenceſlaus infans lac ullius mulieris, quæ Chriſtum non amaret, & non agnoſceret, deguſtaret*, & poſtea: *a lacte nutricis depulſum Ludmilla ſibi depoſcit.*

(*c*) Paulum quidem Capellanum fuiſſe S. Ludmillæ ex omnibus veteribus teſtatum eſt, at inſtitutorem fuiſſe S. Wenceslai primus prodidit Joannes de Novo-Foro. Vita Mſ. quæ incipit *creſcente fide Chriſtiana &c.* quamque Peſſina ab Hizone Epiſcopo Pragenſi ſcriptam arbitratur, Magiſtrum S. Wenceslai vocat *Uneyo*, alia vita Mſ. quæ incipit: *Ut annuncietur in partibus &c.* *Dueyo*, perperam Dubravius *Nyce-* *Dubrav. l. 4.* *num* appellat. Is in imaginibus duorum haud ultra ſæculorum jam habitu Eccleſiaſtico, jam Benedictino pictus repræſentatur.

(*d*) Primis Eccleſiæ temporibus extra ſacrificium miſſæ orationem dominicam dicere minime conſuetum erat. Hinc Joannes Dia- *In vita S. Gregorii l. 2.* conus: *Orationem dominicam idcirco mox poſt precem dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, ut ad ipſam ſolummodo orationem oblationis hoſtiam conſecrarent.* Ceterum cum orationis dominicæ hic mentio fiat, non injucundum erit apponere, hoc ipſo ſæculo X. etiam incepiſſe cultum B. M. V. per formulam *Ave Maria*, quæ tamen initio non ulterius dicebatur, quam usque ad verba: *Benedicta tu in mulieribus.* Deinceps adjectum eſt: *Et benedictus fructus ventris tui JEſus.* Reliqua vero a *ſancta Maria* ordiendo, atque ita hodierna integra Beatam Virginem ſalutandi, deprecandique formula non prius quam ſæculo XV. uſum nacta eſt, ut Mabillonius fuſe perſequitur, probatque. *Acta SS. Benedicti ſæc. V. præfat.*

(*e*) Hæc pene omnia duce cumprimis Dubravio præter veterum memorias ab Hagecio adjecta ſunt.

PRÆTERMISSA.

Sebaſnab. ad h. a.
Sigeb. ad h. a.
Apud Leibnit. in Acceſ. T. I. p. 150.
Chron. Sithienſe apud Bouquet T. IX. p. 75.
Ibid. T. VIII. p. 224.
Pragmatiſche Geſchichte c. 4. *Theſ. 2.*

I. Perrupta ſemel Bajoaria novos Hungarorum motus denuo annunciant quæque Chronica: *Lambertus Schafnaburgenſis: Ungari vaſtaverunt Franciam.* Franciæ loco ſubſtituit Sigebertus Gemblacenſis: *Germaniam.* Annales Hildeshemenſes etiam addunt: *Thuringiam.* Chronographus Saxo plane bellum indigitat: *Franci pugnant cum Hungaris.* Niſi fortaſſis hi motus ſeu de ſuperiore ſeu conſequente anno accipiendi, quo utroque bellum cum Hungaris geſtum fuiſſe vetuſtiores prodidere. Si vero ad annum præſentem pertinent, veroſimillime his motibus occaſionem præbuit mors Ludovici Regis Germaniæ, quocum ſtirps Caroli Magni exſtincta eſt. Nam iſtius obitum ingentem reipublicæ Germanæ mutationem conſecutam eſſe teſtantur veteres. Avulſa quippe per Carolum Simplicem Lotharingia regnum multis regionibus truncatum ad Saxones tranſiit, Comitibus Ducibusque Bajoariæ, Alemanniæ, & Franciæ ſupremum jus in Ducatus Comitatusque ſuos ſibi vendicantibus. Quid vero demortuo Ludovico factum ſit circa Regis novi electionem narrat ex Witichindo Chronicon Saxonicum: *Defuncto Rege Ludovico cum non eſſet ei filius, omnis Saxonum & Francorum populus quærebat Ottoni Duci* (patri Henrici) *diadema regni imponere, ſed ipſe quaſi jam gravior annis onus imperii recuſavit. Tamen ejus conſ.io ſupra memoratus Conradus* (Conradi occiſi filius) *quondam Dux Francorum unctus eſt in regnum: penes Ottonem tamen ſummum ſemper, & ubique vigebat imperium. Sub hoc Conrado potentiſſimi Principes erant Arnoldus in Bavaria, Burchardus in Suevia, Eberhardus Comes potentiſſimus in Francia, Gislebertus Dux in Lotharingia, inter quos Henricus Saxonum & Thuringorum Dux præpotens clarebat.* Adamus Fridericus Glafeys, qui jam a multo ſuperioribus annis Ducatum Bohemiæ nexu quodam Regno Germanico illigaverat, de electione Conradi Regis loquens, dicit: poſt Ludovici ſupra memorati Germaniæ Regis mortem Bohemiæ Ducem ſe ſe penitus a veteri illo nexu ſejunxiſſe, quare ab eo non miſſos fuiſſe legatos ad Conradi electionem, nec ipſum comparuiſſe, & Conradum inteſtinis turbis diſtentum Boemos adigere non potuiſſe, ut priorem nexum inirent. Verum ſuperioribus annis ubivis luculenter oſtendimus, haud unquam Boemiam aliquo nexu Germaniæ Regno fuiſſe adunatam, ſi nexum tri-

tributarium excipias; qui nexus infimi generis nullam prorſus dependentiam ab imperio Germanico importabat, ſecus enim Orientale Imperium a Bulgaria, & hoc ipſo tempore Bavariam, Saxoniam & Alemanniam ab Hungaria dependiſſe eique nexu junctam fuiſſe dicendum erit, cum indubitatum ſit Bavaros, Saxones, Alemannosque Hungaris annuum tributum pendiſſe. Quemadmodum autem etiam poſterius Germanicum Regnum Hungaris tributum præſtitit, ut ab eorum incurſionibus & latrocinationibus indemne maneret, ita Duces Bohemiæ non alterius, quam amicitiæ colendæ cauſa, & ad vim Regum Francicorum amoliendam, hoc annuum tributum eis dependere, quod toties, quoties ſe ſe aliqua injuria affectos crediderant, penitus denegavere, cauſamque ſuam ferro tuiti. Porro ſi Glafeyſius hæc tanquam certa ſtatuere voluit, partium ſuarum fuiſſet documento vetere probare, quod ſeu legati, ſeu Duces Bohemiæ in Ludovici ſuprafati, aut Arnulphi ſuperiorumque Regum Germaniæ electione comparuerint, aut quod vocati venire renuerint. Verum non modo ſub hoc Conrado, ſed multo ante ſub Ludovico, Arnulpho & Carolomanno ſe ſe Boemos etiam ab illo annuo tributo, atque idcirco omni prorſus nexu cum Imperio Germanico exemiſſe teſtis nobis eſt author Germanus vitæ Mathildis ſcriptor, qui verbis expreſſis ait Henrici Aucupis præceſſoribus Regibus Germaniæ Bohemiam ſubjectam non fuiſſe. Verba autem de Henrico Aucupe, qui tributum annuum multo temporum curſu intermiſſum reſuſcitavit, loquentis ſunt: *Per plurimas nationes ſuo ſubjugavit* (Henricus) *dominatui, Danos, Sclavos, Boemones, Bajovarios, ceteraque quam plurima regna, quæ ſuis anteceſſoribus non fuerant ſubdita.* Quod vero author hic per verba *dominatui ſubjugavit* nihil aliud, quam annuum tributum olim cum Carolo magno pactum intellexerit, explicat Ditmarus de eodem Henrico ſcribens: *Has regiones ſibi fecit tributarias, Bojemiam &c.* quod etiam affirmat Helmoldus, & nos anno 928. pluribus argumentis probaturi ſumus.

Apud Leibni. T. I. p. 195.

Ditmarus l. 1. *p.* 326. *Helmold. l.* 1. *c.* 8.

II. Stranskius hoc anno Wratislaum victorem ab Hungaris domum rediiſſe his verbis narrat: *Wratislaus Princeps pius, & a nulla viro magno virtute deſtitutus. Hic patre ad annum* 910. *funerato Ungaros in Bavaria hoſtium communium provincia bellum circumferentes, cum non contemnenda militum manu eſt ſecutus, cæſoque in prælio Burcardo Duce anno* 911. *victor domum rediit.* Sed quemadmodum erroneum eſt Burchardum, qui erat Dux Alemanniæ in Bavaria belli cæſum fuiſſe, de quo ad præſentem

Reipubl. Boj. c. 8. §. 11.

tem annum ita Hermannus Contractus: *Burthardus Dux Alamanniæ in conventu ſuo orto tumultu occiſus eſt, pro quo Erchanger Ducatum invaſit*, ita de Wratislai victoria nihil uſpiam apud veteres ne quidem Dalemilum proditum. Hauſit vero hæc Stranskius ex Dubravio, qui præter notam Chronologicam longe aliter hanc Wratislai victoriam deſcribit: *Domi foriſque*, inquit, *rebus quietis ſubito nunciatur Hunnos vel (ut nunc vocant) Hungaros, dum Alemanniam Saxoniamque petunt, in fines Moraviæ deflexiſſe, ibidemque incolas populatione & omni rapinarum genere miſeranda calamitate affeciſſe. In re adeo inopinata haud potuit Vratislaus per tempus occurrere, opemque ferre Moravis, ſed paulo poſt contractis in Bojemia copiis Moravos quoque armatos ſe exſpectare juſſit, ut communibus viribus minore cum periculo hoſtem invaderent, vindictamque de injuria caperent. Agmina ducentibus in Pannoniam legati Hungarorum in via ſe offerunt Vratislaum magnopere orantes, ne longius cum exercitu ſuo progrediatur, paratos ſe eſſe ad damna ſarcienda, quæ ipſis ignaris Moravis ſint illata a popularibus ſuis, quos illi ad Germanos non autem Moravos vexandos miſerint. Juſſi pecuniam adnumerare, qua & ſtipendium militi exſolvi, & res, quæ inter populandum amiſſæ erant, redimi poſſent, tum Moravis quoque imperatum, ut ſilvas Pannoniæ adverſus ſuccidarent, viarumque aditus omnes extra unam militarem, ut includerent, ne ſic impune hoſtis incautos inſultaret.* Hæc vero magis magiſque etiam amplificavit Peſſina, qui præmittit Moravos adeo bellis attritos ſe ſe ſubdidiſſe Wratislao concordibus ordinum ſuffragiis, miſſumque eſſe cum legatione Joannem Epiſcopum, cum aliis præcipui nominis proceribus, qui Wratislaum ad capeſſendum Moraviæ Regnum invitarent. Hæc denique in immenſum pene diduxit Stredovskius, qui idcirco minime dubitat Wratislaum Regibus Moraviæ eſſe accenſendum. Verum ut magnum in ipſa Chronologia vitium eſt, cum decem & ultra annis nonniſi poſterius Wratislaus imperium auſpicatus ſit, ita hiſtoria ipſa tacentibus veteribus omnibus haud fidem habitura eſt apud eos, qui tabulis omnia probata cupiunt.

Herm. Contr. ... l. 4.

Lucr... l. 4.

Peſſ. Mars Mor. l. 3. c. ... p. 226.

ANNUS 912.

Wratislaus plenus præceptorum de vita Chriſtiana recte inſtituenda in id unum ſtudium, operam, conſiliumque

que contulit, ut Chriſti religionem augeret, ornaretque. Quam cum re nulla magis, quam ædium ſacrarum, tum oppido adhuc infrequentium, exſtructione promoveri cognoſceret, in monte Suillo, ſuper quo Libuſſa olim ligneam domum condiderat, templum honori S. Georgii Martyris condi fecit, (a) eique clauſtrum ſacratarum Deo Virginum adjunxit. (b) Magna itaque ex hoc Wratislai conſilio ſupremi Numinis clementia ſuſcepit res Chriſtiana incrementa. Ad quæ haud parum contulit mira pietas, quæ ad exemplum plebis in Eccleſiarum miniſtris elucebat.

Wratislaus condit templum S. Georgii.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXII.

ANASTASII III. PAPÆ 2. LUDOVICI III. IMP. 13. SPITIGNÆI 18. TUTONIS *Ep. Rat.* 19.

(a) De hac Eccleſia ita Florianus Hammerſchmid, qui hiſtoriam Parthenonis S. Georgii anno 1715. in quarto edidit: *Inceptum eſt opus Eccleſiæ anno 912. & abſolutum 913. Ad hanc perfectam Eccleſiam, ut inibi cultus divinus celebraretur, induxit, & inſtituit ibidem IX. Clericos: duos videlicet ſubdiaconos, & duos diaconos, & quinque presbyteros, & ex his erat unus Archipresbyter. Ita Mſ. antiquiſſimus liber Monaſterii S. Georgii in membrana. In hoc antiquiſſimo libro annotantur quorundam Archipresbyterorum nomina: videlicet Wlita Archipresbyter, Byelca presbyter, Czas presbyter, Hmylen presbyter, Mylata Archipresbyter. Et ſic hi ipſam Eccleſiam S. Georgii fere L annis ſoli per ſe rexerunt, & gubernaverunt, & in poſſeſſione ejusdem loci pacifica Clerus, & Collegium Clericorum exſtitit Eccleſiæ ſupradictæ.* Hactenus de hiſtoria patria optime meritus Vir Florianus Hammerſchmid, cujus fidei quanquam derogatum nihil velim numerum IX. Clericorum a Wratislao fundatorum, item etiam quæpiam Archipresbyterorum, & presbyterorum nomina in antiquiſſimo illo libro fuiſſe annotata, at certe anni 912. & 913. quo cœpta abſolutaque moles, nuſpiam in eo codice fuerint expreſſi, qui authorem hu-

Hamerſchmid. p. 3. & 4.

jus

jus Chronologiæ præter Hagecium neminem habent ſuperiorem. Profecto Eccleſia S. Georgii ſaltem decem poſterius annis ædificata eſt, vix enim prius condita, quam dum Wratislaus Pragenſem Ducatum, univerſæque Bohemiæ dominatum aſſecutus eſt, quod nonniſi demortuo fratre natu majore Spitignæo accidit, quem usque ad Henrici Aucupis tempora ſuperfuiſſe ſuis locis oſtendemus.

(*b*) In his dormitabat Homerus, Hagecius inquam noſter, cum monaſterii Sanctimonialium fundationem jam Wratislao tribuit. Immemor nempe Bullæ Joannis Papæ a ſe ipſo anno 967. productæ, in

Coſmas l. 1. ad An. 867.

qua hæc verba ſummi Pontificis legere eſt: *Annuimus, & collaudamus, atque incanonizamus, quo ad Eccleſiam SS. Viti & Wenceslai Martyrum ſit ſedes Epiſcopalis, ad Eccleſiam vero ſancti Georgii Martyris ſub regula ſancti Benedicti, & obedientia filiæ noſtræ Abbatiſſæ Mariæ conſtituatur Congregatio Sanctimonialium.* Recte igitur Hammerſchmid:

Hiſt. S. Georgii p. 24.

Hanc Eccleſiam ſoli per ſe rexerunt Canonici (antea dixit presbyteros ibi fundatos) *donec B. Milada veniſſet Pragam, & poſſeſſionem accepiſſet cum Sanctimonialibus ordinis S. Benedicti ad S. Georgium ſecundum Hagecium anno 967. ſecundum P. Balbinum, & Georgium Crugerium anno 971.*

PRÆTERMISSA.

Mitiorem aliquantum fortuna Bajoariis Alemannisque hoc anno viſa præbere frontem: nam ad Inum fluvium cæſos fuiſſe Ungaros

Apud Caniſ. ad h. a.

produnt diverſi Chronologi, & quidem Hermannus Contractus: *Ungarii item Bajoariam petentes congregatis Bajoariorum, & Alemanicorum copiis juxta fluvium Ine congreſſi magna ſtrage profligantur.* Et Piſtoriana Hermanni Contracti editio: *Hungari a Bajoariis & Alemannis juxta fluvium Inum occiduntur.* Eandem cladem narrant Hepidanus, Continuator *Reginonis*, Chronicon Augienſe, Marianus Scotus, Anneles Boici apud Meichelbekium, Albericus, ſed uno paſſim anno poſterius videlicet 913.

Meichelbek. in Chron. Bened. Burano. Annal. Auſtr. l. 4. p. 237.

Errorem autem ex Hepidani calculo jam detexit Sigismundus Calles, qui cum dicat, eo anno Idus Aprilis in hebdomadam Paſchæ incidiſſe, plane indigitat narrata ſua ad præſentem annum pertinere, quo Paſcha in pridie Idus Aprilis incidit, cum contra anno ſequente Paſchæ dies 28. Martii celebratus ſit, ac proinde Idus Aprilis nequaquam in hebdomadam Paſchalem incidere potuerint. Verba autem Hepidani ſunt:

Hepidanus ad An. 913.

In Purificatione S. Mariæ tranſacta feſtivitate grande miraculum contigit, ut

ſol-

ſtellæ miro modo usque ad mediam noctem inter ſe volitarent. Eodem anno nix immanis cadens Id. Apr. ebdomadam ſacram perduravit. Agareni (id eſt Ungari) *Alemanniam intraverunt, Erchanger & Pertholt frater ejus, & Uodalricus Comes auxiliante illis nepote eorum Arnolfo optimo Duce Bajoariorum totum exercitum eorum juxta Ine fluvium penitus occiderunt, niſi XXX. viros* - - hic deſideratur aliquid, veroſimillime *ſuorum amiſerunt.* Annales vero S. Galli: *Ungari in Alemanniam, quibus per Bavariam redeuntibus Arnolfus filius Luipoldi, & Archanger cum Peratholdo & Adalrico, cum eis pugnaverunt, & eos ſuperaverunt.* Adelzreiter hanc vaſtationem factam ſcribit, quod Conradus & Arnulphus Hungaris nollent tributum pendere, cujus opinioni repugnare nolim, at quod paſſim ſcriptores Germaniæ hanc ab Hungaris obtentam victoriam Conradi Regis dexteritati adſcribant, ſuperiorum monumentorum relatis adverſum eſt, ſecundum quæ Conradus hujus prælii, aut victoriæ nullam partem habuit; & recte, nam memorat breve Chronicon S. Galli Conradum in Lotharingia bello diſtentum fuiſſe. Imo demortuo hoc anno Ottone Duce Saxoniæ patre Henrici Aucupis tradit Chronicon Saxonicum apud Bouquet T. VIII. p. 224. ſupra nominatos Duces Conrado rebellaſſe. Quibus itaque hujus victoriæ laus adſcribenda, fuere: *Erchanger*, qui anno ſuperiore cæſo Burchardo Ducatum Alemanniæ invaſit, frater illius *Bertholdus, Udalricus Comes*, qui jam anno 901. commemoratur a Continuatore Annalium Francofuldenſium, & qui Stumpfio Comes de Turgow eſt. Denique *Arnolfus* Dux Bavariæ. Pariter nihil proditum, an Moravi ſeu Boemi aliquam hujus belli victoriæque partem tulerint, ut nonnulli noſtrorum ſentiunt. An demum ea victoria Hungari remoti fuerint usque ad fluvium Leytham, quemadmodum canit Anonymus ſæculi XII. ſcriptor in Chronico rhytmico Bibl. Univerſit. Vindob. p. 104. certum quoque non eſt, nam & in eo hallucinatus hic author, cum bellum hoc Conrado adſcripſit. Verſus autem illius ſunt:

Annal. Boj. P. I. p. 311.

Apud Bouquet T. VIII p. 101. Necrolog. Fuld. apud Leibni. T. III. p. 763.

Schweitzer Chronik c. 32. p. 299.

Der Kunig beſande ſich drat
Nach der Fürſten rat
Von Beyern und von Swaben
GOTT ſi ſich alle ergaben &c.
Da was gevochten ein michel ſtrit,
Manich Unger verlos da den lip,
Die Beyer rachen ehint und wip.
Ir war da ſo viel erslagen,

Das es niemen chan geſagen,
Und niemen erzelln mach,
Si ſlugen ſi nacht und tach
Unz an der Lita ſtat.
Dannoch waren ſi nicht vechten ſat. &c.

Copioſiſſime prælium iſtud apud Aventinum cum plurimis locorum, rerum, perſonarumque circumſtantiis deſcriptum legitur, cujus narrationi quanquam non pauci fidem integram præbeant; ego tamen cum Brunnero ſcribere malim: *Nihil præter felicis pugnæ eventum proditum eſt. Etſi Aventinus eam hiſtoriæ lacunam ingenii fiducia licentiaque ariolandi egregie explevit pro more & ſæculi ſui ſimplicitate abuſus, & poſteritati illuſurus.*

Brunner. Annal. Boj. P. 2. l. 2. ad An. 913.

ANNUS 913.

Abſolutum templum S. Georgii.

Hoc anno ducta eſt ad faſtigium moles Eccleſiæ Divi Georgii. (a) Architectus operis erat Mirobojus propter peritiam hujus artis Principi impenſe charus. (b) Induſtria artificis tantum probata eſt Wratislao, ut non alibi quam in eo templo ſe tumulandum eſſe amicis quibusque declararet. At vero multum de Principis lætitia decerpſit Epiſcopi, qui hanc ædem ſolemni ceremonia ſacraret, dicaretque, penuria. Neque enim eo tempore ullus erat in Bohemia ea poteſtate præditus, neque aliunde vel maximis ſumtibus evocari potuit. (c)

Caruit conſecratione.

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXIII.

ANASTASII III. PAPÆ 3. LUDOVICI III. IMP. 14. SPITIGNÆI 19. TUTONIS Ep. Rat. 20.

(a) Stredovskius addit: *pium opus Joanne Podivinenſi Epiſcopo approbante. Quo tempore non ſolum in Bohemia authore Wratislao Duce & zelantiſſime Cleri ardore Chriſtiana religio magna ſumebat incrementa: verum etiam in Moravia pace tunc ſub novi Regis cura florente Apoſtolico Joannis Epiſcopi Podivinenſis ſtudio, ſacerdotumque laudabili miniſterio ſacra videbantur florere univerſa.* Ita nempe ubivis locorum nobis Joannem Podivinenſem Epiſcopum obtruſit, & ſacris muniis immiſcuit, cum tamen ne uno quidem loco legitimis tabulis teſtatum fecerit eum ſeu aliquando exſtitiſſe, ſeu his temporibus Moraviæ Boemiæque præfuiſſe. Nos alium Joannem ignoramus, quam Archiepiſcopum a Joanne IX. Papa anno 899. ad Moraviam miſſum, qui utrum his temporibus ultra ſuperfuerit, nihil uſpiam proditum, quin Bohemiam Ratisbonenſis Epiſcopi jurisdictionem reſpexiſſe certo ſcimus. Strédovsky l. 5. c. 1. p. 464.

Unde hoc ædilis nomen depromtum ſit, quis vatem agat? Non majoris faciendum eſt, dum ſcribit Peſſina, molem hanc ædificatam eſſe *ad inſtar illius, quam Ratisbonæ eidem S. Georgio dicatam aliquando viderat Wratislaus.* Peſſina Phosph. ſept. p. 127.

(c) Chriſtannus ait: *Cum præfatus Dux Wratislaus in regno fratris ſui defuncti ſuccederet, firmato regno baſilicam in honorem B. Georgii Martyris ſtatuit, ſed morte præventus ejus conſecrationem diu deſideratam minime perſpexit.* Nempe circa annum 921, quo Wratislaus Ducatum auſpicatus, Henricum inter Aucupem omnesque Slavos adeoque etiam Bohemos erant ſimultas & inimicitiæ, quæ procul dubio obſtitere, utne Wratislaus ex Henrici regno Epiſcopum, ſub cujus diœceſi Böemi erant, evocare poſſet, aut Epiſcopus Ratisbonenſis invito inimicoque Henrico auderet Boemiam ingredi. Vita SS. Ludmilla & Wenc.

PRÆTERMISSA.

Superiorem anni cladem hoc anno reparare conati ſunt Hungari, quare novis exercitibus belli aleam periclitati ſunt. Legitur enim

 apud

Herm. Contr. apud Caniſ. ad h. a.

apud Hermannum Contractum: *Ungarii ingreſſi Alemanniam vaſtant.* Seu ut habet editio Piſtoriana: *Hungari Alemanniam depopulantur.* Cladem Hungarorum, quam nonnulla Chronica huic anno apponunt, jam ſupra oſtendimus ad prioris anni geſta pertinere. Ceterum anni hujus ſterilitatem non difficile eſſet narrationibus Peſſinæ atque Stredovskii explere, at quoniam omnia ſine veterum authoritate prolata comperimus, magis conſultum arbitrati ſumus ea prætermittere, quam incertis hiſtoriis lectorem diſtinere.

ANNUS 914.

Wenceſlaus mittitur ad Budecenſes ſcholas.

Nihil in humanæ vitæ deliciis majus viſum Wratislao patri utroque filio, quos quanquam ambos tenero affectu complecteretur, primas tamen ferebat puſio Wenceſlaus. (a) Hunc ſuper Chriſtianam pietatem literis quoque informandum conſtituit pater. Magna per id tempus fama celebrabantur Budecenſes ſcholæ ad erudiendam latinæ linguæ veneribus adoleſcentiam inſtitutæ. Huc bona Ludmillæ gratia diſcendi avidum puerum mittit Wratislaus. (b) Quo in tyrocinio tam celeres fecit progreſſus, ut patris aviæque ſpem non falleret, & magiſtri (c) exſpectationem ſuperaret. Nec vero inter has ingenii exercitationes curam ſalutis pietatisque projecit nobiliſſimus juvenis, cui imo arreptæ literæ quidam quaſi gradus erant ad virtutem, Deique timorem altius animo implantandum. Nam ſingulis diebus in templo Apoſtolorum Principum Budecii ſacerdoti ad aram operanti ſerviebat, altarique de vino & luminaribus proſpiciebat. (d)

AN-

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXIV.

JOANNIS X. PAPÆ 1. LUDOVICI III. IMP. 15.

SPITIGNÆI 20. TUTONIS *Ep. Rat.* 21.

(*a*) Amorem hunc Joannes de Novo Foro Epiſc. Litomislienſis & Olomucenſis his verbis exprimit: *Magnum tripudium patris ejus; quoties in illum obtutum figebat, replebat animam, dum ipſum videbat corpore tam ſpecioſum, & omnium virtutum moribus adornatum: ruebat aſſidue delectabiliter in oſcula ejus, totus nimio præ gaudio lacrymarum imbre perfuſus divinam collaudabat clementiam pro dono prolis tam excellentiſſimæ.* *Vita Mſ. S. Wenc.*

(*b*) Anonymus, qui juſſu Ottonis II. vitam S. Wenceslai ſcripſit, ita loquitur: *Miræ claritatis ac amandæ indolis puer, dum floridam juventutis etatem primum attigiſſet, patre adhuc vivo ad litterarum diſponi exercicia deſiderans, paternumque crebro flagitans auxilium, & deflectens animum, ejus transmiſſu in civitate Budeſs litteris addiſcendis eſt diſpoſitus. Cujus itaque ingenio celeri capacitate divinitus inſtructo brevi ſtudio librum pſalmodialem, ceteraque divinorum complura perdidicit, & ſolidius interiori memorie retinuit.* Vita vero, quæ Hizoni tribuitur, inquit: *Miſit eum in urbem nuncupatam Budecz, ut ibi diſceret pſalterium a quodam reverenti presbytero nomine Uneyo.* *Mſ. Metr. Bibl.*

(*c*) Nempe Uneyo dicti, quem, ut ſupra advertimus, præter veterum authoritatem *Nicenum* vocat Dubravius. Quod vocabulum plane in ſiniſtrum ſenſum detorſit Adrianus Bailletus, dum in Gallica vita ſua S. Wenceslai presbyterum ex civitate Sileſiæ Niſſa fecit, ita ſcribens: *Un prêtre de la ville de Neiſſe en Silſie.* *Acta ſanctorum ad 28. Sept.*

(*d*) Ad hunc locum ex Balbino noſter P. Victorinus: *Ferunt Wenceslaum etiam tum puerulum id ſibi veluti proprium arrogaſſe: ut ſacerdotibus panem vinum ac lumen in uſus ſacros quotidie e peculio puerili præberet.* Verum recte advertere Eruditiſſimi Viri Bollandiani hæc in veterioribus nuſpiam legi. *Balbin. Dec. 1. l. 1. c. 4.* *ActaSS. ad 28. Sept.*

PRÆTERMISSA.

I. Cum mortuo Saxoniæ Duce Ottone Conradus Germaniæ Rex Ottonis filio Henrico non omnem eam hereditatem poteſtatemque,

quam pater habuit, concederet, non modo is adverso in Conradum [illegible] animo, sed & Duces quique & Comites Conradi imperium [illegible] habere, tum supremam in Ducibus pote-ſtatem [illegible]. Sed vero quisque pœnas oc[illegible]: Nam

Chron. S. Galli. ad h. a. *Erchangerus*, ut inquit Chronicon S. Galli, *a Rege [illegible] in exilium miſſus eſt.* Poſtea plane cum fratre Berchtoldo decollatus, Arnolfus vero una cum uxore & liberis ad Ungaros profugere compulſus,

Sigeb. Gembl. ad h. a. quam fugam jam quidem in annum præſentem reponit Sigebertus, at poſterius factam fuiſſe, ſuo loco videbimus. Porro Erchangero hoc anno in exilium, ut diximus, acto, non præſentius viſum præſidium quam in Hungaris, eosque amicos ſibi conciliare; quare illi ſequente anno junctis ſibi Boemis, alia etiam parte Erchangero popularibus ſuis bellum movente Conradi regnum miſere laniarunt.

De geſtis vero Boemorum Moravorumque rurſum hoc anno

Stredowsky l. 5. c. 1. p. 2. altum apud veteres ſilentium. Stredovskius quidem more ſuo loquaciſſimus eſt: narrat is novum Wratislai bellum contra Henricum ſuſceptum, vaſtationemque Saxoniæ ob vindicandas ditiones olim Hoſtivitii tempore a Germanis extortas. Moraviam rurſum ait laceſſitam ab Hungaris, Wratislai denique implorato auxilio vim depulſam. Joannem Podivinenſem Epiſcopum vult hoc anno univerſalem Eccleſiæ Moravicæ Præſulem fuiſſe creatum, denique ſanctos Cyrillum & Methudium a Joanne X. in catalogum Divorum adſcriptos, quæ oppido paradoxa videri debent iis, qui tantilla fide res iſtiusmodi mercari non ſolent.

ANNUS 915.

Aperiente ſe anno quinto decimo ſupra nongenteſimum Wratislaus Dei monitu ſeu potius viſione nocturna, (a) ut ipſe aliquando teſtatus, aliud templum SS. Bohemiæ Apoſtolis Cyrillo & Methudio moliri cepit. (b) Locum, quo ædes has ſacras poſuit, a minore

Boleslaviæ conditum templum SS. Cyr. & Methudii filio ſuo Boleslao Boleslaviam appellari juſſit, (c) quæ in hunc usque diem veteris Boleslaviæ nomen obtinet. In id

tem-

templum, quo frequentioribus perſonaret ſacrorum exercitiis, idem conditor Præpoſitum primum dictum Bohuslaum, Decanum cognomento Wſſemylum, duos præterea Canonicos induxit. (d) Et vero ea tempeſtate ſic virtutibus ſacerdotalis inter ſe ordo & ſacerdotum æmulatrix plebs, denique Dux ipſe piiſſimus piorum fautor Chriſtianæ vitæ officiis certabat, ut vix alias habita ſit ferventior Bohemia in proſequendo Dei cultu. *Priſca pictas.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXV.

JOANNIS X. PAPÆ 2. LUDOVICI III. IMP. 16. SPITIGNÆI 21. TUTONIS *Ep. Rat.* 22.

(a) Stredovskius adjicit: *Ipſi SS. Apoſtoli Cyrillus & Methudius ſtructuræ locum monſtrant, aream templi deſignant, ac futuram loci illius gloriam Principi ſpectandam objiciunt.* *Stredovſky l. 5. c. 1. p. 463.*

(b) De hac Eccleſia a Wratislao condita tacent omnes veteres. Balbinus nihilominus ad pervetuſtos temporum Annales provocat, quos ſi prodidiſſet, qui ſint, aut quo loco lateant, magnam a poſteritate iniiſſet gratiam. Idem addit: *Jam vero a quonam Præſule prima hæc Collegialis Eccleſia Boleslavienſis Deo conſecrata ſit, nullibi ſcriptum inveni. Quid ſi Joannes Boleſſovienſis, aut Kunovicenſis Epiſcopus S. Methodii apud Moravos ſucceſſor (cujus initia in hoc tempus incidunt) conſecrationi Eccleſiæ Boleslavienſis operam ſuam commodare ex proximo voluiſſet?* Quod jam aliquanto confidentius videtur aſſerere Peſſina, Stredovskius vero tanquam rem certiſſimam ſtatuere non dubitat, ait enim tum Joannem Poleſſovienſem Epiſcopum Pragæ exſtitiſſe, cum SS. Cyrillus & Methudius a Pontifice in ſanctorum ſyllabum relati fuiſſent, quare lætum id nuncium per univerſum Bohemiæ Ducatum feciſſe publicari, Wratislaoque ſtimulo etiam fuiſſe ad condendum opus. At magna in his hallucinatio cum Joannis Archiepiſcopi Moraviæ, qui Succeſſor erat S. Methudii, initia in hæc tempora rejiciuntur, quem productis Joannis IX. Papæ literis jam oſten- *Balbin. Epit. p. 4. Idem ibid. p. 17. Peſſina Rad. 3. p. 129. Stredovſky l. 5. c. 1. p. 468.*

oſtendimus anno 899. ad Moraviam miſſum, nec ab eo anno veſtigium ejus amplius in veteribus deprehendi.

(c) Mihi veroſimilius videtur locum nomen Boleslaviæ accepiſſe, poſteaquam Boleslaus ex curte & palatio urbem fecit, quemadmodum teſtatam habemus rem ex Coſma. Non vero locus hic primum poſt Martyrium S. Wenceslai in urbem tranſiit, quemadmodum paſſim noſtri cum Hagecio ſentiunt, ſed id nonnullis annis prius accidiſſe ſuo loco ex Coſma & Chriſtanno oſtendemus.

Peſſina Rid. 3. p. 128. (d) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: Acute obſervat Peſſina: perperam Hagecium quatuor illos presbyteros Boleslaviæ a Wratislao fundatos Præpoſiti, Decani, & Canonicorum nominibus inſignire, adeoque & innuere Eccleſiam Collegiatam tunc fuiſſe erectam: cum ejusmodi dignitatum nomina non fuerint Bohemis nota, minus vero uſitata prius, quam Cathedra Epiſcopalis ad D. Viti Baſilicam Pragæ fundata exiſteret. Quæ is fuſiſſime diſputat contra antiquitatem hujus Collegiatæ Eccleſiæ argumento præcipuo allato: quod *Brzetislaus* in diplomate ſuo monaſterium ſeu Collegium Canonicorum a ſe demum conſtructum dicat, quodque ibidem primum his Canonicis certos reditus aſſignet. Conſequi ergo: Wratislaum tantum ſimplices presbyteros in Boleslavienſem Eccleſiam, quemadmodum & alteram Divi Georgii induxiſſe. Hactenus ex Peſſina noſter P. Victorinus.

PRÆTERMISSA.

I. Tota vi ad laniandum Conradi Regnum hoc anno incubuere Hungari, quo in molimine adjutores habuere Bohemos, ipſumque Erchanger Alemanniæ Ducem cum complicibus ſuis, duravit autem terrarum illarum vaſtatio tribus continentibus annis. Scilicet Chriſtianis quibusque Principibus Germaniæ, Italiæ atque Galliarum debuere nonnunquam Ungari eſſe præſidio, ut cum ſe pares hoſtibus ſuis non viderent, Ungaros præmiis prædarumque ſpe invitarent ad ſcindendas, infringendasque vires hoſtilis exercitus. Generatim Hungarorum in Alemanniam irruptionem his verbis inſinuat Continuator Reginonis: *Hungari totam Alemanniam igne & gladio vaſtaverunt*, quæ pene eadem verba repetit Marianus Scotus & Chronographus Saxo. Sigebertus vero Gemblacenſis ad hunc annum ſcribit: *Hungari Berengario confœderati Aleman-*

Cont. Regin. ad h. a.

Sigeb. Gembl. ad h. a.

manniam vaſtant, & *a Bojariis & Alemannis graviter caeduntur.* At vero loco *Berengario confœderati* legendum eſſe *Erchangero confœderati* ſuadet hiſtoria horum temporum, quam vocem veroſimillime ſeu ſciolus quidam, ſeu hiſtoriarum rudis *Erchangero* ſubſtituit. Nam Berengarius nusquam hoc tempore in Alemannia fuiſſe, aut Ungaris fœderatus legitur. Tam obſcurum eſt, quæ illa victoria ſit a Bojoariis & Alemannis contra Hungaros obtenta, & contrarium ſuadet Arnulphi Ducis Bajoariæ jam clancularia cum Hunnis inita ſocietas, quæ tandem annis duobus poſterius prodita eum ſolum vertere compulit. Veroſimillime autem hic ea Bojoariorum victoria a Sigeberto Gemblacenſi innuitur, quam Bajoarii Duce ſuo Arnulpho contra Conradum his temporibus retulerunt, de qua Witichindus: *Rex* (Conradus) *profectus in Bajoariam dimicavit cum Arnulfo, & ibi, ut quidam tradunt, vulneratus revertitur in patriam ſuam.* E quo vulnere Conradum poſtea mortuum tradit Vetus Teutonicum rythmicum Chronicon a Maibomio in notis ad Witichindum p. 676. recitatum, idemque ex auctore vitæ Mathildis conjicit Hahnius. Quod vero Erchanger Dux Alemanniæ hoc anno ex exilio ſuo redux bellum Alemanniæ concivibusque ſuis intulerit, legitur ex Chronico S. Galli his verbis: *Erchanger de exilio reverſus cum Burcardo & Berchtoldo, cum ceteris patriotis ſuis pugnavit, & eos apud Walawis vicit.* A quo tempore perpetuo hic tyrannidem exercuit omnibus cognatis in armorum ſocietatem excitis, quorum auxilio plane Salomonem Conſtantienſem Epiſcopum maximo opere ſibi infenſum cepit, ut narrat Ekkehardus junior: *Luitfridus ſororis amborum* (Erchangeri nempe atque Bertholdi) *filius juvenis pertinaciſſimus - - - extracto gladio, niſi ab ambobus premeretur, Epiſcopum occidiſſet. Ipſe autem, ut jugulum declinaret, cum citius equo diverteret, a fratribus ambobus freno tentus, comprehenſus eſt.* Dum vero iſthic Erchanger cum cognatis ſuis, illic Arnulphus Conradum infeſtis armis petunt, Ungari junctis Boemis usque ad ipſa pene Viſurgis & Albis oſtia prædabundi penetrant. De quo Adamus Bremenſis vetus Chronographus: *In diebus illis immaniſſima perſecutio Saxoniam oppreſſit, cum hinc Dani & Slavi, inde Boemi & Ungari laniarent Eccleſias. Tunc Parochia Hammaburgenſis a Slavis, & Bremenſis Ungarorum impetu demolita eſt. Interea Confeſſor Dei Hogerus obiit & ſepultus eſt in Eccleſia S. Michaelis cum deceſſore ſuo anno domini DCCCCXV.* Quæ eadem verba repetit Albertus Stadenſis in ſuo Chronico. Quorum denique barbariem in Clerum locaque ſacra exertam acri ſtylo c. 46. depingit Adamus Bremenſis. Nihil vero inter veteres exploratum eſt, cur Boe-

Witichind. l. 1. p. 636.

Reichshiſtorie in Conrado §. 5. in notis Chron. S. Galli ad h. a.

De caſib. Monaſt. S. Galli c. 1. p. 17.

Ad. Brem. hiſt. Eccleſ. c. 44. p. 17.

[illegible]

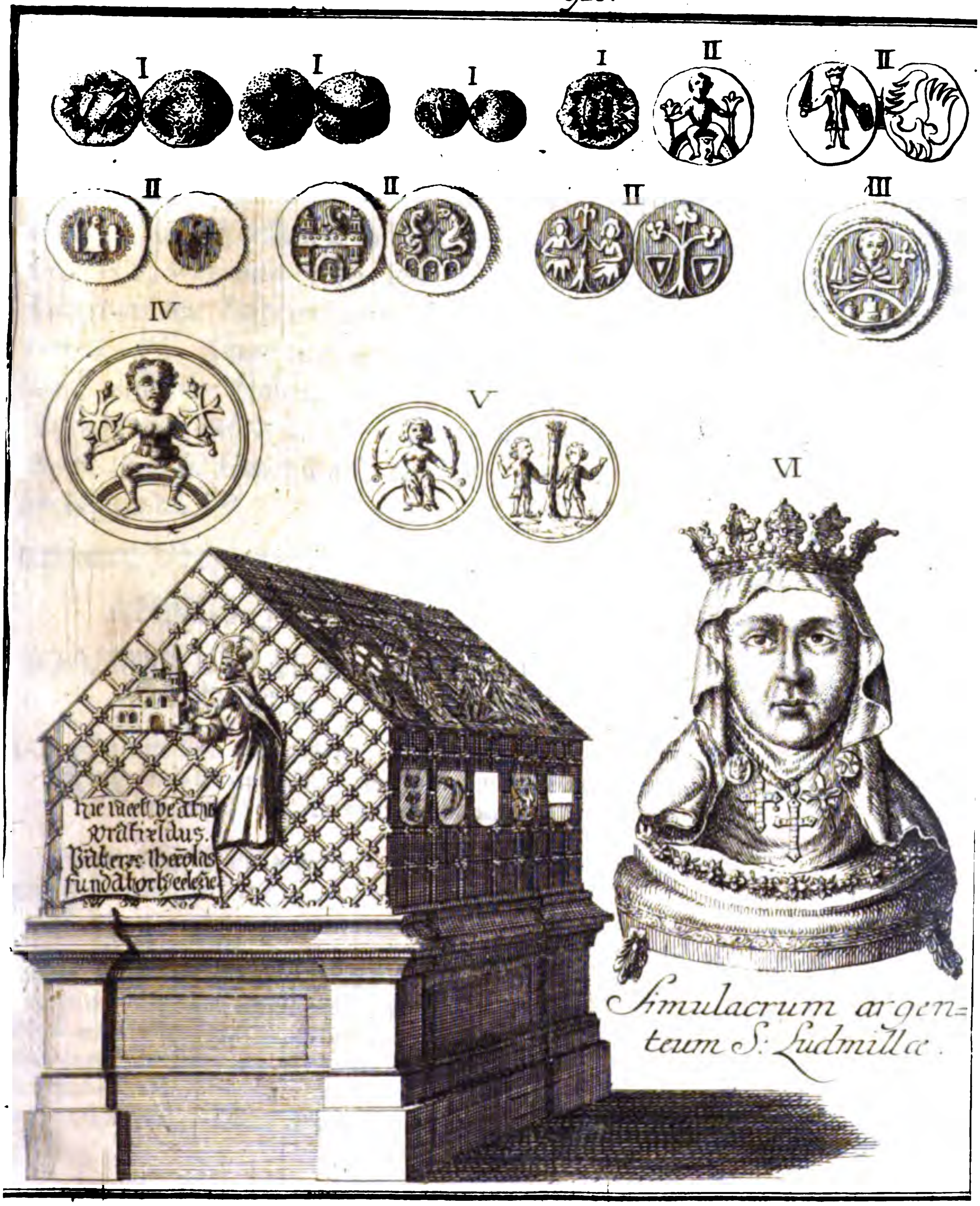
ANNUS 916.

[illegible] Wratiſlaus filius *Borzivoji* Dux Bohemiæ, Chriſtianarum virtutum exemplo nemini ſecundus, ſenſerat corpus ſuum langueſcere, ſe ſeque ex mortalis regni anguſtiis ad æterna vocari: accitis itaque regionum præfectis ceterisque primoribus valetudinis ſuæ afflictas vices exponit, ſimul eorum curæ atque vigilantiæ impuberes filios Wenceslaum atque *Boleslaum* commendat, id

præ

Ad An: 910.

Simulacrum argenteum S: Ludmillae.

præ ceteris petens, ut ſi mori eum contingeret, utrumque ſalubribus monitis & præceptis in bono firmarent, ad clientum ſubditorumque amorem, ad manſuetudinem eos accenderent, Chriſtianæ religionis ſtudium, quo per baptismum ſe authore initiati eſſent, in illis magis magisque perpolire ſatagerent, (a) tum vero ſedulo proſpicerent, ne unquam Luzenſes ſeu Zatecenſes ethnicos altiùs criſtas erigere ſuſtinerent. (b) Quæ cum omnes ſanĉte ſe impleturos pollicentur, piiſſimus Princeps ſeptimo ægrotationis die mortalitatis debitum exſolvit. (c) *Moritur.* Tumulatus magno populi ejulatu in Eccleſia S. Georgii a ſe condita, jamque olim pro tumulo deſignata. (d)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXVI.

JOANNIS X. PAPÆ 3. LUDOVICI III. IMP. 17.

SPITIGNÆI 22. TUTONIS *Ep. Rat.* 23.

(a) Quin hæc ſub mortem Wratiſlai (alio tamen & poſteriori anno) ita geri potuerint, diſputare nolim, at nego hæc uſpiam in veteribus prodita deprehendi.

(b) Hæc ex eo errore profluxere, quod Hagecius Drahomiram gente Luzenſem ſeu Zatecenſem fuiſſe crediderit.

(c) Quo anno mortuus fuerit Wratislaus nullibi legitimis tabulis teſtatum habemus, annis tamen facile 3. aut 9. poſterius fatis ceſſiſſe perſuadet regimen Spitignæi, quem usque ad Henrici Aucupis imperium annumque 921. ſuperfuiſſe conſtat. Poſterius reponendam eſſe mortem Wratislai jam advertit Balbinus, Peſſina & Hammerſchmid. *Balbin. Vita* An tamen certus ſit emortualis annus 926. ut illi ſentiunt, nihil omnino *Arneſti p.* 106 exploratum. Diem tamen obitus certam habemus decimam tertiam *Peſſina Rad* 3. *p.* 130. *Ham-*

 Fe-

merſchmid. hiſt. S. Georg. p. 76. Peſſina Red.7. p.659.

Februarii, quam non modo Codex Mſ. *Diſtributionum Eccleſiæ Pragenſis* a Balbino laudatus, ſed & *liber anniverſariorum* a Peſſina commendatus exhibet, Calendarium feſtorum immobilium, quod præmiſſum eſt officio B. M. Virginis ad uſum Monaſterii S. Georgii anno 1654. Pragæ excuſum ad eundem diem XIII. Februarii literis rubris ejus obitus his verbis meminit: *Obiit Dux Wratislaus.* Quem emortualem diem ſervavit etiam Lupacius in ſuis Ephemerydibus, Weleslavinus in Calendario & Crugerius in ſacris Pulveribus. Quemadmodum vero in anno obitus, ita etiam in annis ætatis regiminisque mira inter authores diſſenſio: Chriſtannus noſter ei XXXIII. annos tribuit: *Migrante ex hac vita* (inquit) *ferme annorum trigenta trium.* Sed jam alias innuimus numerum hunc annorum non legi in vita antiqua S. Ludmillæ, ceterum rebus verbisque Chriſtanni pene reſpondente, quare merito nobis videri illum a poſterioribus intruſum. Et profecto calculus hic annorum nequaquam conciliari poteſt cum aliis veteribus documentis. Si enim Wratislaus jam anno 895. fuit in Comitiis Ratisbonenſibus, ibidemque cum fratre Spitignæo inter primores Ducum refertur, ſi ſucceſſit fratri Spitignæo in Ducatu univerſæ Boemiæ, ut omnes veteres ſcribunt, longior merito ei ætas concedenda erit, quandoquidem indubium eſt Spitignæum adhuc anno 921. ſuperfuiſſe. Quodſi tamen in hoc numero *triginta trium annorum* (quem etiam refert vita brevis S. Ludmillæ e Codice Dresdenſi a Menkenio edita) quæpiam vetuſtatis reliquiæ, ajo: hos triginta tres annos ſummam explicari poſſe de annis regiminis, quibus nempe Wratislaus tam cum fratre Spitignæo, quam ſolus Bohemiæ præfuit. Ducis hujus piiſſimi ſimulacrum rurſum ex toties laudato Mſ. picturato cum effigie filii ſui S Wenceslai lectoris obtutibus ſpectandum exhibemus. Manuſcriptum Monetarium, Ducum & Regum Bohemiæ numos deſcribens, etiam Wratislao quempiam bracteatum primæ magnitudinis attribuit, verba compilatoris iſtius haud adeo veteris audire libet: *Bracteatus primæ magnitudinis* mit einem ſitzenden Bild in beyden Händen ein Creutz haltend: weilen Wratislaus ſeinem Vatter verſprochen den Chriſtlichen Glauben fortzupflanzen, und auch von ſeiner Gemahlin vor ſeiner ehelichen Verbündnuß dergleichen Verſprechen erhalten, ob ſie es ſchon nicht gehalten. Als wollte er durch die 2 Creutze ſagen, daß von beyden Seiten die Chriſtliche Religion zu treiben ſeye. Quem bracteatum bona fortuna in Ludevigii Tomo VII. reliquiarum manuſcriptorum Tabula III. numero 89. excuſum reperi, quem & ipſe tabula I. num. IV. a calcographo copiatum exhibeo. At vero cum nu-

Menken. T. III. p. 1808.

numus hic omnibus indiciis careat, problema eſto: num potius ad hiſtioriam Brandeburgiæ, ut vult Ludevigius, an ad Duces Bohemiæ referendus ſit? cum etiam inter aliarum gentium monetas non raro veteres Duces Regesque cum duplici cruce, vexillo, palma, lilio, aut haſta repræſentati inveniantur. Ceterum Treverus in ſua disquiſitione de origine Aquilæ bicipitis oſtendit, plures numos a Ludevigio T. VII. pro Brandeburgicis habitos, ad hiſtoriam noſtram remque monetariam Bohemiæ pertinere.

(*d*) Hodiedum tumulus Wratislai Ducis Bohemiæ ſpectatur in ejusdem Eccleſiæ Divi Georgii navi ex cornu epiſtolæ ad ingreſſum ſacrarii, infra cæmento & lapide ſupra pavimentum elevatus, ſupra vero opere ligneo tectus; in hujus poſteriore parte exhibetur Wratislaus cum pileo & Ducali amictu limbo redimitus templique cujusdam iconem utraque manu gerens, ad cujus pedes hæc Gothico rudiſſimoque charactere legitur inſcriptio: HIC JACET BEATUS WRATIZLAUS PATER SI WENCESLAI FUNDATOR H. ECCLESIE. Cujus ſtructuræ imaginem Tabula I. proponimus. Quod ad molem ligneam, ſcripturamque attinet, eam haud tribus ſæculis vetuſtiorem autumo, ut tum demum poſitam exiſtimem, cum ſedatis tumultibus Huſſiticis, Sanctimoniales Divi Georgii in poſſeſſiones ſuas reſtitutæ ſunt. Ad hanc ſcripturam reſpexit Balbinus, dum ita de Wratislao commentatur: *Optimus Princeps, cui Beati titulum ut hodieque legimus, ipſa tumuli affirmat inſcriptio.* Ex hac ipſa denique inſcriptione paſſim noſtri, quemadmodum & Schœnleben in anno ſancto Habsburgo-Auſtriaco Wratislaum *Beati* titulo nobilitare ſoliti, quem tamen ei ab antiquitate donatum fuiſſe nuſpiam hactenus legi. Imo Florianus Hammerſchmid, qui hiſtoriam S. Georgii ſcripſit, ſolliciteque vetuſta monumenta hujus Parthenonis congeſſit, nuſpiam vetus aliquod documentum profert, quo *Beati* titulo donatus legeretur. Multo magis vero ait adhuc ſæculo XIV. officium & Miſſam defunctorum pro eo dici ſolita fuiſſe. Quare & eruditiſſimi Continuatores operis Bollandiani nihil de cultu ei exhibito ſibi conſtare innuunt.

Balbin. Epit. l. 1. c. 5. p. 18.

Hamerſchmid. hiſt. S. Georg. p. 14. & 15. *ActaSS, ad* 28. *Sept.* §. 2. n. 30.

PRÆTERMISSA.

I. Cum anno ſuperiore Continuator Reginonis narraſſet Hungaros totam Alemanniam igne & ferro vaſtaſſe, ſubjungit: *Sed Thuringiam & Saxoniam pervaſerunt, & usque ad Fuldam monaſterium pervenerunt*

anno DCCCCXVI. Quem eundem annum obſervat Hermannus Contractus apud Caniſium, & Bouquet, Marianus Scotus, & Annales Hildeshemenſes; ſed ad ſuperiorem annum narrat jam Schafnaburgenſis, uno denique anno poſterius Sigebertus Gemblacenſis, haud aliam ob cauſam, quam quod tres continuos annos hæc vaſtatatio duraverit. Verum dicet nonnemo, quid ubivis Hungarorum hiſtoriam perſequar? Pertinet ea nempe multis titulis ad Annales noſtros, tum quod Hungari Moraviam (cujus memorias me perinde ac Boemicas tractaturum in frontem operis pollicitus ſum) occupaverint, tum quod nonnunquam Boemorum fœderati fuerint, ac maxime quod ex eorum geſtis hiſtoria noſtra mirum quantum illuſtretur. An vero hoc ſolido triennio Boemi in Germaniæ vaſtatione Hungarorum ſocii perſtiterint, nihil a veteribus proditum reperio.

Nec quod ad anni hujus lacunam explendam ultra apponam ad manus eſt, niſi Concilium in vicina nobis Bavaria apud Altheimium celebratum commemorare libet, de quo Hermannus Contractus: *Iſto* *Apud Caniſ. ad h. a.* *anno apud Altheim ſynodus habita.* Quæ magis elucidat Aventinus: *Anno* *Avent. Annal. Boj. l. 4.* *ab orbe ſervato CMXVI. Indictione IV. duodecimo Kalendas Octobris, Regis Conradi piiſſimi & Chriſtianiſſimi Regis quinto Concilium ſacerdotum frequens apud Althaim in pago Rhætiæ cogitur ab Ottonenſi Epiſcopo legato Joannis X.* *Ad h. a.* *Pont. Max.* Monet vero Pagius loco *Ottonenſi* legendum eſſe *Ortunenſi*, qui plura hujus ſynodi capitula ad præſentem annum publicavit, inter quæ etiam legere eſt adverſus Richvinum Archiepiſcopum Saliſburgenſem & Epiſcopos Saxoniæ objurgationem, quod ad hanc ſynodum vocati venire renuerint. Num huic ſynodo etiam quidam de Clero Boemico interfuerint, nihil quidem proditum, at invitatos fuiſſe vix dubitare velim, quandoquidem Boemia Ratisbonenſis Epiſcopi, qui huic ſynodo interfuit, jurisdictionem reſpiciebat. Si acta univerſa hujus ſynodi ad poſteritatem fuiſſent tranſcripta, fortaſſis quædam veſtigia hujuſce rei ex illis eruere liceret.

II. Anno ut ut a memoriis patriis jejuno famem eam hiſtoricam *Peſſina Mart. Morav. l. 3. c. 1. p. 228.* exſaturare nituntur Peſſina & Stredovskius, quorum prior hac ſermonis ubertate utitur: *Erat tum temporis Imperator* (imo Rex Germaniæ tantum) *Conradus I. qui cum viribus ſufficere, & tam immanem hoſtium* (nempe Hungarorum) *multitudinem ferro ſuperare non poſſet, muneribus & auro eam delinire, & pacem pretio emere neceſſe habuit. Quo audito Moravi in ſollicitudines diſtrahebantur varias, metuentes ne Hungari, uti pro more ſuo in pace,*

jam-

jamque tot mortalium funeribus paſti, at nondum ſatiati, denuo in Moraviam, ruptis prout antea perſæpe induciarum pactis, prædatum excurrerent. Neque ſecus accidit, quam timebatur, nam in ipſo reditu, cum ex Bavaria reverterentur, rei bene geſtæ feroces in Moraviam Danubio viciniorem vaſtabundi irruperunt, incolis, qui poſt tot calamitates & clades ſupererant, nihil tale opinantibus, partim immani truculentia ferro exciſis, partim in captivitatem abductis, pagis vero & oppidis cum ſupellectili multa, quæ accipi non poterat, incenſis. Quapropter Moravi virium ſuarum, quæ ad reſiſtendum permodicæ erant, haud ignari, novis rurſum legibus pacem flagitare, & cum ferro non poſſent, eam extorquere, auro mercari, ſeque majore quam antea tributo quot annis pendendo obſtringere cogebantur. Quippe nulla, quantumvis fœda conditio reſpuenda videbatur, modo cum ferociente vicino, ac velut incubante hoſte paciſci, & patriam ab extremo diſcrimine eximere poſſent. Hactenus Peſſina, qui in narrationis ſuæ præſidium in margine citat Hermannum Contractum ad annum 916. Peucerum l. 4. Chron. in Cunrado, Coſmam l. 1, Hagecium ad annum 916. Verum ignoro, qualesnam editiones aut exemplaria Contracti, Peuceri, Coſmæ aut Hagecii præ manibus habuerit Peſſina, nam in meis de Moravia ne verbum quidem reperio. Nihilominus narratis his utroque pollice ſubſcripſit Stredovſkius, imo ea amplificavit pluribusque adjectis auxit. Nam narrat reducem ad Moraviam Joannem Epiſcopum deprehendiſſe Eccleſiam Welehradenſem ab Ungaris everſam, quare parietibus reſtantibus ſuperimpoſuiſſe tectum, ſacellumque inde efformatum SS. Cyrilli & Methudii honori conſecraſſe. Quæ utinam quanta facilitate ſcripta ſunt, tam roborata ſint veterum teſtimoniis. Carolus IV. in vita S. Wenceslai ait Eccleſiam Welehradenſem ſub patrocinio S. Viti fuiſſe, nec aliud documentum ſuppetit illo antiquius, quo alius Eccleſiæ hujus patronus ſtatueretur.

Stredovsky l. 5 c. 2. p. 470, 471.

Acta SS. ad 28. Septemb. n. 1.

ANNUS 917.

Necdum Wratislaus obtorpuit, & jam Drahomira occupare Bohemiæ faſces aggreſſa eſt. (4) Procerum namque ſenatum, omnium urbium & provinciarum Præfectos Wiſſehradum cogit, flagitatque, ut per eorum ſententias liceat ſibi Principatus habenas tenere. Argumen-

Drahomira Wiſſehradi cogit concilium.

menta erant: ſe ſe alto principalique prognatam ſanguine, uxorem mox demortui Ducis, matrem filiorum impuberum. Inter quæ hac confidentia ſermonem ad circumfuſam concionem inſtituit: „ Viri! alioquin integrum vobis non eſt „ novum Ducem deligere ſuperſtitibus filiis mariti mei, ad „ quos Ducalem thronum pertinere ne ipſi quidem negave„ ritis. Eos autem cum tenera adhuc ætas a clavo imperii „ arceat, cui potius, dum adoleſcant, hanc ſpartam, quam „ mihi conferendam cenſebitis? „ Proceres, atque ii cum primis, quibus Wratislaus pater impuberum filiorum ætatem commendaverat, deliberatione capta Drahomiræ gubernacula deferenda eſſe ſtatuunt, dum filii annos adminiſtrandæ reipublicæ idoneos attingant. (b) Quibus præterea Comitiis Ducatum Bohemiæ inter utrumque filium partiendum eſſe decernunt: Wenceslao cavebatur de Pragenſi Principatu, totaque Auſtrali, quam lata erat, regione usque ad Curimenſium fines; cavebatur item Boleslao de transalbina ſeptentrionali, ea conditione, ut Albis utriusque Principatus limes eſſet, quam nempe regionis partitionem jam Wratislaum patrem mente agitaſſe non ignorabant. (c) Cavebatur etiam Ludmillæ de Tetinio, dum viveret, poſt cujus obitum is tractus rurſum ad Wiſſehradum rediret. (d) Cautum denique erat: Boleslaus matri Drahomiræ permitteretur Wiſſehradi educandus, (e) Wenceslaus Budecii bonis literis inſudaret. (f) Verum Drahomira quanta quanta ad omnem aſtutiam, tyrannidemque comparata id perpetuo verſabat animo, ut Wenceslaum cum univerſo Chriſtiano-

Invadit Principatum.

Wenceslao cisalbina regio.

Boleslao Transalbina conceditur.

Drahomira odit Chriſtianos.

rum

rum grege Ducatu exueret, Boemiaque exigeret. Nec alia fuit cauſa, quod Ludmillam ſocrum ſuam omnibus odiis deſtinaret, quam quod Wenceslaum Chriſtianis rudimentis inſtituiſſet. (g)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXVII.

JOANNIS X. PAPÆ 4. LUDOVICI III. IMP. 18.
SPITIGNÆI 23. TUTONIS *Ep. Rat.* 24.

(a) In his Hagecius ſecutus Dubravium. Invaſionem quidem principatus innuere videtur Chriſtannus de Drahomira ita loquens: *Viduata viro ſolio ejusdem utebatur.* At hæc tyrannis & uſurpatio erat, tutela enim ſuffragio procerum delata erat S. Ludmillæ, ut mox videbitur.

(b) Contra omnium veterum mentem Hagecius hanc tutelam a proceribus & populo Drahomiræ conceſſam ſcribit; omnes enim veteres cum Chriſtanno eam Ludmillæ tribuunt. Verba Chriſtanni ſunt: *Genitore* (Wratislao) *interim ex hac vita migrante - - - revocatur* (Budecio Wenceslaus) *Metropolitanam in urbem Pragam, ſedemque in paternam ab omni plebe ſublimatur. Sed quoniam pueritie vel adoleſcentie necdum perfecte florem mundaverat, inito cuncti ſatrapæ prudenti conſilio beate memorie Ludmile Chriſti famule Ducem ipſum rudem cum fratre ſuo Boleslao educandos commiſerunt, donec illis robur ætatis favente Deo accreſceret.* *Mſ. Biblioth. Metropol.*

(c) Multi ſcriptores poſteriores jam hanc Ducatus partitionem a Wratislao factam, hiſque conditionibus ejus teſtamentum conditum fuiſſe adſtruunt. Neutrius tamen in primis vitæ S. Ludmillæ atque Wenceslai ſcriptoribus mentio. Quo argumento Clariſſimi Viri Bollandiani hanc terrarum partitionem tanquam poſteriorum commentum evincere conantur, nec concedere volunt Boleslaum ſeparatæ cujusdam regionis Ducem in Bohemia fuiſſe. At quanquam lubens confitear hujus partitionis in nullo veteri fieri claram, verbisque expreſſis mentionem, at vero indubie ea ex veterum relatis eruitur; præſertim ſi con- *Acta ſanct. ad 28. Septemb.*

ſuetudo patria ad declaranda veterum ſcripta adhibeatur. Certum eſt ex hiſtoriis noſtris, cum plures Ducales filii a patre relicti ſunt, eos certas quasdam Ducatus Bohemiæ portiones accepiſſe (nolim enim hic de Moravia loqui, quæ in plures regiones diviſa plerumque ſecundo genitis filiis in poſſeſſionem dabatur) verum non raro ab ipſa Bohemia avulſas portiones, ut Gradicenſem, Glatovienſem, Satecenſemque, accepere minores natu fratres. In quibus quidem terris pleno jure Ducalique illi dominabantur, at nexu quodam fratri majori ligati, ut eum quaſi primum magnumque Principem agnoſcerent, in iisque, quæ ad ſalutem reipublicæ Bohemæ ſpectare viderentur, obedirent. Ea ſcilicet plane ratione, qua anno 894. a Suatopluco teſtamentum conditum fuiſſe ad eum annum ex Porphyrogenito retulimus. Jam certum eſt ex Chriſtanno: Boleslaum, antequam univerſæ Bohemiæ Ducatum interfecto fratre Wenceslao fuiſſet indeptus, curtem habuiſſe Boleslaviæ, certum etiam eſt ex eodem & Coſma: Boleslaum Boleslaviam urbem effeciſſe, atque *Romano opere*, ut inquit Coſmas, condidiſſe, quibus verbis haud obſcure authores hi innuerunt, regionum illarum tractum Boleslaum in portionem ſuam accepiſſe. An vero omnem transalbianam ditionem, ut noſtri volunt, acceperit, item an eam teſtamento patris, an procerum Bohemiæ ſuffragio obtinuerit? definire quidpiam haud auſim. Id certum eſt Boleslaum ditionem Boleslavienſem certo quodam plenoque jure tenuiſſe.

(*d*) Id ex conjectura hauſit Hagecius, cum conſtet S. Ludmillam usque ad obitum ſuum Tetinenſem regionem tenuiſſe, poſt cujus martyrium Drahomira eam ſeu ſibi ſervavit, ſeu percuſſoribus obtulit. Nam ait Chriſtannus: *Præfata autem Domina* (Drahomira) *poſſeſſionem uſurpans ſupellectilem ſocrus ſuæ cunctam, cum antefatis Tyrannis regnare cœpit, ditans eos propinquosque eorum ac familiam opibus eximiis &c.*

Pulkava Mſ. (*e*) Id primum aſſerentem deprehendo Pulkavam: ***Drahomir autem***, inquit, *uxor ſua nutriebat ſecundum filium Boleslaum.* Vetuſtiores omnes S. Ludmillæ quoque educandum traditum fuiſſe docent. Niſi fortaſſis dicere libet: Drahomiram contra procerum ſententiam vi Boleslaum Ludmillæ eripuiſſe, atque nutriiſſe. Quanquam cum Ludmilla pauciſſimo tempore hanc tutelam geſſerit, haud incongrue dici poſſit tam Boleslaum quam Wenceslaum a Drahomira enutritum.

(*f*)

(*f*) Wenceslaum Budecio ad ſolium vocatum fuiſſe ſupra ex Chriſtanno vidimus, ut eo remiſſus fuiſſet, non modo nuſpiam in veteribus indicium eſt, ſed plane adverſa ex ejus biographis leguntur. Ceterum hæc multo poſterius geſta fuiſſe ex dictis anni ſuperioris liquet. Nec vero credibile tum Wenceslaum nonniſi octennem fuiſſe, quemadmodum ex calculo Hagecii aſſerit Balbinus, res enim, quas ſta- *Balbin. Dec. 1,* tim ſub initium occupati paterni ſolii ab eo geſtas memorat Anony- *l. 7. c. 14.* mus (qui ejus vitam juſſu Imperatoris Ottonis II. ſcripſerat) majorem ætatem expoſcunt.

(*g*) Nolim impugnare hanc inter ceteras etiam cauſam fuiſſe, at ambitionem cumprimis obtendit ſupra laudatus Chriſtannus: *Mater*, inquit, *ſupra dictorum puerorum - - - diabolo inſtigante totum venenoſi pectoris animum in famulam Dei Ludmilam accendit, malisque ſuſpicionibus arctatur, æſtimans ob educationem juvenum, quos ſocrui ſuæ cunctus commiſerat populus educandos, ſe Regno, rebusque privari, illamque ſibi dominatum nanciſcituram univerſum, initoque perverſiſſimo cum viris Belial conſilio, toto annisu eam extinguere molitur.* Quod etiam poſtea perfecit. Prævideratautem hæc Wenceslaus puer per cœleſte viſum, & clientibus ſuis vatidico ore prædixit, quemadmodum id non modo in vita juſſu Ottonis II. ſcripta, ſed & Chriſtanno, poſterioribusque omnibus legitur.

PRÆTERMISSA.

Tertius is annus eſt, quo Hungari per Germaniam longe lateque graſſati omnia igne & ferro peſſumdabant. Hermannus Contrac- *Apud Caniſ.* tus ad hunc annum rurſum ſcribit: *Hungarii pervaſa, ut ceperant, Alamannia Baſileam urbem deſtruunt, indeque Alſatia vaſtata Lotharii regnum* (id eſt *ad h. a.* Lotharingiam) *multa mala facientes, invadunt.* Chronicon Augienſe *Apud Bouquet* vero: *Ungari per Alemanniam in Alſatiam, & usque ad fines Lotharii regni* *T. VIII. p.* *venerunt.* Quæ pene eadem verba refert Continuator Reginonis, Ma- *101.* rianus Scotus, & Excerpta e diverſis Chronicis apud Bouquet. In Burgundiam etiam Hungaros pervaſiſſe docet Chronicon S. Medardi Sueſ- *Acherii Spici-* ſionenſis: *Hungari Europam, Franciam, & Burgundiam vaſtaverunt*, de *leg. T. II. p.* qua vaſtatione etiam Adamus Bremenſis: *Ungari non ſolum noſtram Saxo-* *785. Adam.* *niam, verum circa Rhenum, aliasque trans Rhenum provincias, Lotharingiam* *Brem. hiſt. Eccleſ. c. 47.* *& Franciam demoliti ſunt.* Nempe inteſtina civiliaque inter Principes Germaniæ his annis enata bella Hungaros ſeu prædæ ſpe, ſeu invitatio-

[illegible] ſedibus exciverat. [illegible] cum Ungaris initæ pacem [illegible] quam Arnulphus Bajoariæ [illegible]: *Erchanger, qui Ducatum [illegible] rebellantes, [illegible] jubente apud villam Ele-gon [illegible]* [illegible] narrat Eckhar-[illegible], *poſtea generale edicto* [illegible] *Luitfrido) lege abjurata &* [illegible] *capitis damna-*[illegible]. [illegible] Arnulphus metueret, ſup-[illegible] Luitprandus: *Arnoldus, nihil* [illegible] *ad Hungaros fugit.* Et Sigeber-[illegible] *ad Hungaros cum uxore & filiis* [illegible]. Atque hæc ſunt, [illegible] enim noſtræ Mora-[illegible] Chronicis altum ſilen-tium. [illegible] hic annus *eſt a novo* Moraviæ [illegible]. [illegible] enim ille narraſſet Dra-homiram [illegible], ſubjungit: *Id Moravi audien-tes,* [illegible] *expectari poſſe, haud* [illegible] *Ideo ſuadente poſſ-ſimum* [illegible] *ſcelere,* [illegible] *in ordinem redigendis, &* [illegible], *ut moderandos Moraviæ Regni* [illegible] *pro ſupremo* [illegible] *arbitro* [illegible] *Cæſar, & ſup-*[illegible] *Regni* [illegible] *nomine rempublicam curet,* *Burghardum Comitem* [illegible] *Moraviæ nominavit Mar-chionem.* Principium hujus univerſi commenti depromſit Sredovſkius ex ſummo illo nugatore Abrahamo Hoſemanno, qui omnium hiſtori-corum jam calculis mille impoſturarum damnatus eſt. Hic *in Pompa* [illegible] *ingreſſus in ſuperiorem Luſatiam in præfatione* ait: Hat Kaiſer Conra-dus der erſte den ſtreitbaren Kriegshelden Graf Burkharden von Buch-heen auf dem Reichstage zu Regenſpurg zu einem Markgrafen in Mäh-ren und Lauſitz gemacht, wie in der alten Mähriſchen Chronica c. 181. fol. 265. Ita nempe ſycophanta hic paſſim cerebro ſuo effictis libris fidem verbis ſuis conciliare, & univerſo literario orbi imponere cona-

tus,

tus, adeo ut Peſſinam quoque in hunc errorem traxerit. Quanquam is merito fateatur ſe hoc Moraviæ vetus Chronicon nusquam reperire potuiſſe. Sic vero ille: *Quale autem ſit vetus illud Moraviæ Chronicon, cujus his mentionem facit Hoſmannus, nullam ejus copiam adhibita ſat diligenti inquiſitione habere, ſed neque de illo quicquam reſcire vel audire, ne quidem in præcipuis per Bohemiam & Moraviam Bibliothecis potui.* Nempe necdum Peſſinæ ævo Hoſemanni impoſturæ, ut hodie, cognitæ erant. *Peſſina Mart. Morav. l. 3. c. 1. p. 228.*

ANNUS 918.

In magnum res Chriſtiana hoc Drahomiræ dominatu (a) prolapſa diſcrimen. Pagani enim diſſimulante Drahomira in confiniis urbis Pragæ multis adverſitatibus Chriſti addictos legibus adflixere, quorum interfecta mutilaque corpora inter compita, oppida, domosque paſſim reperta ſunt ſicariis clanculum ubique graſſantibus. Nec mota ſunt hujus immitis leænæ viſcera ad Chriſtianorum querelas, planctus, criminationesque, plane palam faciens ſe ſe hæc latrocinia ſi non probare, certe haud penſi facere. Contra unius ethnici noxiis manibus decem continuo Chriſtianorum ſuppliciis parentatum. (b) *Drahomira tyrannis adverſus Chriſtianos.*

In Polonia per id tempus demortuum Leſtkonem IV. in principatu excepit filius Zemanislaus, (c) cui uxor nomine Gorka filium oculis captum peperit. Erat forte duodecimus ab ortu dies, isque luſtricus, quo pater ad genitales menſas turbam procerum, nobilitatisque invitarat. Cum ex inſperato inter epulas nunciatur puerum oculorum lumen accepiſſe. Ilicet exſiliit gaudio pater, illatumque triclinio puerum in orbem per convivas circumtulit ſingulis ex ordi- *Miesko Pol. Dux cæcus naſcitur.*

ne ſpectandum ſuaviandumque præbens. Nomen vero non præter matris patrisque tripudia infanti impoſitum Mieſko. (d)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXVIII.

JOANNIS X. PAPÆ 5. LUDOVICI III. IMP. 19. SPITIGNÆI 24. TUTONIS *Ep. Rat.* 25.

(a) Manuſcriptum de Monetis Ducum & Regum Bohemiæ etiam ſub dominatu Drahomiræ quendam numum ejus imagine inſignitum excuſum fuiſſe perhibet. Verba Anonymi ſunt: *Bracteatus primæ magnitudinis* mit einer ſitzenden Bildnuß in jeder Hand einen Zweig haltend, entweder die Andacht der Wittwen, oder ihre Vormundſchaft vorſtellend, welche ſie mit Conſens der Groſſen des Reichs geführet, als wollte ſie ſagen: ſie habe 2 Söhne mittels dieſer zweyen Zweigen aus der Primiſlaiſchen Familie. Verum quod ante de Wratiſlai moneta dictum, idem de præſente Drahomiræ ſentiendum, cum omnibus indiciis careat. Bractcatum ejusmodi nuſpiam mihi hactenus videre licuit, at ſolidum ejusdem pene figuræ ſpectare licet in Tomo VII. Reliquiarum manuſcriptorum Ludevigii Tab. VI. num. 141. quem ut Lector coram ſpectare poſſit, eum Tabula I. num. V. exhibemus. Qui ſi forraſſis compilatori monetarum noſtrarum cognitus fuiſſet, majus is argumentum habuiſſet eum Drahomiræ vindicandi, quandoquidem averſa fronte ſpectantur duo juvenes coloſſum, ſeu forraſſis rectius imperialem baculum haſtamve, tenentes, quos pro filiis Wenceslao & Boleslao explicare potuiſſet.

Dubrav. (b) Eadem etiam habet Dubravius. In veteribus tamen hujus crudelitatis memoria non habetur. Exorſa vero eſt Drahomira, ut illi ſcribunt, tyrannidem ſuam ab odio adverſus Divam Ludmillam, quæ poſtquam Drahomiræ machinatione fuiſſet tutela ſua ipſaque vita exuta, tandem de percuſſoribus ſcribit Chriſtannus: *Regnaverunt in tota provincia Bohemorum velut magnifici Duces, ſed non ex Deo.* Quæ ultima verba num fortaſſis ad eam crudelitatem reſpiciant, obſcurum; in ritus ſcriptoribus nihil proditum reperio.

(c)

(*c*) Kadlubecius primus Poloniæ ſcriptor eum vocat *Zemomyſl*, alii ſcriptores Poloni *Zemovitum*. *Hiſt. Pol. l. 2. epiſt. 10.*

(*d*) Aliter hæc narrat mox laudatus Kadlubecius: *De Zemomyſl autem ille famoſus Mieſzko cæcus gignitur, cæcus ſeptennio educatur, qui anni exitu ſeptimi divinitus illuſtratur, viſuque recepto ætatem vicit induſtria. Sed tantiſper lumine caſſus ratione cæcutire viſus eſt, quod ſeptem ſcortis pellicum, quas conjuges nuncupabat, nocturnales variare vices conſueverat. His tandem repudiatis de Bohemia quandam, Daubrowkam nomine, matrimonio copulat, cujus felici conſortio glacies infidelitatis diſſolvitur, & noſtrorum labruſca gentilium in veræ vitis palmites transmigrat.* *Ibid.* Eadem de ſeptennio narrat Dlugoſſus, mire tamen viſus in tonſurationis ejus ſolemnitate recepti circumſtantias amplificat. *Dlugoſſ. hiſt., Pol. l. 1. p. 86* Paſſim denique ſcriptores Poloni ejus nativitatem ſerius ad annum 931. reponunt.

PRÆTERMISSA.

Ante anni hujus exitum X. Kalendas Januarii, ſeu ut Hepidanus loquitur: *Ante Natale Domini* mortuum fuiſſe Conradum Germaniæ Regem prodit Necrologium Fuldenſe, Hermannus Contractus, Marianus Scotus, aliique. *Hepidan. ad h. a.* *Apud Leibnit. T. III. p. 763.* Is quanquam cum Henrico Saxoniæ Duce Ottonis filio vivens aliquoties prœliatus ſit, moriturus tamen haud alium, quam illum, etiam fratre prætermiſſo, Regio nomine dignum deputavit. Rem narrat Ekkehardus junior Monachus S. Galli: *Conradus virili prole carens, Eberhardum autem fratrem habens, ad regni gubernacula, ſi ſuperviveret, aſpirantem, ſenſit eum nec regno virtute quidem habilem, nec populo moribus acceptum, rogantemque, cum ipſe jam ſeneſceret, ut ſe populo commendaret, crebro fruſtravit. Incipiens autem mori clam loquitur fratri: „Video, „ait, germane mi, & ſemper vidi te a populo nolle accipi, ideoque quod ſæpe „rogaras, ne te contriſtarem, tacite diſtuli. Conſilium autem meum ſi nunc „feceris, ut in Deum ſpero, inglorioſus non eris. Eſt in Saxonia, cui neminem in regno æquiparem, ſcio, Heinricus quippe Comes Mathilda conjuge „clarus. Sumens ergo coronam & ſceptrum nocte dieque accelera ad ipſum, „teque & regnum ei meis verbis in manus dato, & mei vitæ memores fore „ambos rogato.„ Fecit igitur, ut Rex juſſerat, veniensque ſecretum Comitis petiit alloquium. Eliminatis omnibus ipſe oſtium clauſit, chlamydeque exuta ad pedes viro corruens nimis ſtupenti coronam & ſceptrum detegit, & quæ juſſus eſt, enarrat. Cui ille inter cetera, ſi ſecum in fide, qua dixerat, ſentire vellet,* *In caſibus Monaſt. S. Galli.*

om-

omnia, quæ tanto nuncio decerent, facturum ſpoponderat. Et ne per longas ambages vadam, ſit colloquium publicum, Heinricus Saxonum & Francorum conſenſu elevatur & ungitur in Regnum. Quæ tamen ſequente anno primum accidere. Sub hujus vero Henrici imperio rurſum reviviſcet aliquantum hiſtoria patria, quæ cum Regni Moravici everſione pene intermortua erat. Ceterum Conrado huic Germaniæ Regi ſubjectos fuiſſe Boemos præter veterum fidem aliorumque recentiorum opinionem contendit Goldaſtus: nempe pene rei nulli alteri, quam novorum atque novorum vinculorum genti noſtræ injiciendorum fabricæ intentus. Sic vero ille: *Conrado I. Regi, ſuperioris Ludovici IV. ſucceſſori & agnato Bohemos fuiſſe ſubjectos patet ex reſcripto quodam Henrici I. Regis ad Arnulphum Bavariæ Ducem exarato apud Aventinum.* Sed haud ſolidum Goldaſto in Aventino fulcrum, quem tot res vel in hiſtoria noſtra præter frontem effinxiſſe, non uno loco ſuperioribus annis oſtendimus. Quin hoc decretum Henrici I. ad Arnulphum exaratum ſolertiſſime in Aventino quæſitum nuſpiam reperio. Colloquium Henrici cum Arnulpho Duce omnino libro quarto deprehendo, in quo author hic fingit ab Henrico pacis conciliandæ cauſa Arnulpho conceſſum fuiſſe *Bajoariæ regnum locupletiſſimum, Nariſcos, Allemannos, Chamabos, Boethos, Sudinos, Iliſos, Marcomannos, Quados, Vindelicos, Noricos, Charinos, Venedos, Carnos, Pannonios.* Vocabula populorum partim exſtincta, partim nunquam ſub regno Germaniæ comprehenſa, partim ejusmodi gentium, quæ his regionum confiniis ante plura ſæcula emigrarunt, partim denique ipſiusmet Aventini cerebro (ut de Iliſis, per quos Sileſios eum intellexiſſe palam eſt) excogitata ſunt. Quæ inter gentium nomina cum Goldaſtus *Marcomannos*, nomen alias genti noſtræ dari ſolitum, deprehendit, procul dubio hanc argumentationem de Boemorum ſubjectione procudit. Quo veroſimillime Goldaſti, & ſupra memorato Hoſemanni loco Peſſina deceptus etiam Moravos ſe ſe Conradi imperio ſubmiſiſſe, in fidem & clientelam tradidiſſe ſcribit.

Goldaſt. de Reg. Boh. l. 2. c. 2. §. 33.

Avent. l. 4. p. 292.

Peſſina Mart. Morav. l. 3. c. 1. p. 228.

ANNUS 919.

Sic cruentam ſemel ſcenam Drahomira ingreſſa, aliam mox tragœdiam adornat: ſitibunda nempe Chriſtiani ſanguinis ad ſe Praga quosque evocat, quos in cultu

ſi-

(c) Kadlubecius primus Poloniæ ſcriptor eum vocat *Zemomyſl*, alii ſcriptores Poloni *Zemovitum*. *Hiſt. Pol. l. 2. epiſt. 10.*

(d) Aliter hæc narrat mox laudatus Kadlubecius: *De Zemomyſl autem ille famoſus Mieſzko cæcus gignitur, cæcus ſeptennio educatur, qui anni exitu ſeptimi divinitus illuſtratur, viſuque recepto ætatem vicit induſtria. Sed tantiſper lumine caſſus ratione cæcutire viſus eſt, quod ſeptem ſcortis pellicum, quas conjuges nuncupabat, nocturnales variare vices conſueverat. His tandem repudiatis de Bohemia quandam, Daubrowkam nomine, matrimonio copulat, cujus felici conſortio glacies infidelitatis diſſolvitur, & noſtrorum labruſca gentilium in vera vitis palmites transmigrat.* Eadem de ſeptennio narrat Dlugoſſus, mire tamen viſus in tonſurationis ejus ſolemnitate recepti circumſtantias amplificat. Paſſim denique ſcriptores Poloni ejus nativitatem ſerius ad annum 931. reponunt. *Ibid. Dlugoſſ. hiſt. Pol. l. 1. p. 86*

PRÆTERMISSA.

Ante anni hujus exitum X. Kalendas Januarii, ſeu ut Hepidanus loquitur: *Ante Natale Domini* mortuum fuiſſe Conradum Germaniæ Regem prodit Necrologium Fuldenſe, Hermannus Contractus, Marianus Scotus, aliique. Is quanquam cum Henrico Saxoniæ Duce Ottonis filio vivens aliquoties præliatus ſit, moriturus tamen haud alium, quam illum, etiam fratre prætermiſſo, Regio nomine dignum deputavit. Rem narrat Ekkehardus junior Monachus S. Galli: *Conradus virili prole carens, Eberhardum autem fratrem habens, ad regni gubernacula, ſi ſuperviveret, aſpirantem, ſenſit eum nec regno virtute quidem habilem, nec populo moribus acceptum, rogantemque, cum ipſe jam ſeneſceret, ut ſe populo commendaret, crebro fruſtravit. Incipiens autem mori clam loquitur fratri: „ Video, „ ait, germane mi, & ſemper vidi te a populo nolle accipi, ideoque quod ſæpe „ rogaras, ne te contriſtarem, tacite diſtuli. Conſilium autem meum ſi nunc „ feceris, ut in Deum ſpero, inglorioſus non eris. Eſt in Saxonia, cui nemi- „ nem in regno æquiparem, ſcio, Heinricus quippe Comes Mathilda conjuge „ clarus. Sumens ergo coronam & ſceptrum nocte dieque accelera ad ipſum, „ teque & regnum ei meis verbis in manus dato, & mei vitæ memores fore „ ambos rogato. „ Fecit igitur, ut Rex juſſerat, veniensque ſecretum Comitis etiit alloquium. Eliminatis omnibus ipſe oſtium clauſit, chlamydeque exuta ad ædes viro corruens nimis ſtupenti coronam & ſceptrum detegit, & quæ juſſus eſt, narrat. Cui ille inter cetera, ſi ſecum in fide, qua dixerat, ſentire vellet,* *Hepidan. ad h. a. Apud Leibnit. T. III. p. 763. In caſibus Monaſt. S. Galli.*

om-

familiam ignibus intericentibus, crebriſſime inter vociferationes, armorumque ſtrepitum dimicatum, civibus urbis aliis in auxilium ethnicorum manipuli, aliis Chriſtianos ſubſidium accurrentibus. Nec ante hunc diem rubentibus ſanguine vicis atque ædibus ſimile quid funeſtum in urbe viſum. Evenit tamen propitii Numinis clementia, ut Chriſtiani haud ſine incruenta victoria potirentur, cæſis inter vicos domosque ethnicis facile quadringentis, totidem pene ſuorum amiſſis. Quibus tamen viciſſe ſat fuit. (i) Orto jam ſole mœſtiſſima ubivis rerum viſa facies: hinc opertum cadaveribus forum, viæque humano ſanguine lubricæ, hinc matrum familias, uxorum, proliumque ejulatus corporum funera efferentium. Drahomira audita clade tantummodo eventum percontari ex nunciis: utrane videlicet parte plures pauciores ve cecidiſſent? cum cæſorum pene æqualem numerum intellexiſſet, „ ſalvusne, quærit, Prætor eſt Palhogus? ſalvus eſt, inquiunt, manibus Chriſtianorum elapſus, poſtes domus ſuæ adhuc fortuito attigit. „ Ad quæ veſana mulier, „ ſat, inquit, nobis ſit, clade hac Chriſtianorum numerum ad pauciores redactum. Jacturam qualem qualem demum noſtrorum æquo ferre animo oblivionique tradere par eſt. „ At vero ethnici jam cautius conſilia tegere edocti Chriſtianos nihil tale ſuſpicantes metuentesque haud multo poſt concubia nocte adorti, trecentos eorum plus minus jugulaverunt. (k)

Victoria Christianorum cruenta.

[illegible]

Inflata ea victoriæ oſtentatione Drahomira confeſtim in regionem Zatecenſem ad Brzoslai patris buſta carpento ſe

ſe proripit, (d) ibi caput ſuum per patrios manes ſtygiis ſuppliciis devovet, ni propediem omnes Chriſtianos, ne quidem venia filio Wenceslao data, exſtinxerit. Reducem eam inter itineris moras proclamaſſe ferunt: „ Primum hoc „ Drahomiræ jusjurandum eſto: quodſi ſecundo ſe ſacramen-„ to obſtrinxerit, ædepol perpaucos Chriſtianorum ſuperſtites „ videre fas ſit, ſi tertio ad tumulum patris acceſſero (inquit) „ tum actum omnes putent de Chriſtiano nomine, nec enim „ ulli eorum in hoc Principatu vitali aura frui conceſſum „ eſto. Hanc omnium acceptiſſimam Marti Bellonæque „ victimam futuram arbitror. „

Drahomiræ triplex jusjurandum.

His atque ſimilibus exitialibus furiis cum agitatur immaniſſima mulier, rurſum Palhogo Prætori in mandatis dat, ut Chriſtum profitentes inopinos opprimat, neminique illorum vitam concedat. Herilium flagitiorum adminiſter ſeu imprudentia, ſeu præteritæ cladis fiducia conſilium iſtud non tam ſecreto ut prius, imo propalam tractare auſus, coacta quanta potuit ethnicorum multitudine diem proximam lanienæ Chriſtianorum deſtinat. Chriſtiani haud inſcii, quod hic armorum apparatus ſua ſpectet jugula, ad vim repellendam ſe omni induſtria apparant. Jamque aperto Marte in Pragenſi foro (e) tanta pugnatum pertinacia, ut in arena quingenta ex utraque parte corpora ſternerentur. Chriſtianorum manus, quanquam numero multo impar eſſet, tamen cœli beneficio rurſum laureas ex hoſtibus meſſuit, (f) quarum ea maxime luculenta fuit, quod infenſiſſimus hoſtis Palhogus domi ſuæ cæſus, inglorieque tumulatus ſit. (g)

Pugna inter Chriſtianos & ethnicos.

Palhogus Prætor cadit.

Nnn 2 Hac

Hac ſuorum ſtrage efferata magis magisque impotens animi ſui femina inter lacrimas ejulatusque ob amiſſum Prætorem inſanienti ſimilis extemplo ad buſta genitoris ſui evolat, excitatis ſuper ea ignibus Deos vario victimæ genere in vindictam provocat. Eodem percita furore Wiſſehradum redux incendio deleri jubet ædes ſacras, Teynenſem nempe, tum Divi Georgii (b) alteramque ſancto Joanni ſacram inferiori caſtri Pragenſis loco conditam. (i) Alia templa ſeu a fundamentis everti, ſeu pariete aditus ad ea claudi jubet. Non poterant vero non execranda matris facinora Wenceslai filii animum ad ſummum dejicere mœrorem. Contra quæ haud præſidium opportunius validiusque cogitabat, quam ſpem optimam in ſupremi Numinis protectione reponere, id itaque aſſiduo deprecari, ut confringeret potentias arcuum, infeſtumque Chriſtianis matris animum ad manſuetudinem & miſericordiam inflecteret.

Drahomira templa evertit incenditque.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXIX.

JOANNIS X. PAPÆ 6. HENRICI AUCUPIS 1.
SPITIGNÆI 25. TUTONIS *Epiſ. Rat.* 26.

(a) Primus omnium, quod conſtat, hanc univerſam præſentis anni hiſtoriam cum prætore ſuo protulit Dubravius. Hagecio etiam prætori iſti nomen Palhog invenire placuit.

Dubrav. l. 4.

(b) Hæc tam certa deputavit Crugerius, quod eam Chriſtianorum victoriam (de qua tamen usque ad ipſum ſæculum XVI. in omnibus antiquioribus ſilentium) ad III. nonas Aprilis in ſuis ſacris Pulveribus defixerit. Quo quidem loco ad Hagecii calculum provocat, qua ta-

Cruger. ad 3. April.

tamen ſupputatione hæc eruatur dies, haud video. Ceterum primus harum pugnarum prolator Dubravius paulo aliter iſta narrat, quæ tamen, quoniam ex antiquitate petita non ſunt, illuſtrare prætermittimus.

(c) Multo aliter hæc narrat Dubravius, aitque Drahomiræ juſſu arma omnia a Chriſtianis depoſita fuiſſe, atque ita inermes oppreſſos. Hunc vero Chriſtianorum ſtragem rurſum Crugerius ad IV. Idus Aprilis ſeu X. illius menſis affixit. Peſſina etiam, neſcio, quos Comites Bſſovaros, Wrtbæos, Kolowratæos, item Kolodogios & Rziczanios e Chriſtianorum factione, quemadmodum ex altera Wrſſovecios, Aprugnæos, & Bivogii ſanguine cretos adducit. Sed quod ſit Clariſſimi Viri Continuatoris operis Bollandiani, qui S. Wenceslai vitam dilucidavit, de his judicium, verbis illius referre libet; hic poſtquam brevem Æneæ Silvii locum de crudelitate Drahomiræ generatim adverſus Chriſtianos exercita adduxiſſet, ſubjungit: *Ego quoque dubitare nequeo, quin ejusmodi mulieris, qualis erat Dragomira, regimen impotens, ac cruentum fuerit in Chriſtianos, quos ſuperſtitioni ſuæ ceteriſque ſceleribus adverſarios noverat, oderatque; ut tamen iſta ejusdem peculiaria geſta, quæ Hagecius, Dubraviusque narrant, pro veris non exaggeratis ſine ſcrupulo admittam, vellem, ut ea antiquioribus monumentis probarentur.* *Cruger. ad 3. April* *Peſſina Phoſph. ſept. Rad. 3.* *ActaSS. ad 28. Sept. n. 64.*

(d) Hæc omnia a poſterioribus excogitata fuiſſe, vel id argumento eſt, quod Drahomira neque Comitis Boemi filia, neque ex Satecenſi regione orta fuerit, ut alias luculenter oſtendimus. Jurisjurandi autem iſtius etiam primus prolator eſt Dubravius.

(e) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: *Hæc prælia in foro ſenioris Pragæ geſta, vetus Curia Pragenſis (vulgo Stara Rychta) parietibus extimis hodieque depicta exhibet.* Sed nec hæc ipſa pictura Hagecii ævo antiquior. *P. Victorini Mſ.*

(f) Et iſti pugnæ Crugerius certam diem, nempe octavam Auguſti deſtinavit, quo fonte, ignoro. *Cruger. ad 3. April. p. 14.*

(g) Ante S. Ludmillæ martyrium, ut jam ſupra innui, nihil de ejusmodi ſanguinis effuſione in ulla vita S. Wenceslai legitur, ſed quomodo ex generatim Vitæ S. Wenceslai narratis ſæculorum curſu hæc creverit hiſtoria, jam videre libet. Chriſtannus igitur poſtquam narraſ-

raſſet: quod S. Wenceslaus cæſa avia ſua matris Drahomiræ procerumque jugum excuſſerit, atque in utrosque verbis acerbius invectus ſit, subjungit: *Orta eſt poſtmodum pro ejusdem rei cauſa, variisque rebus aliis diſſidio pregrandis viros inter ipſos primarios, qui lateri Ducis religioſi inherebant, & inter reliquos, qui partes nequiſſimas domine impie juvabant; diviſique ſunt conſiliarii invicem & primates terre, diſcordiarumque inter eos ſpine pullulaverunt ad ſanguinis usque effuſionem. Verum pars juſtorum, licet minima foret, prevaluit tamen adverſus partem multimodam, ut ſemper, iniquorum.* Hem argumentum! unde ſcenam poſteriores adornarunt. Iſti ſcenæ præludium fecit Dalemilus, dum ita verſificat:

Mſ. Bibl. Metrop.

Dalemil. c. 27.

Drahomirz gſe ſie pohanſtwa ploditi,
  A wſſeczko zakowſtwo z zemie puditi;
A kdez zaka neb Krzeſtiana uzrzieſſe,
  Ziwa gemu byti nelze bieſſe.
Kromu gy gegie Zloba przipudy,
  Ze Pohany na Krzieſtiany wzbudi.
Proſtrzed Prahy taky boy wzlechu,
  Az krwawi potoczy teczlechu.
Oboa Stranu mnoho zbitych lezieſſe
  A ona to rada widieſſe.
Rzkucz, na to przegi ſmrti mym Pohanom,
  Aby ſie tiem umenſſilo mocz Krzieſtanom.

Id eſt: *Drahomira cœpit ethnicismum multiplicare, & omne magiſterium Ducatu exigere. Ubi literatum aut Chriſtianum hominum deprehendit, ei vitam non conceſſit. Ad id eam iracundia perduxit, quod ethnicos adverſus Chriſtianos irritaverit. In medio Pragæ prælium gesſerunt, adeo ut ſanguinei torrentes decurrerent. Ex utraque parte multi cæſi jacuerunt, & id Drahomira libenter vidit. Dicens: ideo æque fero mortem meorum paganorum, modo Chriſtianorum numerus imminutus ſit.* E quibus Dalemili verbis poſteriores tria prælia, & nominum, locorum, rerumque circumſtantiis adjectis hanc pene immenſam hujus anni hiſtoriam conflarunt.

(*b*) In horum templorum exuſtione Dubravium quoque ſecutus eſt Hagecius ſilentibus veterioribus omnibus, qui id ſolum dicunt: Drahomiram ægre tuliſſe, ac pati noluiſſe, ut S. Wenceslaus tantoopere afficeretur Clericis, graviusque ſuorum in vitia animadverteret, quare

re

ce Drahomiræ & ejus adminiſtris ita exoſum factum Clerum, ut pene omnes gratiis ingratiis Bohemia exturbarent, imo etiam mortem inferre attentarent. Verba Chriſtanni ſunt: *Genitrix ipſius perfida cum quibusdam ſibi aſſentientibus filiis Belial invidentes actibus illius, ſtudiisque ſanctiſſimis* (Wenceslai) *inito invicem conſilio dixerunt: „ Heu quid agimus, quove nos vertemus? Princeps ſiquidem noſter, qui a nobis in regni faſtigio ſublimatus eſt, „ perverſus a Clericis, & ceu Monachus factus per abruptam & aſſuetam vitiorum noſtrorum ſemitam nos gradi non ſinit. Et ſi hoc nunc in pueritia vel „ adoleſcentia gerit, quid putas facturus eſt in juventute vel ſenecta? „ Ab illo ergo die nimis importuni ei eſſe cœperunt - - - Siquidem & Clericos ejus, & quosdam religioſos, quorum doctrina ipſe paſcebatur, inſidiis aſſiduis impii appetentes trucidare moliti ſunt, minisque maximis terruerunt, quod nemo illorum ad eum acceſſum quiret habere.* Primus Joannes de Novo-Foro Epiſcopus Litomiſslienſis & Olomucenſis ait ab Drahomira valvas Eccleſiarum fuiſſe obſtructas minime tamen combuſtas. Sic vero ille: Drahomira *exultabat in rebus peſſimis, Chriſti nomen per omnia quærens exterminare, cultumque idolorum, quibus ipſa deſerviebat, iterare propagare: nam valvas Eccleſiarum obſtruens Clericos & ſacerdotes de patria pepulit, ſub capitali ſententia inhibens, ne quis illorum in aula amplius compareret, aut ſancto Duci colloqui auderet. Si quis vero hanc ſententiam amore Chriſti ac tanti Principis parvipendens ipſum videre volebat, fuſtibus graviter maceratus ad exteras propellebatur nationes omni ſubſtantia privatus.* Quæ quantum exaggerata ſint ex ſuperius Chriſtanni narratis verbis liquet. Porro hos Bohemia exturbatos Clericos ad Joannem Epiſcopum Moraviæ confugiſſe, ab eodemque liberaliter exceptos, author eſt Stredovskius paſſim res ejusmodi ſine tabulis ſcribens.

Mſ. — *Stredovsky l. 5. c. 2. p. 474.*

(*i*) Hanc Eccleſiam narratis Dubravii adjecit Hagecius, Balbinus vero etiam Boleslavienſem appoſuit. Peſſina hoc ſacellum vicinum fuiſſe dicit Eccleſiæ S. Georgii, ſed nuſpiam de eo in veteribus memoria. Capellæ S. Joannis Evangeliſtæ in caſtro Pragenſi meminit quidem Marignola, ſed eam ab ipſo S. Wenceslao ædificatam intraque muros Eccleſiæ S. Viti fuiſſe comprehenſam docet, in qua ille poſtea Boleslavia Pragam translatus tumulatus eſt, quæ itaque poſterius condita. Ceterum cum Hagecius dicat *inferiori caſtri Pragenſis loco* hanc Eccleſiam fuiſſe conditam, haud aliam is intellexerit, quam templum S. Joannis Baptiſtæ ſub rupe, quod hodiedum Micro Pragæ infra caſtrum Pragenſe perſtat. Quod poſterius conditum fuiſſe ſuo loco oſtendemus.

Balbin. Epit. p. 19. Peſſina Rad. 3. p. 136. — *Marignola Mſ.*

Stredovsky l. 5. c. 2. mus. Stredovſkius tamen inquit hoc templum circa annum 913. a Wratislao I. exſtructum, ac demum a Joanne Podivinenſi Epiſcopo conſecratum fuiſſe. Sed nos præter nuda verba authoritatem veterem flagitamus.

PRÆTERMISSA.

I. Henricum (*Aucupis* nomine poſterius notum) Germaniæ Principibus a morituro Conrado commendatum hoc anno in Regem Germaniæ electum, coronatumque eſſe docent vetuſtiora quæque Chronica. *Apud Caniſ. ad h. a.* Hermannus Contractus: *Heinricus Comes natione Saxo in regem electus ſine regali unctione regnavit annis octodecim.* Quem annum primum imperii eidem etiam tribuit Schafnaburgenſis, Marianus Scotus, Chronicon Saxonicum, Annales Hildeshemenſes aliique. Fridisleri Regem *Witichindus l. 1. p. 637.* electum eſſe prodit Witichindus: *Eberhardus* (frater defuncti Conradi Regis) *congregatis Principibus & natu majoribus exercitus Francorum, in loco, qui dicitur Fridisleri, deſignavit eum Regem coram omni populo Francorum atque Saxonum.* Mirum Glafeyſium non rurſum ſuffragium Ducis Bohemiæ, Bohemorumque in electione Henrici hujus expopoſciſſe. A *Ad An. 920. p. 74.* quibus autem Henricus electus ſit, explicat Auctor ſupplementi: *Henricus Dux*, inquit, *conſenſu Francorum, Alemannorum, Bavarorum, Thuringorum, & Saxonum Rex eligitur.* Ego tamen Witichindo aſſentiri malim, qui tam Conradum præceſſorem, quam Henricum a ſolis Francis & Saxonibus electum ſcribit. De Bavaris certe ſuſpicionem movet Luitprandus, qui hoc anno Arnulphum ab exilio & Hungaris reducem exſtimulatum ait a ſuis concivibus ad ſuſcipiendum Regnum. Verba *Luitprand. l. 2. c. 7.* Luitprandi ſunt: *Hoc eodem tempore Arnoldus* (Arnulphus) *cum uxore & filiis ab Ungariis rediens honorifice a Bajoariis, atque ab orientalibus ſuſcipitur Francis, neque enim ſolum ſuſcipitur, ſed ut Rex fiat, ab eis vehementer expo-* *Annaliſta Saxo ad An. 919.* *ſcitur.* Quæ pene verba repetit Annaliſta Saxo ad præſentem annum. Quod populi ſuffragium audaciam ingerebat Arnulpho, ut imperium animo agitare, & pluribus proceribus faces ejus ambitioni admoventibus Henrico ſtatim ſub principium reſiſtere auderet, procul dubio Hungarorum ſuorum præſidio innixus, præſertim ſi vera ſunt, quæ *Oefelius T. II. p. 709.* Vitus Prior Ebersbergenſis l. 3. c. 10. prodit: Arnulphum habuiſſe uxorem Regis Hungariæ Agnetem nomine, ſororem ſcilicet Beatricis uxoris Wernheri fratris ſui & Comitis de Scheyern. Porro quanquam hactenus annos Imperatorum numeraverimus, iis tamen prætermiſſis

miſſis jam ab Henrici Aucupis Regis Germaniæ imperio ſupputationem auſpicamur, non quod Lectori perſuaſum velimus eum Imperatoris nomen geſſiſſe, ſed quod paſſim ab Italiæ tyrannis imperium occupatum fuerit, quorum res geſtæ quanto minus cum hiſtoria patria connexionem quandam habent, tanto notitia annorum Regni Henrici magis ad illuſtrandos Annales noſtros neceſſaria. Ordimur autem regni illius annos ab ingreſſu regni & occupati ſolii, quamquam non neſciamus eos ab aliis ab anno ſequente primum ſupputari.

II. Paſſim Hungariæ Chronographi hoc & ſequentibus annis Ungaros quietos ſe ſe intra limites ſuos continuiſſe affirmant. At certum eſt ex vetuſtiſſimis, coævisque Galliæ ſcriptoribus Hungaros hoc anno non modo in Lotharingiam, ſed Gallias quoque excurriſſe, imo partem etiam Italiæ vaſtaſſe. Id lamentatur Gorzienſis Monachus in translatione S. Gorgonii Martyris, & Adſo Abbas Dervenſis in libello de translatione S. Baſoli, id denique his verbis ad præſentem annum recenſet Frodoardus in Chronico: *Hungari Italiam partemque Franciæ, regnum ſcilicet Lotharii, deprædantur.* Cujus irruptionis etiam meminit in hiſtoria ſua Eccleſiæ Remenſis: *Hungaris denique*, inquit, *regnum Lotharienſe deprædantibus dum Karolus proceres Francorum in auxilium ſibi contra gentem ipſam convocarat, ſolus hic præſul* (nempe Herveus Remenſis) *ex omnibus Regni hujus primatibus cum ſuis tantum in defenſione Eccleſiæ Dei regi occurrit, habens armatos ſecum, ceu fertur, mille quingentos.* Intactum autem ab illis manſit hoc & ſequentibus annis Regnum Henrici, veroſimillime, quod annua munera ſeu tributa eis pactus ſit, ſeu quod vim ſuam potiſſimum in Gallias converterint, ſeu denique quod Arnulphum clientem in Ducatum Bajoariæ reſtitutum cognoſcerent. *Hoc Bajoariæ*, inquit Sigismundus Calles, *Rectore aliquanta ab Hungaris quies aut icto cum Arnulpho fœdere, aut annuo tributo conſervata.* Ceterum cum authores quique primo ſtatim anno bellum Henrico ab Hungaris intentatum ſcribunt, decepti ſunt illo Luitprandi loco: *Per idem tempus dum Conradi Regis interitum, atque Henrici in regno ſucceſſionem Hungari audirent, tali ſe ſe mutuo ſermone ſunt aggreſſi: Regnum Henrici cædibus atque immenſis depopulamur incendiis, non Bajoariorum, ſed Saxonum ac Thuringorum terra facile depopulatur, quæ nec montibus adjuta, nec firmiſſimis oppidis eſt munita.* Sed jam advertere alii Luitprandum ſcriptorem exterum in his fuiſſe hallucinatum, motusque eos bellicos Hungarorum ad poſteriores ſpectare annos.

Script. Rer. Gall. T.IX. p. 122. & 125.

Frodoardi Chron. ad h. a. Idem hiſt. Eccleſ. Remenſ. l. 4.

Annal. Auſtr. l. 4. p. 240.

Luitprand. l. 2. c. 8.

Hahn. Reichs-hiſtorie in Henrico I. p. 26.

III Goldaſtus cum narraſſet donatam ab Arnulpho Boemiam Suatoplueo, ſubjungit: *Quum Henricus I. Cæſar* (imo Rex tantum Germaniæ) *annis poſt XXVII. præter propter idem tentaret, & Bohemiam Arnulpho [illegible] Bavariæ Duci, quo æmulo & adverſario utebatur, ut eum ſibi [illegible] pacaret & conciliaret, ſubjicere vellet, Bohemi injuriam queſti ab Imperio [illegible] rurſum deſciverunt, armis libertatem ſuam defendere parati.* Quo loco Goldaſtus provocat ad Aventini Annal. Boj. librum 4. p. 378. Eſt vero idem Aventini locus jam ſuperiore anno in Prætermiſſis recitatus, quem [illegible] ſat ſuperque [illegible]. Quibus nempe hic etiam Goldaſto adjicere libuit: Bohemos injuriam queſtos rurſum ab Henrico defeciſſe. Sane Bohemi hactenus ad Henricum nec ſocietate, nec tributi penſitatione aut alio clientelæ genere acceſſerunt, qui igitur illos ab eo defeciſſe dici poſſit, non video. Haud majoris faciendum eſt, quod ad annum jam præſentem Chronologus vernaculus Paczalka adſcripſit: *Wratiſlaus* (inquit patrio ſermone) *bellum geſſit contra Henricum Imperatorem, eo quod ei provinciam Miſniæ ademerit.* Cui conſentanea pene ſcribit Peſſina: Hoſtiviti tempore Miſniam a Germanis vi extortam tradens, de qua Wratiſlaus poſt bellum anni 919. cum Henrico amice tranſegerit. Verum narrationi huic prorſum nihil conforme in veteribus ſinceriſque hiſtoriis. Nam Miſnia, quæ hoc ævo paſſim Daleminciæ, ſeu Glomaciæ, Serbiæve nomine indigitabatur, ſemper peculiarem Slavicam rempublicam, Ducemque habuit, in eamque hactenus Germaniæ Reges præter tributum quandoque annuum nihil juris habuere. Sub Suatoplueo Moraviæ magnæ Duce paruit illa quemadmodum aliæ vicinæ Slavicæ reſpublicæ ejus imperio, ut multo prius ex Ditmaro innuimus. Poſt illius mortem ſæpe bella geſſere Dalemincii cum Ottone Duce Saxoniæ Henrici hujus patre, donec Henricus annis facile ſeptem aut octo poſterius tributarios fecit, ac denique penitus dominatui ſuo ſubjecit conſtituta illhic Miſniæ urbe atque militari præſidio. Nec enim legitimum adhuc documentum ad manus pervenit, quo teſtatum fieret Daleminciam hoc aut priore ſæculo ad Bohemiam pertinuiſſe, aut ab ea avulſam, vindicatamve fuiſſe.

AN-

ANNUS 920.

Nihil jam crudeliſſimæ Jezabeli ad ſummam immaniſſimarum cædium deerat extra Ludmillam ſocrum ſuam, aviamque Wenceslai, ad quam de medio tollendam omnes intendit machinas ſanguinaria mulier. (a) Erant tum in Drahomiræ palatio duo Germani fratres Tuman & Kuman (b) viri oppido in Bohemia nominati, quos vulgus, quod gentilitium inſigne caput apri ferrent, paſſim *Aprugna capita* vocabat, (c) ortum enim trahebant ex Biwogii domo, qui, ut alias memoravimus, ante tria ſæcula, nempe anno decimo ſexto ſupra ſeptingenteſimum, aprum per aures captum in caſtrum Wiſſehrad humeris deportaverat. Hæc duo hominum ſcelera clam ad ſe vocat effera nurus, hortatur, obſecrat, pecuniis & ſpe præmiorum emit, ut amicitiæ ſimulatione, viſendique ſpecie Tetinium, (d) quod olim utriusque majorum ſedes erat, (e) accederent, Ludmillæque quaqua demum arte aut dolo fas eſſet, mortem inferrent. Hac auri præmiorumque fame æſtuantes ſicarii facinus in ſe alacres recipiunt, atque ante ſolis ortum jam intra Tetinenſis arcis valla conſiſtunt. Advertit illico boni genii inſtinctu Ludmilla hoſpites hos (f) in caput ſuum armatos adeſſe, quare præter moram accito Paulo Capellano ſuo vetulo omniumque fidiſſimo in mandatis dat, ut in ædicula Divi Michaelis Archangeli (g) incruentum ſacrificium litet ſupremo Numini. Ibi illa in genua procidua humili confeſſione reatus ſuos expiat, animamque inter ſacrificandum in manus

Drahomira ſubornat Tuman & Kuman.

Ludmilla præſcia mortis ſe ad viam æternitatis comparat.

Ooo 2 Crea-

Creatoris redemptoriſque ſui commendans, ſe ſe tanquam certo moritura, ad viam æternitatis comparat. Tum ſacerrimum corpus ſanguinemque Chriſti e manu ſacerdotis devotiſſime accipiens pietatis officiis pro more aliquamdiu vacavit. *Hoſpites convivio excipit.* Ex ſacello redux ad hoſpitales epulas inſidiatores admittit, atque nulla humanitatis prætermiſſa ſignificatione cum eis cibum capit. (h)

Sublatis menſis poſteaquam perditiſſimos cives aulicorum obſequiis diligenter commendaſſet, vocatis ancillulis, ceteriſque id genus ſervitiis mercedem numerato ære perſolvit, ac unamquamque, tanquam valedictura, poſtremum amplexata eſt. (i) Ea re confecta ad conclave ſuum rediit, ſeque totam coram Deo in preces effundens, ſero tandem inter ſuſpiria quieti dedit. *Sicarii in conclave Ludmillæ irrumpunt.* Interea percuſſores obſervato conclavis oſtio noctis ſilentio, locique ſolitudine audacter freti, impulſis levi negotio poſtibus ad eam irrumpunt. Quos cum in ſe impetu præcoci ruere videt, filios compellans: „ Quid filii amati, inquit, tanta vi irruitis? an non „ vos mihi magis quam Drahomiræ officiis obnoxii? an ex„ cidere memoria veſtra beneficia, quibus vos pridem cu„ mulavi? domi meæ parvulos eduxi, fovique. „ At vero latrones ad verba tam manſueta ſurdi immiſericorditer ſanctam Ducem e ſtrato in humum effundunt. Ad quos illa: „ Suſpendite vim parumper, dum preces ad finem per„ ducam, „ quibus abſolutis iterum ad ſicarios infit: „ Id „ unum vos filios exoratos cupio: ne tam dedecoroſam he„ ræ inferatis mortem, laqueoque præfocetis. En cervi-

ces,

„ ces! quas ultro præcidendas porrigo; geſtio enim peccatrix omnium maxima ſanguinem Chriſti amore profundere. „ Sed parricidæ incepto obſtinate inſiſtebant, atque per linteum gutturi injectum hinc atque illinc in transverſum trahentes tamdiu matronam omnium honoratiſſimam toto conclavi raptant, (k) dum ſeminecem ad ſaxum, quod precanti ſcabelli vice ſerviebat, pertraherent; ibi Ludmillæ ſacrum caput ſic ad Saxum alliſum, ut erumpens e vulnere largus ſanguis id magna ex parte tingeret, quem hodie eo in ipſo ſaxo ſpectare licet. Si quis ea incredulitate eſt, ut fidem verbis noſtris non adhibeat, accedat enim vero Tetinium, palam hauſturus oculis, quod hic aſſerimus. (l) Sic præfocatam piiſſimam Martyrem ſarcophago repoſitam famulitium Chriſtianum duce Paulo presbytero in cemeterio Eccleſiæ S. Catharinæ adſito (m) magna pietate inter lacrymas ejulatusque tumulavit. At vero Tuman & Kuman citatis equis Wiſſehradum revecti a Drahomira exitus comperiendi avida plurimam auri argentique vim parricidii mercedem tulere. (n)

Linteo præfocatur.

Lapis ejus ſanguine tinctus.

Præmiantur percuſſores.

Quin uterque ab ephebis regionis Tetinenſis optime gnarus, pedem iſthic defigere, ſedemque poſthac deligere ſtatuit. Nec id ab Drahomira impetrare difficile viſum, cujus gratia principatum iſtum extemplo invaſere diviſis inter ſe montibus, ſilvis, agrisque. (o) Haud multo poſt iſthic Tuman villam poni juſſit Wraniee appellatam, ab aliis Wranowska Hourka dicitur. (p) Kuman quoque ſuper edito monte ligneam domum condidit, & quoniam is ſe

Occupant Tetinium.

 pri-

primum omnium WLADIKUM ſeu nobilem appellabat, [illegible] dimidi nomen Wladiki traxit. quam poſtea Teutones co[illegible] rupte Wallik dixerunt. (f) Et ab his quidem duobus fr[illegible] tribus originem tribuunt illi, qui ſe hodie Wrznowſkios [illegible] Walleck ſcribunt. (g) qui omni tempore in haſtiludiis æque [illegible] bellis aprugnum in aureo campo caput pro domus ſuæ in[illegible] ſigni oſtentabant.

[illegible]

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXX.

JOANNIS X. PAPÆ 7. HENRICI GERM. REG. 2. SPITIGNÆI 26. TUTONIS Ep. Rat. 27.

(a) Præmittere ad hunc annum Hagecius martyrium S. Ludmillæ re-poſuit. Pertinet id ad annum 927. quemadmodum anno [illegible] in Prætermiſſis difficultates omnes enodabimus: [illegible] etiam ex proximis ei ævo ſcriptoribus de hujus Martyrio recenſebimus.

(b) Varie ſcribuntur horum nomina: Vita S. Ludmillæ Biblio-thecæ Clementinæ S. J. vocat *Tuman* & *Gumman*, Chriſtianus ex Bal-bini editione *Cuman* & *Gumman*, codex Metropolitanus *Tuman* & *Gomanum*. Alia manuſcripta *Tuman* & *Gomanum*. Vita juſſu Ottonis II. ſcripta nomina horum plane prætermittit.

(c) Hæc ſomnia ſunt ſcriptorum ſæculi XVI. qui priora [illegible] tempora moribus & ritibus ævi ſui metiebantur. Habemus vero [illegible] hactenus ineditas S. Ludmillæ ſæculo XIV. & XV. ſcriptas, quibus quanquam is clypeorum uſus jam obtinuerit, tamen authores illarum hæc ſomnia minime ſomniarunt. Copioſe autem jam Parte II. Annalium noſtrorum p. 19. 163. & 147. tractavimus: clypeorum hereditariorum principium ad ſæculum demum XII. rectius referri.

(d) Monachus Pirnenſis vocabulo *[illegible]* dicit locum hunc antiquitus dictum fuiſſe *[illegible]*, multorumque eſſe ſententiam: S. Wa[illegible]

ceſ-

ceslaum iſthic fuiſſe educatum. At vero *Tetſchen* ubique antiquitus nominatum legitur *Dieczin*, diſtinguendumque a Tetinio, cujus ſitum jam alibi explicavimus.

(*e*) Hæc tam certa credidit Balbinus, ut aſſereret: *Apparet arcem Tetin ab Heskiis ad Bivogios, & qui ab ipſis deſcendebant, Hazmburgios proceres ſeu commutatione aliqua ſeu conjugio perveniſſe, poſtea ad Principes Bohemiæ pertinuit, in eoque Borzivojus & Ludmilla anno 905. habitarunt.* Ego vero antiquiora documenta non reperio, quod Tetinenſis regio ad Hazmburgicos & Aprugnæos, quam ſæculo XV. & XVI. ſpectaverit. *Balb. in Auctuari S. Montis*

(*f*) Non amicitiæ ſimulatione ſed manifeſta vi hæc omnia acta eſſe innuunt vitæ veteres S. Ludmillæ. Ea, quam e Codice Dresdenſi publicavit Menkenius, plane inquit: *Qui aſſumentes ſecum exercitum magnum perrexerunt in caſtellum Tetyn*, quod idem innuere videtur Chriſtannus cum ait: *Valida cum manu.* *Menken. T. III. p. 1808.*

(*g*) Hæc ſacra ædes teſte Chriſtanno primum poſt martyrium S. Ludmillæ, atque ubi illa miraculis inclaruiſſet ſuper tumulum illius a Drahomira condita fuit. Verba Chriſtanni ſunt: *Tandem rurſus venenoſum inſtaurans conſilium* (Drahomira) *apparitores ſuos Tetbinis miſit, quo venerabile corpus tumulatum jacebat, in mandatis jubens: quod domum ſuper tumulum B. Ludmile ſtatuerent in modum baſilice, aptans ei nomen in honore B. Michaelis Archangeli, quo ſi deinceps inibi claruiſſet ſignum aliquod, non meritis beate Martyris, verum ſanctorum, quorum pignora ibi detinerentur, deputaretur.*

(*h*) De his hoſpitalibus epulis nihil veteres, qui de ſola vi loquuntur. Imo Dalemilus ait: S. Ludmillam de hoc conſilio Drahomiræ vique ſibi intentanda informatam prævie fuiſſe a ſuis clientibus & fidelibus. *Dalemil. c. 26.*

(*i*) Nec hæc leguntur in aliquo veteri. Alibi vero Chriſtannus liberalitatem illius amoremque erga ſervitia prædicat.

(*k*) Verba Chriſtanni ſunt: *Funeſti ergo carnifices preces ejus verbaque ſpernentes fune gutturi ejus immiſſo ſuffocatione vitam illi abſtulerunt preſentem, victuram in evum cum eo, quem ſemper dilexerat, JEſu Chriſto Domino. Su-* *Mſ. Metrop. Bibl.*

ſce-

ſcepit autem martyrium felix Deoque devota famula Chriſti Ludmila ſeptima ſabbathi die & XVII. Cal. Octobr. prima vigilia noctis.

(*l*) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: memorabile eſt, quod guttæ ſacri illius cruoris ex capite alliſo fuſæ lapidem ipſum ita penetrarint, ut intus & foris ſpectari poſſint. Ejusdem lapidis poſtea ſecti pars altera in Parthenone S. Georgii Pragæ ad corpus D. Ludmillæ aſſervatur, bisque in anno multitudinis venerationi exponitur. Partem alteram templum S. Catharinæ Tetini primum, mox erecta honori D. Ludmillæ ædes ſacra, ad quam anno 1698. translata eſt, accepit. Hactenus ex Bezkowſkio noſter P. Victorinus. At mirum nec alliſi ſacri capitis, nec ſaxi iſtius mentionem in ulla vita S. Ludmillæ aut hiſtorico Hagecio antiquiore fieri. Apponere libet doctiſſimi Continuatoris operis Bollandiani hoc ſuper ſaxo, quod ipſe in Eccleſia S. Georgii ſpectaverat, commentationem: *Vidi ego illud ſaxum*, inquit, *hoc anno* 1753. *in prædicta Eccleſia in altari ejusdem ſanctæ retro vitrum incluſum, & rubras in eo maculas obſervavi, quæ tamen utrum ex affuſo ſanguine factæ, an ſaxo innatæ eſſent, non ſatis potui diſcernere. Ceterum, ſi ea Pragenſium traditio vera ſit, miror Chriſtannum de hiſce martyrii adjunctis nihil meminiſſe, cum tamen res ipſa id poſtularet. Nam cum Ludmilla ab eo diſerte dicatur exemplo* martyrum ſanguinem fundendo, teſtimonium Chriſto perhibere geſtiens, *rogaſſe parricidas, ut caput ſibi potius amputarent, quid eſt, cur illam ea ſaltem ſanguinis effuſione voti compotem factam eſſe non aſſerat, ſed ad aliud recurrat mox ſubdens :* Quam etiam (*Martyrii palmam*) non dubitamus eam promeruiſſe ſacra ſcriptura teſtante: Juſtus quacunque morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. „ *Nulla certe alia ſilentii hujus ratio probabilior occurrit, quam quod adjuncta illa ignoraverit biographus, quæ tamen, ſi vera ſint, difficulter eum latere potuerunt.*

Beczkowsky hiſt. Bohem. c. 18.

ActaSS. ad 16. Septemb. §. 5. n. 53.

(*m*) Nihil rurſum de cemetrio S. Catharinæ veteres, qui generatim de loco ſepulturæ loquuntur, ſic vero Chriſtannus: *Poſt hec recedentibus crudeliſſimis carnificibus ad funeris ejus officium magno cum metu & ululatu convenientes, honeſtiſſimeque cuncta, que ad ſepulturam fore cernebantur, peragentes, terre glebam ejus ſanctiſſimam commendavere.* Et dein narrat prodigiis ad hunc tumulum factis mandato Drahomiræ ſuper ejus ſepulchrum excitatam fuiſſe domum in modum Baſilicæ, honori S. Michaelis Archangeli conſecratam, quod num in cemetrio S. Catharinæ fieri potuerit, iis diſcutiendum permitto, qui ſitum utriusque loci hodie

die

die quoque ſuperſtitis inſpexere. Imo dubium eſt: an ante excitatam a Drahomira S. Michaelis ædem Tetinii templum aliquod ſacellumque publicum ſteterit, de quo apud veteres omnes ſilentium.

(*n*) Chriſtannus non modo percuſſores, ſed propinquos etiam illorum *opibus eximiis auri argentique, veſteque pretioſa inæſtimabili* donatos innuit.

(*o*) Chriſtannus amplius ait: *Regnaverunt in tota provincia Bohemorum velut magnifici Duces, ſed non ex Deo.* Quibus verbis ſtatim ultionem divinam in eos omnemque eorum propaginem ſubjungit.

(*p*) Ejus nominis locum nuſpiam in his regionum confiniis hodie in tabulis Geographicis reperio, niſi forte nomen aliquantum mutaverit.

(*q*) Hodie inter deſertas arces in Beraunenſi regione cenſetur, eſtque in ditionibus Excellentiſſimi Comitis Eugenii de Würben, haud procul a cœnobio S. Benignæ diſſita. De ea ita Balbinus: *Waldek arx tota in ruinis, ſic ut nec ſtet, nec jaceat. Wranovſtii de Waldek lineæ Hazmburgicæ eam condiderunt, vide Hagecum anno* 920. Scilicet provocat ad hunc ipſum locum annumque Hagecii, quod eo antiquius documentum non repeterit. Quod vero Hagecius dicat *Wladik* in *Waldek* a Germanis detortum, prorſum ridiculum eſt. Habeo hujus vetuſtæ familiæ diplomata varia in manibus e ſæculo XIV. & XV. in quibus illi ipſi ſe *Waldekios* ſcribunt. *Balbin. l. 3. c. 8. §. 4. p. 111.*

(*r*) Hæc repugnant relatis Authorum vitæ S. Ludmillæ, ac cumprimis Chriſtanni, qui utriusque hujus percuſſoris ſtirpem partim emigraſſe, partim penitus exciſam narrant. Quæ cum Hagecius prætermiſerit, hic ex Chriſtanno ſupplenda: *Quibus* (nempe percuſſoribus S. Ludmillæ) *opipare viventibus, atque ineſtimabiliter gaudentibus, letantibusque, ultio juſta divine vindicte improviſe ſubſequitur impios, qui tam grande, tamque crudele piaculum non horruerunt patrare, quo manus ſuas inhoneſtiſſimas in preclariſſimam Chriſti famulam moverent absque cauſſa. Namque, patre ſuo Principe diſcordiarum diabolo exagitante, coevos coetaneosque ſuos ceperunt contemtui habere omnes; qua de re excrevit diſſenſio, odiumque permaximum inter ipſos primarios ſupra notatos, Tunnam videlicet Gommonemque, Dominamque* *Mſ. Bibl. Metrop.*

que ipſorum, ita ut omnis cogitatus ſermoque Domine de interitu ipſorum diu noctuque verſaretur. Quod cernens memoratus Tyrannus Tunna irruente in ſe pavore horribili cunctis cum ſibimet affinitate junctis ex eadem provincia fuga labens, omnibus exoſus, vagus, profuguſque huc illucque verſatus eſt, nemoque ex ſtirpe illius progenitus, in propria ulterius reditum habuit. Gommo autem cum fuge latibulum germano cum ſuo quereret, comprehenſus, atque capitali ſententia addictus, cum fratre vitam preſentem pariter & futuram amiſit. At vero Domina eorum cernens eos fugientes omnem venenoſi pectoris furorem in poſteros eorum diffundens, univerſos eorum a majore uſque ad minimum una die unaque ſententia perdidit. Hoc quoque primum ſignum ſancte Ludmile claruit, dum Dei diſponente providentia ex interfectoribus ejus nullus ſuperfuit: Alii propriis de habitaculis ſecedentes, in diverſaque fugientes cunctis exoſi effecti, divina ultione tacti exhalaverunt ſpiritum vite, parvuli eorum impiiſſima morte defuncti, quam plures vero capite gladio plexi ſunt. Liberi ergo ſunto Waldekii noſtri, (quorum reliquiæ hodiedum e linea muliebri in quibusdam illuſtribus familiis ſuperſunt) ab ea infamia, quod eorum genus ab his percuſſoribus procedat.

PRÆTERMISSA.

Goldaſt. de Reg. Boh. l. 2. c. 3.

Goldaſtus ad hunc annum ex Alberto Stadenſi & Curæo jam Henrici Aucupis irruptionem in Bohemiam reponit, eamque tributariam factam aſſerit. Cujuscemodi aliam expeditionem contra Bohemos ex eodem Alberto Stadenſi anno ſequente 921, aliam ex Spangenbergio 922, aliam denique ex Reginonis Continuatore anno 928. refert. Sed male conciliavit hos Chronologia diſſidentes authores Goldaſtus, ut haud immerito Balbinus dicat: eum mera nova bella ſomniaſſe. Loquuntur enim hi hiſtorici de uno eodemque bello Bohemis anno 928. intentato, quod cum in plerisque veteribus authoribus poſteriores præter anni deſignationem narratum reperiſſent, in diverſos annos perperam rejecere. Superiore autem & præſente anno haud alia cura fuit Henrico, quam ut Principes Comitesque Germaniæ, qui ſupremum dominatum ambiebant, eique parere detrectabant, in ordinem redigeret. Sic primus ejus vim expertus hoc anno Alemanniæ Dux Burchardus, ut narrat Albericus Monachus Trium Fontium, & copioſe his verbis rem perſequitur Witichindus: *Hoc ordine Rex factus Henricus perrexit cum omni comitatu ſuo ad pugnandum contra Burchardum Alamannie Ducem. Hic cum eſſet bellator intolerabilis, ſentiebat tamen, quia* val-

Balb. in Epit. l. 1. c. 6. & l. 3. c. 1.

Alberici Chron. ad h. a. Witichind. l. 1. p. 637.

valde prudens erat, congreſſionem Regis ſuſtinere non poſſe, tradidit ſemetipſum ei cum univerſis urbibus & populo ſuo. A Burchardo domito, conciliatoque arma converſa in Arnulphum æmulum Bajoariæ Ducem, de quo Luitprandus: *Rex Henricus cum jam obtemperare ſuis omnes juſſionibus, Arnoldumque ſolum reſiſtere cerneret, pervalido collecto exercitu in Bavariam tendit.* Luitprand. l. 2. c. 7. Ulterius rem narrat Witichindus: *Rex* (Henricus) *in præſidio urbis, quæ dicitur Reginesburg obſedit Arnulſum. Videns autem Arnulſus quia reſiſtere Regi non ſufficeret, apertis portis egreſſus eſt ad Regem tradito ſemetipſo cum omni regno ſuo. Qui honorifice ab eo ſuſceptus amicus Regis adpellatus eſt.* Witichind. l. 1. Luitprandus addit: omnes Bojoariæ Præſules ejus poteſtati fuiſſe conceſſos ſubjectosque, qua intemperanter poſtea uſum queritur Otto Friſingenſis. Quod vero hæc præſente anno contigerint, indigitat Sigebertus Gemblacenſis his verbis: *Henricus Rex contra Arnoldum ab Hungaris regreſſum cum exercitu in Bajoariam profectus, cum virtute & ſapientia ſua ad gratiam ſuam inflexit.* Sig. Gembl. ad h. a. Annis vero ſequentibus 921. 922. & 923. Henrico rem fuiſſe cum Carolo ſimplici propter Regnum Lotharii, quod is a Germania avulſerat, legere eſt in Frodoardi coævi Chronico ad dictos annos. Quæ idcirco hic attulimus, ut palam ſit ſeu hoc ſeu ſequentibus annis ab Henrico nihil motum contra Bohemos. Haud ſecus recte Hochwartus atque Hundius jam conſecrationem Eccleſiæ S. Viti a Tutone Ratisbonenſi Epiſcopo factam huic anno illigavit, quam multo poſterius accidiſſe ſuo loco oſtendemus. Hochwart. apud Oefel. T. I. p. 174. Hundius T. I. p. 128.

ANNUS 921.

Wenceslaus ex Drahomira Wratislao patre progenitus, fraterque natu major Boleslai Budecio Pragam ſubiens vocari ad ſe tutores ſuos proceres, nobilitatemque Chriſtianam juſſit, quibus in frequenti concione aperuit: haud ſe ultra cædes ac latrocinia, quæ matris ſuæ conſilio paſſim peragerentur, æquis intueri poſſe oculis. Erat vero ad conſeſſum hunc etiam evocata mater Drahomira fraterque Boleslaus. Wenceslaus igitur in Wenceslaus cogit concilium

[illegible] Wenceſlaus medius inter circumfuſum ſuo-
rum [illegible] hac oratione ſeveritate matrem al-
locutus eſt: „ Pater meus, inquit, Wratiſlaus me ſupre-
„ ma voluntate [illegible] tabulis heredem tum terrarum tum po-
„ puli Bohemi deſignavit, omnis procerum ſenatus, nobili-
„ tatis ordo, vulgusque me Ducem agnovere. Eja mater!
„ feſſa imperandi curis impoſterum quieſce, dote tua deinceps
„ contenta vive. Ego jam fidem, quam his, & univerſæ reipu-
„ blicæ debeo, exſolvam, provincia tandem Deo propicio per
„ me ipſum adminiſtrabitur. „ Cum hæc dixiſſet, multi-
tudo ſubito clamore adſenſa eſt: „ Ita cupimus, Wenceſlaum
„ Principem expoſcimus, „ altum vociferans. Nec mora
ſeniorum magiſtratus ornatum paternis inſigniis Wences-
laum in ducale ſolium extulit, præconisque voce Ducem Bo-
hemorum proclamari fecit. (a) Alii acceptum Boleſlaum
deduxere Boleſlaviam, omniumque ditionum ultra Albim
dominum Principemque renunciarunt. (b) Alii denique
Drahomiram ringentem Stachovium dotale oppidum feſtini
ſecum abripuere. (c) At vero Wenceſlaus priusquam con-
cilium diſſolveretur propalam Chriſti fidem profeſſus edictum
propoſuit, quo ſignificabat, omnes, quotquot in ſuo Prin-
cipatu eſſent, ſe habere & eſſe velle Chriſtianos, cum ipſe
Princeps hujus eſſet profeſſionis. Sacris Chriſti initiari no-
lentibus liberum eſſe ſolum vertere, & quasquas demum
mundi plagas incolatui deligere: (d) Inde ad ædes ſacras a
male nominata matre profanatas converſus, repurgavit con-
taminatas, exuſtas inſtauravit, dirutas a fundamentis ere-
xit,

[illegible]

Proclamatur Dux Bohemiæ. Boleſlaus tranſalbinas ditiones conſequitur.

Edictum Wenceſlai de Religione Chriſtiana.

xit, (e) ſacerdotes ludorumque magiſtros ab exilio reduxit. Et quod in Principe oppido mirandum: ipſe ſuper cætera probatiſſimæ virtutis opera in templis aſſiduus ſacerdotibus rem divinam facientibus quotidianus aſſiſtebat, (f) ſuis ipſe manibus, quæque ad ſacrificium attinent, conficere ſolitus. Nam & triturabat, & molebat frumentum, (g) pinſebat hoſtias, (h) uvas in vinum torculari præparabat, (i) Præter hæc pſalterium, quod vocamus, continenter ſub axilla ferre, atque ex eo precandi gratia ſervis voce præire eosque inſtituere ſumma erat voluptas. Nec vero diurnis duntaxat horis ea Ducis ſanctiſſimi pietas tenuit, noctibus etiam brumalibus maxime atque hybernis nudus ipſe pedes per nives perque glaciem ſacras ædes ex ordine adibat unico ſolum nocturnarum iſtarum ſupplicationum comite, (k) qui cum aliquando aſperitatem gelidiſſimæ noctis quereretur bene licet calceatus, juſſus Wenceslai veſtigiis inſiſtere, continuo occulta quadam vi incaleſcebat. (l) *Ejus opera pietatis.*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXI.

JOANNIS X. PAPÆ 8. HENRICI GERM. REG. 3. SPITIGNÆI 27. TUTONIS *Ep. Rat.* 28.

(a) Contra mentem omnium veterum hæc ſcripſit Hagecius: Nam S. Wenceslaum ſtatim a patris morte fuiſſe Ducem ſalutatum, & quanquam ſe ſe in omnia Drahomira ingereret, penes eum tamen imperium ſtetiſſe illi produnt. Cum vero Drahomira aviam

S. Wenceslai per ſicarios vita exuiſſet, Clerumque Bohemum variis calamitatibus preſſiſſet, tum enim vero Wenceslaus jam annos adoleſcentiæ egreſſus Drahomiræ ac cumprimis miniſtrorum ejus imperia & vexationes ultra ferre nolens, relegata in exilium matre, ipſe ſolus reipublicæ Bohemæ adminiſtrationem auſpicatus eſt. Ceterum cum hæc poſt martyrium S. Ludmillæ contigiſſe certo conſtet, ante annum 927, quo illa martyrii palmam aſſecuta eſt, haud accidere potuerunt. Narrabimus autem rei hujus ſeriem ſuo loco ſincerius ex ipſis hiſtoriæ patriæ fontibus.

(*b*) De hoc apud veteres omnes ſilentium; Boleslaum tamen ditionem Boleslavienſem Ducali jure tenuiſſe indubitatum eſt, quemadmodum id ſupra expedivimus. Argumenta doctiſſimi Viri Continuatoris Operis Bollandiani in hoc ſolum adverſa ſunt, quod Boleslao Ducatus Bohemiæ portionem non eo ſummo jure, quo Wenceslaus tenuit, concedant, quod & nos ultro admittimus. Nam Boleslaum certis conditionibus atque legibus fratri ſeniori tanquam magno Bohemiæ Principi Ducique fuiſſe obnoxium ſtatuimus.

Acta SS. ad 28. Septemb. n. 51. 52.

(*c*) Situm hujus caſtri jam ad annum 870. p. 118. indicavimus, de quo etiam Balbinus: *Stochow arx fuit & ditio dotalis Drahomiræ, ut ex Hagecio datur intelligi pridem condita, a Lucenſibus deinde everſa & poſtea anno* 870. *a Neklano Principe reparata.* Quæ omnia ex ſolius Hagecii memoriis deprompta ſunt. Pugnat vero maxime cum Chriſtanno hanc Drahomiram fuiſſe relegatam, cum is extra regnum & patriam eam ejectam dicat. Sic vero ille: *Dux Wenceslaus ſolicitus de naneiſcenda pace, ſpiritu ſibi ſancto inſpirante corde conſilium captavit, quo genitricem ſuam, quæ cauſſa totius nequitiæ fuerat, proturbaret e patria.* Et poſtea: *Quæ cuncta juvante ſe opifice Deo opere complevit: nam matrem regno cum dedecore maximo pepulit, dignam ei ultionem omnipotente Deo reddente ob effuſionem ſanguinis innocentis B. Ludmillæ, quem ſine cauſſa fuderat.* Procul dubio autem Drahomira in Ztodoraniam ſeu Ztodor natale ſolum exilio mulctata ſe recepit, unde ſeu ſcribarum oſcitantia ſeu ſciolorum imperitorum errore ex Ztodor Stochow caſtrum enatum eſt.

Balbin. l. 3. c. 8. §. 4. p. 111.

(*d*) Hoc edictum primum etiam prolatorem habet Hagecium, ſed ultra, quam credibile ſit, acerbitatem ſpirat. Infeſtiſſimos ſane ſibi omnes feciſſet ethnicos Wenceslaus, ſi imperium ab ejusmodi auſtero

edic-

edicto fuiſſet auſpicatus. Quin etiam poſterius ethnicorum non minimum fuiſſe numerum ubivis proditur in hiſtoriis noſtris, adeo ut Conſtantinum Porphyrogenitum, poſt 30 facile adhuc annos ſcribentem, latuerit Bohemiam ad Chriſtum fuiſſe converſam, quemadmodum alibi locum protulimus.

(e) Stredovskius ait Joannem ſuum Podivinenſem Epiſcopum ad reconcilianda hæc polluta a gentilibus templa, atque ad ordinanda ſacra rurſus invitatum. Verum jam ſupra innui nuſpiam in veteribus legi Eccleſias a Drahomira ſeu pollutas, ſeu exuſtas dejectasque, nam id Wenceslaus zelo divino æſtuans nunquam admiſiſſet, nec enim (quanquam ſub matris tutela ſteterit) excluſus erat ab imperio. Ut quid queſta fuiſſet Drahomira cum filiis Belial teſte Chriſtanno: *Heu quid agimus, quove nos vertemus? Princeps ſiquidem noſter, qui a nobis in regni faſtigio ſublimatus eſt perverſus a Clericis & ceu Monachus factus per abruptam & aſſuetam vitiorum noſtrorum ſemitam nos gradi non ſinit.* Si penes Wenceslaum plane nulla fuit poteſtas? Quod vero Wenceslaus non obſtante matris tutela clavum geſſerit reipublicæ Boemæ his verbis prodit Vita omnium antiquiſſima juſſu Ottonis II. ſcripta, quæ cæſa avia (cum jam ſibi ſoli adminiſtrationem vindicaret Wenceslaus) ita eum inducit loquentem: *Puer ego in Principatum veſtra cenſura patri mortuo natu fratribus major ſuccedens per legum frena moderata & rempublicam Deo preſtante diſpoſui, & patriam contra infeſtantium molem pro viribus tutavi. Vos autem - - - - ſatis mihi injurioſos actenus jam pacior.* Quæ nihil aliud innuunt, quam Wenceslaum propter juventutem ſuam matrisque tutelam multa coactum fuiſſe diſſimulare. Eadem vero vita aperit, quæ illa templa fuerint, quæ S. Wenceslaus, ejecta in exilium matre, reſtauravit: *Jam tunc*, inquit, *Deo ſerenante comprimuntur aliquantum ſub ejus manu barbare mociones, ſurgunt autem Catholice Religionis leta incrementa, quomodo divino cultui templa dicata, paulo ante infidelium neglectu cadencia ſtabili reparatione fundantur.* Neglecta igitur, non exuſta fuere templa.

Stredovsky l. 5, c. 2, p. 475.

Mſ. Bibl. Metrop.

(f) Joannes de Novo Foro in ejus vita ita inquit: *Infra miſſarum ſolemnia veſte regali humiliter depoſita, Chriſto ejusque ſacerdotibus pium devotiſſime exhibebat obſequium, ut omnes ibidem aſſiſtentes humilitas tanti Principis mira ad ſerviendum domino inflammaret gratia.*

Vita Mſ. S. Wenc.

(g) Vita antiquiſſima juſſu Ottonis II. ſcripta pluribus rem exprimit:

Mſ. Bibl. Metr.

mit : *Meſſis etiam imminente eſtu tuto noctis ſilentio per agellum tritici manipu-los ipſe falcicula ſuccidens, gravisque faſce propriis impoſitos humeris in ſecretiori domus angulo abſcondit, ibidemque trituratos, & inter ſaxa tritico fracto, et purgamentis agreſtibus ad mundam excuſſionem a ſanctis manibus ipſius diligenter cribrato cum fontis aſperſione, quem ipſe ſolus preſente tantum puerulo cum ydria producens, vere Trinitatis invocatione ſignavit.*

(*b*) Perſequitur mox laudatus Anonymus : *Hanc farinulam maſſe naturali congeſtam in libas ſacrificales ſacerdotum manibus offerendas ille propriis manuum labore coqui parabat.* Ferramentum, quo Wenceslaus pinſere ſolitus hoſtias, hodiedum oſtenditur Vetero-Boleslaviæ, cujus quidem antiquiſſimum uſum fuiſſe jam a ſæculo VI. & VII. multis argumentis probat doctiſſimus Mabillonius. Udalricus l. 1. conſuet. Cluniac. c. 49. ait : *In quinquageſima ſolent apponi ea, quæ in ferramento characterato de conſperſione farinæ tenuiſſime fuerint, & ab hominibus Romanæ linguæ nebulæ, a noſtratibus appellantur oblatæ.* Anonymus in vita S. Bardonis Arch. Mogunt. *Ferrum mire cælatum*, vocat, *in quo Miſſales oblatæ coquebantur.* Oblatæ vero dictæ ſunt, quia ab ipſis fidelibus probis, præcipue virginibus, matronisque Deo devotis pinſi, ac dein ſacerdotibus altaribusque offerri ſolebant. Normam temporis, coctionisque deſcribit ſupra laudatus Udalricus l. 3. c. 13. *Quotiescunque fieri hoſtias neceſſe fuerit, præcipue tamen ante diem natalem vel ſanctæ reſurrectionis diem fieri ſolent. Poſtquam frumentum granatim electum magna cum reverentia molitum eſt, farina cribratur & conſpergitur cum aqua frigida, quia inde fiunt hoſtiæ candidiores. Ferramentum, in quo ſunt coquendæ, characteratum tenet converſus, manusque induit chirotecis. In ferramento vero poſſunt ſimul ſex hoſtiæ poni.* Id autem cumprimis Sanctimoniales, quibus locis erant, in vigilia Nativitatis Dominicæ præſtitiſſe docet Anonymus in libro de miraculis S. Wandregiſili Abbatis c. 29. Porro oſtenditur etiam Boleslaviæ pone portam inferioris templi culinula perangusta, quæ piſtrinum S. Wenceslai fuiſſe aſſeritur, pieque creditur ibidem ſanctum hunc hoſtias in uſum Eccleſiarum coxiſſe, de quo pluribus locis Balbinus. Quod tamen merito in dubium vocant Eruditiſſimi Viri Bollandiani eo cumprimis nixi argumento, quod S. Wenceslaus nusquam Boleslaviæ habitaſſe legatur, isque locus ad Boleslai ditiones pertinuerit.

Acta SS. Bened. ſæc III. in præfat.

Acta ſanct. ad 28. Septemb. §. 14. *n.* 261. & 262.

Mſ. Bibl. Met.

(*i*) Mire id rurſum deſcripſit Anonymus juſſu Ottonis II : *Adveniente vindemia clanculum ac cito nimie, fidelitatis jam dicto ſequace, vinearum ſp-*

ſepta noctu tranſiliens, fiſcellulas utriusque dorſo dependentes gravidis implens racemis, cellulam pallacio remociorem, ſibique adeo caram furto laudabili reviſit. Interim hoſpicioli foribus repagulorum cauta undique clauſura munitis in vas huic congruum vindemiole uvas piſtillo conterens, expreſſoque muſti tenero liquore per linei ſacculi mundam ſubtilitatem ſtudioſiſſima caſtarum impreſſione manuum excolavit, ſicque conſcio ſolummodo clientulo infuſum ſecreciusque repoſitum, conſiderata oportunitate, inter clericos comprovinciales cum oblatis - - - diſtribuit. Procul dubio autem id *laudabile furtum* e propriis S. Wenceslai vineis fuit, ideoque maxime clanculum ab eo res tractata, ut opera pietatis tegeret. Nam Joannes de Novo-Foro de his vineis ait: *Quas propriis manibus plantaverat.* Balbinus etiam dicit: *Monſtratur hodieque vinea, quam ſancti Wenceslai vocitant, uno a Boleslavia noſtra milliari, Divæ Ludmillæ Mielnicenſi quondam Dominæ dotalis.* Aliam oſtendunt ad poſteriores caſtri Pragenſis gradus, quæ præter traditionem popularem haud aliud fundamentum habent in hiſtoriis, ut etiam ſentiunt Eruditiſſimi Bollandiani. *Balbin. Epit. p. 16.* *ActaSS. ad 28. Sept.*

(*k*) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: Comes ille Podivin erat vir nobilis, comparticeps & conſors, ut Chriſtannus loquitur, univerſorum operum, quæ dudum a S. Wenceslao gerebantur; inter proceres fidei Chriſtianæ propagandæ zelantiſſimus, & in Bohemia de re Chriſtiana meritiſſimus, ideoque & illum S. Wenceslaus aulæ ſuæ præfecerat, & procerum omnium chariſſimum, ſuarumque actionum arbitrum & individuum comitem habebat. Hactenus P. Victorinus. In antiquioribus ego eum nusquam alio quam, *clientuli, ſervi, pueri cubicularis* & nonnunquam *ſecretarii* titulo impertitum reperio.

(*l*) Iſtud primum narrantem deprehendo Joannem de Novo-Foro. Verba rurſum vitæ juſſu Ottonis II. ſcriptæ ſunt: *Noctibus autem ſereniſſimo inſtans pervigilio lenis immemor ſoporis primo quietis nocturne conticinio ſpreto fulgentis ſtratu cubilis clam ceteris de thoro ſurgit, puerum cubicularem excitat, tacitus codicellum manuali frequencia rugoſum eripit, pallacium neſciis cuſtodibus egreſſus comite ſolo clientulo aſpera moncium cacumina, vallium exicialia precipicia, diverticulorum ac ſemitarum lapilloſa vel glacie horrencia inter civitates itinera continua pſalmorum ceterarumque precum recitacione nudipes ſigillatim Eccleſias queritando perluſtrabat, in tantum itaque carnis ſufferens afflicciomem, ut ſciſſis teneris plantis cruor defluus ſparſim notaſſet veſtigia. Demum autem reverſus &c.* Brevius vero Chriſtannus: *In quadrageſimali*

vel biemali tempore per gelidum arduum callem diſcalceatus gradiebatur de civitate in civitatem Eccleſias Chriſti pedeſtris luſtrans, ita ut veſtigia ipſius cruore ſanguinis madentia cernerentur. In quo utroque authore nullum ſupradictorum indicium.

PRÆTERMISSA.

I. Hoc anno adhuc Zpitignæum in Boemia Principatum tenuiſſe his verbis teſtatur Sigebertus Gemblacenſis: *Ziptinæus Dux Bohemiæ ad Chriſti fidem converſus juſte & religioſe in Boemia principatur, & poſt eum Watizlaus filius ejus juſtitia & ſanctitate præclarus, cui frater ſuus Bolizlaus nimis adverſabatur.* Hæc Sigeberti Gemblacenſis Chronologia paſſim a noſtris exteriſque quibuſdam non modo vilipenſa, ſed etiam rejecta fuit, quod quædam contradictoria hoc ipſo loco contineri viderentur, ſcilicet dum Wratislaus perperam filius Spitignæi aſſeritur, & geſta propria S. Wenceslai Wratislao patri adſcribuntur. At vero ego rite lecto & interpunctuato loco nullam prorſus in verbis his contradictionem invenio, obſcuritas quædam librariorum oſcitantia inducta eſt, qui ſolum *comma*, & verbum ſubſtantivum *ſum, es, eſt* omiſere. *Sic vero* locum hunc reſtituendum autumo: *Ziptinæus Dux Boemiæ ad Chriſti fidem converſus juſte & religioſe in Boemia principatur, & poſt eum Wratizlaus; filius ejus* (nempe mox nominati Wratislai filius *Wenceslaus* iſthic de nomine omiſſus) *juſtitia & ſanctitate præclarus fuit, cui frater ſuus Bolizlaus nimis adverſabatur.* Quod vero corruptus hic ſit Sigeberti locus, nomenque Wenceslai omiſſum, authoritati nobis eſt Chronicon magnum Belgicum apud Piſtorium T. III. quod Sigebertum exſcribens laudansque Wenceslaum nominat, quanquam in eo rurſum hallucinatum, cum etiam Wratislao nomen Wenceslai tribuit, eumque filium Spitignæi facit. Verba ſunt: *Anno Henrici Regis ſecundo Spitignæus Dux Bohemiæ ad fidem Chriſti converſus juſte & religioſe in Boemia regnat, & poſt eum Wenceslaus filius ejus* (lege Wratislaus frater ejus) *& poſt Wenceslaum* (lege Wratislaum) *Wenceslaus rurſus filius juſtitia & ſanctitate præclarus, cui frater Boleslaus nimis adverſabatur.* Ut itaque ex Sigeberti teſtimonio habeamus Spitignæum præſente anno adhuc ſuperſtitem fuiſſe, cui cum ſucceſſor eodem anno Wratislaus jam ponatur, conjecturam capere licet, eum hoc ipſo anno mortuum. Nec vero temere hæc nos aſſeruiſſe cuipiam videri volumus: antiquiſſima vita S. Wenceslai juſſu Ottonis II. Imperatoris ſcripta, qua priorem nullam habemus, clariſſimis verbis teſtatur Spitignæum adhuc Principatum Bohemiæ ſub Imperio Henrici Aucupis geſ-

Sig. Gembl. ad h. a.

geſſiſſe. Sic enim illa: *Regnante felicis memorie preclariſſime Rege Henrico, quidam gentis illius* (Bohemorum) *progenie clarior ac potencia in cives eminencior Spitigneu nomine Principatus regimen ſub Regis dominatu impendens divini cultus dulci voto attactus ſacri fontis miſterio regenerari non parum anhelans baptiſmo mundatur, & novo ſtudio fervens domos Dei in Beatiſſime ejus Genetricis Marie Sanctique Apoſtolorum Principis venerandam memorationem conſtruxit, in quibus poſtmodum innumera annuatim miracula ope divina cooperante fulſerunt.* In quibus verbis non quidem baptiſmus Spitignæi, quem ante Henrici tempora accidiſſe veroſimillimum eſt, ſed fervor promovendæ Chriſtianæ religionis & tempus producti regiminis ad Henrici Imperium pertinet, quæ magis diſpeſcuit altera vita Mſ. ejusdem ſancti in toties laudato Codice Metropolitano incipiens: *Creſcente per orbem univerſum Katholice religionis incremento &c.* Ante Hagecium profecto nemo omnium ob veterum ſilentium Spitignæi regimini certos annos defigere auſus eſt. Is vero neque hiſtoriis neque temporibus rite penſatis Chronologiam cerebro ſuo effinxit, ut omnibus pene ſuperioribus annis vidimus, poſteriusque viſuri ſumus. Quamobrem recte in eum jam quoque animadvertit Balbinus, dum ſcribit: *Ab Hagecio Chronologiæ ratio fruſtra petitur, qui male diviſis temporibus hiſtoriam ipſe ſuam perturbat.* Qui tamen cum hactenus unicus fuerit, qui Ducum primorum Bohemiæ geſta in certos annos diſpeſcuit, tanquam oracula prolocutus fuiſſet, omnibus a ſua ætate ſcriptoribus non modo Dux fuit, ſed & Chronologia ejus inſtar cynoſuræ ſuſcepta, ad quam veterum hiſtorias poſteriores accomodarunt, cum potius Hagecii Chronologiam ex veterum narratis expendere emendareque debuiſſent. Jam quamquam verum ſit Spitignæum annis 905. & 906. Ducatui Bohemiæ, ut vult Hagecius, præfuiſſe, tamen primo erroneum eſt eum nonniſi anno 905. imperium auſpicatum, cum ad annum 895. ex Annalibus Francofuldenſibus oſtenderimus: eum jam in Comitiis Ratisbonenſibus Primorem inter Duces Bohemiæ vocari. Secundo cum Hagecius Spitignæo nonniſi breviſſimum regimen per duorum annorum ſpatium conceſſit, fecit id quidem ex ſententia Dalemili novitatum iſtiusmodi artificis, ſed præter ullum aliud vetuſtatis indicium. Nam hæc ipſa regiminis brevitas minime cum primorum ſcriptorum Bohemiæ ac cumprimis Chriſtanni relatis conciliari poteſt, is enim de illo ita ſcribit: *Suſcepit pro eo* (Borzivogio patre) *regnum ejus primogenitus filius Spitigneu cunctis virtutibus bonitatis, famaque ſanctitatis admodum fulgens. Imitator ſiquidem patris factus, fundator exſtitit Eccleſiarum Dei, congregator ſacer-*

Mſ. Bibl. Met.

Balbin. Epit. l. 1. c. 4. p. 15.

[illegible], Corivongus, [illegible] vitæ ſuæ anni qua-
draginta [illegible] ejus patri. [illegible] geſta uſque geſto-
r[illegible] annorum [illegible], comparatiſque po-
[illegible] Chriſtianus quadraginta annis eum vixiſſe aſſerit,
r[illegible] accepiſſe videtur, nam quadraginta aliquot annos
[illegible] vix dubium eſt. Anno enim 895. jam [illegible] Pri-
[illegible] Ducis Bohemiæ interfuit Comitiis Ratiſbonenſibus ſub Ar-
nulpho, a quo anno ad præſentem effluxere anni viginti ſeptem. Si
vero [illegible] quadrageſimum ætatis annum [illegible], admirandum erit
[illegible] annorum [illegible], & Wratiſlaum fratrem multo
juniorem jam in [illegible] Imperatoris comparuiſſe, quam dignam ani-
madverſione adoleſcentium vix quidem Continuator Annalium Franco-
fuldenſium annotare prætermiſiſſet. Niſi, quod crebro innui, dicere
magis placet, annos hos vitæ & imperii Ducum noſtrorum a poſteriori-
bus in vitas S. Ludmilæ fuiſſe intruſos, cum omnium antiquiſſima vita
[illegible] a vita S. Wenceſlai ſcripta nullum prorſus annum expri-
mat. Si de teſtimoniis recentiorum exterorum Hagecio ſynchrono-
rum aut paulo poſteriorum agitur: etiam non pauci ſunt, qui Spitignæi
regimen mortemque multo ſerius quam Hagecius ſtatuant: Chronicon
monaſterii Mellicenſis decem annis poſterius mortem ejus reponit.
Hier. Pez. T. I. p. 217. Adamus Urſinus in Chronico Thuringico apud Menkenium T. III.
p. 1250. ad annum ſecundum Imperii Henrici Aucupis, item Fabri-
cius l. 1. memorab. Saxon. Rolewink in Faſciculo temporum plane
ſub Ottonis I. tempora rejicit, Carolus Piazza Trattato II. degli Spe-
dali Nazionali aliique Itali ſub Stephani VII. Papæ, qui anno 930. mor-
tuus eſt, Pontificatum. Aventinus & Valerius Anſelmus Ryd teſte
Goldaſt. l. 2. c. 3. p. 159. Goldaſto in ipſum etiam Henrici Aucupis Imperium. Quæ authorum
diverſitas oppido oſtendit hactenus nullum legitimum documentum in-
ventum fuiſſe, cum in tot ſententias ſcindantur. At vero quoniam
ex legibus Criticæ: vetuſtioribus inſiſtendum, hactenus autem Ano-
nymi vita juſſu Ottonis II. ſcripta & Sigeberto Gemblacenſi vetuſtius
monumentum in lucem non prodiit, quod Spitignæi Principatum cer-
to tempori illigaret, merito præ ceteris recentioribus iſtorum relatis
inhærendum eſſe cenſuimus. Annum autem præſentem Spitignæo po-
ſtremum ſtatuimus, non tanquam certiſſime proditum, ſed ex conjectura
quadam, cum hoc ipſo anno Sigebertus Gemblacenſis jam ei ſucceſſo-
rem Wratiſlaum ſubjungat, nec ab hoc ipſo anno uſpiam poſterior
ejus aliqua memoria in veterioribus occurrat. Quo tamen anno ille
ſu-

ſuſceperit baptiſmum, definire non audemus, quandoquidem ne probabili quidem conjectura fundamentum aliquod ex antiquis capere licet. Id multo ante etiam oſtendimus veſtigium nuſpiam ſupereſſe, eum ſeu a S. Methudio ſeu illius in Bohemiam miſſis presbyteris baptizatum fuiſſe. Quo loco quoque enodavimus, quid cauſæ ſit, cur ipſe a multis exteris pro primo Chriſtiano Duce Bohemiæ habitus fuerit.

II. Continuator Reginonis ad hunc annum ait: *Interim Henricus Rex ſtabiliendæ paci, & reprimendæ Sclavorum ſævitiæ fortiter reſiſtit.* E quibus verbis procul dubio poſteriores quique jam bellum contra Bohemos hoc anno geſtum eruerunt, per *Sclavos* illos Boemos intelligentes explicantesque, quorum antiquiſſimum teſte Goldaſto deprehendo Albertum Stadenſem. At vero ex Witikindi relatis palam eſt: primos omnium Slavos fuiſſe Hevellos, quibuscum Regi Henrico negotium erat, ab his arma converſa eſſe in Dalemincios, denique in Bohemos, ut itaque Bohemi ſuperioribus Continuatoris Reginonis verbis haud concinne explicari poſſint. Ultro tamen fateor obſcurum eſſe, qui Slavi illi fuerint, quorum ſævitiæ reprimendæ hoc anno Henricus reſtitit, cum bellum Henrici contra ipſos Hevellos & Dalemincios geſtum poſterius acciderit, ut ſuis locis videbimus. Veroſimillime tamen mihi videntur fuiſſe Dalemincii, qui ſtatim ſublato in Regnum Henrico motus quosdam cierint. Nam vetus illi adhuc odium adverſus Henricum fovebant, tum propter ejus patrem, quicum non ſemel bellum geſſere, tum maxime propter Henricum ipſum, qui adoleſcens adhuc a patre in expeditionem miſſus illos non modica clade affecit, ut multo ante narravimus. Illis certe aliisque Slavis haud gratam fuiſſe Henrici in regnum Germaniæ ſublimationem haud obſcure innuit pervetuſtus author Ruotgerus, dum propter Henrici electionem ſcribit: *Centifidam Sclavorum rabiem barbarorum frementem inborruiſſe.* Ceterum autem inimicitias has anni iſtius cum Slavis aut non fuiſſe tanti momenti, aut brevi ſopitas, ex eo colligere licet, quod præcipua cura & vis eo ab Henrico præſente anno collocata ſit, ut Lotharingiam vindicaret. Nam contra Carolum Francorum Occidentalium Regem moviſſe exercitum, Metenſem obſediſſe urbem, Carolum fudiſſe, atque apud Bonnam fœdus & pacem eo pacto iniiſſe, ut Germaniæ redderetur Lotharingia, legitur ubivis apud ſcriptores Gallicos.

Apud Piſtorii T. I. — *Goldaſt. l. 2. c. 3. p. 159.* — *In vita Brunonis §. 3. p. 274.* — *Bouquet T. VIII. in Indice Chronol. p. CVIII.*

Nec anno hoc Hungaros in Thuringiam aut Saxoniam irrupiſſe, ibidemque ab Henrico cæſos autumo, ut ex Chronico Reichenber-

Hanſiz. Germ. ſac. T. I. p. 187. genſi, ſilentibus aliis omnibus, refert Hanſizius. Non enim leguntur Hungari expeditiones ſuas reaſſumſiſſe, quam cum viderent Slavos ſeptentrionales nimium ab Henrico premi, quibuscum ne par aliquando fatum experirentur, ſeu ultro, ſeu ab illis invitati poſtea arma pluribus annis continuata in Henricum expedivere. Hinc etiam Alberti Stadenſis relata ad hunc annum poſteriores ſpectant annos.

ANNUS 922.

Confirmatis nonnihil in Principatu rebus memor aliquando eorum Wenceslaus, quæ Ludmilia, dum viveret, recte ſancteque egiſſet, quæque ſui inſtitutione olim merita fuiſſet, inito cum ſacerdotibus conſilio votum voluntatemque ſuam fidelioribus aperuit de illius elevando corpore, & pone patrem ſuum Wratislaum Pragæ tumulando. Quam cum illi probarent, miſſi extemplo delecti complures ex Clericorum laicorumque ordine Tetinium, unaque ductus Capellanus vetulus Paulus, ut locum, quo Ludmillam condidiſſet, indigitaret. (a) Ubi ad ſacrum tumulum ventum erat, egeſtaque humo putris & male cohærens tabula urnæ in conſpectu fuit, nullus erat, qui non ſentiret, diceretque: „ Si lignum ita putruit, quanto magis corpus ipſum in putredinem pulveresque abierit? „ Et jam porro ſarcophagum rimari haud animus erat. Unus Paulus ceſſantibus ceteris reſtitit, ſicque prolocutus eſt: „ Perſequar opus, atque ſi vel pulverem conſumti corporis „ repereto, deferam ad Principem, ut piiſſimæ ejus volun„ tati ſatisfiat. „ (b) Igitur amota gleba, quæ in ſacrum corpus inciderat, inveniunt illud integrum ab omni putredine

Mittuntur legati Tetinium ad levandum corpus D. Ludmillæ.

Invenitur corpus incorruptum.

dine alienum, (c) ſola ſpecies vultus nonnihil mutata videbatur. (d) Tum ingenti gaudio in jubila ſoluti grates immenſas Deo pro tanto theſauro referunt. Suſtollunt corpus illudque aræ ſanctæ Catharinæ imponentes (e) ſacrificium laudis, & gratiarum actionis ibidem decantant; ſacris peractis ſarcophagum corpusque lecticæ immiſſum, uno utrinque juncto equo, Pragam cum ſumma veneratione in Eccleſiam S. Matthæi (quam paulo ante obitum ſuum Spitihnæus ad portam Hradeczenſem ædificari curaverat) deportant. (f) Miſſique nuncii, qui Principi indicarent: aviæ incorruptum corpus adeſſe. (g)

Pragam defertur.

Poſtera die (quæ erat decima Novembris (h)) Wenceslaus accitis univerſi Cleri choris cum fidelium infinita pene multitudine obviam proceſſit ſacro corpori, quod ex Eccleſia ſublatum ſacerdotes humeris ſuis in urbem cum hymnis & jubilo gaudentes intulerunt, Principe in pullo ducali amictu cum proceribus, populique magiſtratibus ſacras reliquias ſubſequentibus; agmen claudebat vulgus immenſo pene numero. Qua ceremonia theſaurus iſte in edes Divi Georgii translatus eſt. Iſthic de ſanctis Martyribus decantati quique piiſſimi hymni, concurritque ad translationis iſtius ſolemnia non modo omnis Chriſtianus ſed & ethnicus populus miraculo incorrupti corporis excitus. Concilio deinde a ſacerdotibus accepto ſanctus Princeps B. Ludmillæ corpus evolutum, extraque ſarcophagum poſitum populo in Eccleſia ſpectandum exhibuit. (i) Qua admirabili membrorum omnium integritate commoti omnes magnalia

Deponitur in Eccleſia D. Georgii.

Dei

Dei prædicabant, confitentes B. Ludmillæ corpus a Chriſto, cujus amore tam atrox martyrium ſubiiſſet, fuiſſe conſervatum. Multi infidelium etiam hoc prodigio permoti, virtutem Chriſti confeſſi, rejectis idolis vivo veroque Deo ſe impoſterum mancipaturos baptiſmi undis obſtrinxere. Locatus itaque theſaurus tantus in templo Divi Georgii a nepote piiſſimo, ubi hodiedum cum veneratione eum ſpectare licet. (k)

Ethnici prodigio incorrupti corporis perculſi baptiſmo initiantur.

Cœmeterium autem Tetinii, in quo primum ſanctæ Ludmillæ corpus tumulatum erat, ab eo tempore usque ad hodiernum diem nullius hominis, ne infantis quidem ſepulturam admittit, quin altero mox die cadaver e terra ejectum reperiatur. Atque hæc indubitata eſſe ego ipſe Wenceslaus Hagek, qui hæc ſcribo, teſtor, quippe qui ejus Eccleſiæ adminiſter ſex annis fueram, certamque relationem ab hominibus fide dignis, recentibus etiam exemplis confirmatam accepi. Unde oppidani Tetinenſes ad templum Divi Michaelis, quod ab Eccleſia S. Catharinæ dictoque cœmeterio medio jugero diſſitum eſt, ſepeliri conſueverunt. (l)

Cœmeterium non admittit ſepulturam alterius.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXII.

JOANNIS X. PAPÆ 9. HENRICI GERM. REG. 4.
WRATISLAI 1. TUTONIS *Ep. Rat.* 29.

(a) Nihil hac indigitatione opus fuit, quandoquidem antiquiſſima hiſtoria Translationis & Chriſtannus inquiunt ſtatim locum a ſepultura ejus miraculis inclaruiſſe, atque propterea illi inſtra-

ſtratam fuiſſe a Drahomira baſilicam S. Michaelis, ut idcirco locus haud incognitus eſſe potuerit. Sed quandoquidem hæc ad annum 928. ſpectant, referemus ad mox dictum annum, quæ Hagecius prætermiſit.

(*b*) Voluntatem omnino S. Wenceslai fuiſſe, ut, vel pulverem conſumtæ carnis ad ſe perferrent, his verbis innuit antiquiſſima hiſtoria Translationis S. Ludmillæ e Bibliotheca Clementina Inclytæ S. J. quam pene ad verbum exſcripſit Chriſtannus: *Inito conſilio*, inquit, *ſacratiſſime cum ſacerdotibus & religioſis quibusdam miſit eos in preſatum caſtrum Thetin mandans eis, quo vel oſſa ſeu pulverem conſumte carnis digna translatione ad ſe usque perducerent.*

(*c*) Eadem hiſtoria cum aliis adjunctis rem narrat: *Cui* (Paulo) *ceteri aſſenſum prebentes unanimiter tabulam ſublevaverunt, quam dum ſuſtollunt, frangitur, ita ut memoratus Paulus cum humo ſuper corpus jacenter caderet, qui concite ſurgens, humumque velociter removens cum ſibi junctis ſodalibus invenit corpus ſacrum ab omni corruptione ſejunctum.*

(*d*) Eadem hiſtoria de vultus mutatione nihil innuit, ſed pulverulentum vultum fuiſſe ait ex fractione tabulæ & caſu Pauli. Verba ſunt ſuperiora perſequentis: *Præterquam quod ſuper menum, videlicet vultum ejus pulverulentum, quod ei de fractura coopertorii, dum amoveretur, inciderat.* Balbinus verba: *ſuper menum* in codice ſuo Trebonenſi Chriſtanni legit *ſupra memini.* Sed mea ſententia minus recte, legendumque eſt *ſupra menam*, id eſt, foſſam ſeu fodinam, nempe *quod ſupra menam* ſeu foſſam *inciderat. Menam* enim barbaro latine etiam foſſam & fodinam ſignificaſſe a Gallico vocabulo *mine* hodie etiam *mina* dicta, oſtendit Ducheſnius. *Duſchenius in Gloſſar. Vocab. Mena.*

(*e*) Minus recte Hagecius verba *S. Catharinæ* adjecit. Nam non modo hiſtoria Translationis Bibliothecæ Clementinæ, ſed & omnes Codices vitæ S. Ludmillæ a Chriſtanno ſcriptæ generatim dicunt: *Glebam ejus ſanctiſſimam de terra ſuſtollentes, lintheaminibus pretioſis, ut decebat, involventes, altari preſentarunt.* Per quod altare vix quidem aliud intelligi poteſt, quam S. Michaelis Archangeli, in cujus baſilica S. Ludmilla condita fuit. Non enim, ut Hagecius ſcribit, S. Ludmilla in cœmeterio S. Catharinæ tumulata fuit, ſed in propria domo, in qua habitabat,

quem locum in Chriſtanni editione mutilum ſupplet, & illuſtrat vetus vita Mſ. Bibliothecæ Clementinæ. Ibi narratis prodigiis, quæ ſtatim a ſepultura ad ejus tumulum acciderant, ſubjungit vita hæc Mſ.: *Hoc audiens nurus ejus iniqua, captaque timore nimis mandavit, ut ſuper tumulum venerabilis corporis domus, in qua, dum viveret, matrona Chriſti habitabat, in modum Baſilice locaretur, quaſi ſub bonore Beati Michaelis, ut ſi que deinceps miracula ibi fierent, non Beate Ludmille, ſed ſancto Michaeli adſcriberentur.* Credibile autem S. Ludmillam conditam fuiſſe in domus ſuæ oratorio, cum veroſimillime Tetinii adhuc ſacellum publicum non exſtiterit, de quo ſilent omnes veteres. Ceterum cum eadem vetus vita & Chriſtannus ait: *Glebam ejus ſanctiſſimam - - - altari preſentarunt*, non eſt cum Hagecio ſentiendum, eos corpus ſuper altare, ſed in conſpectu altaris poſuiſſe, ut vocem hanc explicat Carolus Dufreſne in Gloſſario. Nam advertit doctiſſimus Mabillonius antiquis temporibus graviſſime vetitum fuiſſe, reliquias aut corpora ſanctorum ſuper altaria ponere, quod innuit jam S. Ambroſius in epiſtola 85. ad Marcellinam ſororem de SS. Gervaſio & Protaſio agens: *Succedant victimæ triumphales in locum, ubi Chriſtus hoſtia eſt, ſed ille ſuper altare, qui pro omnibus paſſus eſt, iſti ſub altari, qui illius redempti ſunt paſſione.* Clarius vero rem explicat Anonymus in vita S. Servatii Tungrorum Epiſcopi, cujus reliquiæ juſſu Caroli M. e tumulo erant levatæ. *Ante altare*, inquit, *poſitæ ſunt. Necdum enim præſumi fas erat, ut quidpiam ſuper altare poneretur præter ſacrificium, quia menſa eſt domini exercituum.*

Mabillon. ſæc. III. præfat.

(*f*) Nihil prorſum de S. Matthæi Eccleſia a Spitignæo condita, aut iſthic depoſito corpore veteres. Breviter enim eadem ſupra laudata hiſtoria Translationis: *Riteque cunctis peractis ſolemniter feretro eam imponentes, eadem nocte usque Pragam pervenerunt &c.* Nec ſcio, quid hoc ſæculo Hagecius velit per *portam* ſuam *Hradczanenſem*, per quam illam veroſimillime intelligit, quæ hodie ibidem inter domos Comitum Würben & Trautmansdorf ſupereſt, at eam multo poſterius excitatam, & ſæculo XI. adhuc hic loci meras ſilvas fuiſſe non uno loco, ſuis annis proferendo, teſtatum eſt. Erat tum *Nova-Praga*, quæ hodie *minor* dicitur, multo anguſtioribus limitibus circumſcripta, Portaque Hradczanenſis dicta erat in vico hodie Spornergaſſen appellato ſupra Eccleſiam AA. RR. PP. Theatinorum, hoc ſæculo primum ſublata, cujus demolitionis innumeri pene ſuperſtites adhuc meminere. Quæ quidem quam longe remota ſit a ſacello S. Matthæi nemo non diſpicit, cui ſitus locorum cognitus.

(*g*)

(g) Notatu digna adjuncta prætermiſit Hagecius, quæ tam Anonymus in hiſtoria Tranſlationis, quam Chriſtannus narrat: *Vehitores ſiquidem ipſius* (S. Ludmillæ) *priusquam eam urbi inferunt, ad Principem bajulos boni nuncii premiſerunt, qui venientes ſopori eum* (S. Wenceslaum) *membra collocaſſe cognoverunt, eumque leti ſuſcitantes tale ei gaudium intulerunt, quod omnipotente Deo favente corpus tante talisque matrone, avie videlicet, incorruptum inveniſſent, qui continuo ſurgens, Eccleſiamque cum ſumma alacritate properans, Chriſto domino grates immenſas perſolvit.* E cujus Eccleſiæ mentione procul dubio poſteriores Eccleſiam S. Matthæi ſupranominatam effinxere. Sed legenti hiſtoriam Tranſlationis Chriſtannumque haud obſcurum eſt cognoſcere, hic Eccleſiam intelligi vicinam palatio S. Wenceslai, quam ille adhuc nocte acceſſit, cum luceſcente primum die obviam ſacro corpori proceſſerit, ut itaque Eccleſia illa ſeu Teynenſis ſeu Wiſſehradenſis, ſeu S. Georgii fuerit, penes quas S. Wenceslaus curtem ſuam habuit. Negavit quidem Berghauerus in Proto-Martyre ſuo pœnitentiæ ante Wladislai II. tempora palatium Regium in Caſtro Pragenſi exſtitiſſe, at clarum habemus ex continuatione Coſmæ Viennæ edita Curiam Regalem pone Eccleſiam Omnium Sanctorum jam ſæculo XIII. ſtetiſſe. Sic enim ad annum 1271. ſcribit: *Induxit etiam idem Dominus Decanus Czeczonem Judicem totius Regni Boh. ad conſtruendum Eccleſiam omnium ſanctorum, quæ ſita eſt in exitu clauſtri verſus Curiam regalem.*

(h) Falſus Hagecius, dum ait Tranſlationis diem fuiſſe decimam Novembris, in quem errorem poſtea induxit Lupacium, Weleslavinum, Crugerium, poſterioresque pene omnes. Argumentati id vero viri illi ſunt ex ſolemnitate Tranſlationis S. Ludmillæ, quæ ut olim ita & hodie decima Novembris celebratur. Alibi autem cauſam proferemus, cur decima Novembris primum de hac Tranſlatione habeatur officium. Hiſtoria Tranſlationis crebro laudata inventum eſſe corpus ait XIV. Kalendas Novembris, adeoque XIX. Octobris, tranſlatum vero Pragam, ibidemque depoſitum XXII. Octobris. Sic enim loquitur: *Repertum autem corpus felicis & Deo devote famule Ludmille Beate XIV. Kalendas Novembris hora XII. feria II. Intulerunt eam feria VI.* E quibus verbis emendandus corruptus Chriſtanni locus, qui doctiſſimos viros Bollandianos ancipites in definiendo anno reddidit. Nam ex hujus feriæ II. calculo anno 929. detegemus, hunc verum indubitatumque inventionis atque Tranſlationis S. Ludmillæ annum eſſe.

(*i*) Peculiaria quæpiam ab Hagecio omiſſa narrat eadem hiſtoria Translationis Clementina: *Sole vero terram irradiante, jubareque tenebras, accito Clero, turbaque fidelium proceſſione cum ingenti obvius* (S. Wenceslaus) *ire properat. Occurrunt autem & illi fideles geruli vehentes ſepe memoratam glebam ſanĉte Ludmille. Quam ſtatim ſacerdotes, levite alacriter ſuis imponentes humeris benedicentes Deum cum pſalmis ac laudibus intulerunt urbi, Eccleſiamque ingreſſi coram altari in pavimento, ſtrepitumque ingentem cum ſonitu perſonare ingentem.* Sed hic mutilus eſt locus, corruptusque: Codex Metropolitanus Chriſtanni vitam SS. Ludmillæ & Wenceslai referens, ſic hanc ultimam orationem reddit: *Eccleſiamque ingreſſi coram altari pavimento ſtatuere, ſtrepitumque ſonitu ingentem perſonuere.* Sed neque hoc modo obſcuritas tollitur, ſi ea, quæ ſequuntur, cum prioribus conferantur. Deſiderari igitur hic aliquid, & veroſimillime eum ſenſum hiſtoriæ fuiſſe mihi videtur: quod poſteaquam corpus reverenter coram altari fuiſſet depoſitum, ſolemnitate Translationis abſoluta portæ Eccleſiæ fuerint clauſæ, ſcilicet ut tumulatio alteri cuicunque diei deſtinaretur. Interim vero *ſtrepitum ingentem cum ſonitu perſonare* auditum in Eccleſia, ad quem excitum populum concurriſſe quid eſſet, quod eadem hiſtoria & Chriſtannus perſequitur: *Quod popularis tam fidelium, quam infidelium curioſitas perſcrutans, quod ſecum erant in unum congregati, Eccleſie januas pecierunt, conſilio dehinc Princeps inito cum ſacerdotibus coram cuncta plebe ſanĉtam detegi mandavit, ut omnes fidem adhiberent, eam incorruptam ſervatam. Cunĉti intuentes magnalia Chriſti indefeſſis vocibus extulerunt, nemoque veritati obſiſtere quibat, quia cunĉtis patebat, integritas corporis, ac firmitas capillorum, vultusque niteſcebat, veluti in hac vita conſtitute, veſtimentorum inſuper pulcritudo, integritasque talis ſplendebat, ac ſi eodem teĉta foret* (Chriſtannus habet: *texta forent*) *die, quod univerſi perſpicientes, preconiorum vocibus perſultantes, omni eam honore ac laude digniſſimam judicaverunt.*

(*k*) Digniſſima relatu, quæ circa hanc depoſitionem & evocationem Epiſcopi Ratisbonenſis contigerunt, prætermiſit Hagecius, quæ ad annum 929. quo ſpectant, ex eadem hiſtoria Translationis referemus.

(*l*) Hæc Hagecii aſſerta quomodo conciliari poſſint cum vetuſtiſſima hiſtoria Translationis omnibusque Chriſtanni codicibus non video. Præterquam enim, quod neuter mentionem faciat Eccleſiæ S. Catharinæ, uterque ſuper tumulum ejus dicit Baſilicam S. Michaelis Archan-

changeli locatam, & hiſtoria Translationis expreſſis verbis ait: eam domum prius fuiſſe, in qua, dum viveret, S. Ludmilla habitabat, quæ in baſilicam S. Michaelis transformata eſt; ut ita his habitis vetuſtis documentis vix aliud judicium ferre liceat, quam Hagecium nimis credule civium hujus loci popularem traditionem ſecutum. Nam quo loco illi hodie (nempe ad S. Michaelem) ſepulturam habent, ibidem ſecundum hiſtoriam veterem & Chriſtannum S. Ludmilla tumulata fuit. Nec fortaſſis mirum longinquitate temporis, & præſertim graſſante per duo ſæcula apud nos hereſi notitiam veræ ſepulturæ S. Ludmillæ fuiſſe deperditam. Niſi forte dicere libet: templum hodiernum S. Michaelis Archangeli non eo loco ſtare, quo vetus primumque poſitum erat, & veteri diruto, novum ſub titulo S. Catharinæ tumulo S. Ludmillæ fuiſſe ſuperſtructum; nec tamen ſic Hagecio velificabitur, qui non in ipſo templo ſed cœmeterio S. Catharinæ B. Ludmillam conditam ſcribit. Lectiones quidem novæ Breviarii Archidiœceſis Pragenſis dicunt: *Cœmeterium autem Beatæ Ludmillæ jam in Eccleſiam converſum.* Sed nec hæc, nec ſuperiora lectione I. cum hac hiſtoria veteri & Chriſtanno conciliari poſſunt, dum ajunt: *Quamvis* (Beata Ludmilla) *per triennium in cœmeterio injuriis aeris expoſita quieviſſet.* Secundum hiſtoriam enim veterem & Chriſtannum non in loco injuriis aeris expoſito, ſed in domo ſua, quæ jam a Drahomira in baſilicam S. Michaelis Archangeli transformata eſt, tumulata fuit. In lectionibus vero ſex antiquis Breviarii Pragenſis de Translatione S. Ludmillæ omnia pene ad verbum conſona ſunt hiſtoriæ veteri Bibliothecæ Clementinæ & Chriſtanni, in quibus nec de ara S. Catharinæ, nec de cœmeterio, nec de corpore injuriis aeris expoſito verbum ullum.

Ad X. Novem. lect. 6.

PRÆTERMISSA.

I. Sigebertus Gemblacenſis editionis Piſtorianæ hoc anno quidem Saxoniæ, Franciæ, Alſatiæ, & Alemanniæ per Hungaros vaſtationem, cladem que eorum ab Henrico acceptam commemorat, ſed locus hic perperam a quopiam ſciolo in Chronicon Sigeberti Gemblacenſis intruſus eſt, eo enim caret Codex vetuſtus, e quo editionem ſuam adornavit Eruditiſſimus Vir Martinus Bouquet T. VIII. ſcriptorum Rerum Gallicarum & Francicarum, & cum *prælium ad Merſeburch* factum indigitet, plane ſciolus hic prodidit, ſe ſe Chronologiæ ignarum fuiſſe, cum certum ſit hoc prælium poſterius accidiſſe. Corri-

 gen-

gendi itaque ſcriptores quique Hungarici, qui Sigeberti editionem Piſtorianam ſecuti, ſeu prælium ad Merſeburch jam huic anno adſcripſerunt, ſeu irruptionem Hungarorum in Thuringiam geminarunt. Spectavit vero præſente anno Hungarorum vis Italiam, non Germaniam, quo a Berengario invitati erant, de qua Frodoardus: *Hungari actione prædicti Berengarii multis captis oppidis Italiam depopulantur.* Quod locupletius narrat Luitprandus: *Italienſes nunciis directis hunc* (Rodulfum Burgundionum Ducem) *ad ſe venire, Berengarium vero expellere petunt. Inter agendum autem contigit Hungaros Veronam his ignorantibus advenisse, quorum duo Reges Durſac, & Bugat amiciſſimi Berengario fuerant. Adelbertus denique Marchio, atque Odelricus Comes Palatii, Gilebertus etiam Comes pluresque alii dum in montem Brixianæ civitatis, quæ quinquaginta milliariis a Verona diſtat, conventicula ob Berengarii dejectionem haberent; rogavit Berengarius Hungaros, ut, ſi ſe amarent, ſuper inimicos ſuos irruerent. Hi vero, ut erant necis avidi, bellandi cupidi, a Berengario mox præduce accepto per ignotas vias a tergo hos usque adveniunt, tantaque celeritate illos confodiunt, ut nec induendi, ſumendique arma ſpatium haberent &c.* Ubi porro Odelrici cædem, plurium captivitatem, Marchionisque Adalberti calliditatem in declinando Hungarorum furore narrat. Quæ hic apponenda cenſui, quod plerique rerum Hungaricarum Chronographi hæc prætermiſerint, ac præter veterum indicia bellum quodpiam in Thuringia geſtum indicaverint.

Frodoard. in Chron. ad h. a.

Luitprand. l. 2. c. 16.

II. Wratislaum ſeu ſuperiore ſeu præſente anno gubernacula ſuprema univerſæ Bohemiæ ſuſcepiſſe perſuadet tum ſupra allatus Sigeberti Gemblacenſis locus, quo jam anno 921. ſucceſſor Spitignæi ſtatuitur, tum altum poſtea ubivis de Spitignæo inter veteres ſilentium. De Wratislao autem haud aliud a priſcis Chronologis noſtris proditum habemus, quam quod Spitignæo ſucceſſerit. Vita tamen antiquiſſima juſſu Ottonis II. ſcripta præter ſucceſſionem etiam ejus induſtriam in condendo Divi Georgii templo commendat. Verba hujus Anonymi ſunt: *Hujus* (Spitignæi) *interim laudabilis vite diebus honeſtorum actuum exemplo in Principatu ſe publico aſſenſu eligente ſucceſſit, fraternamque aſſecutus religionem victorioſo Athlete Beato Martyri Georgio baſilicam Deo dicandam Criſtiane credulus erexit.* Ex quo cum ſimilia narrat Chriſtannus ſubjungit: *Sed morte preventus ejus conſecrationem diu deſideratam minime perſpexit.* Procul dubio autem vix aliam ob cauſam *conſecrationem diu deſideratam minime perſpexit*, quam quia Boemos inter & Henricum Ger-

Mſ. Bibl. Met.

Vita SS Ludmill. & Wenc.

ma-

maniæ Regem ſimultas toto Wratislai regimine intercedebat, quæ tandem in apertas belli flammas prorupit. Ob quam ſimultatem ſeu Ratisbonenſi Epiſcopo commercium cum Bohemis interdictum, ſeu ipſe Wratislaus alio Epiſcopo deſtitutus Ratisbonenſem Epiſcopum ad conſecrationem accire refugit. Neque enim veritate nituntur, quæ Balbinus ex libro (quem vetuſtiſſimum appellat) torneamentorum refert, Wratislaum Henrici Aucupis haſtiludia cum Boema nobilitate frequentaſſe, verba illius ſunt: *Quanti Bohemam nobilitatem facerent Henricus Auceps ceterique Imperii proceres ac Principes demonſtrarunt inſtitutis ab eodem Henrico Aucupe Othonis I. magni patre ludis haſtarum, poſt annum 900. ſexaginta quinque ex nobilitate Bohema illuſtres viros (Galeas illi vocabant) admiſere, quorum primus Wratislaus Bohemiæ Dux in illo nobiliſſimo agmine comparuit, & glorioſe decurrit.* Quem libri hujus torneamentorum authorem pridem ſententiis ſuis confixere critici, & impoſturæ convicere. Porro cum Chriſtannus noſter dicat Wratislaum *diu deſideratam* conſecrationem non perſpexiſſe, ex verbis his argumentari licet veroſimillime hoc ipſo aut ſequente anno Eccleſiam Divi Georgii ab eo fuiſſe conditam, cum admodum breve illius regimen fuerit, nec diuturnum deſiderium de poſterioribus annis rite explicari poſſit; ut is autem illam vivente fratre Spitignæo condiderit, nullus mihi perſuadeo, quandoquidem Praga, quo loco hoc templum conditum eſt, ſemper in magni Primariique Ducis Bohemiæ portione erat, nec credibile ſit Wratislaum potius in fratris, quam ſuis terris Eccleſiam conſtruxiſſe.

Balbin. Epit. l.2.c.12.in notis p. 142.

ANNUS 923.

Henricus Imperator (a) præſcius mortem ſibi inſtare (b) Ratisbonam evocavit Principes Comitesque de Imperii negotiis tractaturus. (c) Ad ea Comitia invitatus quoque fuit Wenceslaus Dux Czechorum ſeu Pragenſis, quem venientem magno honore excepit Cæſar. Conventus autem iſte Principum Imperii eo potiſſimum fine indictus, ut de ſucceſſore ſtatueretur, Ottoque filius ab Hen-

Wenceslaus invitatur Ratisbonam ad comitia.

Henrici morte Regnum acciperet, prout & deinde accidit. Itaque cum in hoc congreſſu Imperii Imperatorisque negotia ipſos quatuor & viginti dies diſcutiuntur, & Cæſar pro more quotidie cum Principibus ordine ſuo locatis ſublimi ſolio medius reſidet, contigit forte, ut quodam die Dux Wenceslaus (quod pro pietate ſua Eccleſias noctu perambulans precibus conſuetis moras longiores traheret) ad Comitia venire tardarit. Advenerat jam autem Cæſar, reliquique Principes ſinguli ſingulis conſedere exedris, cum Henricus animadvertens abeſſe Bohemiæ Ducem, Imperiique negotia ob ejus abſentiam produci, offenſus ea mora ſub pœna indignationis Imperatoriæ edixit, nequis tardanti Bohemo aſſurgeret, neve ullam venienti honoris ſignificationem exhiberet. (d)

Ad Imperialem ſedem ab Henrico deducitur.

Quo edicto propoſito ſimul Comitiorum cauſæ inchoantur, ſimul Wenceslaus palatii portam aperiens ingreditur, conſiſtitque, (e) quem ut primum obſervavit Imperator, ocyus ſolio conſurgens obviam venienti proceſſit, multaque veneratione exceptum ad imperialem ſedem deduxit, ſeque infra locavit, (f) quod Imperii Principibus tantam Cæſaris mutationem atque inconſtantiam intuentibus admirationi non eſſe non poterat. Eo vero ſitu ad veſperam usque de diverſis Imperii rebus deliberatum. Poſtera luce dum Principes, uti pridie, in Comitio frequentes adſunt, iterumque præſentia Wenceslai deſideratur, percontantur ex Cæſare, quamobrem heri contra ſuum graviſſimum edictum ipſe ſummum inſuetumque honorem Bohemo

de-

detuliſſet. (g) Ad ea Henricus: „ Vidi ego, quod fortaſ-
„ ſe vobis intueri negatum erat, vidi, inquam, frontem
„ Wenceslai Comitium ingredientis aurea cruce coruſcam,
„ duos item utrinque angelos latus ejus ſtipantes, dumque *Angeli ſtipant latus Wencesl.*
„ ille conſiſteret, animadverti hos cœleſtes comites ſublato
„ digito mihi cominantes. (h) Sacro itaque quodam horro-
„ re attonitus non potui non illi primas ſedes deferre, cum
„ hominem ſanctiſſimum tot proderent indicia. „ (i) Eo-
dem die Cæſar Wenceslaum ad menſam vocatum denuo
ſuo ſupremoque loco accumbere juſſit, & cum remotis
menſis hoſpiti Imperiales theſauros oſtendiſſet, rogavit im-
penſe, vellet in veræ amicitiæ theſſeram de regia gaza pro-
mere, quidquid animo collibuiſſet. Cum autem continen-
tiſſimus Princeps nec auri ſe, nec argenti, gemmarumque pre-
tio egere dixiſſet, inſtabat precibus Cæſar, ut ſaltem in
memoriæ pignus quidquam ſumeret. Circumlatis Wences-
laus oculis cæteras inter opes brachium S. Viti clariſſimi *Petit brachiū S. Viti.*
Martyris argento indutum conſpexit, eo ſe donari efflic-
tim petiit. (k) Neque Henricus in mora fuit, ſtatimque
ſublatum deoſculatus magna cum veneratione Wenceslao
porrexit, & ille non minore reverentia ſuſceptum tertio
die, vale dicto Cæſari atque Principibus, in Bohemiam depor-
tavit. (l) Pragam porro ut rediit, continuo religioſiſſimum
atque auguſtiſſimum eidem ſancto templum cum ſublimi ce- *Condit templū Divo Vito.*
notaphio condere orſus, (m) in eo venerabile, quod dixi-
mus, brachium depoſuit, evocatumque per legatos Wolfgan-
gum Ratisbonenſem Antiſtitem, ut eam ædem Deo, Divo-

que Vito ſacraret, oravit. (n) Nec moratus eſt Præſul, legatis enim extemplo ſe junxit comitem, Pragamque acceſſit, ubi a Duce ea, qua par eſt, obſervantia exceptus fuit. (o) Una ſtatim ſub adventum erat Wenceslai deprecatio, ut Antiſtes quantocyus Chriſtiano ritu hanc novitiam Eccleſiam dicaret, cui Præſul: „ Nihil, inquit, precibus „ opus piiſſime Princeps, ultro faciam, quod alioqui divi- „ no juſſu faciendum mihi incumbit. Nuper enim admo- „ dum cœleſti oſtento didici ædem hanc ab ipſo Chriſto ſum- „ mo ſacerdote Deo meo benedictam & ſanctificatam, di- „ xitque ad me dominus: Perge Pragam, & abſolve bene- „ dictionem meam. Nam illa Beati Viti baſilica *totius* „ Bohemiæ caput erit, eritque cathedra Præſulum, *ſedes-* „ que Archiepiſcoporum. „ (p) Itaque Eccleſia hæc S. Wolfgango conſecrationem debet. (q)

Quod S Wolfgangus conſecrat.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXIII.

JOANNIS X. PAPÆ 10. HENRICI GERM. REG. 5. WRATISLAI 2. TUTONIS *Epiſ. Rat.* 30.

(a) Henricus quemadmodum vitæ ſuæ tempore Romam non venit, ita quoque Imperator nunquam fuit. Non enim eo ævo ullus Imperatoris nomen ferebat, niſi qui Romæ a ſummis Pontificibus coronaretur. Id jam Benevenutus de Rambaldis in libro Auguſtali p. 11. animadvertit. Nec obſtat, quod Witichindus aliique veteres ſynchroni illi nomen Imperatoris impertiantur, quod in militari magis, quam politica ſupremæ poteſtatis ſignificatione accipiendum eſſe monet Hahnius. Laurentius Hochwartus tamen in Epiſcopis ſuis Ratisbonenſibus conatur Henrico Imperatorium nomen poteſtatemque vindicare ex textu diſt. 63. quo loco dicitur *Conſtitutio primi Henrici*

Reichshiſtorie in Henrico L. ſ. 10. p. 39.

ES

& primi Ottonis cum Romanis Pontificibus &c. At vero ſeu verbis his Henricum ſanctum, qui paſſim Italis primus audit, intelligi, ſeu nihil obeſſe, quo minus Henrici Germaniæ Regis quædam conſtitutiones receptæ ſint, peritiores quique juris ſentiunt. *Hocbwart l. 2. c. 19.*

(*b*) Peſſime Hagecius Chronologiam conciliavit, cum jam hoc anno Henricum moriturum, & de filio ſucceſſore tractantem inducit, cum hæc initia imperii ſui fuerint, conſtetque id annis duodecim poſterius accidiſſe.

(*c*) Nuſpiam legitur ab Henrico præſente anno Ratisbonæ Comitia ſeu placitum celebrata fuiſſe, imo ne poſterioribus quidem annis.

(*d*) Dalemilus id ſub pœna capitis interdictum fuiſſe ait, quem ſecutus eſt Joannes de Novo-Foro Ep. Litomiſsl. & Olomucenſis, cujus verba ſunt: *Imperator ira permotus tale coram univerſis Principibus propoſuit edictum: ſi quis Duci Bohemorum in conſilio locum, cum intraret, daret, aut aſſurgeret, capite illico plecleretur.* *Vita Mſ. S. Wencesl.*

(*e*) Joannes de Novo-Foro id accidiſſe perhibet tertio ab edicto die.

(*f*) Ejusdem Joannis de Novo-Foro verba ſunt: *Auguſtus vero ſolus cœleſti virtute perterritus ſurrexit, & occurrens propere ſuſcepit benigniſſime, tenensque manum blandiſſime ad ſolium duxit Imperiale, ſecum illum flagitans recumbere.*

(*g*) At vero idem author ait: Henricum vehementer objurgatum a Principibus, quorum furorem ut mitigaret, factum ſuum cœleſti viſione purgaſſe.

(*h*) Toties laudatus Epiſcopus Litomiſslienſis & Olomucenſis ait: *Vidi illum a duobus ferri Angelis, qui pedes ejus terram tangere non ſinebant: vidi vultum ejus ſuper claritatem ſolis refulgentem: vidi in fronte ejus imaginem ſanctæ crucis luce incomparabili coruſcantem.* Dubravius addit: Moguntinum Archiepiſcopum a Cæſare interrogatum negaſſe, ſe quid ſimile vidiſſe. *Dubrav. l. 5.*

Mſ. Bibl. Trebon. (*i*) Vita S. Wenceslai e codice Trebonenſi addit: *Quo audito Principes univerſi ſanctum Dei in reverentia maxima plusquam more ſolito habuerunt, & qui prius ad confuſionem locum ei denegare volebant, jam quidem primario ſuo aſſurgentes locum ſublimiorem offerebant.* *Dalemilus c. 29.* Scilicet relatis Dalemili, qui primus omnium hiſtoriam hanc protulit, poſteriores quique, ut collibitum erat, addidere, detraxere, imo hic atque illic ejus narrata immutavere. *Dubrav. l. 5.* Dubravius enim præterea S. Wenceslaum in ejusmodi Comitiis Regem appellatum, & aquilæ inſignibus donatum tradit. Prætermiſere vero omnes vitæ vetuſtæ S. Wenceslai & Ludmillæ omnem ſeu Comitiorum, ſeu viſionis Angelicæ commemorationem; nempe vita juſſu Ottonis II. ſcripta, item duæ aliæ vitæ in eodem Codice Metropolitano exſtantes, nec non Chriſtannus & Laurentius Monachus Caſſinenſis. Poſt Dalemilum tamen id aſſumſit Pulkava, Marignola, Æneas Silvius, nec non omnes vitæ S. Wenceslai poſterius ſcriptæ, videlicet ea, quæ a Carolo IV, a Joanne de Novo Foro, & Anonymo Trebonenſi concinnatæ ſunt. Nos quanquam miraculi hujus & hiſtoriæ fidem impugnare nolimus, at certum contra Hagecium ſtatuimus, id nec hoc anno nec in Comitiis Ratisbonenſibus accidere potuiſſe, cum necdum S. Wenceslaus ad clavum Ducatus Bohemiæ admotus fuerit, nec de placito Ratisbonæ toto Henrici imperio celebrato quidquam teſtatum habeamus, & Arnulpho ſupremam veluti poteſtatem Henrici indulgentia in Bavaria tenente, vix credibile ſit Comitia iſthic ab Henrico fuiſſe indicta. Dalemilus primus hujuſce narrationis prolator ſat circumſpecte rem ſcripſit, cum nec nomen Imperatoris, nec locum prodidit, quæ cum poſteriores conjecturis aſſequi vellent, alii ad Henricum alii ad Ottonem I. retulerunt, alii Comitiorum locum cum Hagecio Ratisbonam, alii cum Dubravio Wormatiam, alii Erfordiam, alii Aquisgranum deſignant, quorum tamen ſingulæ opiniones ſententiæque tot difficultatibus implicantur, ut merito hæreas vel unam earum amplecti. Eruditiſſimus Continuator *Acta ſanct. ad 28. Sept. §. 6. n. 115.* operis Bollandiani, qui pene ſingulorum ſcriptorum noſtrorum ſententias ſollicite retulit, exhauſitque, ſubjungit tandem: *Ut tandem mentem meam candide edicam, ob iſtud antiquiorum, Chriſtanni inprimis, ſilentium omnino impellor, ut credam, ea, quæ de regia dignitate, inſignibus aquilæ, immunitateque Bohemiæ S. Wenceslao propter cæleſtem angelorum crucisque viſionem conceſſis a recentioribus tam varie ſcripta circumferuntur, dudum poſt ſancti Ducis tempora ab incerto auctore primum tradita, avideque, ut in ſimilibus frequenter contingit, arrepta apud Bohemos, non tamen omnes, fidem in-*

inveniſſe. Nam Regiam dignitatem, & clypeum aquilæ S. Wenceslaus acceperit, ad annum 935. excutiemus, cum eo anno Erfordiæ Henricus placitum tenuerit, in quo S. Wenceslaum comparuiſſe contendit Peſſina prolatis nonnullis veteribus Chronicis, ſed erronee.

(*k*) Rurſus tacentibus omnibus veterioribus hanc de theſauro, & brachio S. Viti Divo Wenceslao donato narrationem protulit idem, qui ſupra Dalemilus, in quo amplificando, adjunctisque exaggerandis mire variavere poſteriores. Anonymus vitæ S. Wenceslai ſcriptor ſæculi XV. e codice Trebonenſi etiam hiſtoriæ huic viſionem cœleſtem, & aliud miraculum adtexuit: Verba ſunt: *Poſt celebrationem autem curie ſupradicte, ſingulis Principibus ad ſua redeuntibus Imperator ſanctum Dei aput ſe retinuit, & ſeorſum alloquens hortabatur eum, ut poſtularet ab eo quitquit ſibi videretur expedire. Dux vero ſanctus deliberandi inducias impetravit, quidnam petiturus eſſet multis obſecrationibus Domino Deo committebat. Pernoctante igitur illo in oratione: ecce ſanctus Vitus apparuit ei, hortans eum, ut brachium ipſius, quod in poteſtate ipſius Imperatoris erat, poſtularet. Dux vero ſanctus ingenti gaudio perfuſus Imperatorem aggreditur, predictas reliquias petiturus. Hic dicta vero peticione ipſius contriſtari Imperator vehementer cepit, quia ad reliquias ſancti Viti etiam ipſe Imperator ſpeciali devocionis ducebatur affectu. At promiſſum ſuum minime irritum faciens, ducit ſanctum Dei ad capſam, in qua omnes reliquie incluſe ſervabantur, ſciebat enim Imperator reliquias ſancti Viti inferiori loco capſe repoſitas, ſuper quas omnes alie reliquie poſite ſervabantur. Aperta autem capſa ecce Imperator dat licenciam eligendi brachium unum, quod magis placuerit, tali tamen condicione, ut ſi in prima vice brachium ſancti Viti non acceperit, Imperator promiſſi liber permaneat. Vir autem ſanctus oratione fuſa capſam agreditur: & ecce brachium S. Viti ſuper omnes alias reliquias miraculoſe elevatur. Quod Vir Dei cum magna devocione arripiens Deo & ſancto Vito, nec non Imperatori multas referebat gratiarum actiones.* Quorum ſimilia pene cum prior illo jam narrat Joannes de Novo - Foro, ait: *Cæſare aſpiciente brachium B. Viti ſe mox contra Ducem eximium cepit flectere, & quod hoc eſſet, quod ipſe deſiderabat, evidenter oſtendere.* Dubravius præterea memorat etiam reliquias S. Sigismundi Burgundiæ Regis fuiſſe a S. Wenceslao petitas, inde Goldaſtus commentus S. Wenceslaum pro brachio S. Viti brachium S. Sigismundi accepiſſe.

Dalemil. c. 29.

Mſ. Bibl. Trebon.

Vita S. Wenc. Mſ.

Dubrav. l. 5.

(*l*) Id anno 935. accidiſſe contendit Peſſina ex Martyrologio pragenſi veteri; at vero annum hunc a poſteriore nonnemine fuiſſe

Peſſina Rad. 1. p. 5.

intruſum ſuo loco oſtendemus. Porro Samuel Wenceslaus Hattaſch
In Scintilla Decanus Chrudimenſis in Scintilla ſua Evangelica Pragæ anno 1672.
Evangelica vulgata ait: ideo S. Wenceslaum expetiiſſe reliquas S. Viti, ut cultum
Themate 16. idoli SUANTEVIT apud Bohemos antiquaret, & affinitate nominis
honorem, quem hactenus Witkoni ſeu Suantevito Bohemi deferebant,
Veſtigium Bo- in S. Vitum transferrent. Hinc narrat ex Venerabili Chanowsky S.
hem. piæ c. 2. Wenceslaum permiſiſſe, ut nigrum gallum gallinaceum, alias idolo
p. 72. ſuo ſacrificari ſolitum, Divo Vito Martyri offerrent, ex eo ritu vero
conſuetudinem inoleviſſe, ut adhuc ævo ſuo in metropolitana Pragenſi
Eccleſia quique homines pietatis magis ſtudioſi annue in feſto ejusdem
ſancti ejusmodi nigros gallos ad aram maximam deponerent, hancque
ipſam haud aliam cauſam fuiſſe, quod paſſim niger gallus gallinaceus ef-
Acta ſanct. ad figiei S. Viti appingi ſoleat. Verum Clariſſimi Viri Bollandiani aliam
28. Sept. §. 7 veroſimiliorem cauſam autumant, ſic enim commentantur: *Præter ra-*
n. 118. *tiones nobis ignotas impellere ipſum potuit celebre S. Viti nomen cultusque in Sa-*
xonia & reliqua Germania maxime Corbejæ, propter ejusdem reliquias ſub Lu-
dovico Pio Imperatore e Francia illuc translatas. Sane Carolus IV. in vita
S. Wenceslai ſcribit jam multo prius Suatopluci tempore Welehradii
in Moravia Eccleſiam titulo S. Viti fuiſſe nobilitatam, ſcilicet eam ip-
ſam, in qua Borzivogius baptizatus fuit. Quo fortaſſe opinio, quam
multo prius attulimus, confirmari poteſt: vocabulum *Suatopluk* nihil
aliud quam *ſanctum puerum* id eſt S. Vitum connotare.

(*m*) Eccleſiam hanc eodem anno 935. quo allatas Pragam S. Vi-
ti reliquias perhibet, Peſſina conditam vult; verum haud alio anno
quam 933. conſecratam fuiſſe, ad eum annum oſtendemus.

Pulkava Mſ. (*n*) Magnoopere hallucinatus Pulkava, qui primus id ad S.
Wolfgangum refert, cum ille hoc tempore vix natus aut pueritiam
ingreſſus ſit, & poſt quinquaginta facile annos primum Epiſcopatum
Ratisbonenſem indeptus ſit. Pulkavam vero perperam ſecutus Æneas
Silvius, Hagecius, aliique. Tutonem ab anno 894. usque 930. ſeu
931. ſedi Ratisbonenſi præfuiſſe jam ſupra ad annum 894. teſtatum fe-
cimus, quanquam nec is, ſed ſucceſſor illius Iſangrinus Pragenſem S.
Viti Eccleſiam conſecraverit, ut ſuo loco palam faciemus.

(*o*) Vita S. Wenceslai juſſu Ottonis II. ſcripta Tutonem Epiſco-
Mſ. Bibl. Mer. pum Ratisbonenſem nominat, ad eum enim legatos miſſos ait. Ver-
ba

ba ſunt: *Vir Deo carus voto ſalutari propoſitum obligavit, ſe Deo donante Eccleſiam nobili operum artificio conſtructurum, Criſti eam, victorioſique Athletæ ejus Beati Viti Martyris honori dicandam. Nec mora inſtat impiger factus, fervens autem propoſiti, miſſis Ratiſpone ſedis Regie legatariis, Tutonem Epiſcopum tocius probitatis virum ſupplici rogatu, quo idem opus Deo ſacrandum ejus licentia & aſſenſu fieret, implerat. Dato juxta Beati Ducis vota ab Epiſcopo permiſſu, remiſſiſque caritate nunciis artifices ipſe celeri juſſione convocat, fervet opus, labor impaciens effulget, Eccleſia ad perfecti ornatus extremam manum perducitur, miroque metallorum fulgore decorata exornatur. Invitato jam dicto Epiſcopo in honore ſancti Viti Martyris conſecratur.* Ubi verba *dicto Epiſcopo* ſolum ad *Ratisbonenſem* reſpicere videntur, non item Tutonem; nam ab Iſangrino conſecratam veroſimillime fuiſſe anno 933. oſtendemus.

(*p*) Hæc ex Pulkava & Æenea Silvio non tam exſcripſit, quam argumentatione quadam deduxit Hagecius, illi enim Eccleſiam jam divinitus dedicatam innuunt, de quo tamen apud vetuſtiores Pulkava & Ænea Silvio ubivis ſilentium. Profluxere autem hæc Pulkavæ verba ex non recte intellecto Chriſtanni & alterius Anonymi Vitæ S. Wenceslai ſcriptoris loco, qui poſterior ita inquit: *Eo namque tempore cogitavit templum ædificare domino, & per nuncios ſuſcitavit urbis Ratiſpone Epiſcopum religioſum nomine Tutonem dicens: Pater meus edificavit templum domino Deo, ego autem cum tua licencia ſimiliter opto condere Eccleſiam Domino Deo in honore ſancti Viti. Epiſcopus autem Tuto expandit manus ſuas cum gratiarum actione ad Dominum ovans & dicens: ite narrate filio meo felici Wenceslao dicentes: jam Eccleſia tua conſtat ante Dominum Deum venuſtiſſime conſtructa.* His ſimillima adfert Chriſtannus. Quibus verbis quis non videt figuram anteoccupationis fuiſſe a Tutone expreſſam, qua nihil aliud dicere voluit, quam ſancti Wenceslai voluntatem de condenda Eccleſia S. Viti ita eſſe acceptam Deo, quaſi jam in opus fuiſſet redacta, atque ante conſpectum divinum conſtructa exſtaret. Ex hac vero paululum obſcuriori ſententia poſteriores Eccleſiam S. Viti a Chriſto dedicatam fuiſſe adſtruxerunt, quo in argumento acerrimum propugnatorem ſe præbuit Balbinus, qui ab exemplis pluribus conatur rem evincere alias quoque Eccleſias a Chriſto ipſo fuiſſe conſecratas. Sed quæ Doctiſſimorum Bollandianorum, qui argumenta omnia diligentiſſime expendere, circa hoc judicium ſit, quidve de Balbini aſſertis ſentiant, audire libet: *Quod de ejusdem* (Eccleſiæ S. Viti) *per ipſum Chriſtum dominum conſecratione paſſim tradunt Bohemiæ ſcriptores, æterna ſane memoria dignum foret*

Mſ. Bibl. Metrop. incipiens: Creſcente fide Chriſtianâ.

Balbin. Epit. l.1.c.10.p.89.

Acta ſanct. ad 28. *Sept.* §. 7. n. 125.

Ibidem n. 127. *ret, ſi ſatis firmo teſtimonio, aut monumento niteretur.* Et poſtea: *Inficiari nolo Pragenſem S. Viti Eccleſiam ex ſingulari privilegio a Chriſto conſecrari potuiſſe; nec inquiro, an omnia exempla a Balbino producta ſatis certa & auſtata ſint; ſed ut id Pragenſi Eccleſiæ factum credam, certiores vades requiram quam quos allegavit Balbinus.* Denique: *Silvius ea referens utitur voce* ferunt, *quæ adhiberi ſolet, dum non ſatis comperta narrantur.*

(*q*) Quin Eccleſia S. Viti conſecrationem ſuam debet Iſangrino Ratisbonenſi Epiſcopo, ut poſtea videbimus. Ceterum non prætermittendum hanc ipſam Eccleſiam a Glabro Rodulpho vocari *Eccleſiam ſancti Martyris Vitiſcodi*; de S. Adalberto enim loquens inquit: *Adalbertus ex provincia, quæ lingua Sclavorum vocatur Bebem in civitate Braga regens Eccleſiam ſancti Martyris Vitiſcodi.* Quam poſtremam vocem in codice corruptam credidit Mabillonius, qui ſæculo V. Benedictino hanc vitam edidit. At vero vox hæc ex diminutivo Slavico *Vitisko* (quaſi dicas *Vitellum*, ſeu *parvulum* item *puerum Vitum*) efformata eſt, e qua poſtea etiam per compendium nomen *Vitko*, quod crebro in hiſtoriis noſtris occurrit, enatum eſt. Quam vero in ejusmodi diminutivis ex ſingulis ſubſtantivis adjectivisque efformandis locupletior omnibus cæteris linguis ſit Slavica ſeu Bohemica, quamque ejusmodi diminutivorum ſtudioſa gens noſtra, jam alibi perſecuti ſumus.

Hiſt. ſui temporis l. 1. c. 4.

PRÆTERMISSA.

Hier. Pez. T. I. p. 308. Idem T. II. p. 68. Goldaſt. l. 2. c. 3. p. 159.

I. Ad hunc annum Chronicon Salisburgenſe ſcribit: *Arnoldus Dux in Boemiam cum exercitu vadit.* Bernardus quidem Noricus & Vitus Arnbekius in Chronico Bajoariorum l. 3. c. 19. hanc Arnoldi ſeu Arnulphi Bajoariæ Ducis expeditionem jam ad annum 921. Goldaſtus vero ex Aventino ad annum 922. reponit, ſed in hac Chronologiæ diſcrepantia primæ Salisburgenſi Chronico merito deferendæ ſunt, quod jam ordiente ſæculo XII. ſcribi cœptum tradit Hieronymus Pezius, ac proinde ſuperiorum authorum ætate eſt antiquius. Ut vero ab hoc Chronico nihil præter nudam Arnulphi expeditionem in Boemiam annunciatur, ita nec in noſtris, nec exteris hiſtoriis ultra proditum eſt, quamobrem nempe hæc expeditio ſuſcepta ſit, quo exitu abſoluta, ea ne contra Wratislaum Ducem Bohemiæ, an aliquem regulum Ducemque finitimum adornata ſit? nihilominus poſteriores quique confidenter de re pronunciare auſi. Goldaſtus enim citato loco Arnulpho

pho adjungit Henricum, & Ducem gentemque Bohemorum ſub obſequium Cæſaris redactos ait. Verba illius ſunt: *Henricus Rex cum Arnulpho Bavariæ Duce in Bohemiam profectus Ducem gentemque Bohemorum ad obſequium redegit.* Stredovskius ex noſtris cum colloquium illud Henricum inter & Arnulphum multo ante ex Aventino prolatum tanquam rem certiſſimam deputaret, legeretque ibidem Henricum inter plurimas gentes etiam *Marcomannos* Arnulphi poteſtati permiſiſſe, arguit Goldaſtum erroris, qui hoc Arnulphi bellum perperam ad Bohemos detorſerit, cum *Marcomannorum* nomine indigitentur Moravi, atque ad eos hæc pertineant. Narrat igitur hac Henrici facta Moraviæ ceſſione multum exacerbatos Moravos. Sed quid arioletur author hic, verbis illius cognoſcere libet: *Cum majores*, inquit, *in Moravia aſſurgerent motus, jamque etiam Provinciales ſibi delegiſſent Principem, qui violatam ab Henrico Rege propugnaret avitam Regni libertatem: aſſumto Henricus Arnulpho Duce, ſuas cum Bavaricis educit ad ſubjugandam Moraviam copias. Quibus tamen Moravos in ordinem redegiſſe minime credi poteſt: ſed amica potius tranſactione ſibi offenſos reconciliaſſe videtur - - - Detulerant paulo ante Moravi ad Conradum Imperatorem Regni ſui faſces, & eo vivis erepto, Henricum in imperio ſucceſſorem communi votorum conſenſu ſibi quoque præeſſe exoptarunt, non ut leges libertatis amitterent, ſed ut eas ſub auſpiciis Germani Cæſaris conſervarent. Henricus tamen primo dominatus ſpatio cum Moraviæ regnum hactenus liberum nuſpiam ſibi armis aſſertum, ſed ſpontanea popularium acceſſione obtentum vellet in beneficium cedere Arnulpho Bojorum Duci, graviter publicam regni infringebat incolumitatem. Ideo ubi injuriam hanc Moravi, ſuæ defectionis cauſam Cæſari in patriam armato ruenti allegaſſent, haud juſte potuit æquiſſimus alias Princeps, libertatis avitæ jura tuentes citra omnem eorum delicti titulum invitos cogere armis in clientelare Arnulphi obſequium. Ergo ut agnitam injuriam expiaret beneficentia, cohibito milite, paceque oblata ſtuduit Moravos ſuis expugnare gratiis. Quo cunco ceu libera gente digniſſimo facillime ſibi lucratus eſt offenſorum animos.* Quibus in areolationibus fruſtra vel ſcintillam veritatis hiſtoricæ quæras, nec enim, ſi alia taceam, unquam ſeu Bohemi ſeu Moravi ſe Conrado ſubmiſere, ut ſupra teſtatum fecimus.

II. Quod aliqua ratione ad hiſtoriam patriam ſpectare videtur: hoc anno plurima Chronica cum Reginonis Continuatore narrant: *Pretioſiſſimus theſaurus ſanguinis domini venit in Augiam VI. Idus Novembris.* Hoc theſauro poſtea ſæculo XIV. donata eſt a Carolo IV. Metropolitana Pragenſis Eccleſia, quod ipſe Carolus diplomate anno 1354. die IV.

Goldaſt. cit. l.

Stredovsky l. 5. c. 2. p. 476.

Contin. Regin. Herman. Contract. ad h. a. Marianus Scotus. Sigebert. Gemblac.

Ibidem n. 127. *ret, ſi ſatis firmo teſtimonio, aut monumento nitatur.* Et poſtea: *Inficiari nolo Pragenſem S. Viti Eccleſiam ex ſingulari privilegio a Chriſto conſecrari potuiſſe; nec inquiro, an omnia exempla a Balbino producta ſatis certa & comprobata ſint; ſed ut id Pragenſi Eccleſiæ factum credam, certiores vades requiro, quam quos allegavit Balbinus.* Denique: *Silvius ea referens utitur voce ferunt, qua adhiberi ſolet, dum non ſatis comperta narrantur.*

(*q*) Quin Eccleſia S. Viti conſecrationem ſuam debet Iſangrino Ratisbonenſi Epiſcopo, ut poſtea videbimus. Ceterum non prætermittendum hanc ipſam Eccleſiam a Glabro Rodulpho vocari *Eccleſiam ſancti Martyris Vitiſcodi*; de S. Adalberto enim loquens inquit: *Adventus ex provincia, quæ lingua Sclavorum vocatur Bebem in civitate Braga regum Eccleſiam ſancti Martyris Vitiſcodi.* Quam poſtremam vocem in codice corruptam credidit Mabillonius, qui ſæculo V. Benedictino hanc vitam edidit. At vero vox hæc ex diminutivo Slavico *Vitiske* (quaſi dicas *Vitellum*, ſeu *parvulum* item *puerum Vitum*) efformata eſt, e qua poſtea etiam per compendium nomen *Vitko*, quod crebro in hiſtoriis noſtris occurrit, enatum eſt. Quam vero in ejusmodi diminutivis ex ſingulis ſubſtantivis adjectivisque efformandis locupletior omnibus ceteris linguis ſit Slavica ſeu Bohemica, quamque ejusmodi diminutivorum ſtudioſa gens noſtra, jam alibi perſecuti ſumus.

Hiſt. ſui temporis l. 1. c. 4.

PRÆTERMISSA.

Hier. Pez. T. I. p. 308. I. Ad hunc annum Chronicon Salisburgenſe ſcribit: *Arnoldus Dux in Boemiam cum exercitu vadit.* Bernardus quidem Noricus & Vitus Arnbekius in Chronico Bajoariorum l. 3. c. 19. hanc Arnoldi ſeu Arnulphi Bajoariæ Ducis expeditionem jam ad annum 921. Goldaſtus vero ex Aventino ad annum 922. reponit, ſed in hac Chronologiæ diſcrepantia primæ Salisburgenſi Chronico merito deferendæ ſunt, quod jam ordiente ſæculo XII. ſcribi cœptum tradit Hieronymus Pezius, ac proinde ſuperiorum authorum ætate eſt antiquius. Ut vero ab hoc Chronico nihil præter nudam Arnulphi expeditionem in Boemiam annunciatur, ita nec in noſtris, nec exteris hiſtoriis ultra proditum eſt, quamobrem nempe hæc expeditio ſuſcepta ſit, quo eventu abſoluta, ea ne contra Wratislaum Ducem Bohemiæ, an aliquem regulum Ducemque finitimum adornata ſit? nihilominus poſteriores quippe confidenter de re pronunciare auſi. Goldaſtus enim citato loco Arnulpho

Idem T. II. p. 68.
Goldaſt. l. 2. c. 3. p. 159.

pho adjungit Henricum, & Ducem gentemque Bohemorum ſub obſequium Cæſaris redactos ait. Verba illius ſunt: *Henricus Rex cum Arnulpho Bavariæ Duce in Bohemiam profectus Ducem gentemque Bohemorum ad obſequium redegit.* Stredovskius ex noſtris cum colloquium illud Henricum inter & Arnulphum multo ante ex Aventino prolatum tanquam rem certiſſimam deputaret, legeretque ibidem Henricum inter plurimas gentes etiam *Marcomannos* Arnulphi poteſtati permiſiſſe, arguit Goldaſtum erroris, qui hoc Arnulphi bellum perperam ad Bohemos detorſerit, cum *Marcomannorum* nomine indigitentur Moravi, atque ad eos hæc pertineant. Narrat igitur hac Henrici facta Moraviæ ceſſione multum exacerbatos Moravos. Sed quid arioletur author hic, verbis illius cognoſcere libet: *Cum majores*, inquit, *in Moravia aſſurgerent motus, jamque etiam Provinciales ſibi delegiſſent Principem, qui violatam ab Henrico Rege propugnaret avitam Regni libertatem: aſſumto Henricus Arnulpho Duce, ſuas cum Bavaricis educit ad ſubjugandam Moraviam copias. Quibus tamen Moravos in ordinem redegiſſe minime credi poteſt: ſed amica potius tranſactione ſibi offenſos reconciliaſſe videtur - - - Detulerant paulo ante Moravi ad Conradum Imperatorem Regni ſui faſces, & eo vivis erepto, Henricum in imperio ſucceſſorem communi votorum conſenſu ſibi quoque præeſſe exoptarunt, non ut leges libertatis amitterent, ſed ut eas ſub auſpiciis Germani Cæſaris conſervarent. Henricus tamen primo dominatus ſpatio cum Moraviæ regnum hactenus liberum nuſpiam ſibi armis aſſertum, ſed ſpontanea popularium acceſſione obtentum vellet in beneficium cedere Arnulpho Bojorum Duci, graviter publicam regni infringebat incolumitatem. Ideo ubi injuriam hanc Moravi, ſuæ defectionis cauſam Cæſari in patriam armato ruenti allegaſſent, haud juſte potuit æquiſſimus alias Princeps, libertatis avitæ jura tuentes citra omnem eorum delicti titulum invitos cogere armis in clientelare Arnulphi obſequium. Ergo ut agnitam injuriam expiaret beneficentia, cohibito milite, paceque oblata ſtuduit Moravos ſuis expugnare gratiis. Quo cuncto ceu libera gente digniſſimo facillime ſibi lucratus eſt offenſorum animos.* Quibus in areolationibus fruſtra vel ſcintillam veritatis hiſtoricæ quæras, nec enim, ſi alia taceam, unquam ſeu Bohemi ſeu Moravi ſe Conrado ſubmiſere, ut ſupra teſtatum fecimus.

Goldaſt. tit. l.

Stredovsky l. 5. c. 2. p. 476.

II. Quod aliqua ratione ad hiſtoriam patriam ſpectare videtur: hoc anno plurima Chronica cum Reginonis Continuatore narrant: *Pretioſiſſimus theſaurus ſanguinis domini venit in Augiam VI. Idus Novembris.* Hoc theſauro poſtea ſæculo XIV. donata eſt a Carolo IV. Metropolitana Pragenſis Eccleſia, quod ipſe Carolus diplomate anno 1354. die IV.

Contin. Regin. Herman. Contract. ad h. a. Marianus Scotus. Sigebert. Gemblac.

IV. Januarii ad ordines Regni Bohemiæ Moguntiæ ſub aurea bulla dato & proprii ſubſcriptione nominis teſtatur. Diploma hoc integrum adhuc exſtat in Archivo Reverendiſſimi Metropolitani Capituli, quod mihi oculis ſpectare manibusque tractare licuit, in quo maxime Piiſſimi Caroli noſtri ſcripturæ elegantiam miratus gaudioque exoſculatus ſum. In hoc inclyto inſtrumento Carolus IV. formam harum reliquiarum, & quo pacto ad occidentale Imperium pervenerint, enarrat. Pauca, quæ ad rem præſentem pertinent, exſcribere juvat: *Deinde* (inquit Carolus Imperator) *in monaſterio majoris Augye, quod ab Auguſta potentia nomen accepit, tales ſumus reliquias aſſecuti; videlicet mediam partem crucis concave, in cujus una planicie imago Beatiſſime Virginis in modum crucis invenitur extenſa, ſuper cujus capite apparet una manus quaſi de ſuperioribus benedicens: in cujus concavo ſanguis domini noſtri fuit reconditus. Quam quidem crucem Aſam urbis Hieroſolymitane Prefectus magno Imperatori Carolo per manus Hubaldonis dicti loci Abbatis, & Hunifridi Ducis Iſtrie legitur tranſmiſſe.* Ubi autem a Caroli M. tempore aſſervata fuerit, & unde hoc anno Augiam pervenerit, nihil teſtatum. Legitur quidem de ſanguine Chriſti Mantuæ tempore Caroli M. reperto in Annalibus Francofuldenſibus ad annum 804. ibidemque dicitur Carolum ejuſce veritatis eruendæ cauſa legationem miſiſſe ad Leonem ſummum Pontificem. An tamen is, an alius fuerit, ignotum.

ANNUS 924.

Inter hæc crudelis Drahomira exagitata dolore amiſſæ poteſtatis, & ſuperſtitionis ſuæ quotidie ad minores vires recidentis, contra rei Chriſtianæ perpetuis incrementis efflorescentis, clanculum inſidias animo agitat, ut filium Wenceslaum e medio tóllat. Divertit illa aliquando ad inferius caſtrum, quod mariti ſui Wratislai erat, ibique filium Wenceslaum reperit; mox aſtuta mulier vulpem induta omnibus materni affectus lenociniis filio obviam it, religionem Chriſtianam præter morem laudibus ſuper cœlos ex-

extollit, quantoque deſiderio percipiendi baptiſmi arderet, mendaciter expromit. Inter hæc medicata pocula, qualia *Drahomira S.* olim Wlaſta adhibuerat, e ſinu explicans, barbara venefica *Wenceslao venenum propi-* Wenceslaum ad bibendum exſtimulat. (a) Verum ille ſpi- *nat.* ritu divino actus, hac orationis acrimonia matrem fraudulentam arcet: „ Scio, inquit, mater! ſcio, me tibi lucem „ hanc, qua fruor, debere, ſed non ſum quoque neſcius „ conſiliorum tuorum, quæ me vita, quam olim dediſti, pri- „ vare meditaris. Necdum adeſt tempus, ut voluntati „ tuæ velificetur. Faceſſe hinc, & pace, quam reliquis „ vitæ tuæ diebus integram cupio, inperturbata fruere. „ (b) *Fruſtratur.* Exaſperata magis hoc fruſtrato eventu veſana mulier, ethnicos clientes ſuos ad Boleslaum natu minorem filium mittit, monens, ut quod illa nequiviſſet, is quaqua demum via exequi conaretur. Hunc inter nudati ſceleris ruborem, ingentesque animi furias jurejurando ſe impotens ſui obſtrinxit femina evolaturam illico ad patris ſui buſta, (c) & holocauſti inſtar Diis ſuis omnium Chriſtianorum excidium litaturam pacturamque. Carpentum itaque furibunda inſiliens, aurigæ, qui e Chriſtianorum grege erat, mandat, Luticium *Luticium pro-* ſe celeriter deferat. Vicus erat ſupra Pragam caſtro Pra- *ficiſcitur.* genſi S. Viti contiguus Pohorzelecz appellatus, eratque tum in eo ædes Divo Matthæo ſacra ſtatis ſacrificiis religioſa. Huc cum citatioribus equis damnabilis mulier adveheretur, plane accidit, ut ſacerdos ſacris operans verbis Deificis panem vinumque in Chriſti corpus transmutaret: Rhedarius itaque audito forte in illa, qua diximus, æde tintinnabuli

vociferatio vel ædis internæ parietes percelleret. Re
renda dictu, rarumque divinæ ultionis exemplum! ci
riga ad rhedam ſuam properat, momento temporis te
hiatu ſub pedibus diſrupta tellus muliebre ſcelus cum
curruque hauſit, (d) emiſſaque ſulphurea igni permi
bula coit, perinde quaſi functa officio, debitoque ſi
culo exſatiata. Illud permirum, quod felici rheda
ſuus quidem ſtimulus periit, repertus pone locum, q
bes facta, terraque deſedit. At vero ille in genua
lutus Chriſto gratias egit, qui ſe ex tam horribili diſc
eripuiſſet. Sacerdos peractis ſacris cum cetera Chri
rum turba accurrens adhuc trementem palpitantemqu
ram deprehendit, atque terribiles gemitus dirosque e
ab imo audiit. (e) Locus iſte diu mortalium generi
ſus fuit, atque execrabilis, ea de cauſa multa trabe p
tus, quod ii, qui eum temere calcaviſſent, illo die m
tionis reatum, aut quod ſcribunt alii, ignominiæ nota
evaderent. (f)

Abſorbetur a terra.

Locus hodie oſtenditur.

Verum hæc omnia multo aliter, atque geſta

obrutam falſus rumor ſpargebat. Quod nuncium tantam fidem apud Boleslaum reperit, ut furore accenſus ſe facinus hoc adverſus fratrem ulturum jurejurando devinxerit. (g) *Aliter hæc referuntur Beslao,*

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXIV.

JOANNIS X. PAPÆ 11, HENRICI GERM. REG. 6, WRATISLAI 3. TUTONIS *Ep. Rat.* 31.

(a) Hæc venenati poculi propinatio etiam picturis quibusque vitam S. Wenceslai repræſentantibus hodie expreſſa conſpicitur. At ſilent de ea omnes veteres, adeo ut ne Dalemilus quidem fœcundus ejusmodi rerum inſtitor rem narret. Ante Hagecium hactenus reperi neminem hæc commemorantem. Recte igitur ſumma doctrina conſpicui Viri Bollandiani: *Partim fabuloſa apparent, partim certe falſa ſunt, quæ Hagecius ad annum 924. de ſtructis a Drahomira inſidiis enarravit.* *Acta ſanct. ad 28. Sept. n. 147.*

(b) In exilium extra Bohemiam deportatam Drahomiram, referunt veteres, nec prius rediiſſe, quam a S. Wenceslao revocata fuiſſet. Sic enim Chriſtannus: *Sed quoniam timore caſto, qui permanet in ſeculum ſeculi plenus erat* (Wenceslaus) *memor preceptorum divinorum, quibus patrem honorare debemus & matrem, eam rurſus tempore elapſo reduxit.* Id autem factum fuiſſe, cum odium fratris Boleslai adverſus Wenceslaum cœpiſſet, narrat Anonymus Trebonenſis. Certe Hagecius ipſe anno 921. refert Drahomiram Stachovium relegatam, nec reditum illius uſpiam adnotavit.

(c) Peſſina addit Drahomiram ad fratrem ſuum Drugoslaum excurriſſe, qui Drugoslaus nemini quoque ante Peſſinam cognitus.

(d) Neque de hoc tragico Drahomiræ caſu veterum ullus ante Pulkavam verbum: Pulkavam totidem pene verbis exſcripſit Carolus IV. in vita S. Wenceslai, verba illius ſunt: *Velut Dathan & Abyron a terra abſorpta eſt in publica ſtrata ante caſtrum Pragenſe verſus occidentalem plagam, prout per veſtigia telluris usque in hodiernum diem cernitur.* Quod dein

etiam ſecutus Æneas Silvius ceterique poſteriores. At vero Chriſtannus innuere videtur Drahomiram morte naturali obiiſſe, ſic enim ille de reduce ab exilio Drahomira: *Verum honore dominationis priſtinæ caruit usque ad obitus ſui diem.* Quæ poſtrema verba num hunc tragicum caſum, num potius naturalem mortem innuant? aliorum judicio definiendum relinquo. Subjungit quidem poſt verba hæc Chriſtannus, quæque ipſa veroſimillime huic tragicæ deſcriptioni occaſionem dediſſe videntur: *Sed hec cuncta qualiter geſta ſunt, ob ſui enormitatem prætereuntes cepta proſequamur.* Quæ Chriſtanni prætermiſſio num funeſtum hunc Drahomiræ caſum, num quæ antea compendio de ejus dominatione, exilio, & revocatione narravit, reſpiciat, admodum obſcurum. Balbinus quidem ex his Chriſtanni verbis argumentatur: Chriſtannum prudenter hæc ſilentio texiſſe partim ob verecundiam, partim ob venerationem & pietatem, qua ipſe Drahomiræ aviæ ſuæ erat obnoxius. Sed quid cauſæ dicamus fuiſſe, cur id homo exterus, qui juſſu Ottonis II. vitam S. Wenceslai ſcripſerat, prætermiſerit? cur Laurentius Caſſinenſis Monachus? cur ſecundus & tertius Anonymus ejusdem vitæ in Codice Metropolitano exaratus? cur antiqua vita S. Ludmillæ Bibliothecæ Clementinæ? cur Dalemilus? cur Joannes de Novo-Foro, alterque Anonymus Trebonenſis? porro ſi Chriſtannus (quem vitæ ſcriptorem Boleslai ſævi filium fuiſſe nullus quidem induci poſſum, ut credam) pietatis filialis oblitus inverecunde omnia vulnera patris ſui Boleslai detexit, ſi religioni ſibi non duxit patrem alterum Cain, carnificem, diaboli contribulem appellare, an dicemus illi majorem pietatem fuiſſe erga ethnicam aviam Drahomiram? verum hæc contra opponere criſis ſuadet, ceterum cuique plenum arbitrium circa caſus hujus hiſtoriam relinquentes.

Peſſina Rad. 1. p. 17. (e) Peſſina addit: *Quo tam horrendæ divini Numinis vindictæ exemplo non pauci, qui adhuc ſuis pertinacius inhærebant ſuperſtitionibus tacti & permoti, inter quos erat ipſe Drahomiræ germanus frater Drugoslaw, repudiatis priſtinis erroribus religionem Chriſtianam promti ſuſceperunt. Boleslaus vero addictus quidem Chriſtianorum nomini haud obſcure antea, ſed miſerabili hac matris ſuæ interitu perculſus longe deinceps addictior eſſe cœpit &c.* Quorum narratorum quanquam Peſſina nobis fontem non indicaverit, tamen in eo recte ſentit, quod interitum Drahomiræ primum poſt S. Wenceslai Martyrium accidere potuiſſe ſtatuat cum Balbino. Nam illam ſub cædem S. Wenceslai ſuperfuiſſe, ab eaque corpus illius fuiſſe humatum tra-

tradit his verbis Chriſtannus: *Ejusdem* (S. Wenceslai) *exanime corpus mater, quam nuper peccatis ipſius exigentibus pepulerat, rurſumque in pace pro Chriſti amore revocaverat, quibusdam cum fidelibus rapientes humo cooperuerunt.* Mſ. Bibl. Met.

(*f*) Caroli IV. & Pulkavæ tempore hoc loco hiatum quendam fuiſſe uterque innuit, cum ait: *per veſtigia telluris usque in hodiernum diem cernitur*, qui tandem jam Hagecii ætate ſepe cinctus erat. P. noſter Victorinus inquit: *Hodie locus iſte humili obeliſco ſignatus e regione domus ad aureum globum dictæ, & ex illo S. Matthæi templo facta, in perenne tam funeſti prodigii monumentum in Hradczanis viſitur.* Reſtauratus is etiam obeliſcus, reique geſtæ hiſtoria pictoris penicillo appoſita poſt penultimam oppugnationem urbis Pragenſis, qua exercitus noſter Gallos iſthic obſeſſos tormentis bellicis premebat. Ceterum fortaſſis hic Drahomiræ caſus tragicus ob veterum monumentorum defectum non majore fide ab eruditis accipietur, quam alter plane ſimilis interitus Suatopolci filii Uladimiri Ruthenorum Principis, qui teſtantibus Chronicis Ruſſorum etiam in Bohemia circa annum 1008, a terra abſorptus aſſeritur, de quo tamen in hiſtoriis noſtris nuspiam veſtigium aliquod. Juvat audire Culcinium in hæc verba ſcribentem: *Suatopolcus Uladimiri filius interfectis crudeliter divis Boriſo & Hlibo fratribus ſuis occupaverat per vim ſedem imperii Kioviam, quærebatque opprimere reliquos fratres, ut ſolus eſſet Ruſſiæ Monarcha; ſed frater ejus Jaroslaus Novogorodenſium Dux a patre conſtitutus, pepulit invaſorem ab urbe Kioviæ, quam tamen ipſe denuo recuperavit, vocato in auxilium Bolesloo I. Poloniæ Rege: Jaroslaus tandem collectis e toto regno viribus, adſcitisque in ſocietatem conſanguineis Varagis, ejecit, ac fugere coegit impium fratricidam: qui profugus, quum nil impetraſſet a Polonis, abiit in Boemiam, ibique interiit, tellure ſub pedibus aperta, ut fertur, abſorptus.* Culcin. in Appendice ſpeciminis Eccleſiæ Ruthenicæ p. 111.

(*g*) Hoc falſum nuncium ad Boleslaum delatum fruſtra in ullo Hagecio antiquiore exquiras.

PRÆTERMISSA.

Minus recte hiſtorici quique ſeu cum Continuatore Reginonis præſente jam anno Hungaros Henrici terras ac cumprimis Franciam orientalem invaſiſſe, ſeu plane cum Sigeberto Gemblacenſi Henricum pacem cum Hungaris per novem annos firmaſſe ſentiunt. Bellum enim Henrici Regno non prius ab Hungaris, quam ſequente anno inten-

tentatum eſt, & pax altero demum abhinc nempe 926. inita, ut poſtea videbimus. Invitati vero fuere hoc anno rurſum Hungari a Berengario ad Italiam, ut rem geſtam accuratiſſimus ſcriptor Frodoardus narrat: *Hungari* (inquit) *ductu Regis Berengarii, quem Langopardi pepulerant, Italiam depopulantur. Papiam quoque urbem populoſiſſimam atque opulentiſſimam igne ſuccendunt, ubi opes periere innumerabiles, Eccleſiæ XLIV. ſuccenſæ, urbis ipſius Epiſcopus cum Epiſcopo Vercellenſi, qui ſecum erat, igne fumoque necatur: atque ex illa pene innumerabili multitudine ducenti tantum ſuperfuiſſe memorantur, qui ex reliquiis urbis incenſæ, quos inter cineres legerant, argenti modios octo dederunt Hungaris vitam murosque civitatis vacuæ redimentes.* Quicum accurate reſpondet Luitprandus ita loquens: *Uſta eſt infelix, olim famoſa Papia anno Dom. Incarn. DCCCCXIV. IV. Idus Martii Indictione XII, feria VI, hora III.* Proſequitur vero Frodoardus geſta Hungarorum: *His expletis Hungari per abrupta transeuntes Alpium juga veniunt in Galliam, quos Rodulfus Ciſalpinæ Galliæ Rex, & Hugo Viennenſis inter anguſtias collium Alpinorum claudunt. Unde inopinato per devia montis evadentes Gothiam impetunt, quos inſequentes prædicti Duces ſternunt ex eis, quos reperire poterant.* Et poſtea: *Hungari, qui Gothiam vaſtabant, peſtem quamdam perpeſſi capitum inflatione ac diſſenteria pene cuncti, paucis evadentibus, nunciantur eſſe conſumti.* At vero Hungaros e Gothia expulſos fuiſſe a Raymundo cognomento Pontio Gothiæ Marchione diſcimus ex epiſtola Aimerici Archiepiſcopi Narbonenſis, Hugonis Epiſcopi Toloſani, & Raynaudi Epiſcopi Biterenſis ad Joannem X. Papam ſcripta, quam mutilam ex Archivo Narbonenſi recitat Catellus. Nihil igitur agit Peſſina, cum Wratislaum Ducem noſtrum hoc anno cum quadringentis equis Henrico in auxilium accurriſſe contra Hungaros contendit. Nec enim apud Brunnerum, ad quem in margine ſe revocat, ejusce narrationis indicium. Balbinus id omnino ex fabuloſo illo torneamentorum libro narrat, ſed præter anni conſignationem; imo hæc non ad Henricum Aucupem, ſed ad ejusdem patrem Ottonem Saxoniæ Ducem pertinere ipſe ſe corrigit. Nec credibile Wratislaum Henrico ſuppetias daturum fuiſſe, cum usque ad annum 928. Boemi ceterorum Slavorum ſocii fuerint, qui mirum quantum ab Henrico premebantur. Quod poſtea ex Witichindo teſtatum faciemus. Ceterum tamen jam hoc anno motus quosdam Slavorum contra Henricum excitos fuiſſe non obſcure innuit Frodoardus; narrato enim Rodulfi Regis Galliarum languore ſubjungit: *Heinricus æque in ipſis Sarmatarum finibus valetudine corporis tota detinetur æſtate.* Quo Sarmatarum no-

Frodoard. in Chron. ad h. a.

Luitprandus l. 3. c. 1.

Lib. 1. Comit. Toloſæ c. 14.

Peſſina Rad. 3. p. 130.

Balbin. Vita Arneſti l. 2. c. 3. p. 105.

Balbin. Dec. 1. l. 7. c. 13.

Frodoard. in Chron. ad h. a.

nomine paſſim Slavos intelligi non uno loco alias explicavimus. Vix vero valetudine corporis affectus ſe tota æſtate detinuiſſet Henricus in finibus Slavorum, niſi motus quosdam præſenſiſſet, qui ejus vigilantiam præſentiamque efflagitabant, quemadmodum mox annis ſequentibus in bellum erupere. Falſi autem nonnulli ſcriptores, qui illam primo loco a Witichindo recenſitam Henrici expeditionem contra Dalemincios huic anno illigaverunt. Eam enim expeditionem ab Henrico ſuſceptam fuiſſe mandante patre ſuo Ottone Duce Saxoniæ, qui anno 912. obiit, clarum eſt ex Witichindo, & nos jam multo prius retulimus.

ANNUS 925.

Interitu Drahomiræ Wenceslaus in ea rerum tranquillitate, veluti cœlo ſudo, multo jam illuſtrius effulgere cœpit omni Chriſtiana virtute. (a) Prima illius cura ſacrarum ædium amplificatio exornatioque cum divini cultus incremento, ſecunda manſuetudinem illuſtribus exemplis exacuere. Nam de evertendis tollendisque carceribus, de proſcribendis per omnes ditiones ſuas furcis intentiſſimum ejus erat ſtudium. (b) Huc accedebat æquitatis ac juſtitiæ amor, ſumma utriusque accuratio. Judicibus enim omni auſteritate invigilatum, ne præter fas quidquam admitterent, imo in jure dicundo cuique ſuum tribuerent. Inexpiabile piaculum illi viſum innocentem ſanguinem, horror nocentem profundere. (c) Non tulere tantæ pietatis tranquillitatisque radios Drslai (qui erat Mſtibogii filius) Ducis Curimenſis olim Zlicenſis dicti (d) lippi oculi. Qui quantus quantus in proferendos fines ſuos vigil, ultra foſſas, aggeresque pridem Wiſſehradenſem inter Curimenſemque

Pietas & manſuetudo S. Wenceslai.

Principatum conſtitutos dominatum protendere auſus eſt. Dehortabatur a tanto facinore per legatos ſuos ambitioſum hominem pacificis verbis Wenceslaus, at æthiopem lavabat, contumelioſe is enim renunciari juſſit; incubaret modo pedarius atque pientulus libris ſuis, ſpatiumque ſibi relinqueret totius Principatus illius occupandi. Nec mora, armis rem agere & Zidomerienſe prædium magna vi expugnare viſum ſamelico aliarum ditionum homini. (e) Wenceslaus quamquam mirum manſuetudinis exemplum videretur omnibus, tamen magis animo hoſtem ab incepto deterrendi, quam profundendi humani ſanguinis contra pervicacem Ducem arma ſuos induere juſſit, Ducem ſe ipſum præbens ſeptem bellatorum centuriis, in tutamen obſeſſi Zidomirienſis prædii egreditur. (f) Id cum ad aures Drslai defertur, & ipſe delectu ſuorum facto cum manu valida extemplo Pragenſi Duci obviam procedit. Jamque utriusque exercitus ſigna in conſpectu ſtetere, cum Wenceslaus ad centuriones militesque ſuos converſus inter ſuſpiria exclamat : „ Heu quantum innocue profundendum ſanguinem proſpicio ! quantum mortalium numerum unius „ hominis obſtinatio in tumulum deturbatura eſt ! ite „ ite celeres ad Curimenſem Principem, & verbis meis „ nunciate, innocuo meorum ſuorumque ſanguini parcat. „ Si tamen eum tanta Principatus mei fames teneat, eja „ mecum ad ſingulare certamen in arenam deſcendat: (g) „ alteruter Principatus victorem ſequatur, victori uterque „ populus pareat. „ (h) At Curimenſi pene attonito nihil

Drslaus ei bellum infert.

Contra progreditur S. Wenceslaus.

Invitat Drslaum ad singulare certamen.

agere

æque optatum accidit, atque ex provocatione cum Wenceslao pugnare, timiditatis incurrendæ apud ſuos macula conditionem accipere prope coegit. Conventum igitur utrinque ſtipulatumque nunciis, ne quisquis demum miles alterutri labanti parti ſuccurrere præſumat, quare uterque exercitus ad pagum Hruſkoklati (i) teli jactu ab invicem ſejunctus caſtra metari juſſus.

Drslaus in genua provolutus pacem flagitat.

Jam nihil cunctatus Wenceslaus equo eleganti inſidens in campum Martium egreditur. Drslaus contra equo bellatore ferociter vectus cum impetu prorumpit: at miram ſubito ſcenæ mutationem! nec enim præſtolatus, dum Wenceslaus arma confereret, ab equo præceps in genua procumbit, nudatumque enſem humi dejiciens exclamat: „ Vir „ Dei! gratiam impertire clienti tuo. En vitæ necisque „ imperium in manibus tuis eſto. Tolle tibi Principatum, „ quo hactenus fruitus ſum, concede vivere, & vel infimo „ clientis eſſe loco. „ Ad quem miti humilique voce Wenceslaus: „ Non mihi ſed Chriſto fratrum optime, quid- „ quid gratiæ prædicas, debes. Habe tibi tuum tranquil- „ lus Principatum, eademque pace finitimum tuum uti con- „ cede. „ Illico utrisque copiis in mandatis datum, ad ſua quietæ redirent. (k)

At vero præliator uterque Princeps Zidomirium profecti conditionibus rem egerunt, ut perpetuis temporibus inviolata pax perſiſteret. Hic Wenceslaus occaſionem aucupatus Chriſti Religionem Drslao perſuadere cœpit tanta felicitate, ut is polliceretur ſe ſe cum omni populo ſuo ad

 Chri-

Chriſti caſtra tranſiturum, quod re ipſa paulo poſt præſtitit. (l) Reverſo in Principatum ſuum Drslao expoſtulatum ab omnibus, cur tam ſubito, & ne tentata quidem alea ſe Pragenſi Duci ſubcidiſſet? quibus objurgationis capitibus is reſpondit: „ Ut primum ordinibus meis egreſſus ſum, con„ feſtim ſenſi manus pedesque haud aliter quam vinculis „ conſtrictos ſtupeſcere, ubi vero etiam Wenceslaum in „ conſpectu habui, vidi ejus frontem aurata cruce præfulgi„ dam, cœleſtesque duos armigeros ejus latera ſtipantes, (m) „ quæ meum usque adeo attonitum reddidere animum, ut „ ſupereſſe nihil cogitarem, quam deditionem facere. „

Chriſti religionem cum populo ſuo ſuſcipit.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXV.

JOANNIS X. PAPÆ 12. HENRICI GERM. REG. 7. S. WENCESLAI 1. TUTONIS *Ep. Rat.* 32.

(a) Drahomiram cæſo S, Wenceslao ſuperſtitem fuiſſe anno ſuperiore oſtendimus.

(b) Vita juſſu Ottonis II. ſcripta inquit: *Omnia patibula hominum ſuſpendiis in ejus Regni locis quam pluribus erecta penitus dirui fecit, nec ulterius hoc tempore reparari toleravit.* Ex quo ceteri noſtri omnes id exſcripſere. Huc vero ſpectant illa de S. Wenceslao Witichindi verba, quæ pene legentes omnes ſuſpenſos reddidere, cum ait: *De quo* (Wencelao) *quædam mirabilia prædicantur, quæ quia non probamus, ſilentio tegi judicamus.* Scilicet non probabatur Witichindo patibula & carceres per Bohemiam tolli, quibus ſublatis is metuebat morum licentiam impunitate augendam. Quod vero hæc mirabilia a Witichindo indicata haud aliud fuerint, innuit Annaliſta Saxo ad annum 928. Wenceslaus inquit: *Inter cetera, quæ de ipſo prædicantur mirabilia, tormentorum genera, & patibula ſuſpendiis hominum præparata dirui fecit, ne immanitas judicum increſceret, nec reparari ſuo tempore permiſit.* Non fuere igitur hæc mira-

Mſ. Bibl. Met.

Witichindus Annal. l. 1. p. 639.

lia *Angelorum cuſtodia*, aut *vita celebs*, ut putat Balbinus, quæ quare non probata fuiſſent Witichindo non video. *Balbin. Epit. p. 24.*

(*c*) Rurſum eadem vita juſſu Ottonis II. ſcripta: *Si quis forſan noxa detentus mortali ſententia, quamvis debito, proſcriptus ab incuſatorum damnabili judicio fuiſſet addictus, ejus ſuffragiis immunis abiret e medio. Si vero Princeps ille miſericors nec permutata legis neceſſitate pro hoc ſolvendo minime reum lege horribili cognovit eripiendum, ſe tandem cupiens ac ſacros obtutus ſanguinea cede non ſordidandos ſubducere, edita quoquo modo excuſabili ratione conſenſu ac judicio exceſſit.* Quæ tamen author hic a S. Wenceslao facta jam ſcribit, antequam matrem ſuam Drahomiram ſuprema Ducatus poteſtate exuiſſet, atque in exilium relegaſſet; ut ex ejusmodi judiciorum frequentatione appareat: S. Wenceslaum non plane puerum fuiſſe, nec omni poteſtate imperioque orbatum, ut noſtri volunt.

(*d*) Anonymus, qui juſſu Ottonis II. vitam S. Wenceslai ſcripſit, hanc totam hiſtoriam, multis poſterius aliis narratis miraculis, prætermiſit. Chriſtannus, Joannes de Novo Foro, Carolus IV, & Anonymus Trebonenſis quanquam rem geſtam narrent, nuſpiam tamen nomen Ducis Curimenſis produnt. Dalemilus eum vocat *Rudislaum*, non vero Curimenſem ſed Zliczkenſem Principem appellat. Jam Parte II. Annalium noſtrorum oſtendimus: Anonymum apud Menkenium T. III. Liczkenſem Principatum per Znoymenſem explicare, & merito: Nam provincia Znoymenſis olim *Liczko* ſeu *Luczko* (unde Canonia Præmonſtratenſium Lucenſis hodie nomen retinet) dicta fuit, & paſſim a peculiaribus Ducibus gubernari ſolita, ut etiam ſequentibus ſæculis viſuri ſumus. Quare magis veterum judiciis conſentaneum hunc Principem ex Znoymenſi ſeu Lucenſi provincia fuiſſe, præſertim cum vix credibile ſit tam anguſtis finibus conſtrictum fuiſſe Ducatum Pragenſem. Hunc vero Principem extra Bohemiam ditiones ſuas habuiſſe etiam innuit Æneas Silvius, cum ait: *Duci Curimenſi* (Zliczkenſi) *nulla injuria laceſſito cum exercitu in Bohemiam ingreſſo, atque agros vaſtare conanti armatus cum copiis occurrit.* Mſtibogii vero filium primi fecere Dubravius & Hagecius. *Dalemil. c. 28.* *Æn. Silv. c. 15.*

(*e*) Hæc e Dalemilo excerpſit Hagecius, qui prædium hoc vocat *Zitomierz*. In margine vero Dalemili editor notavit ſe ſe in quibusdam Dalemili Mſs. Codicibus legiſſe *Litomierzi*. Hodie nec in regione

Curimenſi nec ejus confiniis ullum Zitomir reperio. Ceterum Chriſtannus de loco nihil habet, ſed ait: *Dum utraque parte ſat cedis factum fuiſſet, conſultum mox omnibus placuit, ut ſi quis Ducum duobus tantummodo dimicantibus victor exiſteret, ipſe preeſſe deberet.*

(*f*) Veteres vitæ paſſim magnanimitatem adſcribunt S. Wenceslao, nec fortaſſis aliam ob cauſam ubivis in veteribus picturis ferreatus lorica & galea tectus comparet. Nugatur tamen more ſolito Ryxnerus, dum in libro ſuo torneamentorum ſeu Haſtiludiorum S. Wenceslaum apud Henricum haſtis concurriſſe ſcribit. Henricum quidem ejusmodi haſtiludiis operam dediſſe, inque ea arte excelluiſſe innuit Witichindus, dum ait: *In exercitiis quoque ludi tanta eminentia ſuperabat omnes, ut terrorem ceteris oſtentaret.* At haſtiludia ad eam ſolemnitatem jam Henrici tempore traducere, quali poſtea celebrata, nomina galearum omnium recenſere, clypeos, nobilitatisque prærogativas extollere præmature a Ryxnero efficta ſunt. Merito igitur Goldaſtus: *Subleſtam hujus libri fidem, & infrunitas nugas jam olim viri cordati traduxerunt.* Quæ cum in Goldaſto legerit Balbinus, miror tamen eum Ryxneri patrocinium ſuſcepiſſe, quod & Maibomius miratus eſt.

Witichind. l. 1. p. 641. *Goldaſtus l. 2. c. 14. p. 293.* *Maibomius in notis ad Chron. Schauenburg. p. 530.*

(*g*) Pro veritate eruenda, innocentiaque tuenda duellandi mos veroſimillime a Germanis ad gentem noſtram tranſivit. Nam ut jus municipale Bohemiæ vetus Mſ. oſtendit, in re obſcura & dubia actori reoque duellum imperatum eſt, quod pro cauſæ differentia modo ritaque varium fuit, adeo ut vel mulieres ad duellum admitterentur. Apud Germanos imo & Slavos veteres ea perſuaſio fuit, ut pars victa veluti judicio Dei cauſa cecidiſſe arbitraretur, quare Bangertus nomine duelli antiquis frequentiſſime *judicium Dei* & contra venire innuit. Sic narrat Vippo a Conrado Salico ejusmodi duellum probatum fuiſſe, quod Saxones cum Liuticiis Slavis ſuſceperant, quorum utraque pars contendebat, prius pacem ab altera fuiſſe violatam. Vetuſtiſſima Chronica Holandiæ, quæ laudat magnum Chronicon Belgicum plane leges proferunt, ad quas ſe juramento obſtringere coacti erant, qui militiæ cingulo noviter accingerentur, inter quas & illa fuit: *Pro liberatione cujuslibet innocentis, cauſæque juſtæ defenſione duellum non reſpuere.* Inſignis eſt Ermoldi Nigelli de rebus Ludovici Pii l. 3. locus, quo omnes duelli ceremonias in præſentia Regis haberi ſoliti eleganter deſcribit, inter quas & illam refert: feretrum una aſſumi ſolitum, ut ſi alteruter in

Bangertus in notis ad Arnoldum l. 2. *Menken. T. I. p. 933.*

cer-

certamine caderet, ſtatim efferri poſſet. Argumentum denique hoc locupletiſſime pertractavit a legibus, ritibus, exemplisque Henricus Bangertus in animadverſionibus ad librum 2. c. 24. Arnoldi.

(*h*) Hæc conditio, quam præteriere veteres, minus meditate ab Hagecio appoſita; vergebat enim illa in præjudicium Boleslai fratris, & Ordinum Bohemiæ, ſine quorum conſenſu vix quidem a S. Wenceslao offerri potuit.

(*i*) Hujus etiam loci nemo ante Hagecium meminit, veroſimillime autem intellexit hodiernum pagum *Roſtoklat*, qui nonniſi medio lapide Curimio disjunctus eſt.

(*k*) Hæc omnia ſumma verborum amplificatione exaggeravit auxitque Hagecius. Chriſtanni narratio hæc eſt: *Urbs quædam Kurzim vocata populoſa dum erat, extollitur, atque Principe, qui inerat, huic ſancto reſiſtere moliebatur. Sed dum utraque parte ſat cedis factum fuiſſet, conſultum mox omnibus placuit, ut ſi quis Ducum duobus tantummodo dimicantibus victor exiſteret, ipſe preeſſe deberet. Dum procedunt Duces congredi volentes, Kurimenſi celeſtis Deus celeſtes reſerat viſiones, ſanctum videlicet Wenceslaum, ymaginemque crucis ſanctæ in fronte nitentem portare. Hec ut vidit, longe abjectis armis ad pedes ruit, proteſtabaturque, nullum poſſe tum vincere, dum Deus vellet in tali ſigno juvamen ferre. Hunc talia narrantem in pacis oſcula Dux ſanctus ſublevat, atque ipſum, civitatemque ſua ditioni pacifice firmat, donans illi civitatem regere, quamdiu viveret ipſe.* *Mſ. Bibl. Met.* Hem nucem! e qua integram Iliadem hoc anno produxit Hagecius. Illud oppido mirum: in omnibus tribus biographis Codicis Metropolitani hujus monomachiæ mentionem non fieri, & in Chriſtanni vita omnium ultimo loco referri, quod conjecturæ locum dat hanc narrationem poſterius Chriſtanno fuiſſe adjectam. Utinam piæ memoriæ Reverendiſſimus Prælatus Rayhradenſis Bonaventura Pitter Chriſtannum ſuum cum quinque imo ſex diverſis veteribus codicibus collatum in publicum emiſiſſet, ſciremus ſane, an ubivis hæc narratio adjecta ſit.

(*l*) Hæc apud neminem Hagecio veteriorem legeris, uti nec illud ante Peſſinam, quod in Poſphoro ſepticorni Radio III, pag. 143, ſcribit: *Ferunt diem victoriæ hujus cælitus D. Wenceslao oblatæ fuiſſe in Eccleſia SS. Apoſtolis Petro & Paulo ſolemnem. Ut ut ſit, id certum habetur, Wences-*

laum, ubi triumphabundus Pragam rediiſſet, ad perpetuum tantæ victoriæ divinitus ſibi conceſſæ monimentum, magnificentiſſimam ædem nomini eorundem SS. Principum Apoſtolorum ſacratam inter Wiſſebradum & Pragam non procul a ripa fluminis, loco tamen editiore poſuiſſe. Tantundem denique dicendum de anno geſti hujus, in quo certo defigendo mire digladiantur noſtri: aliis cum Hagecio ad annum præſentem, aliis cum Peſſina ad annum 930. aliis denique cum Hammerſchmid plane ad annum 937. quo is jam martyrio affectus fuerat, referentibus. Nos manum a tabula retrahimus, quandoquidem extra ordinem vitæ in ſolius Chriſtanni exemplaribus narratam rem comperimus.

Hammerſchmid. Glor. Prag. p. 21.

(*m*) Chriſtannus, Dalemilus, & Joannes de Novo-Foro de ſola cruce mentionem faciunt, non item Angelis. Dubravius addit: et iam vocem auditam fuiſſe: *Ne feri.*

Dubrav. l. 5.

PRÆTERMISSA.

I. Hoc anno tandem Hungari Henrico bellum intentare, ejusque regnum laceſſere auſi. *Ungrorum crudelitas* (inquit Routgerus) *transgreſſa terras Marahenſium, quos ſibi non longe ante impia uſurpavit licentia, pleraſque provincias regni Henrici ferro & igne longe lateque vaſtavit.* Et Witichindus de Saxonia ſua: *Cumque jam civilia bella ceſſarent, iterum Ungari totam Saxoniam percurrentes, urbes & oppida incendio tradiderunt, & tantam cædem ubique egere, ut ultimam depopulationem comminarentur.* Non modo autem Saxoniam, ſed & Bavariam univerſam, Alemanniamque pervagatos eſſe teſtis nobis eſt Hartmannus & Ekkehardus junior. Prior ita in vita B. Wiboradæ loquitur §. 25. *Cum illius anni circulus vergeretur, & tempus Maji menſis ſanctæ Virgini* (Wiboradæ) *per viſionem oſtenſum appropinquaret, ſubito fama terras pervolante nuntiatur, paganos totis provincia Bajoariorum eſſe diffuſos.* Subjungitque usque ad *lacum Potamicum* barbaros omnia ſumma ferocitate inundaſſe. Et alter: *Ungri auditis tempeſtatibus regni Noricos rabidi invadunt, & vaſtant, Auguſtaque diu obſeſſa precibus Vodalrici Epiſcopi repulſi, Alamaniam nemine vetante turmatim pervadunt.* Quod autem narrationes iſtæ ad annum præſentem pertineant, teſtimonio eſt Hermannus Contractus ita ſcribens: *Ungaris jam Alamaniam vaſtando pervagantibus, & ad cœnobium quoque S. Galli pervenientibus Wiborada virgo incluſa martyrizata.* Et Hepidanus: *Agareni* (Hungari) *monaſterium S. Galli invaſerunt.* Eo licentius autem agere, longi-

Routgerus in vita Brunonis §. 3. p. 274.
Witichind. l. 1. p. 638.
Acta ſanctor. ad 11. Maji.
Ekkehard. de caſib. monaſt. S. Galli c. 5.
Herm. Contr. apud Caniſ. ad h. a.
In Annal. ad h. a.

uſque progredi integrum erat Hungaris, quod Henricus ultra Rhenum cum exercitu profectus eſſet, Tulpiacum obſidione premens, quod etiam præſente anno ab eo captum fuiſſe teſtatur Frodoardus Remenſus Henricus Rhenum cum obſidibus a Gisleberto Lotharingiæ Duce acceptis, eo omnem operam contulit, ut Hungarorum graſſationibus modum poneret, exercitum igitur eis oppoſuit, præliumque obtulit ſed prorſus infelici eventu, nam narrat Ditmarus: *Rex* (Henricus) *cum in uno dierum Avares impari congreſſu lædere tentaret, victus in urbe, quæ Bichin* (hodie Pichen ſeu Peuchen ad Wurzam eſſe ſentit Hahnius) *vocatur, fugit, ibique mortis periculum evadens Urbanos majori gloria, quam hactenus habuerant, vel comprovinciales hodie teneant, & ad hæc muneribus dignis honorat.* Quare ab ea clade Henricus ſe nonniſi præſidiis urbium tutari auſus, quod Witichindus his verbis innuit: *Rex* (Henricus) *erat in præſidio urbis Werlaon* (Werlam Weſtphaliæ urbem eſſe autumat Henricus Meibomius) *nam rudi adhuc militi, & bello publico inſueto contra tam ſævam gentem non credebat.* Aerem igitur verberant, qui obſtinate hoc anno Duce Sigeberto Gemblacenſi & Alberico jam Henricum Slavis Hevellis ipſisque Boemis bellum intentaſſe ſcribunt. Qua in re magis miranda Stredovskii narratio, qui relata hac Hevellorum expugnatione ſubjungit: *Moravi, quia Henricum agnoſcebant Regem, fidem frangere verebantur. Quin imo ab eo evocati etiam ſuas legiones ſub marchionibus Crotomislao & Bolesláo contra Slavos educere tenebantur.* In cujus aſſerti præſidium citat Goldaſti Com. Boh. l. 2. c. 14. §. 6. Quod illud ipſum Nugatoris Ryxneri a Goldaſto relatum fragmentum eſt, quo recitantur Principum Imperii nomina, quos edicto Henrici Aucupis evocatos in expeditionibus præſto fuiſſe idem author temere aſſerit. Verum an non legit Stredovskius eodem loco acerrimam Goldaſti cenſuram his ipſis Ryxneri verbis ſubjectam? *Sed*, inquit, *ſubleſtam hujus libri fidem & infrunitas nugas jam olim cordati viri traduxerunt.* Si igitur infrunitas has nugas Stredovskio pro veris hiſtoriis propinare popularibus ſuis libuit, per me licet, delectentur illis pace mea, quiqui turbidas aquas præ fontibus potare malunt.

Frodoard. in Chron. ad h. a.

Ditmarus l. 1. p. 327.

Reichshiſtorie *in Henrico I. p. 26.*

Witichind. l. 1. p. 638.

Meibom. in not. in Witichind. p. 682.

Sig. Gembl. ad h. a. Albericus in Chron. ad h. a. Stredovsky l. 5. p. 479.

II. Cum noſtrorum hiſtoricorum quique adverterent Chronologiam Hagecii haud ſolido fundamento niti, quod Wratislai Ducis Bohemiæ obitum jam anno 916. ac proinde filii Wenceslai ſucceſſionem eidem anno illigaverit; Wratislai mortem decem annis poſterius reponendam eſſe cenſuerunt. Huicce opinioni principium facere viſus Bal-

Vita Arneſti l. 2. c. 3. p. 105. Peſſina Rad. 1. p. 5. & Rad. 3. p. 130.

binus, qui in Vita Venerabilis Arneſti Archiepiſcopi Pragenſis minime jam dubitat Wratislaum ſub Henrico Aucupe ſuperſtitem fuiſſe. Peſſina, quem ſecutus Puczeka, præter hæſitationem Wratislai mortem ad annum 926. defigit, exiſtimatque errorem facile enaſci potuiſſe, quod Hagecius loco numeri 926. in quopiam minus legibili veteri codice perperam 916. legerit. Verum hæc Peſſinæ ariolatio vix locum habere poteſt, quandoquidem conſtat omnes antiquos codices ſeu Romanis numeris ſeu literis ipſis, non poſterius inventis Arabicis cyphris, annos conſignare. Quare ad fulcimentum ſententiæ ſuæ dicere magis conveniſſet: in quopiam veteri codice numerum unum X. oculos Hagecii effugiſſe, ſeu amanuenſium oſcitantia omiſſum fuiſſe. Ego, ut, quod res eſt, loquar, Chronologiæ huic Peſſinæ, quæ proxime hiſtoricæ veritati, temporumque combinationi accedit, non multum repugno, eundemque plane annum 926. amplecterer, niſi pubertas & tutela S. Wenceslai nonnihil longius temporis ſpatium expoſcerent, & plura geſta S. Ludmillæ atque Drahomiræ majus temporis *intervallum* a Wratislai morte ad S. Wenceslai martyrium interceſſiſſe *innuerent*. Quare cum in veteribus ne minimo quidem indicio annum *obitus* Wratislai proditum habeamus, collatis expenſiſque ſcriptorum vitæ SS. Wenceslai & Ludmillæ ſolerter narrationibus, autumo veroſimillime Wratislaum præſente anno, & quidem XIII. Februarii, ut multo ſupra diem hunc vindicavimus, mortalitatem exuiſſe. Si quis jam anno præterito eum occubuiſſe malit, nec eidem refragari velim. Breve ſane & perpaucorum annorum Wratislai fuiſſe ſolius regnantis imperium haud obſcure innuunt veteres vitæ S Wenceslai, quæ de eo, præter ædificationem Eccleſiæ S. Georgii nullum prorſus geſtum produnt, imo & in hujus Eccleſiæ conſummatione, ne dedicaretur, morte præventum ſcribunt; tum indicio etiam impubis filiorum ætas eſt, cum Wenceslao in ſcholis adhuc Budecenſibus degente mortuus narretur. Hac igitur mortis epocha præſtituta, ad hujus anni hiſtoriam pertinet, quod narrat Chriſtannus, qui cum

Mſ. Bibl. Met.

S. Wenceslaum a Wratislao in civitatem Budecz literis imbuendum traditum dixiſſet, ſubjungit: *Cumque ſagax* (S. Wenceslaus) *ingenio, cuncta, que a pedagogo ſibi tradita forent, ſpiritu ſancto inſpirante alte memorie traderet, genitore interim ex hac vita migrante annorum ferme triginta trium, revocatur Metropolitanam in urbem Pragam, ſedemque in paternam ab omni plebe ſublimatur. Sed quoniam pueritie vel adoleſcentie necdum perfecte florem mundaverat, inito cuncti ſatrape prudenti conſilio beate memorie Ludmile Chriſti famule Ducem ipſum rudem cum fratre ſuo Bolcslao educandos commiſerunt, donec*

ute illis robur ætatis favente Deo accreſceret. Hanc porro triginta trium annorum ætatem, quam Wratislao tribuit tam Chriſtannus, quam altera brevis S. Ludmillæ vita apud Menkenium T. III. non deprehendo in antiqua ſejunctaque S. Ludmillæ vita Bibliothecæ Clementinæ, nec in vita S. Wenceslai juſſu Ottonis II. ſcripta, nec denique in ſequentibus duabus ejusdem Codicis Metropolitani, ut hunc annorum numerum a poſteriore nonnemine intruſum haud vane ſuſpicer, nec enim cum hiſtoria, aliis veteribus documentis, ipſisque relatis Chriſtanni recte conciliari poteſt; ſi enim Wratislaus jam anno 895. Comitiis Ratisbonenſibus interfuit, atque poſtea Spitignæo fratri in Ducatu univerſæ Bohemiæ ſucceſſit, longior ætas ei concedenda. Atque ſi ex hoc annorum indicio quidpiam tamen definiendum eſt, dicendum erit numero XXX. ut habet vita S. Ludmillæ apud Menkenium, unum X. librariorum oſcitantia fuiſſe demtum, nam minimum quadraginta trium annorum fuiſſe Wratislaum perſuadent memoriæ vetuſtæ, quæ de illius geſtis ſuperſunt. Ceterum quandonam Wratislaus baptizatus ſit, æque incognitum. Haud tamen citius baptiſmo Spitignæi & fortaſſis poſt Borzivogii primum mortem accidiſſe arbitramur. Nec enim aliam ob cauſam Drahomiram ethnicam ab eo in matrimonium adſcitam putamus, quam quod ille tum etiam adhuc eidem ſuperſtitioni deditus fuerit. Nam vix credibile eo primo fervore Chriſtianæ religionis in Bohemia Chriſtianum Principem nuptias ſuas conjugio uxoris ethnicæ polluiſſe, quod contra Conciliorum ſtatuta & ipſiusmet Apoſtoli mandatum erat: *Nolite jugum ducere cum infidelibus.* Senſerant jam hanc difficultatem procul dubio Eruditiſſimi Bollandiani; quare nuptias Wratislai cum ethnica his rationibus excuſant: *Cur autem Chriſtianus piusque princeps, vivente etiam tunc ſancta illius matre Ludmilla puellam ethnicam matrimonio ſibi copulaſſe videri poſſit, duæ rationes potiſſimum mihi occurrunt: prima eſſe potuit, quod Chriſti ſacra tunc temporis haud ita pridem in Bohemiam invecta, nondum inter primates tam communiter recepta eſſent, ut e primaria gentis nobilitate virgo Chriſtiana in Principis thorum facile poſſet aſſumi; quodque periculoſum videretur e gente extera religionis ergo altam arceſſere, cum recens ante oculos verſaretur exemplum in Borzivojo Wratislai patre, quem ob eandem religionem ſuſceptam rebelles ſubditi e ducatu ſuo olim deturbaverant.* Sed pace hujus doctiſſimi viri dicere liceat: rationes has allatas vix quidem locum habere poſſe in geſtis patriis. Nam primo jam annos abhinc fere octoginta leguntur in Annalibus Francofuldenſibus *XIV. ex Ducibus Boemanorum* ſub Ludovico Germaniæ Rege baptiſmum ſuſcepiſſe, quorum ſi

Illiberritani Can. 15. Laodiceni c. 13. Cartaginenſis III. Can. 12. Chalcedonenſis & c. 2. Corinth. c. 6. v. 14. Acta SS. ad 28. Sept. n. 30.

Annal. Francofuld. ad An. 845.

chas in Regno Slavorum. filias tribuat? an tres filii Suatoplaci nullam progenuere fili dicam de Bulgaris, Croatis, Dalmatis & Brazlavone inte & Dravum Duce pridem Chriſtianis? non levis igitur conject certior capi poteſt: Drahomiram ethnicam ab ethnico adl Wratislao fuiſſe conjugem ductam. Nec enim adduci poſſun dam S. Ludmillam matrem incremento religionis Chriſtianæ mam admiſſuram fuiſſe, ut filius Chriſto initiatus gentilem ſib deſponſaret. Scilicet ea opinio de Drahomira ethnica a V Chriſtiano in matrimonium aſſumta haud aliunde origine quam quod Spitigneus & Wratislaus ſub Borzivogii Baptiſm e nutu parentum pendentes crediti fuerint, ſimulque cum pa zari, cum tamen tum eos jam adoleſcentes ſat adultæ ætatis fi oſtenderim, ac vix quidem a S. Methudio, aut ejus presbyte in Bohemiam miſſo baptiſmi aquis ablutos. Imo fortaſſis ad dum ab exilio Borzivogium ejusque Ducatum contra infidele ſtabiliendum id non parum profuit, quod filii ſub principiu niciſmo relicti, nec ſubito ad ſuſcipienda Chriſti ſacra parer tatibus compulſi ſint. Ceterum non ignoro etiam poſtea kam Boleslai ſævi filiam Boleslao Poloniarum gentili Duci in matr fuiſſe datam, at hic ſpes convertendæ Poloniæ ſubverſabatur, poſtea accidit, quod ſat ſuperque argumenti videri potuit ethnico marito concedendam. Nam ob ejusmodi graves cauſ *Theologia dogmat. l. 2. art. 8.* ſiam matrimonia cum infidelibus toleraſſe exemplis pluribus pr talis Alexander.

burg raptam fuiſſe, eumque cum illa profugum ſe in Bohemiæ ſilvas recepiſſe, iſthic caſtrum poſtea Przimda dictum condidiſſe, in eoque tandem anno 930. fortuito caſu ab Henrico repertum detectumque, atque generum cum filia in gratiam receptum. Quæ tot pene fabulæ ſunt, quot verba. Præterquam enim quod nemo veterum raptus iſtius meminerit, ne quidem *Comitis Alberti de Altenburg* nomen hoc ævo uſpiam proditum eſt. Nec vero filiam Helenæ nomine Henrico fuiſſe in fide digno documento legitur. Duæ paſſim filiæ Henrico adſtruuntur: altera Gerberga, quæ Giſleberto Lotharingiæ Duci nuptui tradita, altera, cujus nomen me latet, Hugonem Ducem maritum nacta; cum alterutra vero, id quod narrat Hagecius, haud accidere potuit. Habuit & Henricus ſororem, ſed hæc Widoni Thuringo in matrimonium quoque data.

Witichind. l. 1. p. 638.

ANNUS 926.

Hujus anni decurſu Wenceslaus ad portam Hradczanenſem, qua olim exitus patebat Scharkam verſus, condidit templum S. Antonii cum ampla domo, in qua pupilli pauperes omnis ordinis conditionisque ſecundum Chriſtianæ religionis inſtituta educarentur, (a) quibus piiſſimus Princeps quotidie de penu & menſa ſua victum proſpiciebat. Cum enim ipſe continentiſſimus non modo uxori copulari refugeret, ſed omni etiam Veneris uſu ſibi in perpetuum interdixiſſet, (b) eos pupillos veluti adoptatos filiorum filiarumque loco habuit. Quorum numerum cum perpetuo augere ſtuderet, certatim a paganis redemit ejusmodi tenella mancipia, (c) quæ ſacro baptiſmi fonte tincta præceptis Chriſti ſolerter imbui juſſit. Hæc pietatis & miſericordiæ ſtudia quanto ardentius coluit, tanto acrius fraternæ

S. Wenceslaus condit domum orphanorum.

Odium fratris Boleslai. impietatis odium ethnicorum irritamento exaſperavit, ut vel inſidias vitæ ſuæ ſtructas ægre declinaret.

His iisdem temporibus oriente inter Chriſtianos præſertim Græcos atque Bulgaros diſſidio cruentis præliis certatum: Simeone Bulgaro victricia ſigna late per Græciam circumferente. *Bellum inter Græcos & Bulgaros.* Verum ROMANUS orientis Imperator vir ſupra modum manſueto pacificoque animo (d) modum huic humani ſanguinis profuſioni ponere cogitans legatos ſuos ad Simeonem miſit, qui feliciter tandem nuptiis pacem conciliarunt. Pacis conditio ea præcipua fuit, ut filia Chriſtophori, qui erat Romani filius, nomine Yrene (ſeu ut Luitherandus (e) libro ſuo tertio capite nono mavult: *poſt nuptias* primum hoc ipſo nomine appellata) matrimonio *jungeretur* Petro filio Simonis Regis Bulgariæ. *Conciliatur pax nuptiis.* Quo pacto expleto inter utramque gentem pax denuo coaluit.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXVI.

JOANNIS X. PAPÆ 13. HENRICI GERM. REG. 8. S. WENCESLAI 2. TUTONIS *Ep. Rat.* 33.

(a) Nihil prorſum a veteribus ſeu de Eccleſia S. Antonii ſeu de Orphanotrophio proditum. Joannem Archiepiſcopum Pragenſem ſæculo XIV. eodem loco hoſpitale pauperum Clericorum & ſcholarium ſub titulo S. Antonii Confeſſoris & S. Eliſabethæ conſtruxiſſe certum habemus ex erectionum libris a Balbino compendiatis Volum. I. U. 7. *Balbin. Dec. 1. l. 5. p. 62.* Quas erectionis literas dein ad verbum recitat idem Balbinus Dec. 1. l. 6. p. 100. In his literis vero ne mentio quidem alias jam pupillorum domum iſthic ſtetiſſe, aut plane a S. Wenceslao fundatam fuiſſe, quod vix quidem Joannes Archiepiſcopus prætermiſiſſet poſteritati notum facere, e quo nempe hoſpitali ſuo non levis exiſti-

ſtimatio acceſſiſſet. Verba autem hujus inſtrumenti ſunt: *Ereximus & conſtruximus de ſumtuoſo opere hoſpitale novum in Hraczano ante caſtrum Pragenſe pro Clericis pauperibus & ſcholaribus ſub titulo & honore ſanctorum Antonii Confeſſoris, & Eliſabeth viduæ &c. Actum & datum Pragæ Anno Domini MCCCLXXV. Indictione XIII. die ſeptima menſis Julii.* Quæ verba minime innuunt hoſpitale hoc ab Joanne Archiepiſcopo tantum reſtauratum fuiſſe, ut illi, qui Hagecium tuentur, volunt. Hoſpitale hoc, cum poſtea ab hæreticis fœde fuiſſet mutilatum, Ferdinandus I. Imp. & Boh. Rex pro 30. pauperibus utriusque ſexus e Regia Camera, ut vocant, ſub Reverendiſſimi Capituli Metropolitani Pragenſis directione atque cura alendis ſuæ integritati reddidit, ut ſuo loco rem producto diplomate latius oſtenſuri ſumus.

(*b*) Hanc vitæ innocentiam corporisque integritatem prædicant omnes vitæ veteres. Auſus tamen nonnemo Heterodoxorum ſeu malevolentia ſeu imperitia in diſſertatione Genealogica Ducum Brunſuicenſium ſolis literis G. D. nomen ſuum indigitans filiam *Sophiam* nomine S. Wenceslao noſtro affingere, quæ Brunſuigiæ Duci *Magno* nomine nuptui tradita fuerit. In aſſerti ſui firmamentum citat hic Anonymus vetuſtiſſimum Chronicon rhytmicum Ducum Brunſuicenſium. Quod cum ego procul dubio haud aliud eſſe exiſtimarem, quam quod Leibnitius T. III. Scriptorum Brunſuicenſium primo loco publicavit, in locum hunc curioſius inquiſivi, quem tandem p. 23. v. 140. feliciter detexi, his verſibus rem narrantem;

Hertoge Magnus genannt
Der nam to Wibe ut Ungerlant
Konig Wenteſlawen dochter Soffiam
Alſo ek an der Scriſſt vernam.

Id eſt:

Herzog Magnus genannt
Der nahm zum Weib aus Ungerland
König Wenzel Tochter Sophiam
Als ich in der Schrift vernahm.

E quibus liquet perperam ab hoc authore Wenceslaum Ungariæ Regem pro Boemiæ Duce habitum venditatumque fuiſſe. Quanquam

quam nec Wenceslaus Rex aut Dux uſpiam hoc ævo in hiſtoriis Hungariæ compareat.

(c) Chriſtannus inquit: *Sed & ſacroſanctis diebus Paſchę dicę & Penthecoſten Sabbatis, quando baptiſma generale celebrari ſolet in ſancta Dei Eccleſia, ut nihil ex hys, quę Dei ſunt, ſibi deeſſet. Si parvuli Scrutiniorum tempore non inveniebantur, mittebat ad forum, & pueros, quotquot venales manus vendentis attulerat, pro ſolius Dei amore ſibi emebat.* Quod & aliæ vitæ veteres narrant. Jordanus ad hunc locum ita commentatur: *Ex venditione puerorum aperte patet jus berile Slavicarum nationum in res & perſonas mancipiorum neutiquam, ut perperam a quibusdam creditur, poſterioribus his ſæculis originem debere, ſed id a tempore, cujus memoria non exſtat, & ab antiquitate remotiſſima inoleviſſe, cum Slavi majores adhuc in Bannatu Temeſuarienſi ſæculo III. & IV. conſiſtentes in liberos & ſervos jam diſtincti fuerint, ut num. 670. videndum.* Nolim diſputare jam ſub principium rerumpublicarum Slavicarum populum in liberos & ſervos diſtinctum fuiſſe, at nunquam mihi perſuadebit Jordanus ſeu jus herile Slavicarum nationum aliquando tam fuiſſe prædominans, ſeu ſervituris conditionem tam calamitoſam, ut ſervi ab heris ſuis in fora deduci ac pro arbitrio venum proponi potuerint. Hoc poſtremum ſervituris genus longe ab alia origine repetendum eſt, cui non modo Slavi, ſed quicunque alienigenæ exterarumque gentium homines apud Slavos fiebant obnoxii. Nempe pueri hi, de quibus ſupra facta mentio, proprie dicta mancipia fuiſſe reputanda ſunt, qui ſeu captivitate, ſeu parentum delicto duro captivitatis jugo addicebantur. Nam quemadmodum apud germanos ita etiam Slavos capti in præliis hoſtilibusque incurſionibus, & nonnunquam gravium delictorum, cumprimis rebellionis, rei in hoc infimum ſervituris genus recidebant, adeo ut ſupremo herili imperio ſubjicerentur, herusque non modo eos venum in fora proponere poſſet, ſed & vitæ necisque poteſtatem in eos haberet, quod aliquando ex proferendis juribus antiquis Mſs. teſtatum faciemus. Et legemus poſterius ab ipſis Germanis Luiticios Slavos captos pretio venditos fuiſſe genti noſtræ. Quamquam negare nolim apud gentes quasque alias barbaras hanc ſervorum nundinationem etiam citra captivitatis delictique caſum locum habuiſſe. Porro perſtitit hæc mancipiorum nundinatio etiam multo poſterius apud nos in uſu, Helmoldus enim adhuc anno 1164. innuit multos Obotritorum Boemis venditos fuiſſe, cum ab Henrico Leone Saxoniæ Duce bello attriti, captivique facti fuiſſent.

Orig. Slav. n. 1051.

Helmoldus Chron. Slav. l. 2. c. 5.

(d)

(*d*) Nimia laude Romanum cumulat Hagecius, de cujus ferocia & ambitione plane adverſa tam Græci quam latini ſcribunt. Ex infima enim ſorte ad Imperatoriam dignitatem eluctatus non modo Conſtantino Porphyrogenito primas in ſede orientali eripuit, ſed & filios ſuos Chriſtophorum, Stephanum, & Conſtantinum *Imperatores conſtituens contra jus faſque ſuo Imperatori Conſtantino Porphyrogenito præpoſuit*, inquit Luitprandus. *Luitprand. l. 3. c. 9.*

(*e*) Hic error typi eſt in editione Hagecii, quem neque Sandelius in translatione ſua Germanica Hagecii advertit, correxitque. Legendum enim *Luitprandus*. Nam is eodem l. 3. c. 9. rem narrat his verbis: *Eodem tempore Simeon cum Bulgaris Argos cœpit vehementer affligere. Quem Romanus filii ſui Chriſtophori filia filio illius Petro, qui nunc usque ſupereſt, uxore data, ab incœpto furore compeſcuit, ſibique fœdere placito ſociavit. Unde & puella mutato nomine* Εἰρήνη *id eſt PAX eſt vocata, eo quod per eam inter Bulgaros & Græcos pax ſit firmiſſima conſtituta.* Mariam hanc filiam prius fuiſſe vocitatam, & bellum hoc in Macedoniam mortuo primum Simone intuliſſe Petrum filium primo ſuæ coronationis anno eruit ex Byzantinis ſcriptoribus Ducangius. Quare univerſam hanc *Ducang. in familiis Aug.* hiſtoriam non ad præſentem ſed ſequentem annum pertinere oſtendit *Byz. c. 6. n. 20.* doctiſſimus Pagius. Damnavit vero poſtea has nuptias indignasque *Pagius ad An.* exaggeravit Conſtantinus Porphyrogenitus in admonitione ad Roma- *927. n. 7.* num filium ſuum de non ineundo connubio cum exteris gentibus, & præſertim gentilibus, quod contra ſtatuta Canonum & Conſtantini M. *Baronius ad* præceptum eſſe ait. *Quod ſi objicitur*, inquit, *quomodo igitur dominus* *An. 960. n. 18.* *Romanus Imp. cum Bulgaris affinitate ſe junxit, ac domino Petro Bulgaro propriam neptem dedit uxorem? defendendum eſt: dominum Romanum idiotam, & illiteratum hominem fuiſſe, nec ex iis, qui antea in Regia educati erant, moresque Romanos a principio ſecuti, neque a genere regio ac nobili, ideoque arrogantius licentiusque multa feciſſe, nec in eo Eccleſiæ tunc vetanti paruiſſe, eque mandatum ac edictum Magni Conſtantini ſequi voluiſſe: ideoque mente, ententiaque, audacia ac arrogante ſuumque conſilium ſequente, ac omnis ignaro oneſtatis, recuſanteque quod decorum eſt, atque pulchrum amplecti, & a maribus traditas conſtitutiones tenere, id facere eſſe auſum, cum hanc ſolum præexeret rationabilem cauſam, ut tantam multitudinem Chriſtianorum tali facto beraret, Bulgarique Chriſtiani eſſent, ac nobiſcum fide ſociati.*

PRÆTERMISSA.

Quanquàm S. Wenceslaus mortuo patre tutelæ aviæ ſuæ Ludmillæ a ſummo Ordinum Bohemiæ magiſtratu commendatus ſit, tamen is re ipſa Dux fuit, & a gubernaculis Ducatus Bohemiæ non omnino arceſſitus, nam ut vita juſſu Ottonis II. ſcripta narrat: judiciis præſedit, leges dedit, placita indixit, imo etiam cum hoſtibus bella geſſit. Non ille itaque tam tenera ætate fuiſſe cenſendus eſt, ut vix annum octavum emenſum ex Hagecii calculo noſtri cum Weleslavino & Stranskio effingunt. Quin tamen omnia, quæ geſſit, ſuaſu & conſilio ſanctiſſimæ aviæ ſuæ Ludmillæ fecerit, dubitare nullus velim. Id invidiam bilemque in nares matris ſuæ Drahomiræ ciebat, quod ſocrum ſuam majori quam ſe poteſtate præditam, & Wenceslaum ab ejus ore pendere videret. Ad anni igitur hujus hiſtoriam pertinet, quod paſſim retulerunt vitæ veteres S. Wenceslai, & omnibus luculentius Chriſtannus: *Quo viſo,* inquit, *mater* (Drahomira) *ſupradictorum puerorum, quæ viduata viro, ſolio ejusdem utebatur, diabolo inſtigante, totum veneno plenum animum in famulam Dei Ludmilam accendit, maliſque ſuſpicionibus agitatur, æſtimans ob educationem juvenum, quos ſocrui ſue cunctus commiſerat populus educandos, ſe regno, rebusque privari, illamque ſibi dominatum vindicare univerſum, initoque perverſiſſimo cum viris Belial conſilio, toto annixu eam extinguere molitur. Venerabilis autem & devota Chriſti famula Ludmila hoc agnito, humilitatis atque patientie arripiens arma contra arrogantie ſtimulos, per internuncios mandare ſtuduit, nurui, inquiens: „ Non aliqua regni tui por„ tio male blandientis cupiditatis animum invaſit meum, neque tui domina„ tum cupio ullam habere. Recipe filios tuos, & ut animo libet, regna cum „ illis, mihimet vero libertatem concede ſerviendi omnipotenti Chriſto, quæ„ que tibi locorum placet. „ Verum ut aſſolet fieri ſemper, ut in quantum humilitas pro Deo incurvaverit, in tantum ſe arrogantie faſtus diabolo inſtigante erigat, mitiſſimam atque benigniſſimam precem ſancte Ludmile Ducis nurus videlicet ſua, non ſolum ſuſcipere, verum inſuper audire contemſit. Quod cernens Chriſti famula memorans illud Apoſtolicum: „ Nolite reſiſtere malo, „ ſed date locum ire; „ & illud Evangelicum: „ ſi perſecuti vos fuerint in ci„ vitate iſta, fugite in aliam. „ A civitate Metropolitana ſe cum ſuis amovens, caſtellum quoddam, quod Thetbin ineſt, adiit, tanto ſe virtutum gemmis ornans, quanto certior erat, mox ſe, perſecutore perſequente, Martyrii promereri victorie palmam, orationi devotiſſime inſiſtens, vigiliis & jejuniis inſudans, eleemoſynis largam cunctis manum præbens.* Dein narrat Chriſtannus ſom-

nium

nium & viſionem B. Wenceslai de porticu Pauli presbyteri deſolato, e qua viſione ille B. Ludmillæ martyrium, & Clericorum in Bohemia perſecutionem clientibus ſuis per vaticinium prædixit.

II. Cæſo ſuperiore anno Henrico, atque ſe inter urbium præſidia tutante Hungari licentius arma ſua per omnem Germaniam expediunt. Nam narrat ad annum hunc Hermannus Contractus: *Ungarii vaſtata Alamannia totam Franciam, Alſatiam, atque Galliam igne & gladio ſævientes percurrunt.* Quod idem recenſet Continuator Reginonis; Chronicon Augienſe, Saxonicum, & Marianus Scotus. Frodoardus transmeato Rheno usque ad pagum Vozenſem prædabundos excurriſſe, & Chronicon S. Vincentii Metenſis eos etiam regnum Lotharii vaſtaſſe memorant. *Quantam autem ſtragem*, inquit Witichindus, *fecerint illis diebus, quam, aut quanta monaſteria ſuccenderint, melius judicamus ſilere, quam calamitates noſtras verbis quoque iterare.* Has vero inter Hungarorum latrocinationes fortuito optatoque accidit, ut nonnemo ex Principibus Regis Hungarorum a ſuis caperetur, cujus eliberationi quemadmodum Hungari acerrime inſiſtebant, ita obſtinate contraibat Henricus, ut eam haud alio quam pacis pretio admittere vellet. Quod rurſum his verbis narrat Witichindus: *Contigit autem quendam ex Principibus Ungarorum capi, vinctumque ad Regem duci. Ungari vero ipſum in tantum dilexere, ut pro redemptione illius innumera auri & argenti pondera offerrent. Rex autem ſpernens aurum, expoſtulat pacem, tandemque obtinuit, ut reddito captivo cum aliis muneribus ad novem annos pax confirmaretur.* An Witichindus per munera hic intellexerit annua munera ſeu tributum, obſcurum; ex poſterioribus tamen teſtatum fiet ab Henrico annuum tributum Hungaris penſitatum fuiſſe. Scilicet ad ejusmodi quanquam arduas conditiones ineundas maxime impulit Henricum motus Slavorum, qui ſeptentrionali plaga cumprimis malum regno ejus minabantur, quibus compeſcendis ut par eſſet, captum Hungarorum Principem reddidit, & veroſimillime annua munera jam alias ſub Conrado Hungaris dari ſolita, novo pacto confirmavit. Quis vero Princeps hic captivus fuerit, certum omnino nihil: Eruditiſſimus Vir Georgius Pray Zoltanum fuiſſe ſuſpicatur ex eo Hungarorum amore, quod pro ejus liberatione immenſam vim auri offerre non dubitaverint.

[*Herman. Contract. apud Caniſ. ad h. a. apud Bouquet. T. VIII. p. 102.*]
[*Witichind. l. 1. p. 938.*]
[*Witichind. a. l.*]
[*Annal. Hun. P. 3. l. 1. p. 353.*]

III. Pace cum Hungaris hujus anni principio conſtituta, laudibus extollit Witichindus prudentiam & ſolertiam Henrici in munienda

[*Witichind. l. 1. p. 639.*]

da patria, deligendo, exercendo, ſuſtentandoque milite, tum ſubdit: *Tali lege ac diſciplina cum cives aſſueſaceret, repente irruit ſuper Sclavos, qui dicuntur Hevelli, & multis eos præliis fatigans demum hyeme aſperrima, caſtris ſuper glaciem poſitis, cepit urbem, quæ dicitur Brennaburg, fame, ferro, frigore.* Pulkava ex noſtris, qui plura ex Chronico veteri Brandeburgico ſibi a Carolo IV. Imperatore communicato exſcripſit, & ex quo multa genti huic hactenus incognita inter tomos noſtros ineditorum prolaturi ſumus, de hac expeditione ita loquitur: *Cum in dicta Marchia gens adhuc permixta Slavonica & Saxonica gentilitatis ritibus deſerviret, & coleret ydola: Rex Romanorum Henricus, filius Ducis Ottonis Saxonie caſtris poſitis in glacie potenter Brandeburgum expugnavit, & omnes provincias trans Albeam ſue dicioni ſubjecit.* Quam expeditionem rectiſſime anno huic illigavit Chronographus Saxo apud Leibnitium, minus recte vero jam ſuperiore anno commemoravit Sigebertus Gemblacenſis, & ex eo Albericus monachus Trium Fontium, qui tamen uterque ſubjectionem non ultra tributum annuum extendit: ſic enim habet: *Rex Henricus urbem Sclavorum Brandeburg capit, & victis Sclavis tributum imponit.* Caſtrum, quod hac expugnatione cepit Henricus, ait Manlius eo loco ſtetiſſe, quo hodie ſummum templum cernitur. Verum ut Hevellorum ſitum explicemus, de eo ita Chronicon Gotvicenſe, quod merito aureum opus vocat doctiſſimus Vir Franciſcus Hæberlin in nuper ſuis publicatis Analectis Medii ævi: *Provincia hæc,* inquit, *aut pagus Slavorum vel Venedorum nomen ſuum derivavit a fluvio Havela (qui etiam Habola, & Herola ſcribitur) a quo Hevelli etiam Heruli dicti ſunt. Provincia autem adhuc* das Hawelland *nominatur. Sita erat in hodierna Marca Brandeburgica ad utrumque Havelæ litus, a cujus fontibus usque ad ejus influxum in Albim, & ad fluvium Doxam ſeu Doſſam ſe ſe dilatabat, ſicut ex Helmoldo refert Cranzius in Vandalia l. 2. c. 21.* Hanc Provinciam ſeu pagum Slavicum etiam Heveldun item aliter Stoderanium appellatam, denique ſub generico Luiticiorum Slavorum nomine comprehendi ſolitam fuiſſe jam ſupra de natalibus Drahomiræ oſtendimus, e qua nempe Provincia illam progenitam ibidem docuimus. Quæ cum hoc plane anno Ducali tutela S. Ludmillam B. Wenceslai aviam, ut ſupra §. I. innuimus, exturbaverit, & violenter impubere adhuc filio ſuo Wenceslao gubernacula Boemiæ involaverit, vix quidem dubium relinquitur: eam Boemorum militari auxilio Hevellos populares ſuos præſente anno fuiſſe tuitam, quod inter cetera etiam Henrico irritamento eſſe potuit, ut poſtea annis abhinc duobus Boemos bello laceſſeret, & ad veterem annui tributi penſitationem adi-

Pulkava Mſ.

Acceſſ. hiſt. T. I. p. 153.

Manlius l. 2. c. 4 §. 2.

Hæberlin Analecta præfat.

Chron. Gotvic. l. 4. vocab. Hevellun.

adigere moliretur. Boemos certe cum ceteris Slavis communem cau-
ſam feciſſe adverſus Henricum apertis verbis teſtatur Witichindus.
Nec dubitare velim *Tugumirum* Ducem, qui plane hoc ipſo tempore
Hevellis imperitavit, ſeu patrem ſeu fratrem Drahomiræ noſtræ fuiſſe,
cum illa Principis Ztoderaniæ filia paſſim a veteribus vitæ SS. Ludmil-
læ ac Wenceslai ſcriptoribus appelletur. Tugumirum vero hunc hac-
tenus hiſtoriis noſtris incognitum prodit Witichindus, qui eum ſub
hoc ipſo Henrico Aucupe Hevellorum ſeu Ztoderanorum regioni
præfuiſſe ait. Sic vero ille: *Fuit quidam autem Sclavus a Rege Henrico re-* *Witichind.l.2.*
lictus, qui jure gentis paterna ſucceſſione dominus eſſet eorum, qui dicuntur He- p. 647.
veldi, dictus Tugumir. Hunc itaque Tugumirum (quaſi Slavice *lon-*
gævam & *perennem pacem* dicas) jam habeant ſcriptores noſtri veroſimi-
liorem ſeu patrem ſeu fratrem Drahomiræ præ illo commentitio Ha-
geciano Brzoslao aut Drugoslao nusquam apud veteriores prodito.
Porro Tugumiro huic etiam innominem nepotem fuiſſe tradit idem
Witichindus, qui poſtea ſub Ottone I. ab eodem Tugumiro occiſus
eſt, ut ſuo loco referemus. Ceterum non inveroſimilem cauſam ſu-
ſceptæ ab Henrico contra Slavos expeditionis his verbis innuit Jorda- *Jordan Ar-*
nus: *Slavi ſecundum dicta per plures migrationes eo usque ſe in Germaniam* *chi - Pincern.*
inſinuaverant, ut non tantum omnes terras Bojis & Saxonibus conterminas, & c.5. §.1. p.58.
alias mari Balthico adjacentes populis ſuis implevissent, ſed etiam plane in ipſis
Saxoniæ viſceribus hærerent (poſſidebant enim - - - Saxonum expulſorum
ſedes inter Viſtulam & Albim, imo per Magdeburgum, Halberſtadium, Viſur-
gim usque) & præterea crebris excurſionibus & devaſtationibus Saxones ſum-
mopere affligerent; non poterant inteſtinum malum Saxoniæ Duces diutius ferre.
Unde Henricus Auceps Slavos omnes ſubjicere, ſi poſſet, aut ſaltem ferociam *Stredovsky l.*
eorum cohibere decreverat. Stredovskii autem ad hunc annum aſſerta 5. c. 3. p 479.
nullis tabulis roborata invenio. Narrat quippe Suatobogii ſui Eremi- & 481.
tæ Nitrienſis hoc anno ad ſuperos tranſitum, de quo jam ſupra locu-
pleter egimus, tum Burchardum Alemanniæ Ducem hoc anno in Italia
occiſum, confidenter adſtruit prius Marchionem Moraviæ fuiſſe, imo
contra Velſerum diſputat: S. Udalricum ex hoc Burchardo natum eſſe,
ac proinde Moravis novam gloriæ acceſſionem factam, quod tantus
Præſul ex Moraviæ Marchione prognatus eſſet, quæ conjecturæ haud
alio fundamento quam fallaciſſimo Hoſemanni nituntur, qui hunc Bur-
chardum, ut ſupra oſtendimus, ex commentitio quodam Chronico
Marchionem Moraviæ fecerat.

ANNUS 927.

Wenceslaus Apoſtolorum, aliorumque ſanctorum no- mina, & cultum Principatui ſuo inferre, atque augere cupiens ex indulgentia Joannis X. Ponti- cis Maximi, qui tum eccleſiæ præſederat, magnificam ædem honori SS. Apoſtolorum Petri & Pauli prope flumen Wl- viam ſupra Pragam urbem ædificari fecit. (a) Qua necdum ad faſtigium evecta oratores alios Romam miſit, qui a ſede Romana peterent, ut id templum iisdem indultis ac gratiis donaretur, quibus Vaticana Romæ gaudet; ne ſcilicet im- becilles, alioque quovis caſu ad limina Apoſtolorum acce- dere impediti, tanto theſauro fruſtrarentur. Quod, cum feliciter per Apoſtolicas literas obtinuit, perductam ad ſum- mum molem, templum ſancti Petri Romæ vocavit. Sta- tit id autem inter canales eo loco, quo torrens ex nova ur- be in Moldavam occidentem verſus illabitur, quam ob cau- ſam a quibusdam templum ſuper canali vulgo **na Strauſe** appellabatur, hodie vicus alutariorum vulgo **w Sirchařich** nomen fert. (b) Aliam præterea baſilicam S. Laurentii Martyri idem probiſſimus Princeps a fundamentis erexit Vetero-Pragæ eo loco, quo hodie Parthenon S. Annæ eſt, (c) conſtituitque in eo ſacerdotem nomine Letomilum, qui ibidem quot diebus pro Duce ejusque populo ſacrum faceret ad juſtam Dei iram placan- dam. (d)

S. Wenceslaus condit Eccleſiam SS. Petri & Pauli.

Item S. Laurentii Vetero-Pragæ.

A-N

adigere moliretur. Boemos certe cum ceteris Slavis communem cauſam feciſſe adverſus Henricum apertis verbis teſtatur Witichindus. Nec dubitare velim *Tugumirum* Ducem, qui plane hoc ipſo tempore Hevellis imperitavit, ſeu patrem ſeu fratrem Drahomiræ noſtræ fuiſſe, cum illa Principis Ztoderaniæ filia paſſim a veteribus vitæ SS. Ludmillæ ac Wenceslai ſcriptoribus appelletur. Tugumirum vero hunc hactenus hiſtoriis noſtris incognitum prodit Witichindus, qui eum ſub hoc ipſo Henrico Aucupe Hevellorum ſeu Ztoderanorum regioni præfuiſſe ait. Sic vero ille: *Fuit quidam autem Sclavus a Rege Henrico relictus, qui jure gentis paterna ſucceſſione dominus eſſet eorum, qui dicuntur Heveldi, dictus Tugumir.* Hunc itaque Tugumirum (quaſi Slavice *longævam* & *perennem pacem* dicas) jam habeant ſcriptores noſtri veroſimiliorem ſeu patrem ſeu fratrem Drahomiræ præ illo commentitio Hageciano Brzoslao aut Drugoslao nusquam apud veteriores prodito. Porro Tugumiro huic etiam innominem nepotem fuiſſe tradit idem Witichindus, qui poſtea ſub Ottone I. ab eodem Tugumiro occiſus eſt, ut ſuo loco referemus. Ceterum non inveroſimilem cauſam ſuſceptæ ab Henrico contra Slavos expeditionis his verbis innuit Jordanus: *Slavi ſecundum dicta per plures migrationes eo usque ſe in Germaniam inſinuaverant, ut non tantum omnes terras Bojis & Saxonibus conterminas, & alias mari Balthico adjacentes populis ſuis implevisſent, ſed etiam plane in ipſis Saxoniæ viſceribus hærerent (poſſidebant enim - - - - Saxonum expulſorum ſedes inter Viſtulam & Albim, imo per Magdeburgum, Halberſtadium, Viſurgim usque) & præterea crebris excurſionibus & devaſtationibus Saxones summopere affligerent; non poterant inteſtinum malum Saxoniæ Duces diutius ferre. Unde Henricus Auceps Slavos omnes ſubjicere, ſi poſſet, aut ſaltem ferociam eorum cobibere decreverat.* Stredovskii autem ad hunc annum aſſerta nullis tabulis roborata invenio. Narrat quippe Suatobogii ſui Eremitæ Nitrienſis hoc anno ad ſuperos tranſitum, de quo jam ſupra loculenter egimus, tum Burchardum Alemanniæ Ducem hoc anno in Italia occiſum, confidenter adſtruit prius Marchionem Moraviæ fuiſſe, imo contra Velſerum diſputat: S. Udalricum ex hoc Burchardo natum eſſe, ac proinde Moravis novam gloriæ acceſſionem factam, quod tantus Præſul ex Moraviæ Marchione prognatus eſſet, quæ conjecturæ haud alio fundamento quam fallaciſſimo Hoſemanni nituntur, qui hunc Burchardum, ut ſupra oſtendimus, ex commentitio quodam Chronico Marchionem Moraviæ fecerat.

Witichind. l. 2. p. 647.

Jordan Archi - Pincern. c. 5. §. 1. p. 58.

Stredovsky l. 5. c. 3. p. 479. & 481.

Epiſcopo Poleſſovienſi fuiſſe conſecratum. Noſter vero P. Victorinus ad hunc locum addit: *Proxime hanc Eccleſiam anno* 1253. *Petrus Oſtr[illegible] alias Berka dictus, eo tempore Generalis Miniſter Templariorum pro ſuo ſolatio exſtruxit cœnobium in Jeruſalem appellatum. Sed Templariis everſis cœnobium id ceſſit Crucigeris Melitenſibus, a quibus illud cum Eccleſia ceterisque acceſſionibus emtum an.* 1313. *Virgines clauſtrales S. Dominici hodieque poſſident.* Quæ noſter P. Victorinus ex Hammerſchmidii Gloriæ Pragenæ c. 5. & Beczkovsky c. 18. deſumſit. Scripſit eo de templo hiſtoriam Florianus Hammerſchmid, quæ nunquam prelum ſubiit, neque hactenus in manus meas pertigit; in ea cum ille ſe omnia vetuſta diplomata revolviſſe memoret, legere optarem, num non certiora illius initia inde erui poſſint?

(*d*) Unde hunc Letomilum ceteraque rurſum hauſerit Hagecius, quis Oedipum agat? poſteriores plures reperio, qui Hagecium exſcripſere, & ad eum ſe revocant, anteriorem neminem. Stranskius hunc Letomilum non dubitat Liturgiæ Græcæ ſeu Bulgaricæ, ut ait, adſcribere, ſacerdotemque ejuſce ritus facere, quem inter ceteros ordine recenſet in ſua ſerie ſectariorum; ſcilicet ut probet ſectam ſuam ab initiis Chriſtianæ religionis floruiſſe in Bohemia, atque ad ſua usque tempora haud interruptam perſtitiſſe.

Stransky Reipubl. Boj. c. 6. §. 18.

PRÆTERMISSA.

I. Annum hunc certum indubitatumque habemus Martyrii S. Ludmillæ, qui quanquam Chronologicis literis aut numeris nuſpiam proditus ſit, tamen ex ducto calculo Eccleſiaſtico indubitate e[illegible]tur, cum veteres S. Ludmillæ vitæ nobis diem feriamque tranſcripſerint. Verba vero Chriſtenni ſunt: *Suſcepit autem Martyrium felix D[illegible] devota famula Chriſti Ludmilla ſeptima ſabbathi die & XVII. Cal. Octobris prima vigilia noctis.* Quo indicio *ſeptimæ ſabbathi diei* cum more illorum temporum nihil aliud intelligatur, quam ſeptima hebdomadæ dies, [illegible] ſtatum habemus S. Ludmillam ad cœlos evolaſſe 15. Septembris, quæ eo anno in diem ſabbati incidit. Qua nota temporis habita e computu Eccleſiaſtico hæc indubie criſis formatur: dies 15. Septembris in[illegible]ſignita eſt litera characteriſtica F, cumque illo anno dies hæc in ſabbatum incidiſſe dicatur, neceſſario ſequitur eo anno, quo Martyrium accidit, dominicalem literam fuiſſe G. Jam litera dominicalis G in[illegible] de-

Vita SS. Ludmillæ & Wenceslai.

derat in annos 921. 927. & 932. Annus 921. Martyrii eſſe non potuit, cum ſupra viderimus non modo Wratislaum patrem, ſed & Spitignæum ſuperfuiſſe, adeoque nec S. Wenceslaum Ducatui Bohemiæ admotum, nec S. Ludmillam, aut Drahomiram ejus tutelam gerere potuiſſe. Anno vero 932. non fuit amplius ſuperſtes Tuto Ratisbonenſis Epiſcopus, ſed Eccleſiæ huic jam præſedit Iſangrinus, ut ex ſynodo anno illo proferenda palam faciemus. Tutonem autem duobus annis poſterius a cæde S. Ludmillæ fuiſſe ad Translationem ejus ſacri corporis a S. Wenceslao invitatum, in omnibus veteribus biographis S. Wenceslai legitur. Non ſupereſt igitur alius annus, quam 927. tanquam certiſſimus ejus Martyrio deſigendus, qui cum omnibus horum temporum geſtis, memoriis, narrationibusque accuratiſſime reſpondet. Obſervavit hanc criſis rationem jam magna ex parte Jordanus in Originibus ſuis Slavicis. Verum cum annum 932. ex ejusmodi computu Eccleſiaſtico Translationi illius defixit, minime verum attigit, cum eo anno, ut mox diximus mortuus jam fuerit Tuto, hinc ad tumulandum S. Ludmillæ corpus evocari non potuiſſet, nec uſpiam documentum aliquod ſuppetat S. Ludmillæ corpus per quatuor & amplius annos Tetinii jacuiſſe. Sed ea de re agemus ad annum 929. quem æque Translationis hujus ſanctæ habemus certiſſimum. Peſſina ſimiliter annum præſentem Martyrio S. Ludmillæ recte illigat, quem procul dubio haud alio fonte hauſit, quam ex calculo lectionum Breviarii Pragenſis Metropolitani in Translatione S. Ludmillæ, in quibus anno nongenteſimo vigeſimo nono Pragam translata recte dicitur; cum autem Peſſina laudato loco dicat corpus illius per *biennium & quid amplius* Tetinii quieviſſe, haud illi alium martyrio annum quam 927. deſigere licuit. At vero fluctuant Eruditiſſimi Viri operis Bollandiani Continuatores, nec ſatis tutum arbitrantur certum annum martyrii S. Ludmillæ deſignare, quin latiſſimos illi terminos inter annum 920. & 929. conſtituunt. Scrupulum illis merito moverat Balbinus, cui quanquam hic Chriſtanni locus (quem ipſe nempe primus publici juris typi beneficio fecerat) non eſſet gnotus, tamen Miſcellaneorum Decade 1. l. 4. §. 7. monet: probabilius XVI. Kalendas Octobris, annumque 920. ex calculo Hagecii, Veleslavini aliorumque ſtatui, quo nempe anno dies XVI. Kalendas Octobris in ſabbatum inciderat. Cum igitur viri hi doctiſſimi adverterent Balbinum de Chriſtanni calculo receſſiſſe, merito dubitare cœperunt, num dies in eo recte adnotatus fuiſſet, quare optarunt eum odicem, e quo Balbinus Chriſtannum publicavit, inſpicere

Jordan. n. 1048.

Peſſina Rad. 3. p. 136.

Acta SS. ad 16. Sept. §. 5. n. 54 & 55.

oculis ſuis explorare. At vero tam Codex Trebonenſis, quem ex-ſcripſit Balbinus, quam Metropolitanus habet ſignanter diem XVII. Kalend. Octobris, eandem diem habet exemplar S. Crucis prope Viennam, ut ipſi Clariſſimi Viri innuunt, eandem denique deprehendi in Mſ. vetere Codice apud piæ memoriæ Reverendiſſimum Prælatum Ray-hradenſem Bonaventuram Pitter, ubi ante annos quinque præſens editionem Balbini contuli, & aliquas variantes lectiones excerpſi. Quidem Reverendiſſimus Vir cum inter plurimos ibi de Chriſtanni exemplaribus variantibusque lectionibus ſermones mihi nullum prorſus ſcrupulum circa hanc diem moverit, nullus dubito has easdem XVII. Kalendas Octobris in quinque & ni fallor, ſex aliis Mſſ. Codicibus, quos cum Balbini editione contulit, notatas fuiſſe. Balbini vero hæſitatio, ſententiæque mutatio non alio fonte profluxit, quam ex feſtivitate hujus ſanctæ, quæ ut hodie ita antiquitus ſemper XVI. Kalendas Octobris, adeoque uno die poſterius nempe 16. Septembris celebratur, quemadmodum ex Calendario Mſ. Manſionariorum Pragenſium, alteroque carminico *Ciſio Janus* dicto palam eſt, quæ ipſa dies procul dubio Hagecio, Weleslavino, aliisque recentioribus cauſam errandi dedit, ut Martyrium ad illam ipſam diem, nempe 16. Septembris, qua ejus feſtivitas in choro populoque celebratur, rejicerent. Verum ſi Hagecius, Weleslavinus, Balbinusque reflexiſſent 15. Septembris celebrari octavam Nativitatis B. V. Mariæ, in promtu cauſam habuiſſent, quare non hac die ſed ſequente ſolemnitas S. Ludmillæ fuerit inducta. Cum enim nuſpiam conſtet feſtum S. Ludmillæ aliquo decreto Pontificio, Concilii, ſynodique ſtatuto, ſed ſola Cleri populique Bohemiæ devotione inoleviſſe, non licebat feſtivitatem in aliam diem, quam ſolemni officio vacantem inducere. Quod vero olim in ipſa Bohemia ritus hujus ſtricta fuerit antiquitas, liquet ex ipſo Chriſtanno, qui dicit ideo Deum non admiſiſſe, ut S. Wenceslaus ipſo feſto SS. Coſmæ & Damiani martyrio afficeretur, ut nempe martyrii ejus feſtivitas haberet diem ſequentem ſolemni officio vacantem. Verba Chriſtanni ſunt: *Mucrones ſiquidem geſtantes* (percuſſores S. Wenceslai) *ſub amictibus, tergumque eosdem occultantes, ſemper de ictibus meditantes, ter ſurrexere* (in convivio) *terque identidem reſedere, gubernatore Deo patrare illud eos vetante, uti forſan craſtinum ſanctificare optante diem a ſolempniis vacantem.* Ex quibus jam indubitatum habemus S. Ludmillam pridie feſtivitatis hodie celebrari ſolitæ adeoque XVII. Kalendas Octobris ſeu 15. Septembris Martyrium ſubiiſſe. Quam diem recte adnotavit Grevenus in Auctario Uſuar-

Uſuardinis apud Sollerium S. J. & Caniſius in Martyrologio Germanico, male vero Nicolaus Salius aliaque plura Martyrologia, quæ diem Officii ad diem Martyrii traxere. *Nicol. Sal. in vita S. Ludmillæ apud Surii.*

II. Cum jam annus præſens certus ſit Martyrii S. Wenceslai, ea perſequi libet, quæ ad hiſtoriam hujus anni martyriique pertinent, quam etſi jam ad annum 920. verbis Hagecii dederimus, cum tamen is paſſim a relatis veterum diſcedat, hic eam ex Chriſtanno, qui luculentiſſime omnium rem tractavit, exſcribere juvat: *Mſ. Bibl. Met.* *Subtrahente ſe famula Chriſti Ludmila ab optutibus perfidorum in eodem caſtello, quo confugerat, ab inimicis inſequitur. Ductrix* (Drahomira) *enim præfata quosdam Proceres ſuos, filios iniquitatis, Tunnam & Gommonem loquor, valida cum manu ad perdendam ſocrum ſuam Thetbinis direxit. Preſcia vero Chriſti memorata famula futurorum anteſatum presbyterum ſuum Paulum accerſiens, monuit eum ſacra Miſſarum ſolempnia modulari, confeſſionemque ſuam ante conſpectum ſcrutatoris cordium effundens benigniſſime, conſcia jam de percipiendis beneficiis altiſſimi, armis ſe ipſam fidei totam muniens, orationi procumbens, Deo preces effudit, quo ejus ſpiritum, quem ipſe creaverat, in pace dignaretur ſuſcipere. Celebritate dehinc Miſſarum peracta, Dominici ſe corporis & ſanguinis participatione muniens, pſalmodiam indefeſſa mente concinere ſtuduit. Veſpere vero facto ſupra notati tyranni domum illius aggreſſi, valvas diſrumpentes, reliquos ſociorum forinſecus armatos frameis clypeisque ſtatuunt; ipſi Capitanei homicidæ Tunna Gommoque paucis ſecum aſſumtis, cubiculum, quo Dei famula incumbebat, oſtium diſrumpentes, ingrediuntur bacchantes. Quibus Beata Ludmila ſimili ſub voce: „ Quenam, inquit, repentina vos veſania agitat? & non erubeſcitis, neque mente pertractatis, quemadmodum egomet vos ceu filios proprios educavi, auro argentoque veſtibus inſignibus ditavi? verum ſi qua in vobis mea iniquitas eſt, intimate queſo. „ At illi furientes, ſaxis rigidiores corde ad hec obdurantes, non veriti ſunt manus in eam proprias injicere, lectoque extractam terretenus projecerunt; quibus illa: „ Pauliſper, inquit, orationi incumbere me ſinite: „ quibus hec concedentibus, expanſis oravit ad dominum manibus. Poſt hoc, inquit, „ mei interitus cauſa ſi adventaſtis, obſecro, ut mucrone auferatis caput, exemplo martyrii ſanguinem fundendo, teſtimonium Chriſto perhibere geſtiens, ac palmam martyrii cum ipſis ſine fine percipere optans. „ Quam etiam non dubitamus eam promeruiſſe; nam ſacra ſcriptura teſtante. „ Juſtus quacunque morte preoccupatus fuerit, anima ejus in refrigerio erit. „ Funeſti ergo carnifices preces ejus verbaque ſpernentes, in gutturi ejus immiſſo ſuffocatione vitam illi abſtulerunt preſentem, victuram* in

in evum cum eo, quem ſemper dilexerat JEſu Chriſto Domino. Suſcepit autem Martyrium felix Deoque devota famula Chriſti Ludmila ſeptima ſabbathi die & XVII. Cal. Octobr. prima vigilia noctis. Clerus vero ejus cunctus, univerſique vernaculi utriusque ſexus paſtore perempto, in diverſa ſparſi, diverſis in latibulis latitantes, vitam preſentem ſibimet ſtuduerunt ſervare. Poſt hec recedentibus crudeliſſimis carnificibus, ad funeris ejus officium magno cum metu & ululatu convenientes, honeſtiſſimeque cuncta, que ad ſepulturam fore cernebantur, peragentes, terre glebam ejus ſanctiſſimam commendavère. Hæc qui cum Hagecii narratis contulerit, agnoſcet, quantum diſtent æra lupinis.

III. Devictis hieme Hevellis, captoque Brandeburgo, Henricus ſigna vertit contra Daleminicios, jam olim, dum pater Otto adhuc viveret, regno ſuo infeſtos, & procul dubio nuper Hevellorum fœderatos. Quæ rurſum his verbis explicat Witichindus: *Cumque illa urbe* (Brennaburg) *potitus, & omni regione: ſigna vertit contra Dalmantiam, adverſus quam jam olim reliquit ei pater militiam. Et obſidens urbem, que dicitur Grona, vigeſima tandem die cæpit eam, præda militibus tradita, puberes omnes interfecti, pueri ac puellæ captivitati ſervatæ.* Quod recte ad hunc annum narrat Annaliſta Saxo, Chronographus vero Saxo ad ſuperiorem, denique Sigebertus Gemblacenſis ad ſequentem hoc compendio: *Rex Henricus Gana urbem Dalmatiæ capit, & Dalmatis tributum imponit.*

Witichind. l. 1. p. 639.

Eccardus T. I. ad h. a.

Quæ ea Daleminciæ urbs fuerit, & qui ejus ſitus, mira inter authores diſceptatio: Meibomius in notis in Witichindum dicit: in quibusdam Witichindi exemplaribus legi urbem *Rietni*, in aliis *Kyeſni*. Urſbergenſem legiſſe Grava. Farlatus ait: *Grona in Germania haud longe diſtabat in meridiem a Brennaburgo urbe in finibus Saxoniæ.* Hahnius de hac urbe ita vernaculo ſermone commentatur: in Miſnia, cujus fuit vetus Daleminciа portio, duo hujus nominis reperiuntur loca. Nempe *Gruna* inter Weiſſenfelſam & Pegaviam, altera *Gruna* ad Mildam prope Eulenburgum. Poſterior locus habetur a nonnullis pro illa urbe, quam Henricus expugnavit, uti Conradus Knauth in Miſniæ illuſtrandæ Prodromo in Poligraphia p. 188. ſentit. Alii, qui Sigeberti ſcriptionem ſequuntur, ex *Gana* faciunt *Jabna*, qui locus non procul abeſt a fluvio ejusdem nominis *Gana*, cujus meminit Ditmarus l. 8. p. 455. isque fluvius eſt, qui Miſniam & Lomatzium præterfluit. Cum his poſterioribus facere videtur doctiſſimus Abbas Gotvicenſis, qui his locorum confiniis in tabula ſua Geographica nullam Gronam, ſed Ganam cum fluvio cognomine ponit. Gronam vero facit caſtellum &

Meibom. T. I. p. 682. Farlatus Illyrici ſacr. p. 118.

pa-

palatium, & quidem Palatinam primam Regum & Imperatorum Saxonicorum, quæ haud procul Goddinga prope fluvium Loinam ſita fuerit. Ceterum vix rurſum dubitare velim Drahomiram, quæ pro arbitrio in Boemia verſabat omnia, pupillumque filium Wenceslaum nutu regebat, etiam hoc anno partes cum Daleminciis contra Henricum Aucupem prehendiſſe, cum ille ſequente anno Bohemiam invaſerit. Illis tamen aſſentiri vix poſſum, qui jam hoc anno Miſniam urbem ab Henrico conditam, aut Marchionem cum præſidio militari hic conſtitutum volunt. Nam ex omnibus veteribus teſtatum eſt: Dalemincios nonniſi hac expeditione ſub tributum miſſos fuiſſe, alterum poſterius accidiſſe, cum Daleminciì noviter inſurgentes adverſus Henricum arma prehenderunt, ac devicti ſunt. *Chron. Gotvic. l. 3. p. 478.*

ANNUS 928.

Reduces Roma cum Pontificiis diplomatibus legati ampliſſima Apoſtolicæ Curiæ indulta in Bohemiam hoc anno attulere, (a) quæ non præter inſolens gaudium venerationemque a Wenceslao excepta ſunt. Cumque religioſiſſimus Princeps de rebus ſingulis, quas Romæ vidiſſent, præſertim de ceremoniis Pontificiis, ritu Eccleſiaſtico, cultu Dei Divorumque curioſius inquiſiviſſet, atque ad ſingula reſponſa ſitientes aures adhibuiſſet, ſciſcitatur inter cetera reduces legatos, quo tempore Romæ fuiſſent? ad quæ illi: „ VII. Calendas Octobris Romam appulimus, „ ac die tertio maxima cum ſolemnitate feſtum SS. Coſmæ „ & Damiani Martyrum celebrari ſpectavimus, qui cum „ eſſent nobiles medici, hominibus jumentisque ſine mer„ cede operam ſuam locabant, quo miſericordiæ Chriſtianæ „ exercitio multos ethnicorum ad fidem Chriſti converſos *Legati Roma reduces.*

„ cœlo lucrati, tandem pro nomine JEſu vitam cum ſan-
„ guine profuderunt, quo nempe die ſolemnem eorum
„ commemorationem celebrabat Romanus populus. „

„ Rurſus perendie (perſequebantur) ſolemniis templi
„ ſancti Michaelis Archangeli adfuimus, atque inibi cen-
„ tum & amplius ſacerdotes cœleſtibus victimis litare con-
„ ſpeximus. „ His auditis ſolutus in uberes lacrymas Wenceslaus cum gemitu dixit: „ Faxit Deus! nomen quo-
„ que meum locum inter ſanctorum horum cœtum mere-
„ tur, (b) & in hoc ducatu meo tanta ſacerdotum frequentia
„ Chriſti ſacra procurentur! „ Sic ingemiſcens e veſtigio ad ponenda fundamenta templo SS. Coſmæ & Damiani in ardua rupe Pragam inter & Wiſſehradum ſe accinxit, tantoque ardore ac celeritate operi inſtitum, ut quadrageſimo die, quam condi cœperat, moles conſummata ſteterit. (c) Aliam quoque extemplo ædem ſub monte Petrino ex adverſo Pohorzelecii Divo Michaeli Archangelo collocavit, (d) Radoslai ſacerdotis curæ commendatam, ad quam ſanctus Conditor ſæpius noctu cum Podivino inviſens, exitum e vivis ſuum Divo ejus loci tutelari efflictim commendabat. (e)

S. Wenceslaus condit templum S. Coſmæ & Damiani.

Item D. Michaelis Archangeli.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXVIII.

LEONIS VI. PAPÆ 1. HENRICI GERM. REG. 10.
S. WENCESLAI 4. TUTONIS *Ep. Rat.* 35.

(a) De nullis vetuſtioribus Apoſtolicis literis Boemiæ datis hactenus conſtat, quam illis, quæ a Joanne XIII. Papa pro Epiſcopatus Pragenſis erectione annis plus quadraginta poſterius emanata.

narunt. Quamquam non dubitem prius etiam quasque datas fuiſſe, quas tamen jam ipſi Coſmæ invidiſſe videtur ætas ſua, cum his Joannis antiquiores nullas referat.

(*b*) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: *Suſpirium illud S. Wenceslai vaticinium fuiſſe, probavit eventus, ſiquidem anni ſequentis illa omnino luce, quæ inter diem feſtum SS. Coſmæ & Damiani atque S. Michaelis media intercedit, glorioſum ſuum profuſo ſanguine Martyrium conſummavit.* At neque de ſuſpirio illo, neque de anni totius hiſtoria vetuſtior Hagecio ullus verbum. *Mſ. P. Victor.*

(*c*) Rurſum noſter P. Victorinus: *Eccleſia SS. Coſmæ & Damiani ſæpius interpolata, hodieque proxime ad cœnobium in Emaus dictum durat, & hanc, quæ ſequitur, præfert aureis literis Bohemicis exaratam in propylæo epigraphen:* HANC DEI ECCLESIAM S. WENCESLAUS BOHEMIÆ PRINCEPS XII. EX AMORE, QUO IN DEUM ET SS. EJUS MARTYRES COSMAM ET DAMIANUM FEREBATUR PROPRIA MANU FUNDAVIT; IMPENSIS INTRA XL. DIES ABSOLVIT ET CONSECRARI CURAVIT ANNO XMXXVIII. HANC IPSAM CUM PODIVINO FAMILIARISSIMO SIBI CAMERARIO PER HIEMEM ET ÆSTATEM INTERDIU NOCTUQUE NUDIPES FREQUENTABAT. S. WOGTIECHUS, S. PROCOPIUS, ET ALII MAGNO PIETATIS ARDORE DIVINIS MISSÆ SACRIFICIIS IN EADEM OPERABANTUR. *Paprocius in Monaſt. p. 364* Quæ quin potiſſimum ex Hagecii conjecturis depromta ſint, probat verborum contextus, & confirmat ſcriptura, quæ poſt Ferdinandi II. tempora primum appoſita eſt, nempe anno 1657. Nam memorat Florianus Hammerſchmid: *Hæc capella prænominata cum deinde fuerit profanata, & altaria confracta & ejecta, & in torcular converſa, Abbas Slovanenſis ſeu Emautinus Paulus Paminondas Horsky anno 1593. illam expurgari, reſtaurari, & priſtino nitori reſtitui curavit. Anno 1657. adnitente A. R. P. Domino Iſidoro de la Crux Slovanenſis Cœnobii B. M. Virginis de monte Serrato Præſide, conſentiente Reverendiſſimo Domino Joanne Caramuele tunc ejusdem cœnobii Slovanenſis Abbate, ſumtibus ejusdem Conventus Eccleſiola toties repetita ſumtuoſius reſtaurari cœpit.* *Glor. Prag. c. 5. p. 318.* Quo eodem anno ſupranominata epigraphe huic ſacello indita. Nam id ipſum illa exhibet, quæ nonniſi mutila a noſtro P. Victorino relata eſt, hic vero perſequitur: MULTO TEMPORE HOC SACELLUM INTEGRUM PERSTITIT, USQUE DUM POSTEA HETERODOXI

EX

EX EO TORCULAR FECERE. NUNC VERO REM PROMOVENTE SACERDOTE ISIDORO DE LA CRUX HUJUS COENOBII BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ DE MONTE SERRATO (ANTIQUITUS SLOVANENSI DICTO) PRÆSIDE, ET INDULGENTE JOANNE CARAMUELE EJUSDEM COENOBII ABBATE, SUMTIBUS HUJUS CONVENTUS COEPTUM EST ÆDIFICARI, ET RENOVARI DIE VI. MENSIS JUNII, ANNO DOMINI MDCLVII.

(*d*) Hujus ſacræ ædis ſitum variis locis quæſiere, atque ſtatuere noſtrorum nonnulli, multique rati ſunt eſſe ædiculam S. Michaelis, quæ Micro-Pragæ in horto A. RR. PP. Societatis Jeſu adhuc hodie ſpectatur. Occaſionem his dubiis dedit Hagecius, qui illius ſitum minus recte *ſub monte Petrzino ex adverſo Pohorzelecii* explicavit, quæ nempe ſub caſtro Pragenſi ad ipſas Suilli montis radices condita eſt. Capella hoc ſæculo reſtaurata etiamnum exſtat turricula & *campanili* inſtructa ſub titulo S. Michaelis Archangeli, quia tamen *publicus* acceſſus ad eam non eſt (conſtructa nempe in poſteriori palatii parte Illuſtriſſimi Domini Comitis de Klenau Micro-Pragæ) paucis etiam Pragenſibus cognita eſt. Quod vero hæc eadem Capella ſit, de qua Hagek, liquet ex domeſticorum vicinorumque rumore, tum maxime ex Indulto Reverendiſſimi Conſiſtorii Pragenſis anno 1704. die 30. Maji Illuſtriſſimo Comiti Erneſto Godefrido de Schützen tum palatii hujus Poſſeſſori capellæque reſtauratori dato, quod in Capella hac, me puero adhuc, appenſum his verbis conceptum erat:

Auctoritate Archiepiſcopali ordinaria datur tenore præſentium ad inſtantiam Illuſtriſſimi D. Erneſti Godefridi Comitis de Schützen (Titl.) *facultas & licentia, ut in ſuo domeſtico ſacello, olim ante aliquot ſæcula (ut pie creditur) a S. Wenceslao ædificato, ſæpius viſitato, decenter & gratioſe reſtaurato & renovato, ab omnibus uſibus temporalibus ſegregato, ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium ſuper altari portatili, non impeditis in Parochiali Eccleſia divinis, libere & licite legi, ac celebrari poſſit, & valeat. Ita tamen, ut præſens facultas prius Ven. dilecto Joſepho Schreppl Curato ad S. Wenceslaum Micro-Pragæ debite exhibeatur. Pragæ in Cancellaria Archiepiſcopali die 30. Auguſti 1704.*

(e)

(*e*) Intra hujus Capellæ limen e latere ſiniſtro humilis porta eſt ſat antiquo opere, cui hodie recenti pictura imago S. Wenceslai appoſita eſt, ſpecie portam aperientis. Per eam portam domeſtici ajunt: ingreſſum eſſe ad canalem ſeu ſubterraneos cuniculos, per quos S. Wenceslaum e ſuo palatio & caſtro Pragenſi clam ad hoc ſacellum acceſſiſſe aſſerunt. Quare is canalis adhuc mea pueritia paſſim *cuniculi S. Wenceslai* audiebat. Re ipſa autem haud quid aliud eſt, quam canalis quidam ſubterraneus hominis altitudine principio probe muratus ad recipiendam exonerandamque aquam; quæ pluviis ingruentibus in caſtro Pragenſi & maxime ſubjecto vallo (quod his annis Palatii Regii nova ſtructura penitus obſitum fuit) confluere ſolet. Ita nempe ex hominum quandoque conjecturis & ſomniis rumores, ex rumoribus traditiones fallaciſſimæ temporum curſu naſcuntur.

PRÆTERMISSA.

I. Sublata ſuperioris anni exitu e medio Diva Ludmilla, quæ una Drahomiræ ambitioni, tyrannidique obſtitiſſe videbatur, jam imperioſa mulier pupillaribus S. Wenceslai annis pro arbitrio abuti cœpit, ſummam imperii ſibi ſoli cum complicibus ſuis Tumano & Gommone vendicans, ac ſacra profanis miſcens. Rem accurate atque diligenter narrat Chriſtannus, quem audire libet: *Prefata autem perfida domina* (Drahomira) *perfidorum, uſurpans ſupellectilem ſocrus ſue cunctam, cum antefatis tyrannis regnare cepit, ditans eos, propinquosque eorum ac familiam opibus eximiis auri argentique, veſteque pretioſa ineſtimabili. Regnaveruntque in tota provincia Bohemorum velut magnifici Duces, ſed non ex Deo.* *Mſ. Bibl. Met.* Sed quam mira rerum ſcena paulo poſt conſecuta ſit, quantaque auſteritate Deus innocentem ſanctæ Martyris cædem ultus ſit, perſequitur idem Chriſtannus: *Quibus oppipare viventibus, atque ineſtimabiliter gaudentibus, letantibusque ultio juſta divine vindicte improviſe ſubſequitur impios, qui tam grande, tamque crudele piaculum non horruerunt patrare, quo manus ſuas inhoneſtiſſimas in preclariſſimam Chriſti famulam moverent absque cauſſa. Namque patre ſuo Principe diſcordiarum diabolo exagitante coevos, coetaneosque ſuos ceperunt contemtui habere omnes, qua de re excrevit diſſenſio odiumque permaximum inter ipſos primarios ſupra notatos Tunnam videlicet Gommonemque, Dominamque ipſorum, ita ut omnis cogitatus ſermoque domine de interitu ipſorum diu noctuque verſaretur, quod cernens memoratus tyrannus Tunna, irruente in ſe pavore horribili, cunctis cum ſibimet affinitate junctis ex eadem pro-*

vincia fuga labens, omnibus exoſus, vagus profugusque huc illucque verſatus eſt, nemoque ex ſtirpe illius progenitus in propria ulterius reditum habuit. Gemma autem, cum fuge latibulum germano cum ſuo quereret, comprehenſus, atque capitali ſententia addictus, cum fratre vitam preſentem pariter & futuram amiſit. At vero Domina eorum cernens eos fugientes omnem venenoſi pectoris furorem in poſteros eorum diffundens, univerſos eorum a majore usque ad minimum una die unaque ſententia perdidit. Hoc quoque primum ſignum ſancte Ludmile claruit, dum Dei diſponente providentia ex interfectoribus ejus nullus ſuperfuit: alii propriis de habitaculis ſecedentes, in diverſisque fugientes, cunctis exoſi effecti, divina ultione tacti, exhalaverunt ſpiritum vite, parvuli eorum impiiſſima morte defuncti, quam plures vero capite gladio plexi ſunt. Quod cum Chriſtannus *primum ſignum* poſt cædem S. Ludmillæ nominet, temporique illi illiget, quo Tetinii S. Ludmilla adhuc jacens miraculis inclareſcere cœpit, nullum dubium, id partim ad exitum præſentis, partim ad initium mediumque ſequentis anni pertinere; cum dein jam in Novembri corpus ejus Pragam translatum fuerit, ut ſequente anno oſtendemus.

II. Cum in ſicarios tam juſtam acremque vindictam exeruit dextera excelſi, contra hoc ipſo & ſequente anno gratiis plurimis S. Ludmillæ tumulum cumulavit. Rem hanc uti & ſuperiorem prætermiſit Hagecius, quare ex Chriſtanno ſuppleamus: *Iisdem vero diebus ad tumulum beatiſſime & ſepe memorate Venerabilis Matrone & Martyris Ludmile divina cooperante gratia virtutum merita* (codex Trebonenſis Balbini habet: *miracula*) *preclara patuerunt.* Reliqua ex vita Mſ. S. Ludmillæ Bibliothecæ Clementinæ perſequamur, quæ emendatius hæc Chriſtanno refert: *Odoris & mira fragrancia de gleba ſacri corporis vaporabat, que omnem ſuperans odorem ſanctimonie ipſius declarabat effectum. Lampades inſuper ardentes ſeptem vicibus viſe ſunt deſcendere ſuper tumulum ejus, claritatem fidei, que in vita lucebat, ſignificantes. Hoc audiens nurus ejus iniqua, captaque timore nimis, mandavit, ut ſuper tumulum Venerabilis corporis domus, in qua, dum viveret, matrena Chriſti habitabat, in modum baſilice locaretur, quaſi ſub honore Beati Michaelis, ut ſi que deinceps ibi miracula fierent, non Beate Ludmile, ſed ſancto Michaeli aſcriberentur. Cui licet invite occurrit occaſio honorem Chriſti ampliare. Neſcienti utique: quia per occaſionem, ſive per veritatem annuncietur, in gaudium famule Chriſti per hoc multiplicatur. Claruit autem ibi* (Tetini) *poſtmodum miraculis non paucis ad edificationem populi, & ad inſinuacionem ſue ſanctitatis, quam aſſecuta eſt in virtute fidei Jeſu*

Chri-

Chriſti, qui cum Deo Patre vivit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Quibus verbis Anonymus hic vitam S. Ludmillæ abſolvit.

III. Ab Hevellis & Daleminciis Slavis præſente anno Henricus Germaniæ Rex bellum in Boemos transtulit. Cauſam Witichindus in Thancmari legatorum violationem refundit, quod extra ſeriem hiſtoricam libro demum ſecundo in geſtis Ottonis I. narrat: *Witichind. l. 2. p. 643.* *Datum quippe erat illis* (Bohemis) *& antea a patre ſuo* (Henrico) *bellum, eo quod violaſſent legatos Thancmari filii ſui, de quo in ſequentibus plenius dicturos arbitramur.* Verum non deliberavit fidem ſuam Witichindus, quanquam enim Thancmari rebellionem caſumque poſtea perſecutus ſit, tamen hiſtoriam hujus legationis violatæ nuſpiam uberius explicavit. Habemus igitur ſuſceptæ hoc anno Henricianæ adverſus gentem noſtram expeditionis præcipuam & fortaſſis poſtremam irritantem cauſam: *violationem legatorum Thancmari filii ſui*, quæ violatio procul dubio minime imperio S. Wenceslai, ſed arrogantis matris ſuæ Drahomiræ ambitione profluxit, quæ involata jam ſuperioris anni exitu tutela, & uſurpato Bohemiæ Ducatu cum S. Ludmillæ percuſſoribus Tunna & Gommone pro arbitrio verſabat omnia, ut ſupra Num. I. ex Chriſtanno palam fecimus. Diximus autem hanc nobis veroſimillime poſtremam irritantem cauſam videri, quod non dubitemus præceſſiſſe alias, & quidem: auxilium militare Hevellis popularibus ſuis & fortaſſis etiam Daleminciis a Drahomira ſubmiſſum, tum forte Chriſtianæ rei in Bohemia vexationem, & cumprimis Clericorum exturbationem, qui turmatim ad Henrici terras convolantes, precibus aures ejus fatigaſſe videntur, ut nutanti in Ducatu Bohemiæ religioni Chriſti opem ferret. Verum jam expeditionem hanc, ut eam omnium verboſiſſime narrat Witichindus, audiamus: *Poſthæc Pragam adiit* (Henricus) *cum omni exercitu Bohemorum urbem, regemque ejus in deditionem accepit: de quo quædam mirabilia prædicantur: quæ quia non probamus, ſilentio tegi judicamus. Frater tamen erat Boliſlavi, qui quamdiu vixit, Imperatori fidelis & utilis manſit. Igitur Rex, Bohemias tributarias faciens, reverſus eſt in Saxoniam.* *Witichind. l. 1. p. 639.* Expeditionem hanc præſente anno accidiſſe docet nos Continuator Reginonis ita ſcribens: *Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXVIII. Henricus Rex Boemos hoſtiliter invaſit, & præſtante Deo fortiter ſuperavit.* *Cont. Regin. ad h. a.* Annaliſta Saxo idem ad præſentem annum narrat: *Rex Pragam Boemiorum cum exercitu adiit, urbem & Regem in deditionem accepit, Boemios tributarios faciens reverſus eſt in Saxoniam. Regnabat autem in Praga Wencezlaus Deo, & hominibus acceptus, qui inter cætera, quæ de ipſo prædicantur mira-* *Annaliſta Saxo ad h. a.*

rabilia, tormentorum genera, & patibula ſuſpendiis hominum præparata dirui fecit, ne immunitas judicum excreſceret, nec reparari ſuo tempore permiſit. Quem annum ſervat etiam Trithemius in Chronico Hirſaugienſi, & ex eo Calviſius item Spangenbergius. Et quanquam Chronographus Saxo hanc expeditionem illiget anno 927, Hermannus Contractus vero, Sigebertus, & Abbas Urſbergenſis anno 930, tamen Continuatoris Reginonis & Annaliſtæ Saxonis teſtimonium merito præferendum, quod ſupra memoratis annis Henricum aliis expeditionibus impeditum fuiſſe conſtet. Juvat tamen Sigeberti verba, quæ a ceterorum relatis paululum diverſa ſunt, hic apponere: *Wenzeslaus*, inquit, *Princeps Bohemiæ a Rege Henrico in Praga urbe obſeſſus, ſe & urbem Regi dedit, & impoſitam Boemiæ multam, tributi pecuniam ſolvit.* In hac eadem expeditione cum Henrico Arnulphum Bajoariæ Ducem fuiſſe prodit Chronicon vetus Salisburgenſe, & ex eo veroſimillime Vitus Arnpekius. Cum autem hic ubivis Wenceslaus memoretur in deditionem acceptus, neſcio, quid ſibi velit Jordanus: qui hujus anni expeditionem geminans tantum *in Principem particularem ſeu ſubregulum Satecenſem, nec non Toparcham Bilinenſem*, ut ipſe loquitur, ſuſceptam ait; cui conveniiſſet prius oſtendere, quo fonte hunc Satecenſem ſeu Bilinenſem Toparcham hauſerit, de quibus apud omnes veteres ſilentium. Urſbergenſis perperam Boleslai patrem, qui erat Wratislaus, in deditionem acceptum tradit, procul dubio vocabuli ſimilitudine falſus. Fluctuat etiam Brunnerus, num revera is Wenceslaus fuerit, denique Weleslavinus & Balbinus ex noſtris id confidenter de Boleslao explicare nituntur, ſed Witichindus totque alia veterum documenta, eam fidem merentur, ut hæſitationem omnem proturbari neceſſe ſit. Merito enim Wenceslaus in deditionem acceptus legitur, quod is ſtatim a patris obitu in Ducem Bohemiæ inauguratus fuerit, Ducatusque univerſi habenas tractaverit, Boleslaus vero certa clientelæ lege tanquam fratri ſeniori obnoxius fuerit, quem igitur deditionem facere, & tamdiu intermiſſum tributum pangere convenerat. Et quanquam his annis mater Drahomira malorum iſtorum omnium author tyrannidem uſurpaverit, metuque poteſtatem filii Wenceslai in multis reſtrinxerit, tamen eam nunquam Boemiæ Ducem agnoſcere potuit Henricus, nec recte Hiſtorici hujus ævi ſcripſiſſent expeditionem ab Henrico contra eam ſuſceptam, aut eam in deditionem acceptam, aut denique ad tributi penſitationem fuiſſe compulſam. Quin tamen illa cum filiis ſuis Wenceslao Boleslaoque Pragæ obſeſſa, & prioris potiſſimum ductu pa-

Calviſius in Chronol. & Spangenberg. in Chron. Saxon. lib. 4.

Sigeb. Gembl. ad An. 930.

Hier. Pez. T. I. p. 338. Chron. Bavar. l. 3. c. 9. Jordan. Orig. Slav. c. 29. §. 54 & n. 1066. & 1064.

Annal. Bojor. P. 2. l. 2.

pacis conditiones cum Henrico initæ fuerint, negare nolim, quod nihilominus merito Wenceslao hi vetuſti Scriptores attribuunt, cum non ignoraretur re ipſa eo tempore, quanquam annis pupillaribus, Ducem fuiſſe. Quare etiam vel uno Wenceslao in deditionem accepto Witichindus in plurali *Bohemias tributarias* factas ſcribit, quod ſcilicet Wenceslaus tanquam *Princeps Magnus* præcipuusque nomine ceterorum omnium Ducum ſeu regulorum Bohemiæ hanc tributi præſtationem Henrico pactus ſit. Hæc vero tam nominata Henrici contra gentem noſtram expeditio ab omnibus Hiſtoricis noſtris prætermiſſa fuit, primus omnium Goldaſtus eam in ſuo de regno Bohemiæ libro ex Witichindo aliisque in hiſtoriam patriam intulit; idcirco nullæ ampliores de ea memoriæ, quam quæ in ſupra relatis veterioribus ſcriptoribus leguntur. Attamen Peſſina tot circumſtantias expeditionis hujus cumulat, ut credas eum non modo ſæculo illo vixiſſe, ſed pene rebus his geſtis præſentem fuiſſe, quæ quoniam prolixiora ſunt, & poetice magis, quam hiſtorice deducta, prætermittimus, & legere cupientem ad eum remittimus. Illud tamen majoris notitiæ ergo non tacendum: Veroſimillimum videri hanc Boemiæ invaſionem ab Henrico ſeu ipſa adhuc hieme, ſeu primo vere fuiſſe attentatam: Nam teſte Frodoardo is hoc ipſo anno adhuc cum exercitu Rhenum tranſiit, & ſupra Moſam Duroſoſtum Boſonis Comitis caſtrum obſedit, nec ab eo receſſit prius, quam Boſo datis obſidibus, juramentoque emiſſo fidelitatem clientelamque promiſiſſet. De tributo autem annuo, cui hac Henrici expeditione rurſum ſubjici cœpit Bohemia, jam paragrapho ſequenti:

Peſſina Rad. 3. p. 6. & 7.

Frodoard. in Chron. ad h. a.

IV. Ab eo tempore, quo Suatoplucus Moraviæ Dux jugum Francicum excuſſit, ſibique plures vicinas Slavicas gentes fœdere junxit, Moravi Boemique usque ad annum præſentem omni tributi penſitatione olim Carolo M. pacta conceſſaque immunes perſtitere. Et quamquam medio tempore bis terve acciderit, ut Moravi Boemique præliis victi Francis id muneris annui genus uno alterove anno detulerint, tamen extemplo novis excitatis bellis ſe ſe in priorem libertatem reſtituerunt. Præſente vero anno indubitatum videri debet hoc tributi onus per S. Wenceslai deditionem, rurſum Boemiæ injectum fuiſſe, quod tamen denuo frater ejus Boleslaus ſtatim ſub primum Ducatus ſui annum ſuſtulit, nec prius quam poſt annorum quatuordecim bellum rurſum Ottoni I. conceſſit. Jam autem excutiendum: num præter hoc annuum tributum etiam S. Wenceslaus alii ſervitutis jugo, aut

clientelæ vaſſalligiique generi ſubjectus fuerit, ut nonnulli volunt, ab eoque ad reliquos ſucceſſores Duces Bohemiæ in genus clientelæ feudique transſierit? Goldaſtus narrata Henrici expeditione hanc confidenter fert ſententiam: *Huc redit ſumma denique: Bohemos ab Henrico I. Rege fuiſſe ſub Imperium populi Germani ditionemque ſubjunctos fidelitate ab eis exacta, & tributo annuo iterum impoſito, eorumque Ducem Wenceslaum inter Principes Imperii Germanici allectum eodem jure, iisdem privilegiis, quibus Franci, Alemanni, Bavari, Saxones utuntur, fruuntur.* Adamus Fridericus Glaſeys has quæſtiones ſibi movet: an Henricus Auceps jus habuerit Boemos rurſum ſub nexum Corporis Germanici redigendi? an in æquale jus recepti ſint? an victi deterioris conditionis effecti? ad primum reſpondet: Henrico jus quæſitum fuiſſe; cum enim olim Boemi ſub Arnulpho ſub hoc nexu ſteterint, ſe ſe proprio auſu inde non potuiſſe expedire, imo cum Boemi terras Henrici & vicinorum armis laceſſiverint, juſtam belli cauſam habuiſſe eos ſubjugandi. Sed hoc argumentum nullum prorſus eſſe, nec Arnulpho unquam Bohemiæ Ducatum ſubjectum fuiſſe ad annum 890. copioſe alibique oſtendimus, nec quærimus hic de jure, ſed de facto, num reipſa Henricus Boemos ſubjugaverit, in nexumque Corporis Germanici compulerit, quod Glaſeylio hujus ævi documentis demonſtrandum fuiſſet. Ad ſecundum & tertium reſpondet idem doctiſſimus Juriſconſultus: etiam Turingos tributum dare coactos, quo non obſtante in æqualem tamen nexum aſſumtos, item Bavaros etiam ſubjectos fuiſſe, & tamen æquale jus civitatis Germaniæ indeptos: quare etſi, inquit, bello ſubacti Boemi & ad tributum annuum compulſi, imo etſi variis favorabilibus immunitatibus ab Imperatoribus donati, vi quarum non tenerentur comparere in Comitiis, nihil conferre auderent in ſubſidium Imperii, nec appellare poſſent ad Cæſarem, tamen propterea jure civitatis Germanicæ non eſſe privandos, cum eis liberum ſemper fuerit hoc privilegio utendi, & jura ceterorum membrorum Imperii exercendi. Ita fere Glaſeyſius. Quæ quidem Juriſconſulti iſtius poſteriora dicta reſpicere magis videntur viciniora nobis ſæcula, quam id, de quo agimus, & de quo multo diverſa formanda criſis: Viriherus, ſeu ſi ſublato ſipario clarius id nomen libet exprimere: Hermannus Abbas Strahofienſis in ſuis Vindiciis Bohemiæ plus æquo negat: derogat enim omnem fidem illi narrationi, quod S. Wenceslaus Henrico Germaniæ Regi deditionem fecerit, aut tributum penſitaverit, iis argumentis nixus: primo quod in hiſtoria patria ejuſce rei non reperiatur indicium, ſecundo quod cauſa afferri

non

Goldaſt. l. 2. c. 3. p. 162.

Pragmatiſche Geſchichte c. 1.

Viriherus §. 5.

non poſſit, cur pacificus alioqui Princeps Wenceslaus, quem Henricus in oculis ferebat, bello impetitus, hisque duris conditionibus ſubjectus fuiſſet? denique narrationem hanc a Goldaſto prolatam plurimis ſcatere erroribus pronunciat. Sed non obſtante hiſtoricorum patriorum ſilentio neminem jam futurum arbitror, qui tot veterum ejusdem ſæculi ſcriptorum teſtimoniis ac cum primis Witichindo fidem integram concedendam eſſe, non ſit confeſſurus: nempe S. Wenceslaum præſente anno & deditionem feciſſe, & Henrico tributum annuum pepigiſſe. Cauſas, quæ Henricum ad inferendum non tam S. Wenceslao, quam Drahomiræ bellum impellere potuerint, jam ſub initium §. III. allegavimus. Jordanus noſter contra plus æquo conceſſit Henrico, dum ita commentatur: *Scilicet S. Wenceslaus potentiæ Cæſaris libenter ceſſit, ſe ſuaque eidem obtulit, & impoſterum ex beneficio Cæſaris ſe Ducatui præfuturum ſpopondit; Regionem & Religionem ſub tanti Principis poteſtate tranquilliorem tutioremque fore ratus. Secundo notanda ſunt verba, quæ hiſtorici non tantum in Wenceslao, ſed & aliis ſubſequentibus Bohemiæ Ducibus, adhibere ſolent:* Ex eo Imperatori fidelis & utilis manſit. *Quæ nexum feudalem aperte innuunt;* fidelis *enim non tantum fidelitatem generalem, ſed etiam fidelitatem ſpecialem ſeu Vaſalliticam,* utilis *vero tributi penſitationem ſignificat. Unde licet antea Duces Bohemiæ ad ſolum tributum exſolvendum obligati, cetera vero liberi fuerint, & in deditionem nemini venerint: Wenceslaus tamen ſanctus in deditionem iſtam venit, fidelitatem & tributum promiſit, & Vaſallus Imperii non involuntarie factus fuit. Et quid aliud quam inveſtituram denotavit traditio vexilli cum nigra aquila ſancto Wenceslao ab Ottone magno in Comitiis (ut volunt) Wormatienſibus facta?* hactenus Jordanus: quem ad hæc tam confidenter pronuncianda partim noſtrorum ſomnia de Comitiis Wormatienſibus & feudo-vexillo induxere, partim perſuaſere tum ſupra relata Witichindi verba, tum maxime illa Authoris vitæ Mathildis c. 2, ita de Henrico ſcribentis: *Cum autem mirum in modum proficeret Princeps laudabilis* (Henricus) *Chriſtus illi plus auxit honorem dignitatis, per plurimas nationes ſuo ſubjugans dominatui: Danos, Sclavos, Boemones, Bajowarios, ceteraque plurima regna, quæ ſuis anteceſſoribus non fuerant ſubjecta.* Quæ quidem verba *dominatui ſubjecta* non pro quacunque ſubjectione aut vaſalligio, ſed ſolius tributi præſtatione non raro accipiuntur a veteribus, & ſane explicanda ſunt ex ipſo Witichindo: qui narratis rebus omnibus, quæ in Bohemia circa S. Wenceslaum acciderant, haud aliud ſubjungit, quam: *Igitur Rex Bohemias tributarias faciens reverſus eſt in Saxoniam.* Eandem nonniſi quoad tributum ſubjectionem innuit Ditmarus: *Has regiones,*

Jordan. in Archipinc. c. 5. §. 5. & 6.

Leibnit. T. I. p. 195.

Ditmarus l. p. 326.

[illegible] *Sirmiam, Delemintiam.* [illegible] Helmoldus: *Boemos & Sorabos* [illegible] *rum populos uno grandi prælio* [illegible] *& regi tributum, &* [illegible] Non [illegible] ſubjectionem & clientelam [illegible] S. Wenceslaus conceſſit, quæ una [illegible] cum Regibus Germaniæ [illegible] immutata perſtitit. Nam cum [illegible] quidpiam auderet, miſſi ex Bohemia [illegible] teste Coſma eum allocuti ſunt: [illegible] *omnibus bellis manſit, &* [illegible] *velis. Talem enim nobis* [illegible] *ut annuatim Imperatorum ſucceſſoribus* [illegible] *Marcam noſtræ monetæ* [illegible] *in ætate, hoc omni anno* [illegible] *ſolvere volumus.* [illegible] *mori potius prompti ſumus,* [illegible] Quæ in oratione duo fatentur legati Bohemiæ: nempe tributum annuum, & fidelitatem in bellis, quæ ea ipſa fidelitas eſt, quam S. Wenceslaus in deditione ſua nomine univerſorum Bohemorum Henrico addixit, & quam per omne vitæ tempus eum ſervaſſe laudat Witichindus. quo pacto ſimul duplici titulo Henrico addictus fuit: nempe primo tributum annuum penſitando, ſecundo amicitiam perpetuam adverſus Henricum colendo, & cum opus eſſet etiam auxiliis adjuvando. Si quid igitur ex his verbis *fidelis & utilis* ultra argumenti capiendum, id ſummum concedendum eſt: S. Wenceslaum more illo ævo uſitato, Henrici Regis militem effectum, cujusmodi [illegible] etiam antiquiora exempla in geſtis Regum Francorum de Danicis Normanniæ regibus, imo & Italiæ Ducibus leguntur, qui nempe Francorum regum milites, pleno ceteroquin jure terrarum ſuarum, [illegible] ſunt, nec aliam præterea ſervitutem aut clientelam agnoſcebant, quam ut Francorum regum amici eſſent, & requiſiti illis belli laborantibus copiis ſuis opitularentur. Eo pacto ſe Heroldus Daniæ Rex Ludovico Pio dedidit, ejusque miles effectus eſt. Normam ceremoniamque veterem hujus deditionis eleganter expreſſit libro 4. Ermoldus Nigellus: [Apud Menken. T. I p. 950.]

Mox manibus junctis Regi ſe tradidit ultro (Heroldus)
Et ſecum regnum, quod ſibi jure fuit.

Su-

Suſcipe Cæſar, ait, me, nec non regna ſubacta,
Sponte tuis memet confero ſervitiis.
Cæſar & at ipſe manus manibus ſuſcepit honeſtis,
Junguntur Francis Denica regna piis.
Mox quoque Cæſar ovans Francisco (id eſt Francico) *more veterno*
Dat ſibi equum, nec non, ut ſolet, arma ſimul.

Quæ Eginhardus oculatus rerum harum teſtis præter ullum ſervitutis indicium his verbis explicat: *Et ſe in manus illius commendavit.* Quare recte Conringius negat eo tempore Daniam in jus Imperii Germanici translatam. Ea itaque prorſum norma deditio facta a S. Wenceslao, ut Henrici amicus ſociusque fieret, eoque amicitiæ nexu juncta Bohemia Henrici Regno, ut periculo quoquo emergente utrinque pro alterutrius ſalute parata expeditaque eſſent arma. *Conring. l. 1. c. 4 de finibus Imp. Germ.*

Verum Neumannius in Jordani Archipincernatum commentans urget atque inſtat: minime dubium ſibi videri: primum omnium e Ducibus noſtris fuiſſe S. Wenceslaum, qui ab Henrico Aucupe Bohemiæ Ducatum in feudum acceperit, quique ab illo per *feudo-vexillum liberrimum tamen & honorarium* inveſtitus fuerit. Argumentum hujus Jurisconſulti eſt: *In omnibus* (inquit) *vetuſtis picturis S. Wenceslaus primus omnium inter Duces noſtros viſitur bannerium ſeu feudo-vexillum in manu dextra geſtare, a quo id demum poſteriores Duces noſtri in ſua ſigilla receperunt. Sic vidi Boleslai Pii ſigillum in Archivo ſanct-Margaretano, quo repræſentatur Dux nudo capite ſedens, leva ſcutum, dextra vexillum gerens, narraveruntque mihi ſanct-Margaretani per omnia ſimile eſſe Brzetislai Ducis, quod habetur in Moravia in Cœnobio ipſorum Raybrad. Quid vero aliud illud vexillum, quam feudale ſeu bannerium? quod nempe primus ab Henrico Aucupe accepit S. Wenceslaus, & quod poſtea Duces noſtri in ſignum feudi liberrimi & honorarii in ſigillis ſuis & nummis retinuerunt.* Hactenus vir hic juris peritiſſimus non item antiquitatis. Ultro quidem concedimus primum omnium e Ducibus noſtris S. Wenceslaum cum vexillo in vetuſtis picturis ſpectari, imo fatemur illum ea prorſus ratione in contraſigillis Ducum noſtrorum ſæculi XI. & XII. exſculptum reperiri, nempe ſedentem in throno, limbo caput cinctum, dextra manu quoddam vexilli genus, ſiniſtra clypeum gerentem, eidemque formæ pene omnia ſigilla vetuſtiora Ducum Regumque noſtrorum reſpondere: at vero negamus, id, quod ſeu S. Wenceslaus ſeu reliqui Duces noſtri manu dextra ferunt, *Bannerium* ſeu *feudo-vexillum* eſſe. Quid enim dicturi ſumus de Conra- *In Theſibus Jurid. Mſſ.*

di I. & ipſiusmet Henrici Aucupis Germaniæ Regum ſigillis, in quibus illi plane ad eam normam cum ejusmodi vexillis repræſentantur? cujus quidem figuræ duo Conradina, alterum ex Abbatia Corbejenſi l. 2. p. 89. alterum ex Abbatia Sangallenſi l. 2. p. 106. tertium denique Henricianum rurſum ex Abbatia Corbejenſi protulit rerum antiquarum
Chron. Gotvic. T. I. ſcientiſſimus Abbas Gotvicenſis. Eane etiam *Banneria* ſeu *feudo-vexilla* appellare libebit? a quo autem Conrado & Henrico Regibus Germaniæ conceſſa fuiſſe ſtatuemus? non ſunt igitur Banneria ſeu feudo-vexilla illa, quæ in ſigillis Ducum noſtrorum viſuntur, ſed *haſtæ faſciatæ*, ſeu *lanceæ cum faſcia aut flammulo*, qualis mos haſtas præſertim Principum perſonarum antiquitus exornandi etiam S. Wenceslai ævo obtinuit.
Ibid. l. 2. p. 112 Juvat exſcribere Eruditiſſimum Abbatem Gotvicenſem hoc argumenti genus plane ſolideque tractantem: *Regali huic lanceæ, more ævi illius militaris, appenſa ſemper erat faſcia quædam, haſtam permodum vexilli repræſentans, quod in binis noſtris Conradinis, ut & in Henriciano aliisque apparet. Egregium in hanc rem nobis præſtat teſtimonium Albertus Aquenſis ſæculi XII. ſcriptor in Geſtis Dei lib. 4. c. 6. ibi*: vexilla in haſtis eorum nodis aureis & fimbriis argenteis montes in circuitu nimio lucis decore coruſcare faciunt. *Deſcripſit ſimiliter Nicolaus Alemannus in Parietibus Lateranis p. 46. imaginem, quam curavit pingi Leo tertius, in qua exhibetur S. Petrus in ſolio cum tribus clavibus, porrigens dextera manu Pontifici Leoni Pallium, ſiniſtra Carolo M. lanceam vexillo ornatam, quæ poſtmodum ex dicto Alemanno Mabillonius noſter in Annal. Bened. l. 26. n. 87. p. 352. & plenius Henſchenius in actis SS. ad diem 12. Julii p. 583. n. 40. expreſſerunt. Migravit hic mos lancearum vexillo ornatarum ad noſtros nummos Germanicos, bracteatos præſertim, ubi S. Mauricii lancea faſcia hujusmodi, quemadmodum in ſigillis ornatur - - - cum revera nil aliud ſit niſi lancea faſcia admodum vexilli ornata, ſeu haſta cum flammulo, quam nos Theotiſci* einen Rennſpieß mit einer Fahnen *appellamus.* Cujusmodi plane lanceam faſciatam eſſe, quæ in dextris Ducum noſtrorum apparet, ad oculum oſtendunt ſigilla, in quibus pene omnibus cuſpis lanceæ ſignanter expreſſa eſt, & ei permodum faſciæ quidpiam appenſum ſpectatur, ut vel ex ſigillo Boleslai jam a nobis Parte II. Annalium noſtrorum p. 127. excuſo videre licet. Nonniſi pictorum igitur imperitorum licentia enatum eſt, quod S. Wenceslao vexillum ea forma & latitudine, qua paſſim hodie pingitur, ſit appoſitum, antiquitatis inſuper inſciorum errore accidit, quod lancea hæc faſciata S. Wenceslai ceterorumque Ducum noſtrorum pro bannerio aut feudo-vexillo habita ſit; nam commentitium eſt, quid-

quid

[q]uid ſupra Jordanus de vexillo feudali cum nigra aquila ab Ottone I. ... Wenceslao data aſſeruit, quod argumentum poſtea ad annum 935. ... Prætermiſſis latius tractabimus.

ANNUS 929.

Poſt tam eximias, quas ſuis quibusque locis recenſuimus virtutes, illuſtrior etiam hoc anno viſa Wenceslai ſanctitas. Monuerat is ſemel atque iterum Boleslaum fratrem, uti poſita animi ſævitia pro Chriſtiana manſuetudine imperaret, imperioque aſpere in ſuos exercito nonnihil moderaretur, ſancte pollicitus, ſi id præſtitiſſet, ſe Principatum Pragenſem ultro illi ceſſurum, (a) atque in clauſtro a ſe condendo ſub cucullo reliquum, quod ſuppeteret, vitæ cœlo transmiſſurum. *Wenceslaus meditatur Monachatum.* Boleslaus, cui omnino nihil antiquius in votis erat, quam Pragenſis Ducatus habenas regere, ſancte pollicitus eſt omnia. Sed innata, & matris inſtitutione obfirmata animi durities modum ignorare viſa. Verbis nihilominus fidem præbens Wenceslaus Krzezoboum & Blazislaum fidos nuncios ſuos Romam expedit, qui Pontifici Maximo conſilium Principatus ſui in Boleslaum transferendi aperiant, ſimulque licentiam ſibi impetrent cucullum Ordinis Divi Benedicti aſſumendi. (b) Dum oratores injuncto ſibi negotio ſatisfacturi iter ingrediuntur, dirus frater moræ impatiens omne conſilium ad fraudem & vim convertit: Uterum ferebat uxor ejus Brzena filia Krayslavi de Stachow, & partum ſe proxime enixuram ſperabat. Ad epulas itaque luſtricas Wenceslaum invitare, (c) eumque *Invitatur a fratre Boleslao ad luſtricas epulas.*

ſive clam, ſive propalam vita exuere ſedet animo. Wenceslaus, Princeps utique cœleſti ſpiritu plenus, non ignorabat, quo maleſida fratris conſilia, & hæc amicitiæ fuco oblita invitatio valerent, proficiſcendum tamen Boleslaviam, & Martyrium accelerandum eſſe ſtatuit. In itinere multus de religione Chriſtiana cum pediſſequis ſuis injectus ſermo, & hem! cum ad fluvium Albim pervenitur, obvium ſibi habent quendam hominem Sroskium nomine, qui viſo Principe equo deſiliens, mox curvato illum genu accedit, atque quidpiam in aures ſuſurrat cum dicto, „ Inſcende velociter hunc equum, Pragamque revertere, nam apud „ fratrem vitæ tuæ certiſſimæ poſitæ inſidiæ. (d) Amice „ (reſpondit Wenceslaus) gratiam habeo pietati fideique „ tuæ. Non minus mihi atque tibi fratris perfidia explorata eſt. Indigniſſimam eam non modo cujusque humani „ ſed eo magis Principalis ſanguinis profuſionem execror. „ At crede mihi, omne mortale conſilium pendet a nutu „ Dei. Deus eſt, qui vitæ meæ limitem poſuit, quem transgredi neque poſſum, neque velim, ſi poſſim. Abunde inter „ mortales vixi humanis caſibus obnoxius, ultra ſic vivere, nihil eſt amice, quod deſiderem. „ Quo dicto alter ab altero divulſus. Ventum itaque eſt ad Boleslai palatium, qui hoſpitem comiter quidem, non tamen præter ſimultatis indicia excepit. Interim appropinquante veſpere paratur convivium, & Wenceslaus primas ſedes cum præcipuis occupare juſſus dapibus nonniſi modicis orexim proluit, corde quantus quantus ad orationem Deumque converſus. Inter hæc

Monetur de paratis ſibi inſidiis.

Accumbit menſæ.

hæc vultum ſermonemque ad proceres ſuos retro ſedentes dirigens, infit; „ Eſtote hilari animo amici, & cibis potu„ que mecum poſtremum corpora recreate. Nam non ul„ tra vobis obtinget mecum refici. Cras, ſi Chriſti gratia „ me non deſerit, cras, inquam, in pervigilio Divi Michae„ lis vita pro Chriſto ponenda eſt, ſpeque certa erigor hunc „ cœleſtis Paradiſi Præpoſitum in manus redemtoris mei ſpi„ ritum meum traditurum. (e) Idcirco unusquisque pocu„ lum ſuum in memoriam Principis Angelorum bibat, ut „ me vosque in æterna tabernacula tranſuehat. „ (f) Menſis remotis in proximum palatio templum Deo ultimum ſupplicaturus ſecedens, mittit Podivinum ſervorum ſuorum fidiſſimum, comitemque individuum, qui ſacerdotem accerſat. Deterſis anteactæ vitæ vel leviſſimis maculis ſe ſe gratiæ divinæ integre conciliat, rurſumque ad templum reverſus, ad matutinum usque pernox in precibus perdurat, (g) donec ſacerdotum chorus matutinas Deo laudes decantaviſſet. Poſt quod noctis ſpatium, diſcedentibus ad ſua templi miniſtris, ipſe in veſtibulo Eccleſiæ in genua veſtibus nuda provolutus, manusque in cœlum tendens ſupremum numen adoravit, ſpiritum ſuum in ſanctiſſimas ejus manus commendans, (h) Ad primam auroræ lucem adeſt ſacerdos, de cujus manibus divinum epulum, id eſt, viaticum æternitatis accepit. Mox ad priorem veſtibuli locum reverſus de poplite, triumphans veluti, exclamavit in cœlum: „ Tandem omnia mortis terriculamenta vici! tan„ dem, ut cupii, ſacrificium Deo optimo maximo fieri pa-

Eccleſiam accedit.

Reficitur S. Eucharistia.

„ratus ſum! „ (i) Forte reſpiciens, adeſſe advertit fra-
trem, crudelem, inquam, Cain innocentis Abel ſanguinem ſitientem, quem extemplo verbis humaniſſimis ſalutans, incolumem diei precatur ingreſſum. (k) Verum Boleslaus educto e vagina gladio jam jam lethale inflicturus vulnus vibrat ſecundum caput, auriumque alteram diſcindit. Illico amiſſo e manibus gladio pedem referens impos ſui in terram concidit. At vero Wenceslaus ſublatum humo mucronem percuſſori reſtituit cum dicto: „In tuo frater arbitrio eſto, „facere quod velis. „ (l) Teterrimus parricida arreptum mucronem capulotenus innocentiſſimi fratris tergo immergit, (m) innuensque Styrſæ atque Hnievſæ ſatellibus ſuis geſtu ſignificavit, ut ſcenam abſolverent, ipſe mox ſceleris conſcientia perculſus fugienti ſimilis alacer trepidansque ſe in palatium ſuum condidit. Styrſa vero & Hnievſa, ſcelesti carnifices multis cæſim atque punctim inflictis vulneribus eo usque deſæviunt, dum exhalaſſe animam comperiſſent; corpore itaque exanimi humi relicto dominum ſuum ſequuntur. (n) Sanguis, quo vicinum parietem aſpergi contigit, nulla arte obliniri unquam aut deleri potuit. (o) Sub hæc additur parricidio ſceleratius mendacium: impii Boleslai ſatrapæ ſublato altum clamore Wenceslaum inſidiatorem ſicariumque falſo criminantur: „Wenceslaus (vociferantur) clanculum „ad templi veſtibulum ſtricto enſe Principem noſtrum fratrem„que ſuum opertus eſt, ut ingredientem neci daret. No„ſtrum erat tueri Ducem dominumque, nec alio pacto vim „ab eo removere licuit, quam Wenceslaum vulneribus ſe„ſum reddere. „ (p) Com-

Cæditur a fratre Boleslao.

Sanguine aſperſus paries deleri non poteſt.

Comperta cæde non modicus omnes & ſingulos Wenceslai clientes invaſit metus, nec fuga remedium illis viſum melius. [q] Solus Podivinus, interior ille Wenceslai aulicus, omniumque ejus virtutum arbiter, ab exanimis Principis corpore non receſſit, commori ei cupiens, quem a demortui ſui heri amplexibus vi avulſum, eductumque iniqui ſatellites juſſu Boleslai injecto viminneo laqueo in vicina quercu ſuſpendere. [r] Hoc vero tale tantumque omnibus retro ſæculis inviſum inauditumque nefas adeo univerſi Ducatus mortales perculit, ut ſtupor trepidatioque longe lateque oppleret omnia. Ipſe Boleslaus ægræ mentis compos ſcelus ſuum tam atrox execratus infelici per id tempus nato filio Strachyquas (quaſi terribile & funeſtum convivium dicas) nomen dedit. [s]

Podivinus laqueo appenditur.

Eodem temporis puncto, quo Wenceslaus cæſus eſt, Chriſtus Erico Danorum Regi cum Eduardo Britanno acie congredi paranti videndum ſe dedit, dixitque ad Regem: „Faciam Erice, ut victor ex prælio redeas, ſi Martyri „meo Wenceslao, qui hodie amore mei ſanguinem in Bo„hemia ſudit, ædem voveris.„ Vovit Rex, potitusque victoria, legatos in Bohemiam miſit exploratum: quis ille vir, quo mortis genere, quo percuſſore, & quam ob cauſam periiſſet? per quos, ubi ea, quæ voluit, intellexit, continuo Baſilicam Divo Wenceslao poſuit, diemque martyrii per omnes regni ſui ditiones feſtiva ſolemnitate celebrari præcepit, quemadmodum ea dies etiam hodie haud aliter atque in Boemia hominum religione eſt feſtiva. [t]

Erico Daniæ Regi divinitus revelatur Martyrium S. Wenceslai.

Condit in Dania templum honori S. Wenceslai.

At

Boleslaum parricidii pœnitet.

At Boleſlaus patrato parricidio Pragenſem Principatum occupavit, cujus dominatio quantum ob notam ſævitiem fratriſque cædem terrori fuit omnibus, tantum tranquillitate mire floruit. Et quamlibet is adduci nunquam potuerit, ut malefactum ſuum palam profiteretur, intus tamen & in animo anxius factique pœnitens, ſcelus, quod in fratrem admiſerat, novorum templorum conſtructione, labefactatorum inſtauratione atque exornatione expiare contendit. (u)

+ o + + + + + + + + + + + + + + + + + +

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXIX.

STEPHANI VII. PAPÆ 1. HENRICI AUG. 11. S. WENCESLAI 5. TUTONIS Ep. Ra. 36.

Mſ. Bibl. Met.

(a) Hujus ſeu admonitionis, ſeu conditionis non meminere veteres. Vita juſſu Ottonis II. ſcripta ait: *Vir meritorum inæſtimabilium electus Dei Wenceslaus terreni faſces honoris, quos ſci novit fragiles ſe depoſiturum, fraternoque juri Principatus moderamina ſpontaneo affectu illaturum cogitavit.*

(b) De oratoribus Romam miſſis, eorumque nominibus nihil in vetuſtis, primus Pulkava ejusmodi legationis meminit. Id vero vitæ veteres ajunt: quod S. Wenceslaus ipſe limina Apoſtolorum adire monaſticumque habitum ſuſcipere meditatus ſit, in quo conſilio altera vita eum impeditum fuiſſe ait propter ædificationem Eccleſiæ S. Viti, altera propter inſidias & turbas fratris Boleslai. Ceterum cum eo tempore *Monachorum* nomine haud alii his regionibus venerint, quam ordinis S. Benedicti, non incongrue quique poſteriores ſcriptores hunc ordinem S. Benedicti expreſſere. Pulkava, vita a Carolo IV. ſcripta

Dubrav. l. 5.

& Dubravius etiam addunt S. Wenceslaum a Pontifice facultatem petiiſſe, ut ejusmodi ſodalitium in Bohemia inſtitueret. Ego ex illo deſiderio ſuſcipiendi cuculli vix quidem dubitare velim aliquos ordinis

S.

S. Benedicti Monachos e vicina Germania jam in aula S. Wenceslai verſatos fuiſſe.

(c) Vita Ottonis II. juſſu ſcripta & altera ex eodem Codice Metropolitano generatim loquuntur ad feſtivi cujusdam diei convivium S. Wenceslaum invitatum fuiſſe. Chriſtannus ait ad ſolemnitatem SS. Coſmæ & Damiani, quorum honori Boleslaviæ conſtructa erat Eccleſia, quod etiam ſervavit vita Trebonenſis. Primus Joannes de Novo foro ſolemnitati SS. Coſmæ & Damiani jungit baptiſmum filii, atque idcirco illas luſtricas epulas, quas dein omnes poſteriores obtendunt. At vero Coſmas innuit partum conjugis Boleslai inter ipſum convivium primo accidiſſe, ut itaque ad luſtricas epulas invitari haud potuerit. Verba Coſmæ ſunt: *Hac autem inter convivia fraterna cade execrabilia naſcitur proles eximia Ducis Boleslai.* *Coſmas l. 1.*

(d) Hanc admonitionem omnes veteres vitæ inter ipſum convivium accidiſſe memorant, nec nomen *Sroskii* ante Hagecium uſpiam proditum.

(e) Anonymus Ottonianus, ex quo potiſſimum ſua hauſit Chriſtannus, ceteræque poſteriores vitæ multo aliter hæc narrant: *Diſcumbunt*, inquit prior, *epulis, vinoque ſaturatis fraus conflata diu latere neſciens, eos quaſi unanimiter in ſancti viri necem accendit, qui malivoli mucronibus velle jam tectis ter ſurgentes, terque iterum quaſi quodammodo laſſi ſedibus ſe acclinantes, viribus ſaltim & audacia emolliti, eo quod nondum juſſa venerit paſſionis hora, illeſum eum dimiſerunt. Hujus rei ipſe haut inſcius, periculo non avidus divini tutaminis ſecuritate animatus, quamvis cujusdam clientuli ad aurem ſuſurrantis cautela, quomodo contra eum moliti fuerint, preſtrueretur, ſed & tamen non motus, fratrem ceterosque conſedentes exhilarari, quaſi hoſpitis rata vice, amabiliter rogavit. &c.* *Mſ. Bibl. Met.*

(f) Idem Anonymus Ottonianus: *Et paulo poſt amota menſa ſurgit, impletaque vino patera modeſte ſalutationis dicto omnes dulciter hujusmodi alloquitur: „ Salutet vos ſalus omnium Chriſtus! calicem quem manu teneo in ſancti Archangeli Michaelis AMOREM ebibere unumquemque noſtrum, ne pigeat, hoc AMORE ſpiritualitatis ejus altitudinem pro poſſe venerantes, ut quacunque hora lex nature ad extrema nos deduxerit, animarum noſtrarum paratus ſuſceptor, clemensque in paradiſi voluptates dignetur fieri ſubvector* *Idem.*

„ *cordium imis precamur.* „ *Statimque post cordium [illegible], Egiſtinus re-nibus eodem AMORE [illegible] [illegible] [illegible] propinat [illegible].* De hoc porro animadvertendum [illegible] antiquiſſimum morem fuiſſe non modo monachorum, ſed omnium fidelium, ut pocula propinarentur cum invocatione ſanctorum, eorum præcipue, quorum feſtivitas illo die celebratur, aut quorum patrocinium propinantes aliquando experti. Is

Apud Martene, t. III Anecd. col. 1809. potus paſſim CHARITAS, & in vita B. Edmundi Cantuarienſis Epiſcopi *Charitatis poculum* appellatur. Crebro etiam vocatur AMOR, & *amoris poculum*, uti hic eo nomine utitur author noſter. Pleni omnium veterum libri veſtigiis ejusmodi CHARITATUM & AMORUM. Sic

Apud Baron. ad ann. 651. ſæculo VII. de S. Martino I. Papa e carcere emiſſo ſcribit coævus: *Circa occaſum ſolis dixit Venerabilis Papa iis, qui erant in ergaſtulo: accedite fratres, valeſaciamus: & biberunt ſinguli Charitatis gratia calicem.* Sic in *Caritate* S. Emmerami plures leguntur ejusmodi propinationes apud Arnul-

Apud Mabil. [illegible] fum l. 1. c. 7. *In auxilium & Caritatem* S. Udalrici in ejus miraculis, qui locus animadverſione dignus: *Vas, quod illi porrigebatur, accepit dicendo: iſtam ſiceram bibere* pro Caritate S. Udalrici, *per cujus adjutorium de maximis anguſtiis liberatus ſum, volo.* Ut alia innumera pene loca prætercam. Id ad *Charitatis* hoc poculum etiam pertinet: oſculum a propinantibus præmitti ſolitum fuiſſe, quod neminem veterum præter noſtrum adnotaſſe hactenus comperi. Ex hoc vero loco & alio, quo Chriſtannus de S. Wenceslao dicit: *At ſi quando illi ut Principi, ſeras inter tantas cubanti, contigiſſet ſero heſternoque habundantem hauſiſſe (morem extra ſolitum) potum, ſummo ſe excutiens diluculo, citiſſime properans Eccleſiam, quemcunque ſacerdotum ſeu Clericorum inibi reperiſſet, optimo quocunque indumentorum tegebatur, ſe ſe exuens, ibique contradens, pedibus ipſius advolvebatur, obnixe poſtulans, ut pro ſemet attentius Chriſtum Dominum exoraret, noxam quatenus illi heſternæ noctis patratam clementer indulgeret.* Ex his inquam verbis ſectarii quique infinuato atque impudico ore calumniati ſunt S. Wenceslaum potui & crapulæ fuiſſe deditum. In quos jam Joannes de Novo foro Epiſcopus

MS. Vita S. Wenc. Litomiſslienſis & Olomucenſis his verbis invehitur: *Deſiſtant barbaricæ nationes ſuorum ſimulis creberrime excitatæ, & alii detractores malevoli ſuo [illegible], & vitam egregii martyris ſanctiſſimam ebrietatis infamia [illegible]. Certe deſiſtant magis linguam ſuam, & animam propriis [illegible]. Quoniam [illegible] ſanctus vir, [illegible], ebrietas ſemper habuit in [illegible] ſua [illegible], & aliquando [illegible] ab ebrietate [illegible] [illegible] eſt [illegible], ut dicit ſcriptura: „ Quis [illegible] „ [illegible].* „ Idem profecto dicit in [illegible]

S.

S. Wenceslai Chriſtannus, qui ſuperiora retulit, his verbis: *Blandum ſemper cum mitibus habens colloquium, cum immitibus vero & vagantibus, crapulisque ſeu potibus deditis, vel a doctrina ſeu tramite recto deviare cupientibus, zelo accenſus divino, ſi haud illos aliter apprehendere valuiſſet, ſaltem menſe ſue occaſionis accerſitos gratia, flagris verberabat ingentibus.* E quo poſteriori Chriſtanni loco ſuperior explicandus: nimirum de tenera S. Wenceslai conſcientia, qui vel modicum exceſſum, & potum ultra conſuetum morem noxam deputaverit. Ea calumnia poſtea cumprimis uſos ſæculo XV. Wicleſiſtas & Huſſitas noſtros haud obſcure innuit vita S. Wenceslai Codicis Trebonenſis.

(g) Veteres nihil de hac peccatorum expiatione, paſſim vero cum Anonymo Ottoniano ajunt: *Domum illeſus reviſit. Noctis autem ſequenti curſu orationum ac eleemoſynarum curioſiſſima deſudans inſtancia, future conſcius mortis, pro Chriſto jure pati devotus, pernoctavit.* Primum autem deprehendo Pulkavam, qui confeſſionis, atque S. Euchariſtiæ ſumtæ mentionem facit, quem poſtea ſecutus Æneas Silvius & Hagecius.

(h) Anonymus Ottonianus vero ait: *Redeunte autem poſt gallicinia matutinalis ore* (horæ) *officio, pulſo ſignaculo non ſegnis thoro, ut jam eſt ſolitus, proſiliens, Eccleſiam properando ingreſſus cantum nocturnalem, laudesque matutinales modeſta intentans auſcultatione, poſt plurimas orationes domum laſſus membris aliquantum ſomno reficiendis divertitur.*

(i) Non modo multo aliter narrata, ſed pene adverſa ſcribit Chriſtannus de ſacerdote, qui plane ei introitum ad Eccleſiam clauſit. Sic vero ille: *Ante noctem ſiquidem frater ſancti Martyris non jam frater, ſed perverſus parricida, presbyteros Eccleſiæ SS. Coſmæ & Damiani invexerat, ut venienti quidem Eccleſiam ingredi omnino negarent, ne forte militibus ejus fidelibus ſeu Camerariis ejus, qui adhuc lecto detinebantur, vel populis ſupervenientibus liberaretur, & ne ſanguinis effuſione, & ſceleris opus Eccleſiam fœdare, & infringere videretur. - - Nam pretioſo Martyre ante matutinarum laudem Eccleſiam properante, ſapientique ante popularem ſtrepitum Deum patrem in cubiculo ſui ſanctiſſimi cordis ſecretiſſime exorare, interim fraterne inſidiæ preparantur, & gladius ad victimam Chriſto preparandam exacuitur - - ſurgit mox victima Chriſti futurus B. Wenceslaus, Eccleſiam ſancto ſuo illo more properare ſitiens, orationi quo ſibi prolixiori ſecretiſſime procumbere liceret, priusquam popularis adventaſſet conventus, & ut paſtor bonus cum grege communes matutinarum laudes vel audire vel percantare cupiens,* Mſ. Bibl. Met.

Cccc 2 in-

inſidiarum mox laqueos perpetitur. Nam presbyter illius Eccleſie, unus ex his a quibus egreſſa eſt iniquitas a Babylone, mox ut virum Dei adventare perſpexit, ſecundum juſſionem malignorum Eccleſiæ januam clauſit. Inſurgunt & paratæ inſidie, frater videlicet & omnis ejus armatura &c.

(*k*) Anonymus Ottonianus his verbis ſalutationem complectitur: *Ave frater dilecte! grates immenſe dileccioni tue a nobis ſint relate, quia benifice diſpoſito heri convivio bene nobis & ſatis habunde miniſtraſti.*

(*l*) Aliter hæc narrant vitæ veteres Duce cumprimis Anonymo Ottoniano: *Tam dulci*, inquit, *peſſimus ille non* reſpondens *allocucioni, ſed extracto cicius enſe in ſancti capitis verticem, ut forcius valet, percuciens, ait: „ Melius hodie tibi preparo convivium. „ Sed ferro reſiliente, & vix vulneris tandem ſignum annotante geminatur ictus. Quo nihilo magis lesus, tertio ferire cum velit, una cum extenſo ictu enſis manu territi militis excidit, quem ſtatim S. Wenceslaus per capulum ſubripiens, & ſupra ſceleratum fratris jam inermis verticem manu vibrans: „ Videſne, inquit, o funeſte! quid in te „ poſſet tue crudelitatis exicium. En! unde prohibeor fraterni ſanguinis effu- „ ſor? ſed nolo de manu mea ultimo examine ſanguis o frater tuus queratur in „ me; recipe gladium, matura ſuplicium, que ſunt agenda, ne differas in lon- „ gum. „*

(*m*) Nulla antiquior vita narrat S. Wenceslaum à Boleslao occiſum, aut lethaliter vulneratum, ſed vibrato ictu fallenteque aurem ſolum reſectam fuiſſe. Id vero a commilitonibus ſuis, quibus Boleslaus innuebat, perfectum fuiſſe. Poſtquam enim S. Wenceslaus gladium Boleslao reſtituiſſet, verba Chriſtanni ſunt: *Manum ex eo jam ſanguinolentam ferens* (S. Wenceslaus) *Eccleſiam velociter properans, ille vero inſequens* (Boleslaus) *voce grandi vociferans, eumque perſequens: „ Mei, inquit, mei „ ubi eſtis? dominum veſtrum quam peſſime ſuccurritis? & in anguſtia conſti- „ tuto miſere ſubvenitis? „ tunc omnis malignorum cohors de latibulis proſiliens cum gladiis & lanceis multis prorumpentes vulneribus gravibus laniantes interimerunt ante januam Eccleſie.* Præcipuus vero percuſſor & latro S. Wenceslai fuit, quem poſtea a Podivino interfectum tradit Chriſtannus: *Hic* (Podivinus) *quadam dierum ſecum dolorem, quem ex quo ſeniorem ſuum* (Wenceslaum) *perdiderat, menti habuerat, durius ſolito revolvens, aſſumens gladium, ad domum cujusdam feſtinus properat, quem caput perſuaſe necis contra S, Wenceslaum conjuraſſe noverat, & cujus manibus eundem Beatum interfec-*

ſectum precipue ſciebat. Ex his itaque corrigendæ merito ſunt quæquæ picturæ ſat veteres, quæ Boleslaum repræſentant mucronem pene capulo tenus tergoribus S. Wenceslai immergentem. Verius id expreſſit famoſiſſimus noſter Pictor Screta in Cathedralis Eccleſiæ Litomericenſis eleganti imagine, in qua S. Wenceslaum a Boleslai ſatrapis occiſum repræſentat.

(*n*) Chriſtannus noſter addit: *Tunc etiam ſancta anima in campo certuminis hujus vite liberata ergaſtulo ſanguine laureata victrix migravit ad Dominum IV. Kal. Octobrium celo gaudente, terra plorante anno Dominice Incarnationis DCCCCXXIX.* In anni hujus numero variant diverſi Codices Chriſtanni. Imo Anonymus Ottonianus uti & reliquæ vutuſtæ vitæ omnes plane anni commemoratione abſtinent; quæ non obſcuro indicio ſunt, numeros hos in Chriſtanni exemplaria fuiſſe intruſos. Sed ea de re copioſius agemus ad annum 936. quo Martyrium S. Wenceslai accidiſſe invictis argumentis demonſtrabimus. *Mſ. Bibl. Met.*

(*o*) Amplius narrat Anonymus Ottonianus: *Peracta fortiſſimi Dei Athlete venerabili paſſione miniſtri quidam ſanguinem, qui per tabulas Eccleſie ipſa Matyrii hora aſperſus apparet, juſſi aqua lavantes penitus abſterſerunt. Poſteraque die illuc venientes non minus, quam cumprimum ibidem parieti adheſit, cruorem ipſum eodem loco dilatatum conſpiciunt. Non parum ipſi hoc viſo territi, aqua iterum allata multo ſtudioſius abluere decertant. Craſtino autem probandi cauſa, ſi eciam fruſtrati ſint, redeuntes, non minus tinctum ſanguine parietem, quamvis ter ablutus videatur, agnoſcunt. Quibus vero multum ſuper hoc mirantibus, eoque abluendi labore poſt inde ceſſantibus, usque hodie ſanguinis ejusdem intinccione paries ipſe pro ſigno venerando niteſcit.* Anonymus Trebonenſis addit: *Qui etiam ſanguis permanſit in trabibus usque ad ipſius Eccleſiæ ex vetuſtate ruinam, & majoris in eodem loco fabricatum.* Non video igitur, qui Balbinus ſcribere potuerit ſe puero a Decano loci inconſulto munditiei ſtudio calce ſuperinducta fuiſſe exſtinctum, aut cum Crugerius plane Decani nomen prodit, eumque fuiſſe ait Davidem Drachovium, qui anno 1621. ſub novi altaris molimen vicinum parietem calce innovaverit, cum Anonymus hic Trebonenſis ſub initium ſæculi XV, vixerit. *In vita S. Wenceslai.* *Balbin. Epit. l. 1. c. 9.* *Sacri Pulv. ad 28. Sept.*

(*p*) Ea de re apud veteriores ne indicium quidem. Ego vero magis exiſtimem ſe ſe Boleslaum ejusque ſatellites apud populum de

cæde S. Wenceslai purgaſſe, quod is deditionem fecerit Henrico Reg Germaniæ, ei noviter tributum annuum addixerit, nimiaque familiari tate ei atque Ottoni junctus fuerit. Quod ad ſtabiliendum Ducatum Boleslao maxime profuiſſe videtur. Quare etiam ſtatim poſt cæden S. Wenceslai alteri clienti Henrici atque Ottonis ſub regulo Boemiæ bellum intulit, pactumque tributum penitus reſcidit.

(*q*) Multo funeſtiora narrat ſuccincte Anonymus Ottonianus, & locupletius his verbis Chriſtannus : *Sed iidem ſancti Martyris necatores eum, quem usque ad mortem perſecuti ſunt, nec mortuo parcere cupientes, curſu rapido civitatem Pragenſem adeunt, & omnes amicos ejus, quos bonos bene adhæſiſſe credimus, diverſa & crudeli morte periment, & infantes eorum vivos in profundo fluvii Wltawe demerſerunt. Quos, quia participes fuerunt paſſionis, credimus effectos eſſe & glorie, & eorum numerum & nomina licet nos indigni pre multitudine eorum neſciamus, tamen Deum ſcire & elegiſſe vere credimus. Adunaverat autem vir beatus, dum adhuc viveret, Clericorum non minimam multitudinem & ſervorum Dei, quos perſecutores S. Martyris adeo perſecuti ſunt, ut vix in patria aliquis eorum remaneret.* Hanc cædem alii tribuunt Boleslai, alii Drahomiræ imperio, remque multis amplificant, quos in-
Peſſina Rad. 3. *p.* 149. ter præcipuus Peſſina.

(*r*) Hæc non modo præter ſed etiam contra veterum memorias narrat Hagecius, Podivinus enim a cæde S. Wenceslai fugam quoque arripuit, & multo poſterius ſuſpendio enectus eſt, de quo ita Chriſtannus : *Podivinus apud Theutonicos fuga labens diu exulatus eſt. Poſt vero ratus pacem redditam patrie ad ſua reverſus, temporis aliquantum in propriis deguit, diu ſe ſe occultans. - - - Hic quadam dierum ſecum dolorem, quem ex quo ſeniorem ſuum* (Wenceslaum) *perdiderat, menti habuerat, durius ſolito revolvens, aſſumens gladium, ad domum cujusdam feſtinus properat, quem caput perſuaſe necis contra S. Wenceslaum conjuraſſe noverat, & cujus manibus eundem Beatum interfectum precipue ſciebat. Et veniens invenit eum in æſtuario balneo, quod populari lingua ſtuba vocatur, recumbentem - - - & irruens interfecit eum, & fuge preſidio ſperans ſe poſſe ſalvari feſtinus exibat. Et ſilvam ingreſſus dum jam ſecurus procederet, mors militis & factum occiſoris fratricide illi nunciatur. Et mox ipſis apparitoribus ſilvam circumdari fecit, & illico comprehenſus, laqueo appenſus eſt.*

(*s*) Coſmas his verbis hæc explicat : *Ergo Dux Boleslaus conſcius ſce-*

celeris patrati, timens pœnas tartari, mente ſemper recolens ſugaci, quoquo modo poſſet Deus ſuper hoc crimine placari, votum vovit Domino dicens: ſi iſte meus filius, inquit, ſuperſtes fuerit, ex toto corde meo Deo eum voveo, clericus ut ſit, ſerviat Chriſto omnibus diebus vitæ ſuæ pro meo peccato, & hujus terræ pro populo. Mox ſupra autem inquit Coſmas: *cui ex eventu rerum nomen eſt inditum Ztrahquas.* Nolim cum Hagecio ſentire id nomen illi a patre Boleslao fuiſſe inditum, aut plane cum Dubravio dicere: Dubrav. l. 5. Boleslaum ideo hoc nomen filio inveniſſe, ut *glorietur in malitia ſua.* Profecto nomen hoc quid fuiſſet aliud Boleslao, quam perpetua objurgatio monimentumque execrandi ſui facinoris; ut multo magis id populi rumore & ſatyra enatum exiſtimem, quod temporis curſu poſtea increbuit. Nam memorat Peſſina ex vita S. Wenceslai ab Hystore Epiſcopo Pragenſi ſcripta filium inter epulas natum a Boleslao Peſſina Rad. 3. p. 148. vocitatum fuiſſe *Samodrub*, quod latine *ſolus Comes* aut *ſocius* connotet. Ceterum Strachyquas nomen varie ab authoribus ſcriptum reperitur: Stratiquas, Strahquas, Strachewaſius, Strachakwas, verior tamen ſcriptio Strachykwas reputanda eſt, quæ vetere dialecto Slavica *terribile convivium* ſignificat.

(*t*) De hac viſione multum in utramque partem diſputat Balbinus: At certum jam eſt ac indubitatum grandi anachronyſmo non Balbin. Epit. p. 39. & 40. quidem ſolum Hagecium, ſed multo eo vetuſtiores peccaſſe, cum hiſtoriam tribus ſeculis poſterius a S. Wenceslai Martyrio factam, jam ipſi huic præſenti anno Martyrii illigarunt. Primum autem, tacentibus veterioribus omnibus biographis, hoc grandi errore peccaſſe deprehendo Pulkavam, a quo hauſit Carolus IV. in vita ſua S. Wenceslai, cum Anonymus Trebonenſis, denique Æneas Silvius & poſterior omnis hiſtoricorum noſtrorum turba. Ante cætera autem noſcendum: nomen *Ericus* Danis veteribus nihil aliud fuiſſe, quam *Henricus* a prima ſua Theotiſca appellatione atque etymologia *Ehrenriech* ſeu *Ehrenreich*, quare ſcriptores cumprimis latini promiſcue jam *Erici* jam *Henrici* nomine utuntur in appellandis quibusque Daniæ regibus. Jam certum præſente ſæculo X. nullum *Ericum* ſeu *Henricum* Daniæ præfuiſſe, quin hoc plane, de quo agimus, tempore, apud Danos regnaſſe *Gormonem*, qui anno 939. mortuus eſt, ut præter Adamum Bremenſem legere eſt in Chronico Schlesvicenſi Broderi apud Menkenium T. III. Viſio Apud Menken, T. III. p. 591. autem ſupra relata pertinet ad Ericum ſeu Henricum Daniæ Regem, qui trecentis annis poſt Martyrium S. Wenceslai, nempe medio ſecu-

culo XIII. vixit, ut rem narrat ſupra laudatum Chronicon Schleſvicenſe, & his verbis luculenter dubium omne tollit magnum Chronicon Belgicum apud Piſtorium, cujus author ſe hanc hiſtoriam hauſiſſe ait ex Chronicis vetuſtis terræ Danicæ. Sic vero habet: *Venceslaus p CCC. paſſionis ſuæ annos Regi Danorum Henrico quieſcenti per viſum apparuit eique, quod ſuo genere mortis mori deberet, revelavit, præcipiens, ut in honore illius, qui Venceslaus dicebatur olim, monaſterium conſtrueret, qui Rex a ſomno conſurgens ſtupefactus de viſione, cœpit de ſancto Venceslao, de quo nunquam ante audierat, ex Epiſcopis & aliis, quis eſſet, perquirere. Et cum audixiſſet fuiſſe Principem Bohemiæ, & a fratre occiſum, erexit in honorem ipſius in Rivalia Ciſtercienſis ordinis magnarum poſſeſſionum monaſterium. Sed antequam conſummaſſet, juſſu fratris ſui Abel dicti, ſicut ſanctus revelaverat, peremtus eſt.* Quæ eadem recitat Joannes Iſacius Pontanus in Daniæ hiſtoria ad an. 1249. Dusburg in Chron. Pruſſiæ P. 3. c. 66. & Anonymus Leobienſis apud Hieronymum Pezium T. I. p. 818. ad annum 1243. Operam autem perdit Tannerus S. J. in trophæis S. Wenceslai, dum viſionem hanc geminare, & aliam ſub Heraldo, aliam ſub Erico Daniæ Rege accidiſſe contendit, nam neque Heraldus neque Ericus tempore Martyrii S. Wenceslai regnavit in Dania, ſed Gorm, ut indubitatum eſt ex coævorum relatis. Ex verbis vero Pulkavæ primi hujus anachronysmi prolatoris facile conjicitur, unde error hic profluxerit, dicit enim: *Eadem, qua paſſus eſt S. Wenceslaus, nocte apparuit &c.* Quæ verba procul dubio in vetere quopiam Mſ. reperit ſine Chronologia commemorata, quæque ille perperam ad Martyrii annum retulit, cum de nocte anniverſaria paſſionis quocunque anno recurrente explicari poſſint.

(*u*) Boleslaum plura eximia veræ pœnitentiæ teſtimonia poſteritati transmiſiſſe, ac poſtea a pluribus bene præclareque geſtis inclaruiſſe ſuis locis oſtendemus.

PRÆTERMISSA.

I. Obſeſſum quidem Pragæ & in deditionem acceptum ab Henrico Aucupe ſuperiore anno Divum Wenceslaum legimus, ſed ſimul amicum, & fortaſſis militem ejus creatum, ac proinde neceſſitudine quadam junctum, ut haud temere aſſerere videatur Chriſtannus noſter: *Cui* (nempe Henrico) *felix idem* (Wenceslaus) *amicus jungitur*

tur aſſidue. Hoc jam amicitiæ fœdere, Henricique benevolentia freto Wenceslao, vix dubium eſt, perſuaſum tandem a Clientibus ſuis, ut poſtquam adoleſcentiæ annos jam excurriſſe videretur, ipſe regimini aptus gubernacula per ſe tractare occiperet, atque matrem Drahomiram cum ſuis proceribus, tyrannidem magis quam imperium in ſuos exercentem, omni poteſtate exueret. Quod quidem ſeu anno jam lapſo ut vult Puczalka Henrico præſente ac adjuvante, ſeu certe hoc ipſo anno accidiſſe innuit rerum ab veteribus proditarum ſeries. Nam illi paſſim ſuſceptum a Wenceslao imperium, matris deturbationem inque exilium relegationem ante Translationem corporis S. Ludmillæ (quæ præſente anno accidit) narrant. Nullus autem adduci poſſum ut credam S. Wenceslaum tum cum matrem in exilium ejecit, atque per ſe ipſum imperium auſpicatus eſt annum ætatis nonniſi *decimum tertium* egiſſe ut cum Hagecio ſentit Weleslavinus & Balbinus. Veteres enim vitæ non raro eum *Virum* appellant. Sic Chriſtannus: *Vir æternæ memoriæ.* Coſmas: *Vir ſanctus* Anonymus Ottonianus plane ſub matris ejectionem & imperii per ſe ſuſcepti moderationem jam illi *Virilem ætatem* tribuit: *Transcurſa*, inquit, *interim annorum juvenilium tam felicium ſemita in virilis animi robur Dux ipſe altius aſcenderat.* Et rurſum: *Nunc retromiſſa juventute vir effectus.* Id pene indubitatum S. Wenceslaum ſaltem ſub Martyrium ſuum virilem ætatem attigiſſe, quod ex Boleslai fratris minoris ætate, qui jam filium tum progenuerat, & omnibus veteribus picturis colligere licet, cum tamen ex calculo Hagecii, Weleslavini, & Balbini nonniſi primum ſupra vigeſimum annum vivendo fuiſſet aſſecutus. Verum his ſtabilitis jam ad præſentem annum ſpectat, quod omnes vitæ veteres, & omnium maxime enucleate narrat Chriſtannus his verbis: *Tandem confortatus a Deo & virtute ſe precingens, matre ſua, univerſisque primariis accitis ut decuit increpavit, quemadmodum liber ſapientiæ teſtatur: „ Verba ſapientium quaſi ſtimuli, & velut clavi in altum defixi. „ Sed* inquit B. Wenceslaus: „ *Cur filii ſceleratorum & ſemen mendax, viriquæ iniqui probibuiſtis me diſcere legem D. N. JEſu Chriſti? & obtemperare mandatis illius? quodſi vos tedet Chriſto ſervire, cur ſaltem ceteros impeditis? ego vero ſi hactenus veſtra ſub providencia vel poteſtate degui, amodo tamen illud reſpuo, Deo cuncti potenti ſyncero ex animo deſervire cupio.* „ *Orta eſt poſtmodum pro ejusdem rei cauſſa variisque rebus aliis diſſidia egrandis viros inter ipſos primarios, qui lateri Ducis religioſi inhærebant, & inter reliquos, qui partes nequiſſimas domine impie juvabant, diviſique ſunt conſiliarii invicem, & primates terre, diſcordiarumque inter eos ſpine pullulave-*

Puczalka in navi Eccleſiæ.

Balbin. Epit. p. 19.

Mſ Bibl. Met.

venerunt ad ſanguinis uſque effuſionem. Verum pars juſtorum, licet minima foret, prevaluit tamen adverſus partem maximam, ut ſemper, iniquorum. Nam ſepe memoratus Dux Wenceslaus feliciter de nanciſcenda pace, ſpiritu ſancto inſpirante, corde conſilium capit, quo genitricem ſuam, que cauſa totius nequitie merat, proturbaret e patria, quatenus ea propulſa cunctisque conſentaneis ejus viris impiis, invicem furor diſcordiarum ſopiretur, paxque Eccleſie Chriſti accreſceret, unum eundemque dominum cuncti poſſidentes, verum Chriſti doctrinam perfectiſſime addiſcerent, diſpoſitisque cunctis, que ad partem regni pertinere cernebantur, proturbatis & expulſis filiis diſcordie, compoſita quiete, matrem rurſus cum honore ad propria revocaret. Que cuncta, juvante ſe opifice Deo, opere complevit: nam matrem regno cum dedecore maximo pepulit, dignam ei ultionem omnipotente Deo reddente ob effuſionem ſanguinis innocentis B. Ludmile, quem ſine cauſſa fuderat. Quam mira vero rerum omnium ſcena cum ſummo Chriſtianæ fidei incremento hæc conſecuta ſit, perſequitur Anonymus Ottonianus: *Jam tunc Deo ſerenante comprimuntur aliquantum ſub ejus manu barbare mociones, ſurgunt autem catholice religionis leta incrementa, quomodo divino cultui templa dicata paulo ante infidelium neglectu cadencia ſtabili reparacione fundantur, clerici patria bonisque privati benigna largitate revocantur, ſtatimque non tantum reſtituta, verum ſancti viri plurimis adaucta muneribus ſubſtancia locupletantur, & tota per has partes tali ſub Principe elata congaudet Eccleſia.* Quam cumprimis Clericorum in patriam revocationem præſente anno accidiſſe perſuadet hiſtoria Translationis B. Ludmillæ, in qua jam Clericorum chorum adfuiſſe illa memorat. Verum magnum negotium nobis faceſſere videtur vita S. Wenceslai juſſu Ottonis II. ſcripta, quam crebro omnium vetuſtiſſimam venditavimus, & ex cujus narratis Chronologiaque paſſim Annalium noſtrorum hiſtoriam expendimus: illa vero expreſſis verbis S. Wenceslaum ſub Ottonis magni imperio Principatum Bohemiæ auſpicatum fuiſſe ſcribit. Quod jam paragrapho ſequente excutere atque diluere neceſſe eſt.

Mſ. Bibl. Met. (margin, beside "ta ſit, perſequitur Anonymus Ottonianus")

Mſ. Bibl. Met. II. Mox laudatus itaque Anonymus Ottonianus inquit: *Patre* (Wratislao) *interim, ut jam dictum eſt, univerſe carnis viam ingreſſo, juvenis ipſe* (Wenceslaus) *ſenum exempla actibus declarans, ſub Regis ſereniſſimi Ottonis fulgente potencia, favorabili populorum aſſenſu in patrie Ducatus ſucceſſionem ſe nimium refutante dilectus, & in Principalis ſedem dignitatis eſt elevatus.* Propter hoc manifeſtum Chronologiæ vitium, uti & quod eadem vita Spitigneum primum Chriſtianum Bohemorum Ducem ſtatuat,

de-

denique quod in recenſendis S. Wenceslai miraculis ad annum usque 1092. procurrat, fluctuare cœpere Clariſſimi Viri Bollandiani, & in dubium vocare: Num revera hæc vita ex hac antiquitate & juſſu Ottonis II. ſcripta ſit? Quam inter fluctuationem primas potius Chriſtanno conceſſerunt, ſcriptamque ab eo SS. Ludmillæ & Wenceslai vitam præ illa ad 28. Septembris ex Balbini editione publicarunt. Verum vitæ huic ſuam antiquitatem vindicare, & dubia quæque diluere noſtra intereſt, quandoquidem ex illa paſſim Chriſtannum ſua hauſiſſe non ſemel affirmavimus, & ad ejus Chronologiæ rationem hiſtoriam noſtram accommodavimus. Et quidem minime diffiteor mihi etiam haud levem ſcrupulum moviſſe hæc ipſa tria a doctiſſimis Viris Bollandianis objecta dubia eo ſtatim momento, quo primum vitam hanc legendo excurreram. Verum potiſſimam difficultatum partem ſuſtulit haud multo poſt literis ſuis Reverendiſſimus Dominus Bonaventura Pitter Ordinis S. Benedicti Rayhradii in Moravia Prælatus, quem utinam hiſtoriæ patriæ elucidationi ſuperi diutius ſervaſſent. Viro enim huic erudiſſimo cum pro conſueto inter nos literarum commercio indigitaſſem, me hanc nusquam cognitam S. Wenceslai vitam e Codice membranaceo Metropolitano fuiſſe aſſecutum, ſimulque illi hæſitationes meas de Principatu S. Wenceslai ſub Ottonis Imperio, item annum 1092. in miraculis S. Wenceslai commemoratum indicaſſem, is die 5. Junii anno 1763. e domo ſua Brunenſi in hæc verba reſpondit: *Oppido miror vitam S. Wenceslai juſſu Ottonis ſecundi ſcriptam tibi primum his diebus innotuiſſe: Balbinum & Peſſinam indubie hæc vita latuerit, quandoquidem neuter ejus uſpiam mentionem faciat. Ego vero jam annis plus minus viginti, cum Brzevnovienſis cœnobii adhuc eſſem alumnus, eam meo calamo ex hoc eodem codice Metropolitano deſcripſi, imo eam in vernaculum Bohemicum traductam, pridemque prelo datam poſſideo. Promotus tandem ad Præpoſituram meam Brunæ longe antiquiorem, atque correctiorem codicem reperi, qui, ut maniſeſtiſſima indicia produnt, inter annum* 1100. *&* 1130. *ſcriptus eſt, cum Metropolitanus ille Pragenſis forte tribus ſæculis poſterius ſit exaratus, nec Brunenſis tot ſcateat erroribus. Vita autem S. Wenceslai in dicto codice Brunenſi caret hiſtoria Translationis, nec aliqua Sancti hujus miracula poſt paſſionem recenſet, ſed poſt verba*: ſub quarti Kalendarum Octobrium perpetuo letancia regni celeſtis ingreditur conſorcia *uſitata formula abſolvit:* preſtante Domino noſtro JEſu Chriſto, qui cum patre &c. *Quod moves Gelaſi ſuaviſſime! de Ottonis imperio: valde dubium eſt in codice Brunenſi. In eo enim nomen* Ottonis *illo loco non legitur, ſed vocabulum* otti *parva initiali*

Acta SS. ad 28. Sept. §. 1. n. 8. usque 13.

litera o *cum contractionis cujuſdam notula. Quæ vox num* Ottonis? *an aliter legi debeat? ego hactenus nulla conjectura divinare potui, ſed nec etiam admiſit, quod ferme omne ſibi labores mei œconomici atque regii quique exp[illegible]cunt.* Hactenus piæ memoriæ Reverendiſſimus Vir. Ex cujus literis jam primo præcipuam difficultatem enodatam habemus de miraculis usque ad annum 1092. in vita hac recenſitis, cum e vetuſto codice Brunenſi teſtatum fiat primitus vitam nonniſi usque ad Martyrium S. Wenceslai ſcriptam fuiſſe, ac proinde hiſtoriam translationis & miraculi quoquo demum poſteriore adjectam. Quod quidem ita accidere potuiſſe non diffitetur Eruditiſſimus Continuator operis Bollandiani in Commentario prævio §. 1. n. 10. imo n. 13. ait ſibi etiam probabilius videri: illa pauca de miraculis huic vetuſtiori vitæ a quopiam fuiſſe addita. Alia vero præterea mihi duo argumenta ſunt hiſtoriam translationis & miracula fuiſſe a poſteriórum nonnemine appoſita: nam in eodem Codice Metropolitano huic ipſi vitæ juſſu Ottonis *II. ſcriptæ* mox ſubjectum habetur illius compendium, quod incipit: *Creſcente per orbem univerſum Katholice religionis incremento &c.* Quod compendium nonniſi præcipua geſta S. Wenceslai ex illo ipſo Anonymo Ottoniano, & quidem paſſim verbis illius eademque ſerie refert, ut aliquando inter tomos noſtros ineditos oſtenſuri ſumus. At non progreditur longius, quam ad Martyrium S. Wenceslai, & iisdem verbis vitam S. Wenceslai abſolvit, quibus Codex Brunenſis: *Sub IV. Kalend. Octobrium perpetuo letancia Regni celeſtis ingreditur conſorcia. Preſtante Domino noſtro JEſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat per omnia ſecula ſeculorum Amen.* Quod manifeſto argumento eſt Anonymum Ottonianum narratione ſua non fuiſſe ultra cædem S. Wenceslai progreſſum. Quod alterum eſt: lucuentiſſimis indiciis proditum eſt: ſeu a Coſma ſeu aliquo alio illas miraculorum recenſiones fuiſſe adjectas: nam quæ in hac ipſa interpolata Codicis Metropolitani vita paulo ante verba: *Anno Chriſti milleſimo nonageſimo ſecundo in Nativitate ſancte Marie Virginis &c.* & poſtea leguntur, totidem pene verbis exſcripta ſunt ex libro II. Chronicæ Coſmæ ad annum 1091, quæ narrationis & verborum conformitas etiam argumento fuiſſe videtur Peſſinæ (quamquam perperam) quod vitam hanc Ottonianam partim Coſmæ eſſe crediderit, nam non modo in Phoſphoro ſuo ſepticorni hoc ipſum anni 1092. miraculum totidem verbis ex Anonymo Ottoniano exſcribendo *Peſſina Rad 6. p.617. & 618.* citat Coſmam his verbis: *Coſmas in vita & paſſ. S. Wenceslai parte 2.* ſed & manu ſua in Codice Metropolitano in margine hujus vitæ Ottonianæ

næ

næ notam appoſuit: vitam hanc a Coſma ſcriptam eſſe. Unde teſtatum habemus: vitam hanc non omnino incognitam fuiſſe Peſſinæ quemadmodum ſenſit Reverendiſſimus Prælatus Rayhradenſis, quin nec Balbino, nam produnt doctiſſimi Bollandiani hanc ipſam vitam illis a P. Balbino tum vivente ad ſupplendum exemplar mutilum Aquisgranenſe ex eodem Codice Metropolitano miſſam fuiſſe. Quod ad Imperium Ottonis attinet, ſub quod Anonymus Ottonianus Principatum S. Wenceslai rejicit, oſtendit idem Reverendiſſimus Prælatus Rayhradenſis in codice ſuo Brunenſi vocem *Ottonis* dubiam eſſe, legique *otti* cum minuſcula initiali litera & contractionis ſigno, unde haud indubia argumentatio capi poteſt: imperitos librarios ex hac fugiente, contracta & ſibi minus legibili cognitaque voce nomen *Ottonis* ex conjectura ſola effinxiſſe. Ego vero excuſſis pluribus authoribus, qui de veterum ſcripturis & contractionibus agunt, certum hactenus aſſequi non potui, quid vox contracta *otti* connotet. Reperio quidem in Waltheri Lexico Diplomatico voces contractas: *otti. ottos. ottorum &c.* explicari per voces *oppoſiti. oppoſitos. oppoſitorum &c.* ſed per ejusmodi vocem minime ſatisfit ſenſui Ottoniani noſtri Annonymi, & admodum perplexus redditur, nempe: *Sub regis ſereniſſimi oppoſiti fulgente potencia.* Niſi forte legendum ſit: *ſupra poſiti* ſeu *ſupra appoſiti*, ita ut vox hæc *appoſiti* reſpiciat ad Henricum Germaniæ Regem, cujus paulo ante author hic meminit. Quæ conjectura ſi admittitur, habemus juſtiſſimam Chronologiam, ſcilicet S. Wenceslaum Principatum ſuum ſub Henrici Aucupis imperio fuiſſe auſpicatum. Sane mendum quodpiam in voce *otti* ſeu *Ottonis* cubare innuunt etiam præcedentia verba authoris: *ſub Regis ſereniſſimi*, cum is ignorare non potuerit Ottonem I. Imperatorem fuiſſe, & ſupra in præfatione ſua ad hanc vitam Ottonem II. hoc titulo nobilitet: *Victorioſiſſimi Imperatoris Auguſti Ottonis ſecundi.* Niſi dicere malimus authorem ex eo, quod certo ſciverit S. Wenceslaum ſub imperio Ottonis I. Martyrio fuiſſe affectum, præcipitatione quadam fuiſſe abreptum, atque etiam initium Principatus ſui ſub ejusdem imperium rejeciſſe. Quod de Spitignæo *primo Boemorum Duce* Chriſtiano objiciunt Bollandiani, pridem annis ſuperioribus enodavimus, cauſasque attexuimus, cur Borzivogius exteros latuerit? Sed nec hic omnia, plura acervare expedit ad vitam hanc ſuo pretio & antiquitati vindicandam: Chriſtannus vitam SS. Ludmillæ & Wenceslai ſcripturus jam vetuſtiores vitas ad manus habuit, in præfatione enim ſeu epiſtola dedicatoria ſua ad eas ſe revocat, quas ſe etiam correxiſſe fatetur,

Mſ. Bibl. Met. ſic enim loquitur: *Paſſionem Beati Wenceslai ſimul cum avia ſua beate memorie Ludmile - - - diverſis compoſitionibus, & non pleniter digeſtam reperiens dignum duxi, ut - - - aliquomodo eam corrigerem, vel ſi qua deſunt - - adderem.* Chriſtannum autem hac ipſa Ottoniani Anonymi vita uſum fuiſſe produnt tot periodi, quas integras ad verbum exſcripſit, convincit illum etiam tanquam exterum rerum quarumque domeſticarum minus gnarum, quale illud inter alia de primo Chriſtiano Duce Spitignæo, cui merito ſubſtituit Borzivogium. Vitam denique hanc jam Ottonis II. illiusque tempore ſcriptam fuiſſe indubie perſuadent relata Papebrochii, qui ſe illam exſcripſiſſe ait: *Ex perantiquo Mſ. pergameno annorum circiter DC. aut plane DCC. Eccleſiæ Collegiatæ S. Adalberti Aquisgrani.* *Acta SS. ad 28. Sept. §. 1. n. 8.* Ex qua codicis iſtius antiquitate, annorumque calculo plane teſtatum fit vitam illam jam ſæculo X. fuiſſe ſcriptam. Veroſimillime autem Codex iſte ex Bohemia illo translatus eſt, cum conſtet Carolum IV. Imperatorem in hac ipſa Aquisgranenſi Eccleſia ad altare S. Wenceslai Capellanum fundaſſe e natione Bohemica, ejusque præſentationem Regibus Bohemiæ reſervaſſe, de quo ſuo loco. *Balbin. Epit. l. 5. c. 11. p. 570.*

III. Pleno jam jure Principatum aſſecutus S. Wenceslaus matre in exilium relegata, & Clericis undequaque ad ſua reverſis, cum corpus S. Ludmillæ quotidie magis magisque Tetinii inclareſceret prodigiis, de eo Pragam transferendo meditatus eſt. Quam Translationem præſente anno accidiſſe teſtatiſſimum habemus ex ſimillimo computi Eccleſiaſtici argumento, quo annis abhinc duobus ejus Martyrium probavimus. Et quidem *Hiſtoria de Translatione S. Ludmillæ*, quæ habetur in Codice Clementino Inclytæ Societatis Jeſu, quæque ſubnexa eſt toties a nobis laudatæ vitæ Divæ Ludmillæ, quæ denique ad verbum pene reſpondet lectionibus veteribus Breviarii Metropolitani Pragenſis indubie hunc annum nobis indigitat, dum ita loquitur: *Repertum autem corpus felicis & Deo devote famule Ludmille Beate XIIII. Kalendas Novembris hora XII. feria II. Intulerunt eam Pragam feria VI. leticia cum ingenti gratulantibus, cunctisque Chriſtum laudantibus.* Cum itaque ex hoc inſigni vetuſtatis documento habeamus diem XIV. Kalendarum Novembrium, ſeu 19. menſis Octobris, diſcamusque eam anno Translationis incidiſſe in feriam II. calculo e computu Eccleſiaſtico deducto ita argumentandum eſt: Diei decimæ nonæ Octobris litera Eccleſiaſtica E illigata eſt, quæ cum fuerit feria II. neceſſario ſequitur eo anno, quo Translatio facta eſt, literam Dominicalem fuiſſe D. Quæ litera D Dominicalis

fuit

fuit anno præſente 929. & anno 935. Sed annus 935. ſuſtineri nequit partim, quia alias ſequeretur annis 8. corpus S. Ludmillæ Tetinii delituiſſe, quod contra omnium veterum mentem eſt, partim quia pridem demortuus fuit Tuto Epiſcopus Ratisbonenſis, & jam quarto anno illi Eccleſiæ præſedit Iſangrinus; quem tamen ad ſepulturam ſacri corporis a S. Wenceslao invitatum fuiſſe narrant omnes vitæ veteres S. Ludmillæ. Igitur nihil reſtat, quam ut annum 929 præſentem videlicet ejus translationi defigamus, quo nempe triennio cœpto (uti ſentit Pontanus, Peſſina, Dubravius, Hagecius, Balbinus aliique) illius corpus decima nona Octobris feria II. Tetinii levatum eſt, vigeſima vero tertia Octobris feria VI. Pragam translatum, quem annum Translationis recte defigit Lectio VI. hodierni Breviarii Archidiœceſani Pragenſis, Peſſina, & Puczalka. Scio quidem Jordanum ex noſtris longe aliam argumentationem capere, & ducto itidem Eccleſiaſtico calculo cônari oſtendere S. Ludmillæ corpus repertum eſſe anno 931. Sed falſus eſt Vir doctiſſimus mendoſo Chriſtanni noſtri loco, qui eadem verba ex ſupranominata veteri hiſtoria Translationis recitans ita vitioſiſſime has notas Chronologicas refert: *Repertum eſt autem corpus fœlicis & Deo devotæ famulæ Ludmilla quarto decimo Kalendas Novembris bora XII. feria quarta. Intulerunt autem eam Pragam die tertio feria VI. XII. bora ejusdem menſis.* Quæ tam perplexa advertere doctiſſimi Viri Bollandiani, ut non modo fateantur in hoc loco Chriſtanni aliquem errorem cubare, ſed & merito refugerint Translationi huic certum annum defigere, ne divinaſſe magis, quam certa aſſeruiſſe viderentur. At vero codex Metropolitanus Chriſtanni majori etiam mendo ſcatet: omiſſis enim vocabulis *tertio* & *XII. bora* habet: *XVI. Kal. ejusdem menſis*, e quibus verbis ſequeretur prius corpus Pragam illatum, quam vel repertum fuiſſet. Ut merito igitur ex hac hiſtoria Translationis corrigenda ſint exemplaria Chriſtanni, quæ varie, vitioſeque paſſim hunc locum referunt. Ceterum plane adſentior Jordano ita ſcribenti: *Cur autem translatio non in die, quam Chriſtannus prodidit nempe* 21. (imo 23.) *Octobris ſed* 10. *Novembris celebretur, ratio petenda videtur ex relatis Martyrologii vetuſtiſſimi Metropolitanæ Eccleſiæ Pragenſis ſub Lit. G.* 17. *in Archivo ibidem aſſervati, quod ſic habet*: IV. Non. Nov. Translatio ſanctiſſimi corporis Ludmillæ martyris & viduæ, aviæ S. Wenceslai de caſtello Thetin in urbem Pragam. Quod in monaſterio S. Georgii Martyris in caſtro Pragenſi jubente & procurante S. Wenceslao conditum eſt. Et mirandum tunc accidit omnibus, quod ſepeliri non poterat aquis vehementer

ter

Pontan. in Bob. Pia. Peſſina Rad. 3 *Hagec. ad An.* 922. *Dubrav. l.* 5. *Balbin. in hiſt. S. Mont. Auctuar. I. c.* 8. *Jordan. Orig. Slav. n.* 1049.

Balbin. Epit. p. 52.

ActaSS. ad 16. *Sept.* §. 5. *n.* 62.

Jordan. Orig. Slav. n. 1049.

ter ebullientibus, ubicunque ſepulchrum foderetur, quoniam diu Ec-cleſia jam dicti monaſterii non fuit conſecrata &c. *Translatio ergo illo die celebrata fors* (imo veroſimillime) *eſt, quo conſecratione præmiſ aquæ ceſſarunt impedimento eſſe.* Hactenus Jordanus: Quoniam autem Hagecius prætermiſit ea, quæ Pragæ circa ſepulturam hujus ſacri cor-poris poſt translationem acciderunt, & quorum ſuccinctam mentionem facit mox relatum Martyrologium, hic ex hiſtoria Translationis Codi-cis Clementini enarrare æquum eſt, cetera enim, in quibus ab ea diſſen-

Mſ. Bibl. Clemen. S. J.

Hagecius, jam ad annum 922. præmiſimus. *Humo* (verba ſunt hujus hiſtoriæ) *dehinc effoſſa, compoſitaque foſſa in eadem baſilica* (S. Georgii Pra-gæ) *tumulare eandem conati, ſed ex eadem foſſa repente aqua inundavit, quod plurimi intuentes, mente captavere: eundem ſepulchri locum minime ſanctæ Chriſti placere, replentesque rurſum foſſam ſarcophagum cum ipſo pignore ſuo ſtatuere, ſuper eandem divinum auxilium poſtulantes, ſic quod ad propria ſub-iter properavere. Spacio dehinc temporis elapſo modico Wenczeslaus Princeps Beatus, Ratisbonam miſſis legatis, Pontificem ejuſdem civitatis, quia tunc tem-poris Bohemi erant Parochiani ſui, conſuluit* (Chriſtannus addit: *nomine Tu-tonem*) *quidnam ſibi agendum eſſet corpore de predicto, qui divine legis ſcripta perluſtrans, ſecundum datam ſibi a Deo ſapienciam, in reſponſis hec illis man-davit: ſcilicet ut corpus inicium ab ipſo exordio protboplaſti ſumens, cui dictum eſt: Terra es, & in terram ibis, pulvis es & in pulverem reverteris; ſepulture traderent, gloriam Chriſti donec cerneret. Ingentique zelo divino accenſus Princeps prefatum Antiſtitem humili prece exoravit, quatenus ad eum venire dignaretur, ac corpus ipſe ſepulture daret, baſilicamque, que adhuc benedictione Pontificali careret, dedicaret; qui ſimulata infirmitate ſenectutis ire non valens, coepiſcopum ſuum cum aliquantulis choris Clericorum deſtinavit. Adveniens im-primis templum* (S. Georgii) *domino conſecravit, poſt hinc ſex clauſis diebus circulis ſupra ſatum corpuſculum tumulavit in eodem loco, in quo aqua inunda-verat. Mira, atque ad Chriſti famule declarandum meritum! videlicet quod ſacerdotibus non in conſecrato loco eam cupientibus tumulare aqua exorta eſt: adveniente vero Epiſcopo, conſecrataque baſilica funditus non apparuit. Con-grue ſatis: ut quia felicis converſacionis ſue vita fruebatur feliciter, & cum be-nediccione majore ſepeliretur, que cum ſanctis erat ad Chriſti dexteram colloca-da. Rite his ita peractis Epiſcopus remuneratus, ut dignum fuerat a Principe, propria repetivit.* Hactenus hæc hiſtoria vetus Translationis: in qua porro explicanda hæc verba de Epiſcopo Tutone: *Qui ſimulata infir-mitate ſenectututis ire non valens* (quæ quidem non habentur in Codice Trebonenſi Chriſtanni, reperiuntur tamen etiam in Codice Metropo-

li-

litano) verba inquam: *ſimulata infirmitate*, non intelliguntur in propria ſignificatione, quaſi Tuto ſimulaſſet infirmitatem, & venire noluiſſet, nam mox ſubjungitur: *Ire non valens*, ſeu ut habet codex Metropolitanus: *Ire non prævalens*, ut itaque vox *ſimulata* hic accipi debeat pro *repræſentata* ſeu *prætenſa* infirmitate, quemadmodum vocem hanc in ea ſignificatione ſæpius a veteribus accipi oſtendit Dufreſne. Prætendit igitur Tuto ad ſupplicationem S. Wenceslai infirmitatem ſenectutis ſuæ. Nam revera Vir is grandævus erat, qui jam per 36 annos Epiſcopatui Ratisbonenſi præſederat, imo teſte Arnulfo poſtremis Epiſcopatus ſui annis oculorum lumine orbus erat. *Gloſſar. vocab. ſimilare.* *Mabillon. Act. SS. Bened. ſæc. V. p. 110. Raderus in Bavaria ſancta Vol. II. p. 139.*

IV. De geſtis Henrici adverſus Slavos hoc anno nihil quidem in veteribus Chronicis legitur, ſolas pene nuptias filiæ ejus Gerbergæ, quæ Gisleberto Lotharingiæ Duci nuptui tradita, referentibus: verum cum Witichindus ante Rhedariorum, ducibusque illis, omnium Slavorum rebellionem, quæ anno ſequente accidit, jam etiam memoret *Abotritos*, *Vulzos*, & *Rhedarios* tributarios factos fuiſſe, id eveniſſe oportuit præſente anno, cum anno ſuperiore Henricum oſtenderimus eductas e Boemia copias trans Rhenum traduxiſſe, niſi id magis ad annum, quo Hevelli bello petiti fuere, conjicere libet. Fuere autem omnes tres iſti populi Slavici: & quidem *Obotritorum* ſedes erat inter fluvios Vaharnam die Warne, Eldam, Travenam pene usque ad Albim atque ad mare Balthicum in hodierno Ducatu Megapolitano & Schverinenſi, quibus Helmoldus præcipuam civitatem Mikilinburk (hodie Mekelburg) l. 1. c. 2. tribuit. *Wulzi* ſeu *Wilzi* ſequentibus limitibus claudebantur: Verſus orientem ad ſiniſtram fluvii Oderæ usque ad ipſius oſtium in Oceanum. Verſus meridiem ad Hevellos usque ad fluvium Fuhram ejusque conjunctionem cum Odera. Verſus occidentem ad Morim vel Murizſee usque ad fluvios Nabaliam (Nebel) & Vaharnam. Verſus ſeptentrionem usque ad Oceanum & Ranos ſeu Rugianos, *conſequenter*, inquit Abbas Gotvicenſis, *integram hodiernam Pomeraniam anteriorem ad ſiniſtram Oderæ una cum Ukromarchia, Dynaſtia Stargardienſi, parte Principatus Guſtrovienſis, & Dynaſtia Roſtockienſi ad dextram Vaharnæ complectebatur. Rhedarii vero integrum regionis tractum ab originibus Panis fluvii usque ad ejus influxum in Oderam, & a fontibus Havelæ usque ad fluvium Fubram incolebant.* In quæ usque videlicet loca his annis Henrici arma pervaſere. Fidem autem non meretur, quod Stredovskius ex utroque Schœnleben & Valvaſore narrat: hoc anno rurſum ab Hun- *Chron. Gotvic. vocab. Obotriti.* *Idem l. 4. p. 673.* *Idem l. 4. p. 738.* *Stredovsky l. 5. c. 3. p. 484.*

garis pervaſam Moraviam, cumque Moravi non amplius pares eſſen illorum vi ſuſtinendæ, etiam longius progreſſos, dum ab Henric male excepti, cæſi, fugatique, palantes errantesque in ſilvis Moravi penitus a Moravis fuiſſent confecti.

ANNUS 930.

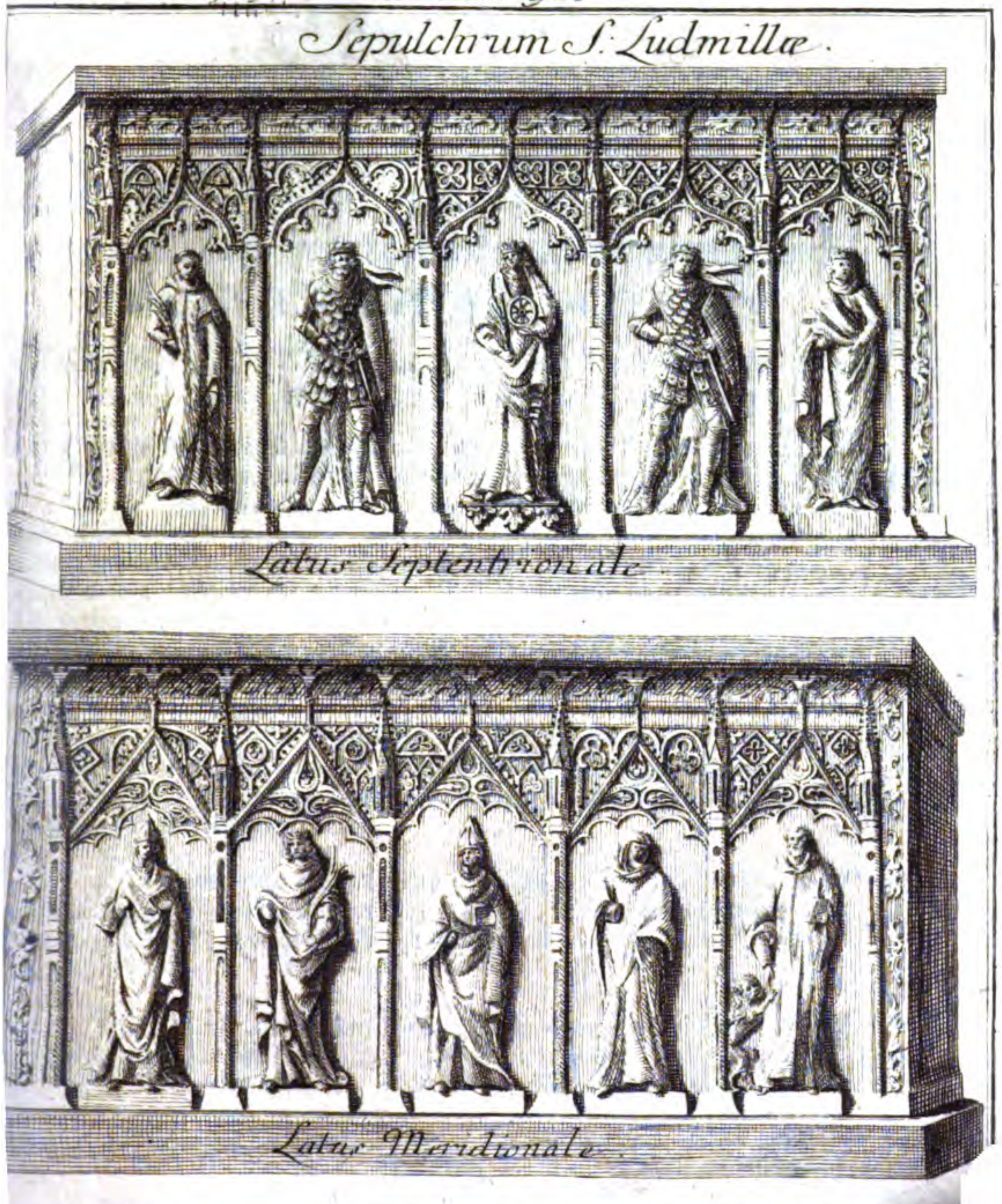
Wenceslai exuviæ in eo ſacello, quo depoſitæ fuere, mirum: quantis illico prodigiis ac ſignis fulſerint. (a) Hic omnis generis morbi non a Chriſtianis ſolum, ſed gentilibus etiam, qui ejus implorabant patrocinium, depulſi. (b) Nec ipſa ſcelerati percuſſoris domus tam late vagantis beneficii expers: Brzena Boleslai conjunx (c) violentiſſima eaque diuturna febri quaſſata, cum remedium malo reperiret nullum, clam, mariti metu, ad ſepulchrum Martyris adiit, ejus interceſſionem apud Numen efflagitatura. In aditu loci Wenceslaum eo prorſus vultu, quo erat, dum viveret, obvium ſibi, manusque ſigno bene precantem habuit, quæ in genua procidua ſanctum venerata, extemplo languore ſe liberatam ſenſit. (d) Limen egreſſa offendit in Boleslaum maritum quærentem: quid iſthic loci feciſſet? ad quæ illa trepida; „ Vix pede hæc loci „ tetigeram, hem dira febris me deſerere viſa! „ At Boleslaus fidem miraculo negat, atque vecors inquit: „ Nullus adducor, ut credam tam facile ceſſiſſe a te morbum, „ niſi jam febris tua in me demigret, malumque ipſe experiar. „ Sed vix hæc impium os evomuit, cum ſubito blaſphemum hominem gelidiſſima febris obſedit, captumque ſo-

Ad tumulum S. Wenceslai prodigia.

Uxor Boleslai illhic ſanitatem recuperat.

Temeritas Boleslai divinitus opprimitur.

Ad Ann. 930

Sepulchrum S. Ludmillæ.

Ad Ann. 930

Sepulchrum S. Ludmillæ.
Latus Septentrionale.
Latus Meridionale.

ſolido anno in poteſtate habuit nullo medicamine expugnabilis. Nonnulli hiſtorici, inter quos Racek Dobrohorsky (c) author eſt: Boleslaum occulte acceſſiſſe locum, & valetudinem fuſis ante ſepulchrum precibus impetraſſe.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXX.

STEPHANI VII. PAPÆ 2. HENRICI GERM. REG. 12. S. WENCESLAI 6. TUTONIS *Ep. Rat.* 37.

(a) Sancti Wenceslai corpus non intra ſed extra Sacellum conditum fuiſſe innuit Anonymus Ottonianus, ſeu magis ejus Continuator: *Sacrum autem corpus*, inquit, *credulorum pauci, qui aderant, mirabiliter ſarcoſago includentes, celebrato a Clericis funebri obſequio, extra Eccleſiam certaminis loco vicinam condiderunt.* Id quidem etiam ſub ejus cædem innuere videtur Chriſtannus, qui id a matre Drahomira factum his verbis perhibet: *Ejusdem exanime corpus mater, quam nuper peccatis ipſius exigentibus pepulerat, rurſumque in pace pro Chriſti amore revocaverat, quibusdam cum fidelibus rapientes in tumba tandem projicientes humo cooperuerunt, & non, ut decebat Martyrem, ſeu ut aſſolet quisquam honoris aut beatitudinis mortalium.* Verum poſterius verbis expreſſis ait illum in Eccleſia tumulatum fuiſſe, nam de Translatione S. Wenceslai locuturus, inquit: *Requievit corpus Beati Martyris in Eccleſia ſanctorum Coſmæ & Damiani humatum per tres annos.* *Mſ. Bibl. Mel.*

(b) Omnes vitæ veteres innuunt ſtatim a Martyrio S. Wenceslai ejus ſacrum tumulum quibusdam ſignis inclaruiſſe, idque etiam fidelibus quibusque ſtimulo fuiſſe ad ejus ſacras exuvias Pragam transferendas.

(c) Hanc Brzenam ſeu Bozenam ſuſpicatur Balbinus paganorum erroribus quoque fuiſſe irretitam, argumento illi eſt: quod vix credibile ſit a Drahomira ethnica Chriſtianam uxorem datam filio, præſertim cum hæc Brzena e ditionibus Drahomiræ progenita fuerit. At vero mihi hactenus tam felici eſſe non licuit, ut vel Boleslai uxoris no- *Balbin. Epit. p. 32. & 91.*

nomen in quodam Hagecio vetuſtiore legiſſem. Quod *Stochow* patria dicatur hujus Brzenæ, ditioque Drahomiræ, meræ fabulæ ſunt. Nam jam alias oſtendimus Hagecii ſeu aliorum librariorum hallucinatione profluxiſſe, quod loco *Ztodor* vocabulum *Stochow* invexerint.

(*d*) Vitæ juſſu Ottonis ſcriptæ plurima ſubjiciuntur miracula usque ad annum 1092. priora vero omnia complexus eſt Chriſtannus, Vita e Codice Trebonenſi integram eorum ſeriem texit usque ad Caroli IV. tempora. Verum hæc febris depulſio, quæ præcipue locum merebatur, nec in aliqua vita, nec in authore ante Hagecium uspiam comparet. Erudite igitur doctiſſimi Viri Bollandiani: *Ut laudati ſcriptores aſſertis ſuis certum fidem facerent, debuiſſent vades ſatis antiquos adduxiſſe, ſine quibus non poſſunt pro indubitatis haberi, quæ de rebus tam diu ante ſua tempora geſtis, quarum nulla apud biographos junctis temporibus proximos exſtat mentio, forte ex ſola vulgi traditione commemorant.*

Acta SS. ad 28. *Septemb.* §. 10. *n.* 181.

(*e*) Hunc ſcriptorem prætermiſit Hagecius in ſyllabo Authorum Annalibus ſuis præmiſſo, e quibus hiſtoriam ſuam compilavit; quod vel ipſum indicio eſt authorem hunc non magni eſſe nominis. Balbinus indigitat eum Canonicum Vetero-Boleslavienſem fuiſſe & dein etiam nonnunquam *Laczek Dobroborsky* nuncupari ſolitum, ſed nec ætatem illius, nec quo idiomate ſcripſerit, usquam prodit, imo ne periodum quidem uspiam præter duo Hagecii loca ex ipſo refert. Bollandianis viſus author minime antiquus, quandoquidem ſupra teſtimonium ejus de febri uxoris Boleslai minimi faciunt. Mihi ubivis quæſitus nuspiam in manus venit, nec præterea de eo quidquam comperire licuit.

Balbin, Epit. p. 91.

PRÆTERMISSA.

I. Translationi corporis S. Ludmillæ paſſim S. Wenceslai biographi molimen Eccleſiæ Pragenſis S. Viti ſubnectunt, quod non prius quam anno hoc, neque ſerius quam ſequente accidere potuiſſe, multa perſuadent. Vix enim credibile S. Wenceslaum, quamdiu mater Drahomira cum ſuæ tyrannidis adminiſtris habenas Ducatus Boemiæ regebat, Clericos omnes exoſos habebat, patriaque exturbabat, imo valvas Eccleſiarum claudebat murisque obfirmabat, ejusmodi condendæ Eccleſiæ negotium ſuſcepturum fuiſſe; quin ſi prius cœptum abſolutum-

que

que opus, ut noſtrorum plerique volunt, cur non eodem tempore, quo S. Georgii Eccleſia dedicata eſt, conſecratum, præſente nempe Coepiſcopo Tutonis Ratisbonenſis Præſulis? cur, inquam, denuo ad id conſecrandum evocatus Tuto? quæ ipſa eadem Tutonis evocatio rurſum argumento eſt, id ultra annum ſequentem accidere non potuiſſe, cum illo Tutonem jam fuiſſe demortuum certo conſtet, quem nempe Arnulfus usque ad 12. annum Henrici Regis Eccleſiæ ſuæ præſediſſe prodit, annus autem 12. Regni Henrici in annum præſentem incidat; quanquam alii, qui annum 920. primum Henrico tribuunt, ſequentem duodecimum regni ejus fuiſſe ſtatuant. Anno 933. Eccleſiam S. Viti a Ratisbonenſi Antiſtite conſecratam fuiſſe quaſi indubitatum habemus ex calculo Coſmæ, ut ita trium quatuorve annorum ſpatio productus fuerit labor molimenque hujus Eccleſiæ antequam conſummaretur. Nec molem hanc fuiſſe puſillam modicamque omnibus locis produnt veteres, pluribus enim ſacellis fuiſſe diſtinctam innuit Marignola, dum huic Eccleſiæ inſitam fuiſſe ſcribit Capellam S. Joannis Evangeliſtæ, ad quam tandem S. Wenceslai corpus Boleslavia translatum conditumque eſt, opus etiam magnis operis ſtetiſſe plurium artificum, mireque exornatum fuiſſe his verbis docet Anonymus Ottonianus: *Artifices ipſe* (Wenceslaus) *celeri juſſione convocat, fervet opus, labor impaciens effulget, Eccleſia ad perfecti ornatus extremam manum perducitur, miroque metallorum fulgore decorata exornatur.* Denique longius productum haud obſcure innuit Chriſtannus, dum ait per ſtructuram hujus Eccleſiæ S. Wenceslaum impeditum fuiſſe, ut ne Romam concederet, cucullum aſſumeret, fratrique Principatum cederet. Niſi dicere magis libet dedicationem hujus Eccleſiæ usque ad anni 933. prope exitum ideo prolatam, quod demum altero abhinc anno Hungari Boemiam invaſerint, atque per duos continuos annos miſere laniaverint, ut ſuis locis videbimus. Ad præſentem igitur ſummum ſequentem annum pertinet, quod narrat Chriſtannus, cumque eo omnes vitæ veteres: *Gratia*, inquit, *deinde divina cordi ejus inſpirante, templum Domino in honore B. Viti Martyris condere meditans, legatos allegat Ratisbonenſem ad Pontificem* (*Tutonem* verbis expreſſis nominat Anonymus Ottonianus, & biographus, qui Peſſinæ Hizo creditur, aliæque omnes vitæ veteres) *in cujus, ut prædiximus, tunc temporis Diæceſi conſtabat Bohemia ſecundum ſtatuta Canonum, licenciam illi Pontifex tribueret edificandi baſilicam; „Pater, inquiens, meus templum Domino in honore olim ſtatuit B. Georgii, egomet vero licencia cum veſtra eodem geſtio condere more in honore Chriſti Beati Martyris Viti.„*

Marignola Mſ. *Mſ.Bibl.Mon.* *Mſ.Bibl.Mon.*

Quibus auditis venerandus Pontifex gratiarum cum actione Christum ad Dominum extendendo manus profatur: „ Filio meo feliciſſimo Wenceslao hec relates mandata referte: Eccleſia tua jam venuſtiſſime ante Dominum conſtructa „ extat. „ Quibus auribus Princeps captatis exhilaratur corde, fundamenta mox jecit Eccleſie, parietesque optime locavit. Quæ verba Tutonis Episcopi quod figuram anteoccupationis contineant, minusque recte ex iis deducatur argumentario de conſecrata per Chriſtum Eccleſia jam ſupra egimus. De reliquiis S. Viti, quarum cauſa hæc Eccleſia condita paſſim aſſeritur, agemus ad annum 933, & 935.

II. Translationem S. Ludmillæ ſuperiore anno factam jam præſente anno miraculum haud vulgare ad ejus ſepulchrum ſecutum eſt, quod his verbis narrat Hiſtoria Translationis, & ex ea Chriſtannus: *Anniverſario autem ejus volvente die poſt translacionem ejus glebe ſacre ad gloriam nominis ſui, & ad declarandum meritum famule ſue Chriſtus Dominus inſigne operari prodigium dignatus eſt. Nam ut moris eſt Chriſtiane Religioni congregato Clero memoriam agere fidelium defunctorum, cum poſt oraciones, ut refectionem corporum una pariter reſiderent, quidam parvulus infirmitate corporis gravatus curvatusque ſurſum omnino non prevalens aſpicere, cum autem ad limina baſilice, ubi tante matrone corpus requieſcit, virtutemque Chriſti, meritumque ipſius ſancte imploraret, ſtatim erectus eſt, ſanitati per omnia reſtitutus. Quod plurimi intuentes omnipotenti Chriſto laudes canebant, quod ſue famule dignatus ſit magnalia declarare. Cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.* Quibus verbis Anonymus hic abſolvit hiſtoriam Translationis. At vero locus hic admodum obſcurus, num memoria fidelium defunctorum ad B. Ludmillam, an ad preces fortaſſis quotidianas aut ſtatas pro defunctis peragi ſolitas reſpiciat? ſed nihil opinioni Beatitudinis D. Ludmillæ officit, ſi etiam admittamus primis annis memoriam defunctorum pro ea factam. Nam plurima loca ex hiſtoria Eccleſiaſtica, uti de S. Carolo M. ſancto Henrico &c. ſuppetunt, non raro etiam pro illis, qui ſanctitatis opinione mortui ſunt, memoriam defunctorum fieri conſueviſſe, donec nempe ab Eccleſia pro ſanctis agniti habitique fuiſſent. Quemadmodum id ipſum de B. Gaudentio fratre S. Adalberti innuit Coſmas ita loquens: *Quem tu dicis ſanctum, adhuc non eſt per Apoſtolicam ſedem incanonizatus. Miſſam ejus, ut pro defunctis, celebramus.* S. Ludmillam vero adhuc anno 1100. non fuiſſe univerſaliter ab Eccleſia pro ſancta agnitam, conjicitur ex hiſtoria veli illius in Windelmuth, quam Coſmas ad dictum annum exhibet, & cujus ſe oculatum teſtem præbet.

Mſ. Bibl. Clemen.

Coſmas l. 2. ad An. 1100.

Ce-

Ceterum S. Ludmillam in gente noſtra ſtatim a Martyrio illius cultum meritam eſſe innuit vita ejus vetus & Chriſtannus, confirmatque præſentia Coepiſcopi Ratisbonenſis, qui a Tutone ad ejus tumulationem miſſus eſt, cujus, Principis Bohemiæ S. Wenceslai, populique unanimi ſuffragio illa procul dubio nomen *vindicatæ Martyris* meruit. Nam ut advertit eruditiſſimus Mabillonius: *Honorem ſive Martyribus, ſive Confeſſoribus tribuere Epiſcoporum erat (ut etiam Bellarminus agnoſcit) in ſua cujusque Eccleſia. Id vero fiebat tum communi populi, tum poſtea ſynodi & Principis conſenſu, tum erectione altaris vel oratorii ſuper eorum tumulum, tum denique corporum elevatione.* Dein vero ait: *Dum elevabantur non in ſummum locum, ſed ſuper pavimentum erecti ſunt loculi ſanctorum, & digna venerationis gratia poſiti, quibus poſtea ab Epiſcopo feſtus dies dictus eſt.* Denique aſſerit ejusmodi paſſim appellatos: MARTYRES VINDICATOS, quod pro ſanctis ab Epiſcopis & Eccleſia agniti & vindicati eſſent. Normam, qua Martyribus condita olim ſunt altaria, deſcribit Prudentius de S. Vito ita canens: *Acta SS. Bened. ſæc. V. præfat. p. LIX.* *Ibid. p. LXVI*

Sed mox ſubactis hoſtibus
Jam pace cunctis reddita,
Altar quietem debitam
Præſtat beatis oſſibus.
Subjecta nam ſacrario
Imamque ad aram condita,
Cæleſtis auram muneris
Perfuſa ſubtus hauriunt.

Quibus ſimilia leguntur apud S. Petrum Damianum in vita S. Romualdi & ejus libro *Gratiſſimo* dicto c. 29. Non ſemper autem oſſa Sanctorum infra altare poſita fuiſſe, ſed tumulis ſuper terram elevatis aras additas legimus ex Alemanno de Leone III. qui anno 816. mortuus eſt, ita ſcribente: *Virum Deo gratum Majores adeo venerati ſunt, ut ad ejus monumentum aram Deo (quem cultum antiquitus iis tantum, qui in ſanctorum numerum adſcriberentur, adhibere fas fuit) in ſacra Vaticana Petri Baſilica exſtruxerint, & cum ſanctitate paribus Leone I. II. & IV. uno in loco eum condi colique voluerint.* Ad eam prorſus normam etiam hodie ſpectatur tumulus S. Ludmillæ in Eccleſia S. Georgii, nempe ſuper pavimentum elevatus, cui altare ejusdem ſanctæ honori dicatum appoſitum eſt. Typum hujus monumenti ſcalpro excuſum ſecundum utramque plagam *Alemannus in Parietinis Lateran. c. 10.*

hic

hic exhibemus, multum ab eo ornatu & architectura diverſum, quem doctiſſimi Viri Bollandiani ad 16. Septembris publicavere pictoris ſi oſcitantia minus fideliter ad authographi exemplum delineatum. Illud tamen dolemus nullam prorſus ſuper eo ſcripturam potuiſſe detegi, niſi eo fortaſſis plane loco appoſita eſt, quem hodie ara tegit. Ceterum ornatum illum architectonicum non ab eo tempore eſſe, de quo agimus, perſuadent quæque ſanctorum ſtatuæ, qui tempore hac Translatione fuere poſteriores. Simulacrum illius argenteum reperiet etiam lector ea tabula, qua ſepulchrum Wratislai excuſum eſt N. VI.

III. Convolitantibus ad arma Rhedariis hoc anno omnes finitimæ Slavicæ nationes rurſum contra Henricum Germaniæ Regem inſurrexere. Rem copioſe narrat Witichindus: *Cumque vicinæ gentes a Rege Henrico factæ eſſent tributariæ, Abotriti, Vulzi, Hevelli, Dalmanci, Bohemi, Redarii, & pax eſſet: Redarii defecerunt a fide, & congregata multitudine impetum fecerunt in urbem, quæ dicitur Wallislevi, ceperuntque eam, captis & interfectis omnibus habitatoribus ejus, innumerabili videlicet multitudine. Quo facto omnes barbaræ nationes erectæ iterum rebellare auſæ ſunt. Ad quarum ferocitatem reprimendam traditur exercitus cum præſidio militari Bernhardo, cui ipſa Redariorum provincia erat ſublegata, additurque legato collega Thietmarus, & jubentur urbem obſidere, quæ dicitur Lunkini.* Narrata poſtea fuſe clade & urbis deditione, quæ ad hiſtoriam noſtram nihil faciunt, perſequitur Witichindus: *Inermes igitur urbe egredi juſſi: ſervilis autem conditio, & omnis pecunia cum uxoribus & filiis & omni ſupellectile barbarorum Regis captivitatem ſubibant. Ceciderunt etiam ex noſtris in illo prælio duo Luitharii, & alii nobiles viri nonnulli. Igitur legatus cum collega & aliis Principibus Saxonum victores reverſi, honorifice a rege ſunt ſuſcepti, ſatisque laudati, qui parvis copiis, divina favente clementia, magnificam perpetraverint victoriam. Nam fuere, qui dicerent, barbarorum ducenta millia cæſa: captivi omnes poſtera die, ut promiſſum habebant, obtruncati. Itaque recentis victoriæ lætitiam augebant nuptiæ regales, quæ eo tempore magnifica largitate celebrantur. Nam Rex dedit filio ſuo Oddoni conjugem filiam Ethmundi Regis Anglorum &c.* Quæ poſtrema Witichindi verba indubie indigitant hoc contra Redarios bellum ad præſentem annum pertinere, cum Continuator Reginonis his verbis nuptias Ottonis prodat: *Otto filius regis Henrici Edgild filiam Regis Anglorum duxit uxorem.* Et quanquam Sigebertus Gemblacenſis aliique nonnulli hanc expeditionem ad annum ſequentem narrent, tamen potior fides adhibenda Chronographo Saxoni & Chronico Quedlinburgen-

Witichind. l. 1. p. 639.
Ibid. p. 640.
Contin. Regin. ad h. a.
Chron. Saxo.

genſi pene ſimilibus verbis eam ad annum præſentem referentibus: *& Chronic.*
Facta eſt, inquiunt, *pugna valida adverſus Sclavos juxta Albiam prope Lun- Quedlinburg.*
kini, in qua Saxones glorioſiſſime vicerunt proſtratis Sclavorum CXX. millibus, ad h. a.
in captivitatem vero DCC. ductis, ſuorum autem duobus Comitibus Lutbariis cum
quibusdam aliis amiſſis non multis, plurimis autem vulneratis. Ditmarus hu-
jus cruenti prælii etiam diem nempe Nonas Septembris prodit, cum
duos Lutharios ſupra a Witichindo commemoratos, hacque expedi-
tione cæſos abavos ſuos fuiſſe teſtatur his verbis: *Ex noſtris autem duo Ditmar. l. 1.*
abavi mei uno nomine, quod Luther ſonat, ſignati milites optimi, & genere p. 326.
clariſſimi, decus & ſolamen patriæ Nonis Septembris cum multis aliis oppetiere.
Urbem *Wallislevi*, quam Rhedarii ceperunt, Henricus Maibomius hodie *In notis in Wi-*
ſuperſtitem urbem *Wallrsleba* in Ducatu Luneburgico eſſe cenſet, & *tichind. p. 683.*
Lunkin, ſeu ut Ditmarus vocat *Luncin*, idem Maibomius eſſe exiſtimat
Leontium ſeu *Lentz*, contra Hahnius rectius *Löckenicz.* Jam cum Witi- *Hahn. in Hen-*
chindus præſente anno omnes barbaras nationes (quas ante tributarias *rico p. 29.*
factas narravit, & inter quas etiam Bohemos complexus eſt) rebellare
cauſas dicat: quæritur, num novorum horum contra Henricum tumul-
tuum etiam Boemi complices ſociique fuerint, & num in eo ingenti
Slavorum exercitu comprehenſi? Affirmat Jo. Michael Heineccius in *Heinecc. l. 1. ad*
Antiquitatibus Goslarienſibus, imo hanc omnium Slavicarum gentium *An. 930. &*
conſpirationem Boemorum cauſa ſuſceptam ſcribit. Verum contra *931.*
hanc Heineccii opinionem magis, quam vetus aliquod teſtimonium mi-
litant ante de S. Wenceslai fidelitate prolata verba: *Quamdiu vixit, Im-*
peratori (Henrico) *fidelis & utilis manſit.* Et Chriſtanni noſtri: *Cui felix*
idem amicus jungebatur aſſidue. Ut potius ad eorum ſententiam accedere
malim, qui S. Wenceslaum ubivis Henrico ſuis auxiliis præſto fuiſſe
ſentiunt. Et quanquam hujuſce rei vetus documentum non ſuppetat,
tamen biographi illius paſſim produnt S. Wenceslaum ab exercitu be-
ne inſtructum fuiſſe & ex præliis crebro victorem rediiſſe, per quæ
prælia fortaſſis Henriciana illa intelligi poſſunt. Quod Joannes de
Novo-Foro Epiſcopus Litomiſl. & Olomuc. ſæculi XIV. ſcriptor cla-
ris verbis innuit: *Erga Imperatorem fortitudinis militia, erga Chriſtum devo- Vita Mſ. S.*
tionis decertat innocencia, & Evangelici precepti ſub armis non immemor, red- Wencesl.
debat Deo que Dei ſunt, & que Ceſaris Ceſari reſtituebat. Eo ipſo reſpicere
videtur Anonymus Trebonenſis, dum ait: *Fuit autem Dux inclytus fortuna-*
tiſſimus in bellis contra infideles gentes, Chriſtiane fidei eas ſubjiciendo. Chri-
ſtannus inquit: *Exercitum non ſolum armis optimis, verum & indumento*
corpus adornabat. Biographus (qui Hizo creditur) *Cui dominus tantam*

 gra-

gratiam dignatus eſt conferre, ut & in preliis victor exſtiterit. Ceterum dubitare vix velim Drahomiram iis plane regionibus, quibus belli flammæ ardebant, in exilio his annis degentem tumultus hos Slavorum ſuſflaminaſſe, ut vindictam aliquantum in Henricum exoneraret; an Boleslao filio fortaſſis perſuaſerit, ut militares quasdam auxiliares copias Slavis illis jungeret, nihil proditum, populares Drahomiræ Luiticios belli hujus etiam complices amice ſemper uſos Boleslao innuit poſteris Ditmarus inquiens: *Boleslaus Luiticios ſuis parentibus, & ſibi ſemper fideles, in auxilium ſuum vocat.*

Ditmar. l. 4. p. 349.

IV. Ad anni hujus Slavo hiſtoriam etiam pertinet: quod Henricus ſua tam clara victoria effecerit, ut Obotritorum Slavorum Rex (quem Bangertus *Mislam*, Hahnius vero *Micislam* vocat) baptiſmi undis initiaretur, quod Continuator Reginonis Hermannus Contractus & Marianus Scotus ad annum ſequentem narrant. Id præterea eadem luculenta Slavorum clade effectum dedit, ut jam Daleminci, *prius* nonniſi tributarii, pati cogerentur ab Henrico in pago ſuo urbem cum præſidio erigi, & Marchionem iſthic conſtitui. Quod Ditmarus his verbis narrat: *Hic* (Henricus) *montem unum juxta Albim poſitum, & arborum denſitate tunc occupatum excoluit, ibi urbem faciens. Cui de rivo quodam, qui in ſeptentrionali parte ejusdem fluit, nomen MISNI impoſuit, quam ut hodie in uſu habetur, præſidiis & impoſitionibus ceteris munivit.* E quo illuſtri loco habemus Miſniam urbem, a qua integra regio poſtea nomen traxit, & quæ etiam poſterius nonnunquam regibus noſtris paruit, his temporibus & veroſimillime præſente anno condi cœptam. Nam quamquam non pauci ſcriptores urbis hujus initia duobus tribusve annis prius ſtatuant, tamen cum Witichindus usque ad Rhedariorum tumultum annumque præſentem Dalemincios nonniſi tributarios faciat, vix credibile ſolum tributi lege obnoxios perpeſſuros fuiſſe, ut Henricus in eorum pago urbem caſtrumque condat, imo Marchionem iſthic conſtituat. Sane præ authoribus illis paſſim recentioribus major fides adhibenda Emſero, qui in vita Bennonis hunc ipſum annum 930, præſentem videlicet, defigit primum urbi Miſniæ, e quo veroſimillime notitiam ſuam hauſit Fabricius. Brotrufius etiam uno anno ſerius, nempe ſequente id accidiſſe autumat, quod quoque improbabile non eſt, ſi de ipſa ſtructura urbis agitur. Cum enim prodente Ditmaro clades Slavorum nonis Septembris contigerit, hieme præ foribus impendente, haud multum operæ in urbis ædificia ultra locare fas erat.

Bangert. in Helmold p. 38. Hahnius in Henrico I. p. 29

Ditmar. l. 1. p. 327.

Dreſſer. Iſag. hiſt. P. 5. in Miſnia.

In Annal. Miſnæ urbis l. 1. p. 73. Brotruf. in Chron. Merſeb. l. 1. c. 23.

AN-

ANNUS 931.

Tot mirificæ nusquamque antea auditæ res ad Wenceslai tumulum paſſim patrari ſolitæ nonnihil Boleslai animum perculere, ut jam minus de fratris ſui ſanctitate dubitare occiperet, atque ideo anguſtiis quibusque pulſaretur, ut ne vindex ira Dei hoc fratricidium in ſe graviſſime ulciſcatur. Mitior aliquanto igitur, & nonnihil religioſior redditus complures Eccleſias Boleslavienſem nempe S. Methudii, Pragenſem B. Virginis in Teyn, S. Viti in caſtro Pragenſi, labefactatas alibi, alibi præciſas, imperfectasque inſtauravit, abſolvitque; alias novis ſacellis ſtructurisque ampliavit. (a) Præter moram inſuper legatos ſuos cum muneribus maximis ad Michaelem Epiſcopum Ratisbonenſem miſit, qui eum verbis ſuis Pragam invitarent, ut eam ædificii molem, quam Divi Viti Eccleſiæ his diebus adjecerat, ſolemnibus Eccleſiæ ceremoniis dedicaret. (b) Verum quo minus antiſtes extemplo precibus ejus locum daret, dolor fecit atque indignatio ex indigniſſima Wenceslai, quem filii loco ſemper habuit, cæde concepta: nec niſi ab eodem ſancto per quietem monitus, Pragam venit, ibi maxima omnium ordinum Cleri ſcholarumque frequentia obviam exeunte ſuſceptus, fecit, quod rogatus erat, ſacravitque Kalendis Octobribus (c) ea ad templum S. Viti loca, quæ ante eum Wolfgangus, Ratisbonenſis itidem Epiſcopus, Wenceslai temporibus non expiavit. (d) At vero Boleslaus miraculi cujusdam & ultionis divinæ metu

Boleslaus reſtaurat Eccleſias.

Mittit legatos ad Ratisbonenſem Epiſcopum

Michael Ratisbo. Ep. conſecrat novas ſtructu-

vas Eccleſiæ S. Viti.

his dedicationis ceremoniis non interfuit, quem poſtea Pragam venientem Præſul hac verborum acerbitate exhortatus eſt: „ Quia fratrem, inquit, tuum interfeciſti, nolebam „ quidem Boleslae voluntati tuæ morem gerere. Sed im„ perio fratris tui, qui gloria decorus ſtat ante conſpectum „ Dei, coactus ſum huc proficiſci, ædemque dedicare. Et „ nunc quoque, ut veſtigia fuſi ſacrati ſanguinis, eaque lo„ ca, quibus venerabilis Martyris exuviæ quieſcunt, luſtrem, par eſt. „ Iter igitur Præſul Boleslaviam prætendens veneratus eſt ſacrum tumulum, (c) mox Pragam reverſus, Ratisbonam retro relegit viam.

Viſitat locum Martyrii S. Wenceslai.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXXI.

JOANNIS XI. PAPÆ 1. HENRICI GERM. REG. 13. S. WENCESLAI 7. TUTONIS *Ep. Rat.* 38.

(a) Boleslaum ad cor rediiſſe, multaque ad incrementum rei Chriſtianæ tum ſalubriter tum ſapienter ſtatuiſſe, feciſſeque, ſub ejus poſtea regiminis annis indicabimus. Cædes tamen ſancti Wenceslai pietatis quodam ſtimulo tantum odium in animis gentis noſtræ adverſus eum concitavit, ut multa præclara geſta illius ſeu a poſteritate obliterarentur, ſeu filio illius Boleslao II. adſcriberentur; ille contra ubivis a ſcriptoribus vapularet, & nigro carbone notaretur. An tamen hæc, quæ de his Eccleſiis narrat Hagecius, vera ſint, vadem veteriorem hactenus non inveni.

(b) Hæc quidem, & quæ ſequuntur ex Coſma depromſit Hagecius, ſed in duobus luculenter peccavit. Primo enim peſſime huic anno conſecrationem Eccleſiæ S. Viti a Michaele Ratisbonenſi Epiſcopo præſtitam illigavit, cum conſtet Michaelem viginti, & quod excurrit annis, poſterius primum ad Cathedram Ratisbonenſem promotum

:um, cautius autem egit Coſmas, qui id præter ordinem Chronologicum Martyrio S. Wenceſlai annoque 929. ſubnexuit. Secundo narrata hæc Coſmæ Hagecius pro arbitrio ſuo plurimis adjunctis auxit, nihil enim Coſmas de apparitione S. Wenceſlai Michaeli facta, nihil de objurgatione Boleſlai, nihil denique de peregrinatione Boleſlaviam inſtituta.

(c) Etiam in diei hujus deſignatione præter mentem Coſmæ ſcripſit Hagecius. Coſmas enim verbis expreſſis ait *dedicata X. Kalendas Octobris*. Errorem vero hunc Hagecii poſteriores omnes, & cumprimis Lupacius, Weleslavinus & Crugerius in ſuis Calendariis traxere. Kalendis enim Octobris non fuit conſecrata illa moles Eccleſiæ S. Viti, quæ a S. Wenceslao condita fuit, ſed poſterior illa, quæ anno 1343, a Joanne Rege & Carolo filio illius cœpta, poſtea vero a Wenceslao Rom. Rege Caroli IV. filio quoad chori ſeu presbyterii conſtructionem abſoluta eſt. Id teſtatur hodiedum inſcriptio in marmore Gothico charactere extra Capellam S. Wenceslai exarata, quæ prodit feſto S. Remigii (quod Kalendis Octobris celebratur, annoque 1385. in Dominicam inciderat) hanc conſecrationem accidiſſe. Verba autem hujus marmoris ſunt:

ANNO MCCCLXXXV. IN FESTO S. REMIGII CONSECRATUS EST CHORUS PRAGENSIS B. MARIÆ ET S. VITI PER REVERENDISSIMUM PATREM D. JOANNEM ARCHIEPISCOPUM PRAGENSEM TERTIUM APOSTOLICÆ SEDIS LEGATUM II. OLIM MISNENSEM EPISCOPUM &c.

Quare hodie dedicatio Eccleſiæ Pragenſis non eſt translata a Kalendis Octobris ad dominicam proximam, ut ait Berghauerus, ſed quia anno 1385. Kalendæ Octobris feſtumque S. Remigii in dominicam literamque A incidere, dedicationes vero, uſu regionum harum ſuſcepto, nonniſi Dominicis fieri ſolent, idcirco hodie adhuc dedicatio Metropolitanæ Eccleſiæ proxima dominica poſt Kalendas Octobrium celebratur. Quo ſtabilito & illa Berghaueri attentata conciliatio ruit, quod ex rationabili cauſa dedicatio Eccleſiæ Pragenſis a X. Kalendas Octobris a Coſma prodito ad ipſas Kalendas ſit translata. *Berghauer. Proto-Mart. Panit. t. 6. p. 181.*

(d) Id Hagecii Chronologicum peccatum jam alias indigitavimus; non enim Wolfgangus Michaelem præceſſit, ſed ſecutus eſt in ſede Ratisbonenſi.

vat Eccleſiæ S. Viti. his dedicationis ceremoniis non interfuit, quem
gam venientem Præſul hac verborum acerbitate
eſt: „ Quia fratrem, inquit, tuum interfeciſti,
„ quidem Boleslae voluntati tuæ morem gerere.
„ perio fratris tui, qui gloria decorus ſtat ante
„ Dei, coactus ſum huc proficiſci, ædemque dedicare
„ nunc quoque, ut veſtigia fuſi ſacrati ſanguinis,
„ ca, quibus venerabilis Martyris exuviæ quieſcunt,
Viſitat locum Martyrii S. Wenceslai. „ ſtrem, par eſt. „ Iter igitur Præſul Boleslaviam
dens veneratus eſt ſacrum tumulum, (c) mox
verſus, Ratisbonam retro relegit viam.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXXI.

JOANNIS XI. PAPÆ 1. HENRICI GERM. RE
S. WENCESLAI 7. TUTONIS Ep. Rat.

(a) Boleslaum ad cor rediiſſe, multaque ad incrementum rei ſtianæ tum ſalubriter tum ſapienter ſtatuiſſe, feciſſeque ejus poſtea regiminis annis indicabimus. Cædes tamen Wenceslai pietatis quodam ſtimulo tantum odium in animis gent ſtræ adverſus eum concitavit, ut multa præclara geſta illius ſeu ritate obliterarentur, ſeu filio illius Boleslao II. adſcriberentur; contra ubivis a ſcriptoribus vapularet, & nigro carbone notaretur. tamen hæc, quæ de his Eccleſiis narrat Hagecius, vera ſint, teriorem hactenus non inveni.

(b) Hæc quidem, & quæ ſequuntur ex Coſma depromſit cius, ſed in duobus luculenter peccavit. Primo enim peſſime anno conſecrationem Eccleſiæ S. Viti a Michaele Ratisbonenſi E po præſtitam illigavit, cum conſtet Michaelem viginti, & quo currit annis, poſterius primum ad Cathedram Ratisbonenſem pr

..grinorum oſculanda Boleslaviæ porriguntur. De quo gene-
..nt apud Bollandianos in vita S. Wenceslai §. XIV.

..RÆTERMISSA.

..enceslaus in condenda S. Viti Eccleſia diſti-
..raphi eum deſiderio ſancto exarſiſſe de
..oque ſuſcipiendo: ad hunc igitur ſeu
..Chriſtannus his verbis narrat: *Limina* *Mſ. Bibl. Mar.*
..ne adire voluit, quo Papam illius tem-
..datum veſtibus attonderet in Cleri-
..is fratri ſuo, heu nimium ſecu-
..ifice degens, oviculas aliquan-
..impleſſet, niſi illum præventa-
..b hujus ſtructuram idem
..eciem profudiſſe de cor-
.. vero ille: *In qua* (Eccleſia
..ando dixiſſe fertur verſum Pſal-
..n ſeculi. „ Dum vero S. Wences-
..e S. Viti occupatur, æmulo plane labore
..nda Romano opere urbe ſua Boleslavia ſolli-
..quam Duce Hagecio paſſim hiſtorici noſtri id pri- *Hagec. ad An.* 937.
..yrium & Translationem S. Wenceslai, nempe ad an-
..eferant, tamen id ante Martyrium hisque annis accidiſſe
.. ex verbis ipſis Coſmæ, qui primus eam memoriam protulit,
..tur. Memorata enim Translatione S. Wenceslai Coſmas molimen
..bis Boleslavienſis narraturus inquit: *Unum ejus* (Boleslai) *ſatis audax &*
..emorabile facinus, quod retro dierum in juventute ſua fecit, veſtræ Caritati re-
..rre cupimus. Quæ verba *retro dierum* & *in juventute ſua* oppido innuunt
..horum annorum ſpatio accidiſſe, antequam nempe fratri mortem
..tuliſſet Principatumque univerſæ Bohemiæ anno 936. fuiſſet aſſecu-
..s. Nam ab eo ſtatim anno continuis per annos XIV. bellis cum Ot-
..ne I. implicabatur, & Chriſtannus jam ante cædem S. Wenceslai
..oleslaviam *urbis* nomine impertit, ſic enim ille de vocato S. Wences-
..o ad convivium loquitur: *Boleslaus domum propriam ſeu curtim habens in*
..be cognomine vocitatam ſuo, ſcilicet *Boleslavia.* Quæ vero hæc juvenis
..oleslai fuerit audacia ferocitasque Coſmam loquentem audire libet: *Coſmas l. I. ex emendatione.*
..tum eſt, ut in mente conciperet (Boleslaus) *quo ſibi urbem Romano opere*

non-

(e) S. Wenceslaum ſtatim a cæde Martyrem cultum innuunt omnes illius biographi, & multis probat Balbinus in ſua Epitome. Id certum vix annis quadraginta poſterius ab univerſa Eccleſia pro ſancto agnitum. Nam Joannes Papa in Bulla erectionis Epiſcopatus Pragenſis jam vivæ vocis oraculo eum *ſanctum & Martyrem* vocat: *Eccleſiam*, inquit, *ſanctorum Viti & Wenceslai Martyrum.* *Sancti* etiam nomine ubivis eum impertit Anonymus biographus, qui circa hæc ipſa tempora vixit, & juſſu Ottonis II. ejus vitam ſcripſit. Reliquiæ illius non modo genti noſtræ ſed etiam exteris venerationi fuere hoc ipſo, de quo
Leibnit. T. II. p. 118. loquimur ſæculo. Sic enim Chronicon Halberſtadenſe refert reliquias *de veſte ſanguinolenta Wenceslai Martyris*, quæ ab Hildeboldo (qui anno 996. obiit) Wormatienſi Epiſcopo Halberſtadii in altare SS. Martyrum Laurentii & Hippolyti impoſitæ ſunt. Anno 1021. leguntur illius ipſaña ab Eluardo Miſnenſi Epiſcopo in aram SS. Remigii ac Cyriaci re-
Ibid. p. 293. Hueber in Auſtr. ex Archivo Mellic. p. 6. poſita. Anno item 1080. a Sigilberto Epiſcopo Patavienſi *in Eccleſia* Draskirchen ſervata. Imo Martyrologia omnia a ſæculo XI, quæquæ in Bohemia ſuppetunt, jam ejus feſtum diem ad IV. Kalendas Octobris adnotant. Porro cum in hoc reliquiarum argumento verſemur, non prætermittendum Chriſtannum innuere cilicium hujus ſancti ſuo
Mſ. Bibl. Met. tempore adhuc reverenter ſervatum fuiſſe. Sic vero ille: *Cilicium etiam ob ablutionem mundiciæ ſervandam utens aſperrimis nimis; quæ tempus*
Vita Mſ. S. Wenceſl. *usque ad hæc ob reverentiam ipſius, velut nova ſervantur.* Joannes de Novo-Foro inquit: *Ferrea ſecum portabat arma, - - - quæ etiam usque in hodiernum diem in Camera Pragenſis Eccleſiæ honeſte reſervantur, & certis diebus a Clero & populo ob memoriam Beati Martyris reverenter ſalutantur.* Quæ vero illa fuerint, quæ in Camera Pragenſis Eccleſiæ aſſervabantur, prodit catalogus reliquiarum Eccleſiæ Metrop. anno MCCCLXVIII. die XVIII. menſis Auguſti a Wratibogio Decano conſignatus ad 28. Sep-
Peſſina Rad. 3. p. 518. tembris, & a Peſſina publicatus. Præter corpus enim Boleslavia tranſlatum: *Habetur etiam gladius ipſius in vagina, ex holoſerico rubeo, reconditus. Item caſula ſeu planeta ex paludamento quondam ipſius facta, galea, lorica duæ partes; ſcyphus ligneus, pars pallii, cingulum, collare & quedam alia.* Inter cetera maxime notabile *vexillum magnum*, quod S. Ludmila
Balbin. Epit. l. 1. c. 9. p. 38. ſuis confecit manibus. *Habet*, inquit Balbinus, *alia quoque rariſſima ex S. Wenceslao cimelia Eccleſia Boleslavienſis: habet pocillum ſeu caliculum, quo S. Princeps in ſacris poſt SS. Euchariſtiæ ſuſceptionem abluebatur; habet calcculum, quem in illo cædis tumultu aberrante manu, enſe diffidit Boleslaus; habet in cryſtallo lucidiſſima incluſos S. Wenceslai crines multo ſanguine concretos, quæ*

om-

mnia pietati peregrinorum oſculanda Boleslaviæ porriguntur. De quo gene-
e plura legi poſſunt apud Bollandianos in vita S. Wenceslai §. XIV.

PRÆTERMISSA.

Eo tempore, quo S. Wenceslaus in condenda S. Viti Eccleſia diſti-
nebatur, produnt biographi eum deſiderio ſancto exarſiſſe de
'rincipatu fratri cedendo cucullOque ſuſcipiendo: ad hunc igitur ſeu
ſequentem annum pertinet, quod Chriſtannus his verbis narrat: *Limina* Mſ.Bibl. Mat.
*3eatorum Apoſtolorum Petri & Pauli Romæ adire voluit, quo Papam illius tem-
oris expeteret: quatenus eum monachicis indutum veſtibus attonderet in Cleri-
um, proque Dei amore Principatum relinquens fratri ſuo, heu nimium ſecu-
ribus intentum actibus! contraderet, ipſeque pacifice degens, oviculas aliquan-
ulas Chriſto Domino aggregaret. Quod & opere impleſſet, niſi illum prænuta-
m Baſilicæ* (nempe S. Viti) *impediret opus.* Sub hujus ſtructuram idem
Chriſtannus innuit eum quandam vaticinii ſpeciem profudiſſe de cor-
ore ſuo aliquando iſthic tumulando. Sic vero ille: *In qua* (Eccleſia
. Viti) *aliquando dum fabricaretur, deambulando dixiſſe fertur verſum Pſal-
igraphi: „ Hæc requies mea in ſeculum ſeculi. „* Dum vero S. Wences-
ius Pragæ fabrica Eccleſiæ ſuæ S. Viti occupatur, æmulo plane labore
oleslaus frater de condenda Romano opere urbe ſua Boleslavia ſolli-
itus eſt. Et quanquam Duce Hagecio paſſim hiſtorici noſtri id pri- Hagec. ad An.
num poſt Martyrium & Translationem S. Wenceslai, nempe ad an- 937.
um 937. referant, tamen id ante Martyrium hisque annis accidiſſe
ndubie ex verbis ipſis Coſmæ, qui primus eam memoriam protulit,
ruitur. Memorata enim Translatione S. Wenceslai Coſmas molimen
rbis Boleslavienſis narraturus inquit: *Unum ejus* (Boleslai) *ſatis audax &
nemorabile facinus, quod retro dierum in juventute ſua fecit, veſtræ Caritati re-
rre cupimus.* Quæ verba *retro dierum* & *in juventute ſua* oppido innuunt
l horum annorum ſpatio accidiſſe, antequam nempe fratri mortem
ntuliſſet Principatumque univerſæ Bohemiæ anno 936. fuiſſet aſſecu-
is. Nam ab eo ſtatim anno continuis per annos XIV. bellis cum Ot-
one I. implicabatur, & Chriſtannus jam ante cædem S. Wenceslai
oleslaviam *urbis* nomine impertit, ſic enim ille de vocato S. Wences-
o ad convivium loquitur: *Boleslaus domum propriam ſeu curtim habens in
rbe cognomine vocitatam ſuo,* ſcilicet *Boleslavia.* Quæ vero hæc juvenis
oleslai fuerit audacia ferocitasque Coſmam loquentem audire libet: Coſmas l. I. ex emendatione.
actum eſt, ut in mente conciperet (Boleslaus) *quo ſibi urbem Romano opere*
non-

bus Codicis Dreſdenſis.

conderet: moxque populi primates convocat in unum, & usque ad unum, & deducens eos in lucum juxta flumen Labe (Albim) *atque deſignans locum, aperit eis ſui cordis ſecreta:* „ *Hic, inquiens, volo & jubeo, ut mihi opere Romano* „ *ædificetis murum urbis nimis altum per gyrum.* „ *Ad hæc illi:* „ *Nos qui* „ *ſumus populi fauces, & tenemus dignitatum faſces, nos tibi abrenuntiamus,* „ *quia neque ſcimus, neque volumus facere, quod præcipis; neque enim patres* „ *noſtri tale quid antea fecere. Ecce in tuis aſpectibus aſſiſtimus, & potius tuo* „ *gladio, quam importabili ſervitutis jugo noſtra colla ſubmittimus. Fac, quid* „ *velis: non enim tuis obtemperabimus juſſis.* „ *Tunc Dux diram exarſit in iram, & proſiliens ſtetit in putrido trunco, qui forte tunc ibi jacuit in luco, & evaginato gladio dixit:* „ *O ignavi! & patrum ignavorum filii! ſi non eſtis ſe-* „ *miviri, aut non viliores peripſimate piri, factis dicta comprobate, & utrum* „ *gladio an ſervitutis jugo ſit levius colla ſubmittere tentate.* „ *Erat res ſpectaculo digna, & audacis procacitate Ducis admiranda. Nam ſi mille dextras in uno corpore armatas haberet, non in tantum tanta turma hominum trepidaret. Quos ut vidit Dux buxo pallidiores præ timore, unum, qui fuit primus inter ſeniores, apprehendens per circinnos verticis, ut fortius valuit, percutiens amputavit ceu teneri papaveris caput, & inquit:* „ *Sic volo, ſic faciam, ſit pro ra-* „ *tione voluntas.* „ *Ceteri hoc cernentes ſero pœnitentia ducti ceciderunt ad genua Ducis veniam cum lacrymis poſtulantes.* „ *Jam inquiunt Domine noſtris* „ *parce culpis. Jam per omnia tuis obtemperabimus juſſis. Jam ultro facimus,* „ *quæcunque velis, ne ſis nobis ultra crudelis.* „ *Et ſtatim ad Ducis voluntatem ædificant civitatem ſpiſſo & alto muro opere Romano ſicut hodie cernitur, quæ ex nomine ſui conditoris Boleslaum dicitur.* Cetera animadverſione digna circa Boleslaviam ad annum 937. referemus, quo anno hæc narrat Hagecius.

II. Quod fatum nuper (Drahomira tyrannidem exercente) in Bohemia Rempublicam Chriſtiannam exagitavit, ut ſacerdotalis ordo Eccleſiis, poſſeſſionibus Ducatuque exturbaretur, idem plane his annis eveniſſe in Dania narrat Adamus Bremenſis: *Apud Danos Gwrm* (Gorm) *regnavit, crudeliſſimus inquam vermis, & Chriſtianorum populis non mediocriter infeſtus. Ille Chriſtianitatem, quæ in Dania fuit, prorſus delere molitus, ſacerdotes Dei a finibus ſuis depulit, plurimos quoque per tormenta necavit.* Quemadmodum vero periclitanti in Bohemia Eccleſiæ Deus anno 928. per Henricum Aucupem ſuccurrit, ita prorſum hoc anno Daniæ; refert enim idem Adamus Bremenſis: *Henricus cum exercitu ingreſſus Daniam Gwrm Regem primo impetu adeo perterruit, ut imperata ſe facere mandaret, & pacem ſupplex depoſceret.* Quod Chronographus Saxo

Hiſt. Eccleſ. l. 1. c. 47. p. 14.

Ibid. c. 48. p. 14

recte

ecte ad annum præſentem rejicit. Witichindus dein tributarium *Witichind. l. 1.*
actum & baptiſmo ablutum tradit, idemque de baptiſmo ad hunc an- *p. 641.*
ıum narrat Chronicon Augienſe, Hermannus Contractus & Coſmas.
Chronographus inſuper Saxo & Adamus Bremenſis iſthic jam limita- *Adam. Brem.*
ıeum Marchionem ab Henrico deſignatum prodit, verba poſterioris *c. 1.*
unt: *Henricus victor apud Sliaswich, quæ nunc Heidaba dicitur, regni ter-*
minos ponens, ibi & marchionem ſtatuit, & Saxonum Coloniam habitare præ-
cepit. Quo facinore ſibi eo tempore magnum nomen inter Italos con-
ciliavit, ut ſcribit Luitprandus: *Henrici ex hoc apud Italos nomen maxime* *Luitprand. l.*
tum clarebat, quod Danos nulli ante ſubjectos ſolus ipſe debellaret, ac tributa- *3. c. 13.*
rios faceret. Ab ea Danica expeditione Henricum profectum in Gal-
ias narrat Chronicon Augienſe & Hermannus Contractus, nempe con- *Ad h. a.*
ra Rudolfum & Hugonem, qui Laudunenſem & Remenſem pagum,
ıt inquit Frodoardus, deprædabantur. Sed miſſa a Rodulfo legatione *Frodoard. in*
ıcceptis obſidibus & pacta ſecuritate trans Rhenum in ſua rediit. Quas *Chron ad h. a.*
Henrici expeditiones tot veterum teſtimoniis proditas idcirco adferre
ıeceſſe fuit, ut palam faceremus Henricum hoc anno nihil hoſtiliter
egiſſe in Boemia, quemadmodum duce Chronica Auſtrali, Chronico *Freher. ſcript.*
Salisburgenſi, atque Mellicenſi Hiſtorici quique cum Heineccio ſen- *T. I. p. 313.*
ſere. Contra Balbinus hujus hoſtilitatis loco Magiſtri Philippi conſi- *Hier. Pez. T. I.*
lio hoc anno publicos ludos ſeu haſtiludia toneamentave ab Henrico *p. 338. Balbin.*
Aucupe inſtituta, ad eaque Ducem nobilitatemque Bohemiæ invitatam *hiſt. S. Mont.*
contendit, ſcilicet amplius, quam par erat, fidei commentitio tornea- *Auctuar. II.*
nentorum libro, a Ryxnero adornato, tribuens: Verum quidem eſt, *p. 7.*
ıt ſupra ex Witichindo locum retulimus, Henricum in exercitiis ludi
excelluiſſe, ludosque haberi ſolitos teſte auctore Vitæ Mathildis, at *Auctor. Vitæ*
ıobilitatem jam tum in quatuor circulos fuiſſe diviſam, anxium exa- *Mathildis c. 4.*
nen de nobilium avis atavisque, clypeis, & inſignibus fuiſſe inſtitutum *p. 202.*
leſtinatis ad id explorandum judicibus, Duces Bohemiæ Wenceslaum,
Wicetislaum, Vratislaumque, neſcio quos veteribus omnibus incogni-
os Marggravios a Mehern Cretomislaum nempe & Poleslaum, deni-
que Ducem Poloniæ Mieſconem aliosque Croatiæ, Ruſſiæ, Sileſiæque
Duces comparuiſſe, meræ Ryxneri impoſturæ ſunt. Verius autem ſen-
sit doctiſſimus Vir Carolus Dufresne poſterius veram torneamento- *Gloſſar. Vocab.*
rum rationem cœpiſſe, ejusque inventorem fuiſſe Gaufridum II. Do- *Torneamentũ.*
minum Pruliaci, de quo ita ad annum 1066. Chronicon Turonenſe:
Gaufridus de Pruliaco, qui torneamenta invenit, apud Andegavum occiditur.
Quæ eadem refert Chronicon S. Martini Turonenſe. Apud quem

de eo argumenti genere plura ſcriptorum veterum teſtimoniis roborata, præſertim de voce ipſa, quæ gallica eſt, uti & Hahnium, legi poſſunt.

Hahn. in Henrico I. p. 38.

III. Hoc anno, ſeu jam ſuperiore Tutonem Epiſcopum Ratisbonenſem fuiſſe mortuum diſcimus ex Arnulfo: *Tuto ſancti Emmerami Monachus Ratisbonenſi præſulabatur Eccleſiæ, qui a ſeptimo anno imperii illius* (Arnulfi Germaniæ Regis poſtea Imperatoris) *usque ad duodecimum regni Henrici Saxonis hac in vita permanſit.* Qui annus duodecimus Henrici pro vario anni primi Regni calculo ſeu præteritus ſeu præſens eſſe poteſt, cum vel ipſa diplomata Henrici, ut advertit Eruditiſſimus Abbas Gotvicenſis in hoc computu non ſint conformia, aliaque annum 919. alia 920. primum regni illius ſtatuant. Tutonem poſterioribus ætatis ſuæ annis oculorum viſu deſtitutum fuiſſe idem innuit Arnulfus ita ſcribens: *Hic atqui cæcatus corpore, ſed illuminatus mente caſtigatæ infirmitatis neceſſitatem vertit in animi auguſtam virtutem, & nequaquam valde dependens privatum ſe luminis, quod ſibi commune eſſet cum muſcis &c.* Illius geſta ex Wolfgango Selendero noſtro Abbate Brevnovienſi tranſcripſit Raderus S. J. qui Idibus Octobris eum demortuum tradit. Beati titulum illi impertit Mauſoleum, quod ſic habet:

Arnulfus l. 1. de miraculis c. 6.

Chron. Gotvic. in Henrico.

Rader. Bavar. S. Volum. II. p. 137.

BEATUS TUTO EPISCOPUS RATISBONENSIS ARNOLPHI IMPERATORIS CANCELLARIUS, QUI FUIT MONACHUS ET CUSTOS HUJUS MONASTERII, OBIIT ANNO DOMINI DCCCCXXXIV.

Loc. cit.

Verum vel ipſe Wolfgangus Selender huic inſcriptioni, quæ poſterioris ætatis eſt, non tribuit fidem. Sic enim ille: *Ad Mauſoleum ipſius habetur ipſum obiiſſe anno DCCCCXXXIV. aliqui DCCCCXXXVI. Ego inſiſtendo maxime Mſſ. Codicibus invenio ipſum obiiſſe XII. anno Henrici, qui poſt Conradum regnavit.* Et ſapienter quidem ita ſtatuit Selenderus noſter. Nam Iſangrinus Tutonis ſucceſſor jam anno ſequente legitur interfuiſſe ſynodo Dingolvingæ, ut ex antiquo Mſ. ſæculi XI. refert Hanſizius. E quo loco ſimul eliduntur, corrigendique Catalogi Epiſcoporum Patavienſium, qui Tutoni ſucceſſorem Conradum ſtatuunt, quem Hundius atque Buccellinus nonniſi ſex menſibus præſediſſe ſcribunt. Certe Arnulfus eundem quoque Conradum expungit, Tutonique ſtatim ſubjungit Iſangrinum, quem & nos ſequimur, Iſangrino pri-

Hanſiz. Germ. S. T. II. p. 146.

rimum annum ſequentem tributuri. Ceterum qui de Tutone plura chronologice, criticeque diſputata cognoſcere avet, Clariſſimum Mabillonium ſæc. V. Act. SS. Bened. p. 107. & ſeqq. adeat.

ANNUS 932.

Crevit cum diebus annisque apud tumulum B. Wenceslai miraculorum frequentia: quare omni parte fit ægrorum accurſus maximus, imbecillesque carris & lecticis huc implorandæ incolumitatis ergo deferuntur. *Miraculorum apud tumulum B. Wenceslai frequentia.* Acriter res hæc Boleslai animum ſceleris conſcium pupugit; ſubinde ſervis dat in mandatis, ut clam populum corpus fratris humo eximant, noctisque beneficio Pragam devectum in Eccleſia Divi Viti tumulent. (a) Quod eo factum conſilio, ut Boleslavia orbata ejus ſacro corpore ſimul prodigiorum deſtitueretur frequentia, atque ſi quid porro ejuſcemodi in templo Divi Viti accideret, id non tam Wenceslai ſanctitati, quam Divi Viti brachio, quod ibidem religioſiſſime ſervabatur, adſcriberetur. (b) Servitia Principis ſui imperium diligenter exequuntur: (c) ſub veſperum clam loculus acceditur, effoditur corpus, ſimul fragrantiſſimus odor ſe ſe tumulo effundit, mirumque viſu! corpus obductis omnium vulnerum cicatricibus integrum deprehenditur, (d) ſola illa ſecundum aurem demta plaga, quam Boleslaus frater inflixerat. *Corpus S. Wenceslai clam effoditur.* Impoſitis in ignobile plauſtrum ſacris exuviis apparitores Pragam feſtinant. Veniunt noctis ſilentio ad exundantis fluenta Albis, & ictu oculi ſe ſe jam in ulteriore ripa conſtitutos advertunt, ut nemo vel co- *Pragam plauſtro vehitur.*

 gi-

gitatione aſſequi poſſet, quo pacto per tam vaſtum flumen deportati eſſent. (e) Abhinc in quendam collem pertingunt, in quo boves non tam refractarii quam occulta quadam vi cohibiti nullis ſtimulis adigi potuere, ut irent longius. (f) Effuderat ſe autem vernis aquis torrens Rokytnice appellatus, hic igitur cum hærent deliberantque de tranſitu: hem! eodem prodigio ſe ſe cum plauſtro & bobus adverſo litore conſiſtere mirantur, (g) cujus oſtenti cauſa in laudes & pſalmos effuſi iter verſus vicum Porzyczan proſequuntur. Inde cum majorem Pragam cogitant, quaſi inter ſacrum ſaxumque amiſſo tramite hærent oculis undique caſtrum Pragenſe exquirentes, & rurſum præter exſpectationem in conſpectu habent templa Divi Viti atque Georgii, quæ cum veluti ſcopum profectionis ſuæ oculis obverſant, cum ſacro onere ad Moldavæ ripas pertingunt, & nec opinato flumen hoc ſe emenſos vident. (h) Id denuo maxime argumento illis fuit linguas ſuas in deprædicanda magnalia Dei exerendi, cujus virtute tres aquas citra pontium naviumque adminicula ſicco pede eſſent emenſi. Albeſcente jam cœlo ad locum, quo publici in minori Praga carceres plurimis reis oppleti ſtabant, pertingunt. Hic boves plauſtrumque tam contumaciter hærere cœperunt, ut nulla vi loco moveri poſſent; ergo trepidi dum hinc atque illinc diſcurrunt, dum plauſtro alios atque alios cornipedes equosque admovent, urgent, ſtimulantque, nec quidquam tamen proficiunt. Oculato jam die multi mortalium ad tumultum accurrunt, mirantur rei inſolentiam alii, alii rogant:

Prodigioſe per exundantes aquas transfertur.

Pervenitur ad publicos carceres.

gant: ecquid tanti veherent ponderis? ad rogata reſpondetur obiter: res eſſe quasdam ſecretas Principis Boleslavia in caſtrum Pragenſe transferri juſſas. Cum vero magis magisque vociferantur & flagris ſtimulisque inſtant, civibus pluribus atque pluribus concurrentibus res mira videri cœpit: non paucis de populo obtendentibus: „ Si ſaxa quævis „ graviſſima, ſi plumbum etiam onus eſſet, atqui tot equi „ tamen, tot boum juga mediocre plauſtrum facile movere „ loco deberent, verum, inquiunt, rem oppido prodigioſam iſthic latere oportet. „ Accedentes itaque plauſtrum velata carruca arcanum onus rimantur, arcam aperiunt, & primo ſtatim ſacrum corpus Principis ſui Wenceslai agnoſcunt. (i) Tollitur extemplo in altum clamor admiratione & divinis laudibus permixtus, rumorque per omnem raptim elatus Pragam ad tecta quoque Archipresbyteri Eccleſiæ Divi Viti permeat. Is præter moram cum omni ſuo ſacerdotum Clericorumque choro accurrens verbis ſimilibus profatur ad circumfuſum populum: „ Cives! jamne „ depoſuiſtis memoriam, ſanctiſſimo huic Duci, dum no„ biſcum ageret, nil cordi magis fuiſſe, quam opera miſe„ ricordiæ? non vos latet, quam intenſa ejus ſemper fue„ rit pietas in ſublevandis præſertim illis, quos quæque ca„ lamitas, vincula, aut captivitas premebat. An ex ad„ verſo (carceres indigitans inquit) non videtis tot captiva „ capita (k) ſua cum ſorte infelici luctari? demite ſonti, in„ ſontive vincula, liberos omnes dimittite, nam Wences„ laus etiam mortuus odit ſævitiem, miſericordiam impen„ di

Proditur corpus S. Wenceslai.

Victores perdunt operam in promovendo

plauſtro niſi dimiſſis vinctis e carcere.

„ di deſiderat. „ Placuit ſacerdotis conſilium: (l) vincti omnes ad unum donantur venia. (m) Illico, quod mireris, loco movetur vehiculum, duobus nonniſi bubus in montem, ſanctique Viti templum facili negotio evehitur. At vero compedibus expediti inter divina præconia laudumque concentus liberatori patronoque ſuo adornatos, inter uberrime lætitia exuberante profuſas lacrymas ſacras exuvias ad caſtrum usque Pragenſe cum cetera hominum multitudine comitantur. E quorum numero pater quoque erat atque filius, qui abjurato extemplo ritu ethnico baptiſmi lavacro ſe tingi fecerant. (n) Depoſito e plauſtro ſacro pignore, inque templum illato jam ibi aliquanto etiam liberalius quam ante Boleslaviæ atque in Pragenſi foro prodigiis certatum, nemoque ex tanto ægrorum imbecilliumque confluente numero inventus, qui per eos tres dies, quibus ſacræ exuviæ palam oſtentui erant, non beneficium ſanati corporis lætus domum reportarit.

Deponitur in templo S. Viti, ubi illico claret miraculis.

Populo dein ſenſim diffluente corpus integrum, & vulnera coiviſſe omnia obſervantur, (o) ſi plagam unam ſecundum caput inflictam excipias, quæ quaſi recens ſanguinem ſtillabat. Quod cum mirantur univerſi, ſollicitique quærunt, quo auris ſacra perveniſſet, quæ una deeſſe animadverſa? Przibislava germana ſancti Martyris ſoror egregiis virgo conſpicua virtutibus inquit: „ Hac nocte cum „ more ſolito Deum precarer, proditum mihi per viſum a „ cœleſti genio: aurem hactenus eo ipſo, quo Martyrium „ oppetiit, loco inter parietis fiſſuras ceſpitemque vicinum

Auris abeſſe advertitur.

„ la-

, latere. „ Nec mora ſacerdotium plenum fiducia nuncios 3oleslaviam expedit minime hæſitans eventum dictis Przl- ɔislavæ reſponſurum. (p) Inter hæc ſacerdos quidam cog- ıomento Hoſtivod propius ad ſacrum corpus accedens inque ȝenua provolutus alta voce, ut ab adſtantibus audiretur, Martyrem precatus eſt: uti pro familiari conſuetudine,]uam cum vivente contraxerat, particulam ſancti corporis :ederet pietatis ſuæ amorisque monimentum. Videntibus :unctis ſtupentibusque ad rei novitatem: articulus digiti ponte ab dextra ſancti corporis manu agitari, ſe ſeque eno- lare cepit, dum a cetera compage ſolutus decidiſſet. Quem inter præconia gratesque Divo præſtitas prehenſum acerdos theſauri inſtar ſummi habuit. (q) Cum poſtea etiam adferretur auris e latebris Boleslavienſibus, Clerus pectante turba innumera hominum eam loco vulnerique ad- ıptat, quæ illico concreviſſe viſa nullo prorſus ſigno plagæ elicto. Quis vero ſatis explicet Chriſtianorum hæc ſpec- antium affectus, jubila atque præconia? qui tandem Nonis Martiis ſacras exuvias præparato ad id loco inter pietate ɔlenas lacrymas condiderunt. (r)

Sacerdos prodigioſe impetrat articulum digiti.

Auris reperta coaleſcit cum cetero S. corpore.

Conditur.

Tertio poſt die delatum quoque cubicularii ſui nomi- ıe Podivini corpus, quod Boleslaus ſævus, ut ante diximus, ſuſpendio multaverat. Pependerat id trium anno- um ſpatio e quercu ſine omni noxa, creſcente etiam cæſarie atque unguibus non modo in manibus, ſed pedibus quoque. Conditum denique proxime tumulum S. Wenceslai. (s) Miracula porro, quæ tum, atque poſtea ubertim accidere, con-

Podivin prope S. Wenceslai corpus tumulatur.

conſignata ſunt in libro Paſſionali dicto, (t) quæ prætermittenda cenſui, ut prolixitate lectoris tædium evitarem.

++++++++++++++++++o++++++++++++++++

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXXII.

JOANNIS XI. PAPÆ 2. HENRICI GERM. REG. 14.
S. WENCESLAI 8. ISENGRINI *Ep. Rat.* 1.

(a) Omnes biographi eodem pene verborum contextu cum Continuatore Anonymi Ottoniani loquuntur id per viſum quibusdam fidelibus revelatum. *Mſ. Bibl. Met.* Sic vero ille: *Quieſcente ibidem per trium ſpacia annorum venerando corpore fidelibus quisdam nocte viſum eſt, ut Deo rem inſinuante, idem ad Eccleſiam S. Viti Martyris, quam ipſe jam conſtruxerat, religioſiore condendum ſepultura transferri debeat. Qui ſomno emerſi viſo credentes, & licet Principis tyrannidem metuentes, mediis tamen medio conticinio buſtum quam pavidi recludunt; precioſi Martyris corpus, non aperto ſarcophago, vehiculo percaute ligatum ſuperponunt.*

Coſmas l. 1. ad Ann. 932. (b) Verba Coſmæ, ex quo hæc depromſit Hagecius, ſunt. *Quatenus ſi quæ Deus mira ſuis oſtenderet ad gloriam ſanctis, non ejus fratris, ſed S. Viti Martyris adſcriberetur meritis.* Ubi de hujus ſancti brachio nulla fit mentio, uti nec in aliis veterioribus. Sed vel ipſe Coſmas hæc ſua verba minus recte a S. Ludmilla & baſilica S. Michaelis Tetinii traduxit ad S. Wenceslaum & Eccleſiam S. Viti. Ejuscemodi enim verba profert tam Hiſtoria Translationis S. Ludmillæ quam Chriſtannus de domo S. Ludmillæ in baſilicam converſa. Et Coſmam tacentibus veterioribus omnibus hæc minus meditate loco huic adſcripſiſſe perſuadet, quod S. Wenceslai corpus prius in Eccleſia SS. Coſmæ & Damiani Boleslaviæ tumulatum fuerit, quorum meritis tam bene, quam S. Viti miracula iſthic patrata adſcribi potuerunt.

(c) Superior biographus, ut videre licuit, injuſſu Boleslai id *Mſ. Bibl. Met.* factum innuit. At vero cum Chriſtanno paſſim reliquæ vitæ ſcribunt: *Tunc miſit* (Boleslaus) *& noctu corpus ſanctum transferri precepit ea conditione, ut ſi ante auroram in ſedem ſepulture ſancta membra tradita non fuiſſent, quibus injunctum fuerat, omnes ſe gladio multandos non dubitarent.*

(d)

(*d*) Continuator Anonymus Ottonianus inquit: *Precioſi Martyris corpus, non aperto ſarcophago, vehiculo percaute ligatum ſuperponunt.* Reliquæ vitæ id plane prætermittunt.

(*e*) De hac prodigioſâ per Albim fluvium deportatione tacent primi S. Wenceslai biographi, ut hactenus primus omnium cognitus mihi ſit Hagecius, qui id adſtruat.

(*f*) Tam Chriſtannus quam Continuator Anonymi Ottoniani, quam denique Joannes de Novo Foro & Lectiones Propriæ Bohemiæ equis non bobus vectum corpus docent, quod certe feſtinatio illa a Boleslao imperata expoſcebat. Balbinus memorat in arce Carlſteinenſi ſervari tria ligna ex plauſtro illo, quo corpus ſanctum Pragam devectum fuit. *Balbin. Dec. 1. l. 3. p. 103.*

(*g*) Continuator Ottonianus corpus S. Wenceslai non item vectores prodigioſe translatos memorat, ac paulo aliter hæc narrat: *Perveniunt*, inquit, *ad rivum incedendo ſupergredi animalibus plauſtrum ducentibus, nimia profunditate intranſibilem naviculis & ponte utrumque carentem. Stant, quippe circumſpicientibus pons jam fractus undoſa transgreſſione diſſipatur, ligna ad ejus reparacionem non inveniuntur, quid facerent? Dum in hac verſantur anguſtia, ſubito erectis obtutibus, ecce mira Dei preſente virtute, plauſtrum ſtat altera ripa, undique ſecus aque humiditate intactum. Quo miraculo ipſi aliquantulum heſitantes, tranſnatato ſuper caballos rivulo, vehiculum ſacro faſce gravatum proſecuti ad locum predeſtinatum cicius applicant.* Porro torrentis Rokytnice crebro in hiſtoria noſtra occurrit memoria, nec alius eſt, quam qui ex meris lacubus ad Nedwies oritur, vicosque Kralowitz, Hagek, Hloupetin tranſiens infra Wiſſoczan & Liben ſe in Moldavam exonerat. *Mſ. Bibl. Met.*

(*h*) De Moldava rurſum nihil Ottonianus, reliqui tamen biographi cum Chriſtanno in hanc fere ſententiam ſcribunt: *Ad fluvium quoque properantes Wltawe pontem fractum reperientes, ingemiſcunt, inſuper & gravari ceperunt, ac eum omnino ſuſtollere non valentes, rurſus precibus inſiſtunt, quo eis ſolita pietate ſuccurreret, ne vitam preſentem amitterent. Quoniam ſecundum edictum Principis gallicinum matutinium tranſibat. Mox ſe exauditos intuentes ſuſtollunt eum humeris, ac ſi nil oneris unquam habuiſſet, pontemque fractum ſine obſtaculo tranſiſſe ſe gratantur.* Anno 1676. ad pe-

Hammerſchmid. Glor. Prag. p. 592. pedem hodierni pontis Pragenſis ad ipſam excubiarum ſtationem a Magiſtratu urbis Veteris Pragenſis erectus eſt coloſſus lapideus cum imagine S. Wenceslai in monumentum, ut narrat Balbinus ex Venerabili Chanowsky, quod iſthic boves ſubſtiterint, indeque prodigioſe corpus in alteram ripam translatum ſit. *Ven. Chanovsky P. 2. p. 198. Balbin. Epit. p. 94.* Verum pons hodiernus primum a Carolo IV. excitatus eſt, prior vero infra AA. RR. PP. Crucigeros cum rubea ſtella poſitus fuerat, ut jam Parte II. oſtendimus.

(*i*) Hujus univerſæ hiſtoriæ neque in Chriſtanno neque Continuatore Ottoniano veſtigium. Primus id breviter refert Joannes de Novo Foro ſæculi XIV. ſcriptor, brevius etiam Anonymus Trebonenſis, de Translatione.

(*k*) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: „ Luridus ille *carcer*, ex cujus adverſo Wenceslai exuviæ immobiles hæſere, poſt *paulo tranſiit* in templum ejusdem ſancti, quod Albertus a Waldſtein *Fridlandiæ* Dux anno ſupra milleſimum ſexcenteſimo ſexto & viceſimo, dum RR. PP. Societatis Jeſu Domum Profeſſam ad S. Nicolaum excitaret, pro translatæ illuc parochiæ exercitiis ampliavit. Vetus illud rotundo ædificio, eoque idolorum fanis ſimillimo, Boleslai Pii vetuſtiſſimam pietatem ſapiebat, tenuitque illam priſcæ vetuſtatis formam ad annum usque 1685. quo primum pro novo S. Wenceslai templo (quod hodie ſub Bibliotheca Domus Profeſſæ S. J. viſitur, duosque lapides de feneſtris antiqui carceris e muro prominentes ad rei memoriam ſub choro retinet) jacta ſunt fundamenta. „ Hactenus noſter P. Victorinus.

Peſſina Rad. 3, p. 156. (*l*) Peſſina hunc ſacerdotem Gerardum vocat, Præpoſitique titulo nobilitat. Sic vero ille: *Hunc Gerardum nomine Bavarum natione, ſed lingua Slavica bene peritum, ideoque primum ejusdem Eccleſiæ Præpoſitum a D. Wenceslao conſtitutum in quibusdam vetuſtiſſimis & vix legibilibus archivi noſtri literis invenio.*

Dalemil, c. 31. (*m*) De hac captivorum deliberatione neque Chriſtannus, neque Continuator Ottonianus. Primus Dalemilus unico verſu eam indigitat: Wiezni ſokowami z zalarze wynidu. Id eſt: *Captivi in præſentia* (nempe S. Corporis) *e carcere exeunt.* Copioſius id jam narrat duobus ſæculis poſterior Anonymus Trebonenſis, multo tamen aliter quam Hagecius. *Mſ. Bibl. Trebon.* Verba illius ſunt: *Cum igitur ſic gaudentes & Deum laudantes* ...

ter facerent prope carcerem tenebroſum, in quo multitudo hominum, ſuper quas ſentencia mortis definita fuerat, vinculis detinebantur, maximus factus eſt terre motus, & carcer mirabili luce reſplenduit, omnesque nimio terrore ſive timore perterruit, omniumque captivorum pedes & manus illico abſolvuntur, ac ſi una voce eis diceretur: ſurgite velocius, & properate ab his ſedibus tenebroſis in occurſum veſtri Liberatoris Beati Wencezlai. Omnes quidem prope vitæ S. Wenceslai plures captivorum liberationes, vinculorum ſpontaneas disruptiones ad implorationem S. Wenceslai referunt, ſed poſterius, nempe poſtquam jam ejus S. corpus ad S. Vitum tumulatum fuiſſet. Memorabilis eſt locus Laurentii Caſſinenſis Monachi, quem crebro laudant Bollandiani, mihi vero lectus hactenus non eſt. Hic cum aliam captivorum liberationem narraſſet, ſubjungit: *Hoc ita factum eſſe viva, ut ajunt, voce teſtari ſolitus eſt dominus Benedictus Saxonum gente progenitus, qui religioſiſſimam in Caſſinenſi cenobio ducens vitam, partem fragminis earundem catenarum omni, quoad vixit, tempore ſecum devote geſtare conſueverat, referens ſe præſente tam ingens patratum fuiſſe miraculum.* Balbinus ait in arce Carlſtein jacere compedem ſolidum cum tribus ferreis annulis, qui feratur ab his captivis eſſe. Vidi ego id ferramentum quoque anno 1763. ingenti mole & pondere, an compedis nomine dignum ſit, ad eamque rem unquam adhibitum fuerit multum dubito, dubitavereque mecum omnes, qui tum ſpectaverant. *Balbin. Dec. 1. l. 3. p. 102.*

(*n*) Id poſterius & fortaſſis pluribus annis poſt Translationem S. Wenceslai accidiſſe innuit tam Chriſtannus quam Continuator Ottonianus. Et quidem poſterior poſt miraculum quoddam, quo compedes ſponte rupti & oſtium carceris apertum narratur, ſubjungit: *Inter quos gentilis quidam baptiſmi gracia non dum mundatus cum ſe jam per Beati merita Wenceslai morte liberatum ſenſerit, ad fidei Katholice veram agnicionem devotus convertitur, ſalubri lavacro purgatur, firmataque fide ac Dei in ſe confixo amore gnatum unicum, quem eque propria vita dilexit in Clericatus officium Dei ſervicio ad Beati Martyris Eccleſiam ſe daturum promiſit.* Quibus ſimillima narrat Chriſtannus.

(*o*) Sermo vetuſtiſſimus ad fratres de Translatione S. Wenceslai, qui habetur in eodem crebro a nobis laudato Codice Metropolitano, *Mſ. Bibl. Met.* quique veroſimillime a noſtrorum primorum Epiſcoporum nonnemine dictus eſt, de incorruptione ſacri corporis ita loquitur, unde authoris ætatem conjicias: *Quid enim,* inquit, *mirabilius quam corpus ſub terra po-*

ſitum, quaſi ſub aromatum condimento per aliquot curricula annorum incorruptum conſervari? Nec, ut plures adhuc viſi miraculi ſuperſtites referunt, ubi incorruptum, ſed quod magis eſt mirandum, ſanatis vulneribus apparuit. Quo loco cum Orator recurrat ad oculatos teſtes, haud poſterior Epiſcopis oratorque is Ditmaro aut S. Adalberto eſſe potuit.

(*p*) Chriſtannus non virginem ſed matronam velatam & viduam appellat, quam Balbinus *Beatæ* imo Schœnleben *ſanctæ* titulo impertit. Hæc vero circa auriculam S. Wenceslai geſta Chriſtannus ante ejus translationem facta fuiſſe docet: Sic vero ille: *Memorata venerabilis matrona, ſoror videlicet Beati Martyris Przibislava vocabulo, ab ipſis incunabulis Chriſto Domino fuerat edocta ſervire Deo ſecundum documenta Evangelica ſine querela. Poſtquam enim eam Dominus a jugo maritali ſolverat, totam ſe emancipaverat Deo famulandam eſtuanti ſitiens animo velaminis ſacri contegi die noctuque inſtanter orationibus, vigiliis, jejuniisque perſiſtens. Huic in viſione Beatus Wenceslaus aſtitit & inquit: „ Auriculam mihi perſequentes „ me abſciderunt, que actenus inter arborem, que Eccleſie jungitur, parietem- „ que ipſius Eccleſie jacet, ex quo abſciſſa fuerat. „ Hac comperta revelatione matrona venerabilis ſomno ſe ſe excuciens, Eccleſieque expetens locum, theſaurum auricule ſanctiſſime, ubi & locata fuerat, reperit, eamque cum reverencia gaudioque magno ſumens, omnipotenti Deo gracias referens, monumentum fratris, dominique ſui ac Martyris adiens cum quibusdam fideliſſimis maxima cum reverencia aperuit, auriculamque impoſuit, & cum omni diligentia rurſus clauſit. Que poſt translationem glebe ipſius venerabilis ita incorrupta, junctaque ceteris reliquie, ut prediximus, inventa eſt, ac ſi nec veſtigium ferri unquam paſſa fuiſſet.*

Balbin. Dec. 1. l. 4. §. 5, Schœnleben in anno ſancto Habsburgo-Auſtriaco. Mſ. Bibl. Metrop.

(*q*) Chriſtannus nomen ſacerdotis non prodit. Tam depravate etiam hæc tranſcripſit Hagecius, ut minime relatis Chriſtanni reſpondeant, quæ jam ex Chriſtanno audire libet: *In eadem vero hora ferunt inter reliquos ejusdem ſepulturæ procuratores quendam venerabilis vite fuiſſe Clericum, qui huic ſancto, dum hac lucis vita potiebatur, amicus fideliſſimus nectebatur, qui corpus ſanctiſſimum, dum per ſingulos palparet artus, manum ſancti lacrymarum imbre perfuſus, oculis manui ſue impoſitam, leviter ungulas ipſius manus attrectabat, ex quibus unam vacillantem reperiens lacrymoſa ad ſocios voce profatur: „ Peccatoribus, inquit, ve nobis! quoniam corruptio- „ ni cernitur proximum fore ſacratiſſimum corpus hoc: ecce enim & titubantes „ parent ungule. „ Quem reliqui increpantes „ quare, inquiunt, frater talia „ profaris, ac intellectu capaci aut proſpicis aut obedicionis tue cauſa, qua ſer-*

Mſ. Bibl. Met.

, *vebas, reliquias tibi ſui corporis impartiri cupis.* „ *At ille pugno pectus tun-lens, vere, inquit, vere & exiſtimo fore ita. Apprehenſaque rurſus ſanctiſſi-na manu ungulam repetendo tangit, quam ita firmiter carni relique herentem ·eperit, ac ſi nulla vacillacionis ſigna patuiſſent in ea.*

(*r*) Marignola noſter inquit: *Quieſcit in caſtro Pragenſi in Eccleſia S. Viti Martyris in Capella ſancti Johannis Evangeliſte, quam ipſe conſtruxerat.* Anonymus Trebonenſis ait: *Sepelierunt corpus venerabile cum ympnis & ·anticis ſpiritualibus in Eccleſia Beati Viti Martyris prope altare Beati Johannis Evangeliſte, ubi modo requieſcit in pace.* E quibus haud obſcurum eſt Ec-cleſiam S. Viti pluribus altaribus imo capellis primitus fuiſſe a S. Wen-ceslao inſtructam, ſecus quam poſteriores quique ſenſerunt. *Mſ. Bibl. S. Crucis majoris* *Mſ. Bibl. Trebon.*

(*s*) Quemadmodum ſupra anno 929. oſtendimus male Hage-cium anno illi ſuſpendium Podivini illigaſſe, ita translationem præ-mature iſthic narrat. Chriſtannus inquit: *Poſt multum temporis viri il-ius* (Podivini) *ex loco illo ſublatum eſt, corpus, & translatum cum devocione Clericorum, virorum, mulierumque devotarum, & poſitum in Cimeterio Eccle-ie S. Viti, ita ut S. Wenceslaus in Eccleſia quidem, & miles ille foris poſitus, ſola maceria dividantur.* Multo poſterius in Eccleſiam S. Viti in Capel-am S. Nicolai translatus, de quo ſuo loco. Plura de Podivino legi poſſunt apud Balbinum Epit. p. 61. & 62. in Chriſtanno, quæ is hinc itque illinc multis auxit, illuſtravitque, quale illud de inclinatis omni-bus quercubus per univerſam ſilvam, in qua ille ſuſpenſus, de gratioſa icone B. V. Boleslavienſis, quam e corpore S. Wenceslai ſublatam ſeu humi defodiſſe, ſeu ipſe geſtaſſe perhibeatur. *Balbin. Epit. l. 1. c. 9. p. 37.*

(*t*) Utinam Hagecius hoc vetus Paſſionale S. Wenceslai in ſcri-bendis geſtis hujus Divi ſecutus fuiſſet, non eum toties ex veteriori-bus emendare opus fuiſſet. Scriptores vero vitæ atque Martyrii tot tanti, tamque illuſtres dignitate per omnia ſæcula obtigere ſancto Wen-ceslao, ut vix alium Divorum exiſtimem, qui toties tam a domeſti-cis quam exteris diverſo ſtylo fuiſſet laudatus. Familiam inter hos biographos ducit Anonymus alienigena, qui juſſu Ottonis II. vitam & paſſionem S. Wenceslai ſcripſit, eaque habetur hactenus inedita in membranaceo Codice Metropolitano, a nobis aliquando inter Tomos noſtros ineditorum publicanda, & de qua ſupra copioſe diſſeruimus. *Altera* in eodem codice prioris Ottonianæ compendium eſt, quæ tamen

ultra cædem S. Wenceslai non progreditur. *Tertia* in eodem Codice
exarata eſt, quæ paſſim a Peſſina Hizoni Epiſcopo noſtro tribuitur,
huic præmiſſus vetus ille ſermo ad fratres de Translatione S. Wences-
lai, de quo mox ſupra. *Quarta* eſt Chriſtanni nomine a Balbino in
Epitome ſua & poſtea a Bollandianis vulgata. *Quintam* Laurentii Mo-
nachi Caſſinenſis laudat Petrus Diaconus libro de Viris Illuſtribus Caſ-
ſinenſibus c. 6. eamque hodie in Bibliothecæ Caſſinenſis MſC. codice
ſervari teſtatur Eraſmus Gattula in Hiſtoria Abbatiæ Caſſinenſis ſæ-
cul. V. c. 5. qua etiam ſubinde uſi Bollandiani. *Sextam* commemorat
Baronius in Martyrologio ad diem 28. Septembris ita incipientem:
Dominus ac Redemptor noſter humanis viſibus &c. *Septimæ* meminere doc-
Acta SS ad 28. Sept. §. 1. n. 21. tiſſimi Bollandiani, quam valde prolixam exſtare ajunt in MſC. Codice
S. Maximini Trevirenſis ita exordientem: *Oportet nos fratres chariſſimi
vitam & paſſionem S. Wenceslai Martyris.* *Octava* eſt Joannis de Novo
Foro Epiſcopi Litomiſslienſis & Olomucenſis, quam per *fragmenta*,
elegantibus interjectis icunculis vitæ, martyrii, miraculorumque *hiſto-
rias* exprimentibus, Pragæ Anno 1643. vulgavit A. R. P. Ægidius Or-
dinis S. Auguſtini Diſcalceatorum Neo-Pragæ Prior. Quæ integra
exſtat in Codice Bibliothecæ Clementinæ Inclytæ S. J. *Nona* ſcripta,
ſeu ut Marignola loquitur, magis compendiata eſt a Carolo IV. Ro-
manorum Imperatore & Rege Bohemiæ, quam Bollandiani ſecundo
loco ex MſC. ſupranominati Joannis de Novo Foro *Viatico* ſeu *divinorum
Officiorum libro* ad 28. Septembris publicarunt. *Decima* habetur in Co-
dice Trebonenſi, ſcriptaque eſt ingreſſu ſæculi XV. omnium præſer-
tim quoad miraculorum recenſionem locupletiſſima, quam Reveren-
diſſimus ac Ampliſſimus DD. Canoniæ hujus Prælatus gratioſiſſime no-
biſcum communicari fecit. Commemorantur præterea tres quatuorve
aliæ a Bollandianis, quas tamen non tanti momenti eſſe Viri ipſi Cla-
riſſimi innuunt. Poſteriorum quarumque tam latino, quam Germa-
nico, Boemicoque, imo Gallico idiomate ſcriptarum numerum inire
haud vacat. Præcipuæ ſunt: Joannis Dubravii Epiſcopi Olomucenſis
a Surio edita. Nicolai Salii S. J. Joannis Tanneri S. J. ſub Titulo
Trophæa S. Wenceslai. Matthæi Archiepiſcopi Pragenſis. Adriani Bail-
leti, qui Gallice vitam hanc ſcripſit, ut plures alios prætermittam.
An vero ex primis illis veteribus Paſſionibus S. Wenceslai una earum
Coſmas l. 1. ſit, ad quam provocat Coſmas, quamque *Tripudium S. Wenceslai* ap-
pellat, item an ipſe alicujus ſupra nominatæ author ſit? nihil explora-
tum. Ottonianam illam minus recte a Peſſina ei fuiſſe adjudicatam jam
ſupra oſtendimus.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

I. Neſcio, quid in mentem venerit Goldaſto, qui præſente anno ex quodam Chronico Thuringico nobis Brzetislaum Ducem affingit, eumque Ottoni auxiliares copias dediſſe memorat. Sic vero ille: *Anno DCCCCXXXII. Brzetislaus Dux Bohemiæ ab Ottone I. Imp. evocatus in expeditionem contra Hungaros copias miſit auxiliarias.* Nolim contra dubitare hoc jam anno Hungaros noviter Moraviam Boemiamque inundaſſe, quandoquidem ſequente jam anno in ipſa Daleminicia verſari leguntur, & haud obſcure id innuit Mſ. Codex Labacenſis a Ludovico Schœnlebio relatus ita loquens: *Hungari viſa Dalmaturum fortuna vice verſa invadunt Moraviam, Bohemiam, & Saxoniam, rapinis, cædibus, incendiis omnia profanantes.* Et Hermannus Contractus jam ad hunc annum Hungarorum eruptionem defigit. Procul dubio Wenceslai Ducis Bohemiæ initam nuper cum Henrico Germaniæ Rege amicitiam, ictumque armorum fœdus non poterant non Hungari lividis ſpectare oculis, qui cum præterea viderent omnes ceteras pene Slavorum gentes attritas bellis, imperioque partim, partim tributo Henrici ſubjectas, merito quoque metuere, rebusque ſuis proſpicere debuere, ne aucta tantoopere Henrici potentia eadem cum Slavis illis ſe ſe fortuna ſequatur. E quibus haud vana conjectura capi poteſt: hactenus eam Boemos inter & Hungaros quoquo modo cultam pacem hoc anno reſciſſam, Hungarosque, ut Codex Labacenſis vult, jam non modo in Henrici, ſed etiam Boemiæ Moraviæque terras omnem latrociniorum vim exeruiſſe. Num vero Henricus hac Hungarorum irruptione tantoopere afflictis Boemis Moravisque ſuccurrerit? nihil in veteribus proditum, niſi fortaſſis dicere libet verba Chronicæ Auſtralis, Chronici Salisburgenſis atque Mellicenſis ad præſentem annum ſpectare, quæ ſuperiore anno unanimiter referunt: *Henricus Rex Boemiam petit.* Ut nempe Henricus non quidem hoſtiliter, ſed amice Boemiam ingreſſus cenſendus ſit opem ſuis fœderatis contra Hungarorum vim laturus.

Schœnleben Annal. Carn. P. 3.

Apud Caniſ. ad h. a.

Ad An. 931.

II. Hoc ipſo præſente anno ſummum ſequente hodiernos Luſitas eidem tributo ut ceteras vicinas gentes Slavicas ab Henrico Germaniæ Rege fuiſſe ſubjectas ex Ditmari relatis eruitur. Qui cum naraſſet Miſniæ urbem caſtrumque poſitis iſthic Regiis præſidiis ab Henrico conditum fuiſſe (quod annis abhinc duobus accidiſſe ſupra oſtendimus) ſubjungit: *Ex ea* (nempe urbe Miſni) *Milzenos ſuæ ſubactos ditiani cen-*

Ditmar, l. 1. p. 327.

cenſum perſolvere coegit. Urbem quoque Lebus, de qua impoſterum latius diſputaturus ſum, diu poſſidens, urbanos in munitiunculam infra eandem poſitam fugere, & deditios fieri compulit. Ex ea die, qua hæc tunc incendio juſte periit, usque ad noſtra tempora habitatore caruit. Multa in his Ditmari verbis latent, quæ ad illuſtrandam hiſtoriam Luſatiæ patriæque noſtræ plurimum conducunt. Et quidem erant Milzeni Slavi tum Boemorum contermini, quorum pagus *Milzavia* & *Milſca* in veteribus nominatus reperitur, qui eundem prorſus ſitum olim habuit, quem hodie tenet ſuperior Luſatia Bohemiæ confinis. Iſtius pagi terminos ponit Abbas Gotvicenſis: urbem Miſni, Bohemiam, pagos Niſeni & Luzici, parte vero Orientali pagum Diedeſiſi. Adeo ut diſtrictus a fluvio Elſtra ad dextram Albis ad fluvios Sprevam, Nizam, & usque ad fluvium Queiſſe Sileſiæque confinia Milzenorum Slavorum ſedes & Marchia Milzavia olim fuerit. In hoc igitur pago Slavico ſita erat urbs *Lebus*, quam his temporibus captam & igne deletam ſcribit Ditmar*us*, & ad ſua usque tempora habitatore caruiſſe. Mea vero ſententia *urbs hæc* Lebus haud alia fuit ab hodierno Gerlizio, quod propter hanc conflagrationem Slavicam priſcam appellationem *Izgoreliz* (quaſi exuſtam dicas) indeptum eſt. *Iz* enim vetero Slavice præpoſitionem *ex*, *gereli* vero *uſtum* connotabat. Poſteriores Slavi Boemique ſyncopate appellavere *Gorliz*, demum plane *Gœrliz*. Situm hujus urbis ditionisque proximum & conterminum Bohemiæ confirmat diploma Henrici IIII. Imp. apud Coſmam, in quo recenſitis limitibus Epiſcopatus Pragenſis poſt nominatam provinciam *Liutomerici* ponitur *Lebuzi* (nempe ut emendatiores Coſmæ Codices habent) quo ſcilicet hæc ipſa ditio & urbs Slavorum Lebuſiorum indigitatur. Scio quidem in eodem regionum tractu etiam hodie ſuperſtitem eſſe urbem *Lœbaviam*, quam urbis hujus veteris reliquias eſſe autumare liceat; at ne Lœbaviam eſſe exiſtimem, perſuadent mihi verba Ditmari ſupra relata: *Urbem quoque Lebus, de qua impoſterum latius diſputaturus ſum.* Ne verbo autem poſterius Ditmarus Lœbaviæ, bene vero urbis *Izgorelik* meminit, ut Lœbaviam poſterius excitatam fuiſſe haud temere ſuſpicari fas ſit. Porro ex his Ditmari verbis eliditur, quod hiſtorici quique patrii exterique his ipſis temporibus dominationem gentis noſtræ in Milzenos ſeu hodiernam Luſatiam protendant. Vix enim credibile Henricum jam amicitia & fœdere Wenceslao Boemiæ Duci junctum ſimile quidpiam attentaturum fuiſſe adverſus ejus ditiones urbemque. At vero Carpzovius contendit in partitione terrarum Wenceslaum inter & Boleslaum facta, hodier-

Chron. Gotvic. l. 4. p. 682.

Loderecker in Vocab. ſeptil.

Coſmas ad An. 1086.

Carpzov. P. 1. p. 26.

diernam Luſatiam ad ditiones Boleslai recidiſſe, imo neſcio, quem Wenceslaum præſente anno iſthic Burggravium ſeu advocatum conſtitutum ſcribit. Unde hæc ab Henrico non tam contra Wenceslaum quam Boleslaum ſuſcepta fuiſſe dici poſſint. Verum authoribus tot ſæculis a re geſta remotis non majorem fidem adhibendam eſſe, niſi quam veterum teſtimoniis probant, monent leges critices: ſcimus ex Ditmaro Suatopluci Moraviæ Ducis temporibus has regionum vicinias nexu quodam magnæ Moraviæ Regno fuiſſe obnoxias, at ab eo tempore usque ad Wratislai Regis noſtri imperium nihil reperio eas Boemiæ fuiſſe accenſas, aut ſub Ducum noſtrorum dominatu (ſi violentas momentaneasque prope incurſiones excipias) fuiſſe comprehenſas. *Idem ibid. p. 45. & 243.*

III. Ad annum hunc præterea ſpectare videtur: non modo Erphordiæ ab omnibus pene Alemanniæ Epiſcopis præſente Henrico ſub die Kalendarum Juniarum ſynodum fuiſſe celebratam, ſed & alteram ab Epiſcopis Bajoariæ Dingolvingæ præſidente Adalberto Archiepiſcopo Salisburgenſi, cui etiam Iſengrinus Epiſcopus Ratisbonenſis interfuiſſe legitur. In ea ſynodo cum præſertim de diſciplina monachorum ſacerdotiique actum fuerit, & presbyterorum, Diaconorum, Clericorumque in ea præſentium mentio fiat, vix dubitare velim ab Iſengrino etiam quosdam e Boemia accerſitos. Hæc certa: at vero illud perquam dubium, quod memorat Stredovskius: cum ad annum hunc ponit obitum Joannis Poleſſovienſis in Moravia Epiſcopi, quem poſtquam anno ſuperiore adhuc Eccleſias quasque in Bohemia conſecraſſe, atque per ſedecim annos Epiſcopale munus geſſiſſe narraſſet, hoc anno ingenti Moravorum luctu in ſua Cathedrali Eccleſia tumulatum ait. Poſt cujus mortem Moraviam per decem annos Epiſcopo caruiſſe aſſeverat. In relatorum ſuorum fidem laudat quidem Auguſtinum Kaſenbrot, Paproczium & Hirſmenzelium, at ego præ recentiorum iſtorum teſtimoniis vetuſtiorum vadimonium optaſſem. Nam poſt Joannis Archiepiſcopi Moraviæ ſuffraganeorumque illius anno 899. & 900. memorias nullum veſtigium uſpiam de Epiſcopo quodam Moraviæ deprehendi, imo nec indicium, quo ſuperiores illi poſt everſionem Regni Moravici devenerint. Ex Agapiti II. Papæ litteris viginti facile annis poſterius ſcriptis haud obſcure eruitur Moraviam tum Epiſcopo caruiſſe, quandoquidem eam Gerardo Laureacenſis ſeu Patavienſis ſedis Epiſcopo ſubjicit. Anno vero 976. jam rurſus Moravos proprium ha-

Baron. in Annal. ad h. a. Hanſiz. T. I. p. 189. & T. II. p. 146.

Stredovsky l. 5. c. 3. p. 486.

habuiſſe Epiſcopum, eumque una cum Pragenſi ſuffraganeum fuiſſe Moguntini Archiepiſcopi, ad eum annum coævo documento probabimus.

ANNUS 933.

Portentorum ad Divi Wenceslai tumulum multitudo totidem ſtimulis fuit ethnicis, ut de ſuperſtitionibus ſuis dubitare occiperent, deque tranſitu ad Chriſtianorum ſacra cogitarent. Luzenſes ſeu Zatecenſes tamen pervicaciſſimi idololatræ tot manifeſtorum ſignorum fidei non modo derogare auſi, ſed & omne Chriſtianum *nomen* exſtinguere malevole conati. (*a*) Eorum infeſtorum hominum opibus cumprimis turgentia capita Launæ conciliabulum indicunt, trium dierum ſpatio deliberant, ac tandem ſacrilege ſtatuunt: legationem mittendam eſſe Boleslaviam ad Principem, quæ conditiones certas & media offerat, quo tot tantorumque prodigiorum rumoribus modus fiat. Compendium legationis conſiliique id fuit: conventus a Boleslao indiceretur univerſis regni incolis Chriſtum profitentibus averſantibusque. Eo vero caveretur: utriſque capitale fore de Wenceslai cæde atque prodigiis ſermones miſcere, nemini liceret Wenceslai virtutes prædicare, quin omnes jure cæſum a Principe dicerent. Gratum id Boleslao accidit conſilium ſceleris ſui patronos ac defenſores cupienti. (*b*) Indicta igitur comitia populo ad quercum robuſti equitis, id eſt in Tursko ad Styri tumulum.

Launæ conciliabulum ethnicorum.

Mittitur legatio ad Boleslaum.

Bo-

Comitia in Turſko.

Boleslao autem his præſidere Comitiis viſum non eſt, miſit itaque cum poteſtate legatos, qui multitudini imperia ſua his verbis exponerent: „ Vetitum eſſe omnibus ab eo „ die Wenceslai memoriam quibusvis ſermonibus reſuſcita„ re, & oblivioni tradendum eſſe, quidquid inter fratres „ Principes actitatum eſſet. „ Quantum autem edictum iſtud ethnicos ac cumprimis Luzenſes implevit lætitia, tantum Chriſtianorum, Pragenſium maxime, proſtravit animos, qui ſeceſſione ad conſultandum facta cum deliberant, quam arduum eſſet imperio Principis reniti, quam contra difficile veritati frena injicere: hem! momento temporis viſus ab omnibus in aere aureis armis heros candido equo inſidens ab occidente ſole aſcendere, & atram nubem crebris ignibus micantem, horrendoque mugitu terribilem a tergo trahere. (c) Nec mota ingens minaxque tempeſtas Comitialibus campis deſuper incubuit, tantamque in ſubjectos inter fragores fulminum effudit peſtem, adeo omnes exterruit, ut infecta re, qua poſſent, præcipites fugerent non ſine pernicie. (d) Scriptum reliquere nonnulli, & cumprimis Racek Dobrohorsky ad quadraginta homines ea fulminum eliſione protritos eſſe. (e) Tam inexſpectato Comitiorum exitu territus populus, territus Boleslaus: ille non auſus ultra illius impugnare ſanctitatem, iſte etiam in plurium præſentia ſanctum confeſſus eſt.

Edictum de ſilentio cædis S. Wenceslai.

Comitia fulmine & tonitru prodigioſe diſturbantur.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXXIII.

JOANNIS XI. PAPÆ 3. HENRICI GERM. REG. 15. S. WENCESLAI 9. ISENGRINI *Ep. Rat.* 2.

(*a*) Ex eo errore, quod Drahomira gente Luzana ſeu Satecenſis credita fuerit, enatum, ut poſteriores hanc cultus ethnici pervicaciam Satecenſibus affinxerint, de qua apud veteriores omnes ſilentium.

(*b*) Non repugnare velim Boleslaum pro prudentia ſua, quam certe magnam poſtea in adminiſtranda republica oſtendit, ad ſedandos tumultus factionesque ſopiendas ſilentium indixiſſe de cæde fratris a ſe admiſſa, at vero eum ſceleris ſui patronos & defenſores cupiviſſe, aut ejusmodi ſententiam a populo efflagitaſſe, ut S. Wenceslaum jure cæſum dicerent, nullus adduci poſſum, ut credam, nec enim de eo in veteribus indicium. Quin his plane adverſa ſcribit Coſmas, qui eodem adhuc die, quo ſanctum fratrem occidit, pœnitentiam illius, & peccati agnitionem indigitat his verbis: *Dux Boleslaus conſcius ſceleris patrati, timens pœnas tartari, mente ſemper recolens ſagaci, quoquo modo poſſet Deus ſuper hoc crimine placari, votum vovit Domino dicens: ſi iſte meus filius,* inquit (nempe Strachyquas ipſo die fratricidii natus) *ſuperſtes fuerit, ex toto corde meo Deo eum voveo, Clericus ut ſit, ſerviat Chriſto omnibus diebus vitæ ſuæ pro meo peccato.* Nec vero in ſatisfactionem reatus ſui id ſolum fecit, ut filium tum unicum primogenitumque Deo & Eccleſiæ offerret, ſed etiam ſancti fratris ſui ſimulacrum ipſe primus in monetas ſuas aſſumſit, ut Parte IV. Annalium noſtrorum quorundam hodie exſtantium ſolidorum typis oſtenſuri ſumus. Quod profecto doloris & pœnitentiæ publicæ exemplum tantum fuit, quantum vix uſpiam in Principibus perſonis hiſtoriisque orbis univerſi eſt legere. Verum partim pietas, qua gens noſtra verſus ſanctitatem Divi Wenceslai ferebatur, partim execratio, qua fratricidii iſtius impietas paſſim merito exaggerabatur, adeo, Duce cumprimis Chriſtanno, exaſperavit omnium hiſtoricorum calamos, ut immemores ejus ſeriæ pœnitentiæ mera nonnisi fulmina in eum detonuerint, conviciis proſciderint, egregia quæque geſta illius ſeu indigna cenſura notaverint, ſeu plane obliteraverint, quæ nos idoneis roborata documentis ſuis annis prolaturi ſumus.

Coſmas l. 1.

(*c*)

(*c*) Balbinus addit: „ Memorabile illud: quoties Wenceslai cœlitus oblata ſpecies eſt, ſemper apparuiſſe armatum; alias aciem Bohemorum equo candido inſidens præceſſit armatus, alias in aere conſpectus ſuper acie equo volante, alias victoriam ſua ipſe manu adjuvit. Quo argumento ſibi Wenceslaus oſtendit arma placere. Ac certe Wenceslaum felicem pluribus in bellis fuiſſe Chriſtannus docet communi Slavicæ gentis gloria. „ Hactenus Balbinus. *Balbin. Epit. p. 93.*

(*d*) Hiſtoria hæc Comitiorum etiam picturis quibusque hodie repræſentata inter geſta S. Wenceslai ſpectatur. Verum omnes biographi vetuſtiores, quorum catalogum ſuperiore anno texuimus, ne verbo quidem hujus univerſæ narrationis meminere. Indigitat quidem mox infra Hagecius ejus authorem Raczek Dobrohorskium, ſed nuſpiam nobis prodidit, cujus ætatis hic author fuerit, aut quid ſcripſerit. Balbinus eum quidem vocat Canonicum Boleslavienſem, ſed nec præterea quidpiam de eo manifeſtum facit, imo cum nuſpiam in operibus ſuis (quantum memini) vel verbum ex hoc authore proferat, plane liquet vel ipſi Balbino Dobrohorsky exemplar incognitum fuiſſe. Ceterum quid doctiſſimi Bollandiani de hac univerſa hiſtoria ſentiant rurſum ſubjicere libet. Nam cum Balbinum ſua ex Hagecio & Dobrohorskio narrantem retuliſſent, ſubdunt: *Hæc Balbinus ex aliis non admodum antiquis, quæ quanto illuſtriora ſunt, tanto certioribus indigent teſtimoniis, tantoque minus, ſi vera ſint, omitti potuerunt a Chriſtanno aliisque antiquioribus, ex quorum ſilentio eadem illis ignota fuiſſe dicere neceſſe eſt.* *Acta SS. ad 28. Sept. §. 10. n. 183.*

(*e*) Cum Dalemilus Canonicus quoque Boleslavienſis nec horum Comitiorum nec infirmitatis Boleslai aut Brzenæ, quam ſupra ex eodem Authore narravit Hagecius, ullam prorſus mentionem faciat, in rebus ejusmodi alioquin facundus, non leve argumentum deducitur Dobrohorskium Dalemilo poſteriorem fuiſſe, qui ceteroquin tam illuſtre factum præſertim a Collega ſuo memoratum vix prætermiſiſſet. Mihi quidem Dobrohorsky partus haud alius videtur eſſe, quam quæpiam vita S. Wenceslai miracula cumprimis illius complectens: Quid ſi ea vernacula eſt, quæ Ludovici Regis noſtri imperio ſæculo ordiente XVI. Pragæ in quarto prodiit? cujus quidem dialectus ex eo ipſo non anteriore quodam ſæculo eſt. Sed hem aliquoties alias a me hic atque illic viſam cum modo quæro, nuſpiam invenio, ut exquirere liceret, num Dobrohorsky nulla ejus præfationi inſit memoria.

invaſas. Contra quos profectus Henricus cum Bojoariis & [illegible]
que quibusdam ſibi ſubjectis urbibus omnes usque ad [illegible]
rum triginta ſex millia caeſa referuntur, praeter eos, quos [illegible]
Tertia pars, quae procul dubio librarii oſcitantia in Fr[illegible]
nico omiſſa eſt, in Thuringiam irrupit per D[illegible]
ex Witichindo legimus. Paſſim quidem poſteriores [illegible]
cladem Hungarorum cum Continuatore Reginonis, [illegible]
& Sigeberto Gemblacenſi ad annum ſequentem reducunt
contemporaneo prae his omnibus tribuenda fides. Por[illegible]
tumque hujus belli ſolertiſſime juxta ac locupletiſſime d[illegible]
chincus, qui narrat Henricum indictis Comitiis cum Pri[illegible]
que ordinis & populo univerſo deliberaſſe utrum praeſte[illegible]
bellum, ad quod ſuſcipiendum ſibi *militem equeſtri praela*[illegible]
dictitabat, an malint ad tributum annuum porro Hung[illegible]
theſaurum divinis officiis ſanctificatum evacuari, patria[illegible]
emungi, aerariumque hoſtis locupletari? ad quae cum [illegible]
levatis in coelum vocibus ſignificaſſet ſe bellum praecepta[illegible]
ſuam contra Hungaros pacto firmaturum, tum enim v[illegible]
Witichind.l.1. ad bellum apparaſſe omnia; quae conſequuntur, item ver[illegible]
p.640. referre libet: *Poſt haec legati Ungarorum adierunt regem pro* [illegible]
ſed ab eo ſpreti in terram ſuam vacui ſunt reverſi. Haec audien[illegible]
moti cum gravi hoſtilique manu feſtinant intrare Saxoniam.
per Dalmantiam ab antiquis opem petunt amicis. Illi vero ſcien[illegible]
ad Saxoniam, Saxonesque ad pugnandum cum eis paratos, p[illegible]
Leibnit. T. I. *munere eis projiciunt canem.* Anonymus de fundatione qua[illegible]
p. 261. niae Eccleſiarum munus hoc non a Daleminciis ſed Henri[illegible]

fines Thuringorum, illam totam terram hoſtiliter pervagantes, ibique diviſis ſociis, alii ad occidentem pergebant, ab occidente & meridie Saxoniam quærentes intrare. Sed Saxones pariter cum Thuringis congregati inito cum eis certamine cæſis Ducibus, ceteros illius exercitus occidentalis per totam illam regionem errare fecerunt. Quorum alii fame conſumpti, alii frigore diſſoluti, alii autem cæſi vel capti, ut digni erant, miſerabiliter perierunt. Qui autem in oriente remanſit exercitus audivit de ſorore Regis, quæ nupſerat Wideni Thuringo (erat namque illa ex concubina nata) quia vicinam urbem inhabitaret, & multa pecunia ei eſſet auri & argenti, unde tanta vi urbem expugnare cœperant, ut niſi nox viſum pugnantibus impediret, urbem caperent. Ea vero nocte audientes de caſu ſociorum regisque ſuper eos adventu cum valido exercitu (nam caſtra metatus eſt Rex juxta locum, qui dicitur Riaede) timore perculſi relictis caſtris, more ſuo igne fumoque ingenti agmina diffuſa collegerunt. Rex vero poſtea die producens exercitum, exhortatus eſt - - - His optimis verbis erecti milites Imperatoremque inprimis, mediis, & ultimis verſantem videntes, coramque eo ANGELUM (hoc enim vocabulo effigieque ſignum maximum erat inſignitum) acceperunt fiduciam, magnamque conſtantiam. Rex vero veritus eſt, quemadmodum evenit, ut hoſtes viſo milite armato fugæ ſtatim indulſiſſent, miſit legionem Thuringorum cum raro milite armato, ut inermes proſequerentur, & usque ad exercitum protraherentur. Actumque eſt ita. Sed nihilominus videntes exercitum armatum fugerunt, ut peracto milliario vix pauci caderentur vel caperentur. Caſtra vero invaſa, & omnis captivitas liberata eſt. Rex vero victor reverſus modis omnibus gratiarum actiones divino honori, ut dignum erat, ſolvebat pro victoria de hoſtibus ſibi divinitus conceſſa. Tributumque, quod hoſtibus dare conſuevit, divino cultui mancipavit, & largitionibus pauperum deſervire conſtituit. Locum & nomen urbis, quæ Witichindus prætermiſerat, coævus alter Luitprandus poſteritati tranſcripſit, inquiens: *Hunc triumphum tam laude, quam memoria dignum ad Meresburgum Rex in ſuperiori cœnaculo domus per ζωγραφίαν id eſt picturam notari præcepit.* Ex quo loco habemus Hungaros per Daleminciam invaſiſſe Thuringiam, quod haud alio itinere fieri potuit, quam per Bohemiam, ut paſſim etiam exteri ſcriptores ſentiunt. Balbinus author eſt hac expeditione multum eos in Bohemia deſæviiſſe, ſic enim ille: *Hungari cum adverſus Saxones in Daleminciam pergerent circa annum 934. ſeptentrionalem Bohemiam captivitate, cædibus, & incendiis, quod illis perpetuum fuit, crudelem in modum pervaſtarunt.* Quid ſub hac Hungarorum irruptione egerit Divus Wenceslaus, urbesne ſuas præſidiis tuitus ſit, an copias Henrici exercitui junxerit? nihil teſtatum. Conjectura quæpiam ex Frodoardo capi poteſt:

Luitprand. l. 2. c. 9.

Balbin. Dec. 1. l. 3. p. 249.

teſt: Boemos in exercitu Henrici fuiſſe, cum is præter Saxones & Bojoarios *quosdam Henrico ſubjectos* adfuiſſe memoret, quod de populis tributariis (quo in numero etiam Bohemi comprehendebantur) lato etiam ſenſu accipi poteſt. Qua conjectura veroſimillime uſus Zacharias Rivander, cum ad præſentem annum in Chronico ſuo Thuringico *Bitislaum* (forte Wenceslaum) Boemiæ Ducem huic expeditioni interfuiſſe memorat. Nec ſcio, quis ille *Boleslaus* Delmantiæ Dux (niſi forte noſter) quem Abrahamus Thamius in hoc prælio Martisburgenſi in Coldicenſi ſuo Chronico producit. Confidenter vero Peſſina ex Chronico Alberſtadenſi (loco a me toties fruſtata opera quæſito) S. Wenceslaum Boemiæ & Dalmantiæ Ducem fuiſſe contendit. Multo minus uſpiam prodita aut veritati conſentanea ſunt, quæ Stredovskius de Ryxnerianis illis commentitiis Moraviæ Marchionibus Crotonislao & Poleslao narrat: illos ſcilicet ſub Hungarorum per Moraviam tranſitum comitia celebraſſe, quibus cautum fuerit: in caſtella, urbes, & loca tutiora transferendas omnes eſſe opes Moraviæ, tecta vacua hoſti liberumque tranſitum eſſe permittendum, & plura ſimilia omnibus veteribus incognita.

II. Omnium hactenus difficillimum intricatiſſimumque nobis viſum certum annum conſecrationis Eccleſiæ Divi Viti in caſtro Pragenſi defigere propter antilogiam trium diverſorum ſat veterum monumentorum, quorum unum quodque aliud atque aliud tempus conſignat. Et quidem Anonymus Ottonianus in vita S. Wenceslai conſecratam innuit Eccleſiam hanc a Tutone Epiſcopo Ratisbonenſi, item poſtremus in Mſ. Codice Metropolitano biographus his verbis hiſtoriam ſuam exordiens: *Creſcente fide Chriſtiana in diebus illis Dei nutu &c.* E quorum calculo itaque ſequeretur conſecrationem hujus Eccleſiæ non eſſe proferendam ultra annum 930. aut 931. quo alterutro Tutonem mortuum eſſe certo conſtat. Alterum documentum exhibet Peſſina
Peſſina Rad. 1. p. 5. ex veteri Mſ. Martyrologio, quo dicitur primum anno 935. S. Wenceslaum brachium S. Viti Pragam attuliſſe, ac tum demum Eccleſiam hujus S. Martyris honori condidiſſe, ut ita conſecratio etiam anno 935. poſterius accidere debuerit. Tertium habemus ex Coſma, qui plane negat S. Wenceslai regimine dedicatam fuiſſe Eccleſiam S. Viti, ſed cum ille morte præventus fuiſſet, inquit, poſtea a Boleslao fratre invitatum Michaelem Epiſcopum Ratisbonenſem, qui eam *decimo Kalendas Octobris* conſecraverit. Penſatis omnibus rationibus, hiſtoria temporum in concilium vocata, atque bis terve ſententia noſtra

ſtra reformata nulli horum trium documentorum calculo ſubſcribere poſſumus; adeo ut neque a Tutone, neque Michaele, neque poſt annum primum 935. dedicatam arbitremur, ſed hoc ipſo præſente anno. Et quidem Eccleſiam S. Viti vivente S. Wenceslao fuiſſe dedicatam innuunt omnes S. Wenceslai biographi, quorum quique ætate Coſmæ multo ſuperiores. Primus omnium Anonymus Ottonianus inquit: Mſ. Bibl. Met. *Invitato jam dicto Epiſcopo* (Ratisbonenſi) *in honore ſancti Viti Martyris conſecratum, ibidemque plurima miraculorum divina virtute mortalibus geſtorum in præſens usque ſigna coruſcant.* Chriſtannus æque dicit miſſos fuiſſe legatos a S. Wenceslao ad Ratisbonenſem Epiſcopum, & Eccleſiam S. Viti ab eo non fuiſſe imperfectam relictam ſed conſummatam. Sic enim ille: *Baſilicam S. Viti Martyris in Metropoli Pragenſi Deo auctore a fundamento conſtruxerat, & ornamentis Eccleſiaſticis adprime decoraverat.* Quos demum ſecuti poſteriores omnes vitæ ſcriptores, qui baſilicam hanc omnino tempore S. Wenceslai conſecratam unanimiter innuunt. Sed jam verba ipſa Coſmæ afferre libet, ut ex ipſis Coſmam memoria & Coſmas l. 1. ad errore lapſum convincamus; ſic vero ille ſat copioſe de hujus Eccleſiæ An. 929. dedicatione: *Servus Dei Wenceslaus Eccleſiam in Metropoli Praga ſub honore ſancti Viti Martyris conſtructam, non tamen conſecratam, morte præventus, reliquit. Hanc ut conſecrare dignaretur, qui tunc præerat Ratisbonenſi Eccleſiæ præſul nomine Michael, Dux Boleslaus ſupplex miſſis legatis cum magnis muneribus & majoribus promiſſionibus atque pollicitationibus, quo petitionem ſuam adimpleret, vix impetravit. Quod utique haud annuiſſet Præſul niſi ob recordationem animæ & ſalutem Wenceslai amici ſui jam interfecti id deliberaſſet fieri: quia vir Dei Wenceslaus, dum carne viguerat, nimio eum affectu coluerat, utpote patrem ſpiritualem, & benigniſſimum Præſulem. Nam & Præſul Michael ſimiliter hunc ſibi adoptaverat in filium dilectiſſimum, cum ſæpe inſtruens timorem & amorem Dei, cum ſæpe mittens ei ſua donaria, quibus maxime illo in tempore indigebat nova Eccleſia Chriſti. Mox ubi Dux* (Boleslaus) *eſt factus compos voti, plebs univerſa & proceres atque Clerici obviam advenienti Epiſcopo ruunt devoti, & cum magno honore & lætitia recipiunt eum in Metropolis Pragæ ædificia. Quid multa? decimo Kalendas Octobris dedicata S. Viti Eccleſia lætus repedat Præſul ad propria.* Verum Coſmam hac in narratione lapſum, quæque Michaelis anteceſſori adſcribere debuiſſet, ipſi Michaeli tribuiſſe, ex jam dicendis palam fiet. Michaelem enim Ratisbonenſem Epiſcopum inſtar patris a S. Wenceslao habitum, & contra S. Wenceslaum a Michaele inſtar filii adoptatum, aut ei munera pro ſua nova Eccleſia miſſa fuiſſe cum Chronologia manifeſtiſſime pu-

gnat. Certo enim conſtat Michaelem primum ſeptemdecim annis poſt Martyrium S. Wenceslai in Cathedram Ratisbonenſem eſſe evectum, nempe anno 952. ſub Ottonis I. imperio, ut narrat Ditmarus, ſeriemque geſti, quo pacto ſit factus Epiſcopus, tam ille, quam Chronicon Magdeburgenſe ad mox dictum annum refert. Ut itaque ea, quæ de amicitia Epiſcopum inter & S. Wenceslaum ex quadam corrupta traditione ſcribit Coſmas, procul dubio intelligenda ſint ſeu de Turone, ſeu de Iſengrino Michaelis Prædeceſſoribus, cujus utriusque tempore vixit S. Wenceslaus. Veroſimillimum etiam eſt Coſmam ex corrupta ejusmodi traditione hauſiſſe: S. Wenceslaum morte præventum Eccleſiam S. Viti ſine conſecratione reliquiſſe. Id enim de Patre Wratislao & Eccleſia S. Georgii accipiendum erat, de quo tam Anonymus Ottonianus, quam Chriſtannus aliique veteres ſimillimis pene Coſmæ verbis: *Morte preventus ejus conſecrationem diu deſideratam minime perfecit.* Atque ſi tamen his Coſmæ relatis quæpiam veritas ineſt, Michaelque Epiſcopus Ratisbonenſis ad conſecrandam Eccleſiam evocatus *eſt a Boleslao*, id procul dubio accipiendum erit de conſecratione Eccleſiæ SS. Coſmæ & Damiani Boleslaviæ, quam is condidit, & de cujus conſecratione nuspiam aliquid proditum habemus.

Ditmarus l. 2. p. 336.
Mabillon. Act. SS. Bened. ſæc. V. p. 112.

Jam enervato hoc Coſmæ loco ratio tamen & prudentia ſuadet id Coſmæ concedendum eſſe, quod veram diem dedicationis Eccleſiæ S. Viti poſteritati tranſcripſerit. Cum enim ille Decanus hujus Eccleſiæ fuerit, abſurdum eſſet dicere: eum veterem illum diem dedicationis propriæ Eccleſiæ ignoraſſe, Virum cumprimis hiſtoriæ deditiſſimum: *Decimo*, autem inquit Coſmas, *Kalendas Octobris dedicata S. Viti Eccleſia.* E quo diei indicio jam ducto computu Eccleſiaſtico annum dedicatæ Eccleſiæ eruere conandum erit. Et quidem more Germaniæ & cumprimis apud nos uſitato Eccleſiarum dedicationes haud alio quam Dominico die fieri conſuevere, ut itaque dies decimo Kalendas Octobris, quo S. Viti templum conſecratum eſt, eo anno in dominicam indubie inciderit. Jam huic diei ſeu vigeſimæ ſecundæ diei menſis Septembris alligata eſt Eccleſiaſtica litera F, quæ in Dominicam Septembris incidit annis 922. 933. & 939. Anno 922. necdum S. Wenceslaus Ducatum Bohemiæ aſſecutus eſt, anno vero 939. jam pridem Martyrio ad ſuperos tranſierat, igitur non reſtat, quam ut annum præſentem, ſeu 933. conſecrationi Eccleſiæ Divi Viti defigamus, quo nempe Iſengrinus Epiſcopus Ratisbonenſis poſt inſignem illam Henrici ab Hungaris obtentam victoriam, expurgatamque hac clade ab hoſtibus Bohemiam de-

decimo Kalendas Octobris Eccleſiam S. Viti veroſimillime dedicavit. Quæ huic epochæ obſtare videntur, facillimo negotio diluuntur. Et quidem ſententiam Coſmæ de Michaele jam ſupra enervavimus. Quod de Tutone Epiſcopo Ratisbonenſi veteres quique biographi memorant, facile conciliari poteſt: ii enim notitiam hanc vix aliunde quam ex Anonymo Ottoniano hauſere. Iſtius verba hæc ſunt: *Nec mora instat impiger factus* (S. Wenceslaus) *fervens autem propoſiti miſſis Ratiſpone ſedis regie legatariis Tutonem Epiſcopum tocius probitatis virum ſupplici rogatu, quo idem opus Deo ſacrandum ejus licencia & aſſenſu fieret, implorat. Dato juxta Beati Ducis vota ab Epiſcopo permiſſu, remiſſiſque caritate nunciis artifices ipſa celeri juſſione convocat, fervet opus, labor impaciens aſſulget, Eccleſia ad perfecti ornatus extremam manum perducitur, miroque metallorum fulgore decorata exornatur. Invitato jam dicto Epiſcopo in honore ſancti Viti Martyris conſecratum.* Quo loco poſteriora illa verba *invitato dicto Epiſcopo* non tam ad Tutonem ſed generice ad Epiſcopum Ratisbonenſem reſpicere videntur, ut videlicet Tuto quidem facultatem S. Wenceslao Eccleſiam condendi dederit, ſub eoque moles cœpta ſit, ſed producto demum opere aut Hungarorum incurſione præpedito, mortuoque Tutone ejus ſucceſſor Ratisbonenſis Epiſcopus dedicaverit. Sane & Chriſtannus & is biographus, qui Hizo creditur, licentiam quidem ad conſtruendam Eccleſiam a Tutone datam clare aſſeverant, at Eccleſiam ab eo etiam dedicatam fuiſſe, prætermittunt. Quod vero Tuto Pragenſem Eccleſiam non conſecraverit, id præcipue argumento eſt, quod antea ex Arnulfo teſtatum fecerimus: eum poſtremis Præſulatus ſui annis oculorum lumine orbatum fuiſſe, qua cœcitate per ſex annos preſſum paſſim aſſeverant hiſtorici. Jam is anno 929. a S. Wenceslao ad Tranſlationem corporis Beatæ Aviæ ſuæ, Eccleſiæque ſancti Georgii conſecrationem invitatus hanc infirmitatem obtendit, ſuique loco Coepiſcopum miſit. Cum autem ex omnibus veteribus certum ſit dedicationem Eccleſiæ S. Viti poſterius Translatione S. Ludmillæ & templi Divi Georgii conſecratione accidiſſe, haud quidem a Tutone cœco præſtari potuit, qui teſte Arnulfo his poſterioribus annis remotius a Ratisbona Lunælaci quaſi receſſus cauſa ſolitariam vitam duxit. Hinc recte Carolus IV. in vita ſua S. Wenceslai inquit: Epiſcopum Ratisbonenſem ſolum promiſiſſe, quod velit mittere quempiam, non autem ipſe venire; verba ſunt: *Sed nutu tuo ad ipſam conſecrandam libenter mittam.* Cum tamen is medio tempore e vivis ſublatus fuerit, ea functio ad ſucceſſorem Iſengrinum devoluta.

Mſ. Bibl. Met.

Acta SS. ad 28. Sept. in Vita altera n. 6.

Unum præterea Chronologiæ huic obſtare videtur Martyrologium Pragenſe, quod anno primum 935. Eccleſiam Divi Viti condi

Peſſina Rad. 1, p. 5.

cœptam innuit. Verba Peſſinæ hæc ſunt: MC. Martyrologium vetus Eccleſiæ Prag. ita refert ad IX. Cal. Septemb. *Eodem die allatum eſt brachium S. Viti M. per ſanctiſſimum Wenceslaum M. Ducem Bohem. de Anno Pragam: ubi mox ipſe B. Wenceslaus fundavit Eccleſiam Prag. in honorem ejusdem S. Viti M. anno ſalutis DCCCCXXXV.* Hoc documentum primas mereretur, cui vel ego utroque pollice ſubſcripſiſſem, niſi me aliud do-

Jordan. Orig. Slav. n. 1060.

cuiſſet Jordanus, qui hoc ipſum Manuſcriptum Martyrologium vidit, expenditque. Audire libet, quid de loco hoc ſcribat, prolato enim mox laudato Peſſinæ fragmento ſubjungit: *Ita ipſemet ego quoque legi ſcriptum in dicto Martyrologio ad diem IX. Kal. Sept. excepto anno ſalutis, hic enim non eodem, ſed poſteriore manu ſupra verbum* Pragam *adnotatus reperitur. Martyrologium hoc, ut ex omnibus patet, conſcriptum eſt ſub temporibus Caroli quarti.* Et mox infra: *Martyrologium hoc eſt in Archivo Metropolitano Pragenſi inter manuſcriptos Codices ſub lit. C. 5. & ſub Carolo IV. ſcriptum eſt.* Eruditiſſimi Bollandiani (ad rem magis confirmandam) aſſeverant ſe habere apographum hujus Martyrologii ſeu Calendarii ex Bibliotheca Clementina Pragenſi, in quo idem annus deſideretur. Hem! in quo cardo rei verſatur: annus DCCCCXXXV. poſteriore manu appictus; quanquam nec hoc ipſum Caroli IV. ævum, quo Martyrologium ſcriptum eſt, ſatis nobis idoneum videretur ad controverſiam hanc defi-

Hiſt. B. Guntheri p. 67. & 68.

niendam. Ego cum in Hiſtoria B. Guntheri non ita pridem a Reverendiſſimo piæ memoriæ Bonaventura Pitter Prælato Rayhradenſi publicata legerem in Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi MC. Martyrologium Boh. vetuſtius in fol. ſignatum Hiſt. Eccleſ. L exſtare, literis interpellavi Perilluſtrem ac Clariſſimum Equitem Taulow de Roſenthal ſuæ Cæſareæ Regiæque Majeſtatis Conſiliarium & Archivarium (quem ob rerum patriarum apparatum, ſummamque criticam cognitionem merito hiſtoriæ Czechicæ Patrem appellaverim) ut Manuſcriptum hoc explorari faceret, num ſeu de reliquiis, ſeu de brachio S. Viti quidpiam contineret, & num annum translationis commemoraret? Qui præter moram, miſſis excerptis ex hoc Martyrologio (quæque hiſtoriam patriam concernerent) & adjuncta etiam Gentilotti in hoc manuſcriptum olim facta animadverſione, in literis ſuis humaniſſimis doctiſſimisque ad me datis in hæc verba reſpondit: Es iſt alſo von den *Reliquiis S. Viti ad d. XVII. Cal. Julii:* von dem Arm des heiligen *Viti ad IX. Cal. Sept.* von den 5 heiligen Brüdern *ad II.* oder *pridie Id. Novembr.*

und

und von der *Translatione S. Ludmillæ* nichts darinn zu leſen. Quod Martyrologii tam vetuſti ſæculo medio XII. ſcripti ſilentium magis confirmat ſententiam noſtram: Annum præſentem dedicatæ S. Viti Eccleſiæ indubitatum videri.

ANNUS 934.

Boleslaum perpetuo rodebat interior quidam vermis, ut quanquam hilarem nonnunquam præſeferre vultum videretur, intra tamen angeretur, nec dolorem ſatis ſilentio poſſet premere. Erupit vero aliquando coram ſervitiis ſuis in ejusmodi lamenta: „ Doleo, inquit, doleo præceps conſilium, deteſtor effrenem iram: mater infelix Drahomira hujuſce execrandi facinoris potiſſimam fert partem. „ Admonitus a nonnullis ſibi fidelioribus, Deoque devotis clientibus, ut pro noxa Deo fratrique ſatisfaceret, verum is alta nonniſi trahebat ſuſpiria, gehennæ quidem pœnas oculis animoque vivacius repræſentans, at verecundia majus apud eum viſa habere pondus, quæ ſe reum ſceleris fateri deterrebat. (a) Ergo circumſpicienti undique de pœnitentiæ remedio, amicorumque conſilia exploranti, nihil magis occurrit ſalutare, quam Boleslavienſem Eccleſiam inſtaurare, diverſisque ornamentis illuſtriorem reddere, tum filium Strachiquatem non amplius quinquennem puerum Deo & Eccleſiæ per cucullum devovere, (b) denique Epiſcopatum cum ampliſſima dote in ditionibus ſuis inſtituere. (c) Advocato jam Sudivlado & Krzeſobojo proceribus ſuis a fidelitate magis probatis dat viginti

Boleslai dolor de cæde fratris.

Devovet Deo & Eccleſiæ filium Strachiquatem.

 mar-

Mittit eum Ratisbonam.

marcas in ſumtus, ut pupulum Strachiquatem Ratisbonam deducant, cui utrique moderatoris ſimul munus impoſuit cum imperio, ſedulam pueri Ducalis curam gererent, eo cumprimis omnem operam intenderent, ut rite latinis literis imbueretur. (d) Morem geſſere Proceres omni induſtria Principi promiſſa. Eo autem jam tempore Eccleſiæ Ratisbonenſis Præſul Wolfgangus (qui nuper a Boleslao evocatus Pragenſem Divi Viti Eccleſiam dedicaverat) mortem oppetiit. (e) Vir ſanctitatis opinione inter omnes maxime conſpicuus. In ejus locum ſucceſſit Emeramus (f) Antiſtes quoque vitæ integerrimæ.

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXXIV.

JOANNIS IX. PAPÆ 4. HENRICI GERM. REG. 16. S. WENCESLAI 10. ISENGRINI *Ep. Rat.* 3.

(a) Toties Hagecius Boleslao improperat publicæ pœnitentiæ ſatisfactionem: fortaſſis collimat ad veteres Canones & rigorem diſciplinæ Eccleſiaſticæ illius ævi, quæ graviſſimas pœnas in parricidas decernebat. Libet audire Gregorium Papam in epiſtola ad S. Bonifacium: *De his, qui patrem, vel matrem, vel fratrem, aut ſororem occiderint, dicimus: ut toto ſuæ vitæ tempore corpus Dominicum non ſuſcipiant, niſi in exitu pro viatico. Abſtineant etiam ſe a carnis commeſſatione, & potu vini, donec advixerint. Jejunent ſecunda, quarta & ſexta feria, ut ſic deflentes poſſint diluere commiſſum ſcelus.* Quanquam autem in hiſtoriis proditum non habeamus Boleslaum ejusmodi ſatisfactionem præſtitiſſe, attamen ſcelus agnoviſſe, verecundiam depoſuiſſe cum publico voto filium religioni devovit, cum ſancti fratris ſui imaginem in monetas recepit, teſtatum eſt.

Vita S. Bonifacii ab Othlono ſcripta.

(b) Coſmas hoc Boleslai votum ſtatim poſt nativitatem Strachiqua-

quatis adeoque poſt cædem narrat, quod in quintum hunc annum primo tranſtulit Hagecius.

(*c*) Quin imo multa patrocinantur Boleslao: Epiſcopatum Pragenſem ab ipſo, non filio fuiſſe inſtitutum. Sed argumentum hoc pro temporis ratione ad quartam Annalium noſtrorum Partem rejicimus, ubi id pro rei gravitate copioſius expendemus. An vero Boleslaus hunc Epiſcopatum Boleslaviæ inſtituere voluerit, ut vult Balbinus, penes eum fides eſto. *Balbin. Epit. p. 25.*

(*d*) Unde rurſum nomina horum duorum moderatorum hauſerit Hagecius, minime exploratum. Non vero hæc ejus narrata conformia ſunt relatis veterum, qui de ſcholarum diſciplina, & legibus Ordinis S. Benedicti ſcripſere. Ipſi enim Monachi Magiſtri, præceptores, moderatoresque fuere etiam regiorum quorumque filiorum. Nihil vero de his Coſmas, verba illius multum difformia ſunt ab Hagecio: *Poſthac*, inquit, *genitor voti non immemor* (Boleslaus) *cum eſſet* (Strachyquas) *jam puer docibilis, ac multum parentibus amabilis, non ferens* [p]*ater, ut ſuis diſcederet pra oculis, miſit eum Ratisbonam tradens ſub regulares* [i]*llas Abbati ſancti Emmerami Martyris. Ibi Eccleſiaſticis & regularibus ſanctionibus eſt imbutus, ibi monachico habitu indutus, ibi usque ad virile robur eſt nutritus.* Nullum vero dubium more illi ævo uſitato Strachiquatem ſtatim puerili ætate attonſum, cucullοque indutum, nec habitum deſerendi amplius habuiſſe poteſtatem. Erudita hanc in rem eſt doctiſſimi Pagii animadverſio: *Viguit*, inquit, *multis ſaculis hac monaſteriorum praxis, ut pueri ſeu infantes a parentibus oblati perpetuo adſtringerentur monachatui, nec eis liceret hunc vita ſtatum ante vel poſt pubertatis annos repudiare. Hujus praxis exempla non pauca apud Francos cis & ultra Rhenum exſtant, & eſt declaratio Gregorii II. Pontificis ad S. Bonifacium.* Hactenus Pagius. *Pagius in Critic. Baron. ad An. 726.* Quo in argumento cum verſemur, antiquitatis gratia libet exſcribere Divi Lanfranci Epiſcopi Cantuarienſis c. 17. in Decretis pro Ordine S. Benedicti, quo ritum ejusmodi pueros ſuſcipiendi veſtiendique explicat, & quo ea plane confirmantur, quæ paulo ante ex Pagio retulimus. *Biblioth. Max. SS. Patr. T. XVIII. p. 801.* *Offerendus puer*, inquit, *facta ſibi prius corona, manibus portans hoſtiam & calicem cum vino, ſicut mos eſt poſt Evangelium ſacerdoti, qui miſſam celebrat, a parentibus offeratur. Qua oblatione a ſacerdote ſuſcepta involvant prædicti parentes manus pueri in palla, qua altare coopertum eſt, & cujus pars anterius pendet, & tunc ſuſcipiat eum Abbas. Quo facto præfati parentes coram*

ram Deo & ſanctis ejus ſtatim promittant, quod per ſe, aut a ſe ſuppoſitam perſonam, ſuſceptum ordinem puer nunquam derelinquat, neque ſe ei aliquid ſcienter daturos, unde puer, quod abſit, perire poſſit: hanc promiſſionem prius ſcriptam coram teſtibus verbis ibi prius edicant, & poſtea ſuper altare ponant. His expletis benedicat Abbas cucullam, & exuens puerum cappa vel pellibus, vel aliqua hujusmodi chlamyde dicat: Exuat te dominus &c. *ut ſupra, & induens eum cuculla ſubjungat:* Induat te dominus &c. *Dehinc ducatur ad radendum & veſtiendum ſicut noſtri ordinis conſuetudo eſt.*

(*e*) Bis lapſus memoria Hagecius: Nam jam anno 931. Michaelem fecit Epiſcopum Ratisbonenſem, & anno 923. non a Boleslao ſed Wenceslao evocatum dixit S. Wolfgangum ad conſecrandam S. Viti Eccleſiam. Wolfgangus vero primum anno 971. adeoque annis 37. poſterius in ſedem Epiſcopalem Ratisbonenſem eſt evectus.

(*f*) Hunc errorem graviſſime in Hagecio reprehendit Balbinus, qui S. Emeramum pluribus ſæculis præmortuum his temporibus adſcripſerit. At vero condonandus hic error Hagecio, quem ex Pulkava hauſit, is enim ad annum 931. inquit: *Boleslaus ſevus filium ſuum Strachquas Ratisbonam miſit temporibus S. Emerammi liberalibus ſtudiis imbuendum.* Perperam nempe S. Emeramo ipſo pro ejus cœnobio ſumto. Sed ejusmodi hallucinationes non infrequentes ſunt ſcriptoribus ſequiorum ſæculorum, haud alio quidem defectu quam Chronologiæ, quæ anima hiſtoriæ eſt, prognatæ.

Pulkava Mſ.

PRÆTERMISSA.

Hungaris ſuperiore anno in Thuringia probe ab Henrico multatis viſum eſt alio temonem vertere, in aliisque gentibus fortunam experiri: In Græcos igitur orientisque Imperium præſente anno arma verterunt, quod verbis his indicat Anonymus Theophanis Continuator: *Turcorum prima expeditio adverſus Romanos contigit menſe Aprili Indictione VII.* (ideoque hoc anno inquit Pagius) *hi ad urbem usque excurrentes cunctos per Thraciam obvios præda abegerunt. Miſſus itaque Theophanes Patricius Protoveſtiarius, imperiique adminiſter ac Princeps ſenatus, ut cum eis pacem componeret, captivosque reciperet. Porro Theophanes admiranda prudentia & ſagacitate illis uſus, ex voto cuncta confecit.* Henricus itaque ab Hungarorum irruptione ſecurus ad compeſcendos Slavos Ucranos operam

In Romano Lacapeno n. 37.
Pagius ad h. a. n. 2.

ram

ram convertit, quod his verbis Continuator Reginonis adnotavit: *Eodem anno* (nempe præmiſſo DCCCCXXXIV.) *Sclavos, qui Uncrani vocantur, hoſtiliter invaſit, & vicit, ſibique tributarios fecit:* Quod ad eundem annum nonnihil corrupte obſcureque reddit Schafnaburgenſis: *Henricus Rex Wucronin cum exercitu fugat.* Annales autem Hildeshemenſes ita emendant: *Henricus Rex in Wocronin* (lege Ucronin) *cum exercitu fuit.* Quemadmodum emendatiſſime habet Chronicon Quedlinburgenſe: *Rex Henricus in Ucronin profectus eſt, ſubjiciens eos ſibi.* Non fuit autem Ucronin ſeu Ucrania, item Uncrania dicta civitas aliqua, in qua Henricus præſidia habuiſſet, militemque ad arma aſſuefeciſſet, ut nonnemo nuper ſcripſit, nec fuere Uncrani populi inferioris Carnioliæ hodie nominati Unter=Crainer, ut ſenſit Schœnleben, ſed pagus Sla- *Schœnleben P.* vicus ad fluvium Uccri, Ucram, germanice Uckerfluß in hodierna Po- *3. p. 493.* merania inter fluvios Havelam & Oderam in Ucromarchia, quæ nomen etiam hodie ſuum retinuit, ut jam alias ex Abbate Gotvicenſi *Chron. Gotvic.* oſtendimus. Et quanquam Chronographus Saxo aliaque nonnulla *l. 4. p. 829.* Chronica hanc Henrici expeditionem ad ſequentem annum rejiciant, alia cum ſuperioris Hungarici bello illigent, tamen tot priorum vetuſtorum Chronicorum fides præferenda, & perſuadet maxime paralyſis Henrici, in quam ſequente anno jam incidit, tum denique Chronicon Quedlinburgenſe, quod ſuperiore anno cæſos Hungaros, præſente ſubjectos Uncranos recte diſpeſcuit.

Porro cum Chriſtannus innuat ſub cædem S. Wenceslai, quæ annis duobus poſterius accidit, jam matrem Drahomiram adfuiſſe, Ano- *Mſ. Bibl. Tre-* nymus vero Trebonenſis tum eam revocatam dicat cum fratris Boleslai *bon.* odium adverſus S. Wenceslaum occiperet, haud incongrue Drahomiræ ab exilio in Bohemiam reductio huic anno illigari poterit, & fortaſſis Divo Wenceslao, matrem hoc anno revocandi, cauſa eſſe potuere exorti motus bellici, quos in eas regiones intulit Henricus, quibus cum ex pietate filiali matrem exulem nollet magis magisque affligi, eam cum honore reduxit. Verba itaque Chriſtanni huc pertinent: *Quoniam timore caſto, qui permanet in ſeculum ſeculi, plenus erat* (Wenceslaus) *memor preceptorum divinorum, quibus patrem honorare debemus & matrem, eam rurſus tempore elapſo reduxit; verum honore dominationis priſtine caruit usque ad obitus ſui diem.*

ANNUS 935.

Boleslaus urbem quandam demoliri jubet.

Boleslaus Dux (quo conſilio dicam neſcio) coactas multas operas in ſeptentrionem miſit cum imperio: urbem quamdam ditionis ſuæ a Wlaſtislao imperfectis munitionibus relictam (a) funditus demolirent, barbaris omnibus inque Deorum cultu duratis habitatoribus disjectis profugatisque.

Wlaſtislavienſes cædunt demolitores.

Wlaſtislavienſes ethnici homines a feritate multum nominati conſiliorum iſtorum conſcii facti in quodam vico Drzevenice hodie Trzebenicz (b) dicto demolitores *iſtos* operiuntur, inopinos ſecureque cum ſuis ligonibus pabonibusque progredientes ex inſidiis adoriuntur, quinque ſupra viginti cæſis, reliquos in fugam præcipites agunt. Quæ cædes cum ad Boleslaum perlata eſſet, non mediocriter is furere cœpit, miſitque trecentos bellatores cum juſſu: civium nemini vitam concederent, hocque latronum receptaculum cum nomine ipſo delerent. Quorum viribus cum oppidani impares ſe numero & armis viderent, exhauſta noctu ſupellectili vacuam urbem & inania tecta potentiorum iræ permiſere. In quæ ſic furor ſatellitum Boleslai deſæviit, ut æquata ſolo Wratislavia, nunquamque poſtea reſuſcitata, ne ex ruinis quidem hodie oſtentet, quid olim, & ubi fuerit? (c)

Boleslaus ulciſcitur.

Wlaſtislavia urbs evertitur.

AN-

+++++++++++++++++o+++++++++++++++

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXXV.

IOANNIS XI. PAPÆ 5. HENRICI GERM. REG. 17.
S. WENCESLAI 11. ISENGRINI Ep. Rat. 3.

(a) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: *Erat Wlaſtislavia in agro Bilinenſi urbs non ignobilis, niſi quod conditor illius Wlatislaus Zatecenſis dynaſtes (is qui patiente rerum Neklano, tantoopere Wiſſebraleuſem domum ſuperioribus annis vexarat) imperfectam a munimentis, incurſionibusque obnoxiam reliquit.* Nos de ſitu memoriisque hujus urbis jam in Neklano egimus. P. Victorin Mſ.

(b) Imo hodie paſſim *Trebnicz* audit, quibus literis etiam in Tabulis Geographicis excuſum reperitur. Eſt vero oppidum in regione Litomericenſi ſpectans hodie ad Inclytum Parthenonem S. Georgii Ordinis S. Benedicti.

(c) Nolim negare in hac Hagecii narratione quasdam ſcintillas patriæ veræque traditionis deliteſcere, intelligendumque eſſe de hac Wlaſtislavia, quod de everſa ignomine urbe ſubreguli narrat Witichindus. Verum iſtud uno anno poſterius jam ſub Ottonis I. imperio accidit, multoque res aliter apud eundem Witichindum narrata reperitur: Nempe ſubregulum quendam Bohemiæ imperiis Saxonum paruiſſe: quod cum Boleslaus ferre nollet, indictum fuiſſe ſubregulo bellum, ſubregulum contra ab Ottone I. contra Boleslaum auxilia impetraſſe, fortunamque faviſſe primum his auxiliis, ut Boleslai exercitum cæderent, ſed mox ille adunato rurſum exercitu, inquit Witichindus: *Super improviſos ac recenti victoria ſecuros irruit, & Ducem cum omni noſtro exercitu delevit. Pergensque* (Boleslaus) *ad urbem ſubreguli primo eum impetu cepit, & usque in hodiernum diem ſolitudinem fecit.* Quam univerſam hiſtoriam verbis Witichindi ad annum ſequentem, quo ſpectat, referemus, atque ex noſtris nonnihil illuſtrabimus. Witichind l. 2. p. 643.

PRÆTERMISSA.

I. Tria vetuſta Chronica nempe Quedlinburgenſe, Hildeshemenſe & Schafnaburgenſis præter recentiora nonnulla iisdem pene ver-

bis ad annum præſentem referunt: *Magna ſynodus fuit in Erphesfurt.* Quam Continuator Reginonis minus recte ad annum ſequentem narrat: *Synodus*, inquit, *apud Erfurd in Thuringia celebratur a compluribus Epiſcopis.* Verum non eſt accipienda hæc Erfurdiana ſynodus pro concilio Epiſcoporum ſolum, ut vult Continuator Reginonis, ſed pro *placito Regis*, qua ſignificatione hanc vocem creberrime a veteribus accipi monet Carolus Dufreſne in ſuo Gloſſario. Synodus enim Epiſcoporum jam celebrata fuit Erfurti anno 932. ut ſupra ex Baronio ad hunc annum oſtendimus, cujus ſynodi ille quoque quinque canones publicavit. Hoc anno vero Erfurti habitus eſt magnus conventus Principum utriusque ordinis, in quo Henricus jam jam in infirmitatem graviorem prolapſus cum iisdem de ſucceſſore Regni deliberavit. Rem narrat author vitæ Mathildis c. 2. §. 8. *Rex Henricus adiit Bathſeltbum, quo ſæpiſſime exercuit venatum. Ibi paucis diebus interpoſitis languore correptus, vi febrium nimirum laboravit. Sed parumper ſedato infirmitatis dolore inde ad Erfordiam iter direxit, ibique cunctos Principes regni convenire præcepit, ut ſe invicem coadunarent, quem ſuorum filiorum regale ſolium poſſidere eligerent.* Jam cum Hagecius narret in illis ipſis Comitiis, quibus Henricus filium Ottonem ſucceſſorem Principibus commendaverat, ſanctum Wenceslaum interfuiſſe, in eodemque conſeſſu Principum accidiſſe, quod jam anno 923. ex eo copioſe retulimus: nempe S. Wenceslao duobus Angelis ſtipato in Comitia hæc ingredienti Henricum Germaniæ Regem aſſurrexiſſe, eique non modo primum locum, ſed poſtea etiam S. Viti brachium dediſſe, hinc argumentationem cepere plures ſcriptores patrii poſteriores hanc univerſam hiſtoriam perperam ab Hagecio anno 923. fuiſſe illigatam, eamque non ad Ratisbonenſia quædam Comitia, ſed præſentis anni Erfordiæ celebrata ſpectare. Quin imo ex Dubravio adjecere: hoc ipſo in placito S. Wenceslaum ab Henrico fuiſſe Regem appellatum, omnis annui tributi onere abſolutum, aquilamque illi in clypeum datam. Ea in ſententia familiam ducit Peſſina, ex quo longum eſſet narrationem eam, quam ex Hagecio & Dubravio compilavit, ſuisque conjecturis nonnullis amplificavit, exſcribere. Verum nuſpiam documentum certum ſuppetit vel interfuiſſe his Comitiis S. Wenceslaum. Quin cum auctor vitæ Mathildis de hoc Erfordiæ placito celebrato dicat: *Ibique cunctos Principes Regni convenire præcepit,* neque de exteris ullam mentionem faciat aut ipſe aut Witichindus aut Ditmarus, qui etiam hujus electionis Ottonianæ meminere, nonniſi violenter & S. Wenceslaus & univerſa hæc circa eum geſta hiſtoria in hæc

Dufreſne voce Synodus.
Baron. ad An. 932.
Leibnit. T. I. p. 196.
Hagek ad An. 923.
Peſſina Rad. 1. *p.* 10. & 11.

hæc Erfurtiana Comitia intrudetur. Nos præterea jam ad annum 923. indigitavimus: antiquiſſimum biographum Ottonianum, alterum Chriſtannum, nec non duos reliquos in membranaceo Bibliothecæ Metropolitanæ Mſ. Codice exaratos Anonymos vitæ S. Wenceslai ſcriptores, univerſam hanc hiſtoriam ſeu ignoraſſe ſeu prætermiſiſſe, nec antiquiorem hactenus reperiri Dalemilo, qui multo ſtrictius ac nonniſi generatim nullo loci aut Imperatoris Regisve Germaniæ commemorato nomine eam referat. Quæ ipſa mihi haud alia cauſa videtur, quod nulla firma vetuſtatis habita baſi, in tot ſententias poſtea hiſtorici noſtri patrii abierint, ut alii id factum velint in Comitiis Ratisbonenſibus cum Hagecio, alii in Wormatienſibus cum Dubravio, alii in Erfordienſibus cum Peſſina, alii in Aquisgranenſibus cum Balbino, alii anno 923. alii 933. alii 935. 936. aut 937. id accidiſſe contendant. Quarum quidem opinionum quamcumque apprehendas, inter ſacrum & ſaxum te hærere experiaris, quod vel ipſe expertus Balbinus, qui locis omnibus ſecum ipſe pugnat, difficultatesque ſummas obverſari fatetur. Advertit hæc partium ſtudia inter hiſtoricos noſtros doctiſſimus operis Bollandiani Continuator, qui ſingulorum ſententiis recenſitis ſubjungit: *Vides lector, quam variis adjunctis laudati ſcriptores iſta exornent, quantumque laborent, ut eadem ſuo loco, tempori, & Imperatori aut Germaniæ Regi aſſignent. At miror* (inquit) *Balbinum aliosque ſupradictos de hiſce tam ſollicitos fuiſſe, nec potius curaſſe, ut illam Angelicam viſionem, donationesque S. Wenceslao factas ex aliquo ſaltem monumento ſatis vetuſto comprobarent. Atqui id maxime neceſſarium erat, ut dictis ſuis fidem facerent in re tanta, de qua ſilent alii, quos antiquiores illis eſſe, certo novimus. Nihil de iſta crucis angelorumque viſione, & ceteris eodem ſpectantibus, nihil de S. Viti brachii vel manus donatione, nihil de titulo Regio, immunitateque Bohemiæ, nihil denique de inſignibus aquilæ S. Wenceslao conceſſis, nihil, inquam, de iſtis omnibus commemorant Chriſtannus, auctor Anonymus, qui ſe ſub Ottone II. ſcripſiſſe profitetur, Laurentius Monachus Caſſinenſis, ac aliquot Vitæ aliæ Mſſ. quas velut incertæ ætatis prætereo.* Verum quandoquidem narratio hæc temporum curſu confirmata jam civitatem in hiſtoria patria obtinuiſſe videtur, hic ſeparatis paragraphis inquirendum eſſe cenſeo: 1) an S. Wenceslaus unquam brachio S. Viti ab Henrico donatus ſit? 2) an Rex ab eo aut Ottone appellatus? 3) an aquila illi in clypeum conceſſa? jam de ſingulis. Et quidem

Acta SS. ad 28. Sept. §. 6. n. 108.

II. Peſſina (qui plerisque hodiernis ſua opinione rem acu tetigiſſe

Peſſina Red. I. p. II.

ſe videtur) contendit: finito Erfordiæ conventu S. Wenceslaum ab Henrico Mersburgum invitatum, ibidemque oſtenſo theſauro reliquiarum petenti dediſſe brachium S. Viti. Argumento Peſſinæ ſunt 1. Martyrologium vetus Eccleſiæ Pragenæ a nobis ſupra ad an. 933. allatum, quod allationem brachii S. Viti huic ipſi præſenti anno affigit. Alterum argumentum illi eſt Chronicon Halberſtadienſe, & Schafnaburgenſis, in utriſque ait dici: *Henricum tempore meſſis celebraſſe magnam ſynodum in Erphesfurt cum Epiſcopis, & Principibus & Comitibus multis ex Francia, Bavaria, Alemania, Saxonia, Thuringia, Bohemia, Slavia, & Sorabia.* Signanter vero aſſeverat Chronicon Halberſtadienſe inter alios præſentes Germanos Principes nominare *Wenceſlaum Bohemiæ & Dalmantiæ Ducem ſanctimonia vitæ, & omni virtutum ſplendore illuſtrem, ac Regi ſemper fidelem:* tum in eodem Chronico ſubjici: Regem Henricum finito Erfordiæ conventu eundem Bohemiæ Ducem, & quosdam alios Principes Mersburgum ad regiam ſuam ſedem adduxiſſe, ut *ipſis locum* prælii & cladis Hungaricæ tum vero pictas tabulas in palatio Merſeburgenſi oſtenderet. Denique ſubdit: laute hos Principes per plures dies habitos, nec niſi magnis exultos muneribus dimiſſos. Quo itaque tempore indubitatum eſſe concludit Peſſina: brachium S. Viti Divo Wenceslao ab Henrico fuiſſe oblatum. Verum in omnibus hiſce tribus monumentis ne minimum quidem Peſſinæ præſidium: nam 1. ante ex Jordano oſtendimus annum DCCCCXXXV. multo poſteriore manu ſuper vocabulo *Pragam* in Pragenſi vetere Martyrologio fuiſſe appoſitum. Quod alterum eſt: nec Chronicon Halberſtadienſe, quod Leibnitius T. II. Scriptorum Brunſuicenſium excudi fecit, nec Schafnaburgenſis eorum omnium habet verbum, quæ Peſſina ex illis recitat. Schafnaburgenſis paucula verba: *Magna ſynodus fuit in Erphesfurt* jam ſupra N. I. attulimus, Chronicon Halberſtadenſe etiam memoriam hujus ſynodi prætermiſit. Ut itaque Peſſina procul dubio falſus videatur ab aliquo alio authore, qui hæc jactanter, ut lectori fucum faceret, referens ad hæc vetuſta Chronica provocavit. Denique neque illud veterum relatis conſentaneum, dum Peſſina dicit: Henricum abſoluto Erfordiæ placito Merſeburgum cum Duce Bohemiæ & quibusdam aliis Principibus conceſſiſſe. Nam auctor vitæ Mathildis diligenter hoc anno itinera Henrici ſerie quadam adnotavit, præſertim ubi is in morbum incidiſſet. Ait vero: *His ita diſpoſitis* (nempe Erfordiæ) *Rex Henricus perrexit ad Memleben ſecum comitantibus paucis: illic iterata eſt ejus infirmitas, & non multo poſt ſequebatur mortis aſperitas.* Verum quanquam de an-

anno brachii S. Viti a S. Wenceslao allati ob vetuſtorum ſilentium nihil ſtatuere liceat, nihil certum etiam aſſeverare fas ſit, a quonam illud obtinuerit? illud tamen extra dubitationem affirmari poſſe exiſtimem: jam S. Wenceslai tempore Eccleſiam Pragenſem quasdam S. Viti reliquias & os brachii habuiſſe. Ut id credam perſuadent mihi vetuſta quæquæ documenta, quorum præcipuum eſt Martyrologium ſæculi medii XIII. a Jordano inſpectum & in Archivo Metropolitano inter *Jordan. Orig.* Mſſ. ſub Lit. G. 7. aſſervatum, in quo hujus brachii allati jam fit men- *Slav. n.* 1060. tio. Tum brachii hujus inter hiſtoricos meminit Dalemilus c. 29. ſæ- *in notis.* culi ordientis XIV. ſcriptor, poſt eum vero non modo omnes Chronographi Bohemiæ ſed & S. Wenceslai biographi: nempe Carolus IV. Joannes de Novo-Foro Epiſcopus Litomiſslienſis & Olomucenſis, denique Anonymus Trebonenſis, ut Dubravium, ut Salium, Matthæumque Archiepiſcopum Pragenſem prætermittam. Magnum rei huic firmamentum accederet ex monetis Boleslaorum Ducum noſtrorum Brzetislaique, in quibus paſſim ſpectatur effigiata manus cum literis fugientibus V. M. quibus initialibus characteribus haud aliud connotari quam verba VITI MANUS non pauci ſentiunt, e quorum numero & ego olim fueram. Verum poſtquam parte IV. Annalium noſtrorum typos horum numorum excuſos protulerimus, invictis prope argumentis oſtendemus: has manus e nubibus prominentes pro ævi illius more præſentiam & Divini numinis protectionem indigitaſſe, quemadmodum & adjectas literas nihil aliud eſſe quam Græcum A & Ω Alpha & Omega tanquam proprium ſolius Dei attributum. Ceterum hæ S. Viti reliquiæ hoc ipſo annorum curriculo quaqua demum occaſione ad Eccleſiam Pragenſem pervenire, aut ipſi Divo Wenceslao offerri potuere, nec prorſus incredibile S. Wenceslaum hoc munus ab Henrico ipſo Germaniæ Rege quoquo demum tempore accepiſſe, tum quod conſtet arctam inter utrumque coaluiſſe amicitiam, tum quod Henricus a Corbejenſibus in teſtimonium gratitudinis has ipſas S. Viti reliquias dono accipere potuerit. Nam narrant ipſæ Membranæ Corbejenſes a Mabillonio de Translatione S. Viti relatæ: *Henricus Imperator Pius cum uxore Mathilde dedit impenſas auri & gemmarum ad fabrefaciendum altare S. Viti.* *Acta SS. Bened. ſæc. IV. P. I.* In cujus beneficii vicem, præſertim cum Henricus tantus S. Viti cultor eſſet, non incredibile aliquas reliquias, hocque ipſum brachium a Monachis Corbejenſibus fuiſſe oblatum. Nec velim quis exiſtimet nos id de integro S. Viti brachio ſentire ſed de oſſe brachii. Nam ſecus admittendum foret S. Vitum plura habuiſſe brachia, cum

tria

tria quatuorve hic atque illic in diverſis Eccleſiis ſervata cultaque inveniam. Nec vero Corbejenſes Monachos in diſtribuendis S. Viti Lipſanis tam ſcrupuloſos parcosque fuiſſe perſuadent tot altarium conſecrationes in veterum chartis ſuperſtites, in quibus non uno loco mentio fit reliquiarum S. Viti, quæ ſimul cum aliorum ſanctorum Lipſanis recenter conſecratis altaribus imponebantur. Atque ut vel unum exemplum obiter proferam: teſte Chronico Saxonico jam anno 859. Halberſtadenſis Eccleſia S. Viti reliquias habuit, quas Hildegrinus Junior Halberſtadenſis Epiſcopus ſummæ aræ incluſit. Si cui autem minus probabile videtur munere hoc ab Henrico ipſo S. Wenceslaum donatum: An Monachi ipſi Corbejenſes has reliquias in Bohemiam adferre Divoque Wenceslao ob noviter huic ſancto conditam baſilicam offerre non potuerunt? præſertim cum conſtet Monachos Ordinis S. Benedicti tum ſe inſinuaſſe in Boemiam, & ipſum S. Wenceslaum animo agitaſſe Ordinis hujus cucullum ſuſcipere? Profecto Chriſtannus non obſcure innuit hoc pacto plura ſanctorum Lipſana D. Wenceslai tempore in Bohemiam fuiſſe illata, ſic enim ille: *Velut apes ad alvearia haud ſecus ſacerdotes, levitæ, plurimique famuli Dei confluunt Bavariorum, Suevorum, aliarumque provinciarum locis reliquiis cum Sanctorum - - - - quos cunctos honore cum ingenti ſuſcipiens* (Wenceslaus) *animoque gratanti amplectens, obſecundabatur, ut decebat, tribuens abunde auri vel argenti copiam.* Quid ſi denique has reliquias miſit Ratisbonenſis Epiſcopus? nam de eo ſcribit Coſmas: *Sæpe mittens ei* (Wenceslao) *ſua donaria, quibus maxime illo in tempore indigebat nova Eccleſia Chriſti.* Quæ idcirco hic locupletius pertractavimus, ut reliquiarum S. Viti antiquitatem vindicaremus. Sed a reliquiis transeundum ad *Regis* titulum.

Idem ibid.

Coſmas l. 1. ad An. 929.

III. De Regis titulo & dignitate S. Wenceslao ab Henrico aliove Imperatore aut Rege Germaniæ conceſſo altum apud veteres ſilentium. Primus omnium id ſubobſcure atque generatim innuit Kranzius ita ſcribens: *In Wandalia noſtra oſtendimus Ducem Bohemiæ per unum ex Ottonibus Regem ſublimatum.* Et alibi: *Tertius Henricus coronam reddidit contemporaneo Regi Wratislao, ante quidem a patribus ſæpe promeritam, & acceptam, ſed a ſequentibus non dignatam accipere.* Quibus ſimillima ex eodem Kranzio refert Vadianus. Quæ cum veroſimillime in alterutro legeret Dubravius, generatim illorum dicta S. Wenceslao accommodavit, minimeque dubitavit confidenter aſſerere S. Wenceslaum in Comitiis Wormatienſibus ab Ottone I. Regem eſſe appellatum, in quibus Otto-

Kranzius l. 4. Saxon. c. 28. Idem l. 6. Wandal. c. 6.

Vadian. l. 1. p. 19

Dubrav. l. 5.

tonem ita loquentem inducit: *Dona Cæſare digna a nobis accipe, Regium inprimis decus, quo te ex dignitate tua merito decoramus, deinde tributo abſolvimus, quod Carolus quondam ſolvendum Cæſaribus inſtituerat.* Dubravium, ut fit, ſequuti poſteriores pene omnes: Pontanus, Goldaſtus, Balbinus, Peſſina, Crugerius, Stredovskius, Tanner, Hammerſchmid, Jordanus, Pater noſter Victorinus, aliique. Id tamen paſſim aſſeverant: S. Wenceslaum humilitatis obtentu neque diadema Regium accepiſſe, neque ſe Regem ſcripſiſſe. Glafeyſius argumento hoc in utramque partem diſputato in eam tandem abit ſententiam: veroſimillimum eſſe: quod tempore S. Wenceslai aliquid circa collationem regii tituli agitatum fuerit, negotium tamen quocunque caſu ad executionem non pertigiſſe, cum ſcriptores ejusce & paulo poſterioris ætatis rei hujus memoriam non faciant. Si vero Glafeyſius authoritatem veterum neceſſariam credidit ad executionem ſeu ipſius tituli Regii uſurpationem, cur non, obſecro, ad ipſius quoque, ſi ita appellare libet, cauſæ agitationem? Ubinam vetus documentum aliquod legit Glafeyſius S. Wenceslai tempore aliquid circa Regium titulum agitatum fuiſſe? Novi ego Ducatum S. Wenceslai nonniſi in Henrici Regis Germaniæ, annumque primum Ottonis I. quo ille haud quid amplius, quam Rex Germaniæ erat, incidiſſe; Jam quæro: illine jus & poteſtatem habuerint reges creandi, titulumque, quem ipſi geſſerant, cum aliis communicandi? Quare ſi S. Wenceslaus titulum & regium diadema tamen geſſiſſet, non eſſent repetenda ab Henrico aut Ottone, ſed a facto ſuo proprio, quod is titulum Regis proprio auſu aſſumſiſſet, talemque a ſuis ſe agnoſci velle declaraſſet. Verum alia omnia his adverſa perſuadent vetuſta quæque, quæ ſuperſunt, monumenta. Adſunt mihi ad manus ſigilla Ducum noſtrorum nonniſi uno ſæculo poſteriora, quæ in Contraſigillo imaginem S. Wenceslai repræſentant, ubi is ſolio inſidens nudo capite ſine ullius coronæ diadematisve ſigno ſpectatur, & quorum epigraphe verbis expreſſis eum nonniſi Ducem declarat: ſic enim habet: SANCTUS WENCEZLAUS BOEMORUM DUX. In monetis quoque nudo paſſim capite limbo circumcinctus cum eadem epigraphe jam hoc ipſo ſæculo X. viſitur. Veteres, quæ ſuperſunt, imagines, nonniſi ducali pileolo redimitum exhibent, uti videre licet ex ſimulacro, quod ex Mſ. picturato hac Parte Annalium proferimus, & ex Romana icone, quam Doctiſſimi Bollandiani ad 28. Septembris excuſam dedere. Nec vero ab ipſis Regibus noſtris S. Wenceslaus unquam (ut omnes ſcriptores noſtros veteres prætermit-

Pragmatiſche Geſchichte c. 2. *Theſ.* 2.

tam) Rex fuit agnitus, aut in computum Regum Boemiæ venit. Wenceslaus II. Rex Boemiæ in *Jure ſuo Montium* MC. aliisque pluribus diplomatibus ſe ſcribit: *Sextum Regem Boemorum:* quo numero plane oſtendit ſe S. Wenceslaum in cenſum Regum non aſſumſiſſe, ſecus enim ſe *ſeptimum Regem Boemorum* ſcribere conveniſſet. *Primus* enim Rex erat Wratislaus. *Secundus* Wladislaus. *Tertius* Primislaus I. *Quartus* Wenceslaus I. *Quintus* Primislaus II. *Sextus* tandem ſupra nominatus Wenceslaus II. Ut tamen hujus opinionis de titulo Regio S. Wenceslao conceſſo aliquod principium adferamus: non aliunde id profluxit quam ex Witichindi verbis, qui non modo S. Wenceslaum ſed etiam fratrem Boleslaum *Regis* nomine impertit, quo eodem titulo Boleslaus a Frodoardo donatur. Non dubitandum vero titulum hunc ea de cauſa utrique datum, quod noſſent hi authores S. Wenceslai & Boleslai ævo adhuc plures fuiſſe Duces in Boemia vaſallos clientesque Wenceslai atque Boleslai, quos cum illi noſſent nomen *Ducis* quoque gerere, ut Pragenſem horumque Ducum caput ceteris eminentiorem oſtenderent, *Regem* appellarunt. Quo vocabulo haud aliud indigitare voluerunt, quam id ipſum, dum Continuator Annalium Francofuldenſium hos ipſos Pragenſes Duces *Ducum Primores* appellat. Ex ipſa ex ratione etiam veroſimillime Witichindus Henrico Germaniæ Regi *Imperatoris* titulum tribuit, ut Wenceslao honore atque dignitate eminentiorem fuiſſe indigitaret. Nolim igitur cum Schminkio dicere Witichindum Frodoardumque *ceſpitaſſe*, cum prudentes ſcientesque haud ſine ratione id feciſſe videantur. Ceterum his plane aſſentior, quæ idem Schminkius adverſus condonationem annui tributi (quæ cum dato regio titulo acciderit) argumentatur: *Tributarium*, inquit, *factum Wenceslaum ab Henrico Aucupe omnes veteres teſtantur hiſtorici: at illud remiſſum ad unum omnes tacent. Contra hos nihil valet autoritas Dubravii; ejus enim fides in rebus antiquis tanti penes me non eſt, quanqam eum & alii Bohemi ſcriptores ſequantur, quemadmodum Balbinus l. 1. Epit. c. 7.* In iis porro piget fatigare calamum, quæ de tradita (ſalvis tamen ejus juribus) Moravia, eidemque S. Wenceslao ab Henrico Aucupe conceſſa prolixe perſequitur Stredovskius, quæ ſi legere cuipiam animus eſt, ejus libri quinti caput quartum ad hunc annum accedat.

Frodoard. in Chron. ad An. 950.

Annal. Fuld. ad An. 895.

In Goldaſtum l. 3. c. 10. p. 430.

Ibid. l. 2. c. 3.

IV. Reſtat jam de aquila, quæ S. Wenceslao in clypeum data aſſeveratur, diſſerere: Argumentum iſtud me latius criticeque expenſurum jam Parte II. Annalium Hagecianorum p. 162. lectori recepi.

Aquil-

Aquilæ hujus mentionem in nemine Dubravio ſcriptore ſæculi medii XVI. vetuſtiore hactenus deprehendi. Sic vero ille poſt ea, quæ ſuperius ex illo narrata ſunt: *Juſſit* (Otto) *poſtremo & inſignia ſua Wenceslaum ferre fuſcam aquilam in clypeo candido.* Quod poſt Dubravium certatim omnes noſtri, ac plerique exterorum amplexati. Balbinus hoc de clypeo locupletiſſimam adornavit diſſertationem, hæretque ubivis num tres fluvios, num aquilam primum Ducatui Bohemiæ inſigne concedere debeat? Opinionem de tribus fluviis prolixe Parte II. p. 161. & ſeqq. refutavimus. At majus pondus non habent quæque demum a noſtris pro aquila adſtruuntur: cum certum indubitatumque ſit ejusmodi clypeorum Provincialium, hereditariorum, ſtabiliumque rationem adhuc illi ætati fuiſſe incognitam. At vero paſſim noſtri contendunt hanc aquilam S. Wenceslao in vexillo fuiſſe ab Imperatore conceſſam, hinc hodie etiam vulgo a pictoribus vexillum aquila nigra inſigniri. Argumento illis eſt, quod vetuſti quique authores in feudo-vexillis ab Imperatoribus concedi ſolitis plerumque adſtruant aquilas pictas textasve comparuiſſe, quemadmodum id verbis expreſſis teſtatur Saxo Grammaticus: *Fridericus Barbaroſſa Boguslavum & Caſimirum latis ſolemniter aquilis, Duces Slaviæ* (id eſt Pomeraniæ) *appellavit.* Sed præterquam Fridericus Barbaroſſa ad ſæculum XII. pertineat, jam ad annum 928. copioſe oſtendimus falſos quosque noſtros, qui vexillum, quod etiam antiquitus in dextram S. Wenceslai manum datum eſt, verum vexillum, bannerium, aut feudo-vexillum eſſe; ibidemque probavimus nihil aliud eſſe quam temporibus illis uſitatam lanceam cum flammulo, ſeu haſtam faſciatam, quæ omnibus certis ſtabilibusque ſignis carebat, inde autem nomen *flammuli* indepta eſt, quod ex rubeo ſerico ignei & coruſcantis coloris faſcia eſſet confecta, quæ haſtæ appendebatur. In hac denique faſcia, quæ ex haſta S. Wenceslai dependet, nuſpiam comparet aquila aut alterius clypei ſignum, quemadmodum id ex Contraſigillis Ducum noſtrorum ad oculum exhibere licet. Ornatus cauſa ductus quidam decuſſati, clatri, cratiumque inſtar punctis mediis in hoc flammulo ſeu faſcia ſpectantur, quod uniformiter in omnibus Ducum noſtrorum ſigillis a Boleslao Pio ordiendo usque ad Ottocarum II. obſervatur, quem primum deprehendo in faciam leonem aſſumſiſſe. Quam normam poſtea ſervavit Wenceslaus uterque, dum demum Joannes Rex, penitus depoſita hac lancea faſciata, in dextram nudum vagina mucronem aſſumſit, quod etiam ſervavit filius ejus Carolus poſtea Romanorum Imperator factus. Similiter

Dubrav. l. 5.

Balbin. l. 1. c. 7. p. 30.

Saxo Grammat. l. 15. hiſt. Dan.

Carolus Dufreſne in Gloſſ. voce Auriflamma.

liter in Contraſigillis iſtis clypei omnes, quos manu ſiniſtra gerit S. Wenceslaus, omnibus prorſus ſignis, inſigniisque carent. Primum omnium deprehendo Ottocarum I. in Contraſigillo ſuo S. Wenceslai clypeo aquilam unicipitem inſeruiſſe, ut ſigillum illius diplomati anno 1194. dato appenſum in Archivo Melitenſium id exhibet. Nec audiendus Berghauerus, qui eam aquilam jam ſigillo Sobieslai Ducis tribuit, a quo eam abeſſe ſuo loco oſtendemus. Quam ob cauſam autem id primus fecerit Ottocarus? num id ejus juſſu factum? an ſculptor injuſſus ſuoque arbitrio fecerit, quis certum ſtatuat? Si conjecturæ locus concedendus, fortaſſis inde ortum ſuum habet: quod teſtentur quique ſcriptores nonnunquam Aquilam albam cum aureo capite prodigioſe ſuper vexillo S. Wenceslai viſam in præliis, quemadmodum id adhuc ſub Ottocaro II. factum fuiſſe teſtatur Pulkava ſub eam cladem, qua Hungaros attrivit. Id certum: poſt Przimislai iſtius Ottocari I. tempora nec ante opinionem illam inoleviſſe: *Aquilam* ſeu S. Wenceslai, ſeu ipſiusmet Ducatus Bohemiæ prima inſignia fuiſſe. *Poſt* centum & quinquaginta annos hæc opinio jam tantum confirmata fuit, ut Joannes Rex Bohemiæ publico diplomate non dubitaverit aquilam pro armis ſeu clypeo S. Wenceslai agnoſcere. Nam Ughellius Italiæ ſacræ Tomo V. producto Joannis Inſtrumento de anno 1339. teſtatum facit: Joannem Regem Boemiæ Nicolao Tridentino Epiſcopo Capituloque *Aquilam* tanquam *Arma S. Wenceslai Martyris ejusdem regni noſtri Patroni glorioſi nunc vacantia* conceſſiſſe. Quanquam de forma, & colore aquilæ campique nunquam unanimiter conventum fuerit: aliis nigram, aliis fuſcam, aliis plane albam aquilam ſtatuentibus; aliis rurſum campum candidum, aliis rubrum, aliis denique flammeum prætendentibus. Cum porro authores hi originem hujus aquilæ ignorarent, in diverſiſſimas abiere ſententias, aliud atque aliud ei principium meris conjecturis, ne dicam ſomniis, exquirentes. Dalemilus, ut in rebus ejusmodi argumentoſus, & conjecturis quibusque facilis, primus omnium conniſus eſt hujus aquilæ originem inveſtigare atque ad poſteritatem tranſcribere. Non ille aquilam quidem ad S. Wenceslai tempora, ſed ſæculo uno poſterius ad Brzetislai Ducis noſtri imperium pertinere docet, quam originis narrationem tot aſpergit fabulis, tot vitiat Chronologicis erroribus, ut ſuo ſe indicio ſorex prodat, & luculenter merum commentum eſſe oſtendat. Narrat igitur ob raptam Juditham (quam perperam Ottonis Imperatoris filiam facit) bellum Brzetislaum inter & Ottonem Imperatorem *Album* nomine, ut ille inquit,

Berghauer. c. 1. p. 17.

Pulkava Mſ.

uit, fuiſſe exortum: Poſtquam autem Cæſar placatus eique concilia-
is fuiſſet, ſubjungit:

Tehdy da Cziesarz za wieno zieti ſwemu
Brzeczisławowi udatnemu:
Rzka, kdyz Cziesarz k dworu pozowe tebe,
Puſt ohen za mily okolo ſebe.
To (wiecz) Kniezata Czeſka za prawo wzechu,
A proto Orliczy w plamenem ſſtietie noſiechu.

Id eſt:

Igitur Ceſar in dotem dat genero ſuo
Brzetislao ſtrenuo.
Dicens: ſi te Ceſar ad curiam invitaverit,
Mitte ignem per milliare circum te.
Hanc rem Duces Bohemiæ inſtar juris acceperunt,
Propterea aquilam in flammeo campo geſſerunt.

Quæ veroſimillime conjectura ex Brzetislai hujus numo deprom-
it Dalemilus, in quo ſtans quædam volucris tribus pennis capiti inſertis
omparet. A Dalemilo rem emutuavit Pulkava, qui tamen ea, quæ de
no milliario dicit Dalemilus, ad tria milliaria extendit. Verba Pulkavæ Pulkavæ Mſ.
int: *Quod dum Duces Boemiæ & poſteros ſuos Curiam Imperatoris accedere*
ontingeret, & ad tria milliaria in vicino venirent, terras imperii per incen-
ium ſub ejusdem imperii diſpendio licite damnificare valerent. Et quod ad
erpetuam hujus rei memoriam pro armis Ducalibus Boemiæ aquilam Imperia-
m in campo albo per pennas flammis diſtincto deferrent. Verum crebrius
gimus Duces noſtros in Curiis Imperatorum comparuiſſe, nec tamen
u domeſticorum ſeu exterorum (qui id certo narrare non intermiſiſ-
ent) aliquis teſtatum reliquit ſimile quidpiam a Ducibus noſtris in Ger-
nania fuiſſe attentatum. Ego hanc præterea Dalemili conjecturam ex ve-
eri Slavorum conſuetudine ortam ſuſpicor, quod ii excitato majore igne
rebro tanquam ſigno uſi ſint ſeu ad ſignificandam amicis fœderatis-
ue ſuis præſentiam, ſeu quandoque ad diſperſum ſuum per cohortes
xercitum congregandi. Quale ſignum & ipſis Hungaris in uſu fuiſſe
iperiore anno ex Witichindo legimus. Sane Anonymus, quem lau-
at Balbinus, ſolum *ingentis flammæ*, non item locorum incendio deva-
tatorum mentionem facit ſæculo XIV. pene exeunte ſub Carolo IV.
uo iſtius flammæ uſus adhuc obtinuit. Sic vero ille apud Balbinum:

Balbin. Epit. l. 1. c. 7. p. 30. *Anno 1370. Wenceslaus Rex Boemiæ adhuc novennis ſecutus eſt patrem ad Comitia Norimbergam, & ſuum adventum ſignificavit per ingentem flammam. Id enim ſolemne habebant Reges Bohemiæ, cum ad Aulam Cæſaris venirent. Id etiam fiebat ob inſignia aquilæ nigræ in flamma ſtantis in albo campo, quod in clypeo Duces Bohemiæ ferebant olim.* Vides hic lector, quantum in opinione hac clypei varient authores noſtri, cum enim Dalemilus dixiſſet ideo a Ducibus Boemiæ aſſumtam aquilam in flammeo campo, ut per eam ſignificarent jus ſibi ab Ottone conceſſum: quo ad Curiam Imperatoris venientes per milliare ignem circumferre poſſent, hic contra author dicit, ideo a Wenceslao ingentem flammam excitatam, ut nigræ aquilæ in flamma ſtantis memoriam referret. Scilicet author hic poſterior flammam ingentem a Wenceslao anno 1370. excitatam ſeu tanquam auritus ſeu plane oculatus teſtis ad poſteritatem ſincere tranſcripſit, notitiam vero illam de aquila in flamma ſtante ex Dalemili aut Pulkavæ conjecturis hauſit, quæ nobis plane fidem non faciunt narrationem citra hæſitationem dubiumque recipi poſſe.

Sed fortaſſe hujus tuendæ traditionis ergo dicet aliquis: in *vexillo* illo *Magno* ſeu proprie dicto *Vexillo S. Wenceslai* procul dubio effigiatam fuiſſe *aquilæ* imaginem, quæ propterea *arma S. Wenceslai* appellata, & poſtea a ceteris Ducibus pro inſigni acceptata ſit: Scio ex hiſtoriis noſtris vexillum quodpiam, quo S. Wenceslaus vivens, legionesque adverſus hoſtem educturus utebatur, poſt cædem illius duplici titulo inter reliquias illius fuiſſe aſſervatum cultumque, tum quod ipſe eo uſus fuiſſet, tum quod S. Ludmilla avia manu ſua id vexillum confeciſſet. Scio *vexillum* iſtud *Magnum*, & *vexillum S. Wenceslai* paſſim appellari ſolitum, ſcio id pia quadam fiducia toties legionibus noſtris poſterius prælatum, quoties adverſus hoſtes expeditio fiebat. Non me fugit id adhuc ſub Ottocaro II. a Jaroſſio Burggravio caſtri Pragenſis adverſus Hungaros in aciem productum fuiſſe, ut præter Pulkavam narrat Anonymus apud Menkenium. Imo ſcio vexillum hoc adhuc anno 1368. ſuperſtes fuiſſe, quandoquidem Wratiwogius Decanus Metropolitanus id recenſet in ſuo Inventario ſupellectilis ſacræ & reliquiarum Metropolitanæ Eccleſiæ his verbis: *Vexillum magnum, quod fecit B. Ludmilla.* At quanquam creberrime vexilli iſtius per diverſa ſæcula fiat mentio, nuſpiam tamen proditum invenio id aquilæ effigie inſignitum fuiſſe. Quin ſi concedamus etiam in hoc vexillo aquilam effigiatam fuiſſe: an propterea hæc arma Divi Wenceslai fuiſſe tuto dicere licebit? Quis neſcit in vexillis legionum etiam primariis arbitra-

Menken. T. III. p. 1728.

Peſſina Rad. 4. p. 473.

traria fuiſſe ſigna eo ipſo, quo S. Wenceslaus vixit, tempore? Quid de primario Henrici Aucupis vexillo loquitur Witichindus? *His optimis verbis*, inquit, *erecti milites*, *Imperatoremque* (Henricum) *in primis*, *mediis*, *& ultimis verſantem videntes*, *coramque eo Angelum* (*hoc enim vocabulo effigieque ſignum maximum erat inſignitum*) *acceperunt fiduciam*, *magnamque conſtantiam*. An igitur *Angelus* inſigne aut clypeus fuit Regum Germaniæ? Nemo id certe affirmaverit. Quare ſi e tenebris etiam monumentum quodpiam erueretur, quod S. Wenceslaum ſeu in ſua faſciata haſta ſeu vexillo magno aquilam præſetuliſſe proderet, aquila hæc nonniſi pro ſigno arbitrario habenda eſſet, quemadmodum etiam olim Romani in ſignis annulorum ſuorum pro arbitrio variavere.

Porro ut ut poſt Ottocari II. tempora opinio illa de armis S. Wenceslai invaluit, tamen vetuſtas liberum ſibi credidit ſeu vexillum clypeumque S. Wenceslai omnibus inſignibus vacuum præſentare, ſeu in alterutrum jam aquilam, jam leonem indere, jam etiam aquilas geminare & quæque nobilitatis arma inſerere. Quod ne fingere videamur, exemplis quibusdam teſtatum facere libet: Et quidem tam vexillum quam ſcutum omnibus armis vacuum apparet in illa S. Wenceslai effigie, quam hac Parte ex veteri Mſ. Picturato excudi fecimus. Tam in clypeo quam vexillo aquilam videre eſt in ſigillo Adminiſtratorum Archiepiſcopatus Pragenſis de anno 1364. in ſigillo Judicii terreſtris Boh. de anno 1508. in ſigillo Univerſitatis Pragenæ ſæculo XV. & XVI. in icone Obſequiali ſeu Benedictionali vulgo Agendæ Eccleſiæ Pragenæ præmiſſa & Norimbergæ anno 1496. cum ſimulacro adſtantis Wladislai Regis filiique Ludovici excuſa. Quam geminam aquilam etiam paſſim ſpectare licet in auratis tabulis S. Wenceslai effigiem referentibus, quamquam & aliæ ſint, ut ea Neo-Pragæ ad AA. RR. PP. Ordinis S. Auguſtini diſcalceatos, in quibus haſtam ejus ſine omni flammulo aut faſcia ſpectare licet. Nudo clypeo ſolam aquilam videre eſt in faſcia in altari Romano, cujus iconem excuſam dedere Bollandiani. Contra nudo vexillo ſcutum S. Wenceslai aquila inſignitum ſpectatur in ſigillo Decani Olomucenſis de anno 1369. in ſigillo Vicariatus Archiepiſcopatus Pragenſis de annis 1359. & 1389. in ſigillo Officiolatus Curiæ Archiepiſcopalis Pragenſis de annis 1345. & 1390. in ſigillo Joannis Epiſcopi Olomuc. de anno 1353. in ſigillo Eccleſiæ Pragenſis de anno 1355. in ſigillo Conſiſtorii Collegii Caroli IV. pluribusque aliis. Rurſum aliis placuit aquilam vexillo, contra leonem ſcuto S. Wenceslai apponere: ea norma ipſe Carolus IV. S. Wences-

laum

Peſſina Mart. 7. *p.* 716. laum in tumba effingi fecit, ut refert Peſſina ex veteri Mſ. deſcriptione tumbæ S. Wenceslai his verbis: *Deſuper vero imago S. Wenceslai habens in manu dextera lanceam cum vexillo habente aquilam, in ſiniſtra vero clypeum cum leone de perlis facto.* Alii nudo vexillo in clypeum ſolum indidere leonem: uti id ſigilla majoris Civitatis Pragenſis & Magiſtri Vinearum Pragenſium ſæculo XVI. & XVII. exhibent. Sigillum Cœleſtinorum monaſterii S. Spiritus in Owin, quod non longe Zuittavia fundavit Carolus IV. repræſentat S. Wenceslaum in clypeo caput leonis ferentem, ut Carpzovius id excuſum propoſuit. Sigillum Vicariatus Ecclesiæ Pragenſis de anno 1459. in clypeo S. Wenceslai refert quasdam arbores veroſimillime gentilitia arma ejusce temporis Decani. Berghauerus meminit in pago Proſanka in Capellæ majori ara perveterem exſtare S. Wenceslai imaginem, in cujus ſcuto rubro tres albæ ſeu argenteæ lineæ ſpectentur. Sic jam Parte II. innui a me ipſo ad Budvicium S. Wenceslai ſimulacrum viſum, quod in clypeo roſam præſeferat. Quæ idcirco hic copioſe attulimus, ut appareat antiquitatem plane non fuiſſe ſcrupuloſam in definiendis S. Wenceslai armis, procul dubio quod quique perſpexerint in ſimilibus quandoque magis ſtatuariorum, ſculptorum, pictorumque genium, arbitrium, & artem, quam veritatem & antiquitatem hiſtoricam quærendam eſſe. Quibus ſtabilitis jam evaneſcit ſeu ab Henrico ſeu Ottone S. Wenceslao aquilam in clypeum conceſſam eſſe: Quid vero ejusmodi inſignia ab Imperatoribus aut Germaniæ Regibus ſeu petere ſeu accipere opus fuit? quaſi vero Ducibus noſtris integrum non fuiſſet & ſibi & Ducatui ſuo ſigna quæcunque clypeorum deligere? Nec enim illa Friderici Barbaroſſæ leonis bicaudati conceſſio, aut tot nobilitati noſtræ in bello Mediolanenſi data gentilitia arma, quæ narrat Hagecius, locum merentur in hiſtoria, quæ ad oluſculariarum fora condemnanda ſunt, indigniſſima veris faſtis patriis, ut ſuo loco oſtendemus.

Ehren-Tempel P. 1. *p.* 84. *n.* 47

Berghauer. c. 1 *p.* 17.

V. Ad hunc annum Continuator Reginonis inquit: *Henricus Rex paralyſi percutitur.* Copioſius rem narrat author vitæ Mathildis: *Poſt hac* (nempe poſt deliberationem de monaſterio in Quedlinburg condendo) *Rex Henricus adiit Bathſelthum, quo ſæpiſſime exercuit venatum. Ibi paucis diebus interpoſitis languore correptus vi febrium nimirum laboravit, ſed parumper ſedato infirmitatis dolore inde ad Erfordiam iter direxit, ibique cunctos Principes Regni convenire præcepit, ut ſe invicem coadunarent, quem ſummum filiorum regale ſolium poſſidere eligerent - - - - His ita diſpoſitis Rex Hen-*

Author. vitæ Mathild. c. 2. *§.* 8.

Ienricus perrexit ad Memleben ſecum comitantibus paucis illic iterata eſt ejus in-
'rmitas. In his autem Erfordienſibus Comitiis, quorum §. I. jam co-
ioſe meminimus, conſentiente populo deſignatus Otto filius Henrico *Witichind l. 2.*
ıcceſſor, quod Witichindus his verbis teſtatur: *Cumque* (Henricus) *p. 642.*
jam gravari morbo ſenſiſſet, convocato omni populo deſignavit filium ſuum Od-
'onem regem, ceteris quoque filiis prædia cum theſauris diſtribuens: ipſum vero
'ddonem, qui maximus & optimus fuit fratribus, & omni Francorum imperio
ræfecit. Inter hæc vero Hungari teſte Frodoardo irruptionem in Bur- *Frodoard. in*
;undiam & Italiam faciunt: *Hungari:* inquit, *per Burgundiam diffundun-* *Chron. ad h. a.*
tr, prædisque, incendiis, ac cædibus, non tamen diu debacchati. Comperto
odulfi regis adventu in Italiam transmeant. Veroſimillime Arnoldo Bava- *Luitprand. l. 3.*
æ & Carentanorum Duci fœderato ſuo, qui hoc anno collectis co-
iis in Italiam contra Hugonem expeditionem ſuſceperat, ſuppetias
ıturi. Verum cum Arnoldus ibidem cæſus, & Ungari etiam a Marſis *Leo Oſtienſis l.*
: Pelignis non modica clade affecti fuiſſent, in ſua redere. *1. c. 58.*

ANNUS 936.

Gens Hungarorum pacis & quietis inimica in planis Budæ campis militem quatuor ſupra viginti millium coegit. Ei delectæ manui duo præfecti belliduces ,elus alter nomine alter Bulchus. His ducibus in terras *Hungari in* ojoariorum effuſus hoſtilis exercitus ad Auguſtam Vinde- *Bajoariam ef-* *funduntur.* corum longe lateque calamitatem circumtulit, nec ætati ec ſexui parcens. Abinde tyrannica magis quam victricia 'ma in Burgundiam usque atque Gallias intulit. (a) Ex alliis pedem referens Argentoratum obſedit. Hanc ter- rum perniciem cum Erhardus Lotharingiæ & Bertholdus rabantiæ Dux æquis ultra non poſſent ferre oculis, collectis ımultuarie copiis inopinatos oppreſſere Hungaros, multis ɔrum Charonti ſubmiſſis, aliis captis inque vincula conjec- tis.

Cæduntur. tis. (b) Nec fatum iſtud præcipuos Duces Lelum atque Bulchum pertranſiit: nam uterque ad Argentoratum furcæ *Belliduces ſuſpenduntur.* innexus præfracta gula ignobilem mortem ſubiit. (c) Tempore haud magno elapſo etiam captivos omnes novis ad id paratis patibulis ſeu quercubus exquiſitis ſuſpendere placuit, Septem eorum vitæ quidem, ſed majori ſervati pœnæ; nam *Septem præciſis auribus in Hungariam remittuntur.* præciſis auribus remiſſi in Hungariam cum mandato: populares exemplo ſuo commonefacerent, quam periculoſum eſſet terris illis vim inferre. Quodſi vero nihilominus ad id audendum illos cœca cupido incenderet, ſcirent: ad Argentoratum capaces tantæ multitudini furcas paratum iri. Ungari a mutilatis his fratribus minarum Germanicarum cer- *In crucem aguntur.* tiores facti magis magisque iracundia inflammati ſunt, comprehenſosque hos ſeptem die ſubſequo in crucem egerunt cum dicto: Quoniam nuncium minime gratum adferre vobis libuit, nihilo gratius præmium a nobis habete. (d)

ANNUS JESU CHRISTI DCCCCXXXVI.

LEONIS VII. PAPÆ 1. HENRICI GERM. REG. 18. S. WENCESLAI 12. ISENGRINI *Ep. Rat.* 4.

(a) Hungarorum res geſtas ad plures annos tum ſuperiores tum conſequentes ſpectantes in hunc annum perperam acervavit Hagecius.

(b) Ad hunc locum noſter P. Victorinus: „ Pugnaſſe hoc in prælio contra Hungaros cum lectiſſima mille Bohemorum equitum turma Boleslaum teſtatur Weleslavinus in Calendario ad 10. menſis Auguſti, eamque inſignem alam, etſi ultima in Germanico exercitu ſtaret,

ret, primam tamen Hungaros, vitata exercitus fronte, a tergo adornam eſſe. Et primo quidem impetu Bohemos, cum nonnullos e ſuis cædi capique viderent, tantamque hoſtium multitudinem ſuſtinere non poſſent, cedere coactos eſſe. At ubi Conradus cum Franconibus, ac deinde Cæſar ipſe laborantibus Bohemis ſuccurriſſet, integrato prælio, magno dein adjumento ad ſummam victoriæ fuiſſe." Hactenus P. Victorinus. At Weleslavinus hæc ad annum 955. accidiſſe ait productis ibidem pluribus Chronicis, ad quæ ſe revocat. Poſt annum 952. itque ſub Ottone I. ea accidiſſe indubitatum eſt, ut mox videbitur.

(c) Anonymus Belæ Notarius hos belliduces vocat *Lelu* & *Bulſun*, idque ait ad fluvium Hin ſub Conrado Imperatore factum fuiſſe. At neque ſub Conrado neque ad fluvium Hin, ſed ſub Ottone I. & ad flumen *Scalth* hæc acciderunt. Tum non *Bulbu* ſeu, ut Gallici ſcriptores eum vocant, *Bulgio* captus eſt, ſed nepos Regis Hungarorum, cujus nomen ſibi excidiſſe inquit Baldericus. Is vero *abſciſſo capite*, ut idem author ait, *obtruncatur*, *caput haſtæ defixum ſummo muro*. Quod denique anno 953. menſe Aprili contigit. Poſt quæ Bulgio caſum amici graviſſime ferens vaſtavit omnia.

Anon. c. 55. p. 36. Apud Schwandtner. T. I.

In Chron. c. 74. apud Bouquet T. VIII. p. 280.

(d) Cum ex patriis hiſtoriis Hagecio hoc anno nihil ſuppeteret, Hungarica inſeruit loco maxime improprio. At vero annum hunc fertiliſſimum fuiſſe a memoriis quibusque Czechicis ſubjuncta Prætermiſſa palam facient.

PRÆTERMISSA.

Quanquam Henrici Aucupis obitum Chronica plura ad annum 935. alia ad annum 937. reponant, certum tamen indubitatumque eſt hodie inter Chronologos eum præſente anno vitam cum morte commutaſſe. Teſtatum id habemus ex Chronico Frodoardi ſynchroni ſcriptoris accuratiſſimi, ex Ditmaro, Hepidano, Hermanno Contracto, Continuatore Reginonis, Mariano Scoto, Chronico Augienſi, Saxonico, Rotomagenſi, Coſma noſtro & Adamo Bremenſi. Nec dubitationi ultra locum relinquit author vitæ Mathildis ita de B. Mathilde Henrici Aucupis conjuge ſcribens: *Nec hoc ſilendum eſſe cenſeo, quare tali reverentia cuſtodiret* (Mathildis) *ſabbatum: primo quidem eſſe propter vigiliam dominicæ reſurrectionis - - - dehinc quia venerandi Regis Henrici*

anima in eadem die de corpore ſoluta eſt. Jam cum certum habeamus ex Witichindo, Ditmaro aliisque coævis Henricum VI. Nonas ſeu 2. Julii mortuum. Secunda Julii litera Eccleſiaſtica A. ſignata hoc ipſo anno 936. in ſabbatum incidit, cujus anni biſſextilis literæ dominicales fuere C. B. ut ducto calculo Eccleſiaſtico res plana eſt & expedita. Habito jam certo anno mortis Henrici (qui ad definiendum annum Martyrii S. Wenceslai ſumme neceſſarius eſt) ex Witichindo referre libet quæpiam, quæ is tum de morte illius, tum de ſucceſſione filii Ottonis narrat. Sic vero ille: *Teſtamento itaque legitime facto & rebus omnibus rite compoſitis, defunctus eſt ipſe rerum dominus, & regum maximus Europæ, omni virtute animi corporisque nulli ſecundus, relinquens ſibi ipſi, majori filioque magnum latumque imperium, non a patribus ſibi relictum, ſed per ſemetipſum acquiſitum & a ſolo Deo conceſſum. Erant autem dies, quibus regnavit XVI. anni, vitæ autem fere LX. Translatum eſt autem corpus ejus a filiis ſuis in civitatem, quæ dicitur Quedelingeburg, & ſepultum in baſilica ſancti Petri ante altare cum planctu & lacrymis plurimarum gentium.* Quibus verbis abſolvit Witichindus primum ſuum librum, ſecundum rurſum orditur: *Defuncto itaque patre patriæ & regum optimo maximo Henrico omnis populus Francorum atque Saxonum jam olim deſignatum regem a patre filium ejus Oddonem elegit ſibi in Principem, Univerſalisque electionis notantes locum, juſſerunt eſſe ad Aquasgrani palatii. Cumque illuc ventum eſſet, Duces ac Præfectorum Principes cum cetera Principum militumque manu congregati in Siſtorio baſilicæ Magni Caroli cohærenti, collocarunt novum Ducem in ſolio ibidem conſtructo, manus ei dantes, ac fidem pollicentes, operamque ſuam contra omnes inimicos ſpondentes more ſuo fecerunt eum Regem.* Poſtea perſequitur Witichindus ceremoniam unctionis ab Hildiberto Archiepiſcopo Moguntino præſtitam aliaque huc ſpectantia, quæ longum eſſet hic exſcribere. Conatus etiam Mathildis matris regnum alteri filiorum Henrico præ Ottone deferri optantis legi poſſunt in illius vitæ auctore, enucleate vero in Hahnio. Hoc itaque Henrici obitu, quemadmodum Germania alium accepit rectorem, ita non multo poſt ſublato per Martyrium Divo Wenceslao Boemiæ alius Dux obtigit, & quidem fratricida, de quo jam:

Witichind. l. 1. p. 641. — *Ibid. l. 2. p. 642* — *Leibnit. T. I. ſcript. Brunſ. p. 192.*

II. Vix in epocha alia tot tamque diverſas tum noſtrorum tum exterorum ſententias eſt reperire, atque in anno Martyrii S. Wenceslai: qui annus cum a nemine coævorum conſignatus fuiſſet, poſteriores in opiniones etiam quatuordecim annorum ſpatio differentes receſſerunt. Coſmæ principis primique Chronologi noſtri epocha, nempe annus

929.

929. familiam ferme eousque ducere viſa, dum Mſ. Chriſtanni ſæculo ſuperiore e tenebris protractum noſtris innotuit, in cujus diverſis exemplaribus cum jam annus DCCCCXXXVII. jam XXXVIII. jam XXXIX. conſignatus deprehenderetur, imo oculatiores quique in exemplari Metropolitano unum numerum X. poſteriore nonnulla manu interjectum haud obſcure adverterent, hinc factum, ut alii ex Chriſtanno Coſmæ calculum confirmatum ſibi certo perſuaderent, alii nihilominus adſtipulante Sigeberto Gemblacenſi annum 938. præeligerent, aliis denique etiam annus 937. aut 939. non diſpliceret. Verum quemadmodum aliquoties ſuperioribus annis innuimus: annos vitæ regiminisque Ducum noſtrorum nonniſi conjectura aliqua ſeu a Chriſtanno ipſo, ſeu poſteriore quocunque in vitam veterem S. Ludmillæ fuiſſe intruſos, ita prorſum de anno Martyrii S. Wenceslai ſentiendum, quem nec vita S. Wenceslai juſſu Ottonis II. ſcripta, nec Laurentius Monachus Caſſinenſis, nec duæ aliæ vitæ veteres in Codice Metropolitano Mſ. exaratæ expreſſere. Hoc fonte procul dubio profluxit, quod hodie alios atque alios annos in diverſis Chriſtanni exemplaribus conſignatos reperiamus, ut me piæ memoriæ Reverendiſſimus Prælatus Rayhradenſis docuit. Et vero ex Criticorum obſervatione res confecta eſt: Martyrologia, Paſſiones, & vitas ſanctorum olim ſine annorum computu ſcribi ſolitas, hinc etiam poſteriores S. Wenceslai biographi Carolus IV. & Joannes de Novo Foro commemoratione anni Martyrii abſtinuerunt. Contra id veteribus ejusmodi biographis uſitatiſſimum: quod plerumque diligenter atque fideliter dies Martyrii, obitus, aut Translationis conſignaverint, quam quidem ab omnibus vitæ S. Wenceslai ſcriptoribus unanimiter ad IV. Kalend. Octobr. conſignatam deprehendimus. Sed ut notitiæ hiſtoricæ cauſa brevem catalogum differentium ſententiarum lectori ob oculos ponamus: annum 925. martyrii conſignat Continuatio Coſmæ Prægæ edita. Annum 928. ſtatuit Neplaho, Dalemilus, Hofinannus, vita S. Wenceslai ſæculo XV. ſcripta Codicis Trebonenſis. Annum 929. cum Coſma amplexus eſt Marignola, Pulkava, Hagecius, Cuthenus, Lupacius, Weleslavinus, Chronicon Monaſterii Mellicenſis, Boregk, Bailletus, Aſſemannus. Annum 937. Chronographus Saxo. Annum 938. deſignant; Sigebertus Gemblacenſis, Urſbergenſis, Albericus Monachus Trium-Fontium, Chronicon vetus Teutonicum apud Leibnitium, Stranskius, Balbinus, Jordanus, *Leibnit. T. III*
Schminkius, Stredovskius, Dlugoſſus. Annum 939. ex corrupto *p. 267.*
Chriſtanni loco delegit Peſſina, quem ſecuti Puczalka, Hammerſchmid,

Berghauerus. Verum ex his tam diverſis ſententiis, ex tot tamque diſcrepantibus calculo hiſtoricis nemo certum genuinumque Martyrii annum S. Wenceslai detexit, quorum ſingulæ epochæ ſi cum coævorum relatis conferantur, ſi ex vera Chronologiæ hiſtoriæque criſi expendantur, illico cognoſcere licebit eas nutare, nec firmo pede conſiſtere. Numeris ipſis cum nuſpiam a coævis Martyrii annum conſignatum habeamus, ad eorum narrationes recurrendum eſt, ex iisque annus eruendus: & quidem ſi Witichindi atque Ditmari hiſtoria ſedulo meditateque excutiatur, annus præſens ſeu 936. ſe indubie prodit, lectorisque judicium convincet haud alium atque iſtum Martyrio Divi Wenceslai defigi poſſe. Uterque vero luculenter innuit eodem anno, quo Otto in Regem electus & Aquisgrani in regem unctus eſt S. Wenceslaum a fratre Boleslao cæſum. Et Witichindus quidem narratis unctionis coronationisque ceremoniis illico ſubjungit: *Interea barbari ad novas res moliendas deſæviunt, percuſſitque Bolizlaf fratrem ſuum virum Chriſtianum, &, ut ferunt, Dei cultura religioſiſſimum.* Qua voce *interea* ſeu *inter ea* quid aliud indigitat, quam cædem hanc inter ipſam Ottonis Aquisgrani unctionem accidiſſe? Quæ quod in præſentem annum inciderit, his verbis teſtatur Ditmarus: *Hunc* (Ottonem) *Hillibertus Moguntiæ Curator cathedræ cum licentia Wigfridi ſanctæ ſedis Colonienſis Archipræſulis, in cujus diœceſi hoc fuit, & auxilio Trevirenſis benedixit anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXXVI. in Eccleſia S. Mariæ ſemper Virginis.* Qui & ipſe huic Ottonis conſecrationi, antequam aliud ejus geſtum narraſſet, ſtatim ſubdit: *Hujus* (Ottonis) *proſpera multa turbabant adverſa: Nam Bohemorum Ducem Wenceslaum Boleslaus nefandus, fratrem domino ac Regi peſtimens fidelem reſtitit multo tempore audacter.* Quod vero non alius quam hic ipſe præſens annus verus genuinusque Martyrii ſit, alia luculenta argumentatione ex eodem Witichindo deducitur: Poſt cædem S. Wenceslai narrat illico Witichindus inter *Novum Regem* ſeu Ottonem atque Boleslaum Bohemiæ Ducem fratricidam bellum erupiſſe, atque id quatuordecim annorum ſpatio duraſſe: Verba Witichindi ſunt: *Perduravitque illud bellum usque ad quartum decimum Regis imperii annum*, ſeu ut ait Sigebertus Gemblacenſis: *Et longa inter eos concertatio per XIV. annos protracta eſt.* Jam ſi alia vetuſta imo coæva Chronica in adminiculum vocemus, deprehendimus unanimiter ab illis adſtrui: bellum Ottonem inter & Boleslaum duraſſe usque ad annum 950. quo anno Boleslaus ab Ottone victus eſt, & ex quo tempore *Regi*, ut Witichindus etiam loquitur, *fidelis & utilis permanſit.* Sic enim Frodoardus ad annum 950: *Otto*

Witichindus l. 2. p. 643.

Ditmar. l. 2. p. 331.

Witichind. c. l.

Frodoard. in

Otto Rex, qui quamdam Wenedorum magnam obſederat urbem nomine Prai- *Chron. ad An.*
dam (lege *Pragam*) *Regem ipſorum in ſubjectionem recipit.* Continuator 950.
Reginonis de nomine vocat Boleslaum: *Eodem anno*, inquit, *Bohemo-* *Cont. Regin. ad*
rum Princeps Bolizlaus Regi rebellat, quem Rex validiſſima manu adibat, ſua- *An.* 950.
que per omnia ditioni ſubdebat. Sigebertus Gemblacenſis: *Rex Otto in* *Sigeb. Gembl.*
Boemia contra Boizlaum proficiſcitur. Boizlaus vero Regi reconciliatur, eique *ad An.* 950.
tandem feliciter ſubjicitur. Coſmas noſter ad eundem annum: *Dux Boe-* *Coſmas l.* 1.
morum Boleslaus Regi rebellavit, quem Rex valida manu adiit ſuaque per om- *ad An.* 950.
nia ditioni ſubjugavit. Copioſiſſime Annaliſta Saxo: *Illo quoque tempore* *Apud Eccard.*
Rex proficiſcitur in militiam contra Bolislaum Regem Bohemiorum, & cum *T. I. p.* 280.
capienda eſſet urbs, quæ nuncupabatur Nova, in qua clauſus obſidebatur Boliz-
lavi filius, prudenti Rex conſilio diremit prælium, ne miles in rapiendis ho-
ſtium ſpoliis aliquod periculum incideret. Conſiderata itaque virtute Regis ac
innumera multitudine exercitus Bolizlavus urbe egreſſus maluit tantæ majeſtati
ſubjici, quam ultimam perniciem pati, ſub ſignisque ſtans ac Regem audiens,
reſponſaque reddens veniam tandem promeruit. Inde plena victoria glorioſus
factus Rex Saxoniam regreditur. E quibus veterum teſtimoniis jam ne-
mini dubium videbitur anno 950. bellum illud Ottonem inter & Bo-
leslaum fuiſſe terminatum. Jam ſi ab anno 950. annos XIV. quibus
id bellum duraſſe prodit Sigebertus, demas, ſi item verba Annaliſtæ *Ad An.* 936.
Saxonis huc revoces: *Ita more Francorum Otto Rex creatus regnare cœpit*
- - - ab Incarn. Dom. IXCXXXVI. plane liquet anno præſente cœptum
Ottonis bellum cum Boleslao, atque idcirco cædem S. Wenceslai pau-
lo ante eodem anno præceſſiſſe, præſertim cum Ditmarus jam ipſi Ot-
toni fidelem fuiſſe S. Wenceslaum innuat: *Boleslaus nefandus frutrem Do-*
mino ac Regi perimens fidelem. Non recte igitur eruditiſſimus Aſſemanus *Aſſeman. T.*
Coſmæ Chronologiam tueri volens: *Rebellionem Boleslai per annos XIV.* *IV. p.* 160.
duraſſe nullus alius ſcriptor præter Sigebertum teſtatur. Teſtatur id certe
ſupra laudatus Witichindus, inquiens: *Perduravitque illud bellum usque*
ad quartum decimum Regis imperii annum, teſtatur id Frodoardus, Con-
tinuator Reginonis, Coſmas & Annaliſta Saxo, qui omnes poſt annos
XIV. nempe anno 950. pacem cum Boleslao initam ſcribunt. Ex quo
eodem ipſiusmet Sigeberti Gemblacenſis calculo error in ejus Chro-
nico emendandus, & S. Wenceslai cædes duobus annis retro ad an-
num 936. reponenda. Neque vero in hoc argumento omnia: tam
ex Witichindo, quam Ditmaro perſpicuum eſt hanc S. Wenceslai
cædem, bellumque Ottonis Boleslao intentatum ante Hungarorum in-
vaſionem accidiſſe; at vero anno ſequente jam Hungaros infeſtaſſe

Fran-

Franciam non modo ex Frodoardo ſed etiam Continuatore Reginonis, Mariano Scoto aliisque legimus. Inſtar complementi ſit inſtrumentum ſæculi XIV. quod Autographum ſigillo pendente in manus meas pertigit: Hoc inſtrumento, quod datum eſt Olomucii anno 1357. die VIII. menſis Maji, Henricus Decanus Eccleſiæ Cremſirienſis & Joannis Epiſcopi Olomucenſis Vicarius in ſpiritualibus Generalis fundat in Eccleſia Olomucenſi Altariſtam cum onere atque hac conditione, verba ſunt: *Singulis feriis IV. ſub auroram dicat miſſam ad altare Beati Wenceslai Patroni glorioſi hujus Eccleſie ob memoriam Paſſionis ejusdem ſancti, que per anni circulum huic Eccleſie incanonizata eſt.* E quo documento licet ſæculis quatuor poſteriore haurimus tamen traditionem perpetuam S. Wenceslaum feria IV. paſſum, Martyriumque ſubiiſſe, ac proinde anno Martyrii IV. Kalendas Octobris ſeu vigeſimam octavam Septembris in feriam IV. ſeu diem Mercurii incidiſſe. Habito hoc indicio litera Eccleſiaſtica F, quæ vigeſimæ octavæ Septembris perpetuo illigata eſt, docet nos anno Martyrii Dominicalem literam B fuiſſe, quæ anno biſſextili præſente 936. omnino menſe Septembri locum in Calendario habuit. Nec deſunt quique authores veteres graveſque, quibus idem annus 936. probari viſus. Annaliſta Saxo ad hunc ipſum annum locum Witichindi de cæde S. Wenceslai recitat, alii, quanquam annum 936. non exprimant, tamen eum innuunt, cum anno Ottonis primo cædem accidiſſe ſentiant. Inter eos eſt Anonymus Saxo, Author magni Chronici Belgici, Martinus Polonus, Ricobaldus in hiſtoria Imperatorum, Meiſterlinus, Vitus Ebersbergenſis, author Faſciculi temporum, Mutius, Rolewinkius, Brunnerus, proximeque accedit doctiſſimus Pagius. Nec huic ſententiæ quidpiam detrahit Chriſtanni locus ita dicentis: *Agebantur vero hæc temporibus Henrici Regis Saxonum, qui primus inter ipſos Chriſto ſibi propitio diadema impoſuit, cui felix idem* (Wenceslaus) *animo jungebatur aſſidue*, quibus nempe verbis nonnulli contendunt ultra Henrici imperium S. Wenceslai martyrium non eſſe rejiciendum. Verum meditate Chriſtannum expendenti proclive erit cognoſcere: hæc verba illius ad præcedentia ſeu fratris Boleslai ſuorumque ſatraparum odium ſpectare, quod omnino Henrici temporibus cœpit, virus vero ſuum duobus nonniſi menſibus Henrico demortuo penitus in S. Wenceslaum effudere.

Nihil itaque Chronologiæ veterumque relatis magis conſentaneum, quam præſente anno S. Wenceslaum per Martyrii palmam ad ſuperos evolaſſe; in quo anno definiendo jam annos ante quinque

mul-

multa mihi litereria concertatio cum A. R. P. Athanaſio Ordinis S. Auguſtini Diſcalceatorum Collega ſtudiorum meorum interceſſit, dum utriusque tandem ſententia eo evaſit: haud recte alium, quam Ottonis primum annum defigi poſſe. Et non mediocriter poſtea gaviſus ſum, cum edito Tomo VII. menſis Septembris hunc ipſum annum Clariſſimos Viros operis Bollandiani Continuatores amplexos legerem. Ad hunc annum igitur pertinent, quæ ſupra anno 929. de Martyrio S. Wenceslai retulit Hagecius, quæ cum ibidem omni loco ex veterioribus illuſtraverimus, emendaverimusque, ſupervacaneum eſt ſeu Anoiymi Ottoniani, ſeu Chriſtanni, alteriusve veteris verbis hanc hiſtoriam terare.

III. Sublato fratre Wenceslao non potuerat non metuere Boeslaus Ottonis nuperrime electi Germaniæ Regis indignationem, quod ion neſciret, teſte Witichindo, eum Henrico patri fidelem utilemque, eſſe etiam Chriſtanno amicum fuiſſe, imo jam vel ipſi novo Regi Ottoni, ut Ditmarus prodit, fidelem atque utilem. Ut igitur Boleslaus Ducatum Boemiæ ſibi ſtabiliret, ſimulque ſe adverſus omnes caſus præpararet, quam acri erat ingenio, bellum vel hoc ipſo anni exitu imminenteque hieme præoccupandum eſſe ratus eſt. Jugum tributi exutere, pactas nuper a Wenceslao conditiones reſcindere urgentiſſimi ideri potuere Boemis ſtimuli ad arma adverſus Ottonem ejusque clien:s capeſſenda. Igitur primum ſtudium de regulis Boemiæ in ordinem :digendis, qui ſeu fœdere aliquo Ottoni ſociati erant, ſeu illius imerio favere videbantur. Quid egerit, concinne narrat Witichindus: *Witichind. l. 2. p. 643.* *oleslaus*, inquit, *timens ſibi vicinum ſubregulum, eo quod paruiſſet imperiis ixonum, indixit ei bellum. Qui miſit in Saxoniam ad expoſtulanda ſibi auxilia. Mittitur autem ei Æſic cum legione Merſaburiorum, & valida manu aſſiganorum, additurque ei exercitus Thuringorum. Erat namque illa legio llecta ex latronibus. Rex quippe Henricus* (Pater Ottonis) *cum eſſet ſatis verus extraneis, in omnibus cauſis erat clemens civibus: unde quemcunque debat furem aut latronem manu fortem & bellis aptum a debita pœna ei parcat, collocans in ſuburbano Merſaburiorum, datis agris atque armis, juſſit civus quidem parcere, in barbaros autem, in quantum auderent, latrocinia rcerent. Hujuscemodi ergo hominum collecta multitudo plenam in expeditem produxit legionem Bolizlaf autem audiens de exercitu Saxonico, & a Saxones ſeorſum, & ſeorſum Thuringi irent contra ſe, diviſis & ipſe is, ſicuti erat acerrimus conſilio, utrique exercitui occurrere diſpoſuit. At*

Thuringi ut hoſtes improviſe ſibi occurſitare viderunt, fuga periculum devitaverunt. Æſic autem cum Saxonibus & cæteris auxiliariis nihil cunctatus in hoſtes ruit, maximamque partem ex eis armis fudit, cæteros fugere compulit, victorque ad caſtra reverſus eſt. Et cum ignoraſſet de exercitu, qui inſecutus fuerat Thuringos, minus caute uſus eſt victoria perpetrata. Bolizlaf autem videns exercitum noſtrum diſperſum, & alios in extrahendis ſpoliis cæſorum, alios in ſuis corporibus reficiendis, alios in paleis equorum congregandis occupatos, fugatum reverſumque coadunans exercitum, ſuper improviſos, ac recenti victoria ſecuros ſubito irruit, & Ducem cum omni noſtro exercitu delevit. Pergensque inde ad urbem ſubreguli primo eam impetu cepit, & usque in hodiernum diem ſolitudinem fecit. Hem primum Heroicum Boleslai facinus a veteribus noſtris omnibus hiſtoricis prætermiſſum! quod ut re ipſa glorioſum erat, ita procul dubio ei amorem populi ſui conciliabat, odiumque illud de perpetrata fratris cæde ſeu delebat, ſeu certe leniebat. Ab ea victoria enim in libertatem priſtinam reſtituit gentem Bohemicam, & adverſus tributi annui exactionem ſtrenue Ducatum ſuum armis quatuordecim annorum ſpatio tuitus eſt. Nec fortaſſis mirum cuiquam videri poteſt Deum non potius vindicem dexteram in eum exeruiſſe, illudque fatum, quod Saxones tetigit, in eum ejusque copias convertiſſe, cum ante ex Coſma legerimus eum a perpetrato fratricidio culpam illico agnoviſſe, filiumque ſuum unigenitum Deo in holocauſtum obtuliſſe pro peccato ſuo. Quod ad narrationem ipſam Witichindi attinet: innuimus jam anno ſuperiore quasdam traditionis veteris ſcintillas in Hagecii narratis contineri, veroſimillimeque urbem illam ſubreguli hoc anno a Boleslao deletam haud aliam videri, quam Wlaſtislaviam ſeu Wratislaviam, ut in ſcriptione noſtri variant, quæ in Bilinenſi regione ſita fuiſſe paſſim aſſeritur. Quis vero, & cujus nominis ſubregulus hic fuerit? penitus tectum. Balbinus quidem in hunc locum Witichindi ita commentatur: *Quem bello Bolislaus invaſerit, fateor equidem nihil certi me habere; at cum Hagecius, etſi non obſervato tempore, Lucenſem ſeu Zatecenſem Principem bello petitum a Boleslao ſignificet, ſat probabilis eſt conjectura: Dobromirum, qui tum Lucenſibus imperabat, & Saxoniæ vicinus Saxonum implorarat auxilium, intelligi.* Qua conjectura ſua Balbinus non quidem ad Hagecii anno priore ſed ſequente 937. narrata collineat. At vero indubie ex Hagecii hoc utroque anno narratis cumque Witichindi relato loco conciliatis cognoſcere eſt, Hagecium errore corruptæ traditionis hiſtoriam unius anni a Witichindo prolatam in duos diſpeſcuiſſe, anno enim 937. agit de bello ſubregulo Zatecenſi intentato,

t Balbin. Epit. p. 101.

tato, & quod poſterius narrare conveniſſet, anno 935. jam præoccupavit urbis demolitionem. Balbini vero fluctuationem jam tanquam hiſtoriam certam venditavit Peſſina, qui multum prolixe cum adjunctis plurimis hæc narrat, cum contra Weleslavinus eo tempore Radobylum Principem regionis Luzenſis, Teplenſis & Lipenſis faciat. Ego lubens ad alterutrius ſententiam accederem, ſi ſua narrata veteri aliquo vadimonio firmaſſent, aut ſaltem Dobromiri illius Radobilive nomen autoritate aliqua antiqua fulciviſſent.

Peſſina Rad. 3. p. 157. Weleslav. in Geneal. Duc.

Atque his cum Martyrio Divi Wenceslai ſupremam operi præſenti manum imponimus: Eundem Divum Tutelarem Gentis Bohemæ exorantes, ut a Deo Optimo Maximo incolumitatem, ingenium, viresque imploret, quo ejus glorioſam Translationem, divinam in ſicarios ſuos exertam ultionem, plura ejus ſtupenda prodigia, nec non cetera populi ſui (cujus ille tutelam ſæculis omnibus egit) geſta proſequi mihi integrum ſit, & anno ſequente IV. Partem horum Annalium Lectoris obtutibus ſiſtere poſſim; typographum interea Tomi II. monumentorum meorum nusquam antehac editorum excuſione diſtenturus.

INDEX
RERUM MEMORABILIUM.

A.

Adalvinus Epiſc. Salisburg. p. 178.

Adelhaidis ſecunda uxor Zuentibaldi 171.

Adrianus Papa ordinat S. Methudium Archiep. 91.

Aeſic cum exercitu mittitur ab Ottone adverſus Boleslaum, eum cædit, inopinus opprimitur, interficitur 657. 658.

Agaton Metropolita Moravorum in Pſeudo-Synodo Conſtantin. 188. legatus miſſus ad Ludovicum *ibid.*

Albertus de Altenburg caſtrum condit in Bohemia 532.

Albim miraculoſe transvehitur corpus S. Wenceslai 603. 609.

Alemanni cædunt Hungaros 440.

Alemanniam invadunt Hungari 427. 428. 444. 448. 528.

Altaham monaſterium ditionibus auget Privinna 44.

Altheimii concilium 454.

Amoris pocula apud veteres 569. 570.

Anasburgum conditur 356.

Aneſum fluvium tranſeunt Hungari 355.

Angelus ſignum maximum Henrici 623. 647.

Anicula aruſpica aſinam litari præcipit 98.

S. Antonii hoſpitale Pragæ conditur 533. 534. 535.

Aquila num S. Wenceslao in clypeum data? num prima Bohemiæ inſignia 642. 643. 644.

Arabo fluvius 212. in eo mergitur Popo 220.

Arbo præficitur Comitatibus transdanubianis 159. ei bellum infertur, facit fœdus cum Zuentibaldo, expellitur, reſtituitur 168. 225. 226. 211. auxilio mittitur Zuentibaldo juniori 326. diſſidii inter fratres cauſa, privatur præfectura 327. moritur 226.

Argentoratum obſidetur 649.

Aris olim ſanctorum reliquiæ non ſuperponi ſolitæ 498.

Arno Epiſc. Würzburg. cum expeditione adverſus Boemos mittitur 130. 131. 143. redux occiditur 264. 265.

Arnoldus Dux Bavariæ obtinet Ducatum 407. cædit Hungaros 441. bellum gerit cum Conrado Germ. Rege 449. fugit ad Hungaros 460. redit, invitatur ad regnum Germaniæ, reſiſtit Henrico, dedit ſe illi 472. 483. uxorem habuit Hungaram 472. an ſubjecta illi fuerit Boemia? 475. movet in Boemiam 512. 513. 556. occiditur in Italia 649.

Arnulphus Dux Bav. *vide mox ſupra Arnoldus.*

Arnulphus Imp. commendatur a patre Carlomanno Ludovico, accipit Carentanum 200. ejus filium levat Zuentibaldus ex baptiſmo 202. 249. ejus homines conſpirant in necem Zuentibaldi 212. venit Welehradium 213. 217. recipit hoſtes Zuentibaldi, ejus terræ invaduntur 220. pacem facit 224. 225. accipit Caroli Craſſi regnum 232. auxilia a Zuentibaldo, ſimulat amicum 233. Ratisbonæ placitum celebrat 237. in Forahhem 241. contra Obotritos movet *ibid.* cum Zuentibaldo colloquium habet, concedit Ducatum 249. num vera illius donatio 250. 251. 252. Slavorum inſolentiam reprimit 26[illegible] cum Moravis pacem renovat 263. 265. fert Boriwojo ſuppetias 263. vaſtat Moraviam, Hungaros auxilium vocat, cum Bulgaris amicitiam renovat 268. 269. ejus ambitio 269. 270. 271. obtinet victoriam 272. Italiam petit 274. 304. evocatur a Formoſo Papa 276. iterum invadit Moraviam, cum difficultate redit 277. 278. cum Zuentibaldo bellum gerit 301. ejus res geſtæ 304. ei ſe ſociant Boemi 306. 307. coronatur in Imperatorem 3[illegible] ejus unctio imperialis reſcinditur 328. excubat in parte Aquilonari Danubii, accipit legationem a Mo[illegible]miro, item a Boemis 319. Iſancrinum in deditionem accipit, ei comitatum eripit Iſancrinus 3[illegible] bellum ei infert Zuentibaldus 339. cæditur 3[illegible] adverſus Hungaros ſuppetias mittit 341. occupat Welehradium 340. an illi ſubjecta fuerit Bohemia aut Moravia 200. 201. 238.

Ar

... qui in Pan-
... mittit 373.

... 513. 514.
... 528.

... 151. 369.
... nceslai 614.
... lumen accendunt Mo-
... IX. 343. accu-
... pacem petunt 347.
... S. Methudii 184.
... 109. 110. ab Hungaris
... eam ambit Suatoplu-
... ex illa Struymirus 309.
... 312. infeſtant Hungari

... Bohemiam 16. inopine
... 127. 128. cædùntur
... pacem ineunt 304.
... ſuppeditant Hunga-
... veſtimenta 334. ob-
... optant inire cum
... iam, incidunt in inſi-
... 361. cædunt Hungaros
... ctione Henrici fuerint?
... garorum 387.
... S. Wenceslaus acceperit?

... 20. 23.
... 50.
... nice multat Slavos 121.
... ii.
... ria.
... anum Clatoviæ 109.
... Welehrado aceeptum 92. 93.

... jam veroſimillime fuere in Boh.
... Wenceslai 568. 569.
... onſtituitur Epiſcopus Moraviæ 342.

Berengarius eripit magnam partem Italiæ 238. evocat Arnulphum ad Italiam 276. invitat Hungaros 502. 520. Ludovicum Imp. privat oculis 368.

Bertha uxor Wratislai Ducis Mor. 239.

Berthramus cum legatione mittitur a Zuentibaldo 148.

Betularum mons. 153.

Bichin urbs 529.

Bigilas inſidiatur Attilæ 20.

Bilinenſis Principatus 181. 182. vaſtatur 204. Duces 183. cæduntur 214.

Bitozevſium vicus 104. 108.

Boemis bellum infert Ludovicus 20. cæditur ab illis 22. bellicoſi 23. laceſſuntur 26. eorum fœderati inv. luntur 37. tributo ſe eximunt 41. infeſtant Bavariam 109. 110. item Thuringiam, cæduntur 110. petunt ſuppetias a Carlmanno 111. diſſentiunt cum Moravis 112. bello petuntur a Ludovico 130. 131. 143. eorum legati mittuntur in carcerem, vindicant injuriam 149. pacem faciunt cum Ludovico 157. 158. ejus auxiliares 161. Carlmanni 175. eis nonniſi latini ritus conceſſus Epiſcopus 197. denegatur Slavicus ritus a Concilio Conſtantienſi 198. ſubjecti legibus Portoriis in Norico 201. laceſſunt Thuringos & Slavos ad Salam 201. cæduntur 202. fideles Regibus Francicis 250. victores 264. Borzivojum ejiciunt in exilium 283. 284. Stroymirum ſibi Ducem ſtatuunt 265. 309. revocant Borzivogium 266. 320. licentiſſime vivunt 303. recedunt a Moravis, ſociant ſe Francis 306. 307. Duces in conventu Ratisbonenſi 307. exoſus illis fit Stroymirus 309. 310, remittunt in Bavariam 311 312. factionibus ſcinduntur 316. comitia agunt 317. 318. Borzivogi revocationi favent, factio hæc victrix 318. legationem mittunt ad Arnulphum 319. ſermonis ſui tenaciſſimi 324. vaſtant Moraviam, incidunt in inſidias 353. recuperant Luſatiam 356. Ungaris reſiſtunt 385. eis tributum ſolvunt 397. conciliantur eis 409. usque ad Moravam fluvium terras protendunt 416. ſocii Hungarorum 448. 650. usque ad Viſurgim pervadunt 449. ethnici Chriſtianos infeſtant 461. vincuntur 465 466. 468. 469. vincunt 467 469. 470. eis venduntur Obotriti 536. cauſam communem agunt cum ceteris Slavis 541. bello petuntur ab Henrico 555. tributo rurſum ſubjiciuntur 557. 558.

558. 559. 560. 592. an complices novi belli? 593. an Conrado ſubjecti? 464. præter tributum non habuere alium nexum cum Regno Germaniæ 436. 437.

Boemiam vaſtat Ludovici filius 3. haud feliciter invadit Ludovicus 16. pluribus Ducibus paret 22. 144. non fuit portio terrarum Ludovici 69. Suatoplucum agnovit ſummum Principem 129. magnæ Chrobatiæ nomine indigitata a Græcis 130. non erat portio Carolomanni 169. 170. nec ei aut Arnulpho paruit 200. 201. quid de donatione Arnulphi ſentiendum 249. 250. 251. 252. non eſt primitus inſtituta ritu Græco 198. jurisdictioni Epiſc. Ratisbonenſis ſubjecta 302. ſæculum X. ei feliciſſimum 341. ad eam venit S. Methudius 376. plures Hungarorum familiæ ſe hic ſtabiliunt 397. 415. non fuit ſubjecta Conrado 437. in Ducales filios partiri ſolita 458. infeſtat Arnulphus 512. 513. num in feudum data? 561. vaſtant Hungari 615. 623. quis primus clypeus? 643. 644. num Duces ad Curiam venientes vicos cremare ſoliti? 645.

Boganow locus pugnæ 236. 237.

Bogoris Bulgarorum Dux bello petitur, ad Chriſtum convertitur 49. baptizatur 75. petit latinos presbyteros 81.

Boharinus Ruſſorum Dux invitatur a Suatopluco 279. 284.

Bohuslaus primus Præpoſitus Boleslaviæ 447. 448.

Bojoarii *vide* Bajoarii.

Boleslavia conditur 427. 446. 448. 599. 600. SS. Cyrilli & Methudii Eccleſia 446. 447. cedit Boleslao 484. 486. huc invitatur S. Wenceslaus 564. 569. cæditur, ſanguis indelebilis 566. 573. Eccleſia SS. Coſmæ & Damiani 569. S. Wenceslaus hic conditur 587. jam fuit urbs ante cædem S. Wenceslai 599. reſtauratur Eccleſia 629. Epiſcopatum hic meditatur Boleslaus 631.

Boleslavienſis ditio veroſimillime fuit portio Wratislai virente Spitignæo 308. obtingit Boleslao 456. 457. 458.

Boleslaus filius Borzivoji moritur 405.

Boleslaus filius Wratislai naſcitur 422. 426. 427. a moriente patre proceribus commendatur 450. tutelæ S. Ludmillæ traditur 457. 530. Drahomiræ educandus conceditur 456. 458. transalbina regio illi traditur 457. curtem habet Boleslaviæ 458. Boleslaviam deducitur 484. 486. irritatur a matre adverſus fratrem Wenceslaum 515. falſo rumore magis exaſperatur 516. 517. 519. ſævitiei arguitur 563. 568. ejus uxor, invitat S. Wenceslaum Boleslaviam 563. inſidiatur ejus vitæ 564. cædit S. Wenceslaum 566. 572. 654. 655. eum ſolummodo vulneravit 572. 573. pœnitet illum fratricidii 568. 574. 575. 576. 629. 630. purgat ſe de crimine 574. filio dat nomen ab eventu 567. pulſatur febri, liberatur 586. 587. 588. ei fideles Luiticii 594. condit Boleslaviam 599. ejus audax facinus 600. pia opera 595. 596. jubet clam noctu transferri corpus S. Wenceslai 603. 608. mittitur illi legatio 618. comitia indicit, ſilentium præcipit de cæde fratris 619. 620. filium mittit ad S. Emeramum detondendum 629. 630. 631. copias adverſus Wlaſtislavienſes 634. 635. a multis egregiis geſtis laudabilis 620. 631. num S. Viti Eccleſiam *curaverit* conſecrari 625. 626. non fuit Rex 642. ei movet bellum Otto 654. ſubigitur 655. bellum adverſus ſub regulum movet, cæditur ab Ottonis copiis, delet univerſum Ottonis exercitum, ſub reguli civitatem evertit 657.

Bolislaus Dux Moraviæ 529.

Borzivojus naſcitur 152. etymologia nominis 155. inauguratur Dux 245. 248. exulat 253. 254. ejus baptiſmus 254. 282. annus verus baptiſmi 254. 255. 256. 257. 258. 287. adit Suatoplucum Ducem Moraviæ 303. 304. humi excipitur in convivio 258. 279. 284. reprehenditur ob id a S. Methudio, perſuadetur ei Chriſti religio 259. 280. 281. ducit Ludmillam uxorem 260. ſolio deturbatur 284. exul præſidium quærit apud Suatoplucum, accipit ſuppetias ab Arnulpho & Zuentibaldo 263. revocatur in Bohemiam 266. 283. 320. condit templum S. Clementis 283. prophetia de ejus ſtirpe 282. condit Eccleſiam Teynenſem 321. 358. SS. Petri & Pauli 329. omnium ſanctorum 357. an fuerit in expeditione contra Moravos 353. Chriſtianis indicit comitia 358 abdicat ſe ducatu 388. condit caſtrum Tetin *ibid.* ejus monita data Spitignæo filio 393. mortuo Spitignæo revocatur ad Principatum 404. defert illum filio Wratislao 404. 405. venatur cervam 417. 422. increpatur ob id a S. Ivano 418. redit Tetinium,

nar-

narratque Ludmillæ, quæ ſibi inter verſandum acciderant 420. condit ſacellum 422. 425. Eccleſiam S. Michaelis 428. moritur 363. 428. 430. 431. numus illius, ejus oſſa Pragam transferuntur *ibid.*

Boymirus fugit 19.

Bozdiechovienſes campi 94. 105.

Bracteati numi 73.

Brandeburg capitur ab Henrico 540.

Branimirus Dalmatiæ Dux 275.

Brazlavo Slavorum Dux fit cliens Caroli Craſſi 222. cum eo colloquium Arnulphus 270. committitur ei urbs Paludarum 314.

Brixiam invadunt Hungari 502.

Briznica torrens 78.

Brtak ſtrenuus miles 52.

Bruska caſtrorum locus 94.

Brynna a Prinnina condita 4.

Brzena Boleslai uxor uterum fert 563. liberatur febri 586. 587. 588.

Brzetislaus Dux Boh. 615. ei primo tribuitur aquila 644. ejus numus 645.

Brzoslaus pater Drahomiræ 466. 469.

Bſſovium muris cingitur 171. 173. huc proficiſcitur Borzivojus 321.

Bubuiza alphabetum Slavicum 29. 325.

Budeczium urbs capitur 36. concidit 37. 389. 391. 392. Eccleſiam condit Spitignæus 389. 390. 391. gymnaſium celebre 389. 322. 324. 325. 326. 444. 445.

Budina munitur 204. 206.

Budinicium expilatur 14. 15.

Budinka præſidio firmatur 203.

Budislavus conditor Budiſſinæ 212. exauctoratur 213.

Budiſſina urbs conditur 212.

Bugat Hungarorum Rex 502.

Bulchus Hungarorum Dux 649. 651. furca mulctatur 650.

Bulgari in comitiis 3. adverſus Ludovicum arma movent 6. cauda equina pro ſigno bellico utuntur 87. convertuntur ad Chriſtum 32. 38. 48. 49. 50. mixti Gazaris 34. vaſtant regnum Suatopluci 212. 217. 218. cum iis amicitiam renovat Arnulphus 270. cum Græcis bellum gerunt 278. 279. 313. 534. 537. cædunt Hungaros 313. vincuntur *ibid.* tributarii fiunt 407.

Burchardus Dux Thuringorum 414. 437. 438. commentitius Marchio Moraviæ 460. Alemanniæ Dux 482. 483.

C.

Camb fluvius & Comitatus 159.

Captivi liberantur ad præſentiam corporis S. Wenc. 605. 610. 611.

Carinthiam infeſtant Hungari 362.

Carlmannus a patre mittitur contra Moravos 37. pugnat 38. fœderatur Raſticio 48. 53. Patri reconciliatur 53. iterum deficit 53. 56. labitur fuga 62. reconciliatur 56. accipit Bavariam 69, 74. Boemiam infeſtat 110, 111. contra Suatoplucum mittitur 110. bis cædit Moravos 113. ei ſe tradit Suatoplucus 118. Raſticis terras occupat 119. capit Suatoplucum 126. dimittit, muneribus donat 127. cæditur illius exercitus, reddit obſides 127. 128. premitur a Slavis, ad incitas pene redigitur 149. mittuntur ei auxilia 142. 143. ingreditur Italiam eamque ſibi ſubdit 174. contra Winidos belligerat, cum Moravis fœdus init 168. 170. infirmatur 175. moritur 200. num Moravia ſeu Boemia ei ſubjecta unquam fuerit? 169. 201.

Carolus accipit Alemanniam in partitione regni 69. *Ludovici filius* contra Raſtizen mittitur, victor 113. non vult contra Moravos Carlmanno ferre auxilia 142. *Imperator* vincitur 169. fugit, moritur 174. *Craſſus Imp.* terras Ludovici obtinet, ad eum Moravorum legatio 210. Arboni comitatum reſtituit 168. 211. iterum aufert *ibid.* pacem facit cum Zuentibaldo ceſſa Pannonia inter Danubium & Dravum 221. Ratisbonæ Natalem Domini agit 228. exauctoratur 232. ſumma ejus egeſtas 233.

Carolus IV. Imp. Slavicum ritum revocat 197. fundat Romæ hoſpitale pro peregrinis 398. 399. 401. Chriſti ſanguinem Augia Pragam defert 513. ſcripſit vitam S. Wenc. 614.

S. Catharinæ Eccleſia conditur 428. 429. ejus aræ imponitur corpus S. Ludmillæ 495. in ejus cœmeterio condita eadem 496. 500, 501. 477. 479.

Chaganus dignitatis nomen commune Hunnis & Slavis 35.

Cha.

Charitátis pocula propinandi ritus 569. 570.
Chazari *vide* Gazari.
Chotetſch vicus 36.
Chriſtannus biographus S. Wenceslai 614.
Chriſtianis vetitum cum ethnicis commercium 285. indicta Comitia 358.
Chriſti ſanguis Augia defertur Pragam 513.
Chrobatia magna Græcis Boemia eſt 130. 299.
Chrudus Mſtibogii bellidux 235. victor 236.
Chuſſol Hungarorum Dux cæditur 367.
Chutizi pagus Slavicus, ejus ſitus 264.
Ciſio-Janus Calendarium 546.
S. Clementis corpus Romam defert S. Cyrillus 79. advectum prius in Moraviam 329. non tamen Bohemiam 330. templum Hradecii conditur 283. 299. 300. Litomiſslii, ſupra Multaviam 300. 301. Pragæ 329. 330. Romæ 369. 370.
Clerici revocantur exules a S. Wenc. 578.
Cluſas Hungaris aperit Arnulphus 269. 273.
Clyvinæ fanum erigitur 109.
Comagenus mons, ejus ſitus 222.
Conradus eligitur in Regem Germ. 436. Henrico detrahit de hereditate 446. ejus regnum invadunt Hungari 441. 448. rebellant ei Duces Germaniæ 441. pacem pretio emit 454. capite plectit Erchangerum 460. vulneratur 449. moritur 460. an Boemi & Moravi ei ſubjecti? 460. 464.
Conſtantii filia a Sarmatis prope capitur 132.
Conſtantinopoli pſeudo-ſynodus 188.
Conſtantinus Philoſophus *vide* Cyrillus. *Porphyrogenitus* naſcitur 392.
Corbejenſes Monachi ad Rugiam tranſeunt 162.
SS. Coſmæ & Damiani feſtivitas Romæ 549. 551. templum 550. 551.
Coſmas candidus ſcriptor 364. num biographus S. Wenc. 614.
Crotomislaus Moraviæ Dux 529.
Curia Regalis Pragæ 499.
S. Cyrillus an idem cum Conſtantino Philoſopho? 29. 30. Slavicorum characterum inventor 30. 33. refutat Photium 59. 60. convertit Gazaros 29. 31. 32. 33. Bulgaros 32. 48. in Moraviam venit 56. 57. 58. 75. an fuerit monachus? 50. ejus zelus 64. Raſticen Moraviæ Ducem baptizat 65. verus Apoſtolus Moraviæ 66. Suatoplucum baptizat 70. 273. Non baptizavit Bogorem Bulgarorum Ducem 75. evocatur Romam 79. 80. objurgatur de ritu Slavico 87. purgat ſe 88. renunciat Epiſcopatui, fit *Monachus* 89. 369. num fuerit Epiſcopus 89. 90. ritus Slavici licentiam a Pontifice impetrat 88. 365. Chriſtum Borzivojo annunciat 280. 281. vaticinium illius 281. 286. baptizat Borzivojum 282. perperam Hagecius ubivis cum S. Methudio ſubſtituit 286. Clericos Pragæ ordinat, ſermonem facit in Teyn 364. 366. an fuerit unquam in Bohemia? 357. 359. S. Methudius eum mortuum Romæ deprehendit, ſepelitur cum ſumma ſolemnitate 134. 135. moritur 369. mortis certior annus 136. ſtatuitur in Eccleſia S. Petri 135. transfertur ad Eccleſiam S. Clementis *ibid.* claret miraculis 136. ejus reliquiæ inventæ 137. ſanctis adſcribitur 369. 446.
Czaslavienſes cædunt Moravos 67.
Czieczo Judex Regni Boh. condit Eccleſiam Omnium SS. 357. 499.
Cziſtiborus Soraborum Dux 21. 26. occiditur 27. 37.

D.

Daciane provincia Boh. 183.
Dalemincia diſtinguenda a Dalmatia, paret peculiaribus Ducibus 21. in eam redeunt Hungari 414. mittitur Henricus 415. tranſeunt Hungari 622.
Daleminci laceſſunt Thuringos 201. cæduntur 202. invitant Hungaros 396. 414. multat eos Henricus 415. 493. 521.
Dalmatæ ad fidem Chriſti converſi 275. ſuperantur 20. num Suatopluci imperium reſpexerint? 130.
Dalemilus non injurie fabulatoris cenſura notatus 382. 383.
Daniel conſtituitur Epiſcopus Moraviæ 342. 343. 344. 352.
Danubium tranſit Raſtices, latrocinatus 17. regiones occupat 18.
Deditionis ritus 21. 22.
Denarius S. Petri 402.
Diepoldus idem qui Mſtibog 125.
Dieti tutelæ commendatur Spitignæus 388.
Die-

Dievina caſtrum Raſticis obſidetur 62. quod illud? 64.
Dingolvingæ ſynodus 617.
Dluhoslaus Wrſſovecius 229.
Dobrohorſky ſcriptor Bohemus 587. 588. 621.
Dobromirus Dux Zateccnſis 658. 659.
Dolanka præſidio munitur 203.
Doliſus Princeps Kurimenſis 5.
Drahomira nubit Wratislao 404. 531. 532. ex Brandeburgia non Bohemia prognata 406. 407. parit S. Wenceslaum 411. ei maritus ſuadet Chriſti fidem 412. parit Przibislavam 429. etymologia nominis 432. involat faſces Ducatus Boh. 455. 457. comitia cogit 455. 456. odium illius erga Ludmillam, Wenceslaum & Chriſtianos 456. 459. 462. 465. 538. Palhogum ethnicum facit Prætorem urbis 465. ejus numus 462. cladem ſuorum æquo fert animo 466. cædem Chriſtianorum fieri jubet 467. moleſte fert mortem Palhogi 468. jubet incendi Eccleſias 468 471. exturbat Clericos Bohemia *ibid.* inſidiatur vitæ S. Ludmillæ *ibid.* ſubornat percuſſores 477. 481. 547. condit Eccleſiam S. Michaelis 479. 498. perſequitur percuſſores S. Ludmillæ 482 484. 486. inſidiatur filio Wenceslao 514. 515. tumulat corpus S. Wenceslai 518. tyrannice regnat 553. violat legatos Thancmari 555. in exilium mittitur 578. 594. revocatur 633. ejus diræ, abſorbetur a terra 516. 517.
Drslaus ſuccedit Mſtibogio 244. 247. adverſatur S. Wenceslao 521. prædium illius invadit 522. in genua prociduus deprecatur 523. 524. 527. baptizatur 523.
Drugoslaw frater Drahomiræ 517. baptizatur 518.
Dubravius biographus S. Wenceslai 614.
Ducalis pileolus 147.
Duellandi vetus ritus 526.
Duhan locus prælii 55.
Duringica alnus 140.
Duringo committitur Zbislaus educandus 104. donatur nova urbe 105. inſidioſe perimit diſcipulum ſuum 137. præmium petit 138. ex laqueo ſe ſuſpendere cogitur 140. fuit natione Slavus *ibid.*
Durinkium civitas conditur 104. 108. 109.
Durſak Hungarorum Rex 502.

E.

Eberhardus frater Conradi Regis 463. 472.
Edgild filia regis Anglorum nubit Ottoni 592.
Egræ vada muniuntur 203.
Elinrath concubina Arnulphi 202.
Eliſabeth Caroli IV. uxor fundatrix hoſpitalis Romæ 400.
Emaus Slavorum cœnobio admittitur Slavicus ritus 197.
Embrico Epiſcopus Ratisb. cum difficultate fugit a Moravis 143.
S. Emerami patrocinio Moravos vincit Arnulphus 272. Epiſcopus Ratisb. 630. 632. ad ejus cœnobium mittitur Strachyquas 631.
Engildico exauctoratur comitatu 304. 306.
Engilmari Ep. Patav. obitus 328.
Engilſchalcus Dux limitaneus removetur a Carlmanno 48. hoſtis Suatoplucі, mortuus 158. 159. filius Arboni bellum infert 168. recipit comitatum, ei adverſatur Zuentibaldus 211. exul apud Moravos, excoecatur 277.
Equina cauda ſignum bellicum Slavorum 87.
Erchanger Alemanniæ Dux mittitur in exilium 446. redit ab exilio 449. decollatur 460.
Erchepaldus Ep. Eyſtetenſis 343.
Erfordiæ Henricus placitum tenet 636. 648.
Erico Daniæ Regi apparet S. Wenc. ejus honori condit baſilicam 567. 575. 576.
Ernuſtus Comes cum exercitu mittitur in Boh. 16. ſocer Carlmanni exauctoratur 48.
Erpf cadit in prælio 20. 23.

F.

Fames 117. 159.
Faſcia, faſciata haſta 562. 643.
Ferdinandus I. hoſpitale S. Antonii reſtaurat 535.
Fertilitas 329. 331.
Feudo-vexillum 561. 562. 643.
Flammulum 562. 643.
Forahhem placitum 241.
Formoſus Papa per Suatoplucum Arnulpho liberationem Italiæ commendat 248. 249. ejus Ponti-

tificatus 255. lis cum Sergio 274. 276 mittit ad Arnulphum legationem 276. moritur, Slavorum Epiſcopus 315. 316. ejus corpus exhumatur 370. repertum veneratur imagines 371. acta contra eum in ſynodo reſciſſa 372.
Francis ſe jungunt Boemi 306. 307. fiunt tributarii 387. vincuntur ab Hungaris 433. eorum regnum vaſtatur 436.
Fridericus Patriarcha Aquilejenſis 222.
Fuldaha vide Moldava.

G.

Gallias vaſtant Hungari 473.
Gatta civitas expugnata ab Henrico 548.
Gaufridus inventor torneamentorum 601.
Gazari fuere alterius linguæ ab Hunnis 34. mittunt legatos Conſtantinopolim 31. convertuntur ad Chriſtum 33. fuere Slavi 32. 33.
Gazarea 29.
Gebehardus Comes occiditur 433.
Geiſa pater S. Stephani 246.
S. Georgii Eccleſia conditur 439. 440. 442. 443. in eam transfertur Corpus S. Ludmillæ 495. 498. 584. conſecratur 502. 503. 584. incenditur 468.
Georgius Epiſc. Bulgariæ 92. Epiſc. Nitrienſis vide Gorazdus.
Gerardus Præpoſitus S. Viti 610. Epiſ. Laureac. 617.
Gerberga filia Henrici nubit 585.
Germani irrumpunt in Boh. 39. 40. inter ſe diſcordes 352. 353.
Gerſona 32.
Geſtimulus S. Ivani pater 82. 419.
Geuinka præſidio munitur 203.
Gezerka fons 145.
Giſala uxor Suatopluci 171.
Glacium in civitatem tranſit 416. 417.
Glomaci vide Daleminci.
Gœrliz 616.
Gorm Rex Daniæ vincitur ab Henrico 600. baptizatur 601.
Gorazdus Epiſc. Nitrienſis 188. 193. ſede ſua ejicitur 194. 199.
Gotifredus Dux Moraviæ 362.
Græci ſchiſmatici 187. 188. cæduntur a Bulgaris, Hungares navibus in Bulgariam tranſportant 313. eos bello petunt Hungari 396. cum Bulgaris bella n gerant 534. 537.
Græcus ritus non eſt primitus inſtitutus in Boh. 198.
Gregorius Patriarcha Aquilejenſis 362. Papa denegat Wratislao ritum Slavicum 197.
Grezen ſilva in Moravia 134. 379.
Grona civitas expugnata 548.
Guido Iperatoris nomen aſſumit 238.
Guila in Moraviam irrumpit 243. 246. fulmine perit 244. nomen dignitatis 246.
Gulpa fluvius 271.
Gundaçarus tranſit ad Raſticen, belli occiditur 53. 56. 113.
Guntna torrens 77.

H.

Hadrianus Papa ſolemniter exeipit SS. Cyrillum & Methudium 79. corripit eos ob ritum Slavicum 87. 179. eum concedit 88. 89.
Hagecius primus Chronologiam induxit in hiſtoriam primorum Ducum 146. 308. 491.
Haluſs condit Kukle 60.
Hartvigus Patav. Epiſc. 38.
Haſenburg caſtrum 155.
Hauſek condit caſtrum 176. 177. baptizatur 177. 324.
Hebeardus Dux 362.
Helena Henrici filia 532.
Henricus filius Ottonis Saxoniæ Ducis contra Dalemincios mittitur 415. adverſatur Conrado 445. contra eum bellum Wratislaus 446. deſignatur Germaniæ Rex 462. eligitur 472. parere nolentes Principes in ordinem redigit 482. 483. Slavorum ſævitiam reprimit 493. invitat S. Wenceſlaum ad Comitia 503. honorem præcipuum illi defert 504. 505. 506. brachium S. Viti ei donat 505. 509. movet in Boh. 513. ejus haſtiludia 526. Hungari ei bellum intentant 528. vincitur 529. pacem facit 539. Brandeburg capit 540. Daleminciis bellum infert 548. Miſniam condit 549. Boe-

mos laceſſit 555 Pragam obſidet, S. Wenceslaum in deditionem accipit 555. 556. Rhenum tranſit 557. Boemos facit tributarios 557. 558. 559. 560. num S. Wenceslao Ducatum in feudum dederit? 561. ei fidelis S. Wenceslaus 593. vincit Daniæ Regem 600. 601. ſubjicit ſibi Milzenos 615. 616. ejus regnum invadunt Hungari, quos cædit 622. 623. Ucrenos vincit 633. Erfordiæ placitum celebrat 636. 648. an brachio S. Viti S. Wenceslaum donaverit 636. 637. &c. num regis titulo 640. 641. num aquila 642. &c. moritur, verus annus mortis 651. 652.

Henricus Vicarius Generalis Olomuc. 656.

Heriman Dux Boemorum cæditur 143.

Heroldus Daniæ Rex 22. fit miles Ludovici 560. 561.

Hevelli bello petuntur ab Henrico 540. fiunt tributarii 585.

Hezilo ſuccedit Privinnæ 44. 45. 46. in Carantania ſubſtituitur Gundacaro 53. mittit pro fidei doctoribus 57. apud eum Archiep. Juvavenſis 69. ejus ditiones 70. an Dux Carnorum 175. filius Brazlavo 222.

Hildebertus Archiep. Mogunt. ungit Ottonem 652. 654.

Hizo biographus S. Wencesl. 614.

Hnievſa ſatelles Boleslai 566. percuſſor S. Wenc. 572.

Hogerus Epiſc. moritur 449.

Horak Krasnikum inopinum opprimit, præmiatur 42. 43.

Hormidorus Moraviæ Rex 53.

Hoſpitale Bohemorum Romæ 397. 398. 399. 400.

Hoſpoſyn mons 190.

Hoſtias pinſit S. Wenceslaus 487. ritus vetus 488.

Hoſtivid naſcitur 5. etymologia nominis 6. 147. Neklani filius 124. creatur Dux 145. datur ei uxor 145. circa ejus regimen Chronologia 147. ei adverſatur frater, conciliatur 152. cingit caſtrum Klapay 154. cædit Mſtibogium 160. periculum ſubmerſionis evadit 172. novus hoſtis illius Sukoslaus 181. 182. 203. ejus præſidia opprimuntur, munit Budinam 204. caſtrum condit 218. 219 a Mſtibogio bello petitur 223. 224. limites ſui Principatus ſtatuit 226. ſtruuntur illi inſidiæ 229. captivi Moravi illi ſubmittuntur 230. imploratur pro auxiliis 234. moritur 245. 247. ejus ſimulacrum 248.

Hoſtivod ſacerdos familiaris S. Wenceslai 612.

Hrabie unde enatum nomen 176. 177. Hrabeorum ſtirps 176.

Hraboslaus pater Miloslavæ 145.

Hradezanenſis porta 498.

Hradecii S. Clementis templum conditur 283. 299. 300. benedicitur 301.

Hradiſſtium caſtrum 131.

Hringus Hunnorum 114.

Hrobka, hic tumulatur Neklanus 145. Hoſtivitus 245.

Hromilus Dux adverſæ factionis Borzivojo 317.

Hruskoklat 523. 526.

Hungari in Pannoniam ſe immittunt 242. epocha adventus, origo, mores 243. 247. redeunt ad ſua 244, amice utuntur Suatopluco 246. evocantur ab Arnulpho 268. 269. 270. 272. cum Suatopluco pacificantur 273. 279. invitantur a Leone Imp. 896. Pannoniam vaſtant 302. cæduntur a Bulgaris 313. Pannoniam incolunt 313. 314. Italiam invadunt 332. 333. 334. 349. 368. 372. 387. 502. 520. 649. eorum juramentum per canem & lupum 337. 346. recipiuntur a Moravis 347. invadunt Bavariam, Moraviam occupant 354. 355. 356. ſternuntur 362. 363. 367. Nitrienſem ditionem occupant 373. 385. 386. vincunt Ludovicum 387. 392. 432. 433. infeſtant Græcos, Saxoniam 396. invitantur a Daleminciis, tranſeunt Boemiam 397. 414. 415. 623. vincunt Bavaros 407. 408. Boemi illis reconciliantur ibid. evertunt regnum Moraviæ 410. Saxoniam infeſtant 414. 453. 493. Alemanniam 427. 440. 444. Franciam vaſtant 435. invadunt Regnum Conradi 448. 449. Germaniam 459. 501. 539. Gallias 473. 520. cæduntur ab Henrico 586. 622. 623. bellum ei inferunt, vincunt 528. 529. capitur Dux eorum, pacem faciunt 539. vaſtant Moraviam 615. invadunt orientis imperium 632. Bajoariam 649. 650. eorum limites 386. 416.

Hunni Turcorum nomine indigitantur 34. Chriſtiani 64. ante expeditiones bellicas cruentatum mucronem circumferunt 86. eorum per enſem juramentum 105. an iidem cum Hungaris 247.

I.

Jaroslaus ſcriptor Bohemus 244. 247.

S. Ignatius Patriarcha Conſtant. 59.

Jejunium olim Eccleſiaſticis functionibus præmitti ſolitum 259.

Iglavia 299.

Imperatores nonniſi Romæ coronati 233.

Ina Anglorum Rex Romæ condit ſcholas 402.

Indictio Italica a Kalendis Septemb. incipere ſolita 333.

Inco Slavorum Dux 285.

Inus fluv. 440.

Joanna Papiſſa fabula eſt 6. 7. qui ejus authores 8. 9. 10.

Joannes VIII. Papa mittit legatos Conſtantinopolim, dat literas ad S. Methudium ob ritum Slavicum 179. 180. 181. evocat Romam illum, 183. alia ejus ad eundem epiſtola 184. 190. 206. ad Suatoplucum 186. *IX. Papa* mitt t Archiepiſcopum & ſuffraganeos ad Moraviam 342 343. ad eum ſcribit Hatto 348. *Archiepiſcopus Moraviæ* qui fuerit 352. 443. 430. 342. 344. 346. 352. *Podivinenſis Epiſc.* 438. 443. 460. fit Archipræſul Moraviæ 446. 447. reconciliat Eccleſias 437. conſecrat templum S. Viti 597. *Poleſſovienſis Epiſc.* moritur 617. *de Novo-Foro Epiſc. Olom.* biographus S. Wenc. 614. *Archiep. Pragenſis* fundat hoſpitale S. Antonii 534. *presbyter de Venetiis* legatus mittitur a Suatopluco 157. 158. 186. 187.

S. Joannes Bapt. dat S. Ivano crucem 421. Slavis in veneratione 422. in vigilia illius baptizatus Borzivojus 257 282. 287. Eccleſia inceditur 468. 471. ſub rupe cœnobium 426. Evangeliſtæ capella a S. Wenceſl. condita 589. 613.

Iſanricus filius Arbonis 226. inflammator diſſidii inter filios Suatopluci 327. in deditionem ab Arnulpho accipitur, fugit, reſtituitur Comitatui 335. ei reconciliantur Bavari 361. cæſus 408. 410.

Iſengrinus Epiſc. Ratisb. ſucceſſor Tutonis 602. conſecrat Eccleſiam S. Viti 510. 512. 527. intereſt ſynodo Dingolvingenſi 617.

Italiam invadunt Hungari 332. 333. 368. 372. 502. liberatur 348.

S. Ivanus venit in Boh. 82. ejus cognatio, geſta ſub ingreſſum 82. 83. increpat Borzivojum de cæſa cerva 418. prodit genus, natales & vitæ rationem 419. 423. ad eum inviſit S. Ludmilla 423. vocatur Tetinium 420. 424. mira circa reditum ibid. lemures fugat cruce a S. Joanne accepta 421. moritur 421. 424. ad ejus tumulum prodigia 425. ex Alabaſtrite fit ei tumulus ibid. ejus antrum 418. 420. 425. ſacellum hic conditur 422. 424.

Jupiter Slavis Perun 241.

K.

Kaplirziorum originarius Mileſſius 205.

Kaſſinium obſidetur 160.

Kaurzim vide Kurim

Kayeh presbyter cum Borzivojo ad Boh. miſſus 299. redit 303. baptizat S. Ludmillam 323. vide etiam Paulus.

Kiuriliza alphabetum Slavicum 29. 325.

Kladoslavienſes cæduntur 214.

Kladno oppidum 36.

Klapay caſtrum 153. 154. aliter Haſenburg. 155.

Klatzko ita Glacium olim appellatum 416. etymologia 417.

Klipta ſcriptor Boh. 140. 141.

Kolodogius capit Kurinnium 51. 52. cadit in prælio 55.

Kornburgum obſidetur 144.

Kotnow caſtrum 131.

Kram auri ferax 117. 118.

Krasnik Curimenſis hoſtis Neklani 39. 40. ægre fugit 42. adverſus eum expeditio 46. per muros urbis ſe demittit, fugit ad Moraviam 52. 53. occiditur 67.

Krboſſius Nicromanta 245.

Kroſmielus Wrſſovecius conjurat adverſus Hoſtivitum 152. concitat Mſtibogium 213. fugit 214. deſævit 219. 224.

Króſyna Dea a Ludmilla culta 260. 261. 262. 267.

Krzeſobojus Strachiquatis moderator 629. 631.

Krzezus contra Sukoslaum mittitur 204. 206. cum Mileſſio confligit 209. obſidet Sukoslavium 214. 216. condit Krzezin 215. 216.

Krzizius refutatur 382. 383. & in præfat.

Kukle

Kaklerc conditur 60. 61.
Kuman percuſſor S. Ludmillæ 475. 476. 477. 479. 547. præmiatur a Drahomira 477. 481. cum ea tyrannice regnat 553. condit caſtrum Waldek 477. capitali ſententia damnatur 554. ejus ſtirps extincta 481.
Kurim urbs reſtauratur 4. aliud nomen accipit 5. 6. 527. obſidetur, capitur 51. 52. provincia diripitur 46. 235. eadem cum Zlicenſi 125. 126.

L.

Lanceæ faſciatæ 561.
Latina lingua miſſæ legi præcipiuntur 197. literarum latinarum tempore S. Methudii non magnus uſus 324.
Lauczka fertilis ager 78.
Launa 232. cogitur conciliabulum 618.
Laurentius Monachus Caſſin biographus S. Wencesl. 614.
S. Laurentii Eccleſia conditur 542. 543.
Laureacenſis Eccleſia habuit 7. ſuffraganeos 196. transferre eam meditatur Wichingus in Slaviam 198. 299.
Lebedias Wogewodas Ungarorum 243.
Lebus urbs humi ſternitur 616.
Lecho Dux 106.
Lelu Dux Hungarorum 334. 649. 651. innectitur furcæ 651.
Leo Imp. cum Bulgaris bellum gerit 278. 279. invitat Hungaros ibid.
Leo in clypeo S. Wenceslai 647.
Leopater caſtrum 362.
Leslaus Kurimenſis moritur 163. 165.
Leſtko Pol. Dux moritur 461.
Letomilus ſacerdos 542. 544.
Lew de progenie Wlaſtislai 153. 154.
Lewigradez oppidum 25.
Leytha fluv. 441.
Libuſſæ de S. Wenc. vaticinium 413.
Licus fluv. 385.
Liczko urbs 5. provincia 525.
Lidoslava uxor Slaviboris 266. 267. baptizatur 324.
Linonibus infertur bellum 37. quærunt ſe tributo eximere 173. eorum ſitus 174.
Lintzæ portorium 202.
Litomericenſis regionis fines 16.
Litomiſlii S. Clementis primum templum 500.
Liudevitus Pannoniæ Dux 114.
Liuticii Slavi 406. 540. amici Boleslai 407. 594. venduntur Bohemis 536.
Lobkoviciorum originarius Zlobeez 47. ad Sixtum Papam epiſtola 401.
Locuſtæ 151. 152.
Lodenicze fluv 83.
Lœbavia urbs 616.
Logitz auri ferax 117. 118.
Lopotæ creant Hoſtivitum Ducem 144.
Losbudo eruuntur oculi 19. item Luskotæ ibid.
Lowin conditur 61.
Ludi equeſtres 43. vide torneamentum.
Ludmilla filia Slaviboris 173. nubit Borzivojo, cultrix Kroſynæ 260. 261. 267. parit Spitignæum 266. dolet ſe non fuiſſe participem baptiſmi mariti 283. ejus pium ſomnium 321. 322. baptizatur ibid. nutrix Wenceslai & Boleslai 433. 457. 458. 530. concedit Tetinium 388. 456. 458. 538. deſiderio flagrat S. Ivani videndi 420. ad eum concedit 423. invidet illi tutelam Drahomira, inſidiatur illi 475. 538. præparat ſe ad viam æternitatis 475. martyrio afficitur 476. 547. annus verus martyrii 544. 545. 546. tumulatur 477. 548. miracula ad ejus tumulum 554. 590. ejus corpus levatur 494. 495. 497. transfertur Pragam 498. 582. 500. reperitur incorruptum 495. 496. 500. translationis annus 499. 582. 583. ad S. Georgium deponitur 584. ſtatim a martyrio culta 591. ejus ſimulacrum 592. vitæ ſcriptores 261.
Ludomira ſponſa Suatopluci 131. baptizata 324. mortua 161.
Ludovicus Germaniæ Rex appetitur bello 6. invadit Boh. 16. 20. 130. 142. bellum movet Raſtici 17. ſuperat Dalmatas 20. partem exercitus amittit, 22. reſtaurat bellum 26. Boemorum fœderatos laceſſit 37. 43. 44. in Obotritos ducit exercitum 53. adverſus Bogorem 62. caſtrum Raſticia obſidet 62. 63. dividit inter filios regnum 69. mulctatur a Moravis ſeu Boemis 93. mittit limitaneos Comites contra Boemos 110. ægrotat 113. Raſticen privat oculis 119. 121. male mulctatur a Suatopluco 128. ceditur 142. vincit quinque Du-

ges Bohemorum 143. pacem facit [illegible] & Boemis 149. Moravis 157. aſpirat Rom. Imperium 158. [illegible] Carolum duplici exercitu 161. moritur 166. victor Slavorum & ſæpe ab iis victus [illegible] *filius* Pannoniam & Bohemiam ſubigit 3. contra Obotritos mittitur 37. Thuringiam, [illegible], [illegible] accipit 69. rebellat patri, conciliatur 74. cedit Sorabos, Boemos, [illegible] 110. 111. 113. non vult auxilia ferre Carlomanno contra Moravos 142. vincit Carolum Imp. 169. compeſcit Linones & Siuslos 174. moritur 210. *puer* eligitur in Regem 333. 345. *ejus progenies* 346. pacem facit cum Moravis 361. vincitur ab Hungaris 387. 432. 433. ejus regnum ſub tribus [illegible] partitur 387. 392. moritur 436. *Imperator* moritur, privatus oculis 368. *Balbus* num fuerit Imperator 375.

[illegible] Archiep. Mogunt. contra Bohemos in expeditionem miſſus 143. 144. reprimit Sorabos 156. cauſa [illegible] Caroli Craſſi 233.

[illegible] [illegible] Comes 304. 306. [illegible] Zuentiboldo 326. [illegible] Hungaros 399. belli [illegible] 407.

[illegible] Salisburg. Archiep. 4.

[illegible] civitas 593.

[illegible] tributarii Henrici 615. 616. [illegible] Boemis [illegible] 356. 357.

Lutiez num Patria Drahomiræ 404. fuit pagus Slavicus 406. caſtrum, oppidum 407. 413.

Luzenſes capiunt Paczow 19. vaſtant Slanenſem regionem 36. in prælium egrediuntur 98. 102. cæduntur *ibid.* ſubmittunt ſe Neklano 103. *vide etiam* Zatecenſes.

Luzenſis provincia in Moravia 125. ſemper ſuos peculiares Duces habuit 125.

M.

Mainhardus Epiſc. Prag. 61.

Manſionariorum Calendarium 546.

Marahenſes *vide* Moravi.

Marcomannorum nomine Bohemi indigitari ſoliti 464.

Mariſus [illegible] 313.

[illegible] primus ex regno Boh. [illegible] eſt author fabulæ Joannæ Papiſſæ 7. 8. 9. 11. 12.

S. Matthæi eccleſia 495. 515. 549.

Mauræ præſidio munitur 209.

Megingoz mergitur in Amne [illegible] 220.

Merſeburii adverſus Boheslaum 637.

Merſeburgum 623. 638.

Methodius liber 30. 80.

S. Methodius frater S. Cyrilli Apoſtolus Slavorum 29. 30. 31. Bogori [illegible] [illegible] pingit 49. num monachus 50. in Moravia ejus [illegible] 112. 116. per alia Slavorum regna 175. 178. 228. ei refragatur Suatoplucus 123. 124. 132. 375. quem excommunicat 133. Romam abit 134. 135. 376. accuſatus Romæ 180. [illegible] ad eum epiſtola 184. 206. [illegible] vindicatur 184. 185. 188. [illegible] Archiepiſcopus 190. 191. 193. 142. [illegible] illi ritus Slavicus 192. 365. 374. 378. [illegible] Suffraganeos habuerit 194. ei [illegible] Wichingus 207. Borzivojum ad Chriſti fidem [illegible] 258. 259. ad Bohemiam concedit 228. 376. 381. 382. 404. baptizat Ludmillam & filios 381. 383. Drahomiram exhortatur ad Chriſti fidem 412. ei [illegible] S. Cyrillum 80. [illegible] S. Cyrillum mortuum 134. ejus corpus ad S. Clementem [illegible] 13[illegible] moritur 300. 301. 406. 428. 430. Sanctis adſcriptus 486. ejus reliquiæ inventæ 137.

Michael Epiſc. Ratisb. num conſecraverit eccleſiam S. Viti 625. 626. 627. invitatur ad Boh. 595. 596. 597. *Imperator orientis* ad eum legatio Gazarorum, Moravorum 31. 33. 34. calumniatur linguam latinam 81. Bogorem bello petit 49. ad fidem Chriſti cum populo perducit 49. 50. augurandi ſtudio vitioſe deditus 40. *Bulgarorum Rex* 307. 313.

S. Michaelis eccleſia Tetinii conditur 428. 429. 479. 480. 496. 498. 501. 554.

Miecislaus Dux Ratibor. 10.

Mielnik olim Bſſow 173.

Miesko Polon. Dux 462. 463.

Mileſſius condit Mileſſov, hoſtilitates exercet 189. 190. opprimit præſidia Hoſtiviri 204. originarius Kaplirziorum 205. confligit cum Krzeno, cadit 209.

Mileſſov conditur 189. 205.

Miloslava uxor Hoſtiviti 145. 147. parturit Borzivojum 152.

Milzeni in auxilium vocant Zuentibaldum 238. 239. tributarii Henrici, eorum ſitus 615. 616.

Mireſſi tutelæ commendatur Spitignæus 388.

Mirobojus architectus 442 443.

Miroslava uxor Raſticis 66. ſoror S. Juani 82.

Miſni urbs conditur 549. 594.

Miza *vide* Mza.

Moimarii 346. Moimirus *vide* Moymirus.

Moldava fluv. 143. 144. 604. 609.

Morabum caſtrum 93.

Morava fluv. 385. 386. limes inter Boemos & Hungaros 416.

Moravi Privinnam occidunt 17. bello laceſſuntur a Ludovico 37. 38. tributo annuo ſe eximunt 41. 167. 344. 345. 349. ad Chriſti fidem a Bavaris adducti 65. 344 351. convertuntur ad Chriſtum 57. irrumpunt in Boh. 67. 235. debellati 94. 113. 236 Sclagamarum Ducem eligunt 126. nuptias inſtruunt 130. excommunicantur 133. victores 142. auxiliares Ludovici 161. Carlmanni 175. pacem faciunt 157. 263. 265. 304. 361. legibus Portoriis in Norico ſubjecti 201. mittunt lagationem ad Carolum Imp. 210. 211. cum Polonis bellum gerunt 239. emptionem ſalis impedit Arnulphus 270. contra eos queruntur Bohemi 319. eis reconciliari ſtudent Bavari 336. 347. 351. 361. contra Bavaros queruntur 343 344. 345. recipiunt Hungaros 347. jurisdictionem Patavienſis Epiſcopi reſpiciunt 351. laceſſuntur a Bavaris & Boemis, vindicant ſe 353. cædunt Hungaros 363. 367. direpto regno ad varias gentes transeunt 410. reſiſtunt Henrico 513. ſuppetias ei dant 529. eorum terras occupant Hungari 529.

Moravia, ejus regni initium 18. 222. 128. in eam venit S. Methudius 50. accipit Archi-epiſcopum 91. 92. 89. vaſtatur 110. 111. 113. 326. 353. 354. 376. 378. Ludovico ſubjicitur 123. ejus limites 129. 144. 354. num portio Carolomanni 169. 170. an habuerit ſeptem epiſcopatus? 195. 196. 352. a Mſtibojo laceſſitur 230. 232. 244. 246. ab Arnulpho & Hungaris 268. 269. 277. 278. 334 335. 340. non fuit Francis ſubjecta 303. eam occupant Hungari 354 356. excommunicatur 376. 378. 379. vaſtant Hungari 446. 455. 586. 615. 624. caret epiſcopo 617. num S. Wenceslao conceſſa 642. exſcinditur, ejus tempus & cauſæ 133. 134. 304. 337. 379. 409. 410.

Moſeburgum caſtrum in Pannonia 70. 314.

Moymirus natus 161. *filius Suatopluci* primogenitus mortuo patre accipit Ducatum 305 306. diſſidet cum fratre 315. 326. legationem mittit ad Arnulphum 319. contra eum Ludovicus 326. contra Hungaros excubat 327. 332. ad eum confugit Iſanricus 335. meditatur metropolitanam ſedem 338. accipit a Joanne IX. Archi-epiſcopum & duos Epiſcopos 342. 343. trans Danubium reducit copias 356. pacem facit cum Bavaris 361. 362. ubivis premitur 373. 374. perimitur 368. 410.

Moyslaw Dux Boemorum cæditur 143.

Mſa fluv. 78. 417.

Mſtibinium conditur 152. 155.

Mſtibog Neklani filius 124. 125. nuptiis Hoſtiviti intereſſe refugit 146. conjurat adverſus eum 152. pacem tractat 152. 153. violat 160. Kurimenſem Ducatum obtinet 164. 165. declaratur ſucceſſor Hoſtiwiti *ibid.* fratri deprecatur 224. limites Ducatus ſtatuit 226. ſollicitatur ad defectionem 229. Moraviam laceſſit 230. auxilia petit a fratre 234. profligat Moravos 235. 236. 239. Oheb munit 244. ſuppetias mittit Sukoslao 213. in exercitu Zuentibaldi 221. invadit ditiones fratris 223. moritur 244.

Mutara civitas 327. obſidetur 335.

N.

Naſſa aurea clypeus Wrſoveciorum 231.

Nebihoſt filius Neklani moritur 124.

Neklanus ſalutatur Princeps, ducit uxorem 1. etymologia nominis 2. 3. ei bellum minatur Wlaſtislaus 12. 13. bellum ei ſuadetur 23. meticuloſus 24. 25. 36. ejus novus hoſtis Krasnik 39. præmiatur Horakum 42. expeditionem mittit adverſus Principem Kurimenſem 46. vincit 51. 52. intentatur ei rurſus bellum 54. præoccupat Moravorum irruptionem 67. exornat Wiſſehradum, argenteos & aureos numos procudit 71. 72. 73. inſolens ei mittitur legatio 84. 85. 94. refugit prælium 96. Styro perſonam ſuam ſuſtinendam committit 97. victor Zatecium occupat 103. parcit Wlaſtislai filio 104.

104. redit 105. 117. de ſubigendo Principatu Kurimenſi cogitat 124. peſſime verbis accipit Duringum 139. morte eum multat 140. moritur, tumulatur 145.
Neklanka turris 71. 72.
Neklaſovina mons 225. 226.
Newogio eruuntur oculi 19.
Nicenus Budecenſis Doctor 326. 445.
Nicolaus Papa Romam vocat SS. Cyrillum & Methudium 79. 80. 81. moritur 79. 87.
Nitria urbs expugnatur 385. 386.
Nitrienſis ditio a Zuentibaldo occupatur 45. ad Chriſtum converſa 66. occupant Hungari 373. 374. epiſcopatum deſerit Wichingus 299.
Nizici pagus Sorabicus 41.
Noſislaus Zuentibaldi bellidux 235. 237.
Nova Praga dicta olim Micro-Praga 498.
Numi aurei, argentei Boh. 72. 73.

O.

Obotritis infertur bellum 37. 241. 242. cum muneribus Arnulphum accedunt 306. venduntur Boemis 536. tributarii fiunt, eorum ſitus 585. rebellant 592. eorum Rex baptizatur 594.
Odogra fluv. 271.
Odriſauſus plurium familiarum originarius 113.
Oheb mons 235. caſtrum 240. 241. moritur hic Mſtibogius 244.
Olomucii ſedes epiſcopalis 197. an S. Methudius hic tumulatus 301.
Omnium Sanctorum capella fundatur 357. 358.
Omunterſperch colloquium Arnulphi cum Zuentibaldo 249.
Opukow mons 19.
Oppavia patria Martini Poloni 10.
Otto Dux Saxoniæ mittit Henricum filium adverſus Dalemincios 415. ei defertur regnum 436. *filio Henrici* præparatur regnum 503. 504. ducit Edgildem 592. deſignatur Henrico ſucceſſor 649. 652. obſidet Pragam 655. Boleslao bellum movet 654. 655. cæditur 657. *Friſingenſis Epiſc.* moritur 409.
Ottonianus Anonymus biographus S. Wenceſl 578. 579 580. 581. 582. 613.
Oxa clypeus Wrſſovecierum 231.

P.

Pagani convertuntur 329. 331.
Palhogus creatur prætor, Chriſtianos opprimere contendit 465. 467. cædit Chriſtianos 466. domi ſuæ cæditur 467.
Pannoniam ſubigit Ludovici filius 3. olim habuit ſeptem epiſcopos 195. vaſtatur à Zuentibaldo 212. 217. 220. 221. eam ille obtinet 221. 224. 225. occupant Hungari 242. 313. 314. 356. vaſtatur ab illis 302. 336. ejus lamentabilis ſtatus 411.
Papia ab Hungaris incenditur 520.
Patavienſis Epiſcopus jurisdictionem exercuit in Moravia 344 351. in quinque epiſcopatus diviſa 344. 347. 351.
Paulus capellanus S. Ludmillæ mittitur ad S. Juanum 420. ab eo corpore Chriſti reficitur 421. inſtitutor S. Wenceslai 433. 435. ei confitetur S. Ludmilla 475. 547. tumulat B. Ludmillam 477. mittitur pro levando ejus corpore 494. 496. 497. *vide etiam* Kaych. *Ancuiſanus epiſc.* defert litteras ad S. Methudium 179. 185.
Pezinacitæ 25. 313.
Pazow capitur 19. 20.
Perun Slavorum Jupiter 241.
Peſtis 149.
Petro Bulgariæ Regi traditur Yrene 534. 537.
Petrus Dux Venetiarum fugat Hungaros 372. 373.
SS. Petri & Pauli eccleſia conditur 329. 330. 542 543.
Photius confutatur à S. Cyrillo 29. 59. ei ille non communicavit 60. ſchiſmaticus 81. 187. 188. vendicat ſibi jus in epiſcopos Moraviæ 188.
Piſonium conditum 218.
Piſtnicium locus prælii 160. 161.
Podbaba ripa Moldaviæ 106.
Podivinus cliens S. Wenc. 489. calefit ex ejus veſtigiis 485. pro ſacerdote mittitur 565. ſuſpenditur 567. 574. transfertur Pragam 607. 613.
Pœnitentiæ olim auſteritas ob parricidium 630.
Polonia ſubjecta Suatopluco 129.
Polonorum bellum cum Zuentibaldo 237. 239.
Pomeraniam Poloniæ adjecit Semovitus 394.
Poniſlawka uxor Neklani 1. enititur filium 5.

Po-

Poppa ſternit Slavos 102. bellum gerit cum Egi-
none 216.
Poſtelbergenſis regio donatur Duringo 105.
109.
Poryczan pagus 604.
S. Procopius lingua Slavica inſtitutus 325.
Praga credita Wiztrah 26. domus pauperum
401. curia regalis 499. obſidetur 555. 655. mi-
nor olim nova Praga dicta 498. 543.
Pragenſes procedunt contra Moravos 67. 97.
obtinent victoriam 102. 103. 214. Duces præcipui
144. forum, iſthic pugna 465. 466. 467. 469. Pons
604. 609. 610. carcer 605. 610. 611.
Primina munificus in Eccleſiam Saliſb. 3. 4. in
Altaham 44. occiditur a Moravis 17. 44. 45.
Proſtislaus e ſtirpe Slavatarum 28.
Proſtiwodus 229. 230.
Pruskowskii e Bilineis orti 183.
Przemyſli mitra, cothurni 145. 147.
Przibislava naſcitur 429. 432. detegit aurem S.
Wenc. 602. 606.
Przibik rimator menthum 153. originarius Kle-
noviorum 155.
Przibram argenti ferax 153. 155. 156. urbs
conditur 222. 223.
Przimda caſtrum conditur 533.
Pueros attondendi ritus 631. 632. capti bapti-
zantur 535.

Q.

Quadrageſimæ tempore interdictæ expeditiones
bellicæ 16.
Quercus ſortis equitis, ſeu buſtum Styri 103.
108.
Quernæ tabulæ 164.
Quinque Eccleſienſis Epiſcopatus 4. 197.

R.

Radegaſtus Mars Slavorum 216.
Radislavia munimentum Moraviæ 114.
Radobylus Zatecenſis Dux 659.
Radoslaus ſacerdos 550.
Rani convertuntur, deficiunt 262.
Ratisbonæ triumphus ob cæſum Gundacharum
113. exceptus Arnulphus 272. Carolus Craſſus
228. Zuentibaldus 234. legatio Slavorum 237. pla-
citum, in quo Spitignæus & Wratislaus 307. co-
mitia 361. 503. 507. 508. obſidetur Arnulphus
483. huc mittitur Strachyquas 631.
Ratisbonenſis Epiſc. exercet jurisdictionem in
Boh. 302. *Coepiſcopus* tumulat S. Ludmillam, con-
ſecrat Eccleſiam S. Georgii 584.
Raſtislaus *vide mox* Raſtiz.
Raſtiz Moraviæ Dux adverſus Ludovicum 6.
17. regis titulum aſſumit 13. 18. trans Danubium
terras occupat 18. bello petitur 27. 37. 56. 110.
111. mittit legationem Conſtantinopolim 34. 57.
cæditur 38. 113. pacem petit 38. num Priminam
occiderit? 45. ei fœderatur Carlmannus 48. ad
eum confugit Gundacarus 53. deſerit Carlmannum
56. obſidetur, dedit ſe 62. 63. baptizatur 65. 66.
invitatur ad ſocia arma a Ludovici filio & Zuenti-
baldo 74. diſſentit cum Bohemis 112. quærit peri-
mere Zuentibaldum 118. 119. capitur, extraditur
Ludovico, privatur oculis, in monaſterium retru-
ditur 118. 119. 120. 121. ignotum quando &
ubi mortuus 121. nominis etymologia, genealo-
gia 122.
Ratislaus *vide* Raſtiz.
Ratpodus exauctoratur 18.
Regionarii Epiſcopi 92.
Rhedarii 516. facti tributarii, eorum ſitus 585.
vincuntur 592.
Rhegitius fluv. 158. 159.
Richarius Epiſc. Patav. 338. 343. in expeditio-
ne contra Hungaros 355. mittitur legatus ad Mo-
raviam 361. 362.
Richbaldus Archipreſb. Saliſb. abit ob ritum
Slavicum 178.
Rokytnice torrentis 604. 609.
Romanus orientis Imp. 534. 537.
Romæ hoſpitale Bohemorum 397. 398. 399.
400. 401. plerarumque gentium ſcholæ 402.
Roſarius ſcriba 164. 166.
Roſenbergii Curatores hoſpitalis Romani 400.
401.
Roſenſes dicti Witkones 28.
Rotbodo captivus redditur a Zuentibaldo 128.

Rudorium 235. 297.
Rugiani convertuntur 162.
Ruodaldus Comes mittitur adverſus Boh. 130. 131.
Ruſſia Suatopluco ſubjecta 129. 274. 275. 284.
Rutheni characteres 325.
Ryxnerus fabulator 601.

S.

Sæculum X. nigro carbone notatur a ſcriptoribus, vindicatur 341.
Salomo Dux Moravorum 373.
Salius biographus S. Wenc. 614.
Salomon Epiſc. Conſtantienſis capitur 449.
[illegible] qui Sorachyquas 375.
[illegible] nomine veniunt Slavi 520. 524.
Sarowe proprietas Taculſi 150. 151.
Saxones mittuntur adverſus Moraves 142. adverſus Boleslaum 657. eorum duellum cum Slavis 526.
Saxoniæ magna pars Suatopluco paruit 129. infeſtant Slavi 568. Hungari 396. 414. 528. item Bohemi 440. 453.
Saxum ſanguine S. Ludmillæ tinctum 477. 480. in quo Duces Boh. inaugurari ſoliti 248.
Sazarienſe cœnobium ritu Slavico inſtitutum 325.
Scharka rivus 106.
Schlavitza Dux Boh. 27. 28.
Sclagimarus presbyter eligitur Dux a Moravis 126. fugatur 127.
Sclavitagus expellitur e civitate 26. ad Raſticem confugit 27.
Semiſiznus legatus miſſus Romam a Zuentibaldo 193.
Semovitus Poloniæ Dux 227. bellat cum Moravis 239. invitatur a Spatopluco 279. 284. Pomaraniam ſubigit 394. 395. moritur 394.
Sepultura in agris 429. 432.
Sergii cum Formoſo Papa lis 274. 276. *Epiſc. Belegradenſis* intruditur 92.
Sighardus Abbas Fuld. in expeditione contra Boh. 143.
S. Sigismundi reliquiæ 599.
Sileſiæ antiquitus [illegible] denarium S. Petri præſtare ſolita 402.
Sirmium 350. 134.
Siusli non ſunt Sileſii 110. reprimuntur 173. 174.
Skaliſſe cœnobium 406.
Skalice caſtrum 52.
Skalka caſtrum 54. 56.
Skalyk mons 836.
Skarow [illegible] Hoſtivici [illegible]
Slanenſe oſtio [illegible] 561.
Slavi [illegible]
Slavi in [illegible] 32 [illegible] Ludovicum & deficiunt ab illo 197 [illegible] 183. jumentorum [illegible] 69. [illegible] ante expeditiones [illegible] 106. vexilla habent Dearum [illegible] 17. per enſem jurant [illegible] baptiſmo ſuſcipiunt [illegible] regnum conſtituunt [illegible] conditionibus ſe ſubmittunt 129. con[illegible] Suatopluci 163. [illegible] ſumuntur a Zuentibaldo 219. eorum [illegible] 237. in Forchheim [illegible] 241. eorum inſolentiam reprimit Arnulphus 263. infeſtant Saxoniam 568. [illegible] 493. 593. 541. contra eum inſurgunt 580. 591. eorum duellum cum Saxonibus 526. qualis apud eos ſervitus 536.
Slaviborus pater S. Ludmillæ muris cingit Boſovium 171. vix periculum ſubmerſionis evadit 172. filius ejus Hauſek 176. 177. objurgat Sukoslavum 182. obſidet Sukoslavium 214. vocatur ad [illegible] ad epulas 266. baptizatur 324. ejus pietas 339.
Slavicæ literæ inventæ & doctæ a SS. Cyrillo & Meth. 324. 325.
Slavicus ritus admittitur 88. 180. 181. interdicitur 179. 180. 181. 324. 325. approbatur 192. 193. 197. 198. 199. 324. 325. 365.
Slavietinium præſidio firmatur 203.
Slavimirus Olomuc. Epiſc. 202.
Spitignæus naſcitur 266. 267. aſſequitur Rectum Boh. 388. 389. 390. 395. condit Eccleſiam in Budecz 389. 399. S. Mathæi 391. reconciliatur Arnulpho 307. ſociat ſe Francis 354. [illegible]

tur 321. 323. 324. [illegible] 393. 394. moritur 394. 450. 490. pluribus annis geſſit Ducatum Boh. 490. 491. 492. ætas 492. in Teyn conditur 429. 431. primus e Ducibus Chriſtianus dicitur 287. 288. num Romæ condiderit hoſpitale 397. 402. 403. ejus mortus deſcribitur 403.

Spoitiman Dux Boh. cæditur 143.

Sorabi, eos belli ſocios facit Ludovicus 20. 21. infert illis bellum 37. Ducem ſuum occidunt, *ibid.* convertuntur 41. Thuringiam infeſtant, cæduntur 110. 201. 202. non fuere Germani ſed Slavi 141. reprimuntur 156. Suatopluco cenſum ſolvunt 157. Arnulpho munera deferunt 320. baptiſmi expertes 299.

Srbi *vide* Sorabi. Srbia Coſinæ Dalemincia 21.

Sroskius inſidiarum commonet S. Wenceslaum 564. 569.

Sskramik bellidux Hoſtiviti 223.

Sskworez oppidum 4.

Starkoczjum 235. 237.

Stepennaja Kniga 30.

Stephani V. mors 255. ſextus Formoſi cadaver in Tyberim projicit, ejus pœnitentia 370. 371. 372.

S. Stephanus conſanguineus S. Ivani 82.

Stilfridus 309. *vide* Stroymirus.

Stochow dotale caſtrum Drahomiræ 117. 118. 436. 568.

Stodor *vide* Ztodor.

Straba a noverca venefica præceptiones quasdam accipit 96. 106. ejus uxor belli conflixerat 102. 103. pictura hujus hiſtoriæ 107. 108.

Strachyquas naſcitur 567. 575. Ratisbonam mittitur 629. 630. 631.

Stroymirus præfectus Bilinenſis in exilium mittitur 215. 216. ejus progenies, etymologia 309. 311. Bohemiæ Ducatum accipit 263. 265. 309. exauctoratur 266. in Bavariam remittitur 311. 312.

Stuymirus *vide* Stroymirus.

Styrſa ſatelles Boleslai 556. percuſſor S. Wenc. 572.

Styrus Neklani perſonam ſuſtinet 97. exercitum in hoſtem ducit 98. 101. cædit Wlaſtislaum 102. 107. occiditur 102. tumulatur 103.

Sualifelt portio regnorum, ſic terrarum Ludovici 169. 170.

Suantevit 162. 163. 510.

Suatebogius filius Zuentibaldi 133. 305. non impoſitus Moravis ab Arnulpho 306. a patre teſtamento portionem regni accepit 340. 342. cum veneratione S. Methudium excipit 374. recedit a ſua probitate 375. S. Methudium a conſpectu ſuo arcet. 376. excommunicatur 376. 379. fit monachus 377. 379. 380. moritur cum opinione ſanctitatis 377. 383 occiditur 368.

Suatoplucus obſidetur 62. 63. baptizatur 70. de eo mira Dalemili fabula 380. 381. etiam filias habuit 532. *plura vide* Zuentibaldus.

Suatopolcus Ruthenus abſorbetur a terra 519.

Sudislavus moderator Strachyquatis 629.

Sudomirz 41.

Suevi ſunt Hungaris tributarii 387.

Sukoslaw caſtrum conditur 189. capitur 214. flammis traditur 215.

Sukoslaus hoſtis novus Hoſtiviti 181. 182. 203. 183. condit caſtrum 189. fugit e prælio 209. 210. opprimit præſidia Hoſtiviti 204. accipit auxilia 213. 216. truncatus projicitur in Egram 215. 216.

T.

Tabamviziles Obotritorum Dux 53.

Tachulfus mittitur adverſus Sorabos 37. tradidit proprietates ſuas Fuldenſi cœnobio 151. moritur 150 ubi ejus proprietates ſitæ fuerint 150. comes fuit de Bohemia 156.

Tanner Biographus S. Wenc. 614.

Taxis avus S. Stephani 246.

Teben olim Dievina 64.

Tetin caſtrum, aurum hic reperitur 71. 72. 417. 420. 424. 428. huc ſe recipit S. Ludmilla 438. item Borzivojus 388. 390. 393. conditur Borzivojus 428. conceditur S. Ludmillæ 456. 458. martyrizatur 547. ejus corpus levatur 494. 495. 497. 498.

Tetſchen non eſt Tetinium 478.

Teyn prædium 321. 322.

Teynenſis Eccleſia conditur 321. 322. 323. 358. 359. 394. 395. incenditur 360. 468. conditur hic Spitignæus 429.

Teynicium expilatur 14. 15.

Thanemari legati violantur a Bohemis 555.
Thaſſilo non fuit Rex Boh. 312.
Theotmarus Archiep. Saliſb. dejicit Epiſcopatu Wichingum 338. epiſtolam dat adverſus Moravos ad Joannem IX. 343. 353.
Thuringi mittuntur adverſus Moravos, cæduntur 142. adverſus Boleslaum 657.
Thuringia infeſtatur a Sorabis 110. ab Hungaris 414. 453.
Timeſus fluv. 313.
Tiſſa fluv. 313.
Torneamentorum origo 601. 607.
Triburienſis ſynodus 258.
Trzebenicz 634. 635.
Trebuſſenſes fodinæ 152.
Trzebuſſicium locus pugnæ 209. 210.
Trziſſow caſtrum diripitur 47.
Tugumirus veroſimillime ſeu pater ſeu frater Drahomiræ 541.
Tullinæ congregatur Ludovici exercitus adverſus Raſticem 37. colloquium 221.
Tulpiacum obſidet Henricus 529.
Tuman percuſſor S. Ludmillæ ſubornatur a Drahomira 475. eam cum ſocio præfocat fune 476. 477. 547. præmiatur 477. 481. tyrannice cum Drahomira regnat 553. condit villam Wranice 477. 479. exilio multatur 554. ejus ſtirps exſtincta 481.
Turci iidem, qui Hunni & Hungari 34. *vide* Hungari.
Tursko locus prælii 98. comitiorum 618.
Tuto fit Epiſcopus Ratisbonenſis 301. 343. ad eum legationem mittit S. Wenceslaus 510. 511. 589. 590. mittit coepiſcopum ad conſecrationem eccleſiæ S. Georgii 545. 584. cæcus erat in ſua ſenectute 585. moritur, ejus mauſolæum 602. an conſecraverit eccleſiam S. Viti 627.

V.

Vaag fluv. 241.
Valdek caſtrum 477. 478. 481.
Valdekii 482.
Valdo Epiſc. Friſingenſis 343.
Vallersleba urbs 593.
Vantoſe condit Romæ hoſpitale 399.
Ucrani Slavi vincuntur 633.
Udalricus Ep. Auguſtanus 528. *Comes* [illegible] legatus ad Moraviam 361. 362.
Vechi-Slava 413.
Velegrad 134.
Velchradenſis eccleſiæ privilegia 239. amplificatur 244. evertitur ab Hungaris 455.
Velehradii ſedes epiſcopalis 50. 91. caput regni Moravici 67. quod illud ? 68. pro Belegrado Ungariæ perperam acceptum 92. 93. munitum 114. 274. 280. 299. huc venit Arnulphus 213. occupat 340.
S. Wenceslaus naſcitur 411. 412. 413. de eo Libuſſæ vaticinium 413. mittitur ad ſtudia literarum 444. 445. pater moriens commendat proceribus 450. educandus traditur S. Ludmillæ 433. 434. 457. 458. 530. traditur ei ducatus Pragenſis 456. 457. 530. Budecium remittitur 456. ejus cœleſte viſum 459. 539. Drahomiræ matris tyrannidem ægre fert 468. comitia cogit 483. clavum imperii ipſe gerere conſtituit 484. 486. 538. 577. 578. matrem in exilium mittit 484. eccleſias reſtaurat 484. 486. 542. 543. 550. revocat Clerum 485. ejus opera pietatis 485. 487. 488. 489. condit templum Divi Viti 505. offert duellum Drslao 521. 522. 523. 524. ſtipatus Angelis & aurea cruce fulgidus 524. 528. ſtrenuus, an decurrerit in Henrici haſtiludiis 526. condit hoſpitale S. Antonii 533. 534. ejus caſtitas defenditur 533. 535. pueros captivos baptiſmo tingi jubet 533. 536. meditatur monachatum 563. 568. 599. corpus B. Ludmillæ transfert Pragam 494. 582. obviam procedit ſacro corpori 495. 500. mittit legatos pro Tutone Ep. Ratisb. 510. 511. 584. invitatur ab Henrico ad comitia 503. primus ei locus ceditur 504. 506. Angeli ejus latus ſtipant 505. 506. accipit brachium S. Viti 505. 509. regia dignitate ornatur 508. ei mater inſidiatur, venenum propinat 514. 515. proſcribit carceres & patibula 521. 524. revocat matrem ab exilio 633. num fuerit Erfordiæ in comitiis 636. an donatus brachio S. Viti 636. 637. 638. num regis titulo ornatus 640. 641. num ei aquila in clypeum data 642. 643. num Moravia auctus 642. num Ducatum Boh. in feudum acceperit 561. num interfuerit prælio ad Merſeburgum 623. 624. ab Henrico in deditionem accipitur 555. 558.

558. 559. cui tributum pacificitur 556, 557. 560. illi perpetuo fidelis & amicus 555. 593. ſæpe victor 593. convellitur calumnia de potu 570. admonetur de inſidiis 564. 569. convivio excipitur 564. 565. ad martyrium ſe præparat 565. 571. cæditur 566. 571. 572. 573. martyrii annus 573. 652. 653. 654. 655. 656. ejus ſanguis in parietibus indelebilis 566. 573. apparet Daniæ Regi 567. 575. in ejus percuſſores divina ultio 574. transfertur Pragam 603. 604. 605. 608. 609. ejus corpus incorruptum 606. 611. auris coaleſcit 606. 607. 612. ſtatim à cæde Martyr cultus 598. ejus reliquiæ *ibid.* magnum vexillum 646. 647. miracula 586. 587. 602. 619. 620. varii illius biographi 613. 614.

Venceslaus Caroli IV. filius 646.

Venetias ingreſſi Hungari 372.

Verinharius amicus Raſticis inſimulatur 74. mutilatur 211. 212.

Verlaon urbs 529.

Vexillum magnum S. Wenceslai 561. 562. 646.

Veytrah 25.

Vezilonem mutilat Zuentibaldus 212.

Viborada martyrio afficitur ab Hungaris 528.

Vichingus fit epiſcopus Nitrienſis, Alemannus natione 192. 193. 194. 169. fit moleſtus S. Methodio 207. 208. meditatur metropolim in Slavia 298. 299. fit Cancellarius Arnulphi, deſerit epiſcopatum Nitrienſem *ibid.* fit Pataviensis epiſcopus 327. 345. inimicus ei Theotmarus Archi-ep. Saliſb. 328. dejicitur epiſcopatu 338. an ad ſedem Nitrienſem redierit? 338. 339. dies obitus *ibid.*

Vidislawka uxor Wlaſtislai, incantatrix, fulmine perit 61. 62.

Vido Thuringus ducit ſororem Henrici 623.

Vidovle mons 125. 126.

Viechoslaus Bellonæ fanum erigit 109.

Viennenſium epiſcoporum catalogus dubius 221.

Vilihelmus Dux limitaneus à Carlomanno removetur 48. contra eum Sclagimarus Dux Mor. 126. hoſtis Zuentibaldi, moritur 158. 159. *filius* Arboni bellum infert, profligatur 168. recipit comitatum 211. legatos mittit ad Zuentib. obtruncatur 277.

Vilzi tributarii facti, eorum ſitus 585. rebellant 592.

Vineæ S. Wenceslai 439.

Vinum primum in Boh. 266. 267. 268. S. Wenceslaus in ſacrificium Miſſæ apparat 488. 489.

Viſſehrad comitia 1. 46. 320. turris Neklanka conditur 71. 72. inauguratur Hoſtivitus 145. linguæ Slavicæ ſtudium 325. divinis operatur S. Methudius 404. Cathedra Epiſc. hic conſtituta 406. *regio* diripitur 40.

S. Viti Eccleſia Pragæ conditur 405. 509. 510. 512. 588. 589. 599. Velehradii 510. ad ejus conſecrationem invitatur Ratisb. Epiſc. 595. conſecratur 506. 595. dedicationis verior annus 624. 625. 626. 627. *brachium* donatur S. Wenceslao 505. 509. 636. 637. 638. 639. 640. quare cum gallo pingi ſolitus 510. magnificentius Eccleſia conſtruitur a Carolo IV. & filio 597. tumulatum hic corpus S. Wenc. 606. 608. Podivini 607.

Vitislaw Dux Boemorum cæditur 143.

Vitiz pagus diripitur 47.

Vitkones Roſenſes dicti 28.

Viztrachi Ducis civitas capitur 26. quæ fuerit 26. 27.

Vladimir filius Simeonis Regis Bulg. 270.

Vlaſtislavia conditur 14. 15. 16. ſolo æquatur 634. 635. 658.

Vlaſtislavienſes male Boleslai milites excipiunt 634.

Vlaſtislaus munit Zatecium, bellum apparat 12. prædatur terras Neklani 14. 22. condit Wlaſtislaviam 14. Losbudo oculos eruit 19. contemnit legationem Neklani 24. ejus ambitio 25. filius Slavitagus 28. exſcindit Budezium 36. Neklano intentat bellum, victor 54. 55. condit Lowin 61. Wiſſehradenſem Ducatum ambit, bellum apparat 76. 77. mucronem per Ducatum circumferri jubet 83. 84. irritatur magis Neklani reſponſo 86. feciales mittit 94. ſuos oratione ad prælium accendit 95. inſtruit aciem 99. cavillatur Pragenſes, rapacium volucrum turmam emittit 100. ſubducit ſe perſequenti Styro 101. occiditur 102. 107.

Unego magiſter S. Wenc. 299. 435. 445.

Ungri Slavi in Ukrania 54.

S. Wolfgangus Ep. Ratisb. invitatur ad conſecrationem Eccleſiæ S. Viti 505. eam conſecrat 506. 510. 595. 597. 630. 632.

Volfgerus Epiſc. Viennenſis 221.

Voyevoda dignitatis nomen 35.

Vranice villa conditur 477. 481.

Vratislavia Moraviæ urbs 409.

Vratislaus pater *S.* Wenc. naſcitur 218. conciliatur Arnulpho 307. incertum quæ illius ditiones fuerint 308. baptizatur 321. 323. ſociat ſe Francis 354. fit Dux Boh. 404. 450. 492. 502. adducitur ei uxor 405. quam veroſimillime adhuc ethnicus duxit 531 532. ſuadet illi religionem Chriſti 412. vincit Hungaros 437. invitatur ad regnum Mor. 438. condit Eccleſiam *S.* Georgii 439. Wenceslaum ad ſtudia mittit 444. bellum contra Henricum 446. 474 condit templum *SS.* Cyrilli & Methudii 446. 447. auxilium fert contra Hungaros 520. an haſtiludia Henrici adierit 503. filios commendat proceribus 450. moritur 451. 452. dies & annus obitus 452. 529. 530. ejus ætas 531. ſimulacrum, moneta 452. tumulus 453. *Dux Pannoniæ* condit Piſonium 218. adjuvat Zuentibaldum 221. ſecundo ducit uxorem 239.

Vrſſovecii proceres conciliabulum cogunt 228. condunt cognomine caſtrum 229. ſollicitant Mſtibogium ad defectionem, eorum clypeus 229. 231.

Vrſſowecz conditur 229. 232.

Vſſebog Dux 46.

Vſſemilus primus Decanus Bolesl. 447. 448.

Utezka fluv. 78.

Z.

Zabor eremus 377. 378. hodie Camaldulenſium 384. mons 385. 386. 387.

Zacharias Sæbonenſis Epiſc. 343.

Zaſmuk diripitur 47.

Zatecenſis regio diripitur 39. chorographia 77. in paganiſmo obſtinati 358. 412. 414. conciliabulum cogunt 617. legationem ad Boleslaum mittunt 618. 620.

Zatecium munitur 12.

Zbislaus filius Wlaſtislai Duringo educandus committitur, 104. 108. a quo perimitur 137.

Zderas Eccleſia conditur 329. 330.

Zelu idolum Slavicum 163.

Zemanislaus Dux Pol. 461. 462.

Ziak id eſt literatus 166.

Zidomir prædium invaditur 522. 523. 524.

Zlicz filius Doliſi 5.

Zliczenſis regio eadem quæ Znoymenſis 125. ſuos ſemper peculiares Duces habuit 126.

Zlobecz capitur 46. Lobkoviciorum originarium prætenditur 47.

Zlonic capitur 19. 20.

Zlota Baba Slavis Juno 262.

Znoymenſis regio 125.

Zober mons 306.

Zoltanus Ungariæ Dux 539.

Ztodor patria Drahomiræ 404. Slavicus pagus in hodierna Brandeb. 406. 407. 486. idem cum Stochow 588.

Ztodorani Slavi, eorum ſitus 406. 407.

Ztodorania aliter Heveldun 540.

Zuanimirus Dalmatiæ Dux 29.

Zuentibaldus Primninæ terras accipit 17. 115. num eum occiderit? 45. pro doctoribus fidei mittit 57. diſſentit a Raſtice 112. ejus nepos 114. contra eum Ludovici expeditio 113 tradit ſe Carlmanno, ob id ad necem quæritur a Raſtice 118. capit Raſticem, eum extradit Ludovico 119. 13. inſtigator ut excoecetur 121. durum jugum Francicum fert. 123. objurgatur a *S.* Methudio 124 capitur a Carlmanno 126. 128. cur a Francis defecerit? 127. dimittitur e captivitate, vindicat ſe, cædit Bavaros, 127. 128. ei ſubmittunt ſe plures Slavi certis conditionibus 128. 129. *S.* Methudio reſiſtit 132. excommunicatur 133. 134. *S.* Methudium in Moraviam revocat 142. cædit Bavaros, obſidet Kornburgum 143. 144. legationem mittit ad Ludov. victor, pacem offert 148. pacis conditiones init, an tributum annuum pactus? 157. ulciſcitur filios Engilſchalci 159. eximit ſe tributo 167. cum eo facit fœdus Arbo, Carlmannus ei bellum movet 168. cum eo amicitiam init 168. 170. illi ſcribit Joannes Papa 186. 190. levat filium Arnulphi ex baptiſmo 202. miſere laceſſit comitatus clientum Arnulphi, conſpirant in ejus necem, Bulgari ejus regnum vaſtant 211. 212. 217. minatur Arnulpho, vaſtat Pannoniam ibid. Boemi illi auxiliares 219. rurſum laceſſit Pannoniam, ejus ingens exercitus, victor 220. cum Carolo Craſſo pacem facit, obtinet Pannoniæ partem

in

in feudum 221. 223. 225. a Mſtibogio bello laceſſitur 230. 232. Arnulpho dat auxilia 233. apud Carolum Craſſum Ratisbonæ 234. bellum in Boh. meditatur ibid. copias mittit 235. bellum cum Polonis 237. 239. ei ſe tradunt Milzieni 238. ſua munit contra Kurimenſes 240. in ejus terras irruunt Hungari 242. eo amice utuntur 243. 246. Formoſus Papa ejus opera utitur 248. 249. exornat Welehrad. Eccleſiam 244. Arnulphus ei Ducatum Boh. cedit 249. quid de hac donatione ſentiendum 250. 251. 252. rebellat Arnulpho 249. Borzivojum convivio accipit 258. 279. 280. 284. fert ei ſuppetias 263. 303. 304. mittit vinum 266. ſuadet illi baptiſmum 280. levat eum e baptiſmo 282. comitatur 283. ei bellum infert Arnulphus 268. 269. 270. retinet Cisdanubianam Pannoniam 271. a *S.* Cyrillo baptizatus 273. indicit bellum Arnulpho 273. 301. 339. ad eum confugit Engilſchalcus 277. eripiuntur illi Comitatus ad Rheginum fluv. 271. cum Hungaris pacificatur 273. 279. ambit Bavariam 274. 340. ex inſidiis probe multat Arnulphi exercitum 277. 278. pacem facit cum Arnulpho 304. ſubigit Nitrienſem ditionem 345. meditatur Metropolim 298. moritur, ejus teſtamentum 297. 304. 305. an belli ceciderit 305. 340. an Monachus factus? 306. ejus ætas, regiminis anni 297. 298. reliquit tres filios 305. etymologia nominis 115. non confundendus cum Raſtice 116. an habuerit ſororem Arnulphi in matrimonio 171. an coronatus? 274. ejus vaſtum imperium ibid.

Zuentibaldus junior ſeu prioris filius 305. non accepit Ducatum per Arnulphum 306. diſſidet cum fratre 315. ei mittis auxilia Arnulphus 326. a fratre in carcerem mittitur, liberatur a Bavaris, in Bavariam deducitur 331. filius Arnulphi levatur a Zuentibaldo ex baptiſmo 202. belli cadit 342.

Zuentislaw Dux Boh. cæditur 143.

Zubur Dux Nitrienſis 385. ſuſpenditur 386. *mons* 386. 387.

Zuittavia urbs 283. 299.

Zytolib conciliabulum cogitur a Wrſſoveciis 228. 231. 232.

A. M. P. I.

3 6105 013 906 370

v.3

DATE DUE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305